

Leidimas
lietuvių kalba

Teisės aktai

66 metai

2023 m. rugsėjo 20 d.

Turinys

I Įstatymo galią turintys teisės aktai

DIREKTYVOS

- ★ 2023 m. rugsėjo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2023/1791 dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2023/955 (nauja redakcija) ⁽¹⁾ ... 1

II Ne teisėkūros procedūra priimami aktai

REGLAMENTAI

- ★ 2023 m. rugsėjo 13 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2023/1792, kuriuo patvirtinamas saugomos kilmės vietos nuorodos arba saugomos geografinės nuorodos specifikacijos Sąjungos lygmens pakeitimas („Ribera del Guadiana“ (SKVN)) 112

SPRENDIMAI

- ★ 2023 m. rugsėjo 15 d. Valstybių narių vyriausybės atstovų sprendimas (ES) 2023/1793, kuriuo skiriami du Bendrojo Teismo teisėjai 114
- ★ 2023 m. rugsėjo 18 d. Tarybos sprendimas (ES) 2023/1794, kuriuo nustatoma pozicija, kurios Europos Sąjungos vardu turi būti laikomasi Viešųjų pirkimų komitete, dėl Komiteto pirmininko atrankos darbo tvarkos taisyklių priėmimo ⁽¹⁾ 115
- ★ 2023 m. liepos 10 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2023/1795, priimtas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679, dėl tinkamo asmens duomenų apsaugos lygio pagal ES ir JAV duomenų privatumo sistemą (pranešta dokumentu Nr. C(2023) 4745) ⁽¹⁾ 118

⁽¹⁾ Tekstas svarbus EEE.

I

(Įstatymo galią turintys teisės aktai)

DIREKTYVOS

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA (ES) 2023/1791

2023 m. rugsėjo 13 d.

dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2023/955 (nauja redakcija)

(Tekstas svarbus EEE)

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 194 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę ⁽¹⁾,

atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę ⁽²⁾,

laikydami įprastos teisėkūros procedūros ⁽³⁾,

kadangi:

- (1) Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/27/ES ⁽⁴⁾ buvo keletą kartų iš esmės keičiama ⁽⁵⁾. Kadangi tą direktyvą reikia keisti dar kartą, dėl aiškumo ji turėtų būti išdėstyta nauja redakcija;
- (2) 2020 m. rugsėjo 17 d. komunikate „Platesnis Europos 2030 m. klimato srities užmojis. Investavimas į neutralaus poveikio klimatui ateitį žmonių labui“ (toliau – 2030 m. klimato politikos tikslo įgyvendinimo planas) Komisija pasiūlė padidinti Sąjungos klimato politikos užmojų, padidinant išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekio mažinimo tikslą taip, kad iki 2030 m. būtų pasiektas bent 55 proc. mažesnis nei 1990 m. lygis. Tai gerokai didesnis nei dabartinis 40 proc. mažinimo tikslas. Pasiūlymu įvykdytas 2019 m. gruodžio 11 d. Komisijos komunikate „Europos žaliasis kursas“ (toliau – Europos žaliasis kursas) priimtas išpareigojimas pateikti išsamų planą, kaip atsakingai padidinti Sąjungos 2030 m. tikslą iki 55 proc. Jis taip pat atitinka 2015 m. gruodžio 12 d. pagal Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją priimto Paryžiaus susitarimo (toliau – Paryžiaus susitarimas) tikslus užtikrinti, kad pasaulio temperatūros didėjimas būtų gerokai mažesnis nei 2 °C, ir siekti, kad jis neviršytų 1,5 °C;

⁽¹⁾ OL C 152, 2022 4 6, p. 134.

⁽²⁾ OL C 301, 2022 8 5, p. 139.

⁽³⁾ 2023 m. liepos 11 d. Europos Parlamento pozicija (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje) ir 2023 m. liepos 25 d. Tarybos sprendimas.

⁽⁴⁾ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB (OL L 315, 2012 11 14, p. 1).

⁽⁵⁾ Žr. XVI priedo A dalį.

- (3) 2020 m. gruodžio 10–11 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose patvirtintas privalomas Sąjungos tikslas iki 2030 m. grynąjį Sąjungoje išmetamų ŠESD kiekį sumažinti bent 55 proc., palyginti su 1990 m. Europos Vadovų Taryba padarė išvadą, kad klimato politikos užmojis turi būti padidintas taip, kad būtų skatinamas tvarus ekonomikos augimas, kuriamos darbo vietos, Sąjungos piliečių labai užtikrinama nauda sveikatai ir aplinkai ir prisidedama prie ilgalaikio Sąjungos ekonomikos konkurencingumo pasaulyje skatinant žaliųjų technologijų inovacijas;
- (4) siekdama, kad tie tikslai būtų įgyvendinti, Komisija 2020 m. spalio 19 d. komunikate „2021 m. Komisijos darbo programa. Gyvybinga Sąjunga pažeidžiamame pasaulyje“ paskelbė apie teisės aktų rinkinį siekiant, kad iki 2030 m. išmetamas ŠESD kiekis būtų sumažintas ne vėliau kaip 55 proc. (toliau – Pasirengimo įgyvendinti 55 proc. tikslą priemonių rinkinys) ir iki 2050 m. būtų užtikrintas Europos Sąjungos poveikio klimatui neutralumas. Tas rinkinys apima įvairias politikos sritis, įskaitant energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančių išteklių energiją, žemės naudojimą, žemės naudojimo keitimą ir miškininkystę, energijos apmokestinimą, pastangų pasidalijimą ir prekybą apyvartiniais taršos leidimais;
- (5) Pasirengimo įgyvendinti 55 proc. tikslą priemonių rinkinio tikslas – išsaugoti ir kurti darbo vietas Sąjungoje ir įgalinti Sąjungą tapti švarių technologijų kūrimo ir įsisavinimo pasauline lydere vykdant visuotinę energetikos pertvarką, įskaitant energijos vartojimo efektyvumo sprendimus;
- (6) projekcijos rodo, kad visiškai įgyvendinus dabartinę politiką, išmetamo ŠESD kiekio sumažėjimas iki 2030 m. būtų maždaug 45 proc., palyginti su 1990 m. lygiu, jei nebūtų įskaičiuojami dėl žemės naudojimo išmetami ir absorbuojami kiekiai, ir maždaug 47 proc., jei jie būtų įskaičiuojami. Todėl Klimato politikos tikslo įgyvendinimo plane numatyti būtini veiksmai visuose ekonomikos sektoriuose ir pagrindinių teisėkūros priemonių persvarstymas, kad būtų galima pasiekti tą didesnę klimato politikos užmojį;
- (7) 2018 m. lapkričio 28 d. Komunikate „Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui Europos ekonomikos ateities vizija“ Komisija nurodė, kad energijos vartojimo efektyvumas yra viena svarbiausių veiksmų sričių, nes be jo nebūtų įmanoma pasiekti, kad Sąjungos ekonomika taptų visiškai dekarbonizuota. Remiantis būtinybe pasinaudoti ekonomiškai efektyvaus energijos taupymo galimybėmis buvo parengta dabartinė Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo politika. 2018 m. gruodžio mėn. į dokumentų rinkinį „Švari energija visiems europiečiams“ įtrauktas naujas Sąjungos 2030 m. pagrindinis energijos vartojimo efektyvumo tikslas – bent 32,5 proc., palyginti su 2030 m. energijos suvartojimo projekcija; tuo rinkiniu siekta pirmenybę teikti energijos vartojimo efektyvumui, tapti atsinaujinančiųjų išteklių energijos srities pasaulio lyderiais ir sudaryti tinkamas sąlygas vartotojams;
- (8) prie Klimato politikos tikslo įgyvendinimo plano pridėtas poveikio vertinimas parodė, kad, norint pasiekti didesnę klimato politikos užmojį, reikalingas gerokai didesnis energijos vartojimo efektyvumas, nei dabar užsibrėžti 32,5 proc.;
- (9) didesnis Sąjungos 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslas gali sumažinti energijos kainas ir atlikti itin svarbų vaidmenį mažinant išmetamą ŠESD kiekį, be to, bus užtikrinama ir įsisavinama daugiau elektrifikavimo, vandenilio, elektrolizinių degalų ir kitų atitinkamų žaliajai pertvarkai reikalingų technologijų, taip pat ir transporto sektoriuje. Net ir sparčiai augant elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamybai, užtikrinus energijos vartojimo efektyvumą gali sumažėti naujų energijos gamybos pajėgumų poreikis ir su laikymu, perdavimu ir skirstymu susijusios išlaidos. Didesnis energijos vartojimo efektyvumas taip pat itin svarbus siekiant užtikrinti Sąjungos energijos tiekimo saugumą mažinant Sąjungos priklausomybę nuo iš trečiųjų valstybių importuojamo kuro. Energijos vartojimo efektyvumas yra viena iš svarbiausių ir ekonomiškai efektyviausių priemonių tokiai priklausomybei panaikinti;
- (10) nacionalinių įnašų, apie kuriuos valstybės narės pranešė savo nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, suma nesiekia Sąjungos 32,5 proc. tikslo. Susumavus visus įnašus gaunamas bendras 29,7 proc. pirminės energijos suvartojimo sumažėjimas ir 29,4 proc. galutinės energijos suvartojimo sumažėjimas, palyginti su 2007 m. ES atskaitos scenarijus 2030 m. projekcijomis. Tai reikštų ES-27 bendrą 2,8 procentinio punkto atotrūkį nuo pirminės energijos suvartojimo tikslo ir 3,1 procentinio punkto atotrūkį nuo galutinės energijos suvartojimo tikslo;

- (11) keletas valstybių narių pateikė ambicingus nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus, kuriuos Komisija įvertino kaip „pakankamus“ ir kuriuose numatytos priemonės, leidžiančios toms valstybėms narėms prisidėti siekiant bendrų energijos vartojimo efektyvumo tikslų didesniu santykiu nei Sąjungos vidurkis. Be to, kai kurios valstybės narės užfiksavo, kad „iš anksto“ buvo dedamos pastangos taupyti energiją, t. y. energijos sutaupymas viršijo Sąjungos vidutines pastarųjų metų trajektorijas. Abiem atvejais tai yra svarbios pastangos, kurios turėtų būti pripažintos ir įtrauktos į būsimą Sąjungos prognozių modeliavimą ir kurios gali būti geras pavyzdys, kaip visos valstybės narės gali išnaudoti savo energijos vartojimo efektyvumo potencialą, kad būtų pasiekta didelės naudos jų ekonomikai ir visuomenei;
- (12) kai kuriais atvejais Komisijos 2020 m. ES atskaitos scenarijuje naudotos prielaidos ir prielaidos, kuriomis rėmėsi kai kurios valstybės narės rengdamos jų nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus pagrindžiančius atskaitos scenarijus, yra skirtingos. Dėl to gali atsirasti skirtumų, susijusių su pirminės energijos suvartojimo apskaičiavimu, tačiau abu metodai galioja pirminės energijos suvartojimo atžvilgiu;
- (13) nors energijos taupymo potencialas išlieka didelis visuose sektoriuose, itin svarbus iššūkis yra susijęs su transportu, nes šiame sektoriuje suvartojama daugiau kaip 30 proc. galutinės energijos, ir pastatais, nes 75 proc. Sąjungos pastatų energinis naudingumas yra prastas. Kitas vis svarbesnis sektorius yra informacinių ir ryšių technologijų (IRT) sektorius, kuriam tenka 5–9 proc. visos pasaulyje suvartojamos elektros energijos ir daugiau kaip 2 proc. pasaulyje išmetamų teršalų. 2018 m. duomenų centrams teko 2,7 proc. elektros energijos poreikio visoje ES-28. Tame kontekste Komisija savo 2020 m. vasario 19 d. komunikate „Europos skaitmeninės ateities formavimas“ (toliau – Sąjungos skaitmeninė strategija) pabrėžė, kad reikia užtikrinti, jog duomenų centrų būtų labai efektyviai energiją vartojantys ir tvarūs ir kad būtina imtis telekomunikacijų operatoriams skirtų skaidrumo dėl jų aplinkosauginio pėdsako priemonių. Reikia atsižvelgti ir į tai, kad dėl pramonės, ypač tos, kurios procesuose energija vartojama intensyviai, dekarbonizavimo, jos energijos poreikis gali padidėti;
- (14) dėl didesnio politikos užmojo reikia labiau skatinti taikyti ekonomišką energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones visose energetikos sistemos srityse ir visuose sektoriuose, kurių energijos poreikis priklauso nuo veiklos, kaip antai transporto, vandens ir žemės ūkio sektoriuose. Didesnis energijos vartojimo efektyvumas visoje energijos grandinėje, įskaitant energijos gamybą, perdavimą, paskirstymą ir galutinį naudojimą, bus naudingas aplinkai, dėl to gerės oro kokybė ir visuomenės sveikata, mažės išmetamas ŠESD kiekis, didės energetinis saugumas, nes sumažės energijos importo, ypač iškastinio kuro, poreikis, mažės namų ūkių ir bendrovių išlaidos energijai, tai padės sumažinti energijos nepriteklį ir sudarys sąlygas didinti konkurencingumą, sukurti daugiau darbo vietų ir aktyvinti ekonominę veiklą visos ekonomikos mastu. Taigi, didesnis energijos vartojimo efektyvumas pagerintų piliečių gyvenimo kokybę, kartu padedant reformuoti Sąjungos santykius su partnerėmis trečiosiomis valstybėmis energetikos srityje, siekiant užtikrinti poveikio klimatui neutralumą. Tai atitinka Sąjungos išpareigojimus, kuriuos ji prisiėmė energetikos sąjungos ir pasaulinės kovos su klimato kaita darbotvarkės, nustatytos Paryžiaus susitarimu, kontekste. Gerinant įvairių sektorių energinį naudingumą suteikiama galimybių skatinti miestų regeneraciją, įskaitant pastatų gerinimą, ir judumo bei prieinamumo modelių pokyčius, kartu skatinant efektyvesnius, tvaresnius ir įperkamesnius variantus;
- (15) šia direktyva daroma pažanga siekiant poveikio klimatui neutralumo ne vėliau kaip 2050 m., o tam energijos vartojimo efektyvumas turėtų būti laikomas atskiru energijos šaltiniu. Principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ yra visa apimantis principas ir į jį turėtų būti atsižvelgiama ne vien energetikos sistemoje, bet visuose sektoriuose, įskaitant finansų sektorių, ir visais lygmenimis. Energijos vartojimo efektyvumo sprendimai turėtų būti svarstomi kaip pirma galimybė priimančios politikos, planavimo ir investavimo sprendimus ir nustatant naujas taisykles pasiūlos srityje ir kitose politikos srityse. Nors principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ turėtų būti taikomas nedarant poveikio kitoms teisinėms pareigoms, tikslams ir principams, tokiomis pareigomis, tikslais ir principais neturėtų būti trukdoma šį principą taikyti ar daromos jo taikymo išimtys. Komisija turėtų užtikrinti, kad energijos vartojimo efektyvumas ir reguliavimas apkrova galėtų lygiomis sąlygomis konkuruoti su generavimo pajėgumais. Patobulinimai, didinantys energijos vartojimo efektyvumą, turi būti įgyvendinami kaskart, kai tik jie yra ekonomiškai efektyvesni, nei atitinkami su pasiūla susiję sprendimai. Tai turėtų padėti pasinaudoti visokeriopa energijos vartojimo efektyvumo nauda Sąjungai, visų pirma piliečiams ir verslininkams. Mažinant energijos nepriteklį pirmenybė taip pat turėtų būti teikiama energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių įgyvendinimui;

- (16) energijos vartojimo efektyvumas turėtų būti pripažintas itin svarbiu elementu ir prioritetiniu klausimu būsimuose sprendimuose dėl investicijų Sąjungos energetikos infrastruktūros srityje. Principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ turėtų būti taikomas atsižvelgiant visų pirma į sistemos efektyvumo požiūrį ir visuomenės bei sveikatos aspektus, dėmesį skiriant tiekimo saugumui, energetikos sistemos integravimui ir perėjimui prie poveikio klimatui neutralumo. Taigi principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ turėtų padėti didinti atskirų galutinio naudojimo sektorių ir visos energetikos sistemos efektyvumą. Taikant tą principą taip pat turėtų būti remiamos investicijos į efektyvaus energijos vartojimo sprendimus, kuriais padedama siekti Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2020/852 ⁽⁶⁾ tikslų;
- (17) principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ numatytas Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2018/1999 ⁽⁷⁾ ir juo grindžiama ES energetikos sistemos integravimo strategija, nustatyta 2022 m. liepos 8 d. Komisijos komunikate. Nors šis principas grindžiamas ekonominiu efektyvumu, jo taikymo reikšmė žvelgiant iš visuomenės perspektyvos yra platesnė. Ta reikšmė gali kisti priklausomai nuo aplinkybių ir turėtų būti atidžiai įvertinta taikant patikimas kaštų ir naudos analizės metodikas, pagal kurias atsižvelgiama į įvairialypę energijos vartojimo efektyvumo naudą. Komisija parengė specialias principo veikimo ir taikymo gaires ir pasiūlė konkrečių priemonių ir taikymo įvairiuose sektoriuose pavyzdžių. Komisija taip pat paskelbė rekomendaciją valstybėms narėms, kurioje remiamasi šioje direktyvoje nustatytais reikalavimais ir raginama imtis konkrečių principo taikymo veiksmų. Valstybės narės turėtų kuo labiau atsižvelgti į tą rekomendaciją ir ja vadovautis praktikoje įgyvendindamos energijos vartojimo efektyvumo principą;
- (18) principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ reiškia, kad taikomas holistinis požiūris, pagal kurį atsižvelgiama į integruotos energetikos sistemos bendrą efektyvumą, energijos tiekimo saugumą ir ekonominį efektyvumą ir skatinami efektyviausi sprendimai siekiant užtikrinti poveikio klimatui neutralumą visoje vertės grandinėje nuo energijos gamybos ir transportavimo tinkle iki galutinės energijos suvartojimo, taigi užtikrinamas ir pirminės energijos vartojimo, ir galutinės energijos vartojimo efektyvumas. Pagal tą požiūrį turėtų būti atsižvelgiama į visos sistemos efektyvumą ir į dinamišką energijos vartojimą, o paklausos srities išteklių ir sistemos lankstumas laikomi energijos vartojimo efektyvumo sprendimais;
- (19) kad principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ turėtų poveikį, nacionalinio, regioninio, vietos ir sektorių lygmens sprendimų priėmėjai jį turi nuosekliai taikyti visais aktualiais scenarijais ir priimdami visus aktualius politikos, planavimo bei pagrindinių investicijų sprendimus – t. y. sprendimus dėl didelio masto investicijų, kurių kiekvienos vertė viršija 100 000 000 EUR arba 175 000 000 EUR transporto infrastruktūros projektų atveju, – nuo kurių priklauso energijos vartojimas ar tiekimas. Norint principą taikyti tinkamai, reikia kaštų ir naudos analizės metodikos, kurioje būtų nustatytos sąlygos, užtikrinančios galimybę naudoti energijos vartojimo efektyvumo sprendimus ir tinkamai vykdyti stebėseną. Kaštų ir naudos analizės turėtų būti sistemingai rengiamos ir atliekamos, jos pat turėtų būti grindžiamos naujausia informacija apie energijos kainas ir jos turėtų apimti kainų didėjimo scenarijus, pavyzdžiui, dėl mažėjančio Sąjungos apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ES ATLPS) leidimų skaičiaus pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2003/87/EB ⁽⁸⁾, kad būtų skatinama taikyti energijos vartojimo efektyvumo priemonės. Pirmenybė turėtų būti teikiama paklausos srities sprendimams, kai siekiant politikos tikslų tie sprendimai yra ekonomiškai efektyvesni nei investicijos į energijos tiekimo infrastruktūrą. Paklausos lankstumas gali duoti platesnės ekonominės, aplinkosauginės ir visuomeninės naudos vartotojams ir visai visuomenei, įskaitant vietos bendruomenes, taip pat gali padidinti energetikos sistemos našumą ir sumažinti išlaidas energijai, pavyzdžiui, sumažėjus sistemos eksploatavimo išlaidoms mažėja ir tarifai visiems vartotojams. Valstybės narės turėtų atsižvelgti į galimą paklausos lankstumo naudą taikydamos principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ ir, kai aktualu, dėdamos pastangas didinti integruotos energetikos sistemos efektyvumą apsvarstyti reguliavimo apkrova tiek centralizuotu, tiek decentralizuotu lygmeniu, energijos kaupimo ir išmaniuosius sprendimus;

⁽⁶⁾ 2020 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/852 dėl sistemos tvariam investavimui palengvinti sukūrimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2019/2088 (OL L 198, 2020 6 22, p. 13).

⁽⁷⁾ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (OL L 328, 2018 12 21, p. 1).

⁽⁸⁾ 2003 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/87/EB, nustatanti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą Sąjungoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 96/61/EB (OL L 275, 2003 10 25, p. 32).

- (20) vertindama projektų vertę principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ taikymo tikslais, Komisija savo ataskaitoje Europos Parlamentui ir Tarybai visų pirma turėtų įvertinti, ar ribos yra veiksmingai taikomos kiekvienoje valstybėje narėje ir kaip jos taikomos;
- (21) principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ visuomet turėtų būti taikomas proporcingai, o kai principo taikymas tiesiogiai užtikrinamas kitais teisės aktais, šia direktyva nustatytais reikalavimais valstybėms narėms neturėtų būti nustatoma iš dalies sutampančių ar prieštaringų pareigų. Toks atvejis gali būti bendro intereso projektai, įtraukti į Sąjungos sąrašą pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2022/869 ⁽⁹⁾ 3 straipsnį, kuriame nustatomi reikalavimai plėtojant ir vertinant tuos projektus atsižvelgti į principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“;
- (22) įgyvendinant Europos žaliąjį kursą labai svarbu, kad pertvarka siekiant iki 2050 m. užtikrinti Sąjungos poveikio klimatui neutralumą būtų teisinga. Energijos nepriteklis yra viena iš pagrindinių sąvokų dokumentų rinkinyje „Švari energija visiems europiečiams“, kuris sudaro sąlygas vykdyti teisingą energetikos pertvarką. Pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/1999 ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2019/944 ⁽¹⁰⁾, Komisijos rekomendacijoje (ES) 2020/1563 dėl energijos nepritekliaus ⁽¹¹⁾ pateikiamos orientacinės gairės dėl tinkamų energijos nepritekliaus matavimo rodiklių ir didelio energijos nepriteklių patiriančių namų ūkių skaičiaus apibrėžties. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/73/EB ⁽¹²⁾ ir Direktyvoje (ES) 2019/944 reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi tinkamų priemonių nustatyti energijos nepritekliaus problemai spręsti, be kita ko, priemonių skurdui mažinti platesniu mastu. Tai ypač aktualu kylant energijos kainoms ir patiriant infliacinį spaudimą, kai turėtų būti įgyvendinamos tiek trumpalaikės, tiek ilgalaikės priemonės, kad būtų įveikti Sąjungos energetikos sistemai kylantys sisteminiai iššūkiai;
- (23) principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ taikymas turėtų būti naudingas asmenims, kurie patiria energijos nepriteklių ar kuriems jis gresia, pažeidžiamiesiems vartotojams, įskaitant galutinius naudotojus, mažas ir vidutinės pajamas gaunantiems namų ūkiams ir socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims. Energijos vartojimo efektyvumo priemonės turėtų būti įgyvendinamos pirmumo tvarka siekiant pagerinti tų asmenų ir namų ūkių padėtį ir sumažinti energijos nepriteklių ir neturėtų skatinti jokio neproporcingo būsto, judumo ar energijos sąnaudų didėjimo. Laikantis holistinio požiūrio į politikos formavimą ir politikos bei priemonių įgyvendinimą valstybės narės turi užtikrinti, kad kitos politikos kryptys ir priemonės neturėtų neigiamo poveikio tiems asmenims ir namų ūkiams;
- (24) ši direktyva yra dalis platesnės energijos vartojimo efektyvumo politikos strategijos, kuria siekiama išnaudoti energijos vartojimo efektyvumo potencialą konkrečiose politikos srityse ir kuri apima pastatus (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/31/ES ⁽¹³⁾), gaminius (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB ⁽¹⁴⁾ ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) 2017/1369 ⁽¹⁵⁾ bei (ES) 2020/740 ⁽¹⁶⁾) ir valdymą (Reglamentas (ES) 2018/1999). Tų politikos krypčių vaidmuo labai svarbus siekiant sutaupyti energijos, kai keičiami gaminiai ir statomi arba renovuojami pastatai;

⁽⁹⁾ 2022 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/869 dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 715/2009, (ES) 2019/942 bei (ES) 2019/943 ir direktyvos 2009/73/EB bei (ES) 2019/944 ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 347/2013 (OL L 152, 2022 6 3, p. 45).

⁽¹⁰⁾ 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/944 dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES (OL L 158, 2019 6 14, p. 125).

⁽¹¹⁾ 2020 m. spalio 14 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2020/1563 dėl energijos nepritekliaus (OL L 357, 2020 10 27, p. 35).

⁽¹²⁾ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/55/EB (OL L 211, 2009 8 14, p. 94).

⁽¹³⁾ 2010 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo (OL L 153, 2010 6 18, p. 13).

⁽¹⁴⁾ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB, nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams nustatymo sistemą (OL L 285, 2009 10 31, p. 10).

⁽¹⁵⁾ 2017 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1369, kuriuo nustatoma energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo sistema ir panaikinama Direktyva 2010/30/ES (OL L 198, 2017 7 28, p. 1).

⁽¹⁶⁾ 2020 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/740 dėl padangų ženklavimo pagal degalų naudojimo efektyvumą ir kitus parametrus, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2017/1369 ir panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1222/2009 (OL L 177, 2020 6 5, p. 1).

- (25) siekiant plataus užmojo efektyvaus energijos vartojimo tikslo reikia pašalinti kliūtis, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos investicijoms į efektyvaus energijos vartojimo priemones. Iš Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/783⁽¹⁷⁾ nustatytos Sąjungos programos LIFE paprogramės „Perėjimas prie švarios energijos“ bus skiriamas finansavimas siekiant remti geriausią Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo politikos įgyvendinimo praktiką, kuri padeda šalinti su elgesiu, rinka ir reguliavimu susijusias kliūtis didinti energijos vartojimo efektyvumą;
- (26) 2014 m. spalio 23 ir 24 d. išvadose Europos Vadovų Taryba pritarė tikslui ne vėliau kaip 2030 m. energijos vartojimo efektyvumą Sąjungos lygmeniu padidinti 27 proc., kuris turi būti peržiūrėtas ne vėliau kaip 2020 m., atsižvelgiant į 30 proc. Sąjungos lygmens tikslą. 2015 m. gruodžio 15 d. rezoliucijoje dėl Europos energetikos sąjungos kūrimo Europos Parlamentas paragino Komisiją papildomai įvertinti, ar būtų įmanoma per tą patį laikotarpį pasiekti 40 proc. energijos vartojimo efektyvumo tikslą;
- (27) 2018 m. lapkričio 28 d. komunikate „Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui Europos ekonomikos ateities vizija“ Komisija prognozuoja, kad įgyvendinus 32,5 proc. 2030 m. Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo tikslą ir kitas dabartinės sistemos politikos priemones išmetamas ŠESD kiekis iki 2030 m. sumažėtų maždaug 45 proc. Klimato politikos tikslo įgyvendinimo plano poveikio vertinime įvertinta, kokių papildomų pastangų reikės įvairiose politikos srityse, kad būtų pasiektas didesnis klimato politikos užmojis – iki 2030 m. išmetamą ŠESD kiekį sumažinti 55 proc. Jame padaryta išvada, kad, palyginti su baziniu scenarijumi, norint ekonomiškai efektyviai pasiekti išmetamo ŠESD kiekio sumažinimo tikslą pirminės energijos suvartojimas ir galutinės energijos suvartojimas turės būti sumažintas atitinkamai bent 39–41 proc. ir 36–37 proc.;
- (28) Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo tikslas buvo iš pradžių nustatytas ir apskaičiuotas kaip baziniu scenarijumi remiantis 2007 m. ES atskaitos scenarijaus 2030 m. projekcijomis. Pasikeitus Eurostato energijos balanso skaičiavimo metodikai ir patobulinus projekcijų modeliavimą reikia pakeisti ir bazinį scenarijų. Todėl, nustatant tikslą tuo pačiu metodu, t. y. lyginant su bazinio scenarijaus ateities projekcijomis, Sąjungos 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslas nustatomas lyginant su 2020 m. atskaitos scenarijaus 2030 m. projekcijomis, atspindinčiomis nacionalinius įnašus, nurodytus nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose. Remiantis tuo atnaujintu baziniu scenarijumi, Sąjungai savo 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo užmojį reikės padidinti dar bent 11,7 proc., palyginti su pastangomis, kurių reikėtų pagal 2020 m. ES atskaitos scenarijų. Naujas Sąjungos tikslų užmojo raiškos būdas nedaro poveikio faktiniam reikiamų pastangų lygiui ir atitinka pirminės energijos suvartojimo sumažinimą 40,5 proc. ir galutinės energijos suvartojimo sumažinimą 38 proc., palyginti su 2007 m. ES atskaitos scenarijaus 2030 m. projekcijomis;
- (29) pirminės energijos suvartojimo ir galutinės energijos suvartojimo apskaičiavimo metodika atitinka naująją Eurostato metodiką, tačiau šios direktyvos tikslais naudojamų rodiklių taikymo sritis skiriasi, t. y. skaičiuojant pirminės energijos suvartojimo ir galutinės energijos suvartojimo tikslus į juos neįtraukiama aplinkos energija ir įtraukiama tarptautinės aviacijos suvartojama energija. Naujųjų rodiklių naudojimas reiškia ir tai, kad visus aukštakrosnių energijos suvartojimo pasikeitimus dabar atspindi tik pirminės energijos suvartojimas;
- (30) būtinybė Sąjungai padidinti savo energijos vartojimo efektyvumą turėtų būti išreikšta suvartojamu pirminės energijos ir galutinės energijos kiekiu, kurį reikia pasiekti 2030 m., nurodant papildomas pastangas, kurių reikės, palyginti su nustatytais arba planuojamomis priemonėmis, nurodytomis nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose. 2020 m. ES atskaitos scenarijuje prognozuojama, kad iki 2030 m. bus suvartojama 864Mtne galutinės energijos ir 1 124 Mtne pirminės energijos (neįskaitant aplinkos energijos ir įskaitant tarptautinę aviaciją). Sumažinimas dar 11,7 proc. 2030 m. reikš 763 Mtne ir 992,5 Mtne, palyginti su 2005 m. lygiu, o tai reiškia, kad galutinės energijos suvartojimas Sąjungoje turėtų būti sumažintas maždaug 25 proc., o pirminės energijos suvartojimas – maždaug 34 proc. 2020 m. ir 2030 m. perspektyvų atžvilgiu privalomų valstybės narės lygmens tikslų nenustatyta ir valstybės narės savo įnašus į Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo tikslą turėtų

⁽¹⁷⁾ 2021 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/783, kuriuo nustatoma Aplinkos ir klimato politikos programa (LIFE) ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1293/2013 (OL L 172, 2021 5 17, p. 53).

nustatyti atsižvelgdamos į šioje direktyvoje pateiktą formulę. Valstybės narės turėtų galėti laisvai nustatyti savo nacionalinius tikslus, grindžiamus jų pirminės energijos suvartojimu arba galutinės energijos suvartojimu, arba sutaupytos pirminės energijos arba galutinės energijos kiekiu, arba energijos intensyvumu. Šia direktyva iš dalies keičiama tai, kaip valstybės narės turėtų išreikšti savo nacionalinius įnašus į Sąjungos tikslą. Siekiant užtikrinti nuoseklumą ir pažangos stebėseną, valstybių narių įnašai į Sąjungos tikslą turėtų būti išreikšti pirminės energijos suvartojimu ir galutinės energijos suvartojimu. Būtina reguliariai vertinti pažangą, padarytą siekiant 2030 m. Sąjungos tikslų, ir tai numatyta Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2018/1999;

- (31) ne vėliau kaip 2023 m. lapkričio 30 d. Komisija, remdamasi naujausiais Eurostato duomenimis, turėtų atnaujinti 2020 m. ES atskaitos scenarijų. Valstybės narės, pageidaujancios pasinaudoti atnaujintu atskaitos scenarijumi, turėtų pranešti apie savo atnaujintus nacionalinius įnašus ne vėliau kaip 2024 m. vasario 1 d., vykstant Reglamente (ES) 2018/1999 numatytam kartotiniam procesui;
- (32) pageidautina, kad energijos vartojimo efektyvumo tikslai būtų pasiekti kartu įgyvendinant konkrečias Sąjungos ir nacionalines priemones, kuriomis įvairiose srityse skatinama efektyviai vartoti energiją. Turėtų būti reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų nacionalines energijos vartojimo efektyvumo politikos kryptis ir priemones. Komisija turėtų įvertinti tas politikos kryptis ir priemones ir kiekvienos atskiros valstybės narės pastangas, taip pat padarytos pažangos duomenis, kad įvertintų tikimybę pasiekti bendrą Sąjungos tikslą ir kiek individualių pastangų pakanka bendram tikslui pasiekti;
- (33) viešajam sektoriui tenka maždaug 5–10 proc. visos Sąjungoje suvartojamos galutinės energijos. Viešojo sektoriaus institucijos kasmet išleidžia maždaug 1 800 000 000 000 EUR. Tai sudaro apie 14 proc. Sąjungos bendrojo vidaus produkto. Todėl viešasis sektorius yra svarbi varomoji jėga siekiant skatinti rinkos perėjimą prie efektyvesnių produktų, pastatų ir paslaugų bei daryti poveikį piliečių ir įmonių elgsenai energijos vartojimo srityje. Be to, energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonėmis mažinant energijos vartojimą gali būti sudarytos sąlygos viešuosius išteklius panaudoti kitais tikslais. Viešosios organizacijos nacionalinio, regionų ir vietos lygmenimis turėtų atlikti pavyzdinį vaidmenį energijos vartojimo efektyvumo srityje;
- (34) kad parodytų pavyzdį, viešasis sektorius turėtų nusistatyti dekarbonizavimo ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslus. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas viešajame sektoriuje turėtų atspindėti pastangas, kurių reikia Sąjungos lygmeniu. Kad būtų pasiektas galutinės energijos suvartojimo tikslas, Sąjunga ne vėliau kaip 2030 m. turėtų 19 proc. sumažinti suvartojamą galutinės energijos kiekį, palyginti su vidutiniu 2017, 2018 ir 2019 m. suvartotos energijos kiekiu. Pareiga energijos suvartojimą viešajame sektoriuje kasmet sumažinti bent 1,9 proc. turėtų užtikrinti, kad viešasis sektorius atliks savo pavyzdinį vaidmenį. Valstybės narės gali visiškai laisvai rinktis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, kad pasiektų galutinės energijos suvartojimo sumažėjimą. Reikalaujant kasmet sumažinti galutinės energijos suvartojimą užkraunama mažesnė administracinė našta, nei nustatant sutaupomos energijos kiekio matavimo metodus;
- (35) vykdydamos pareigą valstybės narės turėtų daugiausia dėmesio skirti visų viešųjų paslaugų ir viešojo sektoriaus įstaigų įrangos galutinės energijos suvartojimui. Nustatydamos priemonių adresatus valstybės narės turėtų taikyti šioje direktyvoje numatytą termino „viešosios įstaigos“ apibrėžtį, kai „tiesiogiai finansuojami tų institucijų“ reiškia, kad šie subjektai daugiausia finansuojami viešosiomis lėšomis, o „administruojami tų institucijų“ reiškia, kad nacionalinė, regionų ar vietos institucija turi daugumą priimančias sprendimus dėl subjekto valdymo pasirinkimo. Pareiga gali būti įvykdyta sumažinant galutinės energijos suvartojimą bet kurioje viešojo sektoriaus srityje, įskaitant transportą, viešuosius pastatus, sveikatos priežiūrą, teritorijų planavimą, vandentvarką ir nuotekų tvarkymą, nuotekų ir vandens valymą, atliekų tvarkymą, centralizuotą šilumos ir vėsumos tiekimą, energijos skirstymą, tiekimą ir kaupimą, viešąjį apšvietimą ir infrastruktūros planavimą, švietimą ir socialines paslaugas. Perkeldamos šią direktyvą į nacionalinę teisę valstybės narės gali įtraukti ir kitų rūšių paslaugas. Siekdamos sumažinti viešųjų įstaigų administracinę našta, valstybės narės turėtų sukurti skaitmenines platformas arba priemones, skirtas bendriems viešųjų įstaigų suvartojimo duomenims rinkti, tuos duomenis skelbti viešai ir teikti juos Komisijai. Valstybės narės turėtų teikti pagal sektorius apibendrintus planus ir metines ataskaitas apie viešųjų įstaigų suvartojimą;

- (36) valstybės narės turėtų skatinti efektyviai energiją vartojančias judumo priemones, be kita ko, savo viešųjų pirkimų praktikoje, pavyzdžiui, geležinkelius, važiavimą dviračiais, ėjimą pėsčiomis ar dalijimąsi transporto priemonėmis, atnaujindamos ir dekarbonizuodamos transporto priemonių parkus, skatindamos perėjimą prie kitų transporto rūšių ir įtraukdamos tas transporto rūšis į judumo mieste planavimą;
- (37) valstybės narės turėtų rodyti pavyzdį užtikrindamos, kad visos viešajame sektoriuje vykdomos sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo, energijos vartojimo auditas ir energijos naudojimo vadybos sistemos atitiktų Europos arba tarptautinius standartus arba kad viešojo sektoriaus dalyse, kuriose intensyviai vartojama energija, būtų plačiai taikomas energijos vartojimo auditas. Valstybės narės turėtų pateikti tų priemonių naudojimo gaires ir nustatyti tokio naudojimo procedūras;
- (38) valdžios institucijos raginamos naudotis, kai taikytina, parama, kurią teikia tokie subjektai kaip tvariosios energetikos agentūros, įsteigtos regionų arba vietos lygmenimis. Tų agentūrų organizavimas paprastai atspindi individualius tam tikro regiono ar tam tikroje viešojo sektoriaus srityje veikiančių viešųjų institucijų poreikius. Centralizuotos agentūros gali geriau patenkinti poreikius ir veikti veiksmingiau kitais aspektais, pavyzdžiui, mažesnėse arba centralizuotose valstybėse narėse arba sprendžiant sudėtingus arba tarpregioninius aspektus, kaip antai centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo. Tvariosios energetikos agentūros gali veikti kaip vieno langelio principu veikiančios centrai. Tos agentūros dažnai yra atsakingos už vietos arba regionų dekarbonizavimo planų rengimą, o tai gali apimti ir kitas dekarbonizavimo priemones, kaip antai iškastinio kuro katilų pakeitimą, ir už paramą viešojo sektoriaus institucijoms įgyvendinant su energija susijusias politikos kryptis. Tvariosios energetikos agentūros ar kiti regionų ir vietos institucijoms padedantys subjektai gali turėti aiškius tvariosios energetikos gebėjimus, tikslus ir išteklius. Tvariosios energetikos agentūros galėtų būti skatinamos apsvarstyti iniciatyvas, pagal Merų paktą įgyvendinamas savanoriškai susitelkusių vietos institucijų, išpareigojusių įgyvendinti Sąjungos klimato srities ir energetikos tikslus, taip pat kitas tuo tikslu įgyvendinamas iniciatyvas. Dekarbonizavimo planai turėtų būti siejami su teritorinės plėtros planais ir juose turėtų būti atsižvelgiama į išsamius vertinimus, kuriuos turi atlikti valstybės narės;
- (39) valstybės narės turėtų padėti viešosioms įstaigoms planuoti ir įsisavinti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, be kita ko, regionų ir vietos lygmenimis, pateikdamos gaires, remdamos gebėjimų stiprinimo ir mokymo galimybes ir skatindamos viešųjų įstaigų, taip pat agentūrų, tarpusavio bendradarbiavimą. Tuo tikslu valstybės narės galėtų steigti nacionalinius kompetencijos centrus, kurie spręstų kompleksinius klausimus, kaip antai patartų vietos ar regioninėms energetikos agentūroms centralizuoto šilumos ar vėsumos tiekimo klausimais. Reikalavimu pertvarkyti pastatus, kad jie taptų beveik nulinės energijos pastatais, neatmetama naujiems ar renovuotiems pastatams taikomų beveik nulinės energijos pastatų lygių diferenciacija ir ji nėra draudžiama. Beveik nulinės energijos pastatų apibrėžtis, įskaitant sąnaudų atžvilgiu optimalų lygį, yra pateikta Direktyvoje 2010/31/ES;
- (40) laikotarpiu iki 2026 m. pabaigos valstybėms narėms, kurios bet kuriais metais renovuoja daugiau kaip 3 proc. bendro savo pastatų patalpų ploto, turėtų būti suteikta galimybė perviršį įskaičiuoti į bet kurių kitų trejų metų metinę renovacijos normą. Jei valstybė narė nuo 2027 m. sausio 1 d. renovuoja daugiau nei 3 proc. bendro savo pastatų patalpų ploto, ji turėtų galėti perviršį įtraukti į kitų dvejų metų metinę renovacijos normą. Ta galimybe neturėtų būti naudojamos tikslais, kurie neatitinka šios direktyvos bendrųjų tikslų ir užmojo lygio;
- (41) valstybės narės turėtų skatinti viešąsias įstaigas atsižvelgti ne tik į energijos taupymą, bet ir į platesnę naudą, pvz., patalpų mikroklimato kokybę, taip pat geresnę žmonių gyvenimo kokybę ir patogumą, užtikrinamą renovuojant viešuosius pastatus, ypač mokyklas, dienos užimtumo centrus, slaugos namus, globos įstaigas, ligonines ir socialinį būstą;
- (42) be pramonės, daugiausiai energijos suvartoja ir daugiausiai teršalų išmeta pastatų ir transporto sektoriai. Pastatams tenka maždaug 40 proc. visos Sąjungoje suvartojamos energijos ir 36 proc. su energija susijusių išmetamų ŠESD. 2020 m. spalio 14 d. Komisijos komunikate „Renovacijos banga“ sprendžiamas dvejetainis – efektyvus energijos bei išteklių naudojimo ir įperkamumo – uždavinys pastatų sektoriuje ir siekiama padvigubinti renovacijos normą. Daugiausia dėmesio jame skiriama prasčiausio energinio naudingumo pastatams, energijos nepritekliui ir visuomeniniams pastatams. Be to, pastatai yra itin svarbūs siekiant Sąjungos tikslo ne vėliau kaip 2050 m. pasiekti poveikio klimatui neutralumą. Viešosioms įstaigoms priklausantys pastatai sudaro didelę pastatų fondo dalį ir visuomeniniame gyvenime jiems skiriama daug dėmesio. Todėl tikslinga nustatyti viešosioms įstaigoms priklausančių pastatų valstybės narės teritorijoje metinę renovavimo normą, kad būtų padidintas jų energinis

naudingumas ir jie būtų paversti bent beveik nulinės energijos pastatais arba visai netaršiais pastatais. Valstybės narės raginamos nustatyti didesnę renovacijos normą, kai tai ekonomiškai efektyvu renovuojant pastatų fondą pagal jų ilgalaikes renovacijos strategijas ir (arba) nacionalines renovacijos programas. Ta renovavimo norma neturėtų daryti poveikio Direktyvoje 2010/31/ES nustatytiems pareigoms dėl beveik nulinės energijos pastatų. Valstybės narės turėtų turėti galimybę taikyti ne tokius griežtus reikalavimus kai kuriems pastatams, pavyzdžiui, ypatingos architektūrinės ar istorinės vertės pastatams. Per kitą Direktyvos 2010/31/ES peržiūrą Komisija turėtų įvertinti valstybių narių padarytą viešųjų įstaigų pastatų renovacijos pažangą. Komisija turėtų apvarstyti galimybę pateikti teisės akto pasiūlymą dėl renovacijos normos persvarstymo, kartu atsižvelgiant į valstybių narių padarytą pažangą, esminius ekonomikos ar technikos pokyčius arba, kai reikia, Sąjungos išpareigojimus dėl dekarbonizavimo ir nulinės taršos. Šioje direktyvoje nustatyta pareiga renovuoti viešųjų įstaigų pastatus papildoma Direktyva 2010/31/ES, kurioje reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, kad iš esmės renovuojant esamus pastatus jų energinis naudingumas būtų padidintas taip, kad jie atitiktų beveik nulinės energijos pastatų reikalavimus;

- (43) pastatų automatizavimo bei kontrolės sistemos ir kiti sprendimai, kuriais užtikrinama aktyvi energijos naudojimo vadyba, yra svarbios priemonės, kuriomis naudojamosi viešosios įstaigos gali gerinti ir išlaikyti pastatų energinį naudingumą, taip pat užtikrinti būtinas patalpų sąlygas joms priklausančiuose arba jų užimamuose pastatuose, laikantis Direktyvos 2010/31/ES;
- (44) žaliojo judumo skatinimas yra itin svarbi Europos žaliojo kurso dalis. Vienas iš būtinų pertvarkos elementų – įkrovimo infrastruktūros užtikrinimas. Įkrovimo infrastruktūra pastatuose yra ypač svarbi, nes pastatuose elektrinės transporto priemonės statomos reguliariai ir stovi ilgą laiką, o tai palengvina įkrovimą ir padidina jo efektyvumą. Viešosios įstaigos turėtų dėti visas pastangas, kad įrengtų įkrovimo infrastruktūrą joms priklausančiuose arba jų užimamuose pastatuose pagal Direktyvą 2010/31/ES;
- (45) nustatydamos renovacijos normą, valstybės narės turi turėti pastatų, kurie nesiekia beveik nulinės energijos pastatų lygio, apžvalgą. Tas aprašas taip pat turėtų sudaryti galimybę privatiems subjektams, įskaitant energetikos paslaugų bendroves (toliau - ESCO), siūlyti renovacijos sprendimus, kuriuos būtų galima kaupti ES pastatų ūkio stebėsenos centre;
- (46) į aprašą būtų galima įtraukti esamų pastatų fondo aprašų duomenis. Valstybės narės turėtų imtis tinkamų priemonių, kad palengvintų duomenų rinkimą ir sudarytų sąlygas privatiems subjektams, įskaitant ESCO, susipažinti su tuo aprašu, kad jos galėtų atlikti aktyvų vaidmenį priimančios renovacijos sprendimus. Prieinamus ir viešai skelbiamus duomenis apie pastatų ūkio charakteristikas, pastatų renovaciją ir energinį naudingumą gali apibendrinti ES pastatų ūkio stebėsenos centras, kad palyginamais duomenimis būtų užtikrintos geresnės žinios apie pastatų sektoriaus energinį naudingumą;
- (47) 2020 m. daugiau kaip pusė pasaulio gyventojų gyveno miestuose. Manoma, kad ne vėliau kaip 2050 m. tas skaičius pasieks 68 proc. Be to, ne vėliau kaip 2050 m. vis dar reikia pastatyti pusę miestų infrastruktūros objektų. Miestai ir didmiesčiai yra ekonominės veiklos, žinių kūrimo, inovacijų ir naujų technologijų centrai. Nuo miestų priklauso juose gyvenančių ar dirbančių piliečių gyvenimo kokybė. Valstybės narės turėtų techniškai ir finansiškai remti savivaldybes. Kai kurios valstybių narių savivaldybės ir kitos viešosios įstaigos jau ėmėsi įgyvendinti integruotą požiūrį į energijos taupymą, energijos tiekimą ir darnų judumą, pavyzdžiui, vykdydamos tvarios energetikos veiksmų planus arba darnaus judumo mieste planus, pvz., planus, parengtus pagal Merų pakto iniciatyvą, ir taikydamos integruotus urbanistinius metodus, kurie apima ne vien atskiras pastatams ar transporto rūšims taikomas intervencines priemones. Reikia toliau dėti pastangas gerinant judumo mieste energijos vartojimo efektyvumą tiek keleivinio, tiek krovinio transporto srityje, nes jame sunaudojama apie 40 proc. visos kelių transporto energijos;

- (48) pagal šią direktyvą toliau visapusiškai taikomi visi Europos Parlamento ir Tarybos direktyvų 2014/23/ES ⁽¹⁸⁾, 2014/24/ES ⁽¹⁹⁾ ir 2014/25/ES ⁽²⁰⁾ principai;
- (49) pirkdami tam tikrus produktus ir paslaugas, taip pat išsigydami ir nuomodami pastatus, perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, sudarantys darbų, prekių ar paslaugų viešųjų pirkimų sutartis, turėtų tapti sektinu pavyzdžiu ir priimti efektyvų energijos vartojimą užtikrinančius pirkimo sprendimus bei taikyti principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“, taip pat ir toms viešosioms sutartims ir koncesijoms, kurioms konkrečių reikalavimų šioje direktyvoje nenustatyta. Tai turėtų būti taikoma perkančiosioms institucijoms ir perkantiems subjektams, kuriems taikomos direktyvos 2014/23/ES, 2014/24/ES arba 2014/25/ES. Valstybės narės turėtų šalinti kliūtis vykdyti bendrus viešuosius pirkimus valstybėje narėje ar tarpvalstybiniu mastu, jei dėl to gali sumažėti išlaidos ir padidėti vidaus rinkos nauda suteikiant naujų verslo galimybių tiekėjams ir energetikos paslaugų teikėjams;
- (50) visi viešojo sektoriaus subjektai, kurie investuoja visuomenės išteklius vykdydami pirkimus, turėtų rodyti pavyzdį – skirdami sutartis ir koncesijas rinktis didžiausio energijos vartojimo efektyvumo produktus, pastatus, darbus ir paslaugas, taip pat ir vykdydami pirkimus, kuriems netaikoma konkrečių reikalavimų pagal Direktyvą 2009/30/EB. Tame kontekste visose viešųjų sutarčių ir koncesijų, kurių vertė viršija Direktyvos 2014/23/ES 8 straipsnyje, Direktyvos 2014/24/ES 4 straipsnyje ir Direktyvos 2014/25/ES 15 straipsnyje nustatytas ribas, skyrimo procedūrose reikia atsižvelgti į Sąjungos arba nacionalinėje teisėje aktuose gaminių energijos vartojimo efektyvumą, pastatų energinį naudingumą ir paslaugų energijos vartojimo efektyvumą, viešųjų pirkimų procedūrose pirmumo tvarka atsižvelgiant į principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“;
- (51) taip pat svarbu, kad valstybės narės stebėtų, kaip į energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus atsižvelgia perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, pirkdami produktus, pastatus, darbus ir paslaugas, užtikrindamos, kad informacija apie laimėjusių pasiūlymų, viršijančių viešųjų pirkimų direktyvose nustatytas ribas, poveikį energijos vartojimo efektyvumui būtų skelbiama viešai. Tai suteiktų galimybę suinteresuotiesiems subjektams ir piliečiams įvertinti viešojo sektoriaus vaidmenį užtikrinant, kad vykdančieji viešuosius pirkimus būtų skaidriai laikomasi principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“;
- (52) vis dėlto valstybių narių pareiga užtikrinti, kad perkančiosios organizacijos ir subjektai pirktų tik aukštus energijos vartojimo efektyvumo rodiklius atitinkančius produktus, pastatus, darbus ir paslaugas, neturėtų užkirsti kelio valstybėms narėms pirkti prekių, būtinų viešajam saugumui ar ekstremaliosioms visuomenės sveikatos situacijoms apsaugoti ir į juos reaguoti;
- (53) Europos žaliajame kurse pripažįstamas žiedinės ekonomikos vaidmuo siekiant bendrų Sąjungos dekarbonizavimo tikslų. Viešasis sektorius ir visų pirma transporto sektorius turėtų padėti siekti tų tikslų pasinaudodami savo perkamąja galia, kai tinkama, pasirinkdami aplinką tausojančius produktus, pastatus, darbus ir paslaugas (naudodamiesi turimomis žaliųjų viešųjų pirkimų priemonėmis) ir taip svariai prisidėti prie energijos suvartojimo ir poveikio aplinkai mažinimo;
- (54) svarbu, kad valstybės narės pateiktų reikiamas gyvavimo ciklo sąnaudų, poveikio aplinkai ir sąnaudų vertinimo gaires ir metodikas ir taip suteiktų reikiamą paramą viešosioms įstaigoms, kad šios, vykdydamos viešuosius pirkimus ir, kai tinkama, naudodamos žaliuosius viešuosius pirkimus, taikytų energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus. Tikimasi, kad gerai parengtos priemonės, visų pirma skaitmeninės priemonės, palengvins viešųjų pirkimų procedūras ir sumažins administracines išlaidas, ypač mažesnėse valstybėse narėse, kurios gali neturėti pakankamai pajėgumų pasiūlymams parengti. Šiuo atžvilgiu valstybės narės turėtų aktyviai skatinti naudotis skaitmeninėmis priemonėmis ir remti perkančiųjų organizacijų tarpusavio bendradarbiavimą, be kita ko, tarpvalstybiniu mastu, siekiant keistis geriausios praktikos pavyzdžiais;

⁽¹⁸⁾ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/23/ES dėl koncesijos sutarčių suteikimo (OL L 94, 2014 3 28, p. 1).

⁽¹⁹⁾ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (OL L 94, 2014 3 28, p. 65).

⁽²⁰⁾ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB (OL L 94, 2014 3 28, p. 243).

- (55) atsižvelgiant į tai, kad ŠESD išmetama prieš pradėdant eksploatuoti pastatus ir jų eksploatavimo laikui pasibaigus, valstybės narės taip pat turėtų atsižvelgti į anglies dioksido kiekį, išmetamą per visą pastatų gyvavimo ciklą. Tai turėtų būti daroma atsižvelgiant į pavyzdinių viešojo sektoriaus vaidmenį ir stengiantis daugiau dėmesio skirti viso gyvavimo ciklo veiksmingumui, žiedinės ekonomikos aspektams ir poveikiui aplinkai. Taigi viešieji pirkimai gali būti proga spręsti anglies dioksido kiekio, išmetamo per visą pastatų gyvavimo ciklą, klausimą. Šiuo atžvilgiu perkančiosios organizacijos yra svarbūs subjektai, kurie gali imtis veiksmų pagal viešųjų pirkimų procedūras pirkdami naujus pastatus, kurių visuotinio atšilimo potencialas per visą gyvavimo ciklą yra mažesnis;
- (56) visuotinio atšilimo potencialu per visą gyvavimo ciklą įvertinamas su pastatu susijęs įvairiais jo gyvavimo ciklo etapais išmetamas ŠESD kiekis. Todėl juo įvertinama tai, kiek bendrai dėl pastato padidėja išmetamų teršalų, dėl kurių vyksta klimato kaita, kiekis. Tai dar vadinama anglies dioksido pėdsako vertinimu arba viso gyvavimo ciklo anglies dioksido kiekio matavimu. Jame susumuojamas su statybinėmis medžiagomis susijęs išmetamo anglies dioksido kiekis ir tiesiogiai bei netiesiogiai naudojimo etapu išmetamo anglies dioksido kiekis. Pastatai yra svarbi medžiagų kaupykla, kurioje daugelį dešimtmečių kaupiami daug anglies dioksido išskiriantys išteklių, todėl svarbu nagrinėti konstrukcijas, kurios palengvintų galimybę ateityje, eksploatavimo laikotarpiui pasibaigus, tas medžiagas vėl panaudoti ar perdirbti pagal naują žiedinės ekonomikos veiksmų planą. Valstybės narės turėtų skatinti statybinių medžiagų žiediškumą, patvarumą ir pritaikomumą, kad būtų sprendžiamas statybos produktų tvaraus veiksmingumo klausimas;
- (57) visuotinio atšilimo potencialas išreiškiamas skaitiniu rodikliu – kilogramais CO₂e/m² (naudingojo vidaus patalpų ploto) kiekvienu gyvavimo ciklo etapu, apskaičiuojant vienų etaloninio 50 metų tyrimo laikotarpio metų vidurkį. Duomenų parinkimas, scenarijų nustatymas ir skaičiavimai atliekami pagal standartą EN 15978. Pastato elementų ir techninės įrangos apimtis nustatyta 1.2 rodikliu bendroje Sąjungos tvarytų pastatų rodiklių sistemoje „Level(s)“. Kai yra nacionalinė skaičiavimo priemonė arba jos reikia norint atskleisti informaciją arba gauti statybos leidimus, turėtų būti įmanoma naudoti tą nacionalinę priemonę reikalaujamai informacijai pateikti. Turėtų būti galima naudoti kitas skaičiavimo priemones, jei jos atitinka minimaliuosius kriterijus, nustatytus bendroje Sąjungos sistemoje „Level(s)“;
- (58) Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES ⁽²¹⁾ nustatytos taisyklės dėl įrenginių, kuriuose gaminama energija arba ji naudojama gamybos reikmėms, ir nustatyta, kad informacija apie įrenginyje sunaudotą arba jo pagamintą energiją turi būti įtraukta į prašymus išduoti integruotuosius leidimus pagal tos direktyvos 12 straipsnio 1 dalies b punktą. Be to, tos direktyvos 11 straipsnyje nustatyta, kad efektyvus energijos naudojimas yra vienas iš bendrųjų principų, kuriais remiantis veiklos vykdytoji nustatomos pareigos, ir vienas iš kriterijų, kuriais remiantis pagal tos direktyvos III priedą nustatomi geriausi prieinami gamybos būdai. Energetikos sistemų veikimo efektyvumui bet kuriuo metu daro poveikį galimybė sklandžiai ir lanksčiai tiekti į tinklą elektros energiją, gautą iš įvairių šaltinių, kurių inercijos laipsniai ir veikimo pradžios intervalai yra skirtingi. Padidinus efektyvumą bus sudarytos sąlygos geriau panaudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją;
- (59) energijos vartojimo efektyvumo didinimas gali prisidėti prie geresnių ekonominių rezultatų. Valstybės narės ir Sąjunga turėtų siekti mažinti energijos vartojimą, nepaisant ekonomikos augimo dydžio;
- (60) šia direktyva nustatyta pareiga taupyti energiją turėtų būti padidinta ir ji turėtų būti taikoma ir po 2030 m. Tai užtikrina stabilumą investuotojams, taigi skatina ilgalaikes investicijas ir ilgalaikes energijos vartojimo efektyvumo priemones, pavyzdžiui, esminę pastatų renovaciją, siekiant ilgalaikio tikslo – palengvinti ekonomiškai efektyvų esamų pastatų pertvarkymą į beveik nulinės energijos pastatus. Pareiga taupyti energiją atlieka svarbų vaidmenį sudarant sąlygas ekonomikos augimui, darbo vietų kūrimui, konkurencingumui ir energijos nepritekliaus mažinimui vietos lygmeniu. Ji turėtų užtikrinti, kad Sąjunga galėtų pasiekti savo energetikos ir klimato srities tikslus sukurdama papildomų galimybių ir nutraukdama sąsają tarp energijos vartojimo ir ekonomikos augimo. Norint įvertinti sąlygas, kuriomis būtų galima paskatinti privatųjį sektorių investuoti į energijos vartojimo efektyvumo projektus, taip pat sukurti naujus pajamų modelius energijos vartojimo efektyvumo srities inovacijoms, svarbu bendradarbiauti su privačiuoju sektoriumi;

⁽²¹⁾ 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) (OL L 334, 2010 12 17, p. 17).

- (61) energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės taip pat daro teigiamą poveikį oro kokybei, nes efektyviau energiją vartojantys pastatai prisideda prie poreikio šildyti kuru, įskaitant kietąjį kurą, mažinimo. Taigi, energijos vartojimo efektyvumo priemonės prisideda prie oro kokybės viduje ir lauke gerinimo ir padeda ekonomiškai efektyviau būdu siekti Sąjungos oro kokybės politikos tikslų, nustatytų visų pirma Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2016/2284 ⁽²²⁾;
- (62) norint užtikrinti stabilų ir nuspėjamą indėlį siekiant Sąjungos 2030 m. energetikos ir klimato srities tikslų ir 2050 m. poveikio klimatui neutralumo tikslo, reikalaujama, kad valstybės narės per visą pareigų taikymo laikotarpį iki 2030 m. pasiektų tokių suminių galutinės sutaupytos energijos kieki, kuris atitiktų bent 0,8 proc. naujo kasmet sutaupytos energijos kiekio nuo galutinės energijos suvartojimo iki 2023 m. gruodžio 31 d. ir bent 1,3 proc. nuo 2024 m. sausio 1 d., 1,5 proc. nuo 2026 m. sausio 1 d. ir 1,9 proc. – nuo 2028 m. sausio 1 d. Tas reikalavimas gali būti įgyvendintas naujomis politikos priemonėmis, priimtomis pareigų taikymo laikotarpiu nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d., arba naujais atskirais veiksmais, kurie yra prieš ankstesnį laikotarpį arba jo metu priimtų politikos priemonių rezultatas, su sąlyga, kad tokie atskiri energijos taupymą skatinantys veiksmai buvo pradėti paskesniu laikotarpiu. Tuo tikslu valstybės narės turėtų turėti galimybę naudotis energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistema arba alternatyviomis politikos priemonėmis, arba jais abiem;
- (63) laikotarpiu nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2023 m. gruodžio 31 d. turėtų būti reikalaujama, kad Kipras ir Malta pasiektų suminių galutinės energijos suvartojimo sumažinimą, atitinkantį 0,24 proc. naujo sutaupytos energijos kiekio nuo metinio galutinės energijos suvartojimo, kurio vidurkis išvestas pagal paskutinių trejų metų, ėjusių prieš 2019 m. sausio 1 d., laikotarpio duomenis. Laikotarpiu nuo 2024 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d. turėtų būti reikalaujama, kad Kipras ir Malta pasiektų suminių galutinės energijos suvartojimo sumažinimą, atitinkantį 0,45 proc. metinio galutinės energijos suvartojimo, kurio vidurkis išvestas pagal paskutinių trejų metų, ėjusių prieš 2019 m. sausio 1 d., laikotarpio duomenis;
- (64) valstybės narės, taikydamos pareigų sistemą, turėtų, remdamosi objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais, paskirti įpareigotąsias šalis iš perdavimo sistemos operatorių, skirstymo sistemos operatorių, energijos skirstytojų, mažmeninės prekybos energija įmonių ir transporto degalų skirstytojų arba mažmeninės prekybos transporto degalais įmonių. Tam tikrų tokių subjektų kategorijų paskyrimas arba jų atleidimas nuo paskyrimo neturėtų būti laikomas nesuderinamu su nediskriminavimo principu. Todėl valstybės narės gali pasirinkti, ar paskyrimas įpareigotosiomis šalimis taikomas visiems tokiems subjektams, ar tik tam tikroms jų kategorijoms. Siekiant įgalinti ir apsaugoti energijos nepriteklių patiriančius asmenis, pažeidžiamus vartotojus, asmenis iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenančius asmenis ir įgyvendinti politikos priemones teikiant pirmenybę tokiems asmenims, valstybės narės gali reikalauti, kad įpareigotosios šalys užtikrintų, kad reikiamas energijos kiekis būtų sutaupytas tokių asmenų tarpe. Tuo tikslu valstybės narės taip pat gali nustatyti išlaidų energijai mažinimo tikslus. Įpareigotosios šalys galėtų pasiekti tuos tikslus skatinamos diegti priemones, kurios padėtų taupyti energiją ir mažinti sąskaitas už energiją, pavyzdžiui, įrengti izoliavimo ir apšiltinimo priemones, ir remdamos atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijų ir piliečių energetikos bendruomenių įgyvendinamas energijos taupymo iniciatyvas;
- (65) rengdamos politikos priemones, kuriomis siekiama įvykdyti pareigą taupyti energiją, valstybės narės turėtų laikytis Sąjungos klimato ir aplinkos apsaugos standartų ir prioritetų ir laikytis principo „nedaryti reikšmingos žalos“, kaip nustatyta Reglamente (ES) 2020/852. Valstybės narės neturėtų skatinti aplinkos atžvilgiu netvarios veiklos, pvz., iškastinio kuro naudojimo. Pareiga taupyti energiją siekiama stiprinti atsaką į klimato kaitą skatinant valstybes nares įgyvendinti tvarios ir švarios politikos derinį, kuris būtų atsparus ir sušvelnintų klimato kaitą. Todėl dėl politikos priemonių, susijusių su tiesioginiu iškastinio kuro deginimu, sutaupytos energijos kiekis gali būti laikomas atitinkančiu reikalavimus pagal energijos taupymo pareigą tam tikromis sąlygomis ir pereinamuoju laikotarpiu po šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę pagal šios direktyvos priedą. Tai leis suderinti pareigą taupyti energiją su Europos žaliojo kurso, Klimato politikos tikslo įgyvendinimo plano ir iniciatyvos „Renovacijos banga“ tikslais ir atsižvelgti į Tarptautinės energetikos agentūros nulinės taršos ataskaitoje nurodytą poreikį imtis veiksmų. Apribojimu siekiama paskatinti valstybes nares naudoti viešąsias lėšas tik perspektyvioms, tvarioms technologijoms. Svarbu, kad valstybės narės užtikrintų rinkos dalyviams aiškią politikos sistemą ir tikrumą dėl investicijų. Įgyvendinant pareigai įvykdyti sutaupomos energijos skaičiavimo metodiką visiems rinkos dalyviams turėtų būti

⁽²²⁾ 2016 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/2284 dėl tam tikrų valstybėse narėse į atmosferą išmetamų teršalų kiekio mažinimo, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/35/EB ir panaikinama Direktyva 2001/81/EB (OL L 344, 2016 12 17, p. 1).

sudarytos sąlygos per pagrįstą laikotarpį pritaikyti savo technologijas. Kai valstybės narės remia efektyvių iškastinio kuro technologijų diegimą arba ankstyvą tokių technologijų pakeitimą, pavyzdžiui, taikydamos subsidijų sistemas arba energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemas, to pasekoje sutaupyta energija gali nebeatitikti energijos taupymo pareigos reikalavimų. Nors energijos taupymas dėl, pavyzdžiui, bendros šilumos ir elektros energijos gamybos naudojant gamtines dujas skatinimo neatitiktų energijos taupymo pareigos reikalavimų, apribojimas nebūtų taikomas netiesioginiam iškastinio kuro naudojimui, pavyzdžiui, kai elektros energijai gaminti, be kitų išteklių, naudojamas ir iš iškastinis kuras. Politikos priemonės, kuriomis siekiama keisti elgseną, kad būtų mažiau naudojama iškastinio kuro, pavyzdžiui, rengiant informavimo kampanijas ir skatinant ekologišką vairavimą, turėtų ir toliau būti laikomos atitinkančiomis reikalavimus. Pastatų renovacijai skirtos politikos priemonės gali apimti tokias priemones, kaip šildymo iškastiniu kuru sistemų pakeitimas kartu su pastato medžiagų patobulinimais. Tos priemonės turėtų apsiriboti tomis technologijomis, kurios leidžia sutaupyti reikiamą energijos kiekį pagal valstybėje narėje nustatytus nacionalinius statybos kodeksus. Vis dėlto valstybės narės, vykdydamos esminę renovaciją, turėtų skatinti atnaujinti šildymo sistemas, laikydamosi ilgalaikio anglies dioksido poveikio neutralumo tikslo, t. y. sumažinti šildymo poreikį, o likusį šildymo poreikį patenkinti naudojant anglies dioksido neišskiriantį energijos šaltinį. Apskaičiuodamos kiekį, kurį reikia sutaupyti, kad būtų įvykdyta energijos taupymo pareiga, siejama su energijos nepriteklių patiriančių asmenų dalimi, valstybės narės gali atsižvelgti į savo klimato sąlygas;

- (66) į valstybių narių energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones transporte galima atsižvelgti tam, kad būtų įvykdyta jų pareiga dėl sutaupytos galutinės energijos kiekio. Tokios priemonės apima politikos priemones, kurios, *inter alia*, skirtos skatinti naudoti efektyvesnes transporto priemones, pereiti prie kitų transporto rūšių – važiavimo dviračiu, ėjimo ir visuomeninio transporto, arba vykdyti judumo ir miestų planavimą, dėl kurio sumažėtų transporto poreikis. Be to, taip pat gali būti atsižvelgta į schemas, kurios pagreitina naujų ir efektyvesnių transporto priemonių diegimą, ar politikos priemones, skatinančias pereiti prie kuro rūšių, kurių keliama tarša yra mažesnė, išskyrus su tiesioginio iškastinio kuro deginimo naudojimu susijusias schemas ar politikos priemones, ir dėl kurių sumažėtų energijos suvartojimas vienam kilometrui, su sąlyga, kad jos atitinka šioje direktyvoje nustatytas taisykles dėl reikšmingumo ir papildomumo. Politikos priemonės, kuriomis skatinama naudoti naujas iškastiniu kuru varomas transporto priemones, neturėtų būti laikomos atitinkančiomis reikalavimus pagal pareigą taupyti energiją;
- (67) priemonės, kurių valstybės narės ėmėsi pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/842 ⁽²³⁾ ir dėl kurių atsirado patikrinamas ir išmatuojamas arba apskaičiuojamas energijos vartojimo efektyvumo padidėjimas, gali būti laikomos ekonomiškai efektyviu būdu valstybėms narėms įvykdyti savo energijos taupymo pareigą pagal šią direktyvą;
- (68) kaip alternatyva reikalavimui, kad įpareigosios šalys pasiektų suminį sutaupytos galutinės energijos kiekį, kurio reikalaujama pagal šioje direktyvoje nustatytą energijos taupymo pareigą, valstybėms narėms turėtų būti suteikta galimybė savo pareigų sistemose leisti įpareigosios šalims padaryti įnašą į nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą, kuris galėtų būti naudojamas tam, kad politikos priemonės būtų įgyvendinamos pirmenybę teikiant energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams, asmenims iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims, arba to iš jų reikalauti;
- (69) valstybės narės ir įpareigosios šalys turėtų pasinaudoti visomis turimomis priemonėmis ir technologijomis, išskyrus tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologijas, kad pasiektų reikalaujamą suminį sutaupytos galutinės energijos kiekį, be kita ko, skatindamos išmanių ir tvarių technologijų naudojimą efektyvaus centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistemose, efektyvaus šildymo ir vėsinimo infrastruktūroje, efektyviai energiją vartojančiuose ir išmaniuosiuose pastatuose, elektrinėse transporto priemonėse ir pramonės šakose, ir atliekant energijos vartojimo auditą arba atitinkamose valdymo sistemose su sąlyga, kad nurodyti sutaupytos energijos kiekiai atitiktų šią direktyvą. Valstybės narės turėtų siekti didelio lankstumo rengdamos ir įgyvendindamos alternatyvias politikos priemones. Valstybės narės turėtų skatinti imtis veiksmų, kurie padeda sutaupyti energijos ilguoju laikotarpiu;

⁽²³⁾ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/842, kuriuo, prisidedant prie klimato politikos veiksmų, kad būtų vykdomi įsipareigojimai pagal Paryžiaus susitarimą, valstybėms narėms nustatomi įsipareigojimai 2021–2030 m. laikotarpiu sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinį kiekį, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (OL L 156, 2018 6 19, p. 26).

- (70) ilgalaikės energijos vartojimo efektyvumo priemonės ir toliau lemia mažesnę energijos suvartojimą po 2020 m., tačiau norint, kad jos prisidėtų prie Sąjungos 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslo įgyvendinimo, dėl tų priemonių taikymo po 2020 m. turėtų būti naujai sutaupoma energijos. Be to, energijos, sutaupytos po 2020 m. gruodžio 31 d., kiekis neturėtų būti laikomas suminiu galutinės energijos suvartojimo sutaupymu, kurio reikalaujama laikotarpiu nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d.;
- (71) papildomumas yra vienas iš pagrindinių ir esminių šioje direktyvoje numatytos energijos taupymo pareigos principų, nes juo užtikrinama, kad valstybės narės diegtų politiką ir priemones, specialiai skirtas energijos taupymo pareigai įvykdyti. Naujai sutaupomos energijos kiekis – tai papildomas kiekis tam, kuris ir taip jau būtų sutaupytas; taigi tas energijos kiekis, kuris būtų ir taip sutaupytas, neturėtų būti įskaičiuojamas vykdant energijos taupymo pareigą. Siekiant apskaičiuoti nustatytų priemonių poveikį, turėtų būti skaičiuojamas tik grynasis sutaupytos energijos kiekis, išmatuojamas kaip energijos suvartojimo pokytis, kurį galima tiesiogiai susieti su konkrečia energijos vartojimo efektyvumo priemone, įgyvendinta šioje direktyvoje numatytos energijos taupymo pareigos tikslu. Kad galėtų apskaičiuoti grynąjį sutaupytos energijos kiekį, valstybės narės turėtų nustatyti bazinį scenarijų, kaip situacija vystytųsi, jei atitinkama priemonė nebūtų įgyvendinta. Atitinkamos politikos priemonės poveikis turėtų būti vertinamas lyginant su tuo baziniu scenarijumi. Valstybės narės turėtų atsižvelgti į minimaliuosius reikalavimus, nustatytus atitinkamų Sąjungos teisės aktų sistemoje, ir į tai, kad per tą patį laikotarpį gali būti imamasi ir kitų politikos priemonių, kurios taip pat gali padaryti poveikį sutaupomos energijos kiekiui, taigi ne visi pokyčiai, nustatyti nuo konkrečios politikos priemonės nustatymo pradžios, gali būti priskiriami tik tai vienai politikos priemonei. Įpareigotosios, dalyvaujančiosios ar įgaliotosios šalies veiksmai turėtų realiai prisidėti prie nurodyto energijos sutaupymo, siekiant užtikrinti, kad būtų įvykdytas reikšmingumo reikalavimas;
- (72) siekiant didinti energijos taupymo potencialą elektros energijos perdavimo ir paskirstymo etapuose, svarbu, kai aktualu, apsvarstyti galimybę į sutaupytos energijos kiekio apskaičiavimą įtraukti visus etapus energijos grandinėje. Tyrimai ir konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais atskleidė didelį potencialą. Tačiau fizinės ir ekonominės sąlygos įvairiose valstybėse narėse ir dažnai pačiose valstybėse narėse labai skiriasi ir yra daug sistemos operatorių. Tos aplinkybės rodo decentralizuoto požiūrio tikslingumą pagal subsidiarumo principą. Nacionalinės reguliavimo institucijos turi reikiamų žinių, teisinę kompetenciją ir administracinių gebėjimų skatinti efektyvaus elektros energijos tinklo plėtrą. Tokie subjektai kaip Europos elektros energijos perdavimo sistemos operatorių tinklas (ENTSO-E) ir Europos skirstymo sistemos operatorių subjektas taip pat gali naudingai prisidėti ir turėtų padėti savo nariams įsisavinti energijos vartojimo efektyvumo priemones;
- (73) panašūs argumentai galioja labai dideliame gamtinių dujų sistemos operatorių skaičiui. Gamtinių dujų reikšmė, tiekimo intensyvumas ir teritorijos aprėptis valstybėse narėse labai skiriasi. Tokiais atvejais nacionalinės reguliavimo institucijos gali geriausiai stebėti sistemos raidą ir ją pakreipti siekdamos didesnio efektyvumo, o tokie subjektai kaip Europos dujų perdavimo sistemos operatorių tinklas gali naudingai prisidėti įsisavinant energijos vartojimo efektyvumo priemones ir turėtų padėti savo nariams jas įsisavinti;
- (74) ESCO vaidmuo yra svarbus kuriant, projektuojant, statant projektus, kuriais taupoma energija, mažinamos išlaidos energijai ir mažinamos eksploataavimo ir techninės priežiūros sąnaudos tokiuose sektoriuose kaip pastatų, pramonės ir transporto sektoriai, ir organizuojant jų finansavimą;
- (75) atsižvelgti į vandens ir energijos santykį ypač svarbu siekiant spręsti tarpusavyje priklausomo energijos ir vandens vartojimo ir didėjančio spaudimo abiem ištekliams problemas. Veiksminga vandentvarka gali labai padėti taupyti energiją, suteikdama ne tik naudą klimatui, bet ir ekonominę bei socialinę naudą. Vandens ir nuotekų sektoriuose sunaudojama 3,5 proc. suvartojamos elektros energijos Sąjungoje kiekio ir tikėtina, kad ta dalis didės. Tuo pačiu metu vandens nuotėkiai sudaro 24 proc. viso Sąjungoje suvartojamo vandens kiekio, o energetikos sektorius yra didžiausias vandens vartotojas – jame sunaudojama 44 proc. suvartojamo vandens kiekio. Reikėtų visapusiškai iširti galimybes taupyti energiją panaudojant išmaniąsias technologijas ir procesus visuose pramoniniuose, gyvenamųjų pastatų ir komerciniuose vandens cikluose ir prietaikose, jos turėtų būti išnaudotos visais atvejais, kai tai ekonomiškai efektyvu, ir turėtų būti atsižvelgiama į principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“. Be to, pažangiosios drėkinimo technologijos, lietaus vandens surinkimo ir pakartotinio vandens naudojimo technologijos galėtų gerokai sumažinti vandens suvartojimą žemės ūkyje, pastatuose ir pramonėje ir jam valyti bei transportuoti sunaudojamos energijos kiekį;

- (76) remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 9 straipsniu, Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo politika turėtų būti įtrauki ir dėl to turėtų užtikrinti, kad visi energijos nepriteklių patiriantys vartotojai galėtų vienodai naudotis energijos vartojimo efektyvumo priemonėmis. Energijos vartojimo efektyvumo padidinimas turėtų būti įgyvendinamas pirmenybę teikiant energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams ir galutiniams naudotojams, asmenims iš mažas pajamas arba vidutinės pajamas gaunančių namų ūkių, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims, vyresnio amžiaus asmenims, taip pat kaimo bei atokiose vietovėse ir atokiausiuose regionuose gyvenantiems asmenims. Tokiomis aplinkybėmis ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas konkrečioms grupėms, kurioms kyla didesnė energijos nepritekliaus rizika arba kurios yra labiau pažeidžiamos dėl neigiamo energijos nepritekliaus poveikio, pavyzdžiui, moterims, neįgaliesiems, vyresnio amžiaus asmenims, vaikams ir rasišioms ar etninėms mažumoms priklausantiems asmenims. Valstybės narės gali reikalauti, kad įpareigotosios šalys į energijos taupymo priemones įtrauktų socialinius tikslus, susijusius su energijos nepriteklumi, ir ši galimybė jau buvo taikoma ir alternatyvioms politikos priemonėms bei nacionaliniams energijos vartojimo efektyvumo fondams. Tai turėtų tapti pareiga apsaugoti ir įgalinti pažeidžiamus vartotojus ir galutinius naudotojus ir mažinti energijos nepriteklių, kartu valstybėms narėms leidžiant išlaikyti visapusišką lankstumą pačioms spręsti dėl tokių politikos priemonių rūšies, dydžio, apimties ir turinio. Jei pagal energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemą neleidžiama taikyti priemonių, susijusių su individualiais energijos vartotojais, valstybės narės gali siekti sumažinti energijos nepriteklių vien tik imdamosi alternatyvių politikos priemonių. Formuodamos savo politikos priemonių derinį valstybės narės turėtų užtikrinti, kad neigiamo poveikio energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams, galutiniams naudotojams ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims neturėtų kitos politikos priemonės. Valstybės narės investicijoms į energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones turėtų kuo geriau panaudoti viešąjį finansavimą, įskaitant Sąjungos lygmeniu nustatytas finansavimo priemones ir finansines priemones;
- (77) kiekviena valstybė narė turėtų apibrėžti pažeidžiamų vartotojų sąvoką, kurioje gali būti nurodomas energijos nepriteklis ir, *inter alia*, draudimas kritiniais atvejais tokiems vartotojams atjungti elektros energijos tiekimą. Pažeidžiamų vartotojų sąvoka gali apimti pajamų lygius, energijos išlaidoms tenkančią disponuojamųjų pajamų dalį, būsto energijos vartojimo efektyvumą, kritinę priklausomybę nuo elektros įrangos dėl sveikatos priežasčių, amžiaus ar kitus kriterijus. Tai leidžia valstybėms narėms įtraukti asmenis iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių;
- (78) kaip nurodyta Rekomendacijoje (ES) 2020/1563, apie 34 mln. namų ūkių Sąjungoje 2019 m. neišgalėjo namuose palaikyti tinkamos šilumos. Pagal Europos žaliąjį kursą pirmenybę teikiama socialiniam pertvarkos aspektui, laikantis principo, kad niekas nebūtų paliktas nuošalyje. Žalioji pertvarka, įskaitant perėjimą prie švarios energijos, turi nevienodą poveikį moterims ir vyrams ir gali labai paveikti kai kurias nepalankioje padėtyje esančias grupes, įskaitant neįgaliuosius. Todėl energijos vartojimo efektyvumo priemonės turi būti esminis bet kokios ekonomiškai efektyvios kovai su energijos nepriteklumi ir vartotojų pažeidžiamumu skirtos strategijos elementas ir jomis papildomos socialinės apsaugos politikos priemonės valstybių narių lygmeniu. Siekiant užtikrinti, kad energijos vartojimo efektyvumo priemonėmis būtų tvariai mažinamas nuomininkų patiriamas energijos nepriteklis, turėtų būti atsižvelgta į tokių priemonių ekonominį efektyvumą, taip pat jų įperkumą pastatų savininkams ir nuomininkams, o valstybių narių lygmeniu tokioms priemonėms turėtų būti užtikrinama tinkama finansinė ir techninė parama. Valstybės narės turėtų vietos ir regionų lygmenimis padėti nustatyti ir mažinti energijos nepriteklių. Atsižvelgiant į Paryžiaus susitarimo tikslus, Sąjungos pastatai ilgainiui turi būti pertvarkyti į beveik nulinės energijos pastatus. Dabartinis pastatų renovacijos tempas yra nepakankamas, o pastatus, kuriuose gyvena mažas pajamas gaunantys piliečiai, patiriantys energijos nepriteklių, sunkiausia renovuoti. Todėl šioje direktyvoje nustatytos priemonės dėl energijos taupymo pareigų, energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemų ir alternatyvių politikos priemonių yra ypač svarbios;
- (79) valstybės narės turėtų siekti užtikrinti, kad priemonėmis, kuriomis skatinamas energijos vartojimo efektyvumas arba sudaromos palankesnės sąlygos jį užtikrinti, visų pirma su pastatais ir judumu susijusiomis priemonėmis, nebūtų neproporcingai didinamos su tokiomis priemonėmis susijusių paslaugų kainos arba didinama socialinė atskirtis;
- (80) norint išnaudoti energijos taupymo potencialą tam tikruose rinkos segmentuose, kuriuose paprastai nėra teikiamos komercinės energijos vartojimo audito paslaugos (pvz., mažosiose ir vidutinėse įmonėse (MVI)), valstybės narės turėtų parengti programas, kuriomis MVI būtų skatinamos leisti atlikti energijos vartojimo auditą ir įgyvendinti remiantis tuo energijos vartojimo auditu pateiktas rekomendacijas ir joms būtų padedama tai daryti. Energijos vartojimo auditas turėtų būti privalomas ir reguliariai atliekamas įmonėse, kurių metinio suvartojamos energijos kiekio vidurkis viršija tam tikrą ribą, nes jose gali būti sutaupyta daug energijos. Atliekant energijos vartojimo auditą turėtų būti atsižvelgta į atitinkamus Europos ar tarptautinius standartus, pavyzdžiui, EN ISO 50001 (Energijos naudojimo vadybos sistemos) arba EN 16247-1 (Energetiniai auditai), arba, jei įtraukiamas energijos auditas – EN

ISO 14000 (Aplinkos apsaugos vadybos sistemos), ir tokiu būdu auditas atitiktų šią direktyvą, kurios nuostatos neviršija tuose atitinkamuose standartuose pateiktų reikalavimų. Šiuo metu rengiamas specifinis Europos standartas, taikytinas energijos vartojimo auditui. Energijos vartojimo auditas gali būti atliekamas atskirai arba būti platesnės aplinkosaugos vadybos sistemos arba sutarties dėl energijos vartojimo efektyvumo dalis. Visais tokiais atvejais tos sistemos turėtų atitikti šioje direktyvoje nustatytus minimaliuosius reikalavimus. Be to, konkretūs mechanizmai ir sistemos, sukurti tam tikrų transporto operatorių išmetamų teršalų kiekiui ir degalų sąnaudoms stebėti, pavyzdžiui, pagal Sąjungos teisę – ES ATLPS, gali būti laikomi suderinamais su energijos vartojimo auditu, įskaitant energijos naudojimo vadybos sistemų auditą, jei jie atitinka šioje direktyvoje nustatytus minimaliuosius reikalavimus. Tų įmonių, kurios jau vykdo pareigą atlikti energijos vartojimo auditą, atveju energijos vartojimo auditas turėtų būti toliau atliekamas bent kas ketverius metus nuo ankstesnio energijos vartojimo audito datos, laikantis šios direktyvos;

- (81) valstybės narės gali nustatyti gaires įmonėms, kurių jos turėtų laikytis įgyvendindamos priemones, kad būtų pasiektas energijos vartojimo audito metu nustatytas naujai kasmet sutaupomos energijos kiekis;
- (82) energijos naudojimo vadybos sistemų ir energijos vartojimo audito taikymo kriterijus turėtų būti vidutinis įmonės suvartojimas, kad tais mechanizmais būtų galima tiksliau nustatyti atitinkamas ekonomiškai efektyvaus energijos taupymo galimybes. Įmonė, kurios energijos suvartojimas nesiekia ribų, nuo kurių taikomos energijos naudojimo vadybos sistemos ir energijos vartojimo auditas, turėtų būti skatinama atlikti energijos vartojimo auditą ir įgyvendinti atlikus tą auditą pateiktas rekomendacijas;
- (83) tais atvejais, kai energijos vartojimo auditą atlieka įmonių vidaus ekspertai, dėl būtinybės užtikrinti šių ekspertų nepriklausomumą jie neturėtų tiesiogiai dalyvauti audituojamoje veikloje;
- (84) valstybės narės turėtų skatinti energijos naudojimo vadybos sistemų ir energijos vartojimo audito įgyvendinimą viešojo administravimo srityje nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis;
- (85) IRT sektorius taip pat yra svarbus sektorių, kuriam skiriama vis daugiau dėmesio. 2018 m. Sąjungos duomenų centruose suvartota 76,8 TWh energijos. Numatoma, kad ne vėliau kaip 2030 m. šis skaičius pasieks 98,5 TWh, t. y. padidės 28 proc. Šis absoliučiaisiais dydžiais išreikštas padidėjimas taip pat matyti ir iš santykinų dydžių: Sąjungoje duomenų centrams 2018 m. teko 2,7 proc. elektros energijos paklausos, o ne vėliau kaip 2030 m. ji pasieks 3,21 proc., jei plėtra tęsis pagal dabartinę trajektoriją. Sąjungos skaitmeninėje strategijoje jau pabrėžta labai efektyviai energiją vartojančių ir darnių duomenų centrų ir telekomunikacijų operatoriams skirtų skaidrumo dėl jų aplinkosauginio pėdsako priemonių svarba. Siekdamas skatinti tvarią IRT sektorius, ypač duomenų centrų, plėtrą, valstybės narės turėtų reikalauti, kad būtų renkami ir skelbiami duomenys, kurie yra aktualūs stebint duomenų centrų energinį naudingumą, vandens naudojimo rodiklį ir paklausos lankstumą, remiantis bendru Sąjungos šablonu. Valstybės narės turėtų reikalauti, kad būtų renkami ir skelbiami duomenys tik apie didelį pėdsaką turinčius duomenų centrus, kuriuose, juos tinkamai projektuojant arba taikant efektyvumo priemones, atsižvelgiant į tai, ar tai yra nauji ar esami įrenginiai, galima gerokai sumažinti energijos ir vandens suvartojimą ir padidinti sistemų efektyvumą skatinant tinklo dekarbonizavimą, arba kurių atliekinę šilumą galima panaudoti netoliese esančiuose objektuose ir šilumos tinkluose. Duomenų centrų darnumo rodikliai galėtų būti nustatyti remiantis tais surinktais duomenimis ir atsižvelgiant į šiame sektoriuje jau esamas iniciatyvas;
- (86) ataskaitų teikimo pareiga taikoma tų duomenų centrų, kurie atitinka šioje direktyvoje nustatytą ribą, atžvilgiu. Visais atvejais, ypač įmonių vietos duomenų centrų atvejais, ataskaitų teikimo pareiga turėtų būti suprantama kaip susijusi su patalpomis ir įranga, kurios visų pirma arba išimtinai naudojamos su duomenimis susijusioms funkcijoms atlikti (serverių patalpos), įskaitant būtiną susijusių įrangą, pvz., susijusį vėsinimą, apšvietimą, baterijų matricas arba nenutrūkstamo maitinimo šaltinius. Ataskaitų teikimo pareiga neturėtų būti taikoma IT įrangai, esančiai ar įrengtai visų pirma viešai prieinamose, bendro naudojimo ar biuro patalpose, arba naudojamai kitoms įmonių funkcijoms atlikti, pvz., kompiuterizuotoms darbo vietoms, nešiojamiesiems kompiuteriams, kopijavimo aparatams, jutikliams, saugumo įrangai arba baltiesiems (buitiniams) prietaisams ir audiovizualiniams prietaisams. Ta pati išimtis taip pat turėtų būti taikoma serverių, tinklaveikos, saugojimo ir susijusiai įrangai, kuri būtų išdėstyta visoje patalpoje, pvz., pavieniams serveriams, pavieniams įrenginiams arba belaidžio vietinio tinklo ir tinklaveikos taškams;

- (87) surinkti duomenys turėtų būti naudojami siekiant įvertinti bent kai kuriuos pagrindinius darnaus duomenų centro aspektus, t. y. kaip efektyviai jame naudojama energija, kiek tos energijos gaunama iš atsinaujinančiųjų išteklių, kaip panaudojama jo pagaminama atliekinė šiluma, kaip efektyviai jis vėsina, kaip efektyviai naudojamas anglies dioksidas ir kiek sunaudojama gėlo vandens. Surinktais duomenimis ir darnumo rodikliais turėtų būti didinamas duomenų centrų savininkų ir operatorių, įrangos gamintojų, programinės įrangos kūrėjų ir paslaugų teikėjų, visų lygmenų duomenų centrų paslaugų naudotojų, taip pat subjektų ir organizacijų, diegiančių, naudojančių ar perkiančių debesijos ir duomenų centrų paslaugas, informuotumas. Surinkti duomenys ir darnumo rodikliai taip pat turėtų suteikti patikėjimo faktiniais patobulinimais įdėjus pastangų ir ėmusių priemonių naujų ar esamų duomenų centrų darnumui padidinti. Galiausiai tie duomenys ir rodikliai turėtų būti naudojami kaip skaidrus ir duomenimis grindžiamo planavimo ir sprendimų priėmimo pagrindas. Komisija, remdamasi įpareigotų duomenų centrų pateikta informacija, turėtų įvertinti duomenų centrų efektyvumą;
- (88) atlikusi vertinimą, Komisija, sudarydama galimas konkrečioms sektoriams skirtas partnerystės energijos vartojimo efektyvumo srityje, turėtų įtraukti ir reprezentatyviai suburti pagrindinius suinteresuotuosius subjektus, įskaitant nevyriausybinės organizacijas ir socialinius partnerius, be kita ko, IRT, transporto, finansų ir pastatų sektoriuose;
- (89) mažesnės vartotojų išlaidos energijai turėtų būti užtikrinamos padedant vartotojams sumažinti energijos suvartojimą mažinant pastatų energijos poreikius ir didinant prietaisų energijos vartojimo efektyvumą, o tai turėtų būti derinama kartu su galimybėmis naudotis į viešojo transporto sistemą integruotomis mažai energijos vartojančiomis transporto priemonėmis, judumu dalijantis transporto priemonėmis ir dviračiais. Valstybės narės taip pat turėtų apsvaistyti galimybę pagerinti susisiekimą kaimo ir atokiais vietovėse;
- (90) labai svarbu didinti visų Sąjungos piliečių informuotumą apie didesnio energijos vartojimo efektyvumo teikiamą naudą ir jiems teikti tikslią informaciją apie būdus, kuriais tai gali būti pasiekta. Visų amžiaus grupių piliečiai taip pat turėtų dalyvauti energetikos pertvarkoje pagal Europos klimato paktą ir Konferenciją dėl Europos ateities. Didesnis energijos vartojimo efektyvumas taip pat itin svarbus siekiant užtikrinti Sąjungos energijos tiekimo saugumą mažinant Sąjungos priklausomybę nuo iš trečiųjų valstybių importuojamo kuro;
- (91) vartotojams turėtų būti užtikrinamas visiškasis visų energijos vartojimo efektyvumo priemonių, kurių buvo imtasi, kaštų ir naudos, įskaitant gražos laikotarpius, skaidrumas;
- (92) įgyvendindamos šią direktyvą ir imdamosi kitų energijos vartojimo efektyvumo priemonių, valstybės narės turėtų itin daug dėmesio skirti energijos vartojimo efektyvumo priemonių ir veiksmingo gamtos išteklių panaudojimo sinergijai laikantis žiedinės ekonomikos principų;
- (93) valstybės narės, pasinaudodamos naujais verslo modeliais ir technologijomis, turėtų stengtis skatinti diegti energijos vartojimo efektyvumo priemones, be kita ko, stambiems ir smulkiems vartotojams teikiant naujoviškas energetines paslaugas, ir sudaryti palankesnes sąlygas tokiam diegimui;
- (94) reikia numatyti, kad informacija apie energijos suvartojimą būtų teikiama dažniau ir būtų išsamesnė, jei tai techniškai įmanoma ir ekonomiškai veiksminga atsižvelgiant į įrengtus matavimo prietaisus. Šioje direktyvoje paaiškinama, kad atskiro matavimo ekonominis veiksmingumas priklauso nuo to, ar susiję kaštai yra proporcingi galimos sutaupyti energijos kiekiui. Vertinant, ar atskiras matavimas yra ekonomiškai veiksmingas, galima atsižvelgti į kitų konkrečių, planuojamų priemonių konkrečiame pastate, pavyzdžiui, būsimos renovacijos, poveikį;
- (95) šioje direktyvoje taip pat išaiškina, kad teisės, susijusios su sąskaitų išrašymu ir informacija apie sąskaitas ar suvartojimą, turėtų būti taikomos vartotojams, kuriems šiluma, vėsma arba buitinis karštas vanduo tiekiami iš centrinio šaltinio, net jei jie su energijos tiekėju nėra sudarę tiesioginės individualios sutarties;

- (96) siekiant užtikrinti individualaus šiluminės energijos suvartojimo apskaitos skaidrumą ir taip palengvinti atskiro matavimo įgyvendinimą, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų nustatytos skaidrios ir viešai prieinamos nacionalinės taisyklės dėl šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens suvartojimo daugiabučiuose ir daugeliui paskirčių naudojamuose pastatuose kaštų paskirstymo. Be skaidrumo aspekto, valstybės narės galėtų apsvarstyti galimybę imtis priemonių, kuriomis būtų stiprinama konkurencija teikiant atskiro matavimo paslaugas, ir taip padėti užtikrinti, kad visi galutinių naudotojų patiriami kaštai būtų pagrįsti;
- (97) nauji įrengti šilumos skaitikliai ir šilumos dalikliai turėtų būti nuskaitomi nuotoliniu būdu, kad vartotojams būtų užtikrintas ekonomiškai efektyvus ir dažnas informacijos apie suvartojimą teikimas. Šios direktyvos nuostatas, susijusias su šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens matavimu, šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens atskiru matavimu ir sąnaudų paskirstymu už juos, nuotolinio nuskaitymo reikalavimu, šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens sąskaitomis ir informacija apie suvartojimą, prieigos prie šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens suvartojimo matavimo informacijos, sąskaitų ir informacijos apie suvartojimą kaštais, ir minimaliaisiais reikalavimais dėl šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens sąskaitų ir informacijos apie suvartojimą, numatoma taikyti tik iš centrinio šaltinio tiekiamai šilumai, vėsumai ir buitiniam karštam vandeniui. Valstybės narės gali savo nuožiūra nuspręsti, ar nuotolinio duomenų nuskaitymo prieinant ar privažiuojant technologijos turi būti laikomos nuskaitomomis nuotoliniu būdu. Naudojant nuotoliniu būdu nuskaitomus prietaisus nereikia patekti į atskirus butus ar vienetus, kad duomenis būtų galima nuskaityti;
- (98) valstybės narės turėtų atsižvelgti į tai, kad norint sėkmingai įgyvendinti naujas technologijas, skirtas suvartotos energijos kiekiui matuoti, reikia didinti investicijas į vartotojų ir energijos tiekėjų švietimą ir jų igūdžių ugdymą;
- (99) sąskaitose pateikiama informacija ir metinės ataskaitos yra svarbios vartotojų informavimo priemonės apie jų suvartojamą energiją. Duomenys apie suvartojimą ir išlaidas taip pat gali būti kitos informacijos, kuri padeda vartotojams palyginti jų sudarytą susitarimą su kitais pasiūlymais, ir pasinaudoti skundų nagrinėjimo bei alternatyviais ginčų sprendimo mechanizmais, šaltinis. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad vartotojai dažnai skundžiasi dėl sąskaitų, ir tai yra vienas iš veiksnių, dėl kurių yra nuolat žemas vartotojų pasitenkinimo ir jų santykių su savo energijos tiekėjais lygis, būtina nustatyti, kad būtų teikiamos paprastesnės, aiškesnės ir suprantamesnės sąskaitos ir kartu užtikrinti, kad atskiromis priemonėmis, pavyzdžiui, sąskaitose pateikiama informacija, informavimo priemonėmis ir metinėmis ataskaitomis, būtų teikiama visa būtina informacija, kad vartotojai galėtų reguliuoti savo energijos suvartojimą, palyginti pasiūlymus ir keisti tiekėjus;
- (100) rengdamos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, valstybės narės turėtų deramai atsižvelgti į poreikį užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą ir nuoseklų *acquis* įgyvendinimą laikantis SESV;
- (101) didelio naudingumo kogeneracija bei efektyvus centralizuotas šilumos ir vėsumos tiekimas suteikia daug pirminės energijos taupymo galimybių Sąjungoje. Valstybės narės turėtų atlikti išsamų didelio naudingumo kogeneracijos ir efektyvaus centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo galimybių vertinimą. Tie vertinimai turėtų atitikti valstybių narių integruotus nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus bei jų ilgalaikes renovacijos strategijas ir galėtų apimti trajektorijas, pagal kurias atsinaujinančiųjų išteklių energija ir atliekine šiluma grindžiamas nacionalinis šilumos ir vėsumos tiekimo sektorius būtų sukurtas per laikotarpį, suderinamą su poveikio klimatui neutralumo tikslo pasiekimu. Naujuose elektros energijos gamybos įrenginiuose ir esamuose iš esmės atnaujintuose įrenginiuose arba įrenginiuose, kurių leidimas ar licencija atnaujinta, vadovaujantis kaštų ir naudos analize, iš kurios matyti kaštus viršijanti nauda, turėtų būti įrengti didelio naudingumo kogeneracijos įrenginiai, kad būtų panaudota atliekinė šiluma, susidaranti gaminant elektrą. Panašiai ir kituose įrenginiuose, kurių vidutinis metinis suvartojamos energijos kiekis yra didelis, turėtų būti įdiegti techniniai atliekinės šilumos panaudojimo sprendimai, jei kaštų ir naudos analizė rodo, kad nauda yra didesnė. Ta atliekinė šiluma galėtų būti perduodama centralizuoto šilumos tiekimo tinklais ten, kur jos reikia. Atvejai, dėl kurių reikėti taikyti leidimų išdavimo kriterijus, paprastai bus atvejai, dėl kurių taip pat reikia taikyti reikalavimus leidimams pagal Direktyvą 2010/75/ES ir leidimų išdavimui pagal Direktyvą (ES) 2019/944;

- (102) gali būti tikslinga užtikrinti, kad elektros energijos gamybos įrenginiai, kuriems reikia naudotis geologiniu saugojimu, numatyti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/31/EB⁽²⁴⁾, būtų vietovėse, kuriose naudoti atliekinę šilumą naudojant didelio naudingumo kogeneraciją arba tiekiant ją centralizuoto šilumos ar vėsumos tiekimo tinklui nėra ekonomiškai efektyvu. Todėl valstybės narės turėtų turėti galimybę netaikyti šiems įrenginiams pareigos atlikti kaštų ir naudos analizę dėl įrenginio aprūpinimo įranga, kuri sudarytų sąlygas panaudoti atliekinę šilumą naudojant didelio naudingumo kogeneracijos įrenginį. Be to turėtų būti galima tiems didžiausios apkrovos ir atsarginiams įrenginiams, kuriuos planuojama eksploatuoti mažiau nei 1 500 veikimo valandų per metus (svyruojantis penkerių metų vidurkis), netaikyti reikalavimo taip pat gaminti ir šilumą;
- (103) tikslinga, kad valstybės narės skatintų taikyti priemones ir procedūras, kuriomis būtų skatinama įrengti kogeneracijos įrenginius, kurių bendra nominali šiluminė galia yra mažesnė nei 5 MW, siekiant skatinti paskirstytą energijos gamybą;
- (104) siekdamas įgyvendinti išsamius nacionalinius vertinimus, valstybės narės turėtų skatinti atlikti didelio naudingumo kogeneracijos ir efektyvaus centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo galimybių vertinimą regioniniu ir vietos lygmenimis. Valstybės narės turėtų imtis veiksmų, kad paskatintų ir sudarytų sąlygas panaudoti nustatytą ekonomiškai efektyvų didelio naudingumo kogeneracijos ir efektyvaus centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo potencialą;
- (105) efektyvaus centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo reikalavimai turėtų atitikti ilgalaikės klimato politikos tikslus, Sąjungos klimato ir aplinkos apsaugos standartus ir prioritetus ir atitikti principą „nedaryti reikšmingos žalos“, kaip nustatyta Reglamente (ES) 2020/852. Visose centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistemose turėtų būti siekiama pagerinti sąveiką su kitomis energetikos sistemos dalimis, kad energija būtų vartojama optimaliai ir nebūtų švaistoma, išnaudojant visą pastatų potencialą kaupti šilumą ar vėsumą, įskaitant perteklinę šilumą iš paslaugų įrenginių ir netoliese esančių duomenų centrų. Todėl efektyvios centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistemos turėtų užtikrinti didesnę pirminės energijos vartojimo efektyvumą ir laipsnišką atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir atliekinės šilumos bei vėsumos integravimą, kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2018/2001⁽²⁵⁾. Todėl šia direktyva laipsniškai įvedami griežtesni reikalavimai dėl šilumos ir vėsumos tiekimo ir jie turėtų būti taikomi konkrečiais nustatytais laikotarpiais, o nuo 2050 m. sausio 1 d. taikomi nuolat;
- (106) principai, kuriais remiantis apskaičiuojama iš atsinaujinančiųjų išteklių energijos gaunama šilumos ar vėsumos dalis efektyvaus centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistemose, turėtų atitikti Direktyvą (ES) 2018/2001 ir Eurostato statistinės atskaitomybės metodiką. Pagal Direktyvos (ES) 2018/2001 7 straipsnio 1 dalį bendras galutinis atsinaujinančiųjų išteklių energijos suvartojimas apima bendrą galutinį atsinaujinančiųjų išteklių energijos suvartojimą šilumos ir vėsumos tiekimo sektoriuje. Bendras galutinis šilumos arba vėsumos suvartojimas centralizuoto šilumos ar vėsumos tiekimo sektoriuje yra lygus šilumos arba vėsumos kiekiui, kuris tiekiamas į tinklą, aptarnaujantį galutinius vartotojus arba energijos skirstytojus;
- (107) mažinant šilumos ir vėsumos tiekimo, taip pat centralizuoto šilumos tiekimo dekarbonizavimą svarbūs yra šilumos siurbliai. Direktyvos (ES) 2018/2001 VII priede išdėstytoje metodikoje nustatytos taisyklės, pagal kurias šilumos siurbliams išgaunama energija turi būti apskaitoma kaip atsinaujinančiųjų išteklių energija, ir užkertamas kelias dvigubam atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos skaičiavimui. Apskaičiuojant atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį centralizuoto šilumos tiekimo tinkle, visa šiluma, gaunama iš šilumos siurblio ir tiekama į tinklą, turėtų būti apskaitoma kaip atsinaujinančiųjų išteklių energija, jei šilumos siurblys jo įrengimo metu atitinka Direktyvos (ES) 2018/2001 VII priede nustatytus minimaliuosius efektyvumo kriterijus;

⁽²⁴⁾ 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/31/EB dėl anglies dioksido geologinio saugojimo, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 85/337/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 2000/60/EB, 2001/80/EB, 2004/35/EB, 2006/12/EB, 2008/1/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1013/2006 (OL L 140, 2009 6 5, p. 114).

⁽²⁵⁾ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją (OL L 328, 2018 12 21, p. 82).

- (108) didelio naudingumo kogeneracija buvo apibrėžta kaip energijos kiekis, sutaupomas vietoj atskiros šilumos ir elektros energijos gamybos vykdant bendrą gamybą. Didelio naudingumo kogeneracijos reikalavimai turėtų derėti su ilgalaikės klimato politikos tikslais. Sąjungos teisės aktuose vartojamų kogeneracijos ir didelio naudingumo kogeneracijos terminų apibrėžtys neturėtų daryti poveikio kitų apibrėžčių vartojimui nacionalinės teisės aktuose kitais tikslais, nei numatyta atitinkamuose Sąjungos teisės aktuose. Siekiant sutaupyti kuo daugiau energijos ir neprarasti energijos taupymo galimybių, daugiausia dėmesio reikėtų skirti kogeneracijos įrenginių eksploatavimo sąlygoms;
- (109) siekiant užtikrinti skaidrumą ir leisti galutiniam vartotojui rinktis tarp kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos ir kitais būdais pagamintos elektros energijos, remiantis suderintosiomis naudingumo atskaitos vertėmis turėtų būti suteikiama didelio naudingumo kogeneracijos kilmės garantija. Kilmės garantijos sistemos pačios savaime nesuteikia teisės naudotis nacionaliniais paramos mechanizmais. Svarbu, kad visų rūšių elektros energijai, pagamintai didelio naudingumo kogeneracijos būdu, būtų taikomos kilmės garantijos. Kilmės garantijas reikėtų aiškiai atskirti nuo keičiamųjų pažymėjimų;
- (110) reikėtų atsižvelgti į kogeneracijos ir centralizuoto šilumos bei vėsumos tiekimo sektorių, kurie apima daug gamintojų, kurie yra MVĮ, specifinę struktūrą, ypač peržiūrint leidimų statyti kogeneracijos galios ar susijusių tinklus išdavimo administracines procedūras, taikant principą „Visų pirma galvokime apie mažuosius“;
- (111) dauguma Sąjungos įmonių yra MVĮ. Sąjungai jos teikia didžiulį energijos taupymo galimybių. Kad padėtų MVĮ pradėti taikyti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, valstybės narės turėtų nustatyti palankią sistemą, kuria būtų siekiama MVĮ teikti techninę pagalbą ir tikslinę informaciją;
- (112) remdamosi objektyviais, skaidriais ir nediskriminaciniais kriterijais ir atsižvelgdamos į su tinklo kodeksus ir gaires, parengtus laikantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamentų (ES) 2019/943 ⁽²⁶⁾ ir (EB) Nr. 715/2009 ⁽²⁷⁾, valstybės narės turėtų nustatyti taisykles, kuriomis būtų reglamentuojamas tinklų sujungimo ir sustiprinimo, taip pat techninio pritaikymo, reikalingo naujiems didelio naudingumo kogeneracijos būdu gaminamos elektros energijos gamintojams integruoti, kaštų padengimas ir pasidalijimas. Didelio naudingumo kogeneracijos būdu gaminamos elektros energijos gamintojams turėtų būti leidžiama skelbti kvietimą dalyvauti sujungimo darbų konkurse. Reikėtų sudaryti palankesnes prieigos prie didelio naudingumo kogeneracijos būdu gaminamos elektros energijos tinklo sistemos sąlygas, visų pirma mažos galios ir labai mažos galios kogeneracijos įrenginiams. Pagal Direktyvos 2009/73/EB 3 straipsnio 2 dalį ir Direktyvos (ES) 2019/944 9 straipsnio 2 dalį valstybės narės gali elektros energijos ir dujų sektoriuose veikiančioms įmonėms nustatyti su viešosiomis paslaugomis susijusių pareigų be kita ko, susijusių su energijos vartojimo efektyvumu;
- (113) būtina nustatyti nuostatas, susijusias su sąskaitų išrašymu, vienu bendru kontaktiniu punktu, neteisminiu ginčų sprendimu, energijos nepriteklumi ir pagrindinėmis sutartinėmis teisėmis, siekiant, kai tikslinga, jas suderinti su atitinkamomis nuostatomis dėl elektros energijos pagal Direktyvą (ES) 2019/944, kad būtų sustiprinta vartotojų apsauga ir sudarytos sąlygos galutiniams vartotojams dažniau gauti aiškią ir naujausią informaciją apie savo suvartotą šildymo, vėsinimo energiją ar buitinių karštą vandenį ir reguliuoti energijos vartojimą;
- (114) šia direktyva stiprinama vartotojų apsauga nustatant pagrindines sutartines teises centralizuoto šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens tiekimo srityje, atitinkančias Direktyvoje (ES) 2019/944 galutiniams vartotojams elektros sektoriuje nustatytą teisių, apsaugos ir įgalinimo lygį. Vartotojams turėtų būti teikiama aiški ir nedviprasmiška informacija apie jų teises. Keletas veiksnių trukdo vartotojams susipažinti su jiems prieinamais rinkos informacijos šaltiniais, juos suprasti ir veikti atsižvelgiant į juos. Nustatytos pagrindinės sutartinės teisės gali padėti, be kita ko, tinkamai suprasti tiekėjo sutartyje siūlomų paslaugų būtiniausių kokybės lygį, įskaitant tiekiamos energijos kokybę ir charakteristikas. Be to, tai gali prisidėti mažinant paslėptas ar papildomas išlaidas, kurių gali atsirasti po sutarties pasirašymo, nesant aiškaus vartotojo supratimo ir sutikimo, pradėjus teikti patobulintas arba naujas paslaugas. Tos

⁽²⁶⁾ 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/943 dėl elektros energijos vidaus rinkos (OL L 158, 2019 6 14, p. 54).

⁽²⁷⁾ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų, panaikinančias Reglamentą (EB) Nr. 1775/2005 (OL L 211, 2009 8 14, p. 36).

paslaugos, be kita ko, galėtų būti susijusios su tiekiamą energija, matavimo ir sąskaitų pateikimo paslaugomis, pirkimo ir diegimo arba pagalbinėmis ir techninės priežiūros paslaugomis, taip pat išlaidomis, susijusiomis su tinklu, matavimo prietaisais, vietos šildymo ar vėsinimo įranga. Reikalavimais bus prisidedama didinant pasiūlymų palyginamumą ir visiems Sąjungos piliečiams bus užtikrinamas vienodas pagrindinių sutartinių teisių, susijusių su šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens tiekimu, lygis, neapribojant nacionalinių kompetencijų;

- (115) planuojamo atjungimo nuo šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens tiekimo atveju tiekėjai turėtų atitinkamiems vartotojams pateikti tinkamą informaciją apie alternatyvias priemones, pvz., paramos šaltinius siekiant išvengti atjungimo, išankstinio mokėjimo sistemas, energijos vartojimo auditą, konsultavimo energijos klausimais paslaugas, alternatyvius mokėjimo planus, konsultacijas dėl skolos valdymo arba atjungimo moratoriumus;
- (116) didesnė vartotojų apsauga turėtų būti užtikrinta visiems vartotojams suteikiant galimybę naudotis veiksmingais, nepriklausomais neteisminio ginčų sprendimo mechanizmais, kaip antai kreiptis į energetikos reikalų ombudsmeną, vartotojų instituciją arba reguliavimo instituciją. Todėl valstybės narės turėtų nustatyti greitas ir veiksmingas skundų nagrinėjimo procedūras;
- (117) turėtų būti pripažintas ir aktyviai remiamas atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų pagal Direktyvą (ES) 2018/2001 ir piliečių energetikos bendruomenių pagal Direktyvą (ES) 2019/944 įnašas siekiant Europos žaliojo kurso ir klimato politikos tikslo įgyvendinimo plano tikslų. Todėl valstybės narės turėtų apsvarstyti atsinaujinančių išteklių energetikos bendrijų ir piliečių energetikos bendruomenių vaidmenį ir jas skatinti. Tos bendruomenės gali padėti valstybėms narėms pasiekti šios direktyvos tikslus didindamos energijos vartojimo efektyvumą vietos ar namų ūkių lygmeniu, taip pat viešuosiuose pastatuose, bendradarbiaudamos su vietos institucijomis. Jos gali įgalinti ir įtraukti vartotojus ir sudaryti sąlygas tam tikroms namų ūkių vartotojų grupėms, be kita ko, kaimo ir atokiose vietovėse, dalyvauti energijos vartojimo efektyvumo projektuose ir intervencinėse programose, kuriuose veiksmai gali būti derinami su investicijomis į atsinaujinančiųjų išteklių energiją. Energetikos bendruomenėms gali tekti svarbus vaidmuo šviečiant piliečius ir didinant jų informuotumą apie energijos taupymui skirtas priemones. Jei energetikos bendruomenės yra tinkamai remiamos valstybių narių, jos gali padėti kovoti su energijos nepriteklumi palengvindamos energijos vartojimo efektyvumo projektų įgyvendinimą, mažindamos energijos suvartojimą ir tiekimo tarifus;
- (118) ilgalaikių elgsenos energijos vartojimo srityje pokyčių galima pasiekti įgalinant piliečius. Energetikos bendruomenės gali padėti sumažinti suvartojamą energijos kiekį ilguoju laikotarpiu, visų pirma namų ūkiuose, ir padidinti tvarias piliečių ir mažų įmonių investicijas. Valstybės narės, skirdamos paramą bendruomenių energetikos projektams ir organizacijoms, turėtų įgalinti piliečius imtis tokių veiksmų. Be to, bendradarbiavimo strategijos, kuriomis į politikos formavimo procesą įtraukiami visi atitinkami suinteresuotieji subjektai nacionaliniu ir vietos lygmenimis, gali būti vietos ar regioninių dekarbonizavimo planų arba nacionalinių pastatų renovacijos planų dalis, siekiant didinti informuotumą, gauti grįžtamosios informacijos apie politiką ir didinti visuomenės pritarimą jai;
- (119) turėtų būti pripažinta, kad vieno langelio principu veikiantys centrai ar panašios struktūros gali įnešti savo įnašą kaip mechanizmai, galintys sudaryti sąlygas įvairioms tikslinėms grupėms, įskaitant piliečius, MVĮ ir valdzios institucijas, rengti ir įgyvendinti projektus ir priemones, susijusias su perėjimu prie švarios energijos. Vieno langelio principu veikiančių centrų įnašas gali būti labai svarbus pažeidžiamų vartotojų atžvilgiu, nes jie galėtų gauti patikimą ir prieinamą informaciją apie energijos vartojimo efektyvumo didinimą. Tas įnašas gali būti techninių, administracinių ir finansinių konsultacijų ir pagalbos teikimas, būtinų administracinių procedūrų ar prieigos prie finansų rinkų palengvinimas ir pagalba susiorientuoti Sąjungos ir nacionalinėse teisinėse sistemose, įskaitant viešųjų pirkimų taisykles bei kriterijus ir ES taksonomiją;
- (120) Komisija, pasitelkdama, *inter alia*, Europos socialinio dialogo įstaigas, turėtų peržiūrėti savo priemonių, skirtų platformų ar forumų kūrimui remti, poveikį energijos vartojimo efektyvumo mokymo programų propagavimui ir, kai tikslinga, pasiūlyti papildomų priemonių. Komisija taip pat turėtų skatinti Europos socialinius partnerius dalyvauti diskusijose dėl energijos vartojimo efektyvumo, ypač pažeidžiamų vartotojų ir galutinių naudotojų, įskaitant energijos nepriteklių patiriančius vartotojus;

- (121) įgyvendinant Europos žaliąjį kursą labai svarbu, kad pertvarka siekiant ne vėliau kaip 2050 m. užtikrinti Sąjungos poveikio klimatui neutralumą būtų teisinga. Europos socialinių teisių ramstyje, kurį 2017 m. lapkričio 17 d. bendrai paskelbė Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija, energetika priskiriama prie pagrindinių paslaugų, kurias gauti turi teisę kiekvienas. Asmenims, kuriems reikia tokių paslaugų, ypač infliacinio spaudimo ir labai išaugusių energijos kainų kontekste, turi būti padedama gauti prieigą prie tokių paslaugų;
- (122) būtina užtikrinti, kad energijos nepriteklių patiriantys asmenys, pažeidžiami vartotojai, asmenys iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantys asmenys būtų apsaugoti ir tuo tikslu būtų įgalinti aktyviai dalyvauti valstybių narių įgyvendinamose energijos vartojimo efektyvumo didinimo intervencinėse programose, priemonėse ir naudotis susijusiomis vartotojų apsaugos ar informavimo priemonėmis. Reikėtų rengti tikslingas informuotumo didinimo kampanijas, kurių metu būtų pademonstruota energijos vartojimo efektyvumo nauda ir suteikta informacijos apie teikiamą finansinę paramą;
- (123) Sąjungos ir nacionaliniu lygmenimis prieinamas viešasis finansavimas turėtų būti strategiškai investuojamas į energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, visų pirma skirtas energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams, asmenims iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims. Valstybės narės turėtų pasinaudoti kiekvienu finansiniu įnašu, kurį jos galėtų gauti iš Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2023/955 ⁽²⁸⁾ įsteigto Socialinio klimato fondo, ir pajamomis, gautomis iš ES ATLPS. Tos pajamos padės valstybėms narėms įvykdyti pareigą įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo priemones ir politikos priemones pagal pareigą taupyti energiją, pirmenybę teikiant energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams, asmenims iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims, be kita ko, gyvenantiems kaimo ir atokiuose regionuose;
- (124) nacionalinės finansavimo schemos turėtų būti papildytos tinkamomis geresnio informavimo, techninės bei administracinės pagalbos sistemomis ir galimybėmis lengviau gauti finansavimą, kurios leistų kuo geriau panaudoti turimas lėšas, visų pirma energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams, asmenims iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims;
- (125) valstybės narės turėtų vienodai įgalinti ir apsaugoti visus asmenis, neatsižvelgiant į biologinę ar socialinę lytį, amžių, negalią, rasę ar etninę kilmę, seksualinę orientaciją, religiją ar tikėjimą, ir užtikrinti, kad tie, kurie yra labiausiai paveikti energijos nepritekliaus, kuriems jis labiausiai gresia arba kurie yra jautriausi neigiamam energijos nepritekliaus poveikiui, būtų tinkamai apsaugoti. Be to, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad energijos vartojimo efektyvumo priemonės nedidintų esamos nelygybės, visų pirma susijusios su energijos nepriteklumi;
- (126) pagal Direktyvos 2012/27/ES 15 straipsnio 2 dalį, visos valstybės narės atliko savo dujų ir elektros energijos infrastruktūros energijos vartojimo efektyvumo potencialo įvertinimą ir nustatė konkrečias priemones ir investicijas, skirtas tinklo infrastruktūros energijos vartojimo ekonominio efektyvumo didinimui, ir sudarė jų įgyvendinimo grafiką. Tų veiksmų rezultatai yra tvirtas pagrindas joms planuojant bei plėtojant tinklą ir priimant investavimo sprendimus taikyti principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“;
- (127) nacionalinės energetikos reguliavimo institucijos turėtų laikytis integruoto požiūrio, kuris apimtų galimas taupymo priemones energijos tiekimo ir galutinio naudojimo sektoriuose. Nedarant poveikio tiekimo saugumui, rinkos integracijai ir numatomoms investicijoms į jūrinius elektros tinklus, būtinoms atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybai jūroje plėtoti, nacionalinės energetikos reguliavimo institucijos turėtų užtikrinti, kad planavimo ir sprendimų priėmimo procesuose būtų taikomas principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ ir kad tinklo tarifais ir taisyklėmis būtų skatinama didinti energijos vartojimo efektyvumą. Valstybės narės taip pat turėtų užtikrinti, kad į principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ atsižvelgtų perdavimo ir skirstymo sistemų operatoriai. Perdavimo ir skirstymo sistemų operatoriams tai padėtų apsvarstyti geresnius energijos

⁽²⁸⁾ 2023 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/955, kuriuo įsteigiamas Socialinis klimato fondas ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/1060 (OL L 130, 2023 5 16, p. 1).

vartojimo efektyvumo sprendimus ir papildomas sąnaudas, patiriamas perkant paklausos išteklius, taip pat įvairių investicijų į tinklus ir eksploataavimo planų poveikį aplinkai ir socialinį bei ekonominį poveikį. Toks požiūris reikalauja persiorientuoti nuo siauros ekonominio efektyvumo perspektyvos prie kuo didesnės socialinės gerovės užtikrinimo. Principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ visų pirma turėtų būti taikomas rengiant energetikos infrastruktūros plėtros scenarijus, kuriuose paklausos sprendimus galima laikyti perspektyviomis alternatyvomis ir reikia tinkamai įvertinti, ir turėtų tapti neatsiejama tinklo planavimo projektų vertinimo dalimi. Jo taikymą turėtų tikrinti nacionalinės reguliavimo institucijos;

- (128) reikėtų, kad būtų pakankamai patikimų ir kompetentingų energijos vartojimo efektyvumo srities specialistų, kad būtų užtikrintas veiksmingas šios direktyvos įgyvendinimas laiku, pavyzdžiui, kad būtų laikomasi energijos vartojimo audito ir energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemų įgyvendinimo reikalavimų. Todėl valstybės narės turėtų energetinių paslaugų teikėjams nustatyti sertifikavimo ir (arba) lygiavertes kvalifikacijos ir tinkamo mokymo sistemas, energijos vartojimo auditą ir kitas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, glaudžiai bendradarbiaudamos su socialiniais partneriais, mokymo paslaugų teikėjais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais. Sistemos turėtų būti vertinamos kas ketverius metus pradedant nuo 2024 m. gruodžio mėn. ir prireikus atnaujinamos siekiant užtikrinti reikiamą energetinių paslaugų teikėjų, energijos auditorių, energetikos vadybininkų ir pastato dalių montuotojų kompetencijos lygį;
- (129) būtina toliau plėtoti energetinių paslaugų rinką siekiant užtikrinti ir energetinių paslaugų paklausą, ir pasiūlą. Skaidrumas, pavyzdžiui, sudarant sertifikuotų energetinių paslaugų teikėjų sąrašus ir galimybė naudotis sutarčių pavyzdžiais, keitimasis geriausios praktikos pavyzdžiais ir gairės labai padeda įsisavinti energetikos paslaugas ir sudaryti sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo ir gali padėti skatinti paklausą ir didinti pasitikėjimą energetikos paslaugų teikėjais. Sutartyje dėl energijos vartojimo efektyvumo energetinės paslaugos gavėjas išvengia investicinių kaštų, naudodamas sutaupytos energijos finansinės vertės dalį, kad visiškai arba iš dalies grąžintų trečiosios šalies atliktas investicijas. Tai gali padėti pritraukti privatųjį kapitalą, o jis yra svarbiausias siekiant padidinti pastatų renovacijos normas Sąjungoje, sutelkti ekspertus rinkoje ir kurti inovacinius verslo modelius. Todėl turėtų būti reikalaujama, kad negyvenamuosiuose pastatuose, kurių naudingasis patalpų plotas viršija 750 m², būtų įvertinta galimybė renovacijos tikslais sudaryti sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo. Tai yra žingsnis į priekį didinant pasitikėjimą energetikos paslaugų įmonėmis ir sudarant sąlygas ateityje didinti tokių projektų skaičių;
- (130) atsižvelgiant į komunikate „Renovacijos banga“ nustatytus plataus užmojo renovacijos tikslus kitą dešimtmetį, būtina padidinti nepriklausomų rinkos tarpininkų vaidmenį, įskaitant vieno langelio principu veikiančius centrus ar panašios paramos mechanizmus, siekiant plėtoti rinkos pasiūlą ir paklausą ir skatinti sudaryti sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo tiek privačių, tiek viešųjų pastatų renovacijai vykdyti. Svarbų vaidmenį toje srityje galėtų atlikti vietos energetikos agentūros, jos galėtų nustatyti bei remti galimų tarpininkų ar vieno langelio principu veikiančių centrų steigimą. Ši direktyva turėtų padėti gerinti produktų, paslaugų ir konsultacijų prieinamumą, be kita ko, skatinant verslininkų potencialą užpildyti rinkos spragas ir numatyti novatoriškų energijos vartojimo efektyvumo didinimo būdų, kartu užtikrinant, kad būtų laikomasi nediskriminavimo principo;
- (131) dėl likusių reguliavimo ir su reguliavimu nesusijusių kliūčių keliose valstybėse narėse vis dar susiduriama su didelėmis kliūtimis sudaryti sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo. Todėl būtina spręsti klausimus, susijusius su nacionalinės teisės aktų sistemų dviprasmiškumu, kompetencijos stoka, ypač dėl viešųjų pirkimų procedūrų, ir konkuruojančiomis paskolomis bei dotacijomis;
- (132) valstybės narės turėtų toliau remti sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo įsisavinimą viešajame sektoriuje, pateikdamos sutarčių pavyzdžius, kuriuose atsižvelgiama į esamus Europos arba tarptautinius standartus, konkursų gaires ir 2018 m. gegužės mėn. Eurostato ir Europos investicijų banko (EIB) paskelbtą Energijos vartojimo efektyvumo sutarčių statistinio vertinimo vadovą dėl sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo traktavimo valdžios sektoriaus sąskaitose, kurie suteikė galimybių pašalinti likusias reglamentavimo kliūtis toms sutartims valstybėse narėse;

- (133) valstybės narės ėmėsi priemonių, kad nustatytų ir pašalintų reguliavimo ir su reguliavimu nesusijusias kliūtis. Tačiau reikia didinti pastangas panaikinti reguliavimo ir su reguliavimu nesusijusias kliūtis, trukdančias taikyti sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo ir trečiųjų šalių teikiamo finansavimo priemonės, kurios gali padėti sutaupyti energijos. Tos kliūtys apima apskaitos taisykles ir praktiką, kurios visą investicijų laiką trukdo apskaitos dokumentuose tinkamai pateikti kapitalo investicijų ir per metus dėl energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių sutaupytas lėšas;
- (134) valstybės narės pasinaudojo 2014 m. ir 2017 m. nacionaliniais efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planais, kad praneštų apie pažangą, padarytą šalinant reguliavimo ir su reguliavimu nesusijusias kliūtis didinti energijos vartojimo efektyvumą, susijusias su skirtingomis pastato ar pastato vienetų savininkų ir nuomininkų paskatomis arba skirtingomis savininkų paskatomis. Valstybės narės turėtų toliau dirbti ta kryptimi ir išnaudoti efektyvaus energijos vartojimo potencialą atsižvelgdamos į 2016 m. Eurostato statistinius duomenis, ypač į tai, kad daugiau nei keturi iš dešimties europiečių gyvena butuose ir daugiau kaip trys iš dešimties europiečių yra nuomininkai;
- (135) valstybės narės, įskaitant regionų ir vietos institucijas, turėtų būti skatinamos visapusiškai naudotis Europos lėšomis pagal 2021–2027 m. daugiametę finansinę programą, nustatytą Tarybos reglamente (ES, Euratomas) 2020/2093⁽²⁹⁾, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone, nustatyta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/241⁽³⁰⁾, taip pat finansinėmis priemonėmis ir technine pagalba pagal programą „InvestEU“, nustatytą Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/523⁽³¹⁾, kad paskatintų privačias ir viešąsias investicijas į energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones. Investuojant į energijos vartojimo efektyvumą gali būti prisidėta prie ekonomikos augimo, užimtumo, inovacijų ir namų ūkių energijos nepritekliaus mažinimo, todėl investicijomis teigiamai prisidedama prie ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos ir žaliojo ekonomikos gaivinimo. Galimos finansavimo sritys apima energijos vartojimo efektyvumo priemones viešuosiuose pastatuose ir būstuose, taip pat naujų įgūdžių ugdymą plėtojant specialistų mokymą, perkvalifikavimą ir kvalifikacijos kėlimą, visų pirma darbo vietose, susijusiose su pastatų renovacija, siekiant skatinti užimtumą energijos vartojimo efektyvumo sektoriuje. Komisija užtikrins įvairių finansavimo priemonių, visų pirma pagal pasidalijamojo valdymo ir tiesioginio valdymo principą valdomų fondų, pavyzdžiui, centralizuotai valdomų programų „Europos Horizontas“ ir LIFE, taip pat dotacijų, paskolų ir techninės pagalbos sinergiją, kad užtikrintų kuo didesnę jų sverto poveikį privačiam finansavimui ir poveikį energijos vartojimo efektyvumo politikos tikslų įgyvendinimui;
- (136) valstybės narės turėtų skatinti naudoti finansavimo priemones šios direktyvos tikslams siekti. Tokios finansavimo priemonės galėtų apimti finansinius įnašus ir baudas už tam tikrų šios direktyvos nuostatų pažeidimus, išteklius, skirtus energijos vartojimo efektyvumui pagal Direktyvos 2003/87/EB 10 straipsnio 3 dalį, išteklius, skirtus energijos vartojimo efektyvumui pagal Europos fondus ir programas, ir specialias Europos finansines priemones, kaip antai Europos energijos vartojimo efektyvumo fondą;
- (137) finansavimo priemonės, kai taikytina, galėtų būti grindžiamos ištekliais, skirtais energijos vartojimo efektyvumui iš Sąjungos projektų obligacijų įplaukų, ištekliais, skirtais energijos vartojimo efektyvumui iš EIB ir kitų Europos finansų įstaigų, visų pirma, iš Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko (ERPB) ir Europos Tarybos plėtros banko, ištekliais, kuriems finansų įstaigose taikomas svertas, nacionaliniais ištekliais, be kita ko, sukuriant reguliavimo ir fiskalinę sistemas, kuriomis būtų skatinama įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo iniciatyvas ir programas, ir pajamomis iš metinių emisijos kvotų pagal Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą Nr. 406/2009/EB⁽³²⁾;

⁽²⁹⁾ 2020 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2093, kuriuo nustatoma 2021–2027 m. daugiametė finansinė programa (OL L 433 I, 2020 12 22, p. 11).

⁽³⁰⁾ 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17).

⁽³¹⁾ 2021 m. kovo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/523, kuriuo nustatoma programa „InvestEU“ ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2015/1017 (OL L 107, 2021 3 26, p. 30).

⁽³²⁾ 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 406/2009/EB dėl valstybių narių pastangų mažinti jų šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas, Bendrijai siekiant įvykdyti įsipareigojimus iki 2020 m. sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas (OL L 140, 2009 6 5, p. 136).

- (138) finansavimo priemonės įnašus, išteklius ir pajamas iš tų išteklių visų pirma galėtų naudoti tam, kad būtų skatinamos privataus kapitalo investicijos ir sudaromos tam sąlygos, ypač pasitelkiant institucinius investuotojus, kartu taikant kriterijus, kuriais skiriant lėšas užtikrinamas aplinkos apsaugos ir socialinių tikslų įgyvendinimas; naudoti novatoriškus finansavimo mechanizmus, įskaitant privataus kapitalo paskolų garantijas, sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo skatinančias paskolų garantijas, dotacijas, subsidijuojamas paskolas ir specialias kredito linijas, trečiųjų šalių finansavimo sistemas, mažinančius energijos vartojimo efektyvumo projektų rizikingumą, taip pat sudarančius sąlygas net ir žemų ir vidutinių pajamų namų ūkiams atlikti ekonomiškai efektyvią renovaciją; būti susietos su programomis ar agentūromis, kurios apjungs energijos taupymo projektus ir vertins jų kokybę, teiks techninę pagalbą, skatins energetinių paslaugų rinkos vystymąsi ir padės sukurti vartotojų paklausą energetinėms paslaugoms;
- (139) finansavimo priemonės taip pat galėtų teikti atitinkamų išteklių mokymo ir sertifikavimo programoms, kuriomis didinami ir patvirtinami gebėjimai efektyvaus energijos vartojimo srityje, remti, teikti išteklių nedidelio masto technologijų ir mikrotechnologijų moksliniams tyrimams ir demonstravimo veiksmai, taip pat šių technologijų diegimo paspartinimui gaminant energiją ir optimizuojant šių generatorių jungtis prie tinklo, būti susiejamos su programomis, kurias įgyvendinant imamasi veiksmų efektyviam energijos vartojimui skatinti visuose gyvenamuosiuose būstuose, kad būtų užkirstas kelias energijos nepritekliui, o gyvenamuosius būstus išnuomoję jų savininkai būtų skatinami kuo labiau padidinti savo nuosavybės energijos vartojimo efektyvumą, ir teikti atitinkamų išteklių, kad būtų remiamas socialinis dialogas ir standartų nustatymas, siekiant didinti energijos vartojimo efektyvumą ir užtikrinti geras darbo sąlygas ir sveikatos apsaugą bei saugą darbe;
- (140) turėtų būti naudojamos Sąjungos turimos finansavimo programos, finansinės priemonės ir novatoriški finansavimo mechanizmai, kad būtų pasiektas viešųjų įstaigų pastatų energinio naudingumo didinimo tikslo įgyvendinimo praktinis poveikis. Tuo atžvilgiu tokių mechanizmų kūrimui valstybės narės savanoriškai gali naudoti savo pajamas, gautas iš metinių išmetamo dujų kiekio kvotų pagal Sprendimą Nr. 406/2009/EB, atsižvelgdamos į nacionalines biudžeto taisykles. Komisija ir valstybės narės regioninėms ir vietos administracijoms turėtų suteikti pakankamai informacijos apie tokias Sąjungos finansavimo programas, finansines priemones ir novatoriškus finansavimo mechanizmus;
- (141) įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumo tikslą, Komisija turėtų stebėti aktualių priemonių poveikį Direktyvai 2003/87/EB, kad būtų išsaugotos ES ATLPS paskatos, kuriomis skatinamos investicijos į mažo anglies dioksido kiekio technologijas, o ES ATLPS sektoriai pasirengtų inovacijoms, kurių reikės ateityje. Ji turės stebėti poveikį tiems pramonės sektoriams, kuriems būdinga didelė anglies dioksido nutekėjimo rizika ir kurie išvardyti Komisijos sprendimo 2014/746/ES ⁽³³⁾ priede, siekiant užtikrinti, kad šia direktyva tų sektorių plėtojimas būtų skatinamas ir jam nebūtų trukdoma;
- (142) valstybių narių priemonės turėtų būti remiamos tinkamai parengtomis ir veiksmingomis Sąjungos finansinėmis priemonėmis pagal programą „InvestEU“, taip pat finansavimu iš EIB ir ERPB, kurie turėtų remti investicijas į energijos vartojimo efektyvumą visuose energijos grandinės etapuose ir pasitelkti išsamią sąnaudų ir naudos analizę su diferencijuotą diskonto normų modeliu. Teikiant finansinę paramą daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama ekonomiškai efektyviems energijos vartojimo efektyvumo didinimo metodams, dėl kurių sumažėtų suvartojamos energijos kiekis. EIB ir ERPB, veikdami kartu su nacionaliniais skatinamojo finansavimo bankais, turėtų kurti, rengti ir finansuoti programas ir projektus, pritaikytus efektyvumo didinimo sričiai, įskaitant energijos nepriteklių patiriančius namų ūkius;
- (143) tarpsektoriniai teisės aktai suteikia tvirtą pagrindą apsaugoti vartotojus, besinaudojančius įvairiomis dabar teikiamomis energetikos paslaugomis ir, tikėtina, kad jis bus plėtojamas. Vis dėlto tam tikros pagrindinės vartotojų sutartinės teisės turėtų būti aiškiai nustatytos. Vartotojams reikėtų teikti paprastą ir nedviprasmišką informaciją apie jų teises, susijusias su energetikos sektoriumi;
- (144) siekiant įvertinti šios direktyvos veiksmingumą, reikėtų nustatyti reikalavimą atlikti bendrą jos peržiūrą ir pateikti ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai ne vėliau kaip 2027 m. vasario 28 d. Ta peržiūra turėtų užtikrinti galimybę atlikti būtinus derinimus, taip pat atsižvelgiant į ekonominius ir inovacijų pokyčius;

⁽³³⁾ 2014 m. spalio 27 d. Komisijos sprendimas 2014/746/ES, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2003/87/EB nustatomas 2015–2019 m. laikotarpio sektorių ir jų pošiakių, kuriems būdinga didelė anglies dioksido nutekėjimo rizika, sąrašas (OL L 308, 2014 10 29, p. 114).

- (145) vietos ir regionų institucijos turėtų atlikti vadovaujamą vaidmenį plėtojant, rengiant, įgyvendinant ir vertinant šioje direktyvoje nustatytas priemones, kad jos galėtų tinkamai spręsti klausimus, susijusius su jų klimato, kultūros ir visuomenės ypatumais;
- (146) atsižvelgiant į technologijų pažangą ir didėjančią atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį elektros energijos gamybos sektoriuje, sutaupytos elektros energijos kiekiui, išreikštam kWh, apskaičiuoti taikomas nustatytasis koeficientas, turėtų būti peržiūrėtas, kad būtų atsižvelgta į elektros ir kitų energijos nešiklių pirminės energijos koeficiento pokyčius. Skaičiavimo metodika atitinka Eurostato energijos balansus ir apibrėžtis, išskyrus paskirstymo būdą, taikomą kuro kiekiui, sunaudotam šilumai ir elektros energijai pagaminti bendros šilumos ir elektros jėgainėse, kurių atveju atskaitos sistemos efektyvumas, reikalingas kuro suvartojimo paskirstymui, buvo suderintas su 2015 m. ir 2020 m. Eurostato duomenimis. Elektros pirminės energijos koeficiento apskaičiavimas, atspindintis energijos rūšių derinį, grindžiamas metinėmis vidutinėmis vertėmis. „Fizinės energijos turinio“ apskaičiavimo metodas naudojamas branduolinės elektros energijos ir šilumos gamybai, o „techninės konversijos našumo“ metodas – elektros energijos ir šilumos gamybai iš iškastinio kuro ir biomasės. Ne degimo būdu pagamintai atsinaujinančiųjų išteklių energijai taikomas metodas – tiesioginis ekvivalentas, grindžiamas „bendro pirminės energijos kiekio“ požiūriu. Siekiant apskaičiuoti, kokią pirminės energijos dalį kogeneracijoje sudaro elektros energija, naudojamas šioje direktyvoje nustatytas metodas. Naudojama vidutinė, o ne ribinė rinkos pozicija. Laikoma, kad ne degimo būdu iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintos energijos konversijos našumas yra 100 proc., geoterminių jėgainių pagamintos energijos – 10 proc., o branduolinių elektrinių – 33 proc. Bendras kogeneracijos naudingumas apskaičiuojamas remiantis naujausiais Eurostato duomenimis. Atsižvelgiama į konversijos, perdavimo ir skirstymo nuostolius. Į apskaičiavimus neįtraukiami energijos, išskyrus elektros energiją, nešiklių skirstymo nuostoliai, kadangi neturima patikimų duomenų ir atlikti apskaičiavimus yra sudėtinga. Kalbant apie sistemos ribas, visų energijos šaltinių pirminės energijos koeficientas yra 1. Elektros energijos pirminės energijos koeficientu pasirenkamas 2024 m. ir 2025 m. verčių vidurkis, kadangi perspektyvus pirminės energijos koeficientas yra tinkamesnis rodiklis, nei ankstesnio suvartojimo rodiklis. Analizė apima valstybes nares ir Norvegiją. Norvegijos duomenų rinkinys yra grindžiamas ENTSO-E duomenimis;
- (147) dėl Sąjungos teisės įgyvendinimo sutaupytos energijos kiekis neturėtų būti įskaičiuojamas, nebent tas sutaupymas atsirado dėl priemonės, kuri viršija atitinkamu Sąjungos teisės aktu reikalaujamus minimaliuosius lygius tuo, kad ja nustatyti didesni energijos vartojimo efektyvumo reikalavimai valstybės narės lygmeniu, arba tuo, kad priemonė daugiau diegiama. Pastatų sektoriuje esama didelių galimybių dar labiau padidinti energijos vartojimo efektyvumą, o pastatų renovacija yra esminis ir ilgalaikis didesnio energijos sutaupymo elementas, kuriam būdinga masto ekonomija. Taigi būtina išaiškinti, kad gali būti įskaičiuotas bet koks dėl esamų pastatų renovacijos skatinimo priemonių sutaupytos energijos kiekis, su sąlyga, kad toks sutaupymas viršija kiekį, kuris būtų buvęs sutaupytas netaikant atitinkamos priemonės, ir su sąlyga, kad valstybė narė įrodo, kad įpareigotoji, dalyvaujančioji ar įgaliotoji šalis faktiškai prisidėjo prie nurodyto energijos sutaupymo pasiekimo;
- (148) vadovaujantis 2015 m. vasario 25 d. Komisijos komunikatu „Atsparios energetikos sąjungos ir perspektyvios klimato kaitos politikos pagrindų strategija“ ir geresnio reglamentavimo principais, daugiau dėmesio reikėtų skirti energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemų ir alternatyvių politikos priemonių, įskaitant reikalavimą patikrinti statistiškai reprezentatyvų priemonių ėminį, įgyvendinimo stebėsenos ir patikros taisyklėms;
- (149) energija, pagaminta iš atsinaujinančiųjų išteklių naudojant ant pastatų ar juose montuojamus įrenginius, mažina iš iškastinio kuro teikiamos energijos kiekį. Mažesnis energijos suvartojimas ir energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių naudojimas pastatų sektoriuje – tai svarbios Sąjungos energetinės priklausomybės ir išmetamo ŠESD kiekio mažinimo priemonės, ypač atsižvelgiant į tai, kad 2030 m. nustatyti didelio užmojo klimato srities ir energetikos tikslai bei įsipareigojimai pasaulio mastu pagal Paryžiaus susitarimą. Pareigos dėl suminio sutaupytos energijos kiekio tikslu valstybėms narėms suteikiama galimybė į energijos taupymo reikalavimų įgyvendinimą pagal šioje direktyvoje numatytą skaičiavimo metodiką įskaityti sutaupytos energijos kiekį, gautą dėl politikos priemonių, kuriomis skatinama naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijas. Energija, sutaupyta dėl politikos priemonių, kuriomis skatinama naudoti tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologijas, neturėtų būti įskaičiuojama;

- (150) dėl kai kurių šia direktyva padarytų pakeitimų gali prireikti iš dalies pakeisti Reglamentą (ES) 2018/1999, kad abu šie teisės aktai derėtų tarpusavyje. Naujos nuostatos, daugiausia susijusios su nacionalinių įnašų nustatymu, atotrūkio panaikinimo mechanizmais ir ataskaitų teikimo pareigomis, turėtų būti supaprastintos ir perkeltos į tą reglamentą, kai jis bus iš dalies keičiamas. Kai kurias Reglamento (ES) 2018/1999 nuostatas taip pat gali reikėti iš naujo įvertinti atsižvelgiant į siūlomus šios direktyvos pakeitimus. Papildomais ataskaitų teikimo ir stebėsenos reikalavimais neturėtų būti kuriama jokios naujos lygiagrečios ataskaitų teikimo sistemos, o taikoma dabartinė stebėsenos ir ataskaitų teikimo sistema pagal Reglamentą (ES) 2018/1999;
- (151) siekdama skatinti praktinį šios direktyvos įgyvendinimą nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis, Komisija turėtų toliau skatinti naudojantis internetine platforma keistis patirtimi, susijusia su praktika, lyginamąja analize, tinklų kūrimo veikla ir novatoriška praktika;
- (152) kadangi šios direktyvos tikslų, t. y. Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo tikslo, tikslo nutiesti kelią tolesniam energijos vartojimo efektyvumo didinimui ir siekti poveikio klimatui neutralumo, valstybės narės negali deramai pasiekti, o dėl veiksmo masto ir poveikio tų tikslų būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu, laikydamosi Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytiems tikslams pasiekti;
- (153) siekiant sudaryti sąlygas prisitaikyti prie technikos pažangos ir energijos šaltinių paskirstymo pokyčių, pagal SESV 290 straipsnį Komisijai turėtų būti deleguoti įgaliojimai priimti teisės aktus, susijusius su remiantis šia direktyva nustatytų suderintųjų naudingumo atskaitos verčių peržiūra, su šios direktyvos prieduose nurodytomis vertėmis, skaičiavimo metodais, numatytoju pirminės energijos koeficientu ir reikalavimais, taip pat su šios direktyvos papildymu nustatant bendrą Sąjungos teritorijoje esančių duomenų centrų darnumo vertinimo sistemą. Ypač svarbu, kad atlikdama parengiamąjį darbą Komisija tinkamai konsultuotųsi, taip pat ir su ekspertais, ir kad tos konsultacijos būtų vykdomos vadovaujantis 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstituciniame susitarime dėl geresnės teisėkūros⁽³⁴⁾ nustatytais principais. Visų pirma siekiant užtikrinti vienodas galimybes dalyvauti atliekant su deleguotaisiais aktais susijusį parengiamąjį darbą, Europos Parlamentas ir Taryba visus dokumentus gauna tuo pačiu metu kaip ir valstybių narių ekspertai, o jų ekspertams sistemingai suteikiama galimybė dalyvauti Komisijos ekspertų grupių, kurios atlieka su deleguotaisiais aktais susijusį parengiamąjį darbą, posėdžiuose;
- (154) Reglamentas (ES) 2023/955 turėtų būti iš dalies pakeistas, kad būtų atsižvelgta į šioje direktyvoje nustatytą energijos nepritekliaus apibrėžtį. Taip būtų užtikrintas įvairių priemonių ir finansavimo suderinamumas, nuoseklumas, papildomumas ir sinergija, ypač energijos nepriteklių patiriančių namų ūkių atžvilgiu;
- (155) pareiga perkelti šią direktyvą į nacionalinę teisę turėtų apsiriboti tomis nuostatomis, kurios iš esmės skiriasi nuo ankstesnės direktyvos nuostatų. Pareiga perkelti nepakeistas nuostatas atsiranda pagal anksčiau priimtą direktyvą;
- (156) ši direktyva neturėtų daryti poveikio valstybių narių pareigoms, susijusioms su direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę terminais, nurodytais XVI priedo B dalyje,

⁽³⁴⁾ O L L 123, 2016 5 12, p. 1.

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

I SKYRIUS

DALYKAS, TAIKYMO SRITIS, TERMINŲ APIBRĖŽTYS IR ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO TIKSLAI

1 straipsnis

Dalykas ir taikymo sritis

1. Šia direktyva nustatoma bendra energijos vartojimo efektyvumo skatinimo Sąjungoje priemonių sistema, siekiant užtikrinti, kad būtų pasiekti Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo tikslai, ir sudaromos sąlygos toliau didinti energijos vartojimo efektyvumą. Tos bendros sistemos tikslas – prisidėti prie Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/1119 ⁽³⁵⁾ įgyvendinimo ir Sąjungos energijos tiekimo saugumo sumažinant jos priklausomybę nuo energijos, įskaitant iškastinį kurą, importo.

Šioje direktyvoje nustatomos taisyklės, kuriomis siekiama energijos vartojimo efektyvumui teikti pirmenybę visuose sektoriuose, šalinti kliūtis energijos rinkoje ir rinkos trūkumus, trukdančius efektyviai tiekti, perduoti, kaupti ir naudoti energiją. Joje taip pat numatoma nustatyti 2030 m. nacionalinius orientacinius energijos vartojimo efektyvumo įnašus.

Šia direktyva prisidedama prie principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ įgyvendinimo, taigi, taip pat padedama Sąjungoje kurti įtraukią, teisingą ir klestinčią visuomenę ir šiuolaikinę, efektyviai išteklius naudojančią ir konkurencingą ekonomiką.

2. Šioje direktyvoje nustatyti reikalavimai yra minimalieji reikalavimai, ir jie nekliudo nė vienai valstybei narei palikti galioti arba nustatyti griežtesnių priemonių. Tokios priemonės turi atitikti Sąjungos teisę. Jei nacionalinės teisės aktuose numatomos griežtesnės priemonės, valstybė narė apie tokius teisės aktus praneša Komisijai.

2 straipsnis

Terminų apibrėžtys

Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

- 1) energija – energetikos produktai, kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1099/2008 ⁽³⁶⁾ 2 straipsnio d punkte;
- 2) principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ – energijos vartojimo efektyvumo pirmenybės principas, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 2018/1999 2 straipsnio 18 punkte;
- 3) energetikos sistema – sistema, visų pirma skirta energetikos paslaugoms teikti, siekiant patenkinti galutinio naudojimo sektorių energijos – šilumos, kuro ir elektros – poreikį;
- 4) sistemos efektyvumas – efektyvaus energijos vartojimo sprendimų rinkinys, kai jais taip pat sudaromos sąlygos ekonomiškai efektyviai dekarbonizuoti, užtikrinti papildomą lankstumą ir efektyviai naudoti išteklius;
- 5) pirminės energijos suvartojimas – bendrasis turimos energijos vartojimas, išskyrus tarptautinį jūrinį bunkeriavimą, galutinį suvartojimą neenergetinėms reikmėms ir aplinkos energiją;

⁽³⁵⁾ 2021 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1119, kuriuo nustatoma poveikio klimatui neutralumo pasiekimo sistema ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 401/2009 ir (ES) 2018/1999 (Europos klimato teisės aktas) (OL L 243, 2021 7 9, p. 1).

⁽³⁶⁾ 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1099/2008 dėl energetikos statistikos (OL L 304, 2008 11 14, p. 1).

- 6) galutinės energijos suvartojimas – visa energija, tiekiamą pramonės, transporto, įskaitant tarptautinėje aviacijoje suvartojamą energiją, namų ūkių, viešųjų ir privačių paslaugų, žemės ūkio, miškininkystės, žuvininkystės ir kitiems galutinio energijos suvartojimo sektoriams, išskyrus vykdant tarptautinį jūrinį bunkerivimą suvartojamą energiją, aplinkos energiją ir energiją, tiekiamą transformavimo ir energetikos sektoriui, taip pat perdavimo ir skirstymo nuostolius, kaip apibrėžta Reglamento (EB) Nr. 1099/2008 A priede;
- 7) aplinkos energija – aplinkos energija, kaip apibrėžta Direktyvos (ES) 2018/2001 2 straipsnio 2 punkte;
- 8) energijos vartojimo efektyvumas – sukurto darbo, paslaugų, prekių ar gautos energijos ir energijos sąnaudų santykis;
- 9) sutaupyta energija – sutaupytos energijos kiekis, kuris nustatomas matuojant arba įvertinant suvartojimą, arba abiem atvejais, prieš tai ir po to, kai buvo įgyvendinta energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonė, kartu užtikrinant suvartoto energijos kiekio normalizavimą atsižvelgiant į išorės sąlygas, darančias poveikį energijos vartojimui;
- 10) energijos vartojimo efektyvumo didinimas – energijos vartojimo efektyvumo padidėjimas dėl bet kokių technologinių, elgsenos arba ekonominių pokyčių;
- 11) energetinė paslauga – fizinė nauda, naudingumas ar gėrybė, sukuriami derinant energiją su energetiškai efektyvia technologija ar veiksmu, kurie gali apimti eksploatavimą, techninę priežiūrą ir kontrolę, būtinus teikti paslaugą, kuri teikiama pagal sutartį ir kurios teikimo įprastinėmis sąlygomis atsirado patikrinamas ir išmatuojamas ar apskaičiuojamas energijos vartojimo efektyvumo padidėjimas ar sutaupyta pirminės energijos;
- 12) viešosios įstaigos – nacionalinės, regionų ar vietos institucijos ir tiesiogiai tų institucijų finansuojami ir administruojami subjektai, kurie nepasižymi pramoniniu ar komerciniu pobūdžiu;
- 13) bendras naudingasis patalpų plotas – pastato arba pastato dalies plotas, kuriame patalpų mikroklimatui palaikyti vartojama energija;
- 14) perkančiosios organizacijos – perkančiosios organizacijos, kaip apibrėžta Direktyvos 2014/23/ES 6 straipsnio 1 dalyje, Direktyvos 2014/24/ES 2 straipsnio 1 dalies 1 punkte ir Direktyvos 2014/25/ES 3 straipsnio 1 dalyje;
- 15) perkantieji subjektai – perkantieji subjektai, kaip apibrėžta Direktyvos 2014/23/ES 7 straipsnio 1 dalyje ir Direktyvos 2014/25/ES 4 straipsnio 1 dalyje;
- 16) energijos naudojimo vadybos sistema – tarpusavyje susijusių arba sąveikaujančių strategijos, kurioje nustatomas energijos vartojimo efektyvumo tikslas ir to tikslo pasiekimo planas, dalių visuma, įskaitant faktinio energijos suvartojimo stebėseną, energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir pažangos matavimo veiksmus;
- 17) Europos standartas – Europos standartizacijos komiteto, Europos elektrotechnikos standartizacijos komiteto arba Europos telekomunikacijų standartų instituto priimtas ir viešai prieinamas standartas;
- 18) tarptautinis standartas – Tarptautinės standartizacijos organizacijos priimtas ir viešai prieinamas standartas;
- 19) įpareigotoji šalis – energijos skirstytojas, mažmeninės prekybos energija įmonė ar perdavimo sistemos operatorius, kuriems privalomos 9 straipsnyje nurodytos nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemos;
- 20) įgaliotoji šalis – juridinis asmuo, kuriam vyriausybė ar kita viešoji įstaiga delegavo įgaliojimus tos vyriausybės ar kitos viešosios įstaigos vardu kurti, valdyti arba taikyti finansavimo sistemą;
- 21) dalyvaujančioji šalis – įmonė arba viešoji įstaiga, kuri yra įsipareigojusi pagal savanorišką susitarimą pasiekti tam tikrus tikslus arba kuriai taikoma nacionalinė reguliavimo politikos priemonė;

- 22) įgyvendinančioji valdžios institucija – viešosios teisės reglamentuojamas subjektas, atsakingas už įgyvendinimą arba stebėseną energijos arba anglies dioksido apmokestinimo, finansinių sistemų ir priemonių, fiskalinių paskatų, standartų ir normų, energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo sistemų, mokymo arba švietimo srityse;
- 23) politikos priemonė – reguliavimo, finansinė, mokesčių, savanoriška arba informacijos teikimo priemonė, oficialiai nustatyta ir įgyvendinama valstybėje narėje siekiant sukurti palankias sąlygas, nustatyti reikalavimus ar paskatas, kurie būtų palankūs tam, kad rinkos dalyviai teiktų ir išsigtų energetines paslaugas ir imtųsi kitų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių;
- 24) atskiras veiksmas – veiksmas, kurio rezultatas yra patikrinamas ir išmatuojamas ar įvertinamas energijos vartojimo efektyvumo padidėjimas, ir kurio imamasi įgyvendinant politikos priemonę;
- 25) energijos skirstytojas – fizinis ar juridinis asmuo, įskaitant skirstymo sistemos operatorių, atsakingas už energijos transportavimą siekiant ją pateikti galutiniams vartotojams arba paskirstymo centrams, parduodantiems energiją galutiniams vartotojams;
- 26) skirstymo sistemos operatorius – skirstymo sistemos operatorius, kaip apibrėžta Direktyvos (ES) 2019/944 2 straipsnio 29 punkte elektros atveju arba Direktyvos 2009/73/EB 2 straipsnio 6 punkte dujų atveju;
- 27) mažmeninės prekybos energija įmonė – fizinis arba juridinis asmuo, kuris parduoda energiją galutiniams vartotojams;
- 28) galutinis vartotojas – fizinis ar juridinis asmuo, kuris išsityja energiją savo galutiniam vartojimui;
- 29) energetinių paslaugų teikėjas – fizinis ar juridinis asmuo, teikiantis energetines paslaugas arba energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones galutinio vartotojo įrenginiams ar galutinio vartotojo patalpose;
- 30) mažosios ir vidutinės įmonės arba MVĮ – įmonės, kaip apibrėžta Komisijos rekomendacijos 2003/361/EB ⁽³⁷⁾ priedo 2 straipsnio 1 dalyje;
- 31) labai maža įmonė – įmonė, kaip apibrėžta Rekomendacijos 2003/361/EB priedo 2 straipsnio 3 dalyje;
- 32) energijos vartojimo auditas – sisteminė procedūra, kurios tikslas yra gauti pakankamai informacijos apie pastato ar pastatų grupės, pramoninių ar komercinių procesų arba įrenginių, paslaugų privačiame arba viešajame sektoriuose energijos vartojimo charakteristikas, nustatyti ir apskaičiuoti ekonomiškai efektyvaus energijos taupymo galimybes ir ekonomiškai efektyvaus atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo arba gamybos potencialą bei pranešti rezultatus;
- 33) sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo – naudos gavėjo ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės teikėjo sutartis, tikrinama ir stebima visą susitarimo laikotarpį, kai už darbus, prekių tiekimą ar paslaugų teikimą pagal tą priemonę mokama atsižvelgiant į suderintą energijos vartojimo efektyvumo didinimo lygį ar kitą sutartą energinio naudingumo kriterijų, pvz., sutaupyta lėšas;
- 34) pažangioji matavimo sistema – pažangioji matavimo sistema, kaip apibrėžta Direktyvos (ES) 2019/944 2 straipsnio 23 punkte, arba pažangi matavimo sistema, nurodyta Direktyvoje 2009/73/EB;
- 35) perdavimo sistemos operatorius – perdavimo sistemos operatorius, kaip apibrėžta Direktyvos (ES) 2019/944 2 straipsnio 35 punkte elektros atveju ir Direktyvos 2009/73/EB 2 straipsnio 4 punkte dujų atveju;
- 36) kogeneracija – vienu metu vykstanti šilumos ir elektros energijos ar mechaninės energijos gamyba;
- 37) ekonomiškai pagrįsta paklausa – šildymo ar vėsinimo poreikių neviršijanti paklausa, kuri kitu atveju rinkos sąlygomis būtų patenkinama ne kogeneracijos būdu, o vykdant kitus energijos gamybos procesus;

⁽³⁷⁾ 2003 m. gegužės 6 d. Komisijos rekomendacija 2003/361/EB dėl labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių apibrėžties (OL L 124, 2003 5 20, p. 36).

- 38) naudingoji šiluma – kogeneracijos metu pagaminta šiluma, skirta ekonomiškai pagrįstai šildymo ar vėsinimo paklausai tenkinti;
- 39) kogeneracijos būdu pagaminta elektros energija – vykdamą procesą, susijusį su naudingosios šilumos gamyba, pagaminta energija, apskaičiuojama pagal II priede nustatytus bendruosius principus;
- 40) didelio naudingumo kogeneracija – III priede nustatytus kriterijus atitinkanti kogeneracija;
- 41) bendras naudingumas – elektros energijos ir mechaninės energijos gamybos ir pagamintos naudingosios šilumos kiekio metinė suma, padalyta iš kuro kiekio, kuris sunaudotas šilumos gamybai kogeneracijos metu ir elektros energijos ir mechaninės energijos bendrai gamybai;
- 42) elektros energijos ir šilumos santykis – kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos ir naudingosios šilumos santykis, kai gamyba visu pajėgumu vykdoma kogeneracijos režimu remiantis konkrečiais įrenginio darbiniais duomenimis;
- 43) kogeneracijos įrenginys – įrenginys, galintis veikti kogeneracijos režimu;
- 44) mažos galios kogeneracijos įrenginys – mažesnės kaip 1 MW_e įrengtosios galios kogeneracijos įrenginys;
- 45) labai mažos galios kogeneracijos įrenginys – mažesnės kaip 50 kW_e galios kogeneracijos įrenginys;
- 46) efektyvus centralizuotas šilumos ir vėsumos tiekimas – centralizuoto šilumos arba vėsumos tiekimo sistema, atitinkanti 26 straipsnyje nustatytus kriterijus;
- 47) efektyvus šildymas ir vėsinimas – šildymo ir vėsinimo galimybė, kuri, palyginti su įprastinės veiklos padėti atspindinčiu bazinio lygio scenarijumi, išmatuojamai sumažina pirminės energijos kiekį, kurio reikia vieno gautos energijos vieneto tiekimui, atsižvelgiant į atitinkamas sistemos ribas, ekonomiškai efektyviu būdu, kuris įvertinamas atliekant šioje direktyvoje nurodytą kaštų ir naudos analizę, atsižvelgiant į energiją, kurios reikia išgavimui, transformavimui, transportavimui ir paskirstymui;
- 48) efektyvus individualus šildymas ir vėsinimas – individualaus šilumos ir vėsumos tiekimo galimybė, kuri, palyginti su efektyviu centralizuotu šilumos ir vėsumos tiekimu, išmatuojamai sumažina neatsinaujinančiųjų energijos išteklių pirminės energijos kiekį, kurio reikia vieno gautos energijos vieneto tiekimui, atsižvelgiant į atitinkamą sistemos ribą, arba kuriai reikia tokio pat neatsinaujinančiųjų energijos išteklių pirminės energijos kiekio, bet už mažesnę kainą, atsižvelgiant į energiją, kurios reikia išgavimui, transformavimui, transportavimui ir paskirstymui;
- 49) duomenų centras – duomenų centras, kaip apibrėžta Reglamento (EB) Nr. 1099/2008 A priedo 2.6.3.1.16 punkte;
- 50) esminis atnaujinimas – atnaujinimas, kurio kaštai viršija 50 proc. investicinių kaštų į naują panašų objektą;
- 51) telkėjas – nepriklausomas telkėjas, kaip apibrėžta Direktyvos (ES) 2019/944 2 straipsnio 19 punkte;
- 52) energijos nepriteklus – padėtis, kai aktualiomis nacionalinėmis aplinkybėmis pagal esamą nacionalinę socialinę politiką ir kitą aktualią nacionalinę politiką namų ūkis stokoja galimybių pasinaudoti pagrindinėmis energetikos paslaugomis, kuriomis užtikrinamas bazinis patogumo lygis ir deramas gyvenimo ir sveikatos lygis, įskaitant tinkamą šilumos, karšto vandens ir vėsumos tiekimą, apšvietimą ir buitiniams prietaisams būtiną elektros energiją, kai tokia padėtis atsirado dėl veiksnių derinio, įskaitant bent šių paslaugų neįperkumą, nepakankamas disponuojamąsias pajamas, dideles išlaidas energijai ir mažą būstų energijos vartojimo efektyvumą;
- 53) galutinis naudotojas – fizinis ar juridinis asmuo, perkantis šilumą, vėsumą ar būtiną karštą vandenį savo reikmėms, arba fizinis ar juridinis asmuo, kuris įsikūręs atskirame pastate arba daugiabučio ar daugiafunkcio pastato vienetu, kuriam tiekama šiluma, vėsuma arba būtinas karštas vanduo iš centrinio šaltinio, kai toks asmuo su energijos tiekėju nėra sudaręs tiesioginės ar individualios sutarties;

- 54) skirtingos paskatos – sąžiningo ir pagrįsto su investicijomis į energijos vartojimo efektyvumą susijusių finansinių įsipareigojimų ir naudos paskirstymo susijusiems dalyviams, pavyzdžiui, savininkams ir nuomininkams arba skirtingiems pastato vienetų savininkams, arba daugiabučių arba daugiafunkčių pastatų savininkams ir nuomininkams arba skirtingiems savininkams, stoka;
- 55) bendradarbiavimo strategija – strategija, kurioje nustatomi tikslai, plėtojami metodai ir nustatomas procesas, kaip į politikos formavimo procesą įtraukti visus atitinkamus suinteresuotuosius subjektus nacionaliniu ar vietos lygmeniu, įskaitant pilietinės visuomenės atstovus, pavyzdžiui, vartotojų organizacijas, siekiant didinti informuotumą, gauti grįžtamosios informacijos apie tokią politiką ir didinti visuomenės pritarimą jai;
- 56) energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių statistiškai reikšminga dalis ir reprezentatyvusis ėminys – tokia dalis ir ėminys, kuriais reikalaujama atitinkamų energijos taupymo priemonių statistinės populiacijos poaibį nustatyti taip, kad būtų atspindėta visų energijos taupymo priemonių visa statistinė populiacija, taigi, būtų galima daryti pagrįstai patikimas išvadas dėl pasiklovimo priemonių visuma.

3 straipsnis

Principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“

1. Laikydamosi principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“, valstybės narės užtikrina, kad efektyvaus energijos vartojimo sprendimai, įskaitant paklausos išteklius ir sistemų lankstumą, būtų vertinami priimant planavimo, politikos ir pagrindinių investicijų sprendimus, kurių kiekvieno vertė viršytų 100 000 000 EUR arba 175 000 000 EUR transporto infrastruktūros projektams, susijusiems su šiais sektoriais:

- a) energetikos sistemomis, ir
- b) ne energetikos sektoriais, jei nuo tų sektorių priklauso energijos suvartojimas ir energijos vartojimo efektyvumas, pavyzdžiui, pastatų, transporto, vandens, informacinių ir ryšių technologijų (IRT), žemės ūkio ir finansų sektoriais.

2. Komisija ne vėliau kaip 2027 m. spalio 11 d. atlieka 1 dalyje nustatytų ribų vertinimą, siekdama jas sumažinti, atsižvelgdama į galimus pokyčius ekonomikoje ir energijos rinkoje. Komisija ne vėliau kaip 2028 m. spalio 11 d. pateikia ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai, kartu su pasiūlymais, kai tikslinga, dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų.

3. Taikant šį straipsnį, valstybės narės raginamos atsižvelgti į Komisijos rekomendaciją (ES) 2021/1749 ⁽³⁸⁾.

4. Valstybės narės užtikrina, kad kompetentingos institucijos stebėtų principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ taikymą, kai tikslinga, įskaitant sektorių integravimo ir tarpsektorinį poveikį, kai politikos, planavimo ir investicijų sprendimams taikomi tvirtinimo ir stebėsenos reikalavimai.

5. Taikydamos principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“, valstybės narės:

- a) skatina ir, kai reikia atlikti kaštų ir naudos analizes, užtikrina, kad būtų taikomos ir viešai skelbiamos kaštų ir naudos apskaičiavimo metodikos, pagal kurias būtų galima tinkamai įvertinti platesnę efektyvaus energijos vartojimo sprendimų naudą, kai tikslinga, atsižvelgiant į visą gyvavimo ciklą ir ilgalaikę perspektyvą, sistemų ir išlaidų efektyvumą, tiekimo saugumą ir kiekybinį įvertinimą visuomenės, sveikatos, ekonomikos ir poveikio klimatui neutralumo požiūriu, taip pat atsižvelgiant į tvarumo ir žiedinės ekonomikos principus, kai vykdomas perėjimas prie poveikio klimatui neutralumo;
- b) sprendžia poveikio energijos nepritekliui klausimą;

⁽³⁸⁾ 2021 m. rugsėjo 28 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2021/1749 dėl principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ praktinio taikymo. Principo įgyvendinimo priimant sprendimus energetikos ir kituose sektoriuose gairės ir pavyzdžiai (OL L 350, 2021 10 4, p. 9).

- c) nustato subjektą arba subjektus, atsakingus už principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ taikymo ir reguliavimo sistemų, įskaitant finansinius reglamentus, 1 dalyje nurodytų planavimo, politikos ir pagrindinių investicijų sprendimų poveikio energijos vartojimui, energijos vartojimo efektyvumui ir energetikos sistemoms stebėseną;
- d) savo integruotose nacionalinėse energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitose, teikiamose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 17 straipsnį, praneša Komisijai, kaip į principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ buvo atsižvelgta priimant nacionalinius ir, kai taikytina, regioninius ir vietos planavimo, politikos ir pagrindinių investicijų sprendimus, susijusius su nacionalinėmis ir regioninėmis energetikos sistemomis, įskaitant bent šiuos aspektus:
- i) principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ taikymo ir naudos energetikos sistemoms vertinimą, visų pirma, kiek tai susiję su energijos suvartojimu;
  - ii) sąrašą veiksmy, kurių imtasi siekiant pašalinti bereikalingas reguliavimo ar su reguliavimu nesusijusias principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ ir paklausos sprendimų įgyvendinimo kliūtis, be kita ko, identifikuojant nacionalinės teisės aktus ir priemones, kurie prieštarauja principui „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“.
6. Komisija ne vėliau kaip 2024 m. balandžio 11 d. priima gaires, kuriomis nustatoma bendra visuotinė sistema, įskaitant priežiūros, stebėsenos ir ataskaitų teikimo procedūrą, kurią valstybės narės gali naudoti 5 dalies a punkte nurodytoms kaštų ir naudos apskaičiavimo metodikoms parengti, palyginamumo tikslu, kartu paliekant valstybėms narėms galimybę prisitaikyti prie nacionalinių ir vietos aplinkybių.

4 straipsnis

Energijos vartojimo efektyvumo tikslai

1. Valstybės narės kartu užtikrina energijos suvartojimo sumažinimą bent 11,7 proc. 2030 m., palyginti su 2020 m. ES atskaitos scenarijaus projekcijomis, kad Sąjungoje galutinės energijos būtų suvartojama ne daugiau kaip 763 Mtne. Valstybės narės deda pastangas, kad kartu prisidėtų prie orientacinio Sąjungos pirminės energijos suvartojimo tikslo – 2030 m. suvartoti ne daugiau kaip 992,5 Mtne.
2. Kiekviena valstybė narė nustato nacionalinį orientacinį energijos vartojimo efektyvumo įnašą, grindžiamą galutinės energijos suvartojimu, kad kartu būtų pasiektas šio straipsnio 1 dalyje nurodytas Sąjungos privalomas galutinės energijos suvartojimo tikslas, ir deda pastangas, kad kartu prisidėtų prie toje dalyje nurodyto orientacinio Sąjungos pirminės energijos suvartojimo tikslo. Valstybės narės tuos įnašus ir orientacinę jų pasiekimo trajektoriją Komisijai praneša savo atnaujintuose integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, teikiamuose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnio 2 dalį, ir integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, teikiamuose pagal to reglamento 3 ir 7–12 straipsnius. Tai darydamos valstybės narės taip pat išreiškia savo įnašus absoliučiu pirminės energijos suvartojimo 2030 m. lygiu. Nustatydamos savo nacionalinius orientacinius energijos vartojimo efektyvumo įnašus, valstybės narės atsižvelgia į šio straipsnio 3 dalyje nustatytus reikalavimus ir paaiškina, kokių būdu ir kokiais duomenimis remiantis buvo apskaičiuoti įnašai. Tuo tikslu jos gali naudotis šios direktyvos I priede pateikta formulė.

Valstybės narės, pateikdamos savo nacionalinius įnašus į energijos vartojimo efektyvumo tikslą, nurodo pirminės energijos suvartojimo ir galutinės energijos suvartojimo dalis, tenkančias galutinės energijos suvartojimo sektoriams, kaip apibrėžta Reglamente (EB) Nr. 1099/2008, įskaitant pramonę, gyvenamuosius namus, paslaugas ir transportą. Valstybės narės taip pat nurodo energijos suvartojimo IRT sektoriuje projekcijas.

3. Nustatydamos 2 dalyje nurodytus nacionalinius orientacinius energijos vartojimo efektyvumo įnašus, valstybės narės atsižvelgia į:
  - a) Sąjungos galutinės energijos suvartojimo tikslą – ne daugiau kaip 763 Mtne, ir pirminės energijos suvartojimo tikslą – ne daugiau kaip 992,5 Mtne, 2030 m., kaip numatyta 1 dalyje;

- b) šioje direktyvoje numatytas priemonės;
- c) kitas energijos vartojimo efektyvumo skatinimo valstybėse narėse ir Sąjungos lygmeniu priemonės;
- d) visus svarbius veiksmus, nuo kurių priklauso efektyvumo didinimo pastangos :
  - i) iš anksto dedamas pastangas ir vykdomus veiksmus energijos vartojimo efektyvumo srityje;
  - ii) teisingą pastangų paskirstymą visoje Sąjungoje;
  - iii) ekonomikos energijos vartojimo intensyvumą;
  - iv) likusį ekonomiškai efektyvaus energijos taupymo potencialą;
- e) kitas nacionalines aplinkybes, turinčias įtakos energijos suvartojimui, visų pirma:
  - i) BVP ir demografinius pokyčius ir prognozes;
  - ii) energijos importo ir eksporto pokyčius, energijos rūšių derinio pokyčius ir naujų tvarių degalų diegimą;
  - iii) visų atsinaujinančiųjų energijos šaltinių plėtojimą, branduolinę energiją, anglies dioksido surinkimą ir saugojimą;
  - iv) energijai imlių pramonės šakų dekarbonizavimą;
  - v) nacionalinių dekarbonizavimo arba poveikio klimatui neutralumo planų užmojo lygį;
  - vi) ekonominį energijos taupymo potencialą;
  - vii) esamas klimato sąlygas ir klimato kaitos prognozes.

4. Taikydama 3 dalyje nustatytus reikalavimus, valstybė narė užtikrina, kad jos įnašas M_{tne} daugiau nei 2,5 proc. neviršytų įnašo, kuris būtų buvęs apskaičiuotas pagal I priede pateiktą formulę.

5. Komisija įvertina, ar bendras valstybių narių įnašas yra bent lygus šio straipsnio 1 dalyje nustatytam Sąjungos privalomam galutinės energijos suvartojimo tikslui. Jei Komisija padaro išvadą, kad jis yra nepakankamas, vertindama atnaujintų nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų projektus pagal Reglamento (ES) 2018/1999 9 straipsnio 2 dalį ir ne vėliau kaip 2024 m. kovo 1 d., atsižvelgdama į atnaujintą 2020 m. ES atskaitos scenarijų pagal šią dalį, Komisija kiekvienai valstybei narėi pateikia ištaisytą nacionalinio orientacinio energijos vartojimo efektyvumo įnašo dydį galutinės energijos suvartojimo atžvilgiu, remdamasi:

- a) likusiu bendru galutinės energijos suvartojimo sumažinimu, būtinu 1 dalyje nustatytam Sąjungos privalomam tikslui pasiekti;
- b) atitinkamų valstybių narių 2019 m. BVP vienetai tekusiu sąlyginiu taršos šiltnamio efektą sukeliančių dujų intensyvumu;
- c) tų valstybių narių BVP 2019 m.

Prieš I priede pateiktą formulę pradėdant taikyti šioje dalyje nustatytam mechanizmui ir ne vėliau kaip 2023 m. lapkričio 30 d. Komisija atnaujina 2020 m. ES atskaitos scenarijų, remdamasi naujausiais Eurostato duomenimis, kuriuos valstybės narės pateikė pagal Reglamento (ES) 2018/1999 4 straipsnio 2 dalies b punktą ir 14 straipsnį.

Nepaisant šios direktyvos 37 straipsnio, valstybės narės, norinčios atnaujinti savo nacionalinius orientacinius energijos vartojimo efektyvumo įnašus pagal šio straipsnio 2 dalį, naudojantis atnaujintu 2020 m. ES atskaitos scenarijumi, apie savo atnaujintą nacionalinį orientacinį energijos vartojimo efektyvumo įnašą praneša ne vėliau kaip 2024 m. vasario 1 d. Jei valstybė narė pageidauja atnaujinti savo nacionalinį orientacinį energijos vartojimo efektyvumo įnašą, ji užtikrina, kad jos įnašas M_{tne} daugiau nei 2,5 proc. neviršytų įnašo, kuris būtų buvęs apskaičiuotas pagal I priede pateiktą formulę naudojantis atnaujintu 2020 m. ES atskaitos scenarijumi.

Valstybės narės, kurioms Komisija pateikė ištaisytą nacionalinio orientacinio energijos vartojimo efektyvumo įnašo dydį, savo nacionalinio orientacinio energijos vartojimo efektyvumo įnašo dydžius pagal šio straipsnio 2 dalį atnaujina pagal ištaisytą nacionalinio orientacinio energijos vartojimo efektyvumo įnašo galutinės energijos suvartojimo atžvilgiu dydį ir atnaujintą tų įnašų orientacinę trajektoriją ir, kai taikytina, nurodo papildomas priemones pagal Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnio 2 dalį teikiamuose atnaujintuose integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose. Komisija pagal tą reglamentą reikalauja, kad valstybės narės nedelsdamos pateiktų ištaisytą orientacinį energijos vartojimo efektyvumo įnašo dydį ir, kai taikytina, papildomas priemones, kad būtų užtikrintas šioje dalyje nustatyto mechanizmo taikymas.

Kai valstybė narė praneša apie nacionalinį orientacinį energijos vartojimo efektyvumo įnašą galutinės energijos suvartojimo atžvilgiu M_{tn}, kuris yra lygus įnašui, kuris būtų buvęs apskaičiuotas taikant I priede pateiktą formulę, arba už jį mažesnis, Komisija to įnašo nekeičia.

Taikydama šioje dalyje nustatytą mechanizmą, Komisija užtikrina, kad nebūtų skirtumo tarp visų valstybių narių nacionalinių įnašų sumos ir 1 dalyje nustatyto Sąjungos privalomo tikslo.

6. Jei Komisija, remdamasi pagal Reglamento (ES) 2018/1999 29 straipsnio 1 ir 3 dalis atliktu vertinimu, padaro išvadą, kad prisidedant prie energijos vartojimo efektyvumo didinimo daroma nepakankama pažanga, valstybės narės, kurios viršija šio straipsnio 2 dalyje nurodytas orientacines trajektorijas galutinės energijos suvartojimo atžvilgiu, turi užtikrinti, kad per vienus metus nuo Komisijos vertinimo gavimo dienos būtų įgyvendintos papildomos priemonės jų įnašams į energijos vartojimo efektyvumą užtikrinti. Tos papildomos priemonės, be kitų, apima bent vieną iš šių priemonių:

- a) nacionalines priemones, kuriomis užtikrinamas papildomas energijos taupymas, įskaitant didesnę pagalbą rengiant investicijų į energijos vartojimo efektyvumą priemonių įgyvendinimo projektus;
- b) šios direktyvos 8 straipsnyje nustatytos pareigos taupyti energiją sustiprinimą;
- c) pareigos viešajam sektoriui koregavimą;
- d) savanorišką finansinį įnašą į šios direktyvos 30 straipsnyje nurodytą nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą arba į kitą energijos vartojimo efektyvumo finansavimo priemonę, kai metiniai finansiniai įnašai yra lygūs investicijoms, kurių reikia orientacinei trajektorijai pasiekti.

Jei valstybės narės galutinės energijos suvartojimas viršija jos orientacinę trajektoriją galutinės energijos suvartojimo atžvilgiu, nurodytą šio straipsnio 2 dalyje, ji į savo integruotą nacionalinę energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitą, teikiamą pagal Reglamento (ES) 2018/1999 17 straipsnį, įtraukia priemonių, kurių ji imsis atotrūkiui panaikinti, paaiškinimą, kad užtikrintų, jog būtų pasiektas jos nacionalinis įnašas į energijos vartojimo efektyvumą ir numatomas sutaupyti energijos kiekis.

Komisija įvertina, ar šioje dalyje nurodytų nacionalinių priemonių pakanka Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo tikslams pasiekti. Jei manoma, kad nacionalinių priemonių nepakanka, Komisija prirėikus siūlo priemones ir naudojami savo įgaliojimais Sąjungos lygmeniu, visų pirma siekdama užtikrinti, kad būtų pasiekti Sąjungos 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslai.

7. Komisija ne vėliau kaip 2026 m. gruodžio 31 d. įvertina visus duomenų, teikiamų pagal Reglamentą (EB) Nr. 1099/2008, skaičiavimo metodikos, energijos balanso apskaičiavimo metodikos ir Europos energijos suvartojimo modelių pakeitimus, ir pasiūlo, jei reikia, techninius Sąjungos 2030 m. tikslų skaičiavimo patikslinimus, kad būtų išlaikytas šio straipsnio 1 dalyje nustatytas užmojo lygis.

II SKYRIUS

PAVYZDINIS VIEŠOJO SEKTORIAUS VAIDMUO

5 straipsnis

Viešojo sektoriaus rodomas energijos vartojimo efektyvumo didinimo pavyzdys

1. Valstybės narės užtikrina, kad bendras visų viešųjų įstaigų galutinės energijos suvartojimas kasmet sumažėtų bent 1,9 proc., palyginti su 2021 m.

Valstybės narės gali nuspręsti pirmoje pastraipoje nustatytos pareigos netaikyti viešajam transportui ar ginkluotosioms pajėgoms.

Pirmos ir antros pastraipų tikslais valstybės narės nustato bazinį scenarijų, kuris apima visų viešųjų įstaigų, išskyrus viešąjį transportą ar ginkluotąsias pajėgas, galutinės energijos suvartojimą 2021 m. Viešojo transporto ir ginkluotųjų pajėgų energijos suvartojimo mažinimas yra orientacinis, bet vis dėlto gali būti įskaičiuotas vykdant pirmoje pastraipoje nustatytą pareigą, net jei jis neįtrauktas į bazinį scenarijų pagal šį straipsnį.

2. Pereinamuoju laikotarpiu, kuris baigiasi 2027 m. spalio 11 d., 1 dalyje nustatytas tikslas yra orientacinis. Tuo pereinamuoju laikotarpiu valstybės narės gali naudoti numatomo suvartoti kiekio duomenis ir ne vėliau kaip tą pačią dieną valstybės narės bazinį scenarijų patikslina ir visų viešųjų įstaigų numatomą suvartoti galutinės energijos kiekį suderina su faktiniu visų viešųjų įstaigų galutinės energijos suvartojimu.

3. 1 dalyje nustatyta pareiga iki 2026 m. gruodžio 31 d. neapima energijos suvartojimo viešųjų įstaigų vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 50 000 gyventojų, o iki 2029 m. gruodžio 31 d. neapima energijos suvartojimo viešųjų įstaigų vietos administraciniuose vienetuose, kuriuose gyvena mažiau nei 5 000 gyventojų.

4. Apskaičiuodama savo viešųjų įstaigų galutinės energijos suvartojimą, valstybė narė gali atsižvelgti į klimato pokyčius savo teritorijoje.

5. Valstybės narės, pagal Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnio 2 dalį atnaujindamos savo nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus, teikiamus pagal to reglamento 3 ir 7–12 straipsnius, į juos įtraukia energijos suvartojimo kiekį, kurį visos pagal sektorius suskirstytos viešosios įstaigos turi sumažinti, ir priemones, kurias jos planuoja patvirtinti tokio sumažinimo tikslais. Savo integruotose nacionalinėse energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitose, teikiamose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 17 straipsnį, valstybės narės praneša Komisijai kiekvienais metais pasiektą galutinės energijos suvartojimo sumažinimą.

6. Valstybės narės užtikrina, kad regionų ir vietos institucijos, pasikonsultavusios su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant, kai tikslinga, energetikos agentūras, ir su visuomene, įskaitant visų pirma pažeidžiamas grupes, kurioms gresia energijos nepriteklis arba kurios yra pažeidžiamesnės dėl jo poveikio, savo ilgalaikio planavimo priemonėse, pvz., dekarbonizavimo arba tvarios energetikos planuose, nustatytų konkrečias energijos vartojimo efektyvumo priemones.

Valstybės narės taip pat užtikrina, kad rengdamos ir įgyvendindamos energijos vartojimo efektyvumo priemones kompetentingos institucijos imtųsi veiksmų, kad sušvelnintų didelį neigiamą tiesioginį ar netiesioginį energijos vartojimo efektyvumo priemonių poveikį energijos nepriteklių patiriantiems, mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams ar pažeidžiamoms grupėms.

7. Valstybės narės padeda viešosioms įstaigoms. Tokia pagalba, nedarant poveikio valstybės pagalbos taisyklėms, gali apimti finansinę ir techninę paramą, teikiamą energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių diegimo tikslu, ir viešųjų įstaigų skatinimą atsižvelgti ne tik į energijos taupymą, bet ir į platesnę naudą, pvz., patalpų mikroklimato kokybę, be kita ko, regioniniu ir vietos lygmenimis, teikiant gaires, propaguojant gebėjimų stiprinimą, įgūdžių ugdymą bei mokymo galimybes ir skatinant viešųjų įstaigų bendradarbiavimą.

8. Valstybės narės skatina viešąsias įstaigas atsižvelgti į su jų investavimo ir politikos veikla susijusį per visą gyvavimo ciklą išmetamo anglies dioksido kiekį, taip pat į šios veiklos ekonominę ir socialinę naudą.
9. Valstybės narės skatina viešąsias įstaigas didinti viešosioms įstaigoms priklausančių arba jų užimamų pastatų energinį naudingumą, be kita ko, pakeičiant senus ir neefektyvius šildytuvus.

6 straipsnis

Pavyzdinis viešųjų įstaigų pastatų vaidmuo

1. Nedarant poveikio Direktyvos 2010/31/ES 7 straipsniui, kiekviena valstybė narė užtikrina, kad kasmet bent 3 proc. bendro viešosioms įstaigoms priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų patalpų ploto būtų renovuojama taip, kad jie taptų beveik nulinės energijos pastatais arba visai netaršiais pastatais pagal Direktyvos 2010/31/ES 9 straipsnį.

Valstybės narės gali pasirinkti, kuriuos pastatus įtraukti į 3 proc. renovacijos reikalavimą, tinkamai atsižvelgdamos į ekonominį efektyvumą ir technines galimybes pasirenkant renovuotinus pastatus.

Valstybės narės gali pirmoje pastraipoje nurodytos renovacijos pareigos netaikyti socialiniam būstui, jei tokie renovacijos darbai išlaidų požiūriu nebūtų neutralūs arba dėl to socialiniame būste gyvenantiems asmenims padidėtų nuomos kaina, išskyrus atvejus, kai toks nuomos padidėjimas nebūtų didesnis nei būtų sutaupyta lėšų už energiją.

Jei viešosios įstaigos įsikūrusios pastate, kuris joms nepriklauso, jos derasi su pastato savininku, visų pirma, siekiant veiksmų, pvz., nuomos sutarties atnaujinimo, naudojimo paskirties pakeitimo, didelio remonto arba techninės priežiūros darbų atveju, siekdamas nustatyti sutarties sąlygas, kad pastatas taptų bent jau beveik nulinės energijos pastatu arba visai netaršiu pastatu.

Minimali bent 3 proc. norma apskaičiuojama pagal viešosioms įstaigoms priklausančių pastatų, kurių naudingasis patalpų plotas viršija 250 m² ir kurie 2024 m. sausio 1 d. nėra beveik nulinės energijos pastatai, bendrą patalpų plotą.

2. Valstybės narės gali taikyti mažiau griežtus reikalavimus nei nustatyti 1 dalyje šių kategorijų pastatams:
  - a) pastatams, kurie oficialiai saugomi kaip tam tikros aplinkos dalis arba dėl jų ypatingos architektūrinės ar istorinės vertės, tokiu mastu, koku dėl tam tikrų minimaliųjų energinio naudingumo reikalavimų laikymosi nepriimtinau pakistų charakteringos jų savybės arba išvaizda;
  - b) pastatams, priklausantiems ginkluotosioms pajėgoms arba centrinės valdžios subjektams ir naudojamiems nacionalinės gynybos tikslams, išskyrus ginkluotųjų pajėgų ir kito nacionalinės gynybos institucijų įdarbinto personalo naudojamas atskiras gyvenamąsias patalpas arba biurų pastatus;
  - c) pastatams, naudojamiems kaip religinių apeigų vieta ir religinei veiklai vykdyti.

Valstybės narės gali nuspręsti nerenovuoti šios dalies pirmoje pastraipoje nenurodytų pastatų iki 1 dalyje nurodyto lygio, jei jos mano, kad techniniu, ekonominiu ar funkciniu požiūriu to pastato neįmanoma renovuoti taip, kad jis taptų beveik nulinės energijos pastatu. Taip nusprendusios, valstybės narės to pastato renovacijos neįskaičiuoja į 1 dalyje nustatyto reikalavimo įvykdymą.

3. Siekiant paspartinti energijos taupymą ir suteikti paskatą ankstyviems veiksams, valstybė narė, kuri renovuoja daugiau kaip 3 proc. bendro savo pastatų patalpų ploto pagal 1 dalį bet kuriais metais iki 2026 m. gruodžio 31 d., gali perviršį įskaičiuoti į bet kurių kitų trejų metų metinę renovacijos normą. Jei valstybė narė nuo 2027 m. sausio 1 d. renovuoja daugiau nei 3 proc. bendro savo pastatų patalpų ploto, ji gali perviršį įskaičiuoti į kitų dvejų metų metinę renovacijos normą.

4. Valstybės narės gali į pastatų metinę renovacijos normą įskaičiuoti naujus pastatus, išgytus vietoj konkrečių viešųjų įstaigų pastatų, kurie buvo nugriauti kuriais nors iš dvejų ankstesnių metų. Tai taikoma tik tuo atveju, jei tai būtų ekonomiškai efektyviau ir tvariau atsižvelgiant į energijos suvartojimą ir per gyvavimo ciklą išmetamo CO₂ kiekį, palyginti su tokių pastatų renovacija. Kiekviena valstybė narė aiškiai nustato ir paskelbia bendruosius tokių išimtinių atvejų nustatymo kriterijus, metodiką ir procedūras.

5. Valstybės narės šio straipsnio tikslais ne vėliau kaip 2025 m. spalio 11 d. sudaro, viešai paskelbia ir užtikrina, kad būtų prieinamas šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų, kurie priklauso viešosioms įstaigoms arba kurie yra jų naudojami ir kurių bendras naudingasis patalpų plotas yra didesnis kaip 250 m², inventorių. Valstybės narės tą inventorių atnaujina bent kas dvejus metus. Inventorių susiejamas su pastatų ūkio apžvalga, atliekama įgyvendinant nacionalinius pastatų renovacijos planus pagal Direktyvą 2010/31/ES, ir atitinkamomis duomenų bazėmis.

Viešai skelbiamus ir prieinamus duomenis apie pastatų ūkio charakteristikas, pastatų renovaciją ir energinį naudingumą gali apibendrinti ES pastatų ūkio stebėsenos centras, kad palyginamais duomenimis būtų užtikrintos geresnės žinios apie pastatų sektoriaus energinį naudingumą.

Inventoriuje pateikiami bent šie duomenys:

- a) patalpų plotas (m²);
- b) apskaičiuotas metinis energijos suvartojimas šilumai, vėsūmai, elektrai ir karštam vandeniui, kai tokių duomenų turima;
- c) pagal Direktyvą 2010/31/ES išduotas kiekvieno pastato energinio naudingumo sertifikatas.

6. Valstybės narės gali nuspręsti taikyti 1–4 dalyse išdėstytam požiūriui alternatyvų požiūrį, pagal kurį kiekvienais metais viešųjų įstaigų pastatuose sutaupyta energijos kiekis turi būti bent lygiavertis pagal 1 dalį reikalaujamam dydžiui.

To alternatyvaus požiūrio taikymo tikslais valstybės narės:

- a) užtikrina, kad kiekvienais metais pastatams būtų nustatytas, kai taikytina, renovacijos pasas, apimantis bent 3 proc. bendro viešosioms įstaigoms priklausančių šildomų ir (arba) vėsinamų pastatų patalpų ploto. Tų pastatų atveju turi būti renovuojama taip, kad jie taptų beveik nulinės energijos pastatais ne vėliau kaip 2040 m.;
- b) įvertina, kiek energijos būtų sutaupyta pagal 1–4 dalis, naudodamos atitinkamas referencinių viešųjų įstaigų pastatų, kurie turi tapti beveik nulinės energijos pastatais, energijos suvartojimo prieš renovaciją ir po jos standartines vertes, kaip nurodyta Direktyvoje 2010/31/ES.

Valstybės narės, nusprendusios taikyti alternatyvų požiūrį, ne vėliau kaip 2023 m. gruodžio 31 d. praneša Komisijai apie savo planuojamą sutaupyti energijos kiekį, kad ne vėliau kaip 2030 m. gruodžio 31 d. būtų pasiektas bent lygiavertis sutaupyta energijos kiekis pastatuose, kuriems taikoma 1 dalis.

7 straipsnis

Viešieji pirkimai

1. Valstybės narės užtikrina, kad perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, sudarydami viešąsias sutartis ir koncesijas, kurių vertė yra lygi arba didesnė nei nustatytoji Direktyvos 2014/23/ES 8 straipsnyje, Direktyvos 2014/24/ES 4 straipsnyje arba Direktyvos 2014/25/ES 15 straipsnyje, pirktų tik aukštus energijos vartojimo efektyvumo rodiklius atitinkančius produktus, paslaugas, pastatus ir darbus, laikydami šios direktyvos IV priede nurodytą reikalavimą, nebent tai būtų techniškai neįmanoma.

Valstybės narės taip pat užtikrina, kad perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, sudarydami viešąsias sutartis ir koncesijas, kurių vertė yra lygi arba didesnė nei nustatytoji pirmoje pastraipoje, taikytų principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ pagal 3 straipsnį, taip pat ir sudarydami tas viešąsias sutartis ir koncesijas, kurioms jokių konkrečių reikalavimų IV priede nenustatyta.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos pareigos netaikomos, jei jos kenkia viešajam saugumui arba trukdo reaguoti į ekstremaliąsias visuomenės sveikatos situacijas. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos pareigos taikomos ginkluotųjų pajėgų sutartims, tačiau tik tokia apimtimi, kad jų taikymas neprieštarautų ginkluotųjų pajėgų veiklos pobūdžiui ir svarbiausiam tikslui. Pareigos netaikomos karinės įrangos tiekimo sutartims, kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/81/EB ⁽³⁹⁾.

3. Nepaisant 29 straipsnio 4 dalies, valstybės narės užtikrina, kad perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, organizuodami dėl energinių požiūriu reikšmingų paslaugų teikimo sutarčių viešuosius pirkimus, įvertintų, ar įmanoma sudaryti ilgalaikes sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo, kurios padėtų ilguoju laikotarpiu sutaupyti energijos.

4. Nedarant poveikio šio straipsnio 1 daliai, perkant gaminių rinkinį, kuriam visam taikomas pagal Reglamentą (ES) 2017/1369 priimtas deleguotasis aktas, valstybės narės gali reikalauti, kad pirmenybė būtų teikiama bendram energijos vartojimo efektyvumui, o ne atskirų tą rinkinį sudarančių gaminių energijos vartojimo efektyvumui – būtų perkamas gaminių rinkinys, kuris atitinka priskyrimo aukščiausiai galimai energijos vartojimo efektyvumo klasei kriterijų.

5. Valstybės narės gali reikalauti, kad perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, sudarydami sutartis, kaip nurodyta šio straipsnio 1 dalyje, pirkimo praktikoje, kai tinkama, atsižvelgtų į platesnius tvarumo, socialinius, aplinkos ir žiedinės ekonomikos aspektus, kad būtų pasiekti Sąjungos dekarbonizavimo ir nulinės taršos tikslai. Kai tinkama ir laikantis IV priedo, valstybės narės reikalauja, kad perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai atsižvelgtų į Sąjungos žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijus arba esamus lygiaverčius nacionalinius kriterijus.

Siekiant užtikrinti energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų taikymo viešųjų pirkimų procese skaidrumą, valstybės narės užtikrina, kad perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai viešai skelbtų informaciją apie sutarčių, kurių vertė yra lygi arba didesnė nei nustatytoji 1 dalyje, poveikį energijos vartojimo efektyvumui, tą informaciją skelbiant atitinkamuose pranešimuose interneto svetainėje „Tenders Electronic Daily“ (TED), pagal direktyvas 2014/23/ES, 2014/24/ES ir 2014/25/ES ir Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2019/1780 ⁽⁴⁰⁾. Perkančiosios organizacijos gali nuspręsti reikalauti, kad konkurso dalyviai atskleistų informaciją apie naujo pastato ir renovuotino pastato visuotinio atšilimo potencialą per gyvavimo ciklą, mažo anglies dioksido pėdsako medžiagų naudojimą ir naudojamų medžiagų žiediskumą. Perkančiosios organizacijos gali viešai paskelbti informaciją apie sutartis, visų pirma sudaromas dėl naujų pastatų, kurių patalpų plotas didesnis nei 2 000 m².

Valstybės narės padeda perkančiosioms organizacijoms ir perkantiesiems subjektams plačiau taikyti energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus, be kita ko, regioniniu ir vietos lygmenimis, pateikdamos aiškias taisykles ir gaires, įskaitant gyvavimo ciklo sąnaudų ir poveikio aplinkai bei sąnaudų vertinimo metodikas, steigdamos kompetencijos palaikymo centrus, skatindamos perkančiąsias organizacijas bendradarbiauti tarpusavyje, be kita ko, tarpvalstybinio mastu, ir, kai įmanoma, vykdyti bendrus viešuosius pirkimus ir skaitmeninius viešuosius pirkimus.

⁽³⁹⁾ 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/81/EB dėl darbų, prekių ir paslaugų pirkimo tam tikrų sutarčių, kurias sudaro perkančiosios organizacijos ar subjektai gynybos ir saugumo srityse, sudarymo tvarkos derinimo ir iš dalies keičianti direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB (OL L 216, 2009 8 20, p. 76).

⁽⁴⁰⁾ 2019 m. rugsėjo 23 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2019/1780, kuriuo nustatomos viešųjų pirkimų skelbimo standartinės formos ir panaikinamas įgyvendinimo reglamentas (ES) 2015/1986 (e. formos) (OL L 272, 2019 10 25, p. 7).

6. Kai tikslinga, Komisija nacionalinėms institucijoms ir viešuosius pirkimus vykdančioms pareigūnoms gali pateikti papildomų gairių dėl energijos vartojimo efektyvumo reikalavimų, taikomų viešųjų pirkimų procese. Tokia pagalba gali sustiprinti esamą valstybių narių pagalbą pvz., suderintais veiksmais, ir gali padėti joms atsižvelgti į žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijus.

7. Valstybės narės nustato teises ir reguliavimo nuostatas bei administravimo praktiką, susijusias su viešaisiais pirkimais, metinio biudžeto sudarymu ir apskaita, kurių reikia, kad atskiros perkančiosios organizacijos nebūtų atgrasomos nuo investicijų į energijos vartojimo efektyvumo didinimą ir nuo naudojimosi sutartimis dėl energijos vartojimo efektyvumo ir kitais trečiųjų šalių finansavimo mechanizmais pagal ilgalaikes sutartis.

8. Valstybės narės pašalina visas reguliavimo ir su reguliavimu nesusijusias kliūtis didinti energijos vartojimo efektyvumą, visų pirma kliūtis dėl teisinių ir reguliavimo nuostatų bei administracinės praktikos, susijusias su viešaisiais pirkimais, metinio biudžeto sudarymu ir apskaita, siekdamas užtikrinti, kad atskiros viešosios organizacijos nebūtų atgrasomos nuo investicijų į energijos efektyvumo didinimą ir nuo naudojimosi sutartimis dėl energijos vartojimo efektyvumo ir trečiųjų šalių finansavimo mechanizmais ilgalaikių sutarčių pagrindu.

Valstybės narės savo integruotose nacionalinėse energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitose, teikiamose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 17 straipsnį, praneša Komisijai apie priemones, kurių imtasi siekiant pašalinti energijos vartojimo efektyvumo didinimo kliūtis.

III SKYRIUS

ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMAS

8 straipsnis

Pareiga taupyti energiją

1. Valstybės narės sutaupo bent tokį suminį galutinės energijos kiekį, kuris atitinka:
  - a) nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. kiekvienais metais naujai sutaupomą kiekį, lygų 1,5 proc. metinio galutiniams vartotojams parduodamo energijos kiekio, kurio vidurkis išvestas pagal paskutinių trejų metų, ėjusių prieš 2013 m. sausio 1 d., laikotarpio duomenis. Į tą apskaičiavimą gali būti visiškai arba iš dalies neįtraukiamas transporto sektoriui parduotas ir sunaudotas energijos kiekis;
  - b) nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d. kiekvienais metais naujai sutaupomą kiekį, lygų:
    - i) 0,8 proc. 2021 m. sausio 1 d.–2023 m. gruodžio 31 d. metinio galutinės suvartojamos energijos kiekio, kurio vidurkis išvestas pagal paskutinių trejų metų, ėjusių prieš 2019 m. sausio 1 d., laikotarpio duomenis;
    - ii) 1,3 proc. 2024 m. sausio 1 d.–2025 m. gruodžio 31 d. metinio galutinės suvartojamos energijos kiekio, kurio vidurkis išvestas pagal paskutinių trejų metų, ėjusių prieš 2019 m. sausio 1 d., laikotarpio duomenis;
    - iii) 1,5 proc. 2026 m. sausio 1 d.–2027 m. gruodžio 31 d. metinio galutinės suvartojamos energijos kiekio, kurio vidurkis išvestas pagal paskutinių trejų metų, ėjusių prieš 2019 m. sausio 1 d., laikotarpio duomenis;
    - iv) 1,9 proc. 2028 m. sausio 1 d.–2030 m. gruodžio 31 d. metinio galutinės suvartojamos energijos kiekio, kurio vidurkis išvestas pagal paskutinių trejų metų, ėjusių prieš 2019 m. sausio 1 d., laikotarpio duomenis.

Nukrypstant nuo pirmos pastraipos b punkto i papunkčio, Kipras ir Malta nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2023 m. gruodžio 31 d. kasmet naujai sutaupo kiekį, lygų 0,24 proc. metinio galutinės suvartojamos energijos kiekio, kurio vidurkis išvestas pagal paskutinių trejų metų, ėjusių prieš 2019 m. sausio 1 d., laikotarpio duomenis.

Nukrypstant nuo pirmos pastraipos b punkto ii, iii ir iv papunkčių, Kipras ir Malta nuo 2024 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d. kasmet naujai sutaupo kiekį, lygų 0,45 proc. metinio galutinio suvartojamos energijos kiekio, kurio vidurkis išvestas pagal paskutinių trejų metų, ėjusių prieš 2019 m. sausio 1 d., laikotarpio duomenis.

Valstybės narės nusprendžia, koku būdu paskirstyti apskaičiuotą naujos sutaupytos energijos kiekį pagal kiekvieną pirmos pastraipos a ir b punktuose nurodytą laikotarpį su sąlyga, kad kiekvienos pareigos taikymo laikotarpio pabaigoje būtų pasiektas bendras suminis galutinės sutaupytos energijos kiekis.

Po 2030 m. dešimties metų laikotarpiais valstybės narės toliau pagal pirmos pastraipos b punkto iv papunktyje nustatytą taupymo normą mažina metinį suvartojamos energijos kiekį.

2. Valstybės narės sutaupo pagal šio straipsnio 1 dalį reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį sukurdamos 9 straipsnyje nurodytas energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemas arba priimdamos 10 straipsnyje nurodytas alternatyvias politikos priemones. Valstybės narės gali derinti energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemas su alternatyviomis politikos priemonėmis. Valstybės narės užtikrina, kad energijos kiekis, sutaupytas dėl 9 ir 10 straipsniuose bei 30 straipsnio 14 dalyje nurodytų politikos priemonių taikymo, būtų apskaičiuotas pagal V priedą.

3. Valstybės narės energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemas, alternatyvias politikos priemones arba jų derinį, programas ar priemones, finansuojamas iš nacionalinio energijos vartojimo efektyvumo fondo, įgyvendina pirmenybę teikdamos energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams, asmenims iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims, tačiau vien jais neapsiribojant. Valstybės narės užtikrina, kad pagal šį straipsnį įgyvendinamos politikos priemonės neturėtų neigiamo poveikio tiems asmenims. Kai taikytina, valstybės narės kuo geriau naudoja finansavimą, įskaitant viešąjį finansavimą. Sąjungos lygmeniu nustatytas finansavimo priemonės ir pajamas iš apyvartinių taršos leidimų pagal 24 straipsnio 3 dalies b punktą, siekdamas pašalinti neigiamą poveikį ir užtikrinti teisingą ir įtraukią energetikos pertvarką.

Pagal 1 dalį reikalaujamo energijos kiekio sutaupymo tikslais ir nedarant poveikio Reglamentui (ES) 2019/943 bei Direktyvai (ES) 2019/944, tokių politikos priemonių rengimo tikslais valstybės narės apsvarsto, kaip prie tų politikos priemonių įgyvendinimo gali prisidėti atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos ir piliečių energetikos bendruomenės, ir skatina jų vaidmenį.

Valstybės narės nustato ir užtikrina, kad dalį reikalaujamo sutaupyti suminio galutinės energijos kiekio sutaupytų energijos nepriteklių patiriantys asmenys, pažeidžiami vartotojai, asmenys iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantys asmenys. Ši dalis turi būti bent lygi energijos nepriteklių patiriančių namų ūkių daliai, įvertintai jų nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, parengtuose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 3 straipsnio 3 dalies d punktą. Valstybės narės, vertindamos energijos nepriteklių patiriančių namų ūkių dalį savo nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, atsižvelgia į šiuos rodiklius:

- a) neišgalėjimą tinkamai šildyti būsto (Eurostatas, SPGS [ilc_md01]);
- b) išskolinimus už komunalines paslaugas (Eurostatas, SPGS, [ilc_md07]);
- c) bendrą gyventojų, gyvenančių būste su nesandariu stogu, drėgnomis sienomis, grindimis ar pamatais, arba su puviniais langų rėmuose ar grindyse, skaičių (Eurostatas, SPGS [ilc_mdho01]);
- d) skurdo rizikos lygį (Eurostatas, SPGS ir ECHP tyrimai [ilc_li02]) (ribinis taškas: 60 proc. ekvivalentinių pajamų po socialinių išmokų pervedimų mediana).

Jei valstybė narė savo nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane nėra pranešusi apie vertinamą energijos nepriteklių patiriančių namų ūkių dalį, energijos nepriteklių patiriančių asmenų, pažeidžiamų vartotojų, asmenų iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenančių asmenų bendro sutaupytos galutinės energijos kiekio dalis turi būti bent jau lygi trečioje pastraipoje nurodytų rodiklių 2019 m. aritmetiniam vidurkiui arba, jei tokių 2019 m. duomenų nėra, tiesiškai ekstrapoliuotoms turimoms jų pastarųjų trejų metų vertėms.

4. Valstybės narės įtraukia informaciją apie taikomus rodiklius, aritmetinį vidurkį ir politikos priemonių, nustatytų pagal šio straipsnio 3 dalį, rezultatus į savo atnaujintus integruotus nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus, teikiamus pagal Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnio 2 dalį, savo vėlesnius integruotus nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus, teikiamus pagal to reglamento 3 ir 7–12 straipsnius bei susijusias nacionalines energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitas, teikiamas pagal to reglamento 17 straipsnį.

5. Valstybės narės gali įskaičiuoti sutaupyta energijos kiekį, kurį lemia politikos priemonės, nustatytos ne vėliau kaip 2020 m. gruodžio 31 d. arba po tos datos, jei dėl tų priemonių imamasi naujų atskirų veiksmų po 2020 m. gruodžio 31 d. Bet kuriuo pareigos taikymo laikotarpiu sutaupytos energijos kiekis neįskaičiuojamas į 1 dalyje nustatytą energijos kiekį, kurį reikalaujama sutaupyti ankstesniais pareigos taikymo laikotarpiais.

6. Su sąlyga, kad valstybės narės įvykdo pareigą bent dėl 1 dalies pirmos pastraipos b punkto i papunktyje nurodyto suminio sutaupytos galutinės energijos kiekio, jos gali tame papunktyje nurodytą reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį apskaičiuoti naudodamos vieną ar daugiau iš toliau išvardytų būdų:

- a) taikydamos metinę sutaupymo normą galutiniams vartotojams parduodamos energijos arba galutinės suvartojamos energijos kiekiui, kurio vidurkis išvestas pagal paskutinių trejų metų, ėjusių prieš 2019 m. sausio 1 d., laikotarpio duomenis;
- b) į apskaičiavimo bazinio lygio scenarijų visiškai arba iš dalies neįtraukdamos transporto sektoriuje sunaudojamos energijos;
- c) pasinaudodamos bet kuria iš 8 dalyje nustatytų pasirinkimo galimybių.

7. Jei valstybės narės pasinaudoja bet kuria iš 6 dalyje numatytų galimybių, susijusių su 1 dalies pirmos pastraipos b punkto i papunktyje nurodytu reikalaujamu sutaupyti energijos kiekiu, jos nustato:

- a) savo pačių metinę taupymo normą, kuri bus taikoma apskaičiuojant savo suminį galutinės energijos suvartojimą ir kuria užtikrinama, kad galutinis grynasis jų sutaupytos energijos kiekis nebūtų mažesnis, nei tas, kurio reikalaujama pagal tą papunktį;
- b) savo pačių apskaičiavimo bazinį scenarijų, į kurį gali būti visiškai arba iš dalies neįtraukta transporto sektoriuje sunaudojama energija.

8. Atsižvelgiant į 9 dalį, kiekviena valstybė narė gali:

- a) atlikti apskaičiavimą, kurio reikalaujama pagal 1 dalies pirmos pastraipos a punktą, 2014 m. ir 2015 m. naudodama 1 proc., 2016 m. ir 2017 m. naudodama 1,25 % ir 2018 m., o 2019 m. ir 2020 m. naudodama 1,5 % vertes;
- b) į apskaičiavimą neįtraukti visos ar dalies parduotos ir sunaudotos energijos (pagal kiekį) 1 dalies pirmos pastraipos a punkte nurodyto pareigos taikymo laikotarpio atžvilgiu arba galutinės suvartotos energijos tos pastraipos b punkto i papunktyje nurodyto pareigos taikymo laikotarpio atžvilgiu Direktyvos 2003/87/EB I priede išvardytoms pramonės veiklos rūšims;
- c) į 1 dalies pirmos pastraipos a punkte ir b punkto i papunktyje nurodytą reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį įskaičiuoti sutaupytos energijos kiekį, pasiektą įgyvendinant 25 straipsnio 4 dalyje, 26 straipsnio 7 dalies a punkte bei 27 straipsnio 1, 5–9 ir 11 dalyse nustatytus reikalavimus energijos transformacijos, skirstymo ir perdavimo sektoriuose, įskaitant efektyvią centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo infrastruktūrą. Valstybės narės savo integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, teikiamuose pagal 3 ir 7–12 straipsnius, informuoja Komisiją apie pagal šį punktą jų numatomas politikos priemones laikotarpiu nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d. Tų priemonių poveikis apskaičiuojamas pagal V priedą ir įtraukiamas į tuos planus;
- d) į reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį įskaičiuoti sutaupytos energijos kiekį, pasiektą dėl atskirų veiksmų, kurie naujai įgyvendinami nuo 2008 m. gruodžio 31 d. ir toliau daro poveikį 2020 m. – 1 dalies pirmos pastraipos a punkte nurodyto pareigos taikymo laikotarpio atžvilgiu, o po 2020 m. – tos pastraipos b punkto i papunktyje nurodyto laikotarpio atžvilgiu, ir kurie gali būti išmatuoti bei patikrinti;

- e) į reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį įskaičiuoti sutaupytos energijos kiekį, pasiektą dėl politikos priemonių, su sąlyga, kad galima įrodyti, jog dėl tų priemonių imtasi atskirų veiksmų laikotarpiu nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d., ir dėl kurių taikymo sutaupoma energija po 2020 m. gruodžio 31 d.;
- f) į pagal 1 dalies pirmos pastraipos a punktą ir b punkto i papunktį reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį neįtraukti 30 proc. patikrinamo energijos, kuri savoms reikmėms pasigaminama ant pastatų arba juose sumontuotais įrenginiais, įdiegtais dėl politikos priemonių, skatinančių naujai diegti energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, kiekio;
- g) į pagal 1 dalies pirmos pastraipos a punktą ir b punkto i papunktį reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį įskaičiuoti tuos sutaupytos energijos kiekius, kurie viršija pareigos taikymo laikotarpiu nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį, su sąlyga, kad tie sutaupyti kiekiai atsirado dėl atskirų veiksmų, atliktų vykdant 9 ir 10 straipsniuose nurodytas politikos priemones, apie kurias valstybės narės pranešė savo nacionaliniuose energijos vartojimo efektyvumo veiksmų planuose ir nurodė savo pažangos ataskaitose pagal 26 straipsnį.
9. Valstybės narės pagal 8 dalį pasirinktas galimybes taiko ir jų taikymo poveikį apskaičiuoja 1 dalies pirmos pastraipos a punkte ir b punkto i papunktyje nurodytu laikotarpiu atskirai:
- a) reikalaujamam sutaupyti energijos kiekiui per 1 dalies pirmos pastraipos a punkte nurodytą pareigos taikymo laikotarpį apskaičiuoti valstybės narės gali pasinaudoti 8 dalies a–d punktuose išvardytais galimybėmis. Dėl visų pagal 8 dalį pasirinktų galimybių taikymo sutaupytas kiekis turi būti ne didesnis kaip 25 proc. 1 dalies pirmos pastraipos a punkte nurodyto reikalaujamo sutaupyti kiekio;
- b) reikalaujamam sutaupyti energijos kiekiui per 1 dalies pirmos pastraipos b punkto i papunktyje nurodytą pareigos taikymo laikotarpį apskaičiuoti valstybės narės gali pasinaudoti 8 dalies b–g punktuose išvardytais galimybėmis su sąlyga, kad 8 dalies d punkte nurodyti atskiri veiksmai ir po 2020 m. gruodžio 31 d. turėtų patikrinamą ir išmatuojamą poveikį. Dėl visų pagal 8 dalį pasirinktų galimybių taikymo pagal 6 ir 7 dalis apskaičiuotas sutaupytos energijos kiekis neturi sumažėti daugiau kaip 35 proc.

Nepaisant to, ar valstybės narės visiškai arba iš dalies neįtraukia transporto sektoriuje sunaudotos energijos į savo apskaičiavimo bazinį scenarijų, ar pasinaudoja kuria nors iš 8 dalyje išvardytų galimybių, jos užtikrina, kad apskaičiuotas 1 dalies pirmos pastraipos b punkto i papunktyje nurodytas naujas grynasis sutaupytos energijos kiekis, kuris turi būti pasiektas vartojant galutinę energiją pareigos taikymo laikotarpiu nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2023 m. gruodžio 31 d., būtų ne mažesnis nei kiekis, gaunamas taikant tame punkte nurodytą metinę sutaupymo normą .

10. Valstybės narės savo atnaujintuose integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, teikiamuose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnio 2 dalį, savo vėlesniuose integruotuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, teikiamuose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 3 ir 7–12 straipsnius ir pagal Reglamento (ES) 2018/1999 III priedą, ir atitinkamose pažangos ataskaitose apibūdina sutaupytos energijos kiekio, kuris turi būti pasiektas per laikotarpį nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d., apskaičiavimą ir prireikus paaiškina, kaip buvo nustatyta metinė sutaupymo norma ir apskaičiavimo bazinis scenarijus ir kaip bei kokiu mastu buvo taikomos šio straipsnio 8 dalyje nurodytos galimybės.

11. Valstybės narės savo atnaujintuose integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, teikiamuose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnio 2 dalį, ir integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, teikiamuose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 3 ir 7–12 straipsnius praneša Komisijai apie reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį, nurodytą šio straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punkte ir 3 dalyje, apibūdina politikos priemones, kurios turi būti įgyvendintos, kad būtų pasiektas reikalaujamas bendras suminis galutinės sutaupytos energijos kiekis, ir kiekio apskaičiavimo metodikas pagal šios direktyvos V priedą. Valstybės narės naudoja Komisijos joms pateiktą ataskaitų šabloną.

12. Jei, remdamasi integruotų nacionalinių energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitų vertinimu pagal Reglamento (ES) 2018/1999 29 straipsnį arba pagal Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnį pateikto naujausio integruoto nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano projekto ar galutinės atnaujintos versijos vertinimu arba pagal Reglamento (ES) 2018/1999 3 ir 7–12 straipsnius teikiamų vėlesnių integruotų nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų projektų ar galutinių versijų vertinimu, Komisija padaro išvadą, kad politikos priemonėmis neužtikrinama, kad iki pareigos taikymo laikotarpio pabaigos bus pasiektas reikalaujamas suminis sutaupytos galutinės energijos kiekis, ji pagal Reglamento (ES) 2018/1999 34 straipsnį gali pateikti rekomendacijas valstybėms narėms, kurių politikos priemonės ji laiko nepakankamomis jų energijos taupymo pareigoms įvykdyti.

13. Jei valstybė narė iki kiekvieno 1 dalyje nustatyto pareigos taikymo laikotarpio pabaigos nepasiekia reikalaujamo suminio galutinės sutaupytos energijos kiekio, ji, be suminio galutinės energijos kiekio, kurį reikalaujama sutaupyti iki kito pareigos taikymo laikotarpio pabaigos, turi sutaupyti ir trūkstamą energijos kiekį.

Alternatyviai, jei valstybė narė iki kiekvieno 1 dalyje nustatyto pareigos taikymo laikotarpio pabaigos pasiekia didesnę nei reikalaujamą suminį galutinės sutaupytos energijos kiekį, ji turi teisę reikalavimus atitinkantį ne didesnę nei 10 proc. tokio pertekliaus kiekį perkelti į kitą pareigos taikymo laikotarpį, nepadidinant tikslinio išipareigojimo.

14. Atnaujintuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, teikiamuose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnio 2 dalį, atitinkamose nacionalinėse energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitose, teikiamose pagal to reglamento 17 straipsnį ir vėlesniuose integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, teikiamuose pagal to reglamento 3 ir 7–12 straipsnius, valstybės narės įrodo, kai tinkama, taip pat pateikdamos patvirtinamuosius duomenis ir skaičiavimus:

- a) kad, kai politikos priemonių ar atskirų veiksmų poveikis sutampa, sutaupytos energijos kiekis nėra skaičiuojamas du kartus;
- b) kaip pagal šio straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punktą sutaupyta energija padeda užtikrinti jų nacionalinį įnašą pagal 4 straipsnį;
- c) kad yra nustatytos politikos priemonės, skirtos jų energijos taupymo pareigai įvykdyti, parengtos laikantis šio straipsnio, ir kad tos politikos priemonės atitinka reikalavimus ir yra tinkamos siekiant užtikrinti, kad iki kiekvieno pareigos taikymo laikotarpio pabaigos būtų sutaupytas reikalaujamas suminis galutinės energijos kiekis.

9 straipsnis

Energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemos

1. Jei valstybės narės nusprendžia įvykdyti savo pareigas sutaupyti pagal 8 straipsnio 1 dalį reikalaujamą energijos kiekį taikydamos energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemas, jos užtikrina, kad kiekvienos valstybės narės teritorijoje veiklą vykdančios įpareigosios šalys, nurodytos šio straipsnio 3 dalyje, nedarant poveikio 8 straipsnio 8 ir 9 dalims, įgyvendintų 8 straipsnio 1 dalyje nustatytą jų suminio galutinio energijos suvartojimo taupymo reikalavimą.

Kai taikytina, valstybės narės gali nuspręsti, kad įpareigosios šalys tą taupymo pareigą visiškai arba iš dalies įvykdytų įnašo į nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą forma laikantis 30 straipsnio 14 dalies.

2. Jei valstybės narės nusprendžia įvykdyti savo pareigas sutaupyti pagal 8 straipsnio 1 dalį reikalaujamą energijos kiekį taikydamos energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemą, jos gali paskirti įgyvendinančiąją valdžios instituciją tai sistemai administruoti.

3. Remdamosi objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais valstybės narės paskiria įpareigojusias šalis iš perdavimo sistemos operatorių, skirstymo sistemų operatorių, energijos skirstytojų, mažmeninės prekybos energija įmonių ir transporto degalų skirstytojų arba mažmeninės prekybos transporto degalais įmonių, veikiančių jų teritorijoje. Įpareigosios šalys, kurias valstybė narė paskiria iš galutinių vartotojų, energijos kiekį, reikiamą pareigai įvykdyti, sutaupo nepriklausomai nuo skaičiavimo, atlikto pagal 8 straipsnio 1 dalį, arba, jei valstybės narės taip nusprendžia, pasitelkdamas sertifikuotą kitų šalių sutaupytos energijos kiekį, kaip nustatyta šio straipsnio 11 dalies a punkte.

4. Jei mažmeninės prekybos energija įmonės yra paskirtos įpareigotosiomis šalimis pagal 3 dalį, valstybės narės užtikrina, kad vykdydamos savo pareigas mažmeninės prekybos energija įmonės nesudarytų jokių kliūčių vartotojų galimybei pakeisti vieną tiekėją kitu.

5. Valstybės narės gali reikalauti, kad įpareigosios šalys užtikrintų, kad dalį reikalaujamo sutaupyti energijos kiekio sutaupytų energijos nepriteklių patiriančias asmenys, pažeidžiami vartotojai, asmenys iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantys asmenys. Valstybės narės taip pat gali reikalauti, kad įpareigosios šalys pasiektų išlaidų energijai mažinimo tikslus, su sąlyga, kad juos pasiekus būtų sutaupyta galutinės energijos ir kad jie būtų apskaičiuojami pagal V priedą, ir sutaupytų energijos, propaguodamos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės, įskaitant finansinės paramos priemones, kuriomis mažinamas anglies dioksido apmokestinimo poveikis MVĮ ir labai mažoms įmonėms.

6. Valstybės narės gali reikalauti, kad įpareigosios šalys bendradarbiautų su socialinėmis tarnybomis, regionų ir vietos institucijomis ar savivaldybėmis, skatindamos energijos nepriteklių patiriančius asmenis, pažeidžiamus vartotojus, asmenis iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenančius asmenis taikyti energijos vartojimo efektyvumo priemones. Tai apima konkrečių grupių, kurioms gresia energijos nepriteklus arba kurios yra pažeidžiamesnės dėl jo poveikio, specialių poreikių nustatymą ir tenkinimą. Siekdamas apsaugoti energijos nepriteklių patiriančius asmenis, pažeidžiamus vartotojus ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenančius asmenis, valstybės narės skatina įpareigojusias šalis vykdyti tokius veiksmus kaip pastatų, įskaitant socialinius būstus, renovacija, prietaisų pakeitimas, finansinė parama ir paskatos įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, laikantis nacionalinių finansavimo ir paramos sistemų arba energijos vartojimo audito reikalavimų. Valstybės narės užtikrina priemonių, skirtų atskiriems vienetams, esantiems daugiabučiuose pastatuose, tinkamumą.

7. Taikydamos 5 ir 6 dalis, valstybės narės reikalauja, kad įpareigosios šalys kasmet teiktų ataskaitas dėl įpareigotųjų šalių sutaupytos energijos vykdant veiksmus, kuriais remiami energijos nepriteklių patiriančias asmenys, pažeidžiami vartotojai, asmenys iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantys asmenys, ir reikalauja apibendrintos statistinės informacijos apie jų galutinius vartotojus (nurodant sutaupytos energijos pokyčius, palyginti su anksčiau pateikta informacija) ir apie suteiktą techninę ir finansinę paramą.

8. Energijos kiekį, kurį privalo sutaupyti kiekviena įpareigotoji šalis, valstybės narės išreiškia pirminės energijos suvartojimu arba galutinės energijos suvartojimu. Metodas, kuris pasirinktas reikalaujamos sutaupyti energijos kiekiui išreikšti, naudojamas taip pat energijos kiekiui, kurį įpareigosios šalys nurodo sutaupiusios, apskaičiuoti. Konvertuojant sutaupytos energijos kiekį taikomos Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2018/2066 ⁽⁴¹⁾ VI priede nustatytos apatinio šilumingumo vertės ir pirminės energijos koeficientas pagal 31 straipsnį, nebent kitų perskaičiavimo koeficientų naudojimas būtų pagrįstas.

9. Valstybės narės nustato matavimo, kontrolės ir tikrinimo sistemas, pagal kurias atliekamas dokumentuotas įpareigotųjų šalių įdiegtų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių bent statistiškai reikšmingos dalies ir reprezentatyviojo ėminio patikrinimas. Matavimas, kontrolė ir tikrinimas turi būti atliekami nepriklausomai nuo įpareigotųjų šalių. Kai subjektas yra įpareigotoji šalis pagal nacionalinę energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemą pagal 9 straipsnį ir pagal pastatams ir kelių transportui taikomą ES ATLPS, nustatytą Direktyvoje 2003/87/EB, stebėsenos ir patikros sistema turi užtikrinti, kad skaičiuojant ir pranešant energijos, sutaupytos dėl subjekto taikomų energijos taupymo priemonių, kiekį būtų atsižvelgiama į anglies dioksido kainą, perkeliama išleidžiant degalus vartoti, kaip nustatyta Direktyvoje 2003/87/EB.

⁽⁴¹⁾ 2018 m. gruodžio 19 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2018/2066 dėl išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio stebėsenos ir ataskaitų teikimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2003/87/EB, kuriuo iš dalies keičiamas Komisijos reglamentas (ES) Nr. 601/2012 (OL L 334, 2018 12 31, p. 1).

10. Valstybės narės savo integruotose nacionalinėse energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitose, teikiamose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 17 straipsnį, informuoja Komisiją apie įdiegtas matavimo, kontrolės ir tikrinimo sistemas, įskaitant taikomus metodus, nustatytas problemas ir tai, kaip tos problemos buvo sprendžiamos.

11. Valstybės narės energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemoje gali įpareigotosioms šalims leisti atlikti šiuos veiksmus:

- a) į joms tenkančią pareigą įskaičiuoti sertifikuotą sutaupytos energijos kiekį, kurį sutaupė energetinių paslaugų teikėjai ar kitos trečiosios šalys, įskaitant atvejus, kai įpareigotosios šalys skatina priemones pasitelkdamas kitas valstybės patvirtintas įstaigas arba valdžios institucijas; šios priemonės gali būti susijusios su oficialiomis partnerystėmis ir gali būti derinamos su kitais finansavimo šaltiniais;
- b) atitinkamais metais sutaupytą energijos kiekį laikyti bet kuriais iš ketverių ankstesnių metų arba trejų paskesnių metų, jei tai neįvyko pasibaigus 8 straipsnio 1 dalyje nustatytiems pareigos taikymo laikotarpiams, sutaupytu kiekiu.

Tuo atveju, kai valstybės narės tai leidžia, jos užtikrina, kad pirmos pastraipos a punkte nurodytas sutaupytos energijos kiekio sertifikavimas būtų vykdomas laikantis valstybėse narėse įdiegto aiškaus, skaidraus ir visiems rinkos dalyviams atviro patvirtinimo proceso, kuriuo būtų siekiama kuo labiau sumažinti sertifikavimo išlaidas.

Valstybės narės įvertina vartojimo efektyvumo pareigų sistemų tiesioginių ir netiesioginių išlaidų poveikį tarptautinę konkurenciją patiriančių energijai imlių sektorių konkurencingumui ir, jei tikslinga, imasi priemonių kuo labiau jį sumažinti.

12. Valstybės narės kasmet skelbia kiekvienos įpareigotosios šalies arba kiekvienos įpareigotųjų šalių pakategorės sutaupytos energijos kiekį ir bendrą įgyvendinant sistemą sutaupytos energijos kiekį.

10 straipsnis

Alternatyvios politikos priemonės

1. Jei valstybės narės nusprendžia įvykdyti savo pareigas sutaupyti pagal 8 straipsnio 1 dalį reikalaujamą energijos kiekį taikydamos alternatyvias politikos priemones, jos užtikrina, nedarant poveikio 8 straipsnio 8 ir 9 dalims, kad pagal 8 straipsnio 1 dalį reikalaujamą sutaupyti energijos kiekį sutaupytų galutiniai vartotojai.

2. Visoms priemonėms, išskyrus susijusias su apmokestinimu, valstybės narės sukuria matavimo, kontrolės ir tikrinimo sistemas, pagal kurias būtų atliekamas dokumentuotas dalyvaujančiųjų arba įgaliotųjų šalių įdiegtų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių bent statistiškai reikšmingos dalies ir reprezentatyviojo ėminio patikrinimas. Matavimas, kontrolė ir tikrinimas turi būti atliekami nepriklausomai nuo dalyvaujančiųjų arba įgaliotųjų šalių.

3. Valstybės narės savo integruotose nacionalinėse energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitose, teikiamose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 17 straipsnį, informuoja Komisiją apie įdiegtas matavimo, kontrolės ir tikrinimo sistemas, įskaitant taikomus metodus, nustatytas problemas ir tai, kaip jos buvo sprendžiamos.

4. Pranešdamos apie apmokestinimo priemonę, valstybės narės parodo, kaip rengiant apmokestinimo priemonę užtikrintas kainos signalo veiksmingumas, pvz., mokesčio tarifas ir matomumas laikui bėgant. Jei mokesčio tarifas sumažėja, valstybės narės pagrindžia, kodėl dėl apmokestinimo priemonių vis dar naujai sutaupoma energijos.

11 straipsnis

Energijos naudojimo vadybos sistemos ir energijos vartojimo auditas

1. Valstybės narės užtikrina, kad įmonės, kurių vidutinis metinis energijos suvartojimas per ankstesnius trejus metus, kartu sudėjus visus energijos nešiklius, viršijo 85 TJ, įgyvendintų energijos naudojimo vadybos sistemą. Energijos naudojimo vadybos sistemą sertifikuoja nepriklausoma įstaiga pagal atitinkamus Europos arba tarptautinius standartus.

Valstybės narės užtikrina, kad pirmoje pastraipoje nurodytos įmonės įdiegtų energijos valdymo sistemą ne vėliau kaip 2027 m. spalio 11 d.

2. Valstybės narės užtikrina, kad įmonėms, kurių vidutinis metinis energijos suvartojimas per ankstesnius trejus metus, kartu sudėjus visus energijos nešiklius, viršija 10 TJ ir kurios neįgyvendina energijos naudojimo vadybos sistemos, būtų taikomas reikalavimas atlikti energijos vartojimo auditą.

Toks energijos vartojimo auditas:

- a) nepriklausomai ir ekonomiškai efektyviai atliekamas kvalifikuotų arba akredituotų ekspertų pagal 28 straipsnį, arba
- b) pagal nacionalinės teisės aktus įgyvendinamas ir prižiūrimas nepriklausomų institucijų.

Valstybės narės užtikrina, kad pirmoje pastraipoje nurodytos įmonės atliktų pirmą energijos vartojimo auditą ne vėliau kaip 2026 m. spalio 11 d. ir kad vėliau energijos vartojimo auditai būtų atliekami bent kas ketverius metus. Tais atvejais, kai tokios įmonės jau atlieka energijos vartojimo auditus pagal pirmą pastraipą, jos ir toliau tai daro bent kas ketverius metus pagal šią direktyvą.

Remdamosi tų energijos vartojimo auditų rekomendacijomis atitinkamos įmonės parengia konkretų ir įgyvendinamą veiksmų planą. Veiksmų plane nustatomos priemonės kiekvienai audito rekomendacijai įgyvendinti, jei tai įgyvendinama techniniu ar ekonominiu požiūriu. Veiksmų planas pateikiamas įmonės vadovybei.

Valstybės narės užtikrina, kad veiksmų planų ir rekomendacijų įgyvendinimo rodiklis būtų skelbiamas įmonės metinėje ataskaitoje ir kad jie būtų viešai prieinami, laikantis Sąjungos ir nacionalinės teisės aktų, kuriais saugomos komercinės ir verslo paslaptys ir užtikrinamas konfidencialumas.

3. Jei bet kuriais konkrečiais metais 1 dalyje nurodytos įmonės metinis suvartojimas viršija 85 TJ ir jei 2 dalyje nurodytos įmonės metinis suvartojimas viršija 10 TJ, valstybės narės užtikrina, kad ta informacija būtų pateikta už šio straipsnio įgyvendinimą atsakingoms nacionalinėms institucijoms. Tuo tikslu valstybės narės gali skatinti naudoti naują arba esamą platformą, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos rinkti reikiamus duomenis nacionaliniu lygmeniu.

4. Valstybės narės gali skatinti 1 ir 2 dalyse nurodytas įmones savo metinėse ataskaitose pateikti informaciją apie jų metinį suvartojamos energijos kiekį (kWh), metinį suvartojamo vandens kiekį kubiniais metrais ir energijos bei vandens suvartojimo palyginimą su ankstesniais metais.

5. Valstybės narės siekia, kad visiems galutiniams vartotojams būtų prieinamas kokybiškas energijos vartojimo auditas, kuris būtų ekonomiškai efektyvus ir:

- a) nepriklausomai atliekamas pagal kvalifikacijos kriterijus kvalifikuotų arba akredituotų ekspertų, arba
- b) pagal nacionalinės teisės aktus įgyvendinamas ir prižiūrimas nepriklausomų institucijų.

Pirmoje pastraipoje nurodytas energijos vartojimo auditas gali būti atliekamas įmonių vidaus ekspertų arba energijos vartojimo auditorių, jei atitinkama valstybė narė yra įdiegusi jo kokybės užtikrinimo sistemą, įskaitant, jei tinkama, metinę atsitiktinę tokių įmonių vidaus ekspertų ir energijos vartojimo auditorių atliktų visų energijos vartojimo auditų bent statistiškai reikšmingos procentinės dalies atranką.

Siekdamos užtikrinti aukštą energijos vartojimo audito ir energijos naudojimo vadybos sistemų kokybę, valstybės narės nustato skaidrius ir nediskriminacinius minimaliuosius energijos vartojimo audito kriterijus pagal VI priedą ir atsižvelgdamos į atitinkamus Europos ar tarptautinius standartus. Valstybės narės paskiria kompetentingą instituciją ar įstaigą siekdamas užtikrinti, kad būtų laikomasi šio straipsnio 2 dalyje nustatytų energijos vartojimo audito atlikimo terminų ir būtų teisingai taikomi VI priede išdėstyti minimalieji kriterijai.

Energijos vartojimo auditas neapima nuostatų, kuriomis neleidžiama audito išvadų perduoti bet kuriam kvalifikuotam arba akredituotam energetinių paslaugų teikėjui, jei tam neprieštarauja vartotojas.

6. Valstybės narės parengia programas, pagal kurias MVĮ, kurioms netaikoma 1 arba 2 dalis, būtų skatinamos atlikti energijos vartojimo auditą ir vėliau įgyvendinti tų auditų rekomendacijas ir joms būtų teikiama techninė parama.

Remiantis skaidriais ir nediskriminaciniais kriterijais ir nedarant poveikio Sąjungos valstybės pagalbos teisei, valstybės narės gali nustatyti mechanizmus, tokius kaip energijos vartojimo audito centrai MVĮ ir labai mažoms įmonėms, jei tokie mechanizmai nekonkuruoja su privačiais auditoriais, kad būtų atliekami energijos vartojimo auditai. Jos taip pat gali nustatyti kitas paramos schemas MVĮ, be kita ko, tais atvejais, kai tokios MVĮ yra sudariusios savanoriškus susitarimus, kad būtų padengtos energijos vartojimo auditų ir energijos vartojimo audituose pateiktų itin ekonomiškai efektyvių rekomendacijų įgyvendinimo sąnaudos, jei tose rekomendacijose siūlomos priemonės yra įgyvendinamos.

7. Valstybės narės užtikrina, kad į 6 dalyje nurodytas programas būtų įtraukta parama MVĮ, kiekybiškai įvertinant daugialypę energijos vartojimo efektyvumo priemonių naudą joms vykdančią veiklą, rengiant efektyvaus energijos vartojimo veiksmų gaires ir plėtojant MVĮ skirtus energijos vartojimo efektyvumo tinklus, padedant nepriklausomiems ekspertams.

Valstybės narės pateikia MVĮ konkrečius pavyzdžius, be kita ko, per jų atitinkamas atstovaujančias tarpininkavimo organizacijas, kaip energijos naudojimo vadybos sistemos galėtų pasitarnauti jų verslui. Komisija padeda valstybėms narėms remdama keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais šioje srityje.

8. Valstybės narės parengia programas, pagal kurias įmonės, kurios nėra MVĮ ir kurioms netaikoma 1 arba 2 dalis, būtų skatinamos atlikti energijos vartojimo auditus ir vėliau įgyvendinti tų auditų rekomendacijas.

9. Laikoma, kad energijos vartojimo auditas atitinka 2 dalies reikalavimus, kai jis:

- a) atliekamas nepriklausomai, remiantis VI priede išdėstytais minimaliaisiais kriterijais;
- b) įgyvendinamas pagal suinteresuotųjų subjektų organizacijų ir atitinkamos valstybės narės paskirtos ir prižiūrimos įstaigos, kitos įstaigos, kuriai kompetentingos institucijos delegavo vykdyti atitinkamą pareigą, arba Komisijos sudarytus savanoriškus susitarimus.

Rinkos dalyvių, teikiančių energetines paslaugas, patekimas į rinką grindžiamas skaidriais ir nediskriminaciniais kriterijais.

10. Įmonėms, įgyvendinančioms sutartį dėl energijos vartojimo efektyvumo, šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyti reikalavimai netaikomi, jei sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo apima būtinus energijos naudojimo vadybos sistemos elementus ir jei sutartis atitinka XV priede nustatytus reikalavimus.

11. Įmonėms, kurios įgyvendina nepriklausomos organizacijos pagal atitinkamus Europos arba tarptautinius standartus sertifikuotą aplinkos vadybos sistemą, šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyti reikalavimai netaikomi su sąlyga, kad atitinkama aplinkos vadybos sistema apima energijos vartojimo auditą, kuris atliekamas remiantis minimaliaisiais kriterijais, išdėstytais VI priede.

12. Energijos vartojimo auditas gali būti atliekamas atskirai arba kartu su platesnės apimties aplinkosaugos auditu. Valstybės narės gali reikalauti, kad į energijos vartojimo auditą būtų įtrauktas prijungimo prie esamo arba planuojamo centralizuoto šilumos arba vėsumos tiekimo tinklo techninio ir ekonominio pagrįstumo įvertinimas.

Nedarant poveikio Sąjungos teisei dėl valstybės pagalbos, valstybės narės gali įgyvendinti paskatas ir paramos schemas, skirtas energijos vartojimo audito ir panašių priemonių rekomendacijoms įgyvendinti.

12 straipsnis

Duomenų centrai

1. Valstybės narės ne vėliau kaip 2024 m. gegužės 15 d., o vėliau – kasmet, reikalauja, kad jų teritorijoje esančių duomenų centrų, kurių informacinių technologijų (IT) įrengtosios galios poreikis yra bent 500 kW, savininkai ir operatoriai viešai skelbtų VII priede išdėstytą informaciją, išskyrus informaciją, kuriai taikomos Sąjungos ir nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis saugomos komercinės ir verslo paslaptys ir užtikrinamas konfidencialumas.
2. 1 dalis netaikoma duomenų centrams, naudojamiems gynybos ir civilinės saugos reikmėms arba teikiantiems paslaugas išimtinai gynybos ir civilinės saugos galutiniu tikslu.
3. Komisija sukuria duomenų centrų Europos duomenų bazę, į kurią įtraukiama informacija, kurią įpareigotieji duomenų centrai praneša pagal 1 dalį. Europos duomenų bazė turi būti viešai prieinama pateikiant agreguotuosius duomenis.
4. Valstybės narės skatina savo teritorijoje esančių duomenų centrų, kurių IT įrengtosios galios poreikis yra lygus arba didesnis nei 1 MW, savininkus ir operatorius atsižvelgti į geriausią praktiką, nurodytą naujausioje Europos duomenų centrų energijos vartojimo efektyvumo kodekso redakcijoje.
5. Komisija ne vėliau kaip 2025 m. gegužės 15 d. įvertina turimus duomenis apie duomenų centrų energijos vartojimo efektyvumą, kurie jai buvo pateikti pagal 1 ir 3 dalis, ir pateikia ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai, kartu su pasiūlymais, kai tikslinga, dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, kuriuose pateikiamos tolesnės energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės, be kita ko, kuriomis nustatomi minimalieji energinio naudingumo standartai, ir perėjimo prie nulinės taršos duomenų centrų sektoriaus galimybių vertinimas, glaudžiai konsultuodamasi su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais. Tokiuose pasiūlymuose gali būti nustatytas laikotarpis, per kurį esami duomenų centrai turi užtikrinti minimalųjį energinį naudingumą.

13 straipsnis

Gamtinių dujų suvartojimo matavimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad, jei tai yra techniškai įmanoma, finansiškai pagrįsta ir proporcinga atsižvelgiant į potencialų energijos suvartojimo sumažinimą, galutiniams gamtinių dujų vartotojams konkurencingomis kainomis būtų pateikiami individualūs skaitikliai, kurie tiksliai atspindi faktinį energijos vartojimą ir pateikia informaciją apie tikslų laiką, kada ji buvo suvartota.

Toks individualus skaitiklis konkurencingomis kainomis pateikiamas visuomet, kai:

- a) keičiamas esamas skaitiklis, išskyrus atvejus, kai tai techniškai neįmanoma ar finansiškai neefektyvu atsižvelgiant į numatomą galimą sutaupyti energijos kiekį ilguoju laikotarpiu;
- b) vykdomas naujas pajungimas naujame pastate ar pastate atliekama kapitalinė renovacija, kaip tai suprantama Direktyvoje 2010/31/ES.

2. Jei valstybės narės įgyvendina pažangiųjų matavimo sistemų ir pažangiųjų skaitiklių gamtinėms dujoms diegimo tvarką pagal Direktyvą 2009/73/EB ir tokiu mastu, kokiu jos tai daro:

- a) jos užtikrina, kad matavimo sistemos teiktų galutiniams vartotojams informaciją apie faktinį vartojimo laiką ir kad nustatant minimaliąsias skaitiklių funkcijas ir rinkos dalyviams nustatytas pareigas būtų visapusiškai atsižvelgiama į energijos vartojimo efektyvumo tikslus ir naudą galutiniams vartotojams;

- b) jos užtikrina pažangiųjų skaitiklių bei duomenų perdavimo saugumą ir galutinių vartotojų privatumą, laikantis atitinkamų Sąjungos teisės nuostatų dėl duomenų apsaugos ir privatumo;
- c) jos reikalauja, kad pažangiųjų skaitiklių įrengimo metu vartotojams būtų teikiamos atitinkamos konsultacijos ir informacija, visų pirma apie visas pažangiųjų skaitiklių galimybes, susijusias su skaitiklio rodmenų valdymu ir energijos vartojimo stebėseną.

14 straipsnis

Šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens matavimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad centralizuotai tiekiamos šilumos, centralizuotai tiekiamos vėsumos ir buitinio karšto vandens galutiniai vartotojai konkurencingomis kainomis būtų aprūpinami skaitikliais, kurie tiksliai rodo jų faktinį energijos suvartojimą.
2. Tais atvejais, kai šiluma, vėsuma arba buitinis karštas vanduo pastatui tiekiami iš centrinio daug pastatų aptarnaujančio šaltinio arba centralizuotos šilumos ar centralizuotos vėsumos tiekimo sistemos, skaitiklis įrengiamas prie šilumokaičio arba tiekimo vietoje.

15 straipsnis

Šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens atskiras matavimas ir sąnaudų paskirstymas už juos

1. Daugiabučiuose ir daugeliui paskirčių naudojamuose pastatuose, kuriuose yra centrinis šildymo arba centrinis vėsinimo šaltinis, arba į kuriuos šiluma ir vėsuma tiekiami iš centralizuotos šilumos ar centralizuotos vėsumos tiekimo sistemos, įrengiami individualūs skaitikliai, matuojantys kiekviename pastato vienetė suvartojamos šilumos, vėsumos arba buitinio karšto vandens kiekį, jei tai techniškai įmanoma ir ekonomiškai efektyvu, nes yra proporcinga, palyginti su galimos sutaupyti energijos kiekiu.

Jei šilumai matuoti kiekviename pastato vienetė individualių skaitiklių naudoti neįmanoma dėl techninių priežasčių arba tai nėra ekonomiškai efektyvu, kiekviename radiatoriuje suvartotai šilumai matuoti naudojami individualūs šilumos dalikliai, nebent atitinkama valstybė narė įrodytų, kad tokių šilumos daliklių įrengimas nebūtų ekonomiškai efektyvus. Tokiais atvejais gali būti svarstoma galimybė naudoti alternatyvius ekonomiškai veiksmingus suvartotos šilumos matavimo metodus. Kiekviena valstybė narė aiškiai nustato ir paskelbia bendrojo kriterijus, metodiką ir procedūras, kuriuos taikant nustatoma, kas yra techniškai neįmanoma ir ekonomiškai neefektyvu.

2. Naujuose daugiabučiuose pastatuose ir naujų daugeliui paskirčių naudojamų pastatų gyvenamosiose dalyse, kuriose yra centrinis šildymo šaltinis buitiniam karštam vandeniui ruošti arba į juos šiluma tiekiami iš centralizuotų šilumos tiekimo sistemų, nepaisant 1 dalies pirmos pastraipos, įrengiami individualūs buitinio karšto vandens skaitikliai.

3. Jei daugiabučius ar daugeliui paskirčių naudojamus pastatus aptarnauja centralizuoto šilumos ar centralizuoto vėsumos tiekimo tinklas arba jei vyrauja nuosavos tokių pastatų bendros šildymo ar vėsinimo sistemos, valstybės narės užtikrina, kad būtų priimtos skaidrios, viešai prieinamos nacionalinės šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens suvartojimo tokiuose pastatuose sąnaudų paskirstymo taisyklės, jog būtų užtikrintas individualaus suvartojimo apskaitos skaidrumas ir tikslumas. Kai tikslinga, tokiose taisyklėse pateikiamos gairės, kaip paskirstyti sąnaudas energijai, kuri naudojama:

- a) kaip buitinis karštas vanduo;
- b) kaip šiluma, kurią išskiria pastato įrenginiai siekiant apšildyti bendro naudojimo patalpas, jei laiptinėse ir koridoriuose įrengti radiatoriai;
- c) butų šildymui arba vėsinimui.

16 straipsnis

Nuotolinio nuskaitymo reikalavimas

1. 14 ir 15 straipsnių taikymo tikslais įrengiami nauji skaitikliai ir šilumos dalikliai turi būti nuotoliniu būdu nuskaitymi prietaisais. Taikomos 15 straipsnio 1 dalyje išdėstytos sąlygos dėl techninių galimybių ir ekonominio efektyvumo.
2. Jau įrengti skaitikliai ir šilumos dalikliai, kurie nėra nuskaitymi nuotoliniu būdu, ne vėliau kaip 2027 m. sausio 1 d. pertvarkomi į nuotoliniu būdu nuskaitymus prietaisus arba tokiais pakeičiami, nebent atitinkama valstybė narė įrodytų, kad tai nėra ekonomiškai efektyvu.

17 straipsnis

Sąskaitų už gamtines dujas informacija

1. Jei galutiniai vartotojai neturi Direktyvoje 2009/73/EB nurodytų gamtinėms dujoms skirtų pažangiųjų skaitiklių, valstybės narės užtikrina, kad sąskaitų už gamtines dujas informacija būtų patikima, tiksli ir pagrįsta faktiniu suvartojimu, kaip numatyta VIII priedo 1.1 punkte, jei tai yra techniškai įmanoma ir ekonomiškai pagrįsta.

Ta pareiga gali būti įgyvendinta reguliaraus savarankiško duomenų registravimo sistema, pagal kurią galutiniai vartotojai savo skaitiklių rodmenis perduotų energijos tiekėjui. Tik tuo atveju, jei galutinis vartotojas nepateikia skaitiklių rodmenų už atitinkamą sąskaitų išrašymo laikotarpį, sąskaitų išrašymas grindžiamas numatomu suvartotu kiekiu arba fiksuoto dydžio norma.

2. Pagal Direktyvą 2009/73/EB įrengti skaitikliai turi užtikrinti, kad sąskaitų informacija būtų tiksli ir grindžiama faktiniu suvartojimu. Valstybės narės užtikrina, kad galutiniams vartotojams būtų suteikta galimybė nesunkiai gauti papildomą informaciją, kuri leistų pačiam galutiniam vartotojui patikrinti ankstesnį suvartojimą.

Papildoma informacija apie ankstesnį suvartojimą apima:

- a) mažiausiai trejų paskutinių metų laikotarpio arba laikotarpio nuo tiekimo sutarties sudarymo datos (jei šis laikotarpis trumpesnis) suvestinius duomenis;
- b) išsamius duomenis pagal bet kurios dienos, savaitės, mėnesio ar metų naudojimo laiką.

Antros pastraipos a punkte nurodyti duomenys turi atitikti įprastai sąskaitose pateikiamos informacijos laikotarpius.

Antros pastraipos b punkte nurodyti duomenys turi būti prieinami galutiniam vartotojui internetu arba naudojant skaitiklio sąsają ir turi apimti mažiausiai 24 ankstesnių mėnesių laikotarpį arba laikotarpį nuo tiekimo sutarties sudarymo datos (jei šis laikotarpis trumpesnis).

3. Nepriklausomai nuo to, ar yra įrengti pažangieji skaitikliai, valstybės narės:
  - a) reikalauja, kad, jei pateikiama informacija apie galutinių vartotojų suvartotos energijos sąskaitas ir ankstesnį vartojimą, galutinio vartotojo prašymu informacija būtų pateikta galutinio vartotojo nurodytam energetinių paslaugų teikėjui;
  - b) užtikrina, kad galutiniai vartotojai turėtų galimybę susipažinti su sąskaitose pateikiama informacija elektroniniu būdu ir gauti elektronines sąskaitas ir kad, ypač tais atvejais, kai sąskaitos nėra grindžiamos faktiniu suvartojimu, vartotojams paprašius jie gautų aiškų ir suprantamą paaiškinimą, kaip parengiamos jų sąskaitos;
  - c) užtikrina, kad laikantis VIII priedo kartu su sąskaita būtų pateikiama visa atitinkama informacija, kad galutiniams vartotojams būtų išsamiai aprašytos esamos energijos sąnaudos;

- d) gali nustatyti, kad galutinio vartotojo prašymu tose sąskaitose esanti informacija nebūtų laikoma mokėjimo prašymu. Tokiais atvejais valstybės narės užtikrina, kad energijos išteklių teikėjai siūlytų lanksčią faktinių mokėjimų tvarką;
- e) reikalauja, kad informacija ir energijos sąnaudų prognozės vartotojams paprašius būtų pateikiamos laiku ir lengvai suprantama forma, kad vartotojai galėtų lyginti sutarčių sąlygas naudodami vienodus kriterijus.

18 straipsnis

Šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens sąskaitose pateikiama informacija ir informacija apie suvartojimą

1. Kai yra įrengti skaitikliai arba šilumos dalikliai, valstybės narės užtikrina, kad visiems galutiniams naudotojams sąskaitose pateikiama informacija ir informacija apie suvartojimą būtų patikima, tiksli ir pagrįsta faktiniu suvartojimu arba šilumos daliklio rodmenimis, laikantis IX priedo 1 ir 2 punktų.

Ta pareiga, kai taip nustato valstybė narė, išskyrus tą atvejį, jei suvartojimas matuojamas atskirais šilumos dalikliais pagal 15 straipsnį, gali būti įgyvendinta reguliaraus galutinio vartotojo arba galutinio naudotojo savarankiško duomenų registravimo sistema, pagal kurią jie perduoda savo skaitiklių rodmenis. Tik jei galutinis vartotojas ar galutinis naudotojas nepateikia skaitiklių rodmenų už atitinkamą sąskaitų išrašymo laikotarpį, sąskaitų išrašymas grindžiamas numatomu suvartoti kiekiu arba fiksuoto dydžio norma.

2. Valstybės narės:

- a) reikalauja, kad jei yra informacijos apie galutinių naudotojų suvartotos energijos sąskaitas ir ankstesnį suvartojimą arba šilumos daliklių rodmenis, ji galutinio naudotojo prašymu būtų pateikta galutinio naudotojo nurodytam energetinių paslaugų teikėjui;
- b) užtikrina, kad galutiniams vartotojams būtų sudaryta galimybė elektroniniu būdu gauti sąskaitose pateikiamą informaciją ir sąskaitas;
- c) užtikrina, kad visiems galutiniams naudotojams pagal IX priedo 3 punktą kartu su sąskaita būtų pateikiama aiški ir suprantama informacija;
- d) skatina kibernetinį saugumą ir užtikrina galutinių naudotojų privatumo ir duomenų apsaugą pagal taikytiną Sąjungos teisę.

Valstybės narės gali nustatyti, kad sąskaitose esanti informacija galutinio vartotojo prašymu nebūtų laikoma mokėjimo prašymu. Tokiais atvejais valstybės narės užtikrina, kad būtų siūloma lanksti faktinio mokėjimo tvarka.

3. Valstybės narės nusprendžia, kas turi būti atsakingas už 1 ir 2 dalyse nurodytos informacijos teikimą tiems galutiniams naudotojams, kurie nėra sudarę tiesioginės ar individualios sutarties su energijos tiekėju.

19 straipsnis

Prieigos prie gamtinių dujų suvartojimo matavimo informacijos ir sąskaitose pateikiamos informacijos kaštai

Valstybės narės užtikrina, kad galutiniai vartotojai sąskaitas už suvartotą energiją ir sąskaitose pateikiamą informaciją gautų nemokamai ir kad galutiniams vartotojams taip pat būtų suteikta galimybė tinkamu būdu ir nemokamai susipažinti su suvartojimo duomenimis.

20 straipsnis

Prieigos prie šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens suvartojimo matavimo informacijos, sąskaitose pateikiamos informacijos ir informacijos apie suvartojimą kaštai

1. Valstybės narės užtikrina, kad galutiniai naudotojai visas savo sąskaitas už suvartotą energiją ir sąskaitose pateikiamą informaciją gautų nemokamai ir kad galutiniams naudotojams taip pat būtų suteikta galimybė tinkamu būdu ir nemokamai susipažinti su suvartojimo duomenimis.

2. Nepaisant šio straipsnio 1 dalies, informacijos apie individualų šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens suvartojimą daugiabučiuose ir daugeliui paskirčių naudojamuose pastatuose pateikimo sąskaitose kaštai pagal 15 straipsnį paskirstomi nesiekiant pelno. Su tos užduoties paskyrimu trečiajai šaliai, pavyzdžiui, paslaugų teikėjui arba vietos energijos tiekėjui, susiję kaštai, apimantys faktinio individualaus suvartojimo matavimą, paskirstymą ir apskaitą tokiuose pastatuose, gali būti perkelti galutiniams naudotojams, jei tokie kaštai yra pagrįsti.

3. Siekdamas užtikrinti, kad atskiro matavimo paslaugų kaštai būtų pagrįsti, kaip nurodyta 2 dalyje, valstybės narės gali skatinti konkurenciją tame paslaugų sektoriuje imdamosi atitinkamų priemonių, pavyzdžiui, rekomenduoti ar kitaip skatinti skelbti konkursus arba naudoti sąveikius prietaisus ir sistemas, kurie palengvintų galimybę keisti paslaugos teikėjus.

IV SKYRIUS

VARTOTOJŲ INFORMAVIMAS IR ĮGALINIMAS

21 straipsnis

Pagrindinės sutartinės teisės dėl šilumos, vėsumos ir buitinio karšto vandens

1. Nedarant poveikio Sąjungos vartotojų apsaugos taisyklėms, visų pirma Europos Parlamento ir Tarybos direktyvai 2011/83/ES ⁽⁴²⁾ ir Tarybos direktyvai 93/13/EEB ⁽⁴³⁾, valstybės narės užtikrina, kad galutiniams vartotojams ir, kai tai aiškiai nurodyta, galutiniams naudotojams būtų suteiktos šio straipsnio 2–9 dalyse numatytos teisės.

2. Galutiniai vartotojai turi teisę sudaryti sutartį su savo tiekėju, kurioje nurodoma:

- a) tiekėjo tapatybė, adresas ir kontaktiniai duomenys;
- b) teikiamos paslaugos ir numatomi paslaugų kokybės lygiai;
- c) į sutartį be papildomų mokesčių įtrauktų techninės priežiūros paslaugų rūšys;
- d) būdai, kaip galima gauti naujausią informaciją apie visus taikomus tarifus, mokesčius už techninę priežiūrą ir susietus produktus arba paslaugas;
- e) sutarties galiojimo laikotarpis, paslaugų, įskaitant su jomis susietus produktus ar paslaugas, teikimo atnaujinimo ir sutarties nutraukimo sąlygos ir informacija, ir, ar leidžiama nutraukti sutartį nemokamai;
- f) kompensavimo ir pinigų grąžinimo tvarka, taikoma jeigu paslaugų kokybė neatitinka sutartyje nurodyto lygio, įskaitant netikslas ar vėluojančias sąskaitas;
- g) neteisminio ginčų sprendimo procedūros inicijavimo būdas pagal 22 straipsnį;
- h) su vartotojų teisėmis susijusi informacija, įskaitant informaciją apie skundų nagrinėjimą ir visą šioje dalyje nurodytą informaciją, aiškiai pateikiama sąskaitoje arba įmonės interneto svetainėje ir apimanti 22 straipsnio 3 dalies e punkte nurodytų bendrų informacinių centrų kontaktinius duomenis arba nuorodą į jų interneto svetainę;

⁽⁴²⁾ 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L 304, 2011 11 22, p. 64).

⁽⁴³⁾ 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993 4 21, p. 29).

- i) kontaktiniai duomenys, kad vartotojas galėtų nustatyti atitinkamus vieno langelio principu veikiančius centrus, nurodytus 22 straipsnio 3 dalies a punkte.

Tiekėjo sąlygos turi būti sąžiningos ir galutiniams vartotojams pateikiamos iš anksto. Šioje dalyje nurodyta informacija turi būti pateikiama prieš sudarant ar patvirtinant sutartį. Kai sutartys sudaromos per tarpininkus, ta informacija taip pat turi būti pateikiama prieš sudarant sutartį.

Galutiniams vartotojams ir galutiniams naudotojams suprantama ir paprasta kalba pateikiama pagrindinių sutarties sąlygų, įskaitant kainas ir tarifus, santrauka.

Galutiniams vartotojams pateikiama sutarties kopija ir aiški informacija, užtikrinant skaidrumą, apie taikomas kainas ir tarifus bei apie standartines sąlygas, susijusias su šildymo, vėsinimo ir buitinio karšto vandens paslaugų prieiga ir naudojimu.

Valstybės narės nusprendžia, kas turi būti atsakingas už šioje dalyje nurodytos informacijos teikimą tinkamu būdu ir nemokamai galutiniams naudotojams, kurie nėra sudarę tiesioginės ar individualios sutarties su tiekėju, jų prašymu.

3. Galutiniams vartotojams tinkamai pranešama apie ketinimą keisti sutarties sąlygas. Tiekėjai savo galutiniams vartotojams apie tiekimo kainos pakeitimą ir apie to pakeitimo priežastis ir sąlygas bei apimtį skaidriai bei suprantamu būdu praneša tiesiogiai ir tinkamu laiku, ne vėliau kaip likus dviem savaitėms, o namų ūkio vartotojams – ne vėliau nei likus vienam mėnesiui iki pakeitimo įsigaliojimo. Galutiniai vartotojai apie naujas sąlygas nedelsdami informuoja galutinius naudotojus.

4. Tiekėjai galutiniams vartotojams siūlo rinktis iš įvairių mokėjimo būdų. Tokiais mokėjimo būdais vartotojai neturi būti nepagrįstai diskriminuojami. Bet koks su mokėjimo būdais ar išankstinio mokėjimo sistemomis susijusių mokesčių skirtumas turi būti objektyvus, nediskriminacinis bei proporcingas ir neturi viršyti mokėtojo patiriamų tiesioginių išlaidų, kurios susidaro dėl konkretaus mokėjimo būdo ar išankstinio mokėjimo sistemos naudojimo, laikantis Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2015/2366 ⁽⁴⁴⁾ 62 straipsnio.

5. Taikant 4 dalį, namų ūkio vartotojai, kurie gali naudotis išankstinio mokėjimo sistemomis, dėl išankstinio mokėjimo sistemų neturi atsidurti nepalankioje padėtyje.

6. Galutiniams vartotojams ir, kai taikytina, galutiniams naudotojams siūlomos sąžiningos ir skaidrios bendrosios sąlygos, kurios pateikiamos aiškia ir nedviprasmiška kalba ir jose neturi būti nesutartinių kliūčių, trukdančių vartotojams naudotis savo teisėmis, pavyzdžiui, perteklinės sutarties dokumentacijos. Galutiniai naudotojai susipažinti su tomis bendrosiomis sąlygomis gali pateikę prašymą. Galutiniai vartotojai ir galutiniai naudotojai turi būti apsaugoti nuo nesąžiningų ar klaidinančių pardavimo metodų. Neigaliems galutiniams vartotojams visa svarbi informacija apie jų sutartį su tiekėju suteikiama jiems prieinama forma.

7. Galutiniai vartotojai ir galutiniai naudotojai turi teisę reikalauti, kad jų tiekėjai teiktų kokybiškas paslaugas ir tinkamai nagrinėtų skundus. Tiekėjai skundus turi nagrinėti paprastai, sąžiningai ir operatyviai.

8. Kompetentingos institucijos užtikrina, kad būtų vykdomos šioje direktyvoje nustatytos vartotojų apsaugos priemonės. Kompetentingos institucijos veikia nepriklausomai nuo rinkos interesų.

9. Planuojamo atjungimo atveju atitinkamiems galutiniams vartotojams pakankamai iš anksto, ne vėliau kaip likus vienam mėnesiui iki planuojamo atjungimo ir be papildomų išlaidų pateikiama atitinkama informacija apie alternatyvias priemones.

⁽⁴⁴⁾ 2015 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/2366 dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2002/65/EB, 2009/110/EB ir 2013/36/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 ir panaikinama Direktyva 2007/64/EB (OL L 337, 2015 12 23, p. 35).

22 straipsnis

Informavimas ir informuotumo didinimas

1. Valstybės narės, kai taikytina, bendradarbiaudamos su regionų ir vietos institucijomis, užtikrina, kad informacija apie prieinamas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, atskirus veiksmus ir finansinę bei teisinę bazę būtų skaidri, prieinama ir plačiai skleidžiama visiems atitinkamiems rinkos dalyviams, pavyzdžiui, galutiniams vartotojams, galutiniams naudotojams, vartotojų organizacijoms, pilietinės visuomenės atstovams, atsinaujinančių išteklių energijos bendrijoms, piliečių energetikos bendruomenėms, vietos ir regionų institucijoms, energetikos agentūroms, socialinių paslaugų teikėjams, statytojams, architektams, inžinieriams, aplinkosaugos ir energijos vartojimo auditoriams ir pastato dalių, kaip apibrėžta Direktyvos 2010/31/ES 2 straipsnio 9 punkte, montuotojams.

2. Valstybės narės imasi tinkamų priemonių, kuriomis galutiniai vartotojai ir galutiniai naudotojai skatinami efektyviai vartoti energiją ir tam sudaromos palankesnės sąlygos. Tos priemonės įtraukiamos į nacionalinę strategiją, kaip antai Reglamente (ES) 2018/1999 numatytus integruotus nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus arba ilgalaikę renovacijos strategiją, nustatytą pagal Direktyvos 2010/31/ES 2a straipsnį.

Šio straipsnio tikslais tos priemonės apima įvairias priemones ir politiką, kuriomis skatinama keisti elgesį, kaip antai:

- a) fiskalines paskatas;
- b) galimybę gauti finansavimą, kuponus, dotacijas ir subsidijas;
- c) viešai remiamus energijos vartojimo vertinimus ir tikslines konsultavimo paslaugas ir paramą buitiniams vartotojams, visų pirma energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims;
- d) tikslines konsultavimo paslaugas MVĮ ir labai mažoms įmonėms;
- e) informacijos teikimą neįgaliesiems prieinama forma;
- f) pavyzdinius projektus;
- g) renginius darbo vietose;
- h) mokymo veiklą;
- i) skaitmenines priemones;
- j) bendradarbiavimo strategijas.

3. Šio straipsnio tikslais, 2 dalyje nurodytos priemonės apima palankių sąlygų rinkos dalyviams, kurie, pavyzdžiui, nurodyti 1 dalyje, sukūrimą, visų pirma siekiant:

- a) kurti vieno langelio principu veikiančius centrus ar panašius mechanizmus siekiant teikti technines, administracines ir finansines konsultacijas ir pagalbą energijos vartojimo efektyvumo klausimais, pavyzdžiui, namų ūkių energijos sistemos patikras, pastatų energinį renovavimą, informaciją apie senų ir neefektyvių šildymo sistemų pakeitimą moderniais ir efektyvesniais įrenginiais ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimą bei energijos kaupimą pastatuose, galutiniams vartotojams ir galutiniams naudotojams, ypač namų ūkiams ir smulkiems ne namų ūkio vartotojams, įskaitant MVĮ ir labai mažas įmones;
- b) bendradarbiauti su privačiais subjektais, teikiančiais tokias paslaugas kaip energijos vartojimo auditas ir energijos vartojimo vertinimas, finansavimo sprendimai ir energinės renovacijos vykdymas;
- c) informuoti apie ekonomiškai efektyvius ir lengvai įgyvendinamus energijos vartojimo įpročių pokyčius;
- d) skleisti informaciją apie energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones ir finansavimo priemones;

e) steigti bendrus informacinius centrus, siekiant galutiniams vartotojams ir galutiniams naudotojams suteikti visą būtiną informaciją apie jų teises, taikytinas teisės normas ir ginčų sprendimo mechanizmus, kuriais jie gali naudotis kilus ginčui. Tokie bendri informaciniai centrai gali būti bendrų vartotojų informavimo centrų dalis.

4. Šio straipsnio tikslais valstybės narės, bendradarbiaudamos su kompetentingomis institucijomis ir, kai tinkama, su privačiais suinteresuotaisiais subjektais, sukuria specialius vieno langelio principu veikiančius centrus arba panašius mechanizmus techninėms, administracinėms ir finansinėms konsultacijoms energijos vartojimo efektyvumo klausimais teikti. Tos struktūros:

- a) konsultuoja suteikdamos supaprastintą informaciją apie technines ir finansines galimybes ir sprendimus namų ūkiams, MVĮ, labai mažoms įmonėms, viešosioms įstaigoms;
- b) teikia holistinę paramą visiems namų ūkiams, ypatingą dėmesį skiriant energijos nepriteklių patiriantiems namų ūkiams ir mažiausio energinio naudingumo pastatams, taip pat teikia holistinę paramą akredituotoms įmonėms ir montuotojams, teikiantiems modernizavimo paslaugas, pritaikytas prie skirtingų būsto tipų ir geografinės aprėpties, ir teikia paramą, apimančią įvairius modernizavimo projekto etapus, be kita ko, siekdamas padėti įgyvendinti minimaliųjų energinio naudingumo standartą, jei toks standartas numatytas Sąjungos teisės akte;
- c) konsultuoja energijos vartojimo elgsenos klausimais.

5. 4 dalyje nurodyti specialūs vieno langelio principu veikiančys centrai, kai tinkama:

- a) teikia informaciją apie kvalifikuotus energijos vartojimo efektyvumo specialistus;
- b) renka tipologinius agreguotuosius energijos vartojimo efektyvumo projektų duomenis, dalijasi patirtimi ir juos viešai skelbia;
- c) susieja potencialius projektus, ypač mažesnės apimties vietinius projektus, ir rinkos dalyvius.

Pirmos pastraipos b punkto tikslais Komisija padeda valstybėms narėms, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos dalytis geriausios praktikos pavyzdžiais ir stiprinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą geriausios praktikos srityje.

6. 4 dalyje nurodyti vieno langelio principu veikiančys centrai teikia specialias paslaugas energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams ir asmenims iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių.

Komisija teikia valstybėms narėms gaires dėl vieno langelio principu veikiančių centrų kūrimo, siekdama visoje Sąjungoje sukurti suderintą požiūrį. Gairėmis skatinamas viešųjų įstaigų, energetikos agentūrų ir bendruomenių vadovaujamų iniciatyvų bendradarbiavimas.

7. Valstybės narės sudaro tinkamas sąlygas rinkos dalyviams teikti galutiniams vartotojams, įskaitant energijos nepriteklių patiriančius asmenis, pažeidžiamus vartotojus ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenančius asmenis, MVĮ ir labai mažas įmones, tinkamą bei tikslią informaciją ir juos konsultuoti energijos vartojimo efektyvumo klausimais.

8. Valstybės narės užtikrina, kad galutiniai vartotojai, galutiniai naudotojai, energijos nepriteklių patiriantys asmenys, pažeidžiami vartotojai ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantys asmenys galėtų naudotis paprastais, sąžiningais, skaidriais, nepriklausomais, veiksmingais ir efektyviais neteisminiais mechanizmais spręsti ginčus dėl šioje direktyvoje numatytų teisių ir pareigų, per nepriklausomą mechanizmą, pavyzdžiui, energetikos reikalų ombudsmenų ar vartotojų instituciją, arba per reguliavimo instituciją. Jei galutinis vartotojas yra vartotojas, kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/11/ES⁽⁴⁵⁾ 4 straipsnio 1 dalies a punkte, tokie neteisminio ginčų sprendimo mechanizmai turi atitikti toje direktyvoje nustatytus reikalavimus. Tuo tikslu galima naudotis valstybėse narėse jau veikiančiais neteisminio ginčų sprendimo mechanizmais, jei jie yra tokie pat veiksmingi.

⁽⁴⁵⁾ 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/11/ES dėl alternatyvaus vartotojų ginčų sprendimo, kuria iš dalies keičiami Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir Direktyva 2009/22/EB (Direktyva dėl vartotojų AGS) (OL L 165, 2013 6 18, p. 63). ekspertų siūlymas.

Kai būtina, valstybės narės užtikrina, kad alternatyvaus ginčų sprendimo subjektai bendradarbiautų siekdami suteikti paprastus, sąžiningus, skaidrius, nepriklausomus, efektyvius ir veiksmingus neteisminius ginčų sprendimų mechanizmus nagrinėti visiems ginčams, kurie kyla dėl produktų ar paslaugų, susijusių arba susietų su bet kuriuo produktu ar paslauga, kuriems taikoma ši direktyva.

Įmonės privalo dalyvauti neteisminio namų ūkio vartotojų ginčų sprendimo mechanizmuose, nebent valstybė narė įrodytų Komisijai, kad kiti mechanizmai yra vienodai veiksmingi.

9. Nedarant poveikio jų teisės aktuose dėl nuosavybės ir nuomos išdėstytiems pagrindiniams principams, valstybės narės imasi būtinų priemonių, kad pašalintų reguliavimo ir su reguliavimu nesusijusias energijos vartojimo efektyvumo kliūtis dėl savininkams ir nuomininkams arba skirtingiems pastato arba pastato vieneto savininkams skirtų skirtingų paskatų, siekiant užtikrinti, kad tos šalys nebūtų atgrasomos nuo investicijų į energijos vartojimo efektyvumo didinimą, kurias jos būtų vykdžiusios, jei jų nebūtų atgrasę tai, kad joms atskirai teks ne visa nauda arba kad nėra kaštų ir naudos pasidalijimo taisyklių.

Tokių kliūčių šalinimo priemonės gali apimti paskatų numatymą, teisinių ar reguliavimo nuostatų panaikinimą ar pakeitimą, gairių ir aiškinamųjų rekomendacijų priėmimą, administracinių procedūrų, įskaitant nacionalines taisykles ir priemones, kuriomis reglamentuojamos sprendimų priėmimo procedūros bendrosios nuosavybės atveju, supaprastinimą ir galimybę pasitelkti trečiųjų šalių finansavimo sprendimus. Priemonės galima jungti su švietimo, mokymo ir specialios informacijos bei techninės pagalbos 1 dalyje nurodytiems rinkos dalyviams teikimu energijos vartojimo efektyvumo srityje.

Valstybės narės imasi tinkamų priemonių, kad paremtų daugiašalių atitinkamų partnerių, pavyzdžiui, vietos ir regionų institucijų, socialinių partnerių, savininkų ir nuomininkų organizacijų, vartotojų organizacijų, energijos skirstytojų arba mažmeninės energijos prekybos įmonių, ESCO, atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų, piliečių energetikos bendruomenių, viešosios valdžios institucijų ir agentūrų, tarpusavio dialogą, siekdamas pateikti pasiūlymus dėl bendrai priimamų priemonių, paskatų ir gairių, susijusių su skirtingomis pastato arba pastato vieneto savininkų ir nuomininkų arba skirtingų savininkų paskatomis.

Kiekviena valstybė narė praneša apie tokias kliūtis ir priemones, kurių imtasi jos ilgalaikėje renovacijos strategijoje, nustatytoje pagal Direktyvos 2010/31/ES 2a straipsnį ir Reglamentą (ES) 2018/1999.

10. Komisija skatina, kad būtų keičiamasi informacija apie gerosios praktikos pavyzdžius ir metodikas energijos vartojimo efektyvumo srityje ir kad ji būtų plačiai išplatinta, ir teikia techninę pagalbą skirtingų paskatų valstybėse narėse klausimo sprendimo srityje.

23 straipsnis

Energijos vartojimo efektyvumo partnerystės

1. Komisija ne vėliau kaip 2024 m. spalio 11 d. įvertina, ar esamomis partnerystėmis sprendžiamas energijos vartojimo efektyvumo klausimas. Jei iš vertinimo matyti, kad esamomis partnerystėmis energijos vartojimo efektyvumo klausimas sprendžiamas nepakankamai, Komisija nustato konkrečioms sektoriams skirtas energijos vartojimo efektyvumo partnerystes Sąjungos lygmeniu ir subpartnerystes pagal trūkstamus sektorius, įtraukiai suburdama pagrindinius suinteresuotuosius subjektus, įskaitant socialinius partnerius, užtikrindama jų atstovavimą, tokiuose sektoriuose kaip IRT, transporto, finansų ir statybos sektoriai.

Jei nustatoma partnerystė, Komisija kiekvienai Sąjungos konkrečiam sektoriui skirtai energijos vartojimo efektyvumo partnerystei, kai tikslinga, skiria pirmininką.

2. 1 dalyje nurodytomis partnerystėmis siekiama palengvinti atitinkamų subjektų dialogą klimato ir energetikos pertvarkos klausimais ir paskatinti sektorius parengti energijos vartojimo efektyvumo veiksmų gaires, siekiant nustatyti turimas priemones ir technologines galimybes, padėsiančias sutaupyti energijos, pasirengti naudoti atsinaujinančiuosius energijos išteklius ir mažinti sektorių dekarbonizaciją.

Tokios veiksmų gairės būtų labai naudingos sektoriams planuojant reikiamas investicijas, būtinas šios direktyvos ir Reglamento (ES) 2021/1119 tikslams pasiekti, taip pat palengvintų tarpvalstybinį subjektų bendradarbiavimą stiprinant vidaus rinką.

24 straipsnis

Pažeidžiamų vartotojų įgalinimas, apsauga ir energijos nepritekliaus mažinimas

1. Nedarant poveikio jų nacionalinei ekonominei ir socialinei politikai ir pareigoms pagal Sąjungos teisę, valstybės narės imasi tinkamų priemonių, kad suteiktų galių energijos nepriteklių patiriančioms asmenims, pažeidžiamiems vartotojams, asmenims iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims, ir juos apsaugotų.

Apibrėždamos pažeidžiamų vartotojų sąvoką pagal Direktyvos 2009/73/EB 3 straipsnio 3 dalį ir Direktyvos (ES) 2019/944 28 straipsnio 1 dalį, valstybės narės atsižvelgia į galutinius naudotojus.

2. Nedarant poveikio jų nacionalinei ekonominei ir socialinei politikai ir pareigoms pagal Sąjungos teisę ir siekiant sumažinti energijos nepriteklių, valstybės narės energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones ir susijusias vartotojų apsaugos ar informavimo priemones, visų pirma nustatytas šios direktyvos 8 straipsnio 3 dalyje ir 22 straipsnyje, įgyvendina pirmenybę teikdamos energijos nepriteklių patiriančioms asmenims, pažeidžiamiems vartotojams, asmenims iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims. Tų priemonių stebėseną ir ataskaitų apie jas teikimas vykdomi laikantis galiojančių ataskaitų teikimo reikalavimų, nustatytų Reglamento (ES) 2018/1999 24 straipsnyje.

3. Siekiant remti energijos nepriteklių patiriančius asmenis, pažeidžiamus vartotojus, asmenis iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenančius asmenis, valstybės narės, kai taikytina:

- a) įgyvendina energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones siekdamas sumažinti kitų politikos krypčių ir priemonių, kaip antai pagal šios direktyvos 10 straipsnį įgyvendinamų apmokestinimo priemonių, arba apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos taikymo pastatų ir transporto sektoriuose pagal Direktyvą 2003/87/EB, poveikį pajamų pasiskirstymui;
- b) investicijoms į energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones kaip prioritetiniams veiksams kuo geriau panaudoja Sąjungos ir nacionalinių lygmenimis prieinamą viešąjį finansavimą, įskaitant, kai taikytina, finansinį įnašą, kurį valstybės narės gauna iš Socialinio klimato fondo pagal Reglamento (ES) 2023/955 9 ir 14 straipsnius, ir pajamas iš apyvartinių taršos leidimų aukcionų pagal ES ATLPS, kaip nustatyta Direktyvoje 2003/87/EB;
- c) iš anksto investuoja į perspektyvias energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, kol nepasireiškė kitų politikos krypčių ir priemonių poveikis pajamų pasiskirstymui;
- d) skatina teikti techninę pagalbą ir plėtoti finansavimo ir finansines priemones, kuriomis sudaromos sąlygos, pvz., išsimokėjimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas schemas, vietos atidėjinių blogoms paskoloms rezervą, garantijų fondus, esminės renovacijos ir renovacijos, kurią įvykdžius sutaupomas minimalus energijos kiekis, fondus;
- e) skatina teikti techninę pagalbą socialiniams subjektams, siekiant skatinti pažeidžiamus vartotojus aktyviai dalyvauti energijos rinkoje ir teigiama linkme keisti savo energijos vartojimo įpročius;
- f) užtikrina galimybę gauti finansavimą, dotacijas ar subsidijas, susietas su sutaupytinu minimaliu energijos kiekiu, ir tokiu būdu sudaro palankesnes sąlygas gauti prieinamas banko paskolas arba specialias kredito linijas.

4. Valstybės narės sukuria įvairių sektorių, pvz., sveikatos, statybos ir socialinių sektorių, ekspertų tinklą, kad būtų parengtos strategijos, kurios padėtų vietos ir nacionalinius sprendimus priimančioms subjektams įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones ir techninės pagalbos bei finansines priemones, skirtas mažinti energijos nepriteklių, arba paveda tai esamam tokių ekspertų tinklui. Valstybės narės siekia, kad ekspertų tinklo sudėtis užtikrintų lyčių pusiausvyrą ir atspindėtų visų žmonių požiūrius.

Valstybės narės ekspertų tinklui gali patikėti teikti konsultacijas dėl:

- a) energijos nepritekliaus, energijos nepriteklių patiriančių ir pažeidžiamų vartotojų, įskaitant galutinius naudotojus, nacionalinių terminų apibrėžčių, rodiklių ir kriterijų;
- b) atitinkamų taikytinų ir praneštinų rodiklių ir duomenų rinkinių, susijusių su energijos nepritekliaus problema, rengimo arba patobulinimo;
- c) metodų ir priemonių, kuriais būtų užtikrinamas pragyvenimo išlaidų įperkamumas, neutralus poveikis būsto išlaidoms arba būdai užtikrinti, kad į energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės investuotas viešasis finansavimas būtų naudingas ir pastatų savininkams, ir nuomininkams, visų pirma energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams, asmenims iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims;
- d) priemonių, kad nesuklostytų arba būtų ištaisyta padėtis, kai tam tikros grupės patiria didesnę energijos nepriteklių ar joms kyla didesnė rizika jį patirti arba jos yra pažeidžiamesnės dėl neigiamo energijos nepritekliaus poveikio, pavyzdžiui, dėl jų pajamų, lyties, sveikatos būklės ar priklausymo mažumos grupei ir demografinių duomenų.

V SKYRIUS

ENERGIJOS TIEKIMO EFEKTYVUMAS

25 straipsnis

Šildymo ir vėsinimo vertinimas ir planavimas

1. Kiekviena valstybė narė, įgyvendindama savo integruotą nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą ir jo atnaujintas redakcijas pagal Reglamentą (ES) 2018/1999, pateikia Komisijai išsamų šildymo ir vėsinimo vertinimą. Tame išsamiaame vertinime pateikiama šios direktyvos X priede išdėstyta informacija ir kartu pateikiamas vertinimas, atliktas pagal Direktyvos (ES) 2018/2001 15 straipsnio 7 dalį.
2. Valstybės narės užtikrina, kad suinteresuotiesiems subjektams, kuriems 1 dalyje nurodytu išsamiu vertinimu daromas poveikis, būtų suteikta galimybė dalyvauti rengiant šildymo ir vėsinimo planus, atliekant išsamų vertinimą ir formuojant politiką bei priemones, kartu užtikrinant, kad kompetentingos institucijos neatskleistų ir neskelbtų nustatytų komercinių paslapčių ar verslo paslapčių.
3. 1 dalyje nurodyto išsamaus vertinimo tikslais valstybės narės atlieka jų teritoriją apimančią kaštų ir naudos analizę, kuri grindžiama klimato sąlygomis, ekonominiu pagrįstumu ir techniniu tinkamumu. Pagal kaštų ir naudos analizę turi būti galima sudaryti palankesnes sąlygas nustatyti tausiausiais išteklius naudojančius ir ekonomiškai veiksmingiausius sprendimus šildymo ir vėsinimo poreikiams patenkinti, atsižvelgiant į principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“. Ta kaštų ir naudos analizė gali būti įtraukta į aplinkos vertinimą pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2001/42/EB ⁽⁴⁶⁾.

Valstybės narės paskiria kompetentingas institucijas, atsakingas už kaštų ir naudos analizių atlikimą, pateikia išsamias metodikas ir prielaidas pagal XI priedą ir nustato bei viešai paskelbia ekonominės analizės procedūras.

4. Tais atvejais, kai, atlikus šio straipsnio 1 dalyje nurodytą išsamų vertinimą ir šio straipsnio 3 dalyje nurodytą analizę nustatomos galimybės taikyti didelio naudingumo kogeneraciją ir (arba) efektyvų centralizuotą šilumos ir vėsumos tiekimą iš atliekinės šilumos, kurio nauda viršija kaštus, valstybės narės, vadovaudamosi šio straipsnio 1 dalimi ir 26 straipsnio 7 ir 9 dalimis, imasi tinkamų priemonių, kad būtų sukurta efektyvi centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo infrastruktūra, skatinamas įrenginių, skirtų atliekinei šilumai naudoti, be kita ko, pramonės sektoriuje, plėtojimas ir (arba) būtų pasirengta plėtoti didelio naudingumo kogeneraciją, taip pat naudoti šildymo ir vėsinimo energiją iš atliekinės šilumos ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių.

⁽⁴⁶⁾ 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai (OL L 197, 2001 7 21, p. 30).

Tais atvejais, kai, atlikus šio straipsnio 1 dalyje nurodytą išsamų vertinimą ir šio straipsnio 3 dalyje nurodytą analizę, nenustatomos galimybės, kurių nauda viršija kaštus, įskaitant 26 straipsnio 7 dalyje nurodytus kaštų ir naudos analizės atlikimo administracines sąnaudas, atitinkama valstybė narė, kai taikytina, kartu su vietos ir regionų valdžios institucijomis gali įrenginiams netaikyti šio straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytų reikalavimų.

5. Valstybės narės priima politiką ir priemones, kuriomis užtikrinama, kad pagal šio straipsnio 1 dalį atlikus išsamius vertinimus nustatytas potencialas būtų išnaudotas. Į tą politiką ir priemones įtraukiami bent X priede nustatyti elementai. Kiekviena valstybė narė praneša apie tą politiką ir priemones atnaujindama savo integruotą nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą, pateikiamą pagal Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnio 2 dalį, teikdama savo paskesnią integruotą nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą, apie kurį pranešama pagal to reglamento 3 ir 7–12 straipsnius, ir atitinkamas nacionalines energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitas, teikiamas pagal tą reglamentą.

6. Valstybės narės užtikrina, kad regionų ir vietos institucijos parengtų vietos šildymo ir vėsinimo planus bent tose savivaldybėse, kurių bendras gyventojų skaičius viršija 45 000. Tie planai turėtų bent:

- a) būti grindžiami informacija ir duomenimis, pateiktais išsamiuose vertinimuose, atliktuose pagal 1 dalį, ir juose turėtų būti pateikti galimo energijos vartojimo efektyvumo didinimo, pasiekiamo, be kita ko, žemos temperatūros centrinio šildymo sistemų parengtumu, didelio naudingumo kogeneracija, atliekinės šilumos panaudojimu, ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo šildymo ir vėsinimo reikmėms toje konkrečioje vietovėje įverčiai ir žemėlapis;
- b) atitikti principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“;
- c) apimti pagal a punktą nustatyto potencialo išnaudojimo strategiją;
- d) būti parengti dalyvaujant visiems atitinkamiems regiono ar vietos suinteresuotiesiems subjektams ir užtikrinti plačiosios visuomenės dalyvavimą, įskaitant vietos energetikos infrastruktūros operatorius;
- e) atsižvelgti į atitinkamą esamą energetikos infrastruktūrą;
- f) atsižvelgti į bendrus vietos bendruomenių ir daugelio vietos ar regioninių administracinių vienetų ar regionų poreikius;
- g) įvertinti energijos bendrųjų ir kitų vartotojų vadovaujamų iniciatyvų, kurios gali aktyviai prisidėti prie vietos šildymo ir vėsinimo projektų įgyvendinimo, vaidmenį;
- h) pateikti šildymo ir vėsinimo prietaisų ir sistemų vietos pastatų ūkiuose analizę, atsižvelgiant į konkrečios vietovės energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių potencialą ir sprendžiant mažiausio energinio naudingumo pastatų ir pažeidžiamų namų ūkių poreikių klausimus;
- i) įvertinti, kaip finansuoti politikos ir priemonių įgyvendinimą, ir nurodyti finansinius mechanizmus, leidžiančius vartotojams pereiti prie šildymo ir vėsinimo iš atsinaujinančių energijos išteklių;
- j) pateikti trajektoriją, kaip pasiekti planų tikslus laikantis poveikio klimatui neutralumo principo, ir apimti nustatytos politikos ir priemonių įgyvendinimo pažangos stebėseną;
- k) siekti pakeisti senus ir neefektyvius šildymo ir vėsinimo prietaisus viešosiose įstaigose labai efektyviomis alternatyvomis, siekiant palaipsniui atsakyti iškastinio kuro;
- l) įvertinti galimą sinergiją su kaimyninių regionų ar vietos institucijų planais, siekiant skatinti bendras investicijas ir ekonominę efektyvumą.

Valstybės narės užtikrina, kad visoms atitinkamoms šalims, įskaitant viešuosius ir atitinkamus privačius suinteresuotuosius subjektus, būtų suteikta galimybė dalyvauti rengiant šildymo ir vėsinimo planus, atliekant 1 dalyje nurodytą išsamų vertinimą ir formuojant 5 dalyje nurodytą politiką bei priemones.

Tuo tikslu valstybės narės parengia rekomendacijas, padedančias regionų ir vietos institucijoms įgyvendinti efektyvaus energijos vartojimo ir šildymo ir vėsinimo naudojant atsinaujinančiųjų išteklių energiją politiką ir priemones regiono ir vietos lygmenimis, išnaudojant nustatytą potencialą. Valstybės narės kuo labiau remia regionų ir vietos institucijas bet kokiomis priemonėmis, įskaitant finansinę paramą ir techninės paramos schemas. Valstybės narės užtikrina, kad šildymo ir vėsinimo planai būtų suderinti su kitais vietos klimato, energetikos ir aplinkos planavimo reikalavimais, kad būtų išvengta vietos ir regionų institucijoms tenkančios administracinės naštos ir būtų skatinamas veiksmingas planų įgyvendinimas.

Vietos šildymo ir vėsinimo planus gali kartu rengti kelių kaimyninių vietos institucijų grupė, jei yra tinkamos geografinės ir administracinės aplinkybės bei šildymo ir vėsinimo infrastruktūra.

Vietos šildymo ir vėsinimo planus įvertina kompetentinga institucija ir prireikus imamasi atitinkamų įgyvendinimo priemonių.

26 straipsnis

Šilumos ir vėsumos tiekimas

1. Siekiant užtikrinti didesnę pirminės energijos vartojimo efektyvumą ir padidinti į tinklą tiekiamos atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį šilumos ir vėsumos tiekimo sektoriuje, efektyvaus centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistema turi atitikti šiuos kriterijus:

- a) iki 2027 m. gruodžio 31 d. – sistema, kurioje bent 50 proc. suvartojamos energijos sudaro energija iš atsinaujinančiųjų išteklių, 50 proc. – atliekinė šiluma, 75 proc. – kogeneracijos būdu pagaminta šiluma arba 50 proc. – tokios energijos ir šilumos derinys;
- b) nuo 2028 m. sausio 1 d. – sistema, kurioje bent 50 proc. suvartojamos energijos sudaro atsinaujinančiųjų išteklių energija, 50 proc. – atliekinė šiluma, 50 proc. – atsinaujinančiųjų išteklių energija ir atliekinė šiluma, 80 proc. – didelio naudingumo kogeneracijos būdu pagaminta šiluma arba į tinklą tiekiamas bent toks šiluminės energijos derinys, kuriame atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis sudaro bent 5 proc., o bendra atsinaujinančiųjų išteklių energijos, atliekinės šilumos arba didelio naudingumo kogeneracijos būdu pagamintos šilumos dalis yra bent 50 proc.;
- c) nuo 2035 m. sausio 1 d. – sistema, kurioje bent 50 proc. suvartojamos energijos sudaro atsinaujinančiųjų išteklių energija, 50 proc. – atliekinė šiluma arba 50 proc. – atsinaujinančiųjų išteklių energija ir atliekinė šiluma, arba sistema, kurioje bendra atsinaujinančiųjų išteklių energijos, atliekinės šilumos arba didelio naudingumo kogeneracijos dalis yra bent 80 proc. ir, be to, bendra atsinaujinančiųjų išteklių energijos arba atliekinės šilumos dalis yra bent 35 proc.;
- d) nuo 2040 m. sausio 1 d. – sistema, kurioje bent 75 proc. suvartojamos energijos sudaro atsinaujinančiųjų išteklių energija, 75 proc. – atliekinė šiluma arba 75 proc. – atsinaujinančiųjų išteklių energija ir atliekinė šiluma, arba sistema, kurioje bent 95 proc. suvartojamos energijos sudaro atsinaujinančiųjų išteklių energija, atliekinė šiluma ir didelio naudingumo kogeneracijos būdu pagaminta šiluma ir, be to, bendra atsinaujinančiųjų išteklių energijos arba atliekinės šilumos dalis yra bent 35 proc.;
- e) nuo 2045 m. sausio 1 d. – sistema, kurioje bent 75 proc. suvartojamos energijos sudaro atsinaujinančiųjų išteklių energija, 75 proc. – atliekinė šiluma arba 75 proc. – atsinaujinančiųjų išteklių energija ir atliekinė šiluma;
- f) nuo 2050 m. sausio 1 d. – sistema, kurioje naudojama tik atsinaujinančiųjų išteklių energija, tik atliekinė šiluma arba tik atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir atliekinės šilumos derinys.

2. Kaip šio straipsnio 1 dalyje nustatytų kriterijų alternatyvą, valstybės narės taip pat gali pasirinkti tvarumo rezultatų kriterijus, grindžiamus iš centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistemos išmetamu ŠESD kiekiu vienam vartotojams patiektam šilumos ar vėsumos vienetui, atsižvelgdamos į priemones, įgyvendinamas siekiant įvykdyti pareigą pagal Direktyvos (ES) 2018/2001 24 straipsnio 4 dalį. Pasirenkant tuos kriterijus, efektyvaus centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistemoje maksimalus išmetamas ŠESD kiekis vienam vartotojams patiektam šilumos ar vėsumos vienetui yra:

- a) iki 2025 m. gruodžio 31 d.: 200 gramų/kWh;
- b) nuo 2026 m. sausio 1 d.: 150 gramų/kWh;
- c) nuo 2035 m. sausio 1 d.: 100 gramų/kWh;
- d) nuo 2045 m. sausio 1 d.: 50 gramų/kWh;
- e) nuo 2050 m. sausio 1 d.: 0 gramų/kWh.

3. Valstybės narės gali nuspręsti taikyti išmetamo ŠESD kiekio vienam šilumos ar vėsumos vienetui kriterijų bet kuriam konkrečiam laikotarpiui, nurodytam šio straipsnio 2 dalies a-e punktuose. Jei jos nusprendžia tai daryti, šio straipsnio 2 dalies a punkte nurodyto laikotarpio atveju jos apie tai praneša Komisijai ne vėliau kaip 2024 m. sausio 11 d., o šio straipsnio 2 dalies b–e punktuose nurodytų laikotarpių atveju – likus bent šešioms mėnesiams iki atitinkamo laikotarpio pradžios. Tokiame pranešime nurodomos priemonės, įgyvendinamos siekiant įvykdyti pareigą pagal Direktyvos (ES) 2018/2001 24 straipsnio 4 dalį, jei apie jas dar nebuvo pranešta, paskutinį kartą atnaujinant jų nacionalinio energetikos ir klimato srities planą.

4. Kad centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistema būtų laikoma efektyvia, valstybės narės užtikrina, kad ją pastačius arba iš esmės atnaujinus jos tiekimo mazgus, centralizuota šilumos ar vėsumos tiekimo sistema atitiktų 1 arba 2 dalyje nustatytus kriterijus, taikytinus tuo metu, kai ji pradeda naudoti arba toliau naudojama po atnaujinimo. Be to, valstybės narės užtikrina, kad, pastačius centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistemą arba iš esmės atnaujinus jos tiekimo mazgus:

- a) esamuose šilumos šaltiniuose nedidėtų iškastinio kuro, išskyrus gamtines dujas, naudojimas, palyginti su vidutiniu metiniu suvartojimu per paskutinius trejus kalendorinius sistemos naudojimo visu pajėgumu metus prieš atnaujinant ir
- b) tos sistemos visuose naujuose šilumos šaltiniuose nebūtų naudojamas iškastinis kuras, išskyrus gamtines dujas, jei ta sistema pastatyta arba iš esmės atnaujinta iki 2030 m.

5. Valstybės narės užtikrina, kad nuo 2025 m. sausio 1 d. ir vėliau - kas penkerius metus visų esamų centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistemų, kurių bendra šilumos ir vėsumos atiduodamoji galia viršija 5 MW ir kurios neatitinka 1 dalies b–e punktuose nustatytų kriterijų, operatoriai parengtų planą, kaip užtikrinti didesnę pirminės energijos vartojimo efektyvumą, sumažinti skirstymo nuostolius ir padidinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį šilumos ir vėsumos tiekimo sistemoje. Į planą įtraukiamos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti atitiktį 1 dalies b–e punktuose nustatytiems kriterijams, ir jį turi patvirtinti kompetentinga institucija.

6. Valstybės narės užtikrina, kad duomenų centrai, kurių bendra vardinė vartojamoji galia viršija 1 MW, naudotų atliekinę šilumą ar kitas atliekinės šilumos naudojimo priemones, nebent galėtų įrodyti, kad, remiantis 7 dalyje nurodytu vertinimu, tai techniškai ar ekonomiškai neįmanoma.

7. Siekdamas įvertinti, ar įmanoma toliau ekonomiškai didinti šilumos ir vėsumos tiekimo efektyvumą, valstybės narės užtikrina, kad įrenginio lygmeniu kaštų ir naudos analizė pagal XI priedą būtų atlikta, kai planuojama statyti naujus arba iš esmės atnaujinti šiuos įrenginius:

- a) šiluminį elektros energijos gamybos įrenginį, kurio bendra vidutinė metinė vartojamoji galia didesnė nei 10 MW, kad būtų įvertinti įrenginio kaštai ir nauda užtikrinant, kad jis veiktų kaip didelio naudingumo kogeneracijos įrenginys;
- b) pramonės įrenginį, kurio vidutinė metinė vartojamoji galia viršija 8 MW, siekiant įvertinti atliekinės šilumos naudojimą vietoje ir už jos ribų;
- c) paslaugų įrenginį, kurio vidutinė metinė vartojamoji galia viršija 7 MW, pvz., nuotekų valymo įrenginius ir suskystintų gamtinių dujų įrenginius, siekiant įvertinti atliekinės šilumos naudojimą vietoje ir už jos ribų;
- d) duomenų centrą, kurio bendra vardinė vartojamoji galia viršija 1 MW, siekiant įvertinti atliekinės šilumos naudojimo ekonomiškai pagrįstai paklausai patenkinti ir to įrenginio prijungimo prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklo arba veiksmingos / atsinaujinančiųjų išteklių energijos centralizuoto vėsinimo sistemos arba kitų atliekinės šilumos panaudojimo priemonių kaštų ir naudos analizę, įskaitant, be kita ko, techninį įgyvendinamumą, ekonominių efektyvumą, poveikį energijos vartojimo efektyvumui ir vietos šilumos paklausai, įskaitant sezoninį svyravimą.

Atliekant pirmos pastraipos d punkte nurodytą analizę atsižvelgiama į vėsinimo sistemos sprendimus, leidžiančius atliekinę šilumą pašalinti arba surinkti esant naudingajai temperatūrai minimaliomis pagalbinėmis energijos sąnaudomis.

Valstybės narės siekia pašalinti atliekinės šilumos naudojimo kliūtis ir teikti paramą atliekinės šilumos diegimui tais atvejais, kai atnaujinami įrenginiai arba planuojami nauji įrenginiai.

Įrangos, skirtos kurą deginančio įrenginio gaminamam anglies dioksidui surinkti, kad jį būtų galima geologiškai saugoti, kaip numatyta Direktyvoje 2009/31/EB, įrengimas šios dalies b ir c punktų taikymo tikslu nelaikomas atnaujinimu.

Valstybės narės reikalauja, kad kaštų ir naudos analizė būtų atliekama bendradarbiaujant su įmonėmis, atsakingomis už įrenginio eksploatavimą.

8. Valstybės narės gali 7 dalies netaikyti:

- a) pikinės apkrovos ir rezerviniams elektros energijos gamybos įrenginiams, kuriuos planuojama eksploatuoti mažiau nei 1 500 eksploatavimo valandų per metus (svyruojantis penkerių metų vidurkis), remiantis valstybių narių nustatyta tikrinimo procedūra, kuria užtikrinama, kad laikomasi šio išimties kriterijaus;
- b) įrenginiams, kurie turi būti netoli geologinio saugojimo vietos, patvirtintos pagal Direktyvą 2009/31/EB;
- c) duomenų centrams, kurių atliekinė šiluma yra arba bus naudojama centralizuoto šilumos tiekimo tinkle arba tiesiogiai patalpoms šildyti, buitiniam karštam vandeniui ruošti arba kitoms reikmėms pastate ar pastatų grupėje arba patalpose, kuriose yra atitinkamas duomenų centras.

Kad atskiriems individualiems įrenginiams nebūtų taikomi 7 dalies c ir d punktai, valstybės narės taip pat gali nustatyti ribines vertes, išreikštas esamos naudingosios atliekinės šilumos kiekiu, šilumos poreikiu arba atstumais tarp pramonės įrenginių ir centralizuoto šilumos tiekimo tinklą.

Valstybės narės praneša Komisijai apie pagal šią dalį patvirtintas išimtis.

9. Valstybės narės patvirtina Direktyvos (ES) 2019/944 8 straipsnyje nurodytus leidimų išdavimo kriterijus arba lygiaverčius leidimo kriterijus, siekiant:

- a) atsižvelgti į 25 straipsnio 1 dalyje nurodyto išsamaus vertinimo rezultatus;
- b) užtikrinti, kad būtų įvykdyti 7 dalyje nustatyti reikalavimai;
- c) atsižvelgti į 7 dalyje nurodytos kaštų ir naudos analizės rezultatus.

10. Valstybės narės gali, patvirtindamos 9 dalyje nurodytus leidimų išdavimo ir lygiaverčius leidimo kriterijus, atskiriems įrenginiams netaikyti reikalavimų įgyvendinti galimybes, kurių nauda viršija kaštus, jei tai būtina dėl privalomų teisinių, nuosavybės ar finansinių priežasčių. Tais atvejais atitinkama valstybė narė pateikia Komisijai motyvuotą sprendimą per tris mėnesius nuo to sprendimo priėmimo. Komisija gali pateikti nuomonę dėl sprendimo per tris mėnesius nuo jo gavimo.

11. Šio straipsnio 7, 8, 9 ir 10 dalys taikomos įrenginiams, kuriems taikoma Direktyva 2010/75/ES, nedarant poveikio toje direktyvoje nustatytiems reikalavimams.

12. Valstybės narės renka informaciją apie kaštų ir naudos analizę, atliktą pagal 7 dalies a-d punktus. Ta informacija turėtų apimti bent duomenis apie galimus tiekti šilumos kiekius ir šilumos parametrus, planuojamų eksploatavimo valandų skaičių kiekvienais metais ir geografinę objektų padėtį. Tie duomenys skelbiami tinkamai atsižvelgiant į galimą jų neskelbtinumą.

13. Remdamosi III priedo d punkte nurodytomis suderintosiomis naudingumo atskaitos vertėmis, valstybės narės užtikrina, kad didelio naudingumo kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos kilmė galėtų būti užtikrinama remiantis kiekvienos valstybės narės nustatytais objektyviais, skaidriais ir nediskriminaciniais kriterijais. Jos užtikrina, kad ta kilmės garantija atitiktų XII priede nustatytus reikalavimus ir kad joje būtų pateikta bent tame priede nurodyta informacija. Valstybės narės abipusiai pripažįsta viena kitos kilmės garantijas, išimtinai kaip šioje dalyje nurodytos informacijos įrodymą. Bet koks atsisakymas pripažinti kilmės garantiją kaip tokį įrodymą, visų pirma dėl priežasčių,

susijusių su sukčiavimo prevencija, turi būti pagrįstas objektyviais, skaidriais ir nediskriminaciniais kriterijais. Valstybės narės praneša Komisijai apie tokį atsisakymą ir išdėsto jo motyvus. Jei atsisakoma pripažinti kilmės garantiją, Komisija gali priimti sprendimą, kuriuo atsisakiusioji šalis būtų priversta ją pripažinti, visų pirma dėl objektyvių, skaidrių ir nediskriminacinių kriterijų, kuriais toks pripažinimas yra grindžiamas.

14. Valstybės narės užtikrina, kad teikiant bet kokią paramą kogeneracijai būtų nustatyta sąlyga, kad elektros energija būtų pagaminta didelio naudingumo kogeneracijos būdu, o atliekinė šiluma efektyviai naudojama siekiant sutaupyti pirminės energijos. Kogeneracijai ir centralizuotai šilumos gamybai, taip pat tinklams skirtai valstybės paramai, kai taikytina, taikomos valstybės pagalbos taisyklės.

27 straipsnis

Energijos transformavimas, perdavimas ir skirstymas

1. Nacionalinės energetikos reguliavimo institucijos, vykdydamos joms direktyvose 2009/73/EB ir (ES) 2019/944 numatytas reguliavimo užduotis, susijusias su jų sprendimais dėl dujų ir elektros energijos infrastruktūros veikimo, įskaitant sprendimus dėl tinklo tarifų, taiko principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ pagal šios direktyvos 3 straipsnį. Be principo „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“, nacionalinės energetikos reguliavimo institucijos gali atsižvelgti į išlaidų efektyvumą, sistemos efektyvumą ir tiekimo saugumą, taip pat į rinkos integraciją, kartu užtikrindamos Sąjungos klimato srities tikslus ir tvarumą, kaip nustatyta Reglamento (ES) 2019/943 18 straipsnyje ir Reglamento (EB) Nr. 715/2009 13 straipsnyje.

2. Valstybės narės užtikrina, kad dujų ir elektros energijos perdavimo ir skirstymo sistemų operatoriai planuodami tinklą, plėtodami tinklą ir priimdami investavimo sprendimus taikytų principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ pagal šios direktyvos 3 straipsnį. Nacionalinės reguliavimo institucijos arba kitos paskirtosios nacionalinės institucijos tikrina, ar perdavimo sistemos operatorių ir skirstymo sistemos operatorių naudojamomis metodikomis kaštų ir naudos analizėje įvertinamos alternatyvos ir atsižvelgiama į platesnę energijos vartojimo efektyvumo sprendimų naudą, paklausos lankstumą ir investicijas į turtą, kuriomis prisidedama prie klimato kaitos švelninimo. Nacionalinės reguliavimo institucijos ir kitos paskirtosios institucijos, tvirtindamos, tikrindamos arba stebėdamos perdavimo sistemos operatorių ar skirstymo sistemos operatorių pateiktus projektus ir tinklo plėtros planus pagal Direktyvos 2009/73/EB 22 straipsnį ir Direktyvos (ES) 2019/944 32 straipsnio 3 dalį bei 51 straipsnį, taip pat tikrina, kaip perdavimo sistemos operatoriai arba skirstymo sistemos operatoriai įgyvendina principą „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“. Nacionalinės reguliavimo institucijos, glaudžiai bendradarbiaudamos su perdavimo sistemos operatoriais ir skirstymo sistemos operatoriais, kurie gali dalytis svarbiausiomis techninėmis ekspertinėmis žiniomis, gali pateikti metodiką ir gaires, kaip įvertinti alternatyvas kaštų ir naudos analizėje.

3. Valstybės narės užtikrina, kad perdavimo ir skirstymo sistemų operatoriai stebėtų ir kiekybiškai įvertintų bendrą tinklo nuostolių apimtį ir, jei tai techniškai ir finansiškai įmanoma, optimizuotų tinklus ir padidintų tinklo efektyvumą. Perdavimo ir skirstymo sistemų operatoriai apie tas priemones ir mažinant tinklo nuostolius numatomą sutaupyti energijos kiekį praneša nacionalinei energetikos reguliavimo institucijai. Valstybės narės užtikrina, kad perdavimo ir skirstymo sistemų operatoriai įvertintų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones savo esamų dujų arba elektros energijos perdavimo ar skirstymo sistemų atžvilgiu ir didintų energijos vartojimo efektyvumą projektuojant ir eksploatuojant infrastruktūrą, visų pirma atsižvelgiant į išmaniųjų tinklų plėtrą. Valstybės narės, taikydamos paskatomis grindžiamas taisykles ir laikydamosi Reglamento (ES) 2019/943 18 straipsnyje bei Reglamento (EB) Nr. 715/2009 13 straipsnyje nustatytų tarifų principų, skatina perdavimo ir skirstymo sistemų operatorius kurti novatoriškus sprendimus, kaip pagerinti esamų ir būsimų sistemų energijos vartojimo efektyvumą.

4. Nacionalinės energetikos reguliavimo institucijos į metinę ataskaitą, rengiamą pagal Direktyvos 2009/73/EB 41 straipsnį ir Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 1 dalies i punktą, įtraukia konkretų skirsnį apie pažangą, padarytą didinant energijos vartojimo efektyvumą, kiek tai susiję su dujų ir elektros energijos infrastruktūros eksploatavimu. Tose ataskaitose nacionalinės energetikos reguliavimo institucijos įvertina bendrą efektyvumą eksploatuojant dujų ir elektros energijos infrastruktūrą, nurodo perdavimo ir skirstymo sistemų operatorių įgyvendintas priemones ir, kai taikytina, pateikia rekomendacijas dėl energijos vartojimo efektyvumo didinimo, įskaitant ekonomiškai efektyvias alternatyvas, kurios sumažintų pikines apkrovas ir bendrą elektros energijos suvartojimą.

5. Valstybės narės užtikrina, kad elektros tinklo reguliavimas ir elektros tinklo tarifai atitiktų XIII priede nustatytus kriterijus, atsižvelgiant į tinklo kodeksus ir gaires, parengtus pagal Reglamentą (ES) 2019/943, ir Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnio 7 dalies a punkte nustatytą pareigą, kad būtinos investicijos į tinklus būtų daromos taip, kad būtų užtikrintas tinklų gyvybingumas.
6. Valstybės narės gali leisti nustatyti tokias tinklais perduodamos ir skirstomos energijos schemų ir tarifų struktūrų dalis, kurias taikant būtų siekiama socialinio tikslo, jei užtikrinama, kad bet kokie perdavimo ir skirstymo sistemos sutrikimai būtų kuo mažesni ir būtų proporcingi siekiamam socialiniam tikslui.
7. Nacionalinės reguliavimo institucijos užtikrina, kad iš perdavimo ir skirstymo tarifų būtų pašalintos paskatos, kurios neišvengiamai veikia elektros energijos ir dujų gamybos, perdavimo, skirstymo ir tiekimo energijos vartojimo efektyvumą. Valstybės narės užtikrina infrastruktūros projektavimo ir esamos infrastruktūros eksploatavimo efektyvumą pagal Reglamentą (ES) 2019/943 ir tai, kad tarifai leistų reguliuoti apkrovą.
8. Perdavimo sistemų operatoriai ir skirstymo sistemų operatoriai laikosi XIV priedo.
9. Kai tikslinga, nacionalinės reguliavimo institucijos gali reikalauti, kad perdavimo sistemų operatoriai ir skirstymo sistemų operatoriai mažintų prijungimo ir sistemos naudojimo mokesčius ir tokiu būdu skatintų, kad didelio naudingumo kogeneracijos įrenginiai būtų šalia šilumos paklausos vietų.
10. Didelio naudingumo kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos gamintojams, norintiems prisijungti prie tinklo, valstybės narės gali leisti skelbti konkursus prisijungimo darbams atlikti.
11. Teikdamos ataskaitas pagal Direktyvą 2010/75/ES, ir nedarant poveikio tos direktyvos 9 straipsnio 2 daliai, valstybės narės apsvarsto galimybę įtraukti informaciją apie energijos vartojimo efektyvumo lygius įrenginiuose, kurių bendra nominali kuro deginimo šiluminė galia yra 50 MW arba didesnė, atsižvelgdamos į atitinkamus geriausius esamus gamybos būdus, parengtus pagal Direktyvą 2010/75/ES.

VI SKYRIUS

HORIZONTALIOSIOS NUOSTATOS

28 straipsnis

Kvalifikacijos, akreditavimo ir sertifikavimo sistemų buvimas

1. Valstybės narės sukuria tinklą, kuriuo užtikrinama, kad su energijos vartojimo efektyvumu susijusių specialistų kompetencijos lygis atitiktų rinkos poreikius. Valstybės narės, glaudžiai bendradarbiaudamos su socialiniais partneriais, užtikrina, kad su energijos vartojimo efektyvumu susijusiems specialistams, įskaitant energetinių paslaugų teikėjus, energijos vartojimo audito paslaugų teikėjus, energetikos vadybininkus, nepriklausomus ekspertus, pastato dalių montuotojus, kaip nurodyta Direktyvoje 2010/31/ES, ir integruotų renovacijos darbų teikėjus, būtų taikomos sertifikavimo arba lygiavertės kvalifikacijos sistemos, įskaitant, kai reikia, tinkamas mokymo programas, ir kad jos būtų patikimos ir padėtų siekti nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo tikslų ir bendrų Sąjungos dekarbonizavimo tikslų.

Valstybės narės užtikrina, kad sertifikavimo arba lygiavertčių kvalifikacijos sistemų, įskaitant, kai reikia, tinkamas mokymo programas, teikėjai būtų akredituojami pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 765/2008⁽⁴⁷⁾ arba patvirtinami pagal suderintus nacionalinius teisės aktus ar standartus.

⁽⁴⁷⁾ 2008 m. liepos 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 765/2008, nustatantis akreditavimo reikalavimus ir panaikinantį Reglamentą (EEB) Nr. 339/93 (OL L 218, 2008 8 13, p. 30).

2. Valstybės narės propaguoja dalyvavimą sertifikavimo, mokymo ir švietimo programose, kad būtų užtikrinta, jog kad energijos vartojimo efektyvumo srities specialistų kompetencijos lygis atitiktų rinkos poreikius.
3. Ne vėliau kaip 2024 m. spalio 11 d. Komisija:
  - a) bendradarbiaudama su valstybių narių paskirtų ekspertų grupe, nustato sistemą arba parengia kampaniją, kuria siekiama pritraukti daugiau žmonių būti energijos vartojimo efektyvumo srities specialistais, kartu užtikrinant, kad būtų laikomasi nediskriminavimo principo;
  - b) įvertina, ar įmanoma sukurti bendro prieigos punkto platformą, kai įmanoma, pasinaudojant esamomis iniciatyvomis, siekdama padėti valstybėms narėms nustatyti priemones, kuriomis būtų užtikrinamas tinkamas kvalifikuotų specialistų lygis, būtinas norint neatsilikti nuo pažangos energijos vartojimo efektyvumo srityje tempo, kad būtų pasiekti Sąjungos klimato srities ir energetikos tikslai. Platformoje būtų suburiami valstybių narių ekspertai, socialiniai partneriai, švietimo įstaigos, akademinė bendruomenė ir kiti atitinkami suinteresuotieji subjektai, kad būtų skatinama ir propaguojama su kvalifikacijos sistemomis ir mokymo programomis susijusi geriausia praktika, siekiant užtikrinti, kad būtų daugiau energijos vartojimo efektyvumo srities specialistų ir kad būtų perkvalifikuojami specialistai ir keliama esamų specialistų kvalifikacija, siekiant patenkinti rinkos poreikius.
4. Valstybės narės užtikrina, kad nacionalinėse sertifikavimo sistemose arba lygiavertėse kvalifikacijos sistemose, įskaitant, kai reikia, mokymo programas, būtų atsižvelgiama į galiojančius Europos arba tarptautinius energijos vartojimo efektyvumo standartus.
5. Valstybės narės užtikrina, kad 1 dalyje nurodytos sertifikavimo sistemos, lygiavertės kvalifikacijos sistemos arba tinkamos mokymo programos būtų viešai prieinamos, ir bendradarbiauja tarpusavyje ir su Komisija sistemų palyginimo ir pripažinimo srityje.

Valstybės narės imasi atitinkamų priemonių vartotojams informuoti apie sistemų prieinamumą pagal 29 straipsnio 1 dalį.

6. Valstybės narės ne vėliau kaip 2024 m. gruodžio 31 d., o vėliau – bent kas ketverius metus, įvertina, ar sistemos užtikrina energetinių paslaugų teikėjų, energijos vartojimo auditorių, energetikos vadybininkų, nepriklausomų ekspertų, pastato dalių montuotojų, kaip nurodyta Direktyvoje 2010/31/ES, bei integruotų renovacijos darbų teikėjų reikiamą kompetencijos lygį ir vienodas galimybes visiems asmenims laikantis nediskriminavimo principo. Valstybės narės taip pat įvertina atotrūkį tarp turimų ir reikalingų specialistų. Valstybės narės viešai paskelbia vertinimą ir jų rekomendacijas ir juos pateikia per elektroninę platformą, sukurtą pagal Reglamento (ES) 2018/1999 28 straipsnį.

29 straipsnis

Energetinės paslaugos

1. Siekiant skatinti energetinių paslaugų rinką ir MVĮ galimybes į ją patekti, valstybės narės platina aiškią ir lengvai prieinamą informaciją apie:
  - a) esamas energetinių paslaugų sutartis ir sąlygas, kurias reikėtų įtraukti į tokias sutartis, kad būtų užtikrintas energijos taupymas ir galutinių vartotojų teisės;
  - b) finansines priemones, skatinamąsias priemones, dotacijas, apyvartinius fondus, garantijas, draudimo sistemas ir paskolas energijos vartojimo efektyvumo paslaugų projektams remti;
  - c) esamus energetikos paslaugų teikėjus, pavyzdžiui, ESCO, kurie yra kvalifikuoti arba sertifikuoti ir kurių kvalifikacija arba sertifikatai atitinka 28 straipsnį;
  - d) esamas stebėsenos ir tikrinimo metodikas ir kokybės kontrolės sistemas.
2. Valstybės narės skatina kurti kokybės ženklus, *inter alia*, prekybos asociacijų kokybės ženklus, kai aktualu, remiantis Europos arba tarptautiniais standartais.

3. Valstybės narės užtikrina, kad esamų energetinių paslaugų teikėjų, kurie yra kvalifikuoti arba sertifikuoti ir kurių kvalifikacija arba sertifikatai atitinka 28 straipsnį, sąrašas būtų viešai prieinamas ir reguliariai atnaujinamas, arba suteikia galimybę naudotis sąsaja, kurioje energetinių paslaugų teikėjai galėtų pateikti tą informaciją.

4. Valstybės narės skatina ir užtikrina, kai tai techniniu ir ekonominiu požiūriu įmanoma, kad viešosioms įstaigoms priklausančių didelių pastatų renovacijai būtų sudaromos sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo. Didelių negyvenamųjų pastatų, kurių bendras naudingasis patalpų plotas viršija 750 m², renovacijos atveju valstybės narės užtikrina, kad viešosios įstaigos įvertintų galimybę sudaryti sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo ir naudotis kitomis energiniu naudingumu grindžiamomis energetinėms paslaugomis.

Valstybės narės gali skatinti viešąsias įstaigas sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo derinti su platesnėmis energetinėmis paslaugomis, įskaitant reguliavimą apkrova ir energijos kaupimą, kad būtų užtikrintas energijos taupymas ir ilgainiui išlaikomi pasiekti rezultatai, vykdant nuolatinę stebėseną, efektyvią eksploataciją ir techninę priežiūrą.

5. Valstybės narės remia viešąjį sektorių jam priimant pasiūlymus dėl energetinių paslaugų, visų pirma dėl pastatų atnaujinimo; tai daroma:

- a) rengiant pavyzdines sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo, į kurias įtraukiamos bent XV priede išvardytos nuostatos ir kuriose atsižvelgiama į esamus Europos arba tarptautinius standartus, turimas konkursų rengimo gaires ir Eurostato vadovą dėl sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo traktavimo valdžios sektoriaus sąskaitose;
- b) teikiant informaciją apie sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo geriausios praktikos pavyzdžius, įskaitant, jei ji turima, kaštų ir naudos analizę, paremtą gyvavimo ciklo metodu;
- c) skatinant ir sukuriant viešą pagal sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo įgyvendintų ir vykdomų projektų duomenų bazę, kurioje nurodomas numatomas sutaupyti ir sutaupytas energijos kiekis.

6. Valstybės narės remia tinkamą energetinių paslaugų rinkos veikimą, imdamosi šių priemonių:

- a) nustatydamos vieną ar daugiau kontaktinių centrų, kuriuose galutiniai vartotojai gali gauti 1 dalyje nurodytą informaciją, ir viešindamos informaciją apie juos;
- b) šalindamos reguliavimo ir su reguliavimu nesusijusias kliūtis, trukdančias naudotis sutartimis dėl energijos vartojimo efektyvumo ir (arba) kitais energijos vartojimo efektyvumo paslaugų modeliais energijos taupymo priemonėms nustatyti ar įgyvendinti;
- c) kurdamos patariamąsias įstaigas, nepriklausomus rinkos tarpininkus, įskaitant vieno langelio principu veikiančius centrus arba panašius paramos mechanizmus, ir stiprindamos jų vaidmenį, kad būtų skatinama rinkos paklausa ir pasiūlos plėtra, taip pat pateikdamos informaciją apie tuos paramos mechanizmus viešai, kad ji būtų prieinama rinkos dalyviams.

7. Siekdamas remti tinkamą energetinių paslaugų rinkos veikimą, valstybės narės gali sukurti atskirą mechanizmą arba paskirti ombudsmeną, kuris užtikrintų veiksmingą skundų nagrinėjimą ir neteisminių ginčų dėl energetinių paslaugų ir sutarčių dėl energijos vartojimo efektyvumo sprendimą.

8. Valstybės narės užtikrina, kad energijos skirstytojai, skirstymo sistemos operatoriai ir mažmeninės prekybos energija įmonės nevykdytų jokios veiklos, kuri galėtų kliudyti energetinių paslaugų ar energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių paklausai ir teikimui arba trukdytų tokių paslaugų ar priemonių rinkų raidai, įskaitant konkurentų neįsileidimą į rinką ar piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi.

30 straipsnis

Nacionalinis energijos vartojimo efektyvumo fondas, finansavimas ir techninė parama

1. Nedarant poveikio SESV 107 ir 108 straipsniams, valstybės narės sudaro palankesnes sąlygas sukurti finansavimo priemones arba naudotis esamomis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonėmis, kad būtų padidinta daugiašalio finansavimo ir dotacijų, finansinių priemonių ir techninės pagalbos derinio teikiama nauda.

2. Komisija, kai tikslinga, tiesiogiai arba pasitelkdama finansų įstaigas, padeda valstybėms narėms sukurti finansavimo priemones ir projektų rengimo pagalbos centrus nacionaliniu, regionų ar vietos lygmenimis, skirtus investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą įvairiuose sektoriuose didinti ir energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams, asmenims iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims apsaugoti bei įgalinti, taip pat integruojant lygybės principą, kad nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje.

3. Valstybės narės priima priemones, kuriomis skatinami skolinimo produktai energijos vartojimo efektyvumui didinti, pavyzdžiui, žaliosios hipotekos paskolos ir užtikrintos ar neužtikrintos žaliosios paskolos, ir užtikrina, kad finansų įstaigos plačiai ir nediskriminuodamos tuos produktus siūlytų ir kad jie būtų matomi ir prieinami vartotojams. Atsižvelgdamos į pagal 10 dalį Komisijos pateiktas gaires, valstybės narės patvirtina priemones, kuriomis sudaromos sąlygos įgyvendinti išsimokėjimo apmokant sąskaitas už komunalines paslaugas ir mokant mokesčius schemas. Valstybės narės užtikrina, kad bankai ir kitos finansų įstaigos gautų informaciją apie galimybes dalyvauti finansuojant energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, be kita ko, kuriant viešojo ir privačiojo sektorių partnerystes. Valstybės narės skatina kurti investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą skirtas paskolų garantijų priemones.

4. Nedarant poveikio SESV 107 ir 108 straipsniams, valstybės narės skatina nustatyti finansinės paramos schemas, kuriomis siekiama didinti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių, skirtų iš esmės atnaujinti individualaus ir centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistemas, panaudojimą.

5. Valstybės narės skatina nustatyti vietos lygmens ekspertines žinias ir techninę pagalbą, kai tinkama, pasitelkiant esamus tinklus ir infrastruktūrą, kad būtų teikiamos konsultacijos dėl geriausios praktikos, susijusios su vietos centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo sistemų dekarbonizavimu, pavyzdžiui, dėl galimybių gauti specialią finansinę paramą.

6. Komisija sudaro palankesnes sąlygas kompetentingoms nacionalinėms ar regionų institucijoms ar įstaigoms keistis geriausios praktikos pavyzdžiais, be kita ko, rengiant metinius reguliavimo subjektų susitikimus, naudojant viešai prieinamas duomenų bazines, kuriose pateikiama informacija apie tai, kaip valstybės narės įgyvendina priemones, ir pateikiant skirtingų valstybių palyginimus.

7. Siekiant mobilizuoti privatųjį finansavimą energijos vartojimo efektyvumo priemonėms ir energetinėms renovacijoms ir padėti pasiekti Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo tikslus bei užtikrinti nacionalinius įnašus pagal šios direktyvos 4 straipsnį, taip pat pasiekti Direktyvos 2010/31/ES tikslus, Komisija veda dialogą tiek su viešosiomis, tiek su privačiomis finansų įstaigomis, taip pat atitinkamais konkrečiais sektoriais, kad būtų nustatyti poreikiai ir galimi veiksmai, kurių ji galėtų imtis.

8. 7 dalyje nurodytus veiksmus sudaro šie elementai:

- a) kapitalo investicijų į energijos vartojimo efektyvumą sutelkimas, atsižvelgiant į sutaupytos energijos platesnio pobūdžio poveikį;
- b) finansų įstaigų nustatytinų specialių energijos vartojimo efektyvumo finansinių priemonių ir plataus masto finansavimo schemų įgyvendinimo palengvinimas;
- c) geresnių energijos ir finansų sričių veiklos rezultatų duomenų užtikrinimas imantis šių veiksmų:
  - i) toliau nagrinėjant, kaip investicijos į energijos vartojimo efektyvumą padidina pagrindinio turto vertę;
  - ii) remiant tyrimus, kuriais siekiama įvertinti investicijų į energijos vartojimo efektyvumą su energija nesusijusios naudos monetizavimą.

9. Siekiant sutelkti privatųjį finansavimą energijos vartojimo efektyvumo priemonėms ir energetinėms renovacijoms, įgyvendindamos šią direktyvą valstybės narės:

- a) apsvarsto būdus, kaip geriau pasinaudoti energijos naudojimo vadybos sistemomis ir energijos vartojimo auditais pagal 11 straipsnį siekiant paveikti sprendimų priėmimą;

b) optimaliai naudojasi galimybėmis ir priemonėmis, prieinamomis iš Sąjungos biudžeto ir pasiūlytomis Pažangiojo išmaniųjų pastatų finansavimo iniciatyvoje bei 2020 m. spalio 14 d. Komisijos komunikate „Renovacijos banga Europoje: pastatų ekologizavimas, darbo vietų kūrimas ir gyvenimo gerinimas“.

10. Komisija ne vėliau kaip 2024 m. gruodžio 31 d. pateikia valstybėms narėms ir rinkos dalyviams gaires, kaip paskatinti privačiojo sektoriaus investicijas.

Gairių tikslas – padėti valstybėms narėms ir rinkos dalyviams plėtoti ir įgyvendinti jų investicijas į energijos vartojimo efektyvumą, be kita ko, pagal įvairias Sąjungos programas, ir pasiūlyti tinkamus finansinius mechanizmus ir novatoriškus finansavimo sprendimus, derinamus su dotacijomis, finansinėmis priemonėmis ir projektų rengimo pagalba, siekiant išplėsti esamas iniciatyvas ir panaudoti Sąjungos programas kaip katalizatorių siekiant pritraukti ir paskatinti privatųjį finansavimą.

11. Valstybės narės gali įsteigti nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą. Šio fondo tikslas – įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo priemones, siekiant padėti valstybėms narėms užtikrinti 4 straipsnio 2 dalyje nurodytus nacionalinius energijos vartojimo efektyvumo įnašus ir orientacines trajektorijas. Nacionalinis energijos vartojimo efektyvumo fondas gali būti įsteigtas kaip specialus fondas pagal jau esamą nacionalinę priemonę, kuria skatinamos kapitalo investicijos. Nacionalinis energijos vartojimo efektyvumo fondas gali būti finansuojamas pajamomis iš pastatų ir transporto sektoriams skirtų apyvartinių taršos leidimų aukcionų pagal ES ATLPS.

12. Valstybės narės, steigdamos nacionalinius energijos vartojimo efektyvumo fondus, kaip nurodyta šio straipsnio 11 dalyje, nustato finansavimo priemones, įskaitant valstybės garantijas, kad padidintų privačiųjų investicijų į energijos vartojimo efektyvumą ir šio straipsnio 3 dalyje nurodytų skolinimo produktų energijos vartojimo efektyvumui didinti bei novatoriškų schemų panaudojimą. Pagal 8 straipsnio 3 dalį ir 24 straipsnį nacionalinis energijos vartojimo efektyvumo fondas pirmiausia remia priemonių įgyvendinimą energijos nepriteklių patiriančių asmenų, pažeidžiamų vartotojų, asmenų iš mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenančių asmenų atžvilgiu. Ta parama apima MVĮ skirtų energijos vartojimo efektyvumo priemonių finansavimą, siekiant pritraukti ir paskatinti privatųjį MVĮ finansavimą.

13. Valstybės narės gali leisti viešosioms įstaigoms įvykdyti 6 straipsnio 1 dalyje nustatytas pareigas į nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą kasmet įmokant sumą, lygiavertę investicijų, kurių reikia toms pareigoms įvykdyti, sumai.

14. Valstybės narės gali nustatyti, kad įpareigosios šalys gali įvykdyti 8 straipsnio 1 ir 4 dalyje nustatytas pareigas kasmet įmokėdamos į nacionalinį energijos vartojimo efektyvumo fondą sumą, lygią investicijoms, kurių reikia toms pareigoms įvykdyti.

15. Valstybės narės savo pajamas, gautas iš metinių išmetamo dujų kiekio kvotų pagal Sprendimą Nr. 406/2009/EB, gali naudoti novatoriškam energijos vartojimo efektyvumo didinimo finansavimui kurti.

16. Komisija įvertina viešojo finansavimo energijos vartojimo efektyvumo srityje rėmimo veiksmingumą ir efektyvumą Sąjungos ir nacionaliniu lygmenimis ir valstybių narių pajėgumą didinti privačiųjų investicijų į energijos vartojimo efektyvumą panaudojimą, kartu atsižvelgdama į viešojo finansavimo poreikius, išreikštus nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose. Komisija įvertina, ar Sąjungos lygmens energijos vartojimo efektyvumo mechanizmas, kurio tikslas – suteikti Sąjungos garantiją, techninę pagalbą ir susijusias dotacijas, kad būtų galima įgyvendinti finansines priemones ir finansavimo bei paramos schemas nacionaliniu lygmeniu, galėtų ekonomiškai efektyviai padėti siekti Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo ir klimato srities tikslų, ir, jei tikslinga, pasiūlo nustatyti tokį mechanizmą.

Tuo tikslu Komisija ne vėliau kaip 2024 m. kovo 30 d. pateikia ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai, kartu su pasiūlymais, kai tikslinga, dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų.

17. Valstybės narės ne vėliau kaip 2025 m. kovo 15 d., o vėliau - kas dvejus metus, savo integruotose nacionalinėse energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitose, teikiamose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 17 straipsnį, pagal jo 21 straipsnį pateikia Komisijai šiuos duomenis:

- a) viešųjų investicijų į energijos vartojimo efektyvumą apimtį ir vidutinį svertinį koeficientą, pasiektą naudojant viešąjį finansavimą, kuriuo remiamos energijos vartojimo efektyvumo priemonės;
- b) skolinimo produktų energijos vartojimo efektyvumui didinti apimtį, nurodytą pagal skirtingus produktus;
- c) kai aktualu, taikomas nacionalines finansavimo programas, kuriomis siekiama padidinti energijos vartojimo efektyvumo ir geriausios praktikos pavyzdžių panaudojimą, ir novatoriškas energijos vartojimo efektyvumo finansavimo schemas.

Kad būtų lengviau parengti šios dalies pirmoje pastraipoje nurodytą ataskaitą, Komisija toje pastraipoje nustatytus reikalavimus įtraukia į bendrą šabloną, nustatytą pagal Reglamento (ES) 2018/1999 17 straipsnio 4 dalį priimtuose įgyvendinimo aktuose.

18. 17 dalies b punkte nurodytos pareigos įvykdymo tikslu ir nedarant poveikio papildomoms nacionalinėms priemonėms, valstybės narės atsižvelgia į esamas finansų įstaigoms taikomas informacijos atskleidimo pareigas, įskaitant:

- a) kredito įstaigoms taikomas informacijos atskleidimo taisyklės pagal Komisijos deleguotąjį reglamentą (ES) 2021/2178 ⁽⁴⁸⁾;
- b) kredito įstaigoms taikomus ASV rizikos atskleidimo reikalavimus pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 575/2013 ⁽⁴⁹⁾ 449a straipsnį.

Siekiant palengvinti duomenų apie skolinimo produktų energijos vartojimo efektyvumui didinti apimtį rinkimą ir agregavimą 17 dalies b punkte nurodytos pareigos įvykdymo tikslu, Komisija ne vėliau kaip 2024 m. kovo 15 d. valstybėms narėms pateikia gaires dėl pareigos prie duomenų apie skolinimo produktų energijos vartojimo efektyvumui didinti apimtį, jų rinkimo ir agregavimo nacionaliniu lygmeniu tvarkos.

31 straipsnis

Perskaičiavimo koeficientai ir pirminės energijos koeficientai

1. Siekiant palyginti sutaupytos energijos kiekį ir perskaičiuoti jį palyginamais vienetais, taikomos Reglamento (ES) 2018/2066 VI priede nustatytos apatinio šilumingumo vertės ir šio straipsnio 2 dalyje nustatyti pirminės energijos koeficientai, nebent būtų pagrįsta taikyti kitas vertes ar koeficientus.
2. Jei sutaupytos energijos kiekis apskaičiuojamas kaip pirminė energija taikant galutinės energijos suvartojimu grindžiamą metodą „iš apačios į viršų“, taikomas pirminės energijos koeficientas.
3. Sutaupytos elektros energijos kiekiui (kWh) apskaičiuoti valstybės narės taiko koeficientą, kad galėtų tiksliai apskaičiuoti sutaupytą pirminės energijos kiekį. Valstybės narės taiko numatytąjį koeficientą 1,9, išskyrus atvejus, kai jos, remdamosi pagrįstomis nacionalinėmis aplinkybėmis, savo nuožiūra nustato kitokį koeficientą.
4. Sutaupytos kitų nešiklių energijos kiekiui (kWh) apskaičiuoti valstybės narės taiko koeficientą, kad galėtų tiksliai apskaičiuoti sutaupytą pirminės energijos kiekį.
5. Kai vietoje šioje direktyvoje nustatytos numatytosios vertės valstybės narės nustato savo koeficientą, jos jį nustato pagal skaidrią metodiką, remdamosi nacionalinėmis, regioninėmis arba vietos aplinkybėmis, nuo kurių priklauso pirminės energijos suvartojimas. Tos aplinkybės turi būti pagrįstos, patikrinamos ir grindžiamos objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais.

⁽⁴⁸⁾ 2021 m. liepos 6 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2021/2178, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/852 papildomas nustatant įmonių, kurioms taikomas Direktyvos 2013/34/ES 19a arba 29a straipsnis, atskleistinos informacijos apie aplinkos atžvilgiu tvarią veiklą turinį bei pateikimą ir nustatant metodiką, taikytiną vykdant tą informacijos atskleidimo prievolę (OL L 443, 2021 12 10, p. 9).

⁽⁴⁹⁾ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012 (OL L 176, 2013 6 27, p. 1).

6. Nustatydamas savo koeficientą valstybės narės atsižvelgia į savo energijos rūšių derinį, nurodytą jų atnaujintuose integruotuosiuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, pateiktuose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 14 straipsnio 2 dalį, ir jų vėlesniuose integruotuosiuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, apie kuriuos pranešta Komisijai pagal to reglamento 3 ir 7–12 straipsnius. Jei valstybės narės nukrypsta nuo numatytosios vertės, jos praneša Komisijai apie savo taikomą koeficientą kartu su apskaičiavimo metodika ir pagrindžiamaisiais duomenimis tuose atnaujintuose planuose ir vėlesniuose planuose.

7. Komisija ne vėliau kaip 2026 m. gruodžio 25 d., o vėliau – kas ketverius metus, peržiūri numatytuosius koeficientus remdamasi stebėjimų duomenimis. Tos peržiūros atliekamos atsižvelgiant į jų poveikį Sąjungos teisei, pavyzdžiui, Direktyvai 2009/125/EB ir Reglamentui (ES) 2017/1369.

VII SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

32 straipsnis

Sankcijos

Valstybės narės nustato taisykles dėl sankcijų, taikomų pažeidus pagal šią direktyvą priimtas nacionalines nuostatas, ir imasi visų būtinų priemonių užtikrinti, kad tos sankcijos būtų įgyvendinamos. Numatytos sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos. Valstybės narės ne vėliau kaip 2025 m. spalio 11 d. praneša apie tas taisykles ir priemones Komisijai, ir nedelsdamos jai praneša apie visus vėlesnius joms įtakos turinčius pakeitimus.

33 straipsnis

Deleguotieji aktai

1. Komisijai pagal 34 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais peržiūrimos Reglamente (ES) 2015/2402 nustatytos suderintosios atskaitos naudingumo vertės.

2. Komisijai pagal 34 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais ši direktyva iš dalies keičiama suderinant 31 straipsnyje ir II, III, V, VIII–XII bei XIV prieduose nurodytas vertes, skaičiavimo metodus, numatytuosius pirminės energijos koeficientus ir reikalavimus su technikos pažanga.

3. Komisijai pagal 34 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais ši direktyva papildoma nuostatomis, pagal kurias, pasikonsultavus su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, nustatoma bendra Sąjungos teritorijoje esančių duomenų centrų darnumo vertinimo sistema. Pirmą tokią deleguotąjį aktą Komisija priima ne vėliau kaip 2023 m. gruodžio 31 d. Bendroje Sąjungos sistemoje nustatoma duomenų centrų darnumo rodiklių apibrėžtis ir pagrindiniai veiklos rezultatų rodikliai bei jų matavimo metodika.

34 straipsnis

Įgaliojimų delegavimas

1. Įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami šiame straipsnyje nustatytais sąlygomis.

2. 33 straipsnyje nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami penkerių metų laikotarpiui nuo 2023 m. spalio 10 d. Likus ne mažiau kaip devyniems mėnesiams iki penkerių metų laikotarpio pabaigos Komisija parengia naudojimosi deleguotaisiais įgaliojimais ataskaitą. Deleguotieji įgaliojimai savaime pratęsiami tokios pačios trukmės laikotarpiais, išskyrus atvejus, kai Europos Parlamentas arba Taryba pareiškia prieštaravimų dėl tokio pratęsimo likus ne mažiau kaip trims mėnesiams iki kiekvieno laikotarpio pabaigos.

3. Europos Parlamentas arba Taryba gali bet kada atšaukti 33 straipsnyje nurodytus deleguotuosius įgaliojimus. Sprendimu dėl įgaliojimų atšaukimo nutraukiami tame sprendime nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus. Sprendimas įsigalioja kitą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* arba vėlesnę jame nurodytą dieną. Jis nedaro poveikio jau galiojančių deleguotųjų aktų galiojimui.
4. Prieš priimdama deleguotąjį aktą Komisija konsultuojasi su kiekvienos valstybės narės paskirtais ekspertais vadovaudamasi 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstituciniame susitarime dėl geresnės teisėkūros nustatytais principais.
5. Apie priimtą deleguotąjį aktą Komisija nedelsdama vienu metu praneša Europos Parlamentui ir Tarybai.
6. Pagal 33 straipsnį priimtas deleguotasis aktas įsigalioja tik tuo atveju, jei per du mėnesius nuo pranešimo Europos Parlamentui ir Tarybai apie šį aktą dienos nei Europos Parlamentas, nei Taryba nepareiškia prieštaravimų arba jei dar nepasibaigus šiam laikotarpiui ir Europos Parlamentas, ir Taryba praneša Komisijai, kad prieštaravimų nereikš. Europos Parlamento arba Tarybos iniciatyva tas laikotarpis pratęsiamas dviem mėnesiais.

35 straipsnis

Peržiūra ir įgyvendinimo stebėseną

1. Pagal Reglamento (ES) 2018/1999 35 straipsnį teikdama energetikos sąjungos būklės ataskaitą, Komisija praneša apie anglies dioksido rinkos veikimą pagal to reglamento 35 straipsnio 1 dalį ir 2 dalies c punktą, atsižvelgdama į šios direktyvos įgyvendinimo poveikį.
2. Komisija ne vėliau kaip 2025 m. spalio 31 d., o vėliau – kas ketverius metus, įvertina esamas priemones, kuriomis siekiama padidinti energijos vartojimo efektyvumą ir dekarbonizavimą šildymo ir vėsinimo sektoriuje. Atliekant vertinimą atsižvelgiama į visus šiuos elementus:
  - a) energijos vartojimo efektyvumo ir ŠESD išmetimo tendencijas šildymo ir vėsinimo sektoriuje, įskaitant centralizuotą šilumos ir vėsumos tiekimą;
  - b) taikomų priemonių tarpusavio sąsajas;
  - c) energijos vartojimo efektyvumo ir išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio pokyčius šilumos ir vėsumos tiekimo sektoriuje;
  - d) esamą ir planuojamą energijos vartojimo efektyvumo politiką bei priemones ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų mažinimo politiką bei priemones Sąjungos ir nacionaliniu lygmenimis;
  - e) priemones, kurias valstybės narės nurodė savo išsamiuose vertinimuose pagal šios direktyvos 25 straipsnio 1 dalį ir apie kurias pranešė pagal Reglamento (ES) 2018/1999 17 straipsnio 1 dalį.

Komisija ne vėliau kaip 2025 m. spalio 31 d., o vėliau – kas ketverius metus, pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai to vertinimo ataskaitą, ir, kai tikslinga, pasiūlo priemones siekiant užtikrinti, kad būtų pasiekti Sąjungos klimato srities ir energetikos tikslai.

3. Valstybės narės anksčiau nei kiekvienų metų balandžio 30 d., vadovaudamasi II priede nustatytais bendraisiais principais, pateikia nacionalinės didelio ir mažo naudingumo kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos ir šilumos statistinius duomenis, susijusius su bendra šilumos ir elektros gamyba. Jos taip pat teikia kogeneracijos būdu pagamintos šilumos ir elektros pajėgumų ir kogeneracijai skirtu kuro, centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo energijos gamybos ir pajėgumų metinius statistinius duomenis, susijusius su bendrais šilumos ir elektros pajėgumais. Taikydamos III priede nustatytą metodiką, valstybės narės teikia statistinius duomenis apie pirminę energiją, sutaupyta taikant kogeneraciją.

4. Komisija ne vėliau kaip 2021 m. sausio 1 d. pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, grindžiamą energijos vartojimo efektyvumo potencialo energijos keitimo, transformacijos, perdavimo, transportavimo ir saugojimo srityse įvertinimu, kai tikslinga, kartu su pasiūlymais dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų.

5. Komisija ne vėliau kaip 2021 m. gruodžio 31 d., atsižvelgiant į bet kokius su mažmeninėmis rinkomis susijusių Direktyvos 2009/73/EB nuostatų pakeitimus, atlieka įvertinimą ir Europos Parlamentui ir Tarybai pateikia ataskaitą dėl nuostatų, susijusių su gamtinių dujų suvartojimo matavimo informacija, sąskaitose pateikiama informacija ir informacija apie suvartojimą, siekiant jas suderinti, kai tikslinga, su atitinkamomis Direktyvos (ES) 2019/944 nuostatomis dėl elektros energijos, kad sustiprintų vartotojų apsaugą ir sudarytų sąlygas galutiniams vartotojams dažniau gauti aiškią ir naujausią informaciją apie jų suvartotą gamtinių dujų kiekį ir reguliuotų savo energijos suvartojimą. Kai tik ta ataskaita pateikiama, Komisija, kai tikslinga, priima pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų.

6. Komisija ne vėliau kaip 2022 m. spalio 31 d. įvertina, ar Sąjunga pasiekė savo 2020 m. pagrindinius tikslus dėl energijos vartojimo efektyvumo.

7. Komisija ne vėliau kaip 2027 m. vasario 28 d., o vėliau – kas penkerius metus, įvertina šios direktyvos įgyvendinimą ir pateikia ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai.

Tas vertinimas apima:

- a) bendro šios direktyvos veiksmingumo ir būtinybės toliau koreguoti Sąjungos energijos vartojimo efektyvumo politiką atsižvelgiant į Paryžiaus susitarimo tikslus, taip pat į ekonomikos ir inovacijų raidą, vertinimą;
- b) išsamų bendro šios direktyvos makroekonominio poveikio vertinimą, daugiausia dėmesio skiriant poveikiui Sąjungos energetiniam saugumui, energijos kainoms, energijos nepritekliaus mažinimui, ekonomikos augimui, konkurencingumui, darbo vietų kūrimui, judumo sąnaudoms ir namų ūkių perkamajai galiai;
- c) 4 straipsnio 1 dalyje nustatytus pagrindinius Sąjungos 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslus, siekiant tuos tikslus peržiūrėti ir padidinti, jei dėl ekonominių ar technologinių pokyčių labai sumažėtų išlaidos arba jei to prireiktų 2040 arba 2050 m. Sąjungos dekarbonizavimo tikslams pasiekti arba įvykdyti Sąjungos tarptautiniams įsipareigojimams dėl dekarbonizavimo;
- d) vertinimą, ar valstybės narės dešimties metų laikotarpiu po 2030 m. ir toliau pagal 8 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos b punkto iv punktį per metus turi sutaupyti naują energijos kiekį;
- e) vertinimą, ar valstybės narės ir toliau turi užtikrinti, kad pagal 6 straipsnio 1 dalį kasmet būtų renovuojama ne mažiau kaip 3 proc. bendro viešosioms įstaigoms priklausančių šildomų ir (arba) vėsinaamų pastatų patalpų ploto, siekiant patikslinti tame straipsnyje nustatytą renovacijos normą;
- f) vertinimą, ar valstybės narės dešimties metų laikotarpiu po 2030 m. ir toliau pagal 8 straipsnio 3 dalį turi užtikrinti, kad dalis energijos būtų sutaupoma tarp energijos nepriteklių patiriančių asmenų, pažeidžiamų vartotojų ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenančių asmenų;
- g) vertinimą, ar valstybės narės ir toliau turi mažinti galutinės energijos suvartojimą pagal 5 straipsnio 1 dalį;
- h) šios direktyvos poveikį ekonomikos augimo rėmimui, pramonės produkcijos didinimui, atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimui arba sustiprintoms pastangoms užtikrinti poveikio klimatui neutralumą.

Vertinimas taip pat turi apimti poveikį pastangoms elektrifikuoti ekonomiką ir pradėti naudoti vandenilį, įskaitant vertinimą, ar galėtų būti pagrįstas koks nors švariesiems atsinaujinantiesiems energijos ištekliams taikomos tvarkos pakeitimas, ir, kai tikslinga, jame turi būti pasiūlyti sprendimai, kaip pašalinti bet kokią neigiamą poveikį, kuris gali būti nustatytas.

Prie tos ataskaitos pridedamas išsamus vertinimas, ar esama poreikio iš dalies pakeisti šią direktyvą siekiant reglamentavimo supaprastinimo, ir, kai tikslinga, pasiūlymai dėl tolesnių priemonių.

8. Komisija ne vėliau kaip 2032 m. spalio 31 d. įvertina, ar Sąjunga pasiekė savo 2030 m. pagrindinius tikslus dėl energijos vartojimo efektyvumo.

36 straipsnis

Perkėlimas į nacionalinę teisę

1. Valstybės narės užtikrina, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad 1, 2 ir 3 straipsnių, 4 straipsnio 1–4 dalių, 4 straipsnio 5 dalies pirmos, antros, ketvirtos, penktos ir šeštos pastraipų, 4 straipsnio 6 ir 7 dalių, 5–11 straipsnių, 12 straipsnio 2–5 dalių, 21–25 straipsnių, 26 straipsnio 1, 2 ir 4–14 dalių, 27 straipsnio, 28 straipsnio 1–5 dalių, 29–32 straipsnių bei I, III, IV–VII, X, XI ir XV priedų būtų laikomasi ne vėliau kaip nuo 2025 m. spalio 11 d.

Valstybės narės užtikrina, kad įsigaliojusių įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad 4 straipsnio 5 dalies trečios pastraipos, 12 straipsnio 1 dalies, 26 straipsnio 3 dalies ir 28 straipsnio 6 dalies būtų laikomasi ne vėliau kaip nuo juose nurodytų datų. Jos nedelsdamos pateikia Komisijai tų teisės aktų nuostatų tekstą.

Valstybės narės, priimdamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Jos taip pat turi įtraukti teiginį, kad galiojančiuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose pateiktos nuorodos į direktyvą, kurią panaikina ši direktyva, laikomos nuorodomis į šią direktyvą. Nuorodos darymo tvarką ir minėto teiginio redakciją nustato valstybės narės.

2. Valstybės narės pateikia Komisijai šios direktyvos taikymo srityje priimtų nacionalinės teisės aktų pagrindinių nuostatų tekstus.

37 straipsnis

Reglamento (ES) 2023/955 dalinis pakeitimas

Reglamento (ES) 2023/955 2 straipsnis pakeičiamas taip:

„1) energijos nepriteklis – energijos nepriteklis, kaip apibrėžta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/1791 (*) 2 straipsnio 52 punkte.

(*) 2023 m. rugsėjo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2023/1791 dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2023/955 (OL L 231, 2023 9 20, p. 1).“.

38 straipsnis

Panaikinimas

Direktyva 2012/27/ES su pakeitimais, padarytais XVI priedo A dalyje išvardytais aktais, panaikinama nuo 2025 m. spalio 12 d., nedarant poveikio valstybių narių pareigoms, susijusioms su direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę terminais, nurodytais XVI priedo B dalyje.

Nuorodos į panaikintą direktyvą laikomos nuorodomis į šią direktyvą, ir skaitomos pagal XVII priede pateiktą atitikties lentelę.

39 straipsnis

Įsigaliojimas ir taikymas

Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 ir 20 straipsniai bei II, VIII, IX, XII, XIII ir XIV priedai taikomi nuo 2025 m. spalio 12 d.

37 straipsnis taikomas nuo 2024 m. birželio 30 d.

40 straipsnis

Adresatai

Ši direktyva skirta valstybėms narėms.

Priimta Strasbūre 2023 m. rugsėjo 13 d.

Europos Parlamento vardu
Pirmininkė
R. METSOLA

Tarybos vardu
Pirmininkas
J. M. ALBARES BUENO

I PRIEDAS

NACIONALINIAI ĮNAŠAI Į SAJUNGOS 2030 M. GALUTINĖS ENERGIJOS VARTOJIMO IR (ARBA) PIRMINĖS ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO TIKSLUS

1. Nacionalinių įnašų lygis skaičiuojamas pagal orientacinę formulę:

$$FEC_{C_{2030}} = C_{EU} (1 - Target) FEC_{B_{2030}}$$

$$PEC_{C_{2030}} = C_{EU} (1 - Target) PEC_{B_{2030}}$$

Čia C_{EU} – pataisos koeficientas, $Target$ – nacionalinio užmojo lygis, $FEC_{B_{2030}}$ $PEC_{B_{2030}}$ – 2020 m. ES atskaitos scenarijus, kuriuo grindžiami 2030 m. tikslai.

2. Toliau pateiktoje orientacinėje formulėje naudojami 4 straipsnio 3 dalies d punkto i-iv papunkčiuose išvardytus veiksniais atspindintys objektyvūs kriterijai; pagal kiekvieną tų kriterijų nustatomas nacionalinio užmojo lygis ($Target$) procentais ir kiekvienam iš jų formulėje priskiriamas tas pats svorinis daugiklis (0,25):
- nuo ankstyvų veiksmų priklausantis įnašas („ $F_{early-action}$ “);
  - nuo BVP vienam gyventojui priklausantis įnašas („ F_{wealth} “);
  - nuo energijos suvartojimo intensyvumo priklausantis įnašas („ $F_{intensity}$ “);
  - ekonomiškai efektyvaus energijos taupymo potencialo įnašas („ $F_{potential}$ “).
3. Kiekvienos valstybės narės „ $F_{early-action}$ “ apskaičiuojamas kaip jos sutaupytos energijos kiekio ir energijos suvartojimo intensyvumo sumažėjimo, kurį pasiekė kiekviena valstybė narė, sandauga. Kiekvienos valstybės narės sutaupytos energijos kiekis apskaičiuojamas remiantis energijos suvartojimo sumažinimu (tne), palyginti su Sąjungos energijos suvartojimo sumažinimu tarp 2007–2009 m. laikotarpio trejų metų vidurkio ir 2017–2019 m. laikotarpio trejų metų vidurkio. Kiekvienos valstybės narės energijos suvartojimo intensyvumo sumažėjimas apskaičiuojamas remiantis energijos suvartojimo intensyvumo sumažinimu (tne / EUR), palyginti su Sąjungos energijos suvartojimo intensyvumo sumažinimu tarp 2007–2009 m. laikotarpio trejų metų vidurkio ir 2017–2019 m. laikotarpio trejų metų vidurkio.
4. „ F_{wealth} “ apskaičiuojamas kiekvienai valstybei narei remiantis jos trejų metų (2017-2019 m.) Eurostato pateikto BVP vienam gyventojui indekso vidurkio santykiu su to paties laikotarpio Sąjungos vidurkiu, išreikštu perkamosios galios paritetais (PPP).
5. „ $F_{intensity}$ “ apskaičiuojamas kiekvienai valstybei narei remiantis jos trejų metų (2017-2019 m.) vidutiniu galutinės energijos suvartojimo intensyvumo (FEC arba PEC tikrajam BVP, išreikštam PPP) indeksu, palyginti su Sąjungos to paties laikotarpio vidurkiu.
6. „ $F_{potential}$ “ apskaičiuojamas kiekvienai valstybei narei remiantis galutine arba pirmine sutaupyta energija pagal 2030 m. PRIMES MIX 55 proc. scenarijų. Sutaupytas kiekis išreiškiamas 2020 m. ES atskaitos scenarijaus 2030 m. projekcijų atžvilgiu.
7. Kiekvienam 2 punkto a–d papunkčiuose nurodytam kriterijui taikomos apatinė ir viršutinė ribos. Veiksmų „ F_{wealth} “, „ $F_{intensity}$ “ ir „ $F_{potential}$ “ užmojo lygis ribojamas 50 proc. ir 150 proc. to veiksnio Sąjungos vidutinio užmojo lygio. Veiksmo „ $F_{early-action}$ “ užmojo lygis ribojamas 50 proc. ir 100 proc. Sąjungos vidutinio užmojo lygio.
8. Veiksniai skaičiuojami pagal Eurostato duomenis, nebent nurodyta kitaip.

9. „F_{total}“ apskaičiuojamas kaip svorinė visų keturių veiksnių („F_{early-action}“, „F_{wealth}“, „F_{intensity}“ ir „F_{potential}“) suma. Tuomet tikslas apskaičiuojamas bendrą veiksni „F_{total}“ padauginant iš Sąjungos tikslo.
  10. Komisija apskaičiuoja pirminės ir galutinės energijos pataisos koeficientą C_{EU}, kuris taikomas siekiant visų nacionalinių įnašų formulės rezultatų sumą pritaikyti prie atitinkamų Sąjungos 2030 m. tikslų. Visoms valstybėms narėms koeficientas C_{EU} yra tas pats.
-

II PRIEDAS

BENDRIEJI KOGENERACIJOS BŪDU PAGAMINTOS ELEKTROS ENERGIJOS KIEKIO APSKAIČIAVIMO PRINCIPAI

I dalis

Bendrieji principai

Kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos kiekiui apskaičiuoti naudojamos vertės nustatomos remiantis planuojamu arba faktiniu įrenginio veikimu įprastomis eksploataavimo sąlygomis. Labai mažos galios kogeneracijos įrenginiais pagamintos elektros kiekį galima apskaičiuoti remiantis patvirtintomis vertėmis.

- 1) Laikoma, kad kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos kiekis lygus to įrenginio bendram metiniam pagamintos elektros energijos kiekiui, matuojant ties pagrindinių generatorių gnybtais, jei tenkinamos šios sąlygos:
  - a) II dalyje nurodytų 2, 4, 5, 6, 7 ir 8 tipų kogeneracijos įrenginių, kurių bendras metinis naudingumas, nustatytas valstybių narių, yra bent 75 proc.;
  - b) II dalyje nurodytų 1 ir 3 tipų kogeneracijos įrenginių, kurių bendras metinis naudingumas, nustatytas valstybių narių, yra bent 80 proc.
- 2) Kai kogeneracijos įrenginių bendras metinis naudingumas yra mažesnis už 1 punkto a papunktyje nurodytą vertę (t. y. II dalyje nurodyti 2, 4, 5, 6, 7 ir 8 tipų kogeneracijos įrenginiai) arba kai jų bendras metinis naudingumas yra mažesnis už 1 punkto b papunktyje nurodytą vertę (t. y. II dalyje nurodyti 1 ir 3 tipų kogeneracijos įrenginiai), kogeneracijos būdu pagamintai elektros energijai apskaičiuoti naudojama ši formulė:

$$E_{\text{CHP}} = H_{\text{CHP}} \cdot C$$

kur:

E_{CHP} tai termofikacijos būdu pagamintos elektros energijos kiekis;

C – tai elektros ir šilumos santykis;

H_{CHP} – kogeneracijos būdu pagamintos naudingosios šilumos kiekis (šiuo tikslu apskaičiuojamas iš bendro pagamintos šilumos kiekio atėmus šilumą, pagamintą atskiruose katiluose arba naudojant garų nuėmimą iš garų generatoriaus prieš jiems patenkant į turbiną).

Kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos kiekio apskaičiavimas turi būti pagrįstas faktiniu elektros energijos ir šilumos santykiu. Kai kogeneracijos įrenginio faktinis elektros energijos ir šilumos santykis nežinomas, II dalyje nurodytais 1, 2, 3, 4 ir 5 tipų įrenginiais pagamintos elektros energijos kiekiui apskaičiuoti (ypač statistiniais tikslais) galima naudoti šias numatytąsias vertes, jei apskaičiuotas kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos kiekis yra mažesnis už to įrenginio bendrą pagamintą elektros energijos kiekį arba yra jai lygus:

Įrenginio tipas	Numatytasis elektros energijos ir šilumos santykis, C
Kombinuotojo ciklo dujų turbina su šilumos panaudojimu	0,95
Priešslėginė garų turbina	0,45
Kondensacinė garų išgavimo turbina	0,45
Dujų turbina su šilumos panaudojimu	0,55
Vidaus degimo variklis	0,75

Jei valstybės narės nustato II dalyje nurodytų 6, 7, 8, 9, 10 ir 11 tipų įrenginių elektros ir šilumos santykio numatytąsias vertes, šios numatytosios vertės paskelbiamos ir apie jas pranešama Komisijai.

- 3) Kai kogeneracijos proceso metu sunaudojamo kuro energetinės vertės dalis susigrąžinama cheminių medžiagų pavidalu ir perdirbama, prieš apskaičiuojant 1 ir 2 punktuose nurodytą bendrą naudingumą tą dalį galima atimti iš sunaudojamo kuro kiekio.

- 4) Valstybės narės gali nustatyti, kad elektros energijos ir šilumos santykis – tai elektros energijos ir naudingosios šilumos santykis, kai tas įrenginys veikia mažesnio pajėgumo kogeneracijos režimu, remiantis konkretaus įrenginio darbiniais duomenimis.
- 5) Apskaičiavimams pagal 1 ir 2 punktus valstybės narės gali taikyti kitus nei vienų metų ataskaitinius laikotarpius.

II dalis

Kogeneracijos technologijos, kurioms taikoma ši direktyva

- 1) Kombinuotojo ciklo dujų turbina su šilumos panaudojimu
- 2) Priešslėginė garų turbina
- 3) Kondensacinė garų išgavimo turbina
- 4) Dujų turbina su šilumos panaudojimu
- 5) Vidaus degimo variklis
- 6) Mikroturbinos
- 7) Stirlingo varikliai
- 8) Kuro elementai
- 9) Garo varikliai
- 10) Organiniai Rankino ciklai
- 11) Kito tipo technologijos ar jų deriniai, apimantys kogeneraciją.

Įgyvendindamos ir taikydamos bendruosius kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos kiekio apskaičiavimo principus, valstybės narės vadovaujasi Komisijos sprendime 2008/952/EB ⁽¹⁾ nustatytais išsamiais rekomendacijomis.

⁽¹⁾ 2008 m. lapkričio 19 d. Komisijos sprendimas 2008/952/EB, kuriuo nustatomos išsamios rekomendacijos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/8/EB II priedui įgyvendinti ir taikyti (OL L 338, 2008 12 17, p. 55).

III PRIEDAS

KOGENERACIJOS PROCESO NAUDINGUMO NUSTATYMO METODIKA

Kogeneracijos naudingumui ir sutaupytos pirminės energijos kiekiui apskaičiuoti naudojamos vertės nustatomos remiantis planuojamu arba faktiniu įrenginio veikimu įprastomis eksploataavimo sąlygomis.

a) Didelio naudingumo kogeneracija

Šios direktyvos tikslais didelio naudingumo kogeneracija turi atitikti šiuos kriterijus:

- kogeneracijos įrenginiuose vykdant kogeneracijos gamybą, apskaičiuojant pagal b punktą, sutaupoma bent 10 proc. pirminės energijos, palyginti su atskirosios šilumos ir elektros energijos gamybos atskaitos vertėmis;
- gamyba mažos galios ir labai mažos galios kogeneracijos įrenginiuose, kuriuos naudojant taupoma pirminė energija, gali būti priskiriama didelio naudingumo kogeneracijai;
- kogeneracijos įrenginių, kurie yra pastatyti arba iš esmės atnaujinti po šio priedo perkėlimo į nacionalinę teisę, atveju iš kogeneracijos įrenginių, kuriuose deginamas iškastinis kuras, tiesiogiai išmetama mažiau nei 270 g CO₂ pagaminant 1 kWh bendros energijos (įskaitant šildymo ir vėsinimo, elektros ir mechaninę energiją);
- kogeneracijos įrenginių, veikusių anksčiau nei 2023 m. spalio 10 d., atveju galima nukrypti nuo šio reikalavimo iki 2034 m. sausio 1 d., su sąlyga, kad yra parengtas tiems įrenginiams skirtas planas laipsniškai mažinti išmetamųjų teršalų kiekį, kad ne vėliau kaip 2034 m. sausio 1 d. būtų pasiekta mažesnė nei 270 g CO₂ vienai kWh riba, ir apie šį planą buvo pranešta atitinkamiems operatoriams ir kompetentingoms institucijoms;

Kai kogeneracijos įrenginys pastatomas arba iš esmės atnaujinamas, valstybės narės užtikrina, kad esamuose šilumos šaltiniuose iškastinio kuro, išskyrus gamtines dujas, suvartojimas nepadidėtų, palyginti su trejų prieš rekonstrukciją metų vidutiniu metiniu veikiant visu pajėgumu suvartotu kiekiu, ir kad tos sistemos visuose naujuose šilumos šaltiniuose nebūtų naudojamas iškastinis kuras, išskyrus gamtines dujas.

b) Sutaupytos pirminės energijos kiekio apskaičiavimas

Vykiant kogeneracijos gamybą sutaupytos pirminės energijos kiekis, kaip apibrėžta II priede, apskaičiuojamas pagal šią formulę:

$$PES = \left(1 - \frac{1}{\frac{CHPH_{\eta}}{RefH_{\eta}} + \frac{CHPE_{\eta}}{RefE_{\eta}}} \right) \times 100\%$$

kur:

PES – sutaupytos pirminės energijos kiekis;

CHP H_η – kogeneracijos gamybos šiluminis naudingumas, apibrėžtas kaip pagamintos naudingosios šilumos kiekis per metus, padalytas iš kuro kiekio, sunaudoto visai naudingajai šilumai ir elektros energijai pagaminti kogeneracijos būdu;

Ref H_η – atskirosios šilumos gamybos naudingumo atskaitos vertė;

CHP E_η – kogeneracijos gamybos elektros naudingumas, apibrėžtas kaip per metus kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos kiekis, padalytas iš kuro kiekio, sunaudoto visai naudingajai šilumai ir elektros energijai pagaminti kogeneracijos būdu. Kai kogeneracijos įrenginyje gaminama mechaninė energija, per metus kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos kiekis gali būti padidinamas pridodant papildomą elementą, kuris atitinka elektros energijos kiekį, lygiavertį mechaninės energijos kiekiui. Šis papildomas elementas nesuteikia teisės išduoti kilmės garantijų pagal 26 straipsnio 13 dalį;

Ref E_η – atskirosios elektros energijos gamybos naudingumo atskaitos vertė.

c) Sutaupytos energijos kiekio apskaičiavimas taikant alternatyvią apskaičiavimo metodiką

Valstybės narės gali apskaičiuoti pirminės energijos, sutaupytos gaminant šilumos, elektros ir mechaninę energiją, kiekį, kaip nurodyta toliau, netaikydamos II priedo, atimdamos to paties proceso šilumą ir elektros energiją, pagamintą ne kogeneracijos būdu. Ši gamyba gali būti laikoma didelio naudingumo kogeneracija, jei ji atitinka šio priedo a punkte nustatytus naudingumo kriterijus ir jei didesnis kaip 25 MW elektrinės galios kogeneracijos įrenginių bendras naudingumas yra didesnis kaip 70 proc. Tačiau šios gamybos metu kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos kiekis, nurodomas išduodant kilmės garantiją ir statistikos tikslais nustatomas pagal II priedą.

Jei su procesu susijusios sutaupytos pirminės energijos kiekis apskaičiuojamas taikant pirmiau nurodytą alternatyvią apskaičiavimo metodiką, sutaupytos pirminės energijos kiekiui apskaičiuoti naudojama šio priedo b punkte pateikta formulė „CHP H_η“ pakeičiant „H_η“, o „CHP E_η“ pakeičiant „E_η“, kur:

H_η – proceso šiluminis naudingumas, apibrėžtas kaip per metus pagamintos šilumos kiekis, padalytas iš kuro kiekio, sunaudoto visai pagamintai šilumai ir elektros energijai pagaminti;

E_η – proceso elektros naudingumas, apibrėžtas kaip per metus pagamintos elektros energijos kiekis, padalytas iš kuro kiekio, sunaudoto visai pagamintai šilumai ir elektros energijai pagaminti. Kai kogeneracijos įrenginyje gaminama mechaninė energija, per metus kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos kiekis gali būti padidintas pridendant papildomą elementą, kuris atitinka elektros energijos kiekį, lygiavertį mechaninės energijos kiekiui. Šis papildomas elementas nesuteiks teisės išduoti kilmės garantiją pagal 26 straipsnio 13 dalį.

Apskaičiavimams pagal šio priedo b ir c punktus valstybės narės gali taikyti kitus nei vienu metu atskaitinius laikotarpius.

Labai mažos galios kogeneracijos įrenginių sutaupytos pirminės energijos kiekio apskaičiavimas gali būti atliekamas remiantis patvirtintais duomenimis.

d) Atskirosios šilumos ir elektros energijos gamybos naudingumo atskaitos vertės

Suderintąsias naudingumo atskaitos vertes sudaro pagal atitinkamus veiksmus diferencijuotų verčių sistema, įskaitant pagaminimo metus ir kuro rūšis; jos turi būti grindžiamos tinkamai dokumentais pagrįsta analize, atsižvelgiant, *inter alia*, į darbinio naudojimo duomenis realiomis sąlygomis, kuro rūšių derinį ir klimato sąlygas, taip pat taikomas kogeneracijos technologijas.

Taikant b punkte pateiktą formulę, atskirosios šilumos ir elektros energijos gamybos naudingumo atskaitos vertėmis nustatomas atskirosios šilumos ir elektros energijos gamybos, kurią siekiama pakeisti kogeneracija, darbinis naudingumas.

Naudingumo atskaitos vertės apskaičiuojamos pagal šiuos principus:

- i) nustatant kogeneracijos įrenginių naudingumo atskaitos vertes, su atskirąja elektros energijos gamyba lyginama pagal tų pačių kuro rūšių palyginimo principą;
- ii) kiekvienas kogeneracijos įrenginys lyginamas su to kogeneracijos įrenginio pagaminimo metais rinkoje siūloma geriausia ir labiausiai ekonomiškai pagrįsta atskirosios šilumos ir elektros energijos gamybos technologija;
- iii) senesnių kaip 10 metų kogeneracijos įrenginių naudingumo atskaitos vertės nustatomos pagal 10 metų senumo įrenginių atskaitos vertes;
- iv) atskirosios elektros energijos ir šilumos gamybos naudingumo atskaitos vertės parodo valstybių narių klimato skirtumus.

IV PRIEDAS

ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO REIKALAVIMAI, TAIKOMI VYKDANT VIEŠUOSIUS PIRKIMUS

Vykdydami viešųjų pirkimų sutarčių ir koncesijų skyrimo procedūras, perkančiosios organizacijos ir perkantieji subjektai, kurie perka produktus, paslaugas, pastatus ir darbus, kiek įmanoma:

- a) jei produktui taikomas deleguotasis aktas, priimtas pagal Reglamentą (ES) 2017/1369, Direktyva 2010/30/ES arba susijęs Komisijos įgyvendinimo aktas, perka tik tokius produktus, kurie atitinka to reglamento 7 straipsnio 2 dalyje nustatytą kriterijų;
- b) kai produktui, kuriam netaikomas a punktą, taikoma Direktyvoje 2009/125/EB numatyta įgyvendinimo priemonė, perka tik produktus, kurie atitinka toje įgyvendinimo priemonėje nustatytus efektyvaus energijos vartojimo kriterijus;
- c) kai produktui arba paslaugai taikomi Sąjungos žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijai arba esami lygiaverčiai nacionaliniai kriterijai, aktualūs produkto arba paslaugos energijos vartojimo efektyvumui, įskaitant, be kita ko, duomenų centrus, serverių patalpas ir debesijos paslaugas, kelių apšvietimo įrangą ir šviesoforus, kompiuterius, monitorius, planšetinius kompiuterius ir išmaniuosius telefonus, deda visas pastangas pirkti tik tokius produktus ir paslaugas, kurie atitinka bent nustatytas atitinkamų Sąjungos žaliųjų viešųjų pirkimų kriterijų pagrindinių kriterijų arba esamų lygiaverčių nacionalinių kriterijų lygio technines specifikacijas;
- d) perka tik tokias padangas, kurios atitinka aukščiausios degalų energijos vartojimo efektyvumo klasės kriterijų, kaip apibrėžta Reglamente (ES) 2020/740; tai neužkerta kelio viešiesiems subjektams pirkti aukščiausios sukibimo su šlapia dangą klasės arba išorinio riedėjimo triukšmo klasės padangų, jei tai pagrįsta dėl saugos ar visuomenės sveikatos priežasčių;
- e) konkurso dėl paslaugų sutarčių dokumentuose reikalauja, kad atitinkamoms paslaugoms teikti paslaugų teikėjai naudotų tik tuos produktus, kurie atitinka a, b ir d punktus. Šis reikalavimas taikomas tik naujiems produktams, kuriuos paslaugų teikėjai perka iš dalies arba tik dėl to, kad galėtų teikti atitinkamas paslaugas;
- f) perka tuos pastatus arba sudaro naujas nuomos sutartis dėl tų pastatų, kurie atitinka bent beveik nulinės energijos pastato lygį, nedarant poveikio šios direktyvos 6 straipsniui, nebent pirkimų tikslas yra:
  - i) atlikti esminę renovaciją ar nugriauti;
  - ii) viešųjų subjektų atveju – pastatą perparduoti nenaudojant jo viešojo subjekto reikmėms, arba
  - iii) jį išsaugoti kaip pastatą, oficialiai saugomą kaip tam tikros aplinkos dalį arba dėl jo ypatingos architektūrinės ar istorinės vertės.

Tai, kaip laikomasi šio priedo f punkte nustatytų reikalavimų, tikrinama pagal Direktyvos 2010/31/ES 11 straipsnyje nurodytus energinio naudingumo sertifikatus.

V PRIEDAS

8, 9 IR 10 STRAIPSNIUOSE IR 30 STRAIPSNIO 14 DALYJE NURODYTŲ ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO PAREIĞŲ SISTEMŲ ARBA KITŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ POVEIKIO APSKAIČIAVIMO BENDRIEJI METODAI IR PRINCIPAI

1. Energijos, sutaupytos taikant kitokias priemones nei apmokestinimo priemonės, kiekio apskaičiavimo taikant 8, 9 ir 10 straipsnius bei 30 straipsnio 14 dalį metodai.

Įpareigtosios, dalyvaujančiosios ar įgaliotosios šalys arba įgyvendinančiosios valdžios institucijos, apskaičiuodamos sutaupytos energijos kiekį, gali taikyti toliau nurodytus metodus:

- a) numanomai sutaupyto kiekio nustatymą, atsižvelgdamos į nepriklausomai stebėto ankstesnio energijos vartojimo efektyvumo padidinimo panašiuose įrenginiuose rezultatus. Bendrai šis metodas vadinamas *ex ante*;
  - b) sutaupyto kiekio išmatavimą, pagal kurį dėl įdiegtos priemonės ar priemonių rinkinio sutaupytos energijos kiekis nustatomas užregistravus faktinį energijos suvartojimo sumažėjimą, tinkamai atsižvelgiant į tokius veiksnius kaip papildomumas, ploto naudojimas, gamybos lygiai ir klimatinės sąlygos, kurie gali turėti įtakos suvartojimui. Bendrai šis metodas vadinamas *ex post*;
  - c) sutaupyto kiekio modeliavimą, pagal kurį naudojamos inžinerinės sutaupytos energijos sąmatos. Šis metodas gali būti taikomas tik tada, kai sunku arba neproporcingai brangu nustatyti patikimus išmatuotus konkretaus įrenginio duomenis, pavyzdžiui, keičiant kompresorių ar elektros variklį, kuris suvartoja kitokį kWh kiekį nei tas, kurio sutaupyto kiekio duomenys buvo nepriklausomai nustatyti, arba kai, vadovaudamiesi nacionaliniu lygmeniu nustatytais metodikomis ir kriterijais, tas sąmatas sudaro kvalifikuoti arba akredituoti ekspertai, kurie yra nepriklausomi nuo atitinkamų įpareigotųjų, dalyvaujančiųjų ar įgaliotųjų šalių;
  - d) 8 straipsnio 3 dalies tikslu apskaičiuodamos sutaupyta energiją, kuri gali būti įskaiciuota siekiant įvykdyti tame straipsnyje nurodytą įpareigojimą, valstybės narės gali įvertinti energijos nepriteklių patiriančių asmenų, pažeidžiamų vartotojų, asmenų iš mažas pajamas gaunančiuose namų ūkių ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenančių asmenų sutaupomą energiją, remdamosi inžinerinėmis sąmatomis, naudojamos standartizuotas ploto naudojimo ir šiluminio komforto sąlygas ar parametrus, pavyzdžiui, nacionaliniuose pastatų teisės aktuose nustatytus parametrus. Valstybės narės turėtų pranešti Komisijai apie tai, kaip atsižvelgia į komforto elementą imdamosi veiksmų pastatų srityje, ir kartu pateikti savo skaičiavimo metodikos paaiškinimus;
  - e) sutaupyto kiekio įvertinimą atliekant apklausą, kurios metu nustatoma vartotojų reakcija į rekomendacijas, informavimo kampanijas, ženklavimo ar sertifikavimo sistemas ar pažangiųjų skaitiklių naudojimą. Šis metodas taikomas tik apskaičiuojant energijos kiekį, sutaupyta dėl vartotojų elgesio pokyčių. Jo negalima taikyti apskaičiuojant įdiegtas fizines priemones sutaupyta kiekį.
2. 8, 9 ir 10 straipsnių bei 30 straipsnio 14 dalies taikymo tikslais nustatant dėl energijos vartojimo efektyvumo priemonės sutaupyta energiją taikomi šie principai:
    - a) valstybės narės turi įrodyti, kad vienas iš naujos ar esamos politikos priemonės tikslų yra pasiekti sutaupyta galutinės energijos kiekį pagal 8 straipsnio 1 dalį, ir pateikia įrodymus ir dokumentus, kurie rodo, kad energija sutaupyta taikant politikos priemonę, įskaitant savanoriškus susitarimus;
    - b) turi būti įrodyta, kad sutaupyta energijos kiekis yra papildomas tam kiekiui, kuris būtų sutaupyta bet koku atveju, įpareigotajai, dalyvaujančiajai ar įgaliotajai šaliai arba įgyvendinančiajai valdžios institucijai nesiimant veiksmų. Kad galėtų nustatyti, koks sutaupyta energijos kiekis gali būti nurodomas kaip papildomas, valstybės narės atsižvelgia į tai, kokia būtų energijos vartojimo ir paklausos raida neįgyvendinus atitinkamos politikos priemonės, įvertindama bent šiuos veiksnius: energijos vartojimo tendencijas, vartotojų elgesio pokyčius, technologinę pažangą ir kitų Sąjungos bei nacionaliniu lygmenimis įgyvendintų priemonių sukeltus pokyčius;

- c) dėl privalomos Sąjungos teisės įgyvendinimo sutaupyta energijos kiekis laikomas kiekiu, kuris būtų sutaupyta bet kuriuo atveju, todėl jis negali būti laikomas sutaupyta energijos kiekiu 8 straipsnio 1 dalies taikymo tikslu. Taikant nukrypti nuo to reikalavimo leidžiančią nuostatą, sutaupyta energijos kiekis, susijęs su esamų pastatų renovacija, įskaitant energijos kiekį, sutaupyta įgyvendinant minimaliuosius pastatų energinio naudingumo standartus pagal Direktyvą 2010/31/ES, gali būti laikomas sutaupyta energijos kiekiu 8 straipsnio 1 dalies taikymo tikslu, su sąlyga, kad užtikrinamas šio priedo 3 punkto h papunktyje nurodytas reikšmingumo kriterijus. Priemonės, kuriomis skatinama didinti viešojo sektoriaus energijos vartojimo efektyvumą pagal 5 ir 6 straipsnius, gali būti tinkamos siekiant įvykdyti energijos sutaupymo reikalavimą pagal 8 straipsnio 1 dalį, jei jas taikant sutaupyta galutinės energijos kiekį galima patikrinti ir išmatuoti arba apskaičiuoti. Sutaupyta energijos kiekis turi būti apskaičiuojamas laikantis šio priedo;
- d) galutinės energijos kiekis, sutaupyta įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, kurių imamasi pagal nepaprastosios padėties taisykles pagal SESV 122 straipsnį, gali būti laikomas sutaupyta energijos kiekiu 8 straipsnio 1 dalies taikymo tikslu, su sąlyga, kad jas taikant sutaupyta galutinės energijos kiekį galima patikrinti ir išmatuoti arba apskaičiuoti, išskyrus tą energijos kiekį, kuris sutaupyta taikant normavimo arba ribojimo priemones;
- e) priemonės, kurių imtasi pagal Reglamentą (ES) 2018/842, gali būti laikomos svarbiomis, tačiau valstybės narės turi parodyti, kad jas taikant sutaupyta galutinės energijos kiekį galima patikrinti ir išmatuoti arba apskaičiuoti. Sutaupyta energijos kiekis turi būti apskaičiuojamas laikantis šio priedo;
- f) galutinės energijos kiekį, sutaupyta dėl politikos priemonių, skirtų sektoriams ar įrenginiams, kuriems taikomas Direktyvos 2003/87/EB IVa skyrius, valstybės narės išskaičiuoja tik tokiu atveju, jei tas energijos kiekis sutaupyta įgyvendinant šios direktyvos 9 arba 10 straipsnį ir viršija Direktyvoje 2003/87/EB nustatytus reikalavimus arba viršija veiksmų, susijusių su nemokamų apyvartinių taršos leidimų suteikimu pagal tą direktyvą, įgyvendinimą. Valstybės narės turi įrodyti, kad dėl politikos priemonių sutaupyta galutinės energijos kiekį galima patikrinti ir išmatuoti arba apskaičiuoti. Sutaupyta energijos kiekis turi būti apskaičiuojamas laikantis šio priedo. Jei subjektas yra įpareigotoji šalis pagal nacionalinę energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemą, taikomą pagal šios direktyvos 9 straipsnį, ir pagal pastatų ir kelių transporto sektoriams skirtų ES ATLPS pagal Direktyvos 2003/87/EB IVa skyrių, stebėsenos ir patikros sistema turi užtikrinti, kad skaičiuojant ir pranešant energijos, kurią jis sutaupė imdamasis energijos taupymo priemonių, kiekį, būtų atsižvelgiama į anglies dioksido kainą, perkeltą išleidžiant degalus suvartoti pagal tą skyrių;
- g) atsižvelgti galima tik į tokį sutaupyta kiekį, kuris viršija šiuos lygius:
- i) Sąjungos naujų keleivinių automobilių ir naujų lengvųjų komercinių transporto priemonių išmetamų teršalų normas, įgyvendinus Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2019/631 ⁽¹⁾; Valstybės narės turi pateikti priežastis, savo prielaidas ir skaičiavimo metodiką, kad parodytų Sąjungos naujų transporto priemonių išmetamo CO₂ reikalavimų papildomumą;
- ii) Sąjungos reikalavimus, susijusius su tam tikrų su energija susijusių gaminių pašalinimu iš rinkos, įgyvendinus įgyvendinimo priemones pagal Direktyvą 2009/125/EB. Valstybės narės pateikia įrodymus, savo prielaidas ir skaičiavimo metodiką, kad parodytų papildomumą;
- h) leidžiama vykdyti politikos priemones, kuriomis skatinama, kad produktų, įrangos, transporto sistemų, transporto priemonių ir degalų, pastatų ir statybos elementų, procesų ar rinkų energijos vartojimo efektyvumas būtų aukštesnio lygio, išskyrus politikos priemones:
- i) dėl tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologijų naudojimo, kurios naujai įgyvendinamos nuo 2026 m. sausio 1 d., ir
- ii) kuriomis subsidijuojamos tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologijos gyvenamuosiuose pastatuose nuo 2026 m. sausio 1 d.;

⁽¹⁾ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/631, kuriuo nustatomos naujų lengvųjų automobilių ir naujų lengvųjų komercinių transporto priemonių išmetamo CO₂ normos ir kuriuo panaikinami reglamentai (EB) Nr. 443/2009 ir (ES) Nr. 510/2011 (OL L 111, 2019 4 25, p. 13).

- i) energija, sutaupyta naujai nuo 2024 m. sausio 1 d. įgyvendinant politikos priemones dėl tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologijų naudojimo produktuose, įrangoje, transporto sistemose, transporto priemonėse, pastatuose ar vykdant darbus, neiškaičiuojama siekiant įvykdyti energijos taupymo pareigas pagal 8 straipsnio 1 dalies b punktą. Politikos priemonių, kuriomis propaguojami technologijų deriniai, su iškastinio kuro deginimo technologija susijusi sutaupyta energijos kiekio dalis laikoma neatitinkančia reikalavimų nuo 2024 m. sausio 1 d.;
- j) nukrypstant nuo i punkto dėl 2024 m. sausio 1 d.–2030 m. gruodžio 31 d. laikotarpio, dėl tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologijų, kuriomis gerinamas energijos vartojimo efektyvumas daug energijos suvartojančiose įmonėse pramonės sektoriuose, sutaupyta energija iki 2030 m. gruodžio 31 d. gali būti įskaičiuojama kaip sutaupyta energija tik 8 straipsnio 1 dalies b ir c punktų tikslu, su sąlyga, kad:
- i) įmonė yra atlikusi energijos vartojimo auditą pagal 11 straipsnio 2 dalį ir turi įgyvendinimo planą, įskaitant:
- visų ekonomiškai efektyvių energijos vartojimo efektyvumo priemonių apžvalgą už penkerių metų arba trumpesnę atsipirkimo laikotarpį, remiantis valstybės narės pateiktomis paprasto atsipirkimo laikotarpio metodikomis,
  - visų rekomenduotų energijos vartojimo efektyvumo priemonių, kurių atsipirkimo laikotarpis yra penkeri metai arba mažiau, įgyvendinimo laikotarpį,
  - numatomos dėl rekomenduotų energijos vartojimo efektyvumo priemonių sutaupyta energijos apskaičiavimą ir
  - energijos vartojimo efektyvumo priemones, susijusias su tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologijomis, ir aktualią informaciją, kuri reikalinga siekiant:
    - įrodyti, kad dėl nustatytos priemonės nepadidėja reikiamas energijos kiekis arba įrenginio pajėgumai,
    - pagrįsti, kad tvarių, neiškastinio kuro technologijų diegimas yra techniškai neįmanomas,
    - parodyti, kad tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologija atitinka pačius naujausius Sąjungos teisės aktus dėl išmetamų teršalų kiekio ir užkerta kelią technologinio susisaistymo poveikiui užtikrinant būsimą suderinamumą su neutralaus poveikio klimatui alternatyviuoju neiškastiniu kuru ir technologijomis;
- ii) tolesnis tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologijų naudojimas yra energijos vartojimo efektyvumo priemonė, kuria siekiama sumažinti energijos suvartojimą penkerių metų arba trumpesniu atsipirkimo laikotarpiu, remiantis valstybės narės pateiktomis paprasto atsipirkimo metodikomis, rekomenduojamas dėl pagal 11 straipsnio 2 dalį atlikto energijos vartojimo audito ir įtrauktas į įgyvendinimo planą;
- iii) tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologijų naudojimas atitinka pačius naujausius Sąjungos teisės aktus dėl išmetamų teršalų kiekio, nesukuria technologinio susisaistymo poveikio ir užtikrina būsimą suderinamumą su neutralaus poveikio klimatui alternatyviuoju kuru ir technologijomis;
- iv) dėl tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologijų naudojimo įmonėje nepadidėja energijos suvartojimas ar tos įmonės įrenginio pajėgumai;
- v) pateikiama įrodymų, kad techniškai neįmanoma įdiegti jokio alternatyvaus, tvaraus neiškastinio kuro sprendimo;
- vi) naudojant tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologijas sutaupyta galutinės energijos kiekį, apskaičiuotą pagal šį priedą, galima patikrinti ir išmatuoti arba apskaičiuoti;
- vii) įrodymai paskelbiami interneto svetainėje arba yra viešai prieinami visiems suinteresuotiems piliečiams;

- k) energijos taupymo, kaip reikalaujama pagal 8 straipsnio 1 dalį, įgyvendinimo tikslu galima atsižvelgti į priemones, skatinančias ant pastatų arba juose montuoti mažos galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių technologijas, su sąlyga, kad dėl jų sutaupytos galutinės energijos kiekį galima patikrinti ir išmatuoti arba apskaičiuoti. Sutaupytos energijos kiekis turi būti apskaičiuojamas laikantis šio priedo;
  - l) priemonės, kuriomis skatinama įrengti saulės šilumos energijos technologijas, gali būti tinkamos siekiant įvykdyti energijos taupymo reikalavimą pagal 8 straipsnio 1 dalį, su sąlyga, kad dėl jų sutaupytos galutinės energijos kiekį galima patikrinti ir išmatuoti arba apskaičiuoti. Saulės šilumos energijos technologijomis dėl saulės spinduliuotės pagamintą šilumos kiekį galima išskaičiuoti iš suvartotos galutinės energijos kiekio;
  - m) galima nurodyti visą politikos priemonių, kuriomis skatinama sparčiau diegti taupiau energiją vartojančius produktus ir transporto priemones, išskyrus tas, kurios naujai įgyvendinamos nuo 2024 m. sausio 1 d. ir yra susijusios su tiesioginio iškastinio kuro deginimo technologijų naudojimu, poveikį, jei įrodoma, kad toks įdiegimas įvyksta anksčiau, nei baigiasi vidutinė tikėtina produkto ar transporto priemonės gyvavimo trukmė, arba anksčiau, nei produktą arba transporto priemonę būtų įprasta pakeisti, o sutaupytas kiekis įskaičiuojamas tik už laikotarpį iki vidutinės tikėtinos keičiamo produkto arba transporto priemonės gyvavimo trukmės pabaigos;
  - n) skatindamos diegti energijos vartojimo efektyvumo priemones, valstybės narės, kai aktualu, užtikrina, kad būtų išlaikyti produktų, paslaugų ir priemonių diegimo kokybės standartai, o jei tų standartų nėra – jie būtų nustatyti;
  - o) kad būtų atsižvelgta į skirtingą klimatą regionuose, valstybės narės gali nuspręsti sutaupomą kiekį pakoreguoti pagal standartinę vertę arba skirtingą sutaupomos energijos kiekį derinti su regionams būdingais oro temperatūros skirtumais;
  - p) apskaičiuojant sutaupytos energijos kiekį atsižvelgiama į priemonių gyvavimo trukmę ir kokia verte taupymo poveikis laikui bėgant mažėja. Tai daroma apskaičiuojant kiekį, kuris bus sutaupomas kiekvienu atskiru veiksmu laikotarpiu nuo jo įgyvendinimo dienos iki kiekvieno pareigų taikymo laikotarpio pabaigos. Kitu atveju valstybės narės gali taikyti kitą metodą, kuriuo, remiantis skaičiavimais, gaunamas bent toks pat bendras sutaupytos energijos kiekis. Naudodamos kitą metodą valstybės narės užtikrina, kad bendras sutaupytos energijos kiekis, apskaičiuotas taikant tą metodą, neviršytų sutaupytos energijos kiekio, kuris būtų gautas joms apskaičiavus kiekvienu atskiru veiksmu sutaupytos energijos kiekį laikotarpiu nuo to veiksmo įgyvendinimo dienos iki 2030 m. Savo integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose, pateikiamuose pagal Reglamento (ES) 2018/1999 3 ir 7–12 straipsnius, valstybės narės išsamiai apibūdina tą kitą metodą ir priimtas nuostatas, skirtas užtikrinti, kad būtų laikomasi privalomo apskaičiavimo reikalavimo.
3. Valstybės narės užtikrina, kad būtų laikomasi toliau nurodytų politikos priemonėms, kurių imamasi pagal 10 straipsnį ir 30 straipsnio 14 dalį, taikomų reikalavimų:
- a) dėl politikos priemonių ir atskirų veiksmų sutaupomas patikrinamas galutinės energijos kiekis;
  - b) aiškiai apibrėžiama kiekvienos dalyvaujančiosios šalies, įgaliosios šalies ar įgyvendinančiosios valdžios institucijos (priklausomai nuo to, kas aktualu) atsakomybė;
  - c) energijos, kuri yra arba bus sutaupyta, kiekis nustatomas skaidriu būdu;
  - d) pagal politikos priemonę reikalaujamas sutaupyti energijos kiekis arba kiekis, kuris turi būti pasiektas, išreiškiamas suvartotos pirminės energijos kiekiu arba suvartotos galutinės energinės kiekiu, naudojant 31 straipsnyje nurodytas apatinio šilumingumo vertes arba pirminės energijos koeficientus;
  - e) parengiama ir viešai skelbiama metinė ataskaita apie energijos, kurią sutaupė įgaliosios šalys, dalyvaujančiosios šalys ir įgyvendinančiosios valdžios institucijos, kiekį, taip pat metinių energijos taupymo tendencijų duomenys;
  - f) rezultatai stebimi ir imamasi atitinkamų priemonių, jei daroma pažanga yra nepakankama;
  - g) dėl atskiro veiksmo sutaupytos energijos kiekį gali nurodyti ne daugiau kaip viena šalis;

- h) įrodoma, kad dalyvaujančiosios šalies, įgaliosios šalies ar įgyvendinančiosios valdžios institucijos veikla buvo reikšminga nurodytam energijos kiekiui sutaupyti;
- i) įrodoma, kad dalyvaujančiosios šalies, įgaliosios šalies ar įgyvendinančiosios valdžios institucijos veikla neturėjo neigiamo poveikio energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiems vartotojams ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims.
4. Nustatant energijos kiekį, sutaupytą taikant su apmokestinimu susijusias politikos priemones pagal 10 straipsnį, taikomi šie principai:
- a) dėl apmokestinimo priemonių taikymo sutaupytos energijos kiekis įskaitomas tik jei tos priemonės viršija minimalius kurui taikomo apmokestinimo lygius, kaip reikalaujama Tarybos direktyvoje 2003/96/EB ^(*) arba 2006/112/EB ^(*);
- b) apskaičiuojant energijos produktų apmokestinimo priemonių poveikį, kainų elastingumas trumpuoju laikotarpiu atitinka energijos paklausos reakciją į kainų pokyčius ir nustatomas remiantis naujais ir reprezentatyviais oficialių šaltinių duomenimis, kurie taikomi valstybėje narėje ir, kai taikoma, grindžiami susijusiais nepriklausomo instituto tyrimais. Jei naudojamas kitoks nei trumpojo laikotarpio kainų elastingumas, valstybės narės paaiškina, kaip į bazinį scenarijų, kuriuo remiantis apskaičiuotas sutaupytos energijos kiekis, buvo įtrauktas energijos vartojimo efektyvumo didinimas dėl kitų Sąjungos teisės aktų įgyvendinimo arba kaip buvo išvengta dėl kitų Sąjungos teisės aktų sutaupytos energijos įskaičiavimo du kartus;
- c) energijos, sutaupytos taikant papildomas mokesčių politikos priemones, įskaitant fiskalines paskatas ar mokėjimą fondui, kiekis skaičiuojamas atskirai;
- d) siekiant išvengti sanklotos su Sąjungos teise ir kitomis politikos priemonėmis, dėl apmokestinimo priemonių sutaupytos energijos kiekiui įvertinti turėtų būti remiamasi apskaičiuotu trumpojo laikotarpio elastingumu;
- e) valstybės narės nustato apmokestinimo ir lygiaverčių priemonių poveikį pajamų pasiskirstymui, kurį patirs energijos nepriteklių patiriantys asmenys, pažeidžiami vartotojai ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantys asmenys, ir parodo švelninimo priemonių, įgyvendintų pagal 24 straipsnio 1, 2 ir 3 dalis, poveikį;
- f) valstybės narės pateikia įrodymus, įskaitant skaičiavimo metodikas, kad, kai energijos arba anglies dioksido apmokestinimo priemonės arba apyvartinių taršos leidimų prekybos pagal Direktyvą 2003/87/EB priemonės iš dalies sutampa, sutaupytos energijos kiekis nėra įskaičiuojamas du kartus.
5. Pranešimas apie metodiką
- Valstybės narės pagal Reglamentą (ES) 2018/1999 praneša Komisijai apie išsamią metodiką, kurią jos norėtų naudoti įgyvendindamos energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemas ir alternatyvias priemones, kaip nurodyta šios direktyvos 9 ir 10 straipsniuose bei 30 straipsnio 14 dalyje. Išskyrus apmokestinimo atvejį, tokia pranešime pateikiama išsami informacija apie:
- a) tai, kiek energijos reikalaujama sutaupyti pagal 8 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą arba tikimasi, kad bus sutaupyta per visą laikotarpį nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d.;
- b) kaip apskaičiuotas naujas sutaupysimos energijos kiekis, kurio reikalaujama pagal 8 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą, arba energijos kiekis, kurį tikimasi sutaupyti, pasiskirstys per pareigos taikymo laikotarpį;
- c) įpareigojamąsias, dalyvaujančiąsias ar įgaliojamąsias šalis arba įgyvendinančiąsias valdžios institucijas;
- d) tikslinius sektorius;
- e) politikos priemones ir atskirus veiksmus, įskaitant bendrą suminį taikant kiekvieną priemonę numatomos sutaupyti energijos kiekį;

^(*) 2003 m. spalio 27 d. Tarybos direktyva 2003/96/EB, pakeičianti Bendrijos energetikos produktų ir elektros energijos mokesčių struktūrą (OL L 283, 2003 10 31, p. 51).

^(*) 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, 2006 12 11, p. 1).

- f) politikos priemonės ar programos arba iš nacionalinio energijos vartojimo efektyvumo fondo finansuojamas priemonės, įgyvendinamas pirmenybę teikiant energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiesiems vartotojams ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims;
- g) kokią dalį sudarys energijos nepriteklių patiriančių asmenų, pažeidžiamųjų vartotojų ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenančių asmenų sutaupyta energija ir koks bus jos kiekis;
- h) kai taikytina, taikytus rodiklius, vidutinę dalį (aritmetinį vidurkį) ir politikos priemonių, kurių imtasi pagal 8 straipsnio 3 dalį, rezultatą;
- i) kai taikytina, politikos priemonių, įgyvendintų pagal 8 straipsnio 3 dalį, poveikį ir nepageidaujamą poveikį energijos nepriteklių patiriantiems asmenims, pažeidžiamiesiems vartotojams ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenantiems asmenims;
- j) energijos vartojimo efektyvumo pareigų sistemoje numatytą pareigos taikymo laikotarpio trukmę;
- k) kai taikoma, koks bus sutaupytos energijos kiekis arba kokie bus energijos nepriteklių patiriančių asmenų, pažeidžiamųjų vartotojų ir, kai taikytina, socialiniuose būstuose gyvenančių asmenų patiriamų išlaidų mažinimo tikslai, kuriuos turės pasiekti įpareigosios šalys;
- l) veiksmus, numatytus politikos priemonėje;
- m) skaičiavimo metodiką, įskaitant tai, kaip buvo nustatytas papildomumas ir reikšmingumas, ir kurios metodikos ir kriterijai naudojami numanomam ir moduluotam sutaupytos energijos kiekiui nustatyti, taip pat, kai taikytina, naudojamas apatinio šilumingumo vertės ir perskaičiavimo koeficientus;
- n) priemonių gyvavimo trukmę ir tai, kaip ji apskaičiuojama arba kuo ji pagrįsta;
- o) tai, pagal kokį metodą atsižvelgiama į klimato sąlygų skirtumus valstybėje narėje;
- p) pagal 9 ir 10 straipsnius priimtų priemonių stebėsenos ir tikrinimo sistemas ir tai, kaip užtikrinamas jų nepriklausomumas nuo įpareigotųjų, dalyvaujančiųjų ar įgaliotųjų šalių;
- q) apmokestinimo atveju:
  - i) tikslinius sektorius ir mokesčių mokėtojų segmentą;
  - ii) įgyvendinančiąją valdžios instituciją;
  - iii) numatomą sutaupyti energijos kiekį;
  - iv) apmokestinimo priemonės trukmę;
  - v) skaičiavimo metodiką, įskaitant tai, kokios rūšies kainų elastingumas naudojamas ir kaip jis buvo nustatytas, ir
  - vi) kaip buvo išvengta sanklotos su ES ATLPS pagal Direktyvą 2003/87/EB ir įskaičiavimo du kartus rizikos.

VI PRIEDAS

MINIMALIEJI ENERGIJOS VARTOJIMO AUDITO, ĮSKAITANT AUDITO, ATLIEKAMO KAIP ENERGIJOS NAUDOJIMO
VADYBOS SISTEMŲ DALIS, KRITERIJAI

11 straipsnyje nurodytas energijos vartojimo auditas:

- a) pagrįstas naujausiais, išmatuotais ir galimais atkartoti duomenimis apie energijos suvartojimą ir apkrovos charakteristikomis (elektros energijos atveju);
- b) jame pateikiama išsami pastatų ar pastatų grupių, pramoninių procesų ar įrenginių, įskaitant pervežimą, energijos suvartojimo charakteristikos apžvalga;
- c) per jį nustatomos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės energijos suvartojimui mažinti;
- d) per jį nustatomas ekonomiškai efektyvaus atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo arba gamybos potencialas;
- e) kai įmanoma, jį atliekant remiamasi gyvavimo ciklo sąnaudų analize, o ne investuotų lėšų paprasto atsipirkimo laikotarpiais, kad būtų atsižvelgta į per ilgąjį laikotarpį sutaupomus energijos kiekius, ilgalaikių investicijų likutines vertes ir diskonto normas;
- f) jis yra proporcingas ir pakankamai reprezentatyvus, kad būtų galima gauti patikimos informacijos apie bendrą energinį naudingumą ir patikimai nustatyti svarbiausias tobulinimo galimybes.

Energijos vartojimo auditu sudaroma galimybė atlikti išsamius ir pagrįstus apskaičiavimus, susijusius su siūlomomis priemonėmis, kad būtų gauta tikslios informacijos apie galimą sutaupyti energijos kiekį.

Energijos vartojimo auditui naudojami duomenys turi būti saugotini, kad būtų galima atlikti ankstesnių duomenų analizę ir stebėti veiklos rezultatus.

VII PRIEDAS

MINIMALIEJI DUOMENŲ CENTRŲ ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO STEBĖSENOS IR SKELBIMO REIKALAVIMAI

Stebima ir skelbiama bent ši su 12 straipsnyje nurodytu duomenų centrų energijos vartojimo efektyvumu susijusi informacija:

- a) duomenų centro pavadinimas, duomenų centro savininko ir naudotojų pavadinimai, data, kurią duomenų centras pradėjo savo veiklą, ir savivaldybė, kurioje yra duomenų centras;
  - b) duomenų centro patalpų plotas, įrengtoji galia, metinis gaunamų ir išsiunčiamų duomenų srautas ir duomenų centre saugomų ir apdorojamų duomenų kiekis;
  - c) duomenų centro išteklių vartojimo efektyvumas per paskutinius kalendorinius metus pagal pagrindinius efektyvumo rodiklius, be kita ko, energijos suvartojimą, elektros energijos panaudojimą, temperatūros nuostačius, atliekinės šilumos panaudojimą, vandens suvartojimą ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimą, remiantis, kai taikytina, CEN/CENELEC Europos standartu EN 50600-4 „Informacinės technologijos. Duomenų centro įranga ir infrastruktūra“, iki deleguotojo akto, priimto pagal 33 straipsnio 3 dalį, įsigaliojimo.
-

VIII PRIEDAS

FAKTINIŲ GAMTINIŲ DUJŲ SUVARTOJIMU GRINDŽIAMŲ SĄSKAITŲ IŠRAŠYMO IR INFORMACIJOS PATEIKIMO
SĄSKAITOSE MINIMALIEJI REIKALAVIMAI

1. Minimalieji sąskaitų išrašymo reikalavimai

1.1. Faktiškai suvartotu kiekiu grindžiamas sąskaitų išrašymas

Kad galutiniams vartotojams būtų suteikta galimybė reguliuoti savo energijos vartojimą, faktiškai suvartotu kiekiu grindžiamos sąskaitos turėtų būti išrašomos ne rečiau nei kartą per metus, o sąskaitose pateikiama informacija turėtų būti teikiama ne rečiau kaip kas ketvirtį, jei gautas prašymas arba tais atvejais, kai vartotojai pasirinko galimybę gauti elektroninę sąskaitą, kitais atvejais – dukart per metus. Šis reikalavimas gali būti netaikomas dujoms, kurios naudojamos tik maistui gaminti.

1.2. Minimalioji sąskaitoje nurodoma informacija

Valstybės narės užtikrina, kad atitinkamais atvejais galutiniams vartotojams jiems išrašomose sąskaitose, sudaromose sutartyse, sandoriuose ir paskirstymo centruose išduodamuose kvituose arba kartu su jais būtų aiškiai ir suprantamai pateikiama toliau nurodyta informacija:

- a) galiojančios faktinės kainos ir faktinis suvartotas energijos kiekis;
- b) galutinio vartotojo per einamąjį laikotarpį suvartotos energijos kiekio ir per tą patį praėjusių metų laikotarpį suvartotos energijos kiekio palyginimas (pageidautina, kad būtų pavaizduota grafiškai);
- c) galutinių vartotojų organizacijų, energetikos agentūrų ar panašių organizacijų kontaktinė informacija, įskaitant interneto svetainių adresus, kuriose galima gauti informacijos apie esamas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, lyginamąsias galutinių naudotojų charakteristikas ir energiją naudojančios įrangos objektyvias technines specifikacijas.

Be to, kai tai įmanoma ir naudinga, valstybės narės užtikrina, kad galutiniam vartotojui išrašomose sąskaitose, sudaromose sutartyse, sandoriuose ir paskirstymo centruose išduodamuose kvituose arba kartu su jais galutiniams vartotojams būtų aiškiai ir suprantamai pateikiamas palyginimas su vidutiniu tipiniu arba lyginamuoju tos pačios naudotojų kategorijos galutiniu vartotoju arba juose būtų daroma nuoroda į tokių palyginimą.

1.3. Patarimai dėl energijos vartojimo efektyvumo prie sąskaitų ir kita galutiniams vartotojams teikiama grįžtamoji informacija

Siūsdami sutartis ir sutarčių pakeitimus, taip pat vartotojų gaunamose sąskaitose arba interneto svetainėse, kuriose teikiama informacija individualiems vartotojams, energijos skirstytojai, skirstymo sistemų operatoriai ir mažmeninės prekybos energija įmonės savo klientams aiškiai ir suprantamai pateikia nepriklausomų vartotojų konsultacinių centrų, energetikos agentūrų arba panašių institucijų, kuriuose galima gauti konsultacijų dėl esamų energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių, lyginamųjų energijos vartojimo charakteristikų ir energiją naudojančių prietaisų techninių specifikacijų, kurios gali padėti sumažinti tų prietaisų energijos sunaudojimą, kontaktinę informaciją, įskaitant jų interneto svetainių adresus.

IX PRIEDAS

ŠILUMOS, VĖSUMOS IR BUITINIO KARŠTO VANDENS SĄSKAITŲ IŠRAŠYMO IR INFORMACIJOS APIE SUVARTOJIMĄ
MINIMALIEJI REIKALAVIMAI

1. Faktiniu suvartojimu arba šilumos daliklio rodmenimis grindžiamas sąskaitų išrašymas

Tam, kad galutiniai naudotojai galėtų reguliuoti savo energijos vartojimą, sąskaitų išrašymas grindžiamas faktiniu suvartojimu arba šilumos daliklio rodmenimis ir atliekamas ne rečiau kaip kartą per metus.

2. Minimalus sąskaitų išrašymo arba informacijos apie suvartojimą pateikimo dažnumas

Jei įrengti nuotoliniu būdu nuskaitomi skaitikliai arba šilumos dalikliai, iki 2021 m. gruodžio 31 d. faktiniu suvartojimu arba šilumos daliklio rodmenimis grindžiamos sąskaitos išrašomos arba informacija apie suvartojimą pateikiama galutiniams naudotojams bent kartą per ketvirtį, jei galutiniai vartotojai to prašo arba jei jie pasirinko galimybę gauti elektronines sąskaitas, kitu atveju – du kartus per metus.

Jei įrengti nuotoliniu būdu nuskaitomi skaitikliai arba šilumos dalikliai, nuo 2022 m. sausio 1 d. faktiniu suvartojimu arba šilumos daliklio rodmenimis grindžiamos sąskaitos išrašomos arba informacija apie suvartojimą pateikiama galutiniams naudotojams bent kartą per mėnesį. Ji taip pat gali būti pateikiama internetu ir atnaujinama taip dažnai, kiek įmanoma atsižvelgiant į naudojamus matavimo prietaisus ir sistemas. Šilumai ir vėsumai tas reikalavimas gali būti netaikomas ne šildymo ar vėsinimo sezono metu.

3. Minimalioji sąskaitoje nurodoma informacija

Valstybės narės užtikrina, kad galutiniams naudotojams išrašomose sąskaitose, kai jos yra grindžiamos faktiniu suvartojimu arba šilumos daliklio rodmenimis, arba kartu su jomis būtų aiškiai ir suprantamai pateikiama toliau nurodyta informacija:

- a) galiojančios faktinės kainos ir faktinis suvartotos energijos kiekis arba bendra šilumos kaina ir šilumos daliklio rodmenys;
- b) naudojamas kuro rūšių derinys ir susijęs metinis išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, be kita ko, galutiniams naudotojams, kuriems šiluma arba vėsuma tiekiami centralizuotai, ir taikomų įvairių mokesčių, rinkliavų ir tarifų aprašymas;
- c) galutinių naudotojų per einamąjį laikotarpį suvartotos energijos kiekio ir per tą patį praėjusių metų laikotarpį suvartotos energijos kiekio palyginimas, pavaizduotas grafiškai ir, šilumos bei vėsumos atveju, pakoreguotas atsižvelgiant į klimato sąlygas;
- d) galutinių vartotojų organizacijų, energetikos agentūrų ar panašių organizacijų kontaktinė informacija, įskaitant interneto svetainių, kuriose galima rasti informacijos apie esamas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones, lyginamąsias galutinių naudotojų charakteristikas ir energiją vartojančios įrangos objektyvias technines specifikacijas, adresus;
- e) informacija apie atitinkamas skundų nagrinėjimo procedūras, ombudsmenų tarnybas ar alternatyvaus ginčų sprendimo mechanizmus, taikomus valstybėse narėse;
- f) palyginimai su vidutiniu tipiniu arba lyginamuoju tos pačios naudotojų kategorijos galutiniu naudotoju. Kaip alternatyva, elektroninių sąskaitų atveju tokie palyginimai gali būti pateikiami internete ir į juos daroma nuoroda sąskaitose.

Valstybės narės gali reikalavimą teikti informaciją apie išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį pagal pirmos pastraipos b punktą apriboti taip, kad jis būtų taikomas tik tiekimui iš centralizuotų šilumos tiekimo sistemų, kurių bendra nominalioji šiluminė galia yra didesnė nei 20 MW.

Sąskaitose, kurios nėra grindžiamos faktiniu suvartojimu ar šilumos daliklio rodmenimis, turi būti aiškiai ir suprantamai paaiškinta, kaip apskaičiuota sąskaitoje pateikta suma, taip pat pateikiama bent d ir e punktuose nurodyta informacija.

X PRIEDAS

ŠILDYMO IR VĖSINIMO EFEKTYVUMO POTENCIALAS

25 straipsnio 1 dalyje nurodytame išsamiaje nacionalinio šildymo ir vėsinimo potencialo vertinime turi būti pateikiami toliau nurodyti elementai ir jis turi būti jais grindžiamas.

I dalis

ŠILDYMO IR VĖSINIMO APŽVALGA

1. Šildymo ir vėsinimo paklausa, išreikšta įvertintos naudingos energijos kiekiu ⁽¹⁾ ir kiekybiškai įvertinu galutinės energijos vartojimu (GWh per metus) ⁽²⁾, pagal sektorių:
  - a) būsto;
  - b) paslaugų;
  - c) pramonės;
  - d) bet kuris kitas sektorius, kuriame suvartojamas kiekis sudaro daugiau kaip 5 % visos nacionalinės naudingojo šildymo ir vėsinimo paklausos.
2. Dabartinio tiekiamos šilumos ir vėsumos kiekio nustatymas arba, a papunkčio i dalies atveju, nustatymas ar apskaičiavimas:
  - a) pagal technologiją (GWh per metus) ⁽³⁾, jei įmanoma, 1 punkte nurodytuose sektoriuose, atskiriant energiją, gaunamą iš iškastinio kuro ir iš atsinaujinančiųjų išteklių:
    - i) vietinis tiekimas gyvenamosiose ir paslaugų teikimo vietose:
      - iš tik šilumai gaminti skirtų katilų;
      - iš didelio naudingumo šilumos ir elektros energijos kogeneracijos įrenginių;
      - šilumos siurblių;
      - naudojant kitas vietoje taikomas technologijas ir iš kitų vietoje naudojamų šaltinių;
    - ii) vietinis tiekimas ne paslaugų teikimo ir ne gyvenamosiose vietose:
      - iš tik šilumai gaminti skirtų katilų;
      - iš didelio naudingumo šilumos ir elektros energijos kogeneracijos įrenginių;
      - šilumos siurblių;
      - naudojant kitas vietoje taikomas technologijas ir iš kitų vietoje naudojamų šaltinių;
    - iii) nevietinis tiekimas:
      - iš didelio naudingumo šilumos ir elektros energijos kogeneracijos įrenginių;
      - naudojant atliekinę šilumą;
      - naudojant kitas ne vietoje taikomas technologijas ir iš kitų ne vietoje naudojamų šaltinių;
  - b) iš įrenginių, kuriuose susidaro atliekinė šiluma ar vėsuma, ir jų šilumos ar vėsumos tiekimo potencialo nustatymas (GWh per metus):
    - i) šiluminių jėgainių, iš kurių gali būti tiekiami arba kurios gali būti modifikuotos taip, kad iš jų galėtų būti tiekiami atliekinė šiluma, ir kurių bendra šiluminė galia yra didesnė nei 50 MW;
    - ii) šilumos ir elektros energijos kogeneracijos įrenginių, kuriuose naudojamos II priedo II dalyje nurodytos technologijos ir kurių bendra šiluminė galia yra didesnė nei 20 MW;
    - iii) atliekų deginimo įrenginių;

⁽¹⁾ Šiluminės energijos kiekis, reikalingas galutinių vartotojų šildymo ir vėsinimo poreikiams patenkinti.

⁽²⁾ Turėtų būti naudojami naujausi duomenys.

⁽³⁾ Turėtų būti naudojami naujausi duomenys.

- iv) atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginių, kurių bendra šiluminė galia yra didesnė nei 20 MW ir kuriuose šiluma ar vėsoma gaminama naudojant atsinaujinančiųjų išteklių energiją, išskyrus i ir ii dalyse nurodytus įrenginius;
  - v) pramonės įrenginių, kurių bendra šiluminė galia yra didesnė nei 20 MW ir iš kurių gali būti tiekama atliekinė šiluma;
  - c) iš atsinaujinančiųjų išteklių ir iš atliekinės šilumos ar vėsamos gautos energijos dalis, apie kurią pranešta, galutinės energijos kiekyje, suvartotame per paskutinius 5 metus centralizuoto šilumos ir vėsamos ⁽⁴⁾ tiekimo sektoriuje, vadovaujantis Direktyva (ES) 2018/2001.
3. Suvestiniai duomenys apie esamų centralizuoto šilumos ir vėsamos tiekimo tinklų kogeneracijos įrenginius penkiuose galios intervaluose, apimantys:
- a) pirminės energijos suvartojimą;
  - b) bendrą naudingumą;
  - c) sutaupyto pirminės energijos kiekį;
  - d) išmetamo CO₂ faktorius.
4. Suvestiniai duomenys apie esamus centralizuoto šilumos ir vėsamos tiekimo tinklus, kuriems tiekimas vykdomas iš kogeneracijos, penkiuose galios intervaluose, apimantys:
- a) bendrą pirminės energijos suvartojimą;
  - b) kogeneracijos įrenginių pirminės energijos suvartojimą;
  - c) kogeneracijos dalį centralizuotai tiekiant šilumą ir vėsumą;
  - d) centralizuoto šilumos tiekimo sistemos nuostolius;
  - e) centralizuoto vėsamos tiekimo sistemos nuostolius;
  - f) prijungtų vartotojų tankį;
  - g) sistemų dalis pagal skirtingas veikimo temperatūros grupes.
5. Visos nacionalinės teritorijos žemėlapis, kuriame, saugant neskelbtiną komercinę informaciją, nurodyta:
- a) atlikus 1 punkte nurodytą analizę nustatyti šildymo ir vėsinimo paklausos rajonai; savivaldybių ir aglomeracijų zonos, kuriuose suvartojama daug energijos, turi būti pažymėtos pagal nuoseklius kriterijus;
  - b) pagal 2 punkto b papunktį nustatyti esami šilumos ir vėsamos tiekimo punktai ir centralizuoto šilumos tiekimo įrenginiai;
  - c) 2 punkto b papunktyje nurodyto tipo planuojami šilumos ir vėsamos tiekimo punktai ir nustatytos naujos centralizuoto šilumos ir vėsamos tiekimo teritorijos.
6. Šildymo ir vėsinimo paklausos (GWh) pokyčių prognozė ateinantiems 30 metų, visų pirma atsižvelgiant į ateinančių 10 metų prognozes, paklausos pastatų ir įvairiuose pramonės sektoriuose pokyčius ir su paklausos valdymu susijusios politikos bei strategijų, kaip antai pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2018/844 ⁽⁵⁾ įgyvendinamų ilgalaikių pastatų renovacijos strategijų, poveikį.

⁽⁴⁾ Iš atsinaujinančiųjų išteklių gautos vėsamos tiekimas turės būti nustatomas pagal Direktyvą (ES) 2018/2001, kai pagal tos direktyvos 35 straipsnį bus nustatyta vėsinimui ir centralizuotam vėsamos tiekimui suvartojamo atsinaujinančiųjų išteklių energijos kiekio apskaičiavimo metodika. Iki tol vėsamos tiekimas turi būti nustatomas pagal atitinkamą nacionalinį metodą.

⁽⁵⁾ 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/844, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo ir Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo (OL L 156, 2018 6 19, p. 75).

II dalis

TIKSLAI, STRATEGIJOS IR POLITIKOS PRIEMONĖS

7. Planuojamas valstybės narės dalyvavimas įgyvendinant su penkiais energetikos sąjungos aspektais susijusius savo nacionalinius tikslus bei uždavinius ir užtikrinant savo įnašą, kaip nustatyta Reglamento (ES) 2018/1999 3 straipsnio 2 dalies b punkte, efektyvaus šildymo ir vėsinimo srityje, visų pirma tikslus, uždavinius ir įnašą, susijusius su to reglamento 4 straipsnio b punkto 1–4 papunkčiais ir 15 straipsnio 4 dalies b punktu, nurodant, kuris iš tų elementų yra papildomas, palyginti su integruotu nacionaliniu energetikos ir klimato sričių veiksmų planu, pateikiamu pagal to reglamento 3 ir 7–12 straipsnius.
8. Bendra esamos politikos ir priemonių, apibūdintų naujausioje ataskaitoje, pateiktoje pagal Reglamento (ES) 2018/1999 3, 20 bei 21 straipsnius ir 27 straipsnio a punktą, apžvalga.

III dalis

ŠILDYMO IR VĖSINIMO EFEKTYVUMO EKONOMINIO POTENCIALO ANALIZĖ

9. Įvairių šildymo ir vėsinimo technologijų ekonominio potencialo ⁽⁶⁾ analizė turi apimti visą nacionalinę teritoriją ir turi būti atliekama remiantis 25 straipsnio 3 dalyje nurodyta kaštų ir naudos analize; joje turi būti nurodyti kiti galimi efektyvesnių ir labiau atsinaujinančiais išteklių grindžiamų šildymo ir vėsinimo technologijų naudojimo scenarijai, kai taikoma, atskiriant energiją, gaunamą iš iškastinio kuro ir iš atsinaujinančiųjų išteklių.

Turėtų būti aptariamoms šios technologijos:

- a) pramonės įrenginių atliekinės šilumos ir vėsumos;
  - b) atliekų deginimo;
  - c) didelio naudingumo kogeneracijos;
  - d) atsinaujinančiųjų išteklių energijos, pvz., geoterminės, saulės šilumos ir biomasės, išskyrus didelio naudingumo kogeneracijai naudojamas technologijas;
  - e) šilumos siurblių;
  - f) turimų centralizuoto tiekimo sistemų šilumos ir vėsumos nuostolių mažinimo;
  - g) centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo.
10. Ekonominio potencialo analizę, be kita ko, turi sudaryti šie veiksmai ir joje turi būti atsižvelgiama į šiuos veiksniai:
    - a) veiksniai:
      - i) įgyvendinant 25 straipsnio 3 dalį atliekama kaštų ir naudos analizė turi apimti ekonominę analizę, kurioje atsižvelgiama į socialinius, ekonominius ir aplinkosauginius veiksniai ⁽⁷⁾, ir finansinę analizę, kuria siekiama įvertinti projektus iš investuotojų perspektyvos, atliekant ekonominę ir finansinę analizes kaip vertinimo kriterijus naudojant grynąją dabartinę vertę;
      - ii) atskaitos tašku turėtų būti bazinis scenarijus, kuriame atsižvelgiama į rengiant šį išsamų vertinimą ⁽⁸⁾ galiojančią politiką ir kuris turi būti susietas su duomenimis, surinktais pagal šio priedo I dalį ir II dalies 6 punktą;

⁽⁶⁾ Ekonominio potencialo analizėje turėtų būti pateikiamas naudojant kiekvieną analizuojamą technologiją per metus galimas pagaminti energijos kiekis (GWh). Be to, turėtų būti atsižvelgiama į energijos sistemos apribojimus ir vidaus sąsajas. Atliekant analizę gali būti naudojami modeliai, grindžiami įprastų rūšių technologijų ar sistemų veikimo prielaidomis.

⁽⁷⁾ Įskaitant Direktyvos (ES) 2018/2001 15 straipsnio 7 dalyje nurodytą vertinimą.

⁽⁸⁾ Pagal bazinį scenarijų turi būti atsižvelgiama į politiką, kuri buvo įgyvendinama iki metų, einančių prieš metus, iki kurių pabaigos turi būti parengtas išsamus vertinimas, pabaigos. Taigi į paskutiniuosius metus iki išsamų vertinimų pateikimo termino vykdytą politiką neturi būti atsižvelgiama.

iii) kituose galimuose scenarijuose turi būti atsižvelgiama į Reglamente (ES) 2018/1999 nustatytus energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiosios energijos tikslus, o aptariant kiekvieną scenarijų turi būti pateikiami ir su baziniu scenarijumi palyginami šie elementai:

- ekonominis nagrinėjamų technologijų potencialas, taikant grynosios dabartinės vertės kriterijų;
- išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažinimas;
- sutaupytos pirminės energijos kiekis (GWh per metus);
- poveikis atsinaujinančiųjų išteklių energijos daliai nacionaliniame energijos rūšių derinyje.

Scenarijai, kurių neįmanoma įgyvendinti dėl techninių ar finansinių priežasčių arba nacionalinio reguliavimo, gali būti atmesti ankstyvajame kaštų ir naudos analizės etape, jei tai pagrįdžiama tiksliais, aiškiais ir tinkamais dokumentais pagrįstais motyvais.

Atliekant vertinimą ir priimant sprendimus turėtų būti atsižvelgiama į kaštus ir sutaupytos energijos kiekį dėl lankstesnio energijos tiekimo ir dėl geresnio elektros tinklų veikimo pagal analizuotus scenarijus, įskaitant kaštus, kurių išvengta, ir sutaupytą lėšų kiekį dėl mažesnių investicijų į infrastruktūrą;

b) kaštai ir nauda:

a) papunktyje nurodyti kaštai ir nauda turi apimti bent šiuos kaštus ir naudą:

i) kaštai:

- kapitalo kaštai, susiję su įrenginiais ir įranga;
- kapitalo kaštai, susiję su susietais energetikos tinklais;
- kintami ir pastovūs veiklos kaštai;
- energijos kaštai;
- kiek įmanoma, kaštai, susiję su aplinka, sveikata ir sauga;
- kiek įmanoma, kaštai, susiję su darbo rinkai, energetinis saugumas ir konkurencingumas;

ii) nauda:

- gamybos vertė vartotojui (šildymas, vėsinimas ir elektros energija);
- kiek įmanoma, išorės nauda, pavyzdžiui, nauda aplinkai, nauda mažinant išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir nauda sveikatai bei saugai;
- kiek įmanoma, poveikis darbo rinkai, energetinis saugumas ir konkurencingumas;

c) svarbių scenarijų palyginimas su baziniu scenarijumi:

visi svarbūs scenarijai turi būti išnagrinėti atsižvelgiant į bazinį scenarijų ir, be kita ko, turi būti išnagrinėtas efektyvaus individualaus šildymo ir vėsinimo vaidmuo. Kaštų ir naudos analizė gali apimti projekto įvertinimą arba projektų grupės platesnio masto vietos, regioninį arba nacionalinį įvertinimą, siekiant planavimo tikslu konkrečioje geografinėje teritorijoje nustatyti ekonomiškai efektyviausią ir naudingiausią (palyginti su baziniu scenarijumi) šildymo ar vėsinimo sprendimą;

d) ribos ir integruotas požiūris:

- i) geografinės ribos turi žymėti tinkamą gerai apibrėžtą geografinę teritoriją;
- ii) kaštų ir naudos analizėje turi būti atsižvelgiama į visus sistemoje ir geografinėmis ribomis apibrėžtoje teritorijoje turimus atitinkamus centralizuoto ar necentralizuoto tiekimo išteklius, įskaitant pagal šio priedo III dalies 9 punktą aptartas technologijas, ir į šildymo ir vėsinimo paklausos pokyčius ir charakteristikas;

e) prielaidos:

- i) atliktamos kaštų ir naudos analizės valstybės narės turi pateikti prielaidas dėl pagrindinių sąnaudų ir gamybos veiksmų kainų ir diskonto normos;

- ii) diskonto norma, naudojama atliekant ekonominę analizę grynajai dabartinei vertei apskaičiuoti, turi būti pasirenkama pagal europines arba nacionalines gaires;
- iii) valstybės narės turi naudoti nacionalines, europines ar tarptautines energijos kainų kitimo prognozes, prireikus atsižvelgdamas į savo nacionalines, regionines ir (arba) vietos aplinkybes;
- iv) ekonominėje analizėje naudojamos kainos turi atitikti socialinius bei ekonominius kaštus ir naudą. Kiek įmanoma, t. y. kai egzistuoja rinkos kaina arba kai ji jau reguliuojama europiniu ar nacionaliniu lygmeniu, turėtų būti įtraukiami išorės kaštai, pvz., poveikio aplinkai ir sveikatai;
- f) jautrumo analizė: turi būti įtraukta jautrumo analizė, kurios tikslas – įvertinti projekto ar projektų grupės kaštus ir naudą ir kuri turi būti grindžiama tokiais didelę įtaką apskaičiavimo rezultatams turinčiais kintamaisiais, kaip skirtingos energijos kainos, paklausos lygiai, diskonto normos ir kt.

IV dalis

GALIMOS NAUJOS STRATEGIJOS IR POLITIKOS PRIEMONĖS

11. Naujų teisėkūros ir ne teisėkūros procedūra priimamų politikos priemonių ⁽⁹⁾ apžvalga siekiant suprasti pagal 9 ir 10 punktus nustatytą ekonominį potencialą, kartu numatant su šiomis priemonėmis susijusius elementus:
- a) išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažinimas;
  - b) sutaupyto pirminės energijos kiekis (GWh per metus);
  - c) poveikis didelio naudingumo kogeneracijos daliai;
  - d) poveikis atsinaujinančiųjų išteklių energijos daliai nacionaliniame energijos rūšių derinyje ir šildymo bei vėsinimo sektoriuje;
  - e) ryšys su nacionalinėmis finansinėmis programomis ir sutaupytomis valstybės biudžeto ir rinkos dalyvių lėšomis;
  - f) įvertintos valstybės paramos priemonės (jei tokių numatyta), joms skiriamas metinis biudžetas ir galimos pagalbos elementas.

⁽⁹⁾ Į šią apžvalgą turi būti įtrauktos finansavimo priemonės ir programos, kurios gali būti priimtos laikotarpiu, kurį apima išsamus vertinimas (nedarant poveikio atskirų pranešimų dėl valstybės paramos schemų teikimui, kad būtų atliktas valstybės pagalbos vertinimas).

XI PRIEDAS

KAŠTŲ IR NAUDOS ANALIZĖS

Kaštų ir naudos analizėse nurodoma informacija įgyvendinant 25 straipsnio 3 dalyje ir 26 straipsnio 7 dalyje nurodytas priemonės:

Jeigu planuojamas tik elektros energijai skirtas įrenginys arba įrenginys be šilumos panaudojimo galimybės, palyginami planuojami įrenginiai arba planuojamas atnaujinimas ir lygiavertis įrenginys, kuriuo pagaminamas toks pats elektros energijos arba technologinės šilumos kiekis, tačiau panaudojantis atliekinę šilumą ir tiekiantis šilumą per didelio naudingumo kogeneracijos arba (ir) centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo tinklus.

Atitinkamos geografinės vietovės įvertinime atsižvelgiama į planuojamą įrenginį ir bet kokias tinkamas esamas arba potencialias šilumos arba vėsumos poreikio vietas, kurioms gali būti tiekama iš jo, atsižvelgiant į racionalias galimybes, pavyzdžiui, techninį pagrįstumą ir atstumą.

Sistemos ribos nustatomos taip, kad į jas patektų planuojamas įrenginys ir šilumos ir vėsumos apkrovos, pavyzdžiui, pastatas (-ai) ir pramoninis procesas. Šios sistemos ribose abiem atvejais nustatoma ir palyginama bendra šilumos ir elektros energijos tiekimo kaina.

Šilumos arba vėsumos apkrovos apima esamas šilumos arba vėsumos apkrovas, pavyzdžiui, pramoninius įrenginius ar esamą centralizuoto šilumos arba vėsumos tiekimo sistemą, o urbanizuotose vietovėse – ir šilumos arba vėsumos apkrovas bei sąnaudas, kurios atsirastų, jei pastatų grupei ar miesto daliai būtų įrengta nauja centralizuota šilumos arba vėsumos tiekimo sistema arba (ir) jie būtų prie jos prijungti.

Kaštų ir naudos analizės grindžiamos planuojamo įrenginio ir lyginamojo (-ųjų) įrenginio (-ių) aprašymu, kuriame nurodoma atitinkamai elektrinė ir šiluminė galia, kuro tipas, planuojama naudojimo paskirtis ir planuojamų veikimo valandų per metus skaičius, vieta ir elektros energijos ir šilumos energijos poreikis.

Vertinant atliekinės šilumos panaudojimą atsižvelgiama į šiuolaikines technologijas. Vertinant atsižvelgiama į tiesioginį atliekinės šilumos panaudojimą ir (arba) jos nešiklio temperatūros didinimą. Kai atliekinė šiluma panaudojama vietoje, įvertinamas bent šilumokaičių, šilumos siurblių ir šilumos vertimo elektros energija technologijų naudojimas. Kai atliekinė šiluma panaudojama ne vietoje, kaip potencialios poreikio vietos įvertinami bent pramonės įrenginiai, žemės ūkio veiklos objektai ir centralizuoto šilumos tiekimo tinklai.

Palyginimo tikslais atsižvelgiama į šilumos energijos paklausą ir į tai, kokių tipų šildymą ir vėsinimą naudoja netoli esančios šilumos ar vėsumos poreikio vietos. Be kita ko, palyginami su infrastruktūra susiję planuojamo ir lyginamojo įrenginio kaštai.

26 straipsnio 7 dalies tikslais atliekamas kaštų ir naudos analizės sudaro ekonominė analizė, apimanti finansinę analizę, kurioje atspindėtos faktinės pinigų srauto operacijos, susijusios su investavimu į atskirus įrenginius ir jų eksploatavimu.

Projektai, kurių nauda viršija kaštus, yra tie projektai, kurių diskontuotos naudos ekonominėje ir finansinėje analizėje suma viršija diskontuotų kaštų sumą (kaštus viršijanti nauda).

Valstybės narės nustato metodikas, prielaidų ir laikotarpio ekonominei analizei atlikti pagrindinius principus.

Valstybės narės gali reikalauti, kad už šiluminių elektros energijos gamybos įrenginių eksploatavimą atsakingos bendrovės, pramonės įmonės, centralizuoto šilumos ir vėsumos tiekimo tinklai ar kitos šalys, kurioms įtakos turi apibrėžtos sistemos ribos ir geografinės ribos, pateiktų duomenis, kad jie būtų naudojami įvertinant atskiro įrenginio kaštus ir naudą.

XII PRIEDAS

DIDELIO NAUDINGUMO KOGENERACIJOS BŪDU PAGAMINTOS ELEKTROS ENERGIJOS KILMĖS GARANTIJOS

- 1) Valstybės narės imasi priemonių, siekdamas užtikrinti, kad:
  - a) didelio naudingumo kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos kilmės garantija:
    - sudarytų galimybę gamintojams įrodyti, kad jų parduodama elektros energija pagaminta didelio naudingumo kogeneracijos būdu, ir tuo tikslu išduodama gamintojo prašymu,
    - būtų tiksliai, patikimai ir apsaugota nuo klastojimo,
    - būtų išduodama, perduodama ir jos galiojimas panaikinamas elektroniniu būdu;
  - b) į tą patį didelio naudingumo kogeneracijos būdu pagamintos energijos vienetą būtų atsižvelgta tik vieną kartą.
- 2) 26 straipsnio 13 dalyje nurodytoje kilmės garantijoje pateikiama bent ši informacija:
  - a) įrenginio, kuriame pagaminta energija, identifikaciniai duomenys, buvimo vieta, tipas ir galia (šiluminė ir elektrinė);
  - b) gamybos datos ir vietos;
  - c) kuro šaltinio, kurį naudojant pagaminta elektros energija, žemutinė šilumingumo vertė;
  - d) kartu su elektros energija pagamintos šilumos kiekis ir naudojimas;
  - e) didelio naudingumo kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos, kuriai skirta kilmės garantija, kiekis pagal III priedą;
  - f) sutaupytos pirminės energijos kiekis, apskaičiuotas pagal III priedą remiantis suderintosiomis naudingumo atskaitos vertėmis, nurodytomis III priedo d punkte;
  - g) nominalusis įrenginio elektros ir šilumos efektyvumas;
  - h) ar įrenginiui teikiama investicinė parama; jei taip, tai kokiu mastu;
  - i) r energijos vienetui taikoma kokia nors kita nacionalinė paramos sistema ir šios sistemos rūšis; jei taip, tai kokiu mastu;
  - j) data, kai įrenginys pradėjo veikti, ir
  - k) išdavimo data bei šalis ir unikalus identifikacinis numeris.

Kilmės garantija suteikiama tipinei 1 MWh. Ji susijusi su pagaminta grynąja elektros energija, išmatuota komercinės paskirties spintoje ir patiekta į tinklą.

XIII PRIEDAS

ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO KRITERIJAI, SKIRTI ENERGETIKOS TINKLŲ REGULIAVIMUI IR ELEKTROS TINKLŲ TARIFAMS

1. Tinklų tarifai turi būti skaidrūs bei nediskriminaciniai ir turi atitikti Reglamento (ES) 2019/943 18 straipsnį ir juose turi būti nurodomi tinkluose sutaupyti kaštai dėl paklausos, poreikio valdymo ir paskirstytos gamybos, įskaitant sutaupytą kiekį, sumažinus tiekimo arba investavimo į tinklą kaštus ir optimaliau jį eksploatuojant.
2. Tinklo reguliavimas ir tarifai neužkerta kelio tinklo operatoriams ar mažmeninės prekybos energija įmonėms teikti sisteminę paslaugą, susijusias su reguliavimo apkrova priemonėmis, paklausos valdymu ir paskirstyta gamyba organizuotose elektros energijos rinkose, įskaitant nebiržines rinkas ir elektros energijos biržas prekiaujant energija, pajėgumais, balansavimo ir papildomomis paslaugomis visais laikotarpiais, įskaitant išankstines, kitos dienos ir tos pačios dienos rinkas, visų pirma:
  - a) galutinių vartotojų apkrovos perkėlimui iš piko valandų į ne piko valandas, atsižvelgiant į turimą atsinaujinančiųjų išteklių energiją, kogeneracijos būdu pagamintą energiją ir paskirstytą gamybą;
  - b) energijos taupymu pasitelkiant nepriklausomus telkėjus, kurie valdo paskirstytųjų vartotojų poreikius;
  - c) paklausos sumažinimui, energetinių paslaugų teikėjams, įskaitant ESCO, taikant energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones;
  - d) mažesnės įtampos lygio gamybos šaltinių prijungimui ir valdymui dispečeriniu būdu;
  - e) arčiau vartojimo tinklo esančių gamybos šaltinių prijungimui, ir
  - f) energijos saugojimui.
3. Tinklo arba mažmeninės prekybos tarifais gali būti palaikoma galutinių vartotojų reagavimo į paklausą priemonių dinamiška kainodara, pavyzdžiui:
  - a) tarifai pagal vartojimo laiką;
  - b) kritinių piko valandų kainodara;
  - c) realiuoju laiku grindžiama kainodara, ir
  - d) su piko valandomis susijusios nuolaidos.

XIV PRIEDAS

PERDAVIMO SISTEMŲ OPERATORIAMS IR SKIRSTYMO SISTEMŲ OPERATORIAMS TAIKOMI ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO REIKALAVIMAI

Perdavimo sistemų operatoriai ir skirstymo sistemų operatoriai:

- a) parengia ir viešai paskelbia techninio pritaikymo (pvz., tinklo jungtys, tinklo sustiprinimas ir naujų tinklų įdiegimas, geresnis tinklo veikimas) kaštų padengimo ir pasidalijimo tipines taisykles, taip pat taisykles dėl tinklo kodeksų, kurie būtini, kad naujus didelio naudingumo kogeneracijos būdu pagamintą elektros energiją tiekiančius gamintojus būtų galima integruoti į sujungtą tinklą, nediskriminacinio įgyvendinimo;
- b) bet kuriam naujam didelio naudingumo kogeneracijos būdu gaminamos elektros energijos gamintojui, pageidaujantiems, kad jis būtų prijungtas prie sistemos, pateikia išsamią būtiną informaciją, įskaitant:
  - i) nuodugnią ir išsamią su prijungimu susijusių kaštų sąmatą;
  - ii) pagrįstą ir tikslų prašymo prijungti prie tinklo gavimo ir nagrinėjimo grafiką;
  - iii) pagrįstą orientacinį bet kokio siūlomo prijungimo prie tinklo grafiką. Bendras prisijungimo prie tinklo laikotarpis neturėtų būti ilgesnis kaip 24 mėnesiai, atsižvelgiant į tai, kas yra pagrįstai praktiška ir nediskriminacinio pobūdžio;
- c) nustato standartizuotas ir supaprastintas paskirstytųjų didelio naudingumo kogeneracijos būdu gaminamos energijos gamintojų prijungimo procedūras, kad jiems būtų sudarytos palankesnės sąlygos prisijungti prie tinklo.

Pirmos pastraipos a punkte nurodytos tipinės taisyklės grindžiamos objektyviais, skaidriais ir nediskriminaciniais kriterijais, visų pirma atsižvelgiant į visus kaštus ir naudą, susijusius su šių gamintojų prijungimu prie tinklo. Jose gali būti numatytos kitokios prijungimo rūšys.

XV PRIEDAS

MINIMALIOSIOS NUOSTATOS, KURIAS REIKIA ĮTRAUKTI Į SUTARTIS DĖL ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO
ARBA Į SUSIJUSIAS KONKURSUI TAIKOMAS SPECIFIKACIJAS

- Prieš sutarties sudarymą atliktoje analizėje ir energijos vartojimo audite pateiktos išvados ir rekomendacijos, apimančios energijos naudojimą pastate siekiant įgyvendinti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones.
  - Aiškus ir skaidrus įgyvendintų energijos vartojimo efektyvumo priemonių ar numatomų pasiekti efektyvaus energijos vartojimo rezultatų sąrašas.
  - Kiekis, kurį galima garantuotai sutaupyti įgyvendinant sutartyje numatytas priemones.
  - Sutarties trukmė ir pagrindiniai etapai, sąlygos ir pranešimo laikotarpiai.
  - Aiškus ir skaidrus kiekvienos susitariančiosios šalies įsipareigojimų sąrašas.
  - Sutaupyto kiekio nustatymo atskaitinė (-s) data (-os).
  - Aiškus ir skaidrus veiksmų, atliktinų priemonei ar priemonių rinkiniui įgyvendinti, ir, prireikus, susijusių išlaidų sąrašas.
  - Pareiga visiškai įgyvendinti sutartyje numatytas priemones ir dokumentuose nurodyti visus projekto metu padarytus pakeitimus.
  - Taisyklės, apibrėžiančios lygiaverčių reikalavimų įtraukimą subrangos su trečiosiomis šalimis atveju.
  - Aiškus ir skaidrus projekto finansinio poveikio pateikimas ir abiem šalims tenkanti sutaupytų piniginių lėšų dalis, t. y. paslaugų teikėjo atlyginimas.
  - Aiškios ir skaidrios nuostatos dėl garantuotai sutaupyto kiekio įvertinimo ir tikrinimo, kokybės patikrų ir garantijų.
  - Nuostatos, kuriomis patikslinama pasikeitusių pagrindinių sąlygų, turinčių įtakos sutarties turiniui ir rezultatui, t. y. pasikeitusios energijos kainos ir įrenginio naudojimo intensyvumas, suregulavimo procedūra.
  - Išsami informacija apie kiekvienos susitariančiosios šalies įsipareigojimus ir sankcijos už jų nesilaikymą.
-

XVI PRIEDAS

A dalis

Panaikinama direktyva ir jos vėlesnių pakeitimų sąrašas (nurodyti 39 straipsnyje)

Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2012/27/ES (OL L 315, 2012 11 14, p. 1)	
Tarybos direktyva 2013/12/ES (OL L 141, 2013 5 28, p. 28)	
Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/844 (OL L 156, 2018 6 19, p. 75)	tik 2 straipsnis
Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2002 (OL L 328, 2018 12 21, p. 210)	
Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 (OL L 328, 2018 12 21, p. 1)	tik 54 straipsnis
Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas (ES) 2019/504 (OL L 85 I, 2019 3 27, p. 66)	tik 1 straipsnis
Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2019/826 (OL L 137, 2019 5 23, p. 3)	
Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/944 (OL L 158, 2019 6 14, p. 125)	tik 70 straipsnis

B dalis

Perkėlimo į nacionalinę teisę terminai (nurodyti 39 straipsnyje)

Direktyva	Perkėlimo terminas
2012/27/ES	2014 m. birželio 5 d.
(ES) 2018/844	2020 m. kovo 10 d.
(ES) 2018/2002	2020 m. birželio 25 d., išskyrus 1 straipsnio 5–10 punktus ir priedo 3 ir 4 punktus 1 straipsnio 5–10 punktų ir priedo 3 ir 4 punktų – 2020 m. spalio 25 d.
(ES) 2019/944	70 straipsnio 5 punkto a papunkčio – 2019 m. gruodžio 31 d. 70 straipsnio 4 punkto – 2020 m. spalio 25 d. 70 straipsnio 1–3 punktų, 5 punkto b papunkčio ir 6 punkto – 2020 m. gruodžio 31 d.

XVII PRIEDAS

Atitikties lentelė

Direktyva 2012/27/ES	Ši direktyva
1 straipsnis	1 straipsnis
2 straipsnio išanginė formuluotė	2 straipsnio išanginė formuluotė
2 straipsnio 1 punktas	2 straipsnio 1 punktas
–	2 straipsnio 2, 3 ir 4 punktai
2 straipsnio 2 punktas	2 straipsnio 5 punktas
2 straipsnio 3 punktas	2 straipsnio 6 punktas
–	2 straipsnio 7 punktas
2 straipsnio 4 punktas	2 straipsnio 8 punktas
2 straipsnio 5 punktas	2 straipsnio 9 punktas
2 straipsnio 6 punktas	2 straipsnio 10 punktas
2 straipsnio 7 punktas	2 straipsnio 11 punktas
2 straipsnio 8 punktas	2 straipsnio 12 punktas
2 straipsnio 9 punktas	–
2 straipsnio 10 punktas	2 straipsnio 13 punktas
–	2 straipsnio 14 ir 15 punktai
2 straipsnio 11 punktas	2 straipsnio 16 punktas
2 straipsnio 12 punktas	2 straipsnio 17 punktas
2 straipsnio 13 punktas	2 straipsnio 18 punktas
2 straipsnio 14 punktas	2 straipsnio 19 punktas
2 straipsnio 15 punktas	2 straipsnio 20 punktas
2 straipsnio 16 punktas	2 straipsnio 21 punktas
2 straipsnio 17 punktas	2 straipsnio 22 punktas
2 straipsnio 18 punktas	2 straipsnio 23 punktas
2 straipsnio 19 punktas	2 straipsnio 24 punktas
2 straipsnio 20 punktas	2 straipsnio 25 punktas
2 straipsnio 21 punktas	2 straipsnio 26 punktas
2 straipsnio 22 punktas	2 straipsnio 27 punktas
2 straipsnio 23 punktas	2 straipsnio 28 punktas
2 straipsnio 24 punktas	2 straipsnio 29 punktas
–	2 straipsnio 30 punktas
–	2 straipsnio 31 punktas
2 straipsnio 25 punktas	2 straipsnio 32 punktas
2 straipsnio 26 punktas	–
2 straipsnio 27 punktas	2 straipsnio 33 punktas
2 straipsnio 28 punktas	2 straipsnio 34 punktas
2 straipsnio 29 punktas	2 straipsnio 35 punktas

Direktyva 2012/27/ES	Ši direktyva
2 straipsnio 30 punktas	2 straipsnio 36 punktas
2 straipsnio 31 punktas	2 straipsnio 37 punktas
2 straipsnio 32 punktas	2 straipsnio 38 punktas
2 straipsnio 33 punktas	2 straipsnio 39 punktas
2 straipsnio 34 punktas	2 straipsnio 40 punktas
2 straipsnio 35 punktas	2 straipsnio 41 punktas
2 straipsnio 36 punktas	2 straipsnio 42 punktas
2 straipsnio 37 punktas	2 straipsnio 43 punktas
2 straipsnio 38 punktas	2 straipsnio 44 punktas
2 straipsnio 39 punktas	2 straipsnio 45 punktas
2 straipsnio 40 punktas	–
2 straipsnio 41 punktas	2 straipsnio 46 punktas
2 straipsnio 42 punktas	2 straipsnio 47 punktas
2 straipsnio 43 punktas	2 straipsnio 48 punktas
–	2 straipsnio 49 punktas
2 straipsnio 44 punktas	2 straipsnio 50 punktas
2 straipsnio 45 punktas	2 straipsnio 51 punktas
–	2 straipsnio 52, 53, 54, 55 ir 56 punktai
–	3 straipsnis
–	4 straipsnio 1 dalis
3 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa	4 straipsnio 2 dalies pirma pastraipa 4 straipsnio 2 dalies antra pastraipa
3 straipsnio 1 dalies antros pastraipos išanginė formuluotė	4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos išanginė formuluotė
3 straipsnio 1 dalies antros pastraipos a ir b punktai	4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos a ir b punktai
3 straipsnio 1 dalies antros pastraipos c punktas	–
3 straipsnio 1 dalies antros pastraipos d punktas	4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos c punktas
3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos išanginė formuluotė	–
–	4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos d punkto išanginė formuluotė
–	4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos d punkto i, ii ir iii papunkčiai
3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos a punktas	4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos d punkto iv papunktis
–	4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos e punkto išanginė formuluotė
3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos b punktas	4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos e punkto i papunktis

Direktyva 2012/27/ES	Ši direktyva
3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos c punktas	4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos e punkto ii papunktis
3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos d punktas	4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos e punkto iii papunktis
3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos e punktas	–
–	4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos e punkto iv papunktis
3 straipsnio 2 ir 3 dalys	–
3 straipsnio 4 dalis	35 straipsnio 6 dalis
3 straipsnio 5 ir 6 dalys	–
–	4 straipsnio 4 dalis
–	4 straipsnio 5 dalis
–	4 straipsnio 6 dalis
–	4 straipsnio 7 dalis
–	5 straipsnis
5 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa	6 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa
5 straipsnio 1 dalies antra pastraipa	6 straipsnio 1 dalies penkta pastraipa
–	6 straipsnio 1 dalies antra ir trečia pastraipos
5 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa	6 straipsnio 1 dalies ketvirta pastraipa
5 straipsnio 1 dalies ketvirta ir penkta pastraipos	–
5 straipsnio 2 dalis	6 straipsnio 2 dalis
–	6 straipsnio 2 dalies antra pastraipa
5 straipsnio 3 dalis	6 straipsnio 3 dalis
5 straipsnio 4 dalis	6 straipsnio 4 dalis
5 straipsnio 5 dalis	6 straipsnio 5 dalis
5 straipsnio 5 dalies pirmos pastraipos b punktas	6 straipsnio 5 dalies antros pastraipos c punktas
–	6 straipsnio 5 dalies antros pastraipos b punktas
5 straipsnio 6 dalis	6 straipsnio 6 dalis
–	6 straipsnio 6 dalies antros pastraipos a punktas
5 straipsnio 6 dalies antra pastraipa	6 straipsnio 6 dalies antros pastraipos b punktas
5 straipsnio 6 dalies trečia pastraipa	6 straipsnio 6 dalies trečia pastraipa
5 straipsnio 7 dalis	–
6 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa	7 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa
6 straipsnio 1 dalies antra pastraipa	7 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa
–	7 straipsnio 1 dalies antra pastraipa
–	–
6 straipsnio 2, 3 ir 4 dalys	7 straipsnio 2, 3 ir 4 dalys
–	7 straipsnio 5, 6, 7 ir 8 dalys
–	–
7 straipsnio 1 dalies įžanginė formuluotė, a ir b punktai	8 straipsnio 1 dalies įžanginė formuluotė, a ir b punktai

Direktyva 2012/27/ES	Ši direktyva
–	8 straipsnio 1 dalies c punktas
7 straipsnio 1 dalies antra pastraipa	8 straipsnio 5 dalis
7 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa	8 straipsnio 1 dalies penkta pastraipa
7 straipsnio 1 dalies ketvirta pastraipa	8 straipsnio 1 dalies ketvirta pastraipa
–	8 straipsnio 3 ir 4 dalys
7 straipsnio 2 dalis	8 straipsnio 6 dalis
7 straipsnio 3 dalis	8 straipsnio 7 dalis
7 straipsnio 4 dalis	8 straipsnio 8 dalis
7 straipsnio 5 dalis	8 straipsnio 9 dalis
7 straipsnio 6 dalis	8 straipsnio 10 dalis
7 straipsnio 7 dalis	–
7 straipsnio 8 dalis	–
7 straipsnio 9 dalis	–
7 straipsnio 10 dalis	8 straipsnio 2 dalis
7 straipsnio 11 dalis	–
	8 straipsnio 11, 12 ir 13 dalys
7 straipsnio 12 dalis	8 straipsnio 14 dalis
7a straipsnio 1 dalis	9 straipsnio 1 dalis
7a straipsnio 2 dalis	9 straipsnio 3 dalis
7a straipsnio 3 dalis	9 straipsnio 4 dalis
–	9 straipsnio 2 dalis
–	9 straipsnio 5, 6 ir 7 dalys
7a straipsnio 4 ir 5 dalys	9 straipsnio 8 ir 9 dalys
–	9 straipsnio 10 dalis
7a straipsnio 6 ir 7 dalys	9 straipsnio 11 ir 12 dalys
7b straipsnio 1 ir 2 dalys	10 straipsnio 1 ir 2 dalys
–	10 straipsnio 3 ir 4 dalys
–	11 straipsnio 1 ir 2 dalys
–	11 straipsnio 3 ir 4 dalys
8 straipsnio 1 ir 2 dalys	11 straipsnio 5, 6 ir 7 dalys
8 straipsnio 3 ir 4 dalys	–
–	11 straipsnio 8 dalis
8 straipsnio 5 dalis	11 straipsnio 9 dalis
–	11 straipsnio 10 dalis
8 straipsnio 6 dalis	11 straipsnio 11 dalis
8 straipsnio 7 dalis	11 straipsnio 12 dalis
–	12 straipsnis

Direktyva 2012/27/ES	Ši direktyva
9 straipsnis	13 straipsnis
9a straipsnis	14 straipsnis
9b straipsnis	15 straipsnis
9c straipsnis	16 straipsnis
10 straipsnis	17 straipsnis
10a straipsnis	18 straipsnis
11 straipsnis	19 straipsnis
12 straipsnis	20 straipsnis
–	21 straipsnis
–	22 straipsnio 1 dalis
12 straipsnio 1 dalis	22 straipsnio 2 dalis
12 straipsnio 2 dalies įžanginė formuluotė ir a punkto i–v papunkčiai	22 straipsnio 2 dalies antros pastraipos a–g papunkčiai 22 straipsnio 2 dalies antros pastraipos h papunktis
12 straipsnio 2 dalies b punktas	22 straipsnio 3 dalies trečia pastraipa
–	22 straipsnio 3 dalies trečios pastraipos a ir b punktai
12 straipsnio 2 dalies b punkto i ir ii papunkčiai	22 straipsnio 3 dalies trečios pastraipos c ir d punktai
–	22 straipsnio 3 dalies trečios pastraipos e punktas
–	22 straipsnio 4–9 dalys
–	23 straipsnis
–	24 straipsnis
13 straipsnis	32 straipsnis
14 straipsnio 1 dalis	25 straipsnio 1 dalis
–	25 straipsnio 2 dalis
14 straipsnio 2 dalis	25 straipsnio 5 dalis
14 straipsnio 3 dalis	25 straipsnio 3 dalies pirma pastraipa
–	25 straipsnio 3 dalies antra pastraipa
14 straipsnio 4 dalis	25 straipsnio 4 dalis
–	25 straipsnio 6 dalis
–	26 straipsnio 1, 2, 3, 4, 5 ir 6 dalys
14 straipsnio 5 dalies įžanginė formuluotė ir a punktas	26 straipsnio 7 dalies įžanginė formuluotė ir a punktas
14 straipsnio 5 dalies b, c ir d punktai	–
–	26 straipsnio 7 dalies b, c ir d punktai ir antra pastraipa
14 straipsnio 5 dalies antra ir trečia pastraipos	26 straipsnio 7 dalies trečia ir ketvirta pastraipos
14 straipsnio 6 dalies a punktas	26 straipsnio 8 dalies a punktas

Direktyva 2012/27/ES	Ši direktyva
14 straipsnio 6 dalies b punktas	–
14 straipsnio 6 dalies c punktas	26 straipsnio 8 dalies b punktas
–	26 straipsnio 8 dalies c punktas
14 straipsnio 6 dalies antra ir trečia pastraipos	26 straipsnio 8 dalies antra ir trečia pastraipos
14 straipsnio 7, 8 ir 9 dalys	26 straipsnio 9, 10 ir 11 dalys
–	26 straipsnio 12 dalis
14 straipsnio 10 ir 11 dalys	26 straipsnio 13 ir 14 dalys
15 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa	27 straipsnio 1 dalis
15 straipsnio 1 dalies antra ir trečia pastraipos	–
–	27 straipsnio 2, 3 ir 4 dalys
15 straipsnio 1 dalies ketvirta pastraipa	27 straipsnio 5 dalis
15 straipsnio 2 ir 2a dalys	–
15 straipsnio 3, 4 dalys ir 5 dalies pirma pastraipa	27 straipsnio 6, 7 ir 8 dalys
15 straipsnio 5 dalies antra pastraipa	–
15 straipsnio 6 dalies pirma pastraipa	–
15 straipsnio 6 dalies antra pastraipa	27 straipsnio 9 dalis
15 straipsnio 7 dalis	27 straipsnio 10 dalis
15 straipsnio 9 dalies pirma pastraipa	27 straipsnio 11 dalis
15 straipsnio 9 dalies antra pastraipa	–
16 straipsnio 1 ir 2 dalys	–
–	28 straipsnio 1, 2, 3 ir 5 dalys
16 straipsnio 3 dalis	28 straipsnio 4 dalis
17 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa	–
17 straipsnio 1 dalies antra pastraipa	30 straipsnio 3 dalis
17 straipsnio 2 dalis	22 straipsnio 7 dalis
17 straipsnio 3 dalis	–
17 straipsnio 4 dalis	–
17 straipsnio 5 dalis	22 straipsnio 10 dalis
18 straipsnio 1 dalies įžanginė formuluotė	29 straipsnio 1 dalies įžanginė formuluotė
18 straipsnio 1 dalies a punkto i ir ii papunkčiai	29 straipsnio 1 dalies a ir b punktai
–	29 straipsnio 1 dalies c ir d punktai
18 straipsnio 1 dalies b punktas	29 straipsnio 2 dalis
18 straipsnio 1 dalies c punktas	29 straipsnio 3 dalis
–	29 straipsnio 4 dalis
18 straipsnio 1 dalies d punkto i ir ii papunkčiai	29 straipsnio 5 dalies a ir b punktai

Direktyva 2012/27/ES	Ši direktyva
–	29 straipsnio 5 dalies c punktas
18 straipsnio 2 dalies a ir b punktai	29 straipsnio 6 dalies a ir b punktai
18 straipsnio 2 dalies c ir d punktai	–
–	29 straipsnio 6 dalies c punktas
–	29 straipsnio 7 dalis
18 straipsnio 3 dalis	29 straipsnio 8 dalis
19 straipsnio 1 dalies a punktas	22 straipsnio 5 dalies pirma pastraipa
19 straipsnio 1 dalies b punktas	7 straipsnio 7 dalies pirma pastraipa
19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa	22 straipsnio 9 dalies antra pastraipa
19 straipsnio 2 dalis	–
20 straipsnio 1 ir 2 dalys	30 straipsnio 1 ir 2 dalys
–	30 straipsnio 3, 4 ir 5 dalys
20 straipsnio 3, 3a, 3b ir 3c dalys	30 straipsnio 6, 7, 8 ir 9 dalys
20 straipsnio 3d dalis	30 straipsnio 10 dalies pirma pastraipa
–	30 straipsnio 10 dalies antra pastraipa
20 straipsnio 4, 5, 6 ir 7 dalys	30 straipsnio 11, 13, 14 ir 15 dalys
–	30 straipsnio 12 dalis
–	30 straipsnio 16 dalis
–	30 straipsnio 17 ir 18 dalys
21 straipsnis	31 straipsnio 1 dalis
IV priedo 3 išnaša	31 straipsnio 2, 3 ir 4 dalys
–	31 straipsnio 5 dalis
IV priedo 3 išnaša	31 straipsnio 6 ir 7 dalys
22 straipsnio 1 ir 2 dalys	33 straipsnio 1 ir 2 dalys
–	33 straipsnio 3 dalis
23 straipsnis	34 straipsnis
24 straipsnio 4a, 5 ir 6 dalys	35 straipsnio 1, 2 ir 3 dalys
24 straipsnio 7, 8, 9, 10 ir 12 dalys	–
24 straipsnio 13 ir 14 dalys	35 straipsnio 4 ir 5 dalys
24 straipsnio 15 dalies įžanginė formuluotė	35 straipsnio 7 dalies įžanginė formuluotė
24 straipsnio 15 dalies a punktas	–
24 straipsnio 15 dalies b punktas	35 straipsnio 7 dalies a punktas
–	35 straipsnio 7 dalies b, c, d, e, f, g ir h punktai
–	35 straipsnio 7 dalies antra pastraipa
24 straipsnio 8 dalis	35 straipsnio 7 dalies trečia pastraipa
25 straipsnis	–
26 straipsnis	–

Direktyva 2012/27/ES	Ši direktyva
28 straipsnis	36 straipsnis
–	37 straipsnis
27 straipsnio pirma pastraipa	38 straipsnio pirma pastraipa
27 straipsnio antra pastraipa	–
27 straipsnio trečia pastraipa	38 straipsnio antra pastraipa
28 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa	36 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa
28 straipsnio 1 dalies antra pastraipa	–
28 straipsnio 1 dalies trečia ir ketvirta pastraipos	36 straipsnio 1 dalies antra pastraipa
28 straipsnio 2 dalis	36 straipsnio 2 dalis
29 straipsnis	39 straipsnis
–	39 straipsnio antra pastraipa
–	39 straipsnio trečia pastraipa
30 straipsnis	40 straipsnis
–	I priedas
I priedas	II priedas
II priedas	III priedas
III priedas	IV priedas
IV priedas	–
V priedas	V priedas
VI priedas	VI priedas
–	VII priedas
VII priedas	VIII priedas
VIIa priedas	IX priedas
VIII priedas	X priedas
IX priedas	XI priedas
X priedas	XII priedas
XI priedas	XIII priedas
XII priedas	XIV priedas
XIII priedas	XV priedas
XV priedas	–
–	XVI priedas
–	XVII priedas

II

(Ne teisėkūros procedūra priimami aktai)

REGLAMENTAI

KOMISIJOS ĮGYVENDINIMO REGLAMENTAS (ES) 2023/1792

2023 m. rugsėjo 13 d.

**kuriuo patvirtinamas saugomos kilmės vietos nuorodos arba saugomos geografinės nuorodos
specifikacijos Sąjungos lygmens pakeitimas („Ribera del Guadiana“ (SKVN))**

EUROPOS KOMISIJA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo,

atsižvelgdama į 2018 m. spalio 17 d. Komisijos deleguotąjį reglamentą (ES) 2019/33, kuriuo papildomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1308/2013 nuostatos dėl vyno sektoriaus kilmės vietos nuorodų, geografinių nuorodų ir tradicinių terminų apsaugos paraiškų, prieštaravimo procedūros, vartojimo apribojimų, produkto specifikacijų keitimo, apsaugos panaikinimo, ženklinimo ir pateikimo ⁽¹⁾, ypač į jo 15 straipsnio 2 dalį,

kadangi:

- (1) Komisija išnagrino Ispanijos pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1308/2013 ⁽²⁾ 105 straipsnį kartu su Deleguotojo reglamento (ES) 2019/33 15 straipsniu pateiktą saugomos kilmės vietos nuorodos „Ribera del Guadiana“ specifikacijos Sąjungos lygmens pakeitimo patvirtinimo paraišką;
- (2) produkto specifikacijos Sąjungos lygmens pakeitimo patvirtinimo paraišką Komisija paskelbė *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* ⁽³⁾, kaip reikalaujama Reglamento (ES) Nr. 1308/2013 97 straipsnio 3 dalyje;
- (3) prieštaravimo pareiškimų pagal Reglamento (ES) Nr. 1308/2013 98 straipsnį Komisija negavo;
- (4) todėl produkto specifikacijos Sąjungos lygmens pakeitimas turėtų būti patvirtintas pagal Reglamento (ES) Nr. 1308/2013 99 straipsnį kartu su Deleguotojo reglamento (ES) 2019/33 15 straipsnio 2 dalimi,

PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

1 straipsnis

Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje paskelbtas pavadinimo „Ribera del Guadiana“ (SKVN) specifikacijos pakeitimas patvirtinamas.

⁽¹⁾ OL L 9, 2019 1 11, p. 2.

⁽²⁾ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007 (OL L 347, 2013 12 20, p. 671).

⁽³⁾ OL C 215, 2023 6 19, p. 25.

2 straipsnis

Šis reglamentas įsigalioja dvidešimtą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Šis reglamentas privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

Priimta Briuselyje 2023 m. rugsėjo 13 d.

Komisijos vardu
Pirmininkės pavedimu
Janusz WOJCIECHOWSKI
Komisijos narys

SPRENDIMAI

VALSTYBIŲ NARIŲ VYRIAUSYBIŲ ATSTOVŲ SPRENDIMAS (ES) 2023/1793

2023 m. rugsėjo 15 d.

kuriuo skiriami du Bendrojo Teismo teisėjai

EUROPOS SĄJUNGOS VALSTYBIŲ NARIŲ VYRIAUSYBIŲ ATSTOVAI,

atsižvelgdami į Europos Sąjungos sutartį, ypač į jos 19 straipsnį,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 254 ir 255 straipsnius,

kadangi:

- (1) 2019 m. rugpjūčio 31 d. baigėsi 23 Bendrojo Teismo teisėjų kadencija;
- (2) tomis aplinkybėmis į Bendrojo Teismo teisėjo pareigas kadencijai iki 2025 m. rugpjūčio 31 d. buvo pasiūlyta Sauliaus Luko KALĖDOS kandidatūra;
- (3) be to, vadovaujantis Protokolo Nr. 3 dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 5 ir 7 straipsniais ir atsistatydinus Sten FRIMODT NIELSEN, likusiam Sten FRIMODT NIELSEN kadencijos laikui, iki 2028 m. rugpjūčio 31 d., turėtų būti paskirtas Bendrojo Teismo teisėjas;
- (4) į laisvą poziciją buvo pasiūlyta Louise SPANGSBERG GRØNFELDT kandidatūra;
- (5) pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 255 straipsnį įsteigtas komitetas pateikė palankią nuomonę dėl tų kandidatų tinkamumo eiti Bendrojo Teismo teisėjų pareigas,

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis

Laikotarpiui nuo šio sprendimo įsigaliojimo dienos iki 2025 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėju skiriamas Saulius Lukas KALĖDA.

2 straipsnis

Laikotarpiui nuo šio sprendimo įsigaliojimo dienos iki 2028 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėja skiriama Louise SPANGSBERG GRØNFELDT.

3 straipsnis

Šis sprendimas įsigalioja jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dieną.

Priimta Briuselyje 2023 m. rugsėjo 15 d.

Pirmininkas

M. ALONSO ALONSO

TARYBOS SPRENDIMAS (ES) 2023/1794**2023 m. rugsėjo 18 d.****kuriuo nustatoma pozicija, kurios Europos Sąjungos vardu turi būti laikomasi Viešųjų pirkimų komitete, dėl Komiteto pirmininko atrankos darbo tvarkos taisyklių priėmimo****(Tekstas svarbus EEE)**

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 207 straipsnio 4 dalies pirmą pastraipą kartu su 218 straipsnio 9 dalimi,

atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą,

kadangi:

- (1) Sutartis dėl viešųjų pirkimų yra keliašalė sutartis Pasaulio prekybos organizacijos sistemoje; ta sutartimi Šalys raginamos vienos kitoms atverti viešųjų pirkimų rinkas. 2014 m. balandžio 6 d. įsigaliojo patikslinta tos Sutarties redakcija (toliau – Peržiūrėta SVP);
- (2) Peržiūrėtos SVP XXI straipsnio 1 dalimi įsteigiamas Viešųjų pirkimų komitetas (toliau – Komitetas), kuris Šalims suteikia galimybę konsultuotis visais klausimais, susijusiais su Peržiūrėtos SVP veikimu ar jo tikslų siekimu;
- (3) Peržiūrėtos SVP XXI straipsnio 1 dalyje numatyta, kad Komitetas turi išsirinkti savo pirmininką;
- (4) 2023 m. gegužės 12 d. Komitetas išplatino Komiteto pirmininko atrankos darbo tvarkos taisyklių projektą;
- (5) tikslinga nustatyti poziciją, kurios Sąjungos vardu turi būti laikomasi Komitete, dėl jo darbo tvarkos taisyklių priėmimo, nes tos taisyklės Sąjungai bus privalomos;
- (6) todėl, siekiant reglamentuoti Komiteto veikimą, turėtų būti priimtas 2023 m. gegužės 12 d. Komiteto išplatintas Komiteto pirmininko atrankos darbo tvarkos taisyklių projektas,

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis

Pozicija, kurios Europos Sąjungos vardu turi būti laikomasi Sutartimi dėl viešųjų pirkimų įsteigtame Viešųjų pirkimų komitete, yra pritarti Viešųjų pirkimų komiteto pirmininko atrankos darbo tvarkos taisyklių priėmimui.

Tų darbo tvarkos taisyklių tekstas pridedamas prie šio sprendimo.

2 straipsnis

Šis sprendimas įsigalioja jo priėmimo dieną.

Priimta Briuselyje 2023 m. rugsėjo 18 d.

Tarybos vardu
Pirmininkas
L. PLANAS PUCHADES

PPO Viešųjų pirkimų komiteto (toliau – Komitetas) pirmininko atrankos darbo tvarkos taisyklės

- 1) Šalys kasmet iš savo atstovų į Viešųjų pirkimų komitetą išrenka pirmininką.
  - 2) Šalys gali nuspręsti pratęsti pirmininko kadenciją, atsižvelgdamos į ateinančių metų pirmininko darbo planą.
  - 3) Kandidatas į pirmininko pareigas atrenkamas pagal jo gebėjimus, patirtį, prieinamumą ir kompetenciją vykdyti atitinkamas pareigas. Pirmininkas veiks savo vardu.
  - 4) Tam, kad atranka vyktų sklandžiau, kadenciją baigiantis pirmininkas teikia konsultacijas. Jei pirmininko nėra, Šalys bendru sutarimu gali paskirti laikinąjį pirmininką arba paprašyti Šalį, iš kurios buvo ankstesnis pirmininkas, surengti tokias konsultacijas.
  - 5) Prieš konsultacijas arba jų metu kandidatui (-ams) į pirmininko pareigas suteikiama galimybė pateikti Šalims siūlomus planus pirmininkavimo Komitetui laikotarpiui.
  - 6) Paskyrimas vyksta per pirmąjį eilinį tų metų Komiteto posėdį. Jei pirmininko vieta atsilaisvina metų viduryje, Šalys siekia užpildyti šią vietą kuo greičiau.
  - 7) Paskyrimas įsigalioja pasibaigus pirmesnėje dalyje nurodytam posėdžiui. Jei tuo metu pirmininko nėra, paskyrimas įsigalioja nedelsiant.
  - 8) Pirmininkas eina savo pareigas iki kitų kalendorinių metų pirmojo eilinio posėdžio pabaigos, išskyrus atvejus, kai pirmininkas nebegali eiti savo pareigų arba atsistatydina anksčiau.
  - 9) Jei Šalims nepavyksta pasiekti konsensuso dėl pirmininko atrankos ir dėl to Komitetas negali įvykdyti savo išipareigojimo posėdžiauti bent kartą per metus, Komitetas bendru sutarimu iš kandidatų gali paskirti laikinąjį pirmininką arba pakviesti Šalį, iš kurios buvo ankstesnis pirmininkas, laikinai vadovauti Komiteto posėdžiams, kol bus galima paskirti pirmininką.
  - 10) Šalys gali nuspręsti papildyti šias darbo tvarkos taisykles. Darbo tvarkos taisyklės gali būti peržiūretos per penkerius metus nuo jų priėmimo.
-

KOMISIJOS ĮGYVENDINIMO SPRENDIMAS (ES) 2023/1795**2023 m. liepos 10 d.****priimtas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679, dėl tinkamo asmens duomenų apsaugos lygio pagal ES ir JAV duomenų privatumo sistemą***(pranešta dokumentu Nr. C(2023) 4745)***(Tekstas svarbus EEE)**

EUROPOS KOMISIJA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo,

atsižvelgdama į 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (toliau – Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) ⁽¹⁾, ypač į jo 45 straipsnio 3 dalį,

kadangi:

1. ĮVADAS

- (1) Reglamentu (ES) 2016/679 ⁽²⁾ nustatytos asmens duomenų perdavimo iš Sąjungoje esančių duomenų valdytojų arba duomenų tvarkytojų į trečiąsias valstybes ir tarptautinėms organizacijoms taisyklės, susijusios su tomis duomenų perdavimo operacijomis, kurioms taikomas tas Reglamentas. Tarptautinio duomenų perdavimo taisyklės nustatytos to Reglamento V skyriuje. Nors asmens duomenų srautas į Europos Sąjungai nepriklausančias valstybes ir iš jų yra labai svarbus siekiant plėsti tarpvalstybinę prekybą ir tarptautinį bendradarbiavimą, Sąjungoje užtikrinamas asmens duomenų apsaugos lygis negali sumažėti perduodant į trečiąsias valstybes arba tarptautines organizacijas ⁽³⁾.
- (2) Pagal Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnio 3 dalį Komisija, priimdama įgyvendinimo aktą, gali nuspręsti, kad trečioji valstybė, teritorija arba vienas ar daugiau nurodytų sektorių toje trečiojoje valstybėje užtikrina tinkamo lygio apsaugą. Tokiu atveju asmens duomenys į trečiąją valstybę gali būti perduodami nereikalaujant papildomo leidimo, kaip nustatyta Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnio 1 dalyje ir 103 konstatuojamojoje dalyje.
- (3) Kaip nurodyta Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnio 2 dalyje, priimant sprendimą dėl tinkamumo turi būti remiamasi išsamia trečiosios valstybės teisinės tvarkos analize, apimančia ir duomenų importuotojams taikomas taisykles, ir apribojimus bei apsaugos priemones, taikomas valdžios institucijoms gaunant galimybę susipažinti su asmens duomenimis. Atlikdama vertinimą Komisija turi nustatyti, ar atitinkama trečioji valstybė garantuoja tokio lygio apsaugą, kuri yra „iš esmės lygiavertė“ Sąjungoje užtikrinamai apsaugai (Reglamento (ES) 2016/679 104 konstatuojamoji dalis). Ar taip yra, turi būti vertinama pagal Sąjungos teisės aktus, visų pirma Reglamentą (ES) 2016/679, taip pat Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas) praktiką ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ OL L 119, 2016 5 4, p. 1.

⁽²⁾ Dėl patogumo VIII priede pateikiamas šiame sprendime vartojamų santrumpų sąrašas.

⁽³⁾ Žr. Reglamento (ES) 2016/679 101 konstatuojamąją dalį.

⁽⁴⁾ Žr. naujausią Sprendimą *Facebook Ireland ir Schrems (Schrems II)*, C-311/18, ECLI:EU:C:2020:559.

- (4) Kaip Teisingumo Teismas išaiškino savo 2015 m. spalio 6 d. Sprendime *Maximilian Schrems / Data Protection Commissioner* ⁽⁵⁾ (*Schrems*), C-362/14, tam nereikia nustatyti tokio paties apsaugos lygio. Visų pirma, priemonės, kurių siekdama apsaugoti asmens duomenis gali imtis atitinkama trečioji valstybė, gali skirtis nuo Sąjungoje taikomų priemonių, jeigu šios priemonės praktiškai padeda veiksmingai užtikrinti tinkamo lygio apsaugą ⁽⁶⁾. Todėl pagal tinkamumo standartą nėra reikalaujama Sąjungos taisyklės atkartoti papunkčiui. Veikiau pagal šį kriterijų turi būti patikrinta, ar visoje užsienio valstybės sistemoje užtikrinamas reikiamas apsaugos lygis – teisių į privatumą esmė, veiksmingas jų įgyvendinimas, priežiūra ir vykdymo užtikrinimas ⁽⁷⁾. Be to, pagal tą sprendimą Komisija, taikydamą šį standartą, visų pirma turėtų įvertinti, ar atitinkamos trečiosios valstybės teisinėje sistemoje nustatytos taisyklės, kuriomis siekiama apriboti asmenų, kurių duomenys perduodami iš Sąjungos, pagrindinių teisių apribojimus, kuriuos tos valstybės valstybiniais subjektams būtų leidžiama taikyti siekiant teisėtų tikslų, pvz., nacionalinio saugumo, ir užtikrinama veiksminga teisinė apsauga nuo tokio pobūdžio apribojimų ⁽⁸⁾. Gairių šiuo klausimu pateikiama ir Europos duomenų apsaugos valdybos orientaciniuose tinkamumo kriterijuose, kuriais siekiama išsamiau paaiškinti šį standartą ⁽⁹⁾.
- (5) Tokiam pagrindinių teisių į privatumą ir duomenų apsaugą apribojimui taikytiną standartą Teisingumo Teismas išsamiau išaiškino savo 2020 m. liepos 16 d. Sprendime *Data Protection Commissioner / Facebook Ireland Limited ir Maximilian Schrems (Schrems II)*, C-311/18, kuriuo Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2016/1250 ⁽¹⁰⁾ dėl ankstesnės transatlantinės duomenų srautų reglamentavimo sistemos – ES ir JAV privatumo skydo (toliau – privatumo skydas) – pripažintas negaliojančiu. Teisingumo Teismas nusprendė, kad asmens duomenų apsaugos apribojimai, kurie kyla iš Jungtinių Amerikos Valstijų nacionalinės teisės aktų, susijusių su JAV valdžios institucijų prieiga prie tokių duomenų, perduodamų iš Sąjungos į Jungtines Amerikos Valstijas nacionalinio saugumo tikslais, ir šių institucijų atliekamu jų naudojimu, nėra suregulavimais, kad atitiktų reikalavimus, iš esmės lygiavertčius Sąjungos teisėje nustatytiems reikalavimams, kiek tai susiję su tokių teisės į duomenų apsaugą apribojimų būtinumu ir proporcingumu ⁽¹¹⁾. Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad nesuteikiama teisių gynimo priemonė institucijoje, kurioje asmenims, kurių duomenys buvo perduoti į Jungtines Amerikos Valstijas, būtų suteiktos garantijos, iš esmės lygiavertės toms, kurių reikalaujama pagal Chartijos 47 straipsnį dėl teisės į veiksmingą teisinę gynybą ⁽¹²⁾.
- (6) Po to, kai buvo priimtas Sprendimas *Schrems II*, Komisija pradėjo derybas su JAV vyriausybe dėl galimo naujo sprendimo dėl tinkamumo, kuris atitiktų Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnio 2 dalies reikalavimus, kaip juos išaiškino Teisingumo Teismas. Po šių diskusijų 2022 m. spalio 7 d. Jungtinės Amerikos Valstijos priėmė Vykdomąjį potvarkį Nr. 14086 dėl JAV signalų žvalgybos veiklos apsaugos priemonių griežtinimo (toliau – VP 14086), o jį papildė JAV generalinio prokuroro paskelbtas Reglamentas dėl Duomenų apsaugos apeliacinio teismo (toliau – GP reglamentas) ⁽¹³⁾. Be to, atnaujinta komerciniams subjektams, tvarkantiems iš Sąjungos pagal šį Sprendimą perduodamus duomenis, taikoma sistema – ES ir JAV duomenų privatumo sistema (toliau – ES ir JAV DPS arba DPS).
- (7) Komisija atidžiai išnagrinėjo JAV teisę ir praktiką, įskaitant VP 14086 ir GP reglamentą. Remdamasi 9-200 konstatuojamosiose dalyse išdėstytomis faktinėmis aplinkybėmis, Komisija daro išvadą, kad Jungtinės Amerikos Valstijos užtikrina tinkamą asmens duomenų, pagal ES ir JAV DPS Sąjungos ⁽¹⁴⁾ duomenų valdytojų arba duomenų tvarkytojų perduodamų Jungtinių Amerikos Valstijų sertifikuotoms organizacijoms, apsaugos lygį.

⁽⁵⁾ Sprendimas *Maximilian Schrems / Data Protection Commissioner (Schrems)*, C-362/14, ECLI:EU:C:2015:650, 73 punktas.

⁽⁶⁾ Sprendimas *Schrems*, 74 punktas.

⁽⁷⁾ Žr. 2017 m. sausio 10 d. Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „Keitimasis asmens duomenimis ir jų apsauga globalizuotame pasaulyje“ (COM(2017) 7) 3.1 skirsnį, p. 6–7.

⁽⁸⁾ Sprendimas *Schrems*, 88 ir 89 punktai.

⁽⁹⁾ Europos duomenų apsaugos valdybos darbinis dokumentas „Tinkamumo pavyzdžiai“ (WP 254, 1-oji peržiūrėta versija), pateikiamas adresu https://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=614108.

⁽¹⁰⁾ 2016 m. liepos 12 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2016/1250 dėl ES ir JAV „privatumo skydo“ užtikrinamos apsaugos tinkamumo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 95/46/EB (OL L 207, 2016 8 1, p. 1).

⁽¹¹⁾ Sprendimas *Schrems II*, 185 punktas.

⁽¹²⁾ Sprendimas *Schrems II*, 197 punktas.

⁽¹³⁾ Federalinių reglamentų kodekso 28 antraštinės dalies 302 dalis.

⁽¹⁴⁾ Šis sprendimas svarbus EEE. Europos ekonominės erdvės susitarime (toliau – EEE susitarimas) nustatyta, kad Europos Sąjungos vidaus rinkos taisyklės galioja ir trijose EEE valstybėse: Islandijoje, Lichtenšteine ir Norvegijoje. 2018 m. liepos 6 d. EEE jungtinis komitetas priėmė Jungtinio komiteto sprendimą, kuriuo Reglamentas (ES) 2016/679 buvo įtrauktas į EEE susitarimo XI priedą. Šis sprendimas įsigaliojo 2018 m. liepos 20 d. Todėl ta sutartis apima minėtąjį Reglamentą. Todėl šiame sprendime nuorodos į ES ir ES valstybes nares turėtų būti suprantamos kaip apimančios ir EEE valstybes.

- (8) Šiuo sprendimu nustatoma, kad Sąjungoje esantys ⁽¹⁵⁾ duomenų valdytojai ir duomenų tvarkytojai gali perduoti asmens duomenis sertifikuotoms organizacijoms Jungtinėse Amerikos Valstijose be papildomo leidimo. Sprendimas nedaro poveikio Reglamento (ES) 2016/679 tiesioginiam taikymui tokioms organizacijoms, kai tenkinamos to Reglamento teritorinės taikymo srities sąlygos, nustatytos to Reglamento 3 straipsnyje.

2. ES IR JAV DUOMENŲ PRIVATUMO SISTEMA

2.1. Subjektinė ir materialinė taikymo sritis

2.1.1. *Sertifikuotos organizacijos*

- (9) ES ir JAV DPS yra pagrįsta sertifikavimo sistema, pagal kurią JAV organizacijos įsipareigoja laikytis tam tikrų privatumo principų – ES ir JAV duomenų privatumo sistemos principų, įskaitant papildomus principus (toliau kartu – Principai), – kuriuos paskelbė JAV Prekybos departamentas ir kurie yra pateikti šio sprendimo I priede ⁽¹⁶⁾. Kad atitiktų sertifikavimo pagal ES ir JAV DPS reikalavimus, organizacijos atžvilgiu turi būti galima naudotis Federalinės prekybos komisijos (FPK) arba JAV Transporto departamento tyrimo ir vykdymo užtikrinimo įgaliojimais ⁽¹⁷⁾. Principai taikomi iš karto nuo sertifikavimo momento. Kaip išsamiau paaiškinta 48–52 konstatuojamosiose dalyse, ES ir JAV DPS organizacijos privalo kasmet iš naujo atlikdamos sertifikavimą patvirtinti, kad laikosi Principų ⁽¹⁸⁾.

2.1.2. *Asmens duomenų apibrėžtis ir duomenų valdytojo ir atstovo sąvokos*

- (10) Pagal ES ir JAV DPS užtikrinama apsauga taikoma visiems asmens duomenims, kurie iš Sąjungos perduodami JAV organizacijoms, Prekybos departamentui patvirtinusioms, kad laikosi Principų, išskyrus duomenis, kurie yra renkami siekiant paskelbti, transliuoti ar kitaip viešai perduoti žurnalistinę medžiagą ir informaciją, esančią anksčiau paskelbtoje medžiagoje, platinamoje iš žiniasklaidos archyvų ⁽¹⁹⁾. Todėl tokia informacija negali būti perduodama remiantis ES ir JAV DPS.
- (11) Principuose asmens duomenys ir (arba) asmeninė informacija apibrėžiami taip pat, kaip ir Reglamente (ES) 2016/679, t. y. kaip „į BDAR taikymo sritį patenkantys duomenys apie asmenį, kurio tapatybė nustatyta arba gali būti nustatyta, kuriuos organizacija Jungtinėse Amerikos Valstijose gauna iš ES ir kurie yra įrašyti bet kokia forma“ ⁽²⁰⁾. Atitinkamai jie taip pat apima pseudoniminius (arba raktu užkoduotus) mokslinių tyrimų duomenis (įskaitant atvejus, kai šifro raktu su gaunančiąja JAV organizacija nesidalijama) ⁽²¹⁾. Be to, tvarkymo sąvoka apibrėžiama taip – „automatizuotomis arba neautomatizuotomis priemonėmis su asmens duomenimis atliekama operacija ar operacijų seka, kaip antai rinkimas, įrašymas, rūšiavimas, saugojimas, pritaikymas ar keitimas, išgava, susipažinimas, naudojimas, atskleidimas ar platinimas, taip pat ištrynimasis arba sunaikinimas“ ⁽²²⁾.
- (12) ES ir JAV DPS taikoma JAV organizacijoms, laikomoms duomenų valdytojais (t. y. asmuo ar organizacija, kuris (-i) vienas (-a) ar drauge su kitais nustato asmens duomenų tvarkymo tikslus ir priemones) ⁽²³⁾ arba duomenų tvarkytojais (t. y. duomenų valdytojo vardu veikiantis atstovas) ⁽²⁴⁾. JAV duomenų tvarkytojai pagal sutartį privalo veikti tik laikydamiesi ES duomenų valdytojo nurodymų ir padėti jam atsakyti asmenims, kurie naudojami savo

⁽¹⁵⁾ Šis sprendimas nedaro poveikio Reglamento (ES) 2016/679 reikalavimams, taikomiems duomenis perduodantiems Sąjungos subjektams (duomenų valdytojams ir duomenų tvarkytojams), pvz., dėl tikslo apribojimo, duomenų kiekio mažinimo, skaidrumo ir duomenų saugumo (taip pat žr. Reglamento (ES) 2016/679 44 straipsnį).

⁽¹⁶⁾ Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Schrems* 81 punktą, kuriame Teisingumo Teismas patvirtino, kad įsipareigojimo sistema gali užtikrinti tinkamą apsaugos lygį.

⁽¹⁷⁾ I priedo I skirsnio 2 dalis. FPK turi plačią jurisdikciją prekybos srityje, tačiau yra išimčių, pvz., susijusių su bankais, oro vežėjais, draudimo bendrovėmis ir bendra telekomunikacijų paslaugų teikėjų vežimo veikla (nors 2018 m. vasario 26 d. JAV Devintosios apygardos apeliacinio teismo sprendimu byloje *FTC / AT&T* patvirtinta, kad FPK jurisdikcija apima tokių subjektų vežėjų veiklą, kuri nėra bendra). Taip pat žr. IV priedo 2 išnašą. Transporto departamentas yra kompetentingas užtikrinti, kad oro vežėjai ir bilietų pardavėjai laikytųsi reikalavimų (oro transporto srityje); žr. V priedo A skirsnį.

⁽¹⁸⁾ I priedo III skirsnio 6 dalis.

⁽¹⁹⁾ I priedo III skirsnio 2 dalis.

⁽²⁰⁾ I priedo I skirsnio 8 dalies a punktas.

⁽²¹⁾ I priedo III skirsnio 14 dalies g punktas.

⁽²²⁾ I priedo I skirsnio 8 dalies b punktas.

⁽²³⁾ I priedo I skirsnio 8 dalies c punktas.

⁽²⁴⁾ Žr., pvz., I priedo II skirsnio 2 dalies b punktą, taip pat II skirsnio 3 dalies b punktą ir 7 dalies d punktą, iš kurių aišku, kad atstovai veikia duomenų valdytojo vardu, laikydamiesi jo nurodymų ir konkrečių sutartinių įsipareigojimų.

teisėmis pagal Principus⁽²⁵⁾. Be to, duomenų tvarkymo subrangos atveju duomenų tvarkytojas privalo sudaryti sutartį su duomenų tvarkymo subrangovu, kuria garantuojamas toks pat apsaugos lygis, koks užtikrinamas pagal Principus, ir imtis priemonių, kad tokia sutartis būtų tinkamai vykdoma⁽²⁶⁾.

2.2. ES ir JAV duomenų privatumo sistemos principai

2.2.1. Tikslų apribojimas ir pasirinkimas

- (13) Asmens duomenys turėtų būti tvarkomi teisėtai ir sąžiningai. Jie turėtų būti renkami konkrečiu tikslu ir vėliau naudojami tik tiek, kiek tai nėra nesuderinama su jų tvarkymo tikslu.
- (14) Pagal ES ir JAV DPS tai užtikrinama įvairiais Principais. Pirmia, pagal *duomenų vientisumo ir tikslo apribojimo principą*, panašiai kaip pagal Reglamento (ES) 2016/679 5 straipsnio 1 dalies b punktą, organizacija negali tvarkyti asmens duomenų tokiu būdu, kuris yra nesuderinamas su tikslu, kuriuo jie iš pradžių buvo surinkti arba duomenų subjektas vėliau leido juos tvarkyti⁽²⁷⁾.
- (15) Antra, prieš naudodama asmens duomenis nauju (pakeistu) tikslu, kuris yra iš esmės kitas, bet vis vien suderinamas su pradiniu tikslu, arba atskleisti juos trečiajai šaliai, organizacija pagal *pasirinkimo principą*⁽²⁸⁾ turi suteikti duomenų subjektams galimybę nesutikti (atsisakyti sutikti), taikydama aiškų, suprantamą ir lengvai prieinamą mechanizmą. Svarbu pažymėti, kad šis principas nėra viršesnis už aiškų draudimą tvarkyti duomenis nesuderinamais tikslais⁽²⁹⁾.

⁽²⁵⁾ I priedo III skirsnio 10 dalies a punktas. Taip pat žr. gaires, kurias Prekybos departamentas parengė konsultuodamasis su Europos duomenų apsaugos valdyba pagal privatumo skydą ir kuriose paaiškintos JAV duomenų tvarkytojų, pagal tą sistemą gaunančių asmens duomenis iš Sąjungos, prievolės. Kadangi šios taisyklės nepasikeitė, šios gairės ir (arba) DUK tebėra aktualūs pagal ES ir JAV DPS (<https://www.privacyshield.gov/article?id=Processing-FAQs>).

⁽²⁶⁾ I priedo II skirsnio 3 dalies b punktas.

⁽²⁷⁾ I priedo II skirsnio 5 dalies a punktas. Suderinami tikslai gali apimti auditą, sukčiavimo prevenciją arba kitus tikslus, atitinkančius racionalaus asmens lūkesčius, atsižvelgiant į duomenų rinkimo aplinkybes (žr. I priedo 6 išnašą).

⁽²⁸⁾ I priedo II skirsnio 2 dalies a punktas. Tai netaikoma, kai organizacija pateikia asmens duomenis duomenų tvarkytojui, veikiančiam jos vardu ir pagal jos nurodymus (I priedo II skirsnio 2 dalies b punktas). Vis dėlto šiuo atveju organizacija turi būti sudariusi sutartį ir užtikrinti, kad būtų laikomasi *atskaitomybės už tolesnį duomenų perdavimą principo*, kaip išsamiau aprašyta 43 konstatuojamojoje dalyje. Be to, *pasirinkimo principas* (taip pat *pranešimo principas*) gali būti apribotas, kai asmens duomenys tvarkomi atliekant išsamų patikrinimą (dėl galimo susijungimo ar perėmimo) arba auditą tokiu mastu ir tol, kol tai būtina vykdatant teisės aktų ar viešojo intereso reikalavimus, arba tokiu mastu ir tol, kol taikant šiuos Principus būtų pažeisti teisėti organizacijos interesai konkrečiomis išsamaus patikrinimo tyrimų ar audito aplinkybėmis (I priedo III skirsnio 4 dalis). Pagal 15 papildomą principą (I priedo III skirsnio 15 dalies a ir b punktai) taip pat numatyta *pasirinkimo principo* (be to, *pranešimo ir atskaitomybės už tolesnį duomenų perdavimą principų*) išimtis, taikoma iš viešai prieinamų šaltinių gautiems asmens duomenims (išskyrus atvejus, kai ES duomenų eksportuotojas nurodo, kad informacijai taikomi apribojimai, dėl kurių tie principai turi būti taikomi) arba iš įrašų, su kuriais visuomenė apskritai gali viešai susipažinti, gautiems asmens duomenims (jei jie nėra derinami su neviešų įrašų informacija ir yra laikomasi susipažinimo su informacija sąlygų). Be to, pagal 14 papildomą principą (I priedo III skirsnio 14 dalies f punktas) numatyta *pasirinkimo principo* (taip pat *pranešimo ir atskaitomybės už tolesnį duomenų perdavimą principų*) išimtis, taikoma farmacijos arba medicinos priemonių bendrovei tvarkant asmens duomenis produktų saugos ir veiksmingumo stebėsenos tikslais tiek, kiek laikantis Principų nepavyksta laikytis reguliavimo reikalavimų.

⁽²⁹⁾ Tai taikoma visiems pagal ES ir JAV DPS perduodamiems duomenims, įskaitant duomenis, surinktus darbo santykių aplinkybėmis. Nors sertifikuota JAV organizacija iš esmės gali naudoti žmogiškųjų išteklių duomenis kitais, su įdarbinimu nesusijusiais tikslais (pvz., tam tikriems rinkodaros pranešimams), ji privalo paaisyti draudimo tvarkyti duomenis nesuderinamais tikslais, be to, gali tai daryti tik laikydamasi *pranešimo ir pasirinkimo principų*. Išimtiniais atvejais organizacija gali naudoti asmens duomenis papildomu suderinamu tikslu *nepranešdama* ir nesuteikdama galimybės rinktis, tačiau tik tokiu mastu ir tol, kol tai būtina, kad nebūtų sumažintos organizacijos galimybės paaukštinti pareigas, skirti į pareigas ar priimti kitus panašius darbo santykių sprendimus (žr. I priedo III skirsnio 9 dalies b punkto iv papunktį). Draudimas JAV organizacijai imtis bet kokių baudžiamųjų veiksmų prieš darbuotoją, kuris pasinaudoja tokia pasirinkimo teise, įskaitant bet kokią išdarbinimo galimybių ribojimą, padės užtikrinti, kad, nepaisant subordinacijos santykio ir būdingos priklausomybės, darbuotojas nejaus spaudimo, todėl iš tikrųjų galės laisvai pasirinkti. Žr. I priedo III skirsnio 9 dalies b punkto i papunktį.

2.2.2. Specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymas

- (16) Tvarkant specialių kategorijų duomenis turėtų būti taikomos konkrečios apsaugos priemonės.
- (17) Laikantis *pasirinkimo principo*, tvarkant neskelbtiną informaciją, t. y. asmens duomenis apie sveikatos būklę, rasinę ar etninę kilmę, politines pažiūras, religinius ar filosofinius įsitikinimus, narystę profesinėse sąjungose, informaciją apie asmens lytinį gyvenimą arba bet kokią kitą iš trečiosios šalies gautą informaciją, kurią ta šalis laiko neskelbtina ir tvarko kaip neskelbtiną, taikomos konkrečios apsaugos priemonės ⁽³⁰⁾. Tai reiškia, kad visi duomenys, kurie laikomi neskelbtiniais pagal Sąjungos duomenų apsaugos teisės aktus (įskaitant duomenis apie seksualinę orientaciją, genetinius duomenis ir biometrinius duomenis), sertifikuotų organizacijų bus laikomi neskelbtiniais ir pagal ES ir JAV DPS.
- (18) Paprastai organizacijos turi gauti aiškų asmens sutikimą (t. y. pasirinktą sutikimą), kad neskelbtina informacija būtų naudojama kitais tikslais nei tie, kuriais ta informacija iš pradžių buvo surinkta ar vėliau asmuo ją leido naudoti (pasirinkęs sutikimą), arba atskleidžiama trečiosioms šalims ⁽³¹⁾.
- (19) Tokio sutikimo nereikia tik tam tikromis aplinkybėmis, kurios yra panašios į Sąjungos duomenų apsaugos teisės aktuose numatytas panašias išimtis, pvz., kai neskelbtini duomenys tvarkomi siekiant apsaugoti asmens gyvybinį interesą, duomenis tvarkyti būtina pareiškiant teisinius reikalavimus arba duomenis tvarkyti reikia vykdant sveikatos priežiūrą ar siekiant nustatyti diagnozę ⁽³²⁾.

2.2.3. Duomenų tikslumas, jų kiekio mažinimas ir saugumas

- (20) Duomenys turėtų būti tikslūs ir, jei reikia, atnaujinami. Duomenys taip pat turi būti tinkami, susiję ir nepertekliniai atsižvelgiant į jų tvarkymo tikslus ir iš esmės saugomi ne ilgiau, nei būtina atsižvelgiant į asmens duomenų tvarkymo tikslus.
- (21) Pagal *duomenų vientisumo ir tikslo apribojimo principą* ⁽³³⁾ asmens duomenys turi būti susiję tik su tuo, kas yra aktualu duomenų tvarkymo tikslu. Be to, tiek, kiek būtina tvarkymo tikslais, organizacijos privalo imtis pagrįstų priemonių užtikrinti, kad asmens duomenys patikimai atitiktų numatomą jų naudojimo paskirtį, būtų tikslūs, išsamūs ir naujausi.
- (22) Be to, asmeninė informacija tokia forma, kokia nustatoma asmens tapatybė arba sudaromos sąlygos nustatyti asmens tapatybę (t. y. asmens duomenų forma) ⁽³⁴⁾, gali būti saugoma tik tol, kol yra naudojama tikslui (-ams), dėl kurio (-ių) iš pradžių buvo surinkta arba vėliau asmuo leido ją naudoti pagal *pasirinkimo principą*. Ši prievolė neužkerta kelio organizacijoms toliau tvarkyti asmeninę informaciją ilgiau, bet tik tol ir tokiu mastu, kokiu toks tvarkymas pagrįstai padeda siekti vieno iš šių konkrečių tikslų, panašių į Sąjungos duomenų apsaugos teisės aktuose numatytas panašias išimtis: archyvavimo dėl viešojo intereso, žurnalistikos, literatūros ir meno, mokslinių ir istorinių tyrimų ir statistinės analizės ⁽³⁵⁾. Kai asmens duomenys saugomi vienu iš šių tikslų, jų tvarkymui taikomos pagal Principus nustatytos apsaugos priemonės ⁽³⁶⁾.
- (23) Asmens duomenys taip pat turėtų būti tvarkomi taip, kad būtų užtikrintas jų saugumas, įskaitant apsaugą nuo neleidžiamo ar neteisėto tvarkymo ir netyčinio praradimo, sunaikinimo ar sugadinimo. Todėl duomenų valdytojai ir duomenų tvarkytojai turėtų imtis tinkamų techninių ar organizacinių priemonių, kad apsaugotų asmens duomenis nuo galimų grėsmių. Šios priemonės turėtų būti vertinamos atsižvelgiant į techninių galimybių išsivystymo lygį, susijusias sąnaudas ir duomenų tvarkymo pobūdį, aprėptį, aplinkybes ir tikslus, taip pat į asmenų teisėms kylančius pavojus.

⁽³⁰⁾ I priedo II skirsnio 2 dalies c punktas.

⁽³¹⁾ I priedo II skirsnio 2 dalies c punktas.

⁽³²⁾ I priedo III skirsnio 1 dalis.

⁽³³⁾ I priedo II skirsnio 5 dalis.

⁽³⁴⁾ Žr. I priedo 7 išnašą, kurioje paaiškinama, kad laikoma, jog asmens tapatybę galima nustatyti, jeigu atsižvelgiant į tapatybės nustatymo priemones, kurios, kaip pagrįstai galima tikėtis, veikiausiai bus naudojamos (be kita ko, atsižvelgiant į tapatybės nustatymo sąnaudas ir reikiamą laiką, taip pat į duomenų tvarkymo metu prieinamas technologijas), organizacija arba trečioji šalis pagrįstai galėtų nustatyti to asmens tapatybę.

⁽³⁵⁾ I priedo II skirsnio 5 dalies b punktas.

⁽³⁶⁾ *Ten pat.*

- (24) Pagal ES ir JAV DPS tai užtikrinama *saugumo principu*, pagal kurį, panašiai kaip pagal Reglamento (ES) 2016/679 32 straipsnį, reikalaujama imtis pagrįstų ir tinkamų saugumo priemonių, atsižvelgiant į tvarkant duomenis kylančią riziką ir duomenų pobūdį ⁽³⁷⁾.

2.2.4. *Skaidrumas*

- (25) Duomenų subjektai turėtų būti informuoti apie pagrindinius jų asmens duomenų tvarkymo aspektus.
- (26) Tai užtikrinama taikant *pranešimo principą* ⁽³⁸⁾, pagal kurį, panašiai kaip laikantis skaidrumo reikalavimų pagal Reglamentą (ES) 2016/679, reikalaujama, kad organizacijos informuotų duomenų subjektus apie, *inter alia*, i) organizacijos dalyvavimą DPS, ii) renkamų duomenų rūšį, iii) duomenų tvarkymo tikslą, iv) trečiųjų šalių, kurioms asmens duomenys gali būti atskleisti, tipą ar tapatybę ir tokio atskleidimo tikslus, v) jų asmens teises, vi) kreipimosi į organizaciją būdus, taip pat vii) galimus teisių gynimo būdus.
- (27) Toks pranešimas turi būti pateikiamas aiškia ir suprantama kalba, kai asmenų pirmą kartą prašoma pateikti asmens duomenis arba kuo greičiau po to, tačiau bet kuriuo atveju prieš naudojant duomenis iš esmės kitu (bet vis vien suderinamu) tikslu nei tas, kuriuo jie buvo surinkti, arba prieš juos atskleidžiant trečiajai šaliai ⁽³⁹⁾.
- (28) Be to, organizacijos privalo viešai paskelbti Principus atitinkančią savo privatumo politiką (arba, žmogiškųjų išteklių duomenų atveju, užtikrinti, kad ji būtų lengvai prieinama atitinkamiems asmenims) ir pateikti nuorodas į Prekybos departamento interneto svetainę (kurioje pateikiama išsamesnės informacijos apie sertifikavimą, duomenų subjektų teises ir galimus teisių gynimo mechanizmus), Duomenų privatumo sistemos sąrašą (DPS sąrašą), kuriame nurodytos dalyvaujančios organizacijos, ir atitinkamo alternatyvaus ginčų sprendimo paslaugų teikėjo interneto svetainę ⁽⁴⁰⁾.

2.2.5. *Asmens teisės*

- (29) Duomenų subjektai turėtų turėti tam tikras teises, kurias duomenų valdytojui arba duomenų tvarkytojui gali būti nurodyta įgyvendinti, visų pirma teisę susipažinti su duomenimis, teisę nesutikti su duomenų tvarkymu ir teisę ištaisyti arba ištrinti duomenis.
- (30) Pagal ES ir JAV DPS *susipažinimo su duomenimis principą* ⁽⁴¹⁾ tokios teisės asmenims suteikiamos. Visų pirma duomenų subjektai turi teisę be pagrindimo gauti organizacijos patvirtinimą, ar ji tvarko su jais susijusius asmens duomenis, gauti tuos duomenis ir gauti informacijos apie duomenų tvarkymo tikslą, tvarkomų asmens duomenų kategorijas ir duomenų gavėjus (jų kategorijas), kuriems atskleidžiami duomenys ⁽⁴²⁾. Organizacijos privalo atsakyti į prašymus leisti susipažinti su duomenimis per pagrįstą laikotarpį ⁽⁴³⁾. Organizacija gali nustatyti pagrįstas ribas, kiek kartų per

⁽³⁷⁾ I priedo II skirsnio 4 dalies a punktas. Be to, dėl žmogiškųjų išteklių duomenų ES ir JAV DPS reikalaujama, kad darbdaviai atsižvelgtų į darbuotojų privatumo pageidavimus apribodami galimybę susipažinti su asmens duomenimis, nuasmenindami tam tikrus duomenis arba priskirdami kodus ar pseudonimus (I priedo III skirsnio 9 dalies b punkto iii papunktis).

⁽³⁸⁾ I priedo II skirsnio 1 dalis.

⁽³⁹⁾ I priedo II skirsnio 1 dalies b punktas. Pagal 14 papildomą principą (I priedo III skirsnio 14 dalies b ir c punktai) nustatytos konkrečios asmens duomenų tvarkymo vykdant medicininius mokslinius tyrimus ir klinikinius tyrimus nuostatos. Visų pirma pagal šį principą organizacijoms leidžiama tvarkyti klinikinių tyrimų duomenis net asmeniui pasitraukus iš tyrimo, jei tai buvo aiškiai nurodyta pranešime, pateiktame tuo metu, kai asmuo sutiko dalyvauti. Panašiai, gavusi asmens duomenis medicininių mokslinių tyrimų tikslais, ES ir JAV DPS organizacija juos gali naudoti tik naujai mokslinių tyrimų veiklai, laikydamosi *pranešimo ir pasirinkimo principų*. Šiuo atveju pranešime asmeniui iš esmės turėtų būti pateikta informacija apie bet kokią būsimą konkretų duomenų naudojimą (pvz., susijusius tyrimus). Jeigu iš pat pradžių įtraukti visų būsimų duomenų naudojimo atvejų neįmanoma (nes naujai naudoti duomenis moksliniams tyrimams gali prireikti dėl naujų išvalgų arba medicinos ir (arba) mokslinių tyrimų pažangos), turi būti pateiktas paaiškinimas, kad duomenys ateityje gali būti naudojami nenumatytoje medicinos ir farmacijos mokslinių tyrimų veikloje. Jeigu toks tolesnis naudojimas nesuderinamas su bendraisiais mokslinių tyrimų tikslais, kuriais duomenys buvo surinkti (t. y., jeigu naujas tikslas, kuris yra iš esmės kitas, bet vis vien suderinamas su pradiniu tikslu, žr. 14 ir 15 konstatuojamąsias dalis), reikia gauti naują sutikimą (t. y. pasirinktą sutikimą). Taip pat žr. 28 išnašoje apibūdintus konkrečius *pranešimo* principo apribojimus ir (arba) išimtis.

⁽⁴⁰⁾ I priedo III skirsnio 6 dalies d punktas.

⁽⁴¹⁾ Taip pat žr. papildomą susipažinimo su duomenimis principą (I priedo III skirsnio 8 dalis).

⁽⁴²⁾ I priedo III skirsnio 8 dalies a punkto i–ii papunkčiai.

⁽⁴³⁾ I priedo III skirsnio 8 dalies i punktas.

tam tikrą laikotarpį patenkins konkretaus asmens prašymus leisti susipažinti su duomenimis, ir gali imti ne pernelyg didelį mokesčių, įeigu, pvz., prašymai yra akivaizdžiai pertekliniai, visų pirma dėl to, kad yra kartotiniai ⁽⁴⁴⁾.

- (31) Teisė susipažinti su duomenimis gali būti ribojama tik išimtinėmis aplinkybėmis, panašiomis į numatytąsias pagal Sąjungos duomenų apsaugos teisę, visų pirma tais atvejais, kai būtų pažeistos kitų asmenų teisėtoms teisėms; kai konkrečiu atveju susiklosčiusiomis aplinkybėmis galimybės susipažinti su duomenimis suteikimo našta ar išlaidos būtų neproporcingos, palyginti su asmens privatumui kylančia rizika (nors išlaidos ir našta nėra lemiami veiksniai nustatant, ar suteikti galimybę susipažinti su duomenimis yra pagrįsta); tiek, kiek atskleidus tokią informaciją veikiausiai kiltų sunkumų apsaugoti svarbius priešingus viešuosius interesus, pvz., nacionalinio saugumo, visuomenės saugumo ar gynybos; informacija apima konfidencialią komercinę informaciją; informacija tvarkoma tik mokslinių tyrimų ar statistikos tikslais ⁽⁴⁵⁾. Bet koks šios teisės nesuteikimas arba apribojimas turi būti būtinas ir tinkamai pagrįstas, o pareiga įrodyti, kad šie reikalavimai yra įvykdyti, šiuo atveju tenka organizacijai ⁽⁴⁶⁾. Atlikdama šį vertinimą organizacija visų pirma turi atsižvelgti į asmens interesus ⁽⁴⁷⁾. Jeigu įmanoma informaciją atskirti nuo kitų duomenų, kuriems taikomas apribojimas, organizacija turi pašalinti saugomą informaciją ir atskleisti likusią informaciją ⁽⁴⁸⁾.
- (32) Be to, duomenų subjektai turi teisę reikalauti ištaisyti ar pakeisti netikslius duomenis ir reikalauti ištrinti duomenis, kurie buvo tvarkomi pažeidžiant Principus ⁽⁴⁹⁾. Be to, kaip paaiškinta 15 konstatuojamojoje dalyje, asmenys turi teisę nesutikti ar atsisakyti sutikti, kad jų duomenys būtų tvarkomi iš esmės kitais (bet suderinamais) tikslais nei tie, kuriais duomenys buvo surinkti, ir kad jų duomenys būtų atskleisti trečiosioms šalims. Kai asmens duomenys naudojami tiesioginės rinkodaros tikslais, asmenys turi bendrą teisę bet kuriuo metu atsisakyti sutikti, kad duomenys būtų tvarkomi ⁽⁵⁰⁾.
- (33) Duomenų subjektui poveikį darančių tik automatizuotu asmens duomenų tvarkymu grindžiamų sprendimų klausimui Principai konkrečiai netaikomi. Tačiau Sąjungoje surinktų asmens duomenų atveju bet kokią automatizuotu duomenų tvarkymu grindžiamą sprendimą paprastai priima duomenų valdytojas Sąjungoje (turintis tiesioginį ryšį su atitinkamu duomenų subjektu), todėl jų tvarkymui tiesiogiai taikomas Reglamentas (ES) 2016/679 ⁽⁵¹⁾. Tai apima duomenų perdavimo atvejus, kai duomenis tvarko užsienio valstybės (pvz., JAV) verslo subjektas, veikiantis kaip Sąjungos duomenų valdytojo atstovas (duomenų tvarkytojas) (arba kaip duomenų tvarkymo subrangovas, veikiantis Sąjungos duomenų tvarkytojo, gavusio duomenis iš juos surinkusio Sąjungos duomenų valdytojo, vardu), todėl šiuo pagrindu sprendimą priima tas duomenų valdytojas.
- (34) Tai patvirtinta atliekant antrą metinę privatumo skydo veikimo peržiūrą 2018 m. Komisijos užsakytu tyrimu ⁽⁵²⁾, kuriame padaryta išvada, kad tuo metu nebuvo įrodymų, jog privatumo skydo organizacijos įprastai automatizuotai priimtų sprendimus remdamosi pagal privatumo skydo sistemą perduotais asmens duomenimis.

⁽⁴⁴⁾ I priedo III skirsnio 8 dalies f punkto i–ii papunkčiai ir g punktas.

⁽⁴⁵⁾ I priedo III skirsnio 4 dalis, 8 dalies b, c ir e punktai, 14 dalies e ir f punktai ir 15 dalies d punktas.

⁽⁴⁶⁾ I priedo III skirsnio 8 dalies e punkto ii papunktis. Organizacija privalo informuoti asmenį apie nesutikimo ir (arba) apribojimo priežastis ir nurodyti kontaktinį asmenį tolesnėms užklausoms pateikti (III skirsnio 8 dalies a punkto iii papunktis).

⁽⁴⁷⁾ I priedo III skirsnio 8 dalies a punkto ii–iii papunkčiai.

⁽⁴⁸⁾ I priedo III skirsnio 8 dalies a punkto i papunktis.

⁽⁴⁹⁾ I priedo II skirsnio 6 dalis ir III skirsnio 8 dalies a punkto i papunktis.

⁽⁵⁰⁾ I priedo III skirsnio 8 dalies 12 punktas.

⁽⁵¹⁾ Vis dėlto išskirtiniu atveju, kai JAV organizacija turi tiesioginį ryšį su Sąjungos duomenų subjektu, taip veikiausiai yra dėl to, kad ji tam asmeniui Sąjungoje siūlė prekes ar paslaugas arba stebėjo jo elgesį. Tokiu atveju JAV organizacijai pačiai bus taikomas Reglamentas (ES) 2016/679 (3 straipsnio 2 dalis), todėl ji turės tiesiogiai laikytis ES duomenų apsaugos teisės nuostatų.

⁽⁵²⁾ SWD(2018) 497 *final*, 4.1.5 skirsnis. Tyrime daugiausia nagrinėta i) kokių mastu JAV esančios privatumo skydo organizacijos priima asmenims poveikį darančius sprendimus, grindžiamus automatizuotu pagal privatumo skydo sistemą iš ES bendrovių perduotų asmens duomenų tvarkymu, taip pat ii) JAV federalinėje teisėje numatytos apsaugos priemonės, taikomos asmenims tokiose situacijose, ir sąlygos, kuriomis tos apsaugos priemonės taikomos.

- (35) Bet kuriuo atveju srityse, kuriose bendrovės veikiausiai naudos automatizuoto asmens duomenų tvarkymo priemonės, kad priimtų asmeniui poveikį darančius sprendimus (pvz., paskolų, hipotekos garantijų, užimtumo, būsto ir draudimo srityse), galioja JAV teisėje nustatytos konkrečios apsaugos nuo neigiamų sprendimų priemonės⁽⁵³⁾. Tuose teisės aktuose paprastai nustatyta, kad asmenys turi teisę būti informuoti apie konkrečias priimto sprendimo priežastis (pvz., atmetus paskolos prašymą), kad galėtų ginčyti neišsamią arba netikslią informaciją (taip pat remtis neteisėtumo aplinkybėmis) ir siekti apginti savo teises. Vartojimo paskolų srityje Sąžiningo kredito informacijos teikimo akte (FCRA) ir Lygių galimybių gauti kreditą akte (ECOA) nustatytais apsaugos priemonėmis vartotojams suteikiama tam tikra teisė gauti paaiškinimą ir teisę ginčyti sprendimą. Šie aktai aktualūs įvairiose srityse, be kita ko, paskolų, užimtumo, būsto ir draudimo. Be to, tam tikrais kovos su diskriminacija teisės aktais, pvz., Civilinių teisių akto VII antraštine dalimi ir Sąžiningo apsirūpinimo būstu aktu, asmenims suteikiama apsaugos priemonių, susijusių su automatizuotai priimant sprendimus naudojamais modeliais, kurie galėtų lemti diskriminaciją dėl tam tikrų ypatybių, ir asmenims suteikiamos teisės ginčyti tokius sprendimus, be kita ko, priimtus automatizuotai. Dėl informacijos apie sveikatą, Sveikatos draudimo perkeliavimo ir atskaitomybės akto (HIPAA) taisykle dėl privatumo nustatytos tam tikros teisės, kurios dėl galimybės susipažinti su asmens sveikatos informacija yra panašios į nustatytąsias Reglamente (ES) 2016/679. Be to, JAV valdžios institucijų pateiktose gairėse reikalaujama, kad medicinos paslaugų teikėjai gautų informaciją, leidžiančią jiems informuoti asmenis apie medicinos sektoriuje naudojamas automatizuotas sprendimų priėmimo sistemas⁽⁵⁴⁾.
- (36) Taigi menkai tikėtinoje situacijoje, kurioje automatizuotus sprendimus priimtų pati ES ir JAV DPS organizacija, šiomis taisyklėmis suteikiama apsauga, panaši į numatytąją pagal Sąjungos duomenų apsaugos teisę.

2.2.6. Tolesnio duomenų perdavimo ribojimas

- (37) Iš Sąjungos organizacijoms Jungtinėse Amerikos Valstijose perduodamų asmens duomenų apsaugos lygis negali sumažėti tokius duomenis toliau perduodant gavėjui Jungtinėse Amerikos Valstijose arba kitoje trečiojoje valstybėje.
- (38) Pagal atskaitomybės už tolesnį duomenų perdavimą principą⁽⁵⁵⁾ tolesniam duomenų perdavimui taikomos specialios taisyklės; tai yra ES ir JAV DPS organizacijos atliekamas asmens duomenų perdavimas trečiajai šaliai duomenų valdytojui arba duomenų tvarkytojui, nepaisant to, ar pastaroji yra Jungtinėse Amerikos Valstijose, ar už Jungtinių Amerikos Valstijų (ir Sąjungos) ribų esančioje trečiojoje valstybėje. Bet koks tolesnis duomenų perdavimas gali būti vykdomas tik i) ribotais ir konkrečiai nurodytais tikslais, ii) remiantis ES ir JAV DPS organizacijos ir trečiosios šalies sutartimi⁽⁵⁶⁾ (arba panašiu susitarimu įmonių grupėje⁽⁵⁷⁾) ir iii) tik tuo atveju, jeigu pagal tą sutartį reikalaujama, kad trečioji šalis užtikrintų tokį patį apsaugos lygį, koks yra garantuojamas pagal Principus.
- (39) Ši prievolė užtikrinti tokį patį apsaugos lygį, koks yra garantuojamas pagal Principus, vertinama kartu su *duomenų vientisumo ir tikslo apribojimo principu*, visų pirma reiškia, kad trečioji šalis gali tvarkyti jai perduotą asmeninę informaciją tik tais tikslais, kurie nėra nesuderinami su tikslais, kuriais ta informacija buvo surinkta arba vėliau asmuo leido ją naudoti (pagal *pasirinkimo principą*).

⁽⁵³⁾ Žr., pvz., Vienodų galimybių gauti kreditą aktą (JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1691 ir paskesni straipsniai), Sąžiningo kredito informacijos teikimo aktą (JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1681 ir paskesni straipsniai) arba Sąžiningo apsirūpinimo būstu aktą (JAV kodekso 42 antraštinės dalies 3601 ir paskesni straipsniai). Be to, Jungtinės Amerikos Valstijos pritarė Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos dirbtinio intelekto principams, kurie, *inter alia*, apima skaidrumo, paaiškinamumo, saugumo ir atskaitomybės principus.

⁽⁵⁴⁾ Žr., pvz., gaires 2042 „Kokią informaciją apie asmens sveikatą pagal HIPAA asmenys turi teisę gauti iš savo sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų ir pagal savo sveikatos planus?“ (*What personal health information do individuals have a right under HIPAA to access from their health care providers and health plans?*). | HHS.gov.

⁽⁵⁵⁾ Žr. I priedo II skirsnio 3 dalį ir papildomą privalomų sutarčių dėl tolesnio duomenų perdavimo principą (I priedo III skirsnio 10 dalis).

⁽⁵⁶⁾ Taikydama šio bendrojo principo išimtį, organizacija gali toliau perduoti nedidelio skaičiaus darbuotojų asmens duomenis nesudarydama sutarties su gavėju dėl atsitiktinių su darbu susijusių veiklos poreikių, pvz., skrydžio užsakymo, viešbučio kambario užsakymo ar draudimo. Tačiau ir šiuo atveju organizacija turi laikytis *pranešimo ir pasirinkimo principų* (žr. I priedo III skirsnio 9 dalies e punktą).

⁽⁵⁷⁾ Žr. papildomą privalomų sutarčių dėl tolesnio duomenų perdavimo principą (I priedo III skirsnio 10 dalies b punktą). Nors pagal šį principą duomenų perdavimas taip pat gali būti grindžiamas nesutartinėmis priemonėmis (pvz., reikalavimų laikymosi grupės viduje ir kontrolės programomis), tekste aiškiai nurodoma, kad šiomis priemonėmis visada būtina „užtikrinti nuolatinę asmeninės informacijos apsaugą pagal Principus“. Be to, atsižvelgiant į tai, kad sertifikuota JAV organizacija liks atsakinga už Principų laikymąsi, ji bus ypač suinteresuota naudoti priemones, kurios iš tikrųjų yra praktiškai veiksmingos.

- (40) Atskaitomybės už tolesnį duomenų perdavimą principą taip pat reikėtų vertinti kartu su *pranešimo principu* ir, jeigu duomenys toliau perduodami trečiajai šaliai duomenų valdytojai⁽⁵⁸⁾, *pasirinkimo principu*, pagal kurį duomenų subjektai turi būti informuojami (be kita ko) apie bet kurios trečiosios šalies gavėjos tipą ir (arba) tapatybę, tolesnio duomenų perdavimo tikslą ir siūlomą galimybę rinktis ir gali nesutikti (atsisakyti sutikti) arba, jeigu perduodami neskelbtini duomenys, turi duoti „aiškų sutikimą“ (pasirinktą sutikimą), kad duomenys būtų perduodami toliau.
- (41) Prievolė užtikrinti tokį pat apsaugos lygį, kokio reikalaujama pagal Principus, taikoma visoms trečiosioms šalims, dalyvaujančioms tvarkant taip perduotus duomenis, nepaisant jų buvimo vietos (JAV ar kitoje trečiojoje valstybėje), be kita ko, kai pradinė trečioji šalis gavėja pati tuos duomenis perduoda kitai trečiajai šaliai gavėjai, pvz., duomenų tvarkymo subrangos tikslais.
- (42) Visais atvejais sutartyje su trečiaja šalimi gavėja turi būti nustatyta, kad pastaroji praneš ES ir JAV DPS organizacijai, jeigu nustatys, kad nebegali vykdyti šios prievolės. Tai nustačiusi, trečioji šalis privalo nutraukti duomenų tvarkymą arba turi būti imamasi kitų pagrįstų ir tinkamų priemonių padėčiai ištaisyti⁽⁵⁹⁾.
- (43) Jeigu duomenys toliau perduodami trečiajai šaliai, kuri veikia kaip atstovas (t. y. duomenų tvarkytojui), taikomos papildomos apsaugos priemonės. Tokiu atveju JAV organizacija privalo užtikrinti, kad atstovas veiktų tik pagal jos nurodymus, ir imtis pagrįstų ir tinkamų priemonių siekdama i) užtikrinti, kad atstovas veiksmingai tvarkytų asmeninę informaciją, kuri buvo perduota organizacijos prievoles pagal Principus atitinkančiu būdu, ir ii) gavusi pranešimą sustabdyti neleidžiamą duomenų tvarkymą ir ištaisyti susidariusią padėtį⁽⁶⁰⁾. Prekybos departamentas gali reikalauti, kad organizacija pateiktų sutarties nuostatų dėl privatumo santrauką arba reprezentatyvią kopiją⁽⁶¹⁾. Jeigu problemų dėl reikalavimų laikymosi kyla duomenų tvarkymo (subrangos) grandinėje, iš esmės atsakomybė tenka organizacijai, kuri veikia kaip asmens duomenų valdytoja, kaip nustatyta pagal *teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principą*, nebent ji įrodo, kad nėra atsakinga už įvykį, dėl kurio buvo padaryta žala⁽⁶²⁾.

2.2.7. Atskaitomybė

- (44) Pagal atskaitomybės principą duomenis tvarkantys subjektai privalo nustatyti tinkamas technines ir organizacines priemones, kad veiksmingai laikytųsi savo duomenų apsaugos prievolių ir galėtų įrodyti (visų pirma kompetentingai priežiūros institucijai), kad jų laikosi.
- (45) Savanoriškai nusprendusi atlikti sertifikavimą⁽⁶³⁾ pagal ES ir JAV DPS, organizacija privalo veiksmingai laikytis Principų ir užtikrinti, kad jų būtų laikomasi. Pagal *teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principą*⁽⁶⁴⁾ ES ir JAV DPS organizacijos turi parūpinti veiksmingus mechanizmus Principų laikymuisi užtikrinti. Be to, organizacijos privalo imtis priemonių, kad patikrintų⁽⁶⁵⁾, ar jų privatumo politika atitinka Principus ir ar jos iš tikrųjų laikomasi. Tai galima padaryti naudojant įsivertinimo sistemą, būtinai apimančią vidaus procedūras, kuriomis užtikrinama, kad darbuotojams būtų rengiami mokymai organizacijos privatumo politikos įgyvendinimo klausimais ir kad būtų periodiškai objektyviai tikrinama, kaip laikomasi reikalavimų, arba vykdant išorės reikalavimų laikymosi peržiūras, pvz., atliekant auditą, vykdant atsitiktines patikras ar naudojantis technologinėmis priemonėmis.

⁽⁵⁸⁾ Asmenys neturi teisės atsisakyti sutikti, jeigu asmens duomenys perduodami trečiajai šaliai, kuri veikia kaip atstovas, vykdamas užduotis JAV organizacijos vardu ir pagal jos nurodymus. Tačiau šiuo atveju reikalaujama, kad su atstovu būtų sudaryta sutartis, o JAV organizacija, naudodamasi įgaliojimais duoti nurodymus, bus atsakinga už tai, kad būtų užtikrinta pagal Principus numatyta apsauga.

⁽⁵⁹⁾ Padėtis skiriasi priklausomai nuo to, ar trečioji šalis yra duomenų valdytoja, ar duomenų tvarkytoja (atstovė). Pirmuoju atveju sutartyje su trečiaja šalimi turi būti nustatyta, kad ši nustoja tvarkyti duomenis arba imasi kitų pagrįstų ir tinkamų priemonių padėčiai ištaisyti. Antruoju atveju tokių priemonių turi imtis ES ir JAV DPS organizacija, kaip duomenų tvarkymą kontroliuojantis subjektas, kurio nurodymais vadovaujasi atstovas. Žr. I priedo II skirsnio 3 dalį.

⁽⁶⁰⁾ I priedo II skirsnio 3 dalies b punktas.

⁽⁶¹⁾ *Ten pat.*

⁽⁶²⁾ I priedo II skirsnio 7 dalies d punktas.

⁽⁶³⁾ Taip pat žr. papildomą savarankiško sertifikavimo principą (I priedo III skirsnio 6 dalis).

⁽⁶⁴⁾ Taip pat žr. papildomą ginčų sprendimo ir vykdymo užtikrinimo principą (I priedo III skirsnio 11 dalis).

⁽⁶⁵⁾ Taip pat žr. papildomą patikrinimo principą (I priedo III skirsnio 7 dalis).

- (46) Be to, organizacijos turi saugoti įrašus, kaip įgyvendina ES ir JAV DPS praktiką ir, gavusios prašymą, pateikti juos nepriklausomai ginčų sprendimo įstaigai arba kompetentingai vykdymo užtikrinimo institucijai, kai atliekamas tyrimas arba nagrinėjamas skundas dėl reikalavimų nesilaikymo ⁽⁶⁶⁾.

2.3. Administravimas, priežiūra ir vykdymo užtikrinimas

- (47) ES ir JAV DPS administruos ir stebės Prekybos departamentas. Šioje sistemoje numatyti priežiūros ir vykdymo užtikrinimo mechanizmai, skirti tikrinti ir užtikrinti, kad ES ir JAV DPS organizacijos laikytųsi Principų ir kad būtų reaguojama į bet kokių jų nesilaikymo atvejį. Šie mechanizmai apibūdinti Principų nuostatose (I priedas), taip pat Prekybos departamento (III priedas), FPK (IV priedas) ir Transporto departamento (V priedas) prisiimtuose įsipareigojimuose.

2.3.1. (Pakartotinis) sertifikavimas

- (48) Siekdamas būti sertifikuotas pagal ES ir JAV DPS (arba kasmet atnaujinti sertifikavimą), organizacijos privalo viešai pareikšti, kad įsipareigoja laikytis Principų, sudaryti sąlygas susipažinti su jų privatumo politika ir visapusiškai ją įgyvendinti ⁽⁶⁷⁾. Teikdamas (pakartotinio) sertifikavimo prašymą, organizacijos turi Prekybos departamentui pateikti informaciją apie, *inter alia*, atitinkamos organizacijos pavadinimą, tikslų, kuriais organizacija tvarkys asmens duomenis, aprašymą, asmens duomenis, kuriuos apims sertifikavimas, taip pat pasirinktą patikrinimo metodą, atitinkamą nepriklausomą teisių gynimo mechanizmą ir valstybinę įstaigą, turinčią jurisdikciją užtikrinti, kad būtų laikomasi Principų ⁽⁶⁸⁾.
- (49) Organizacijos gali gauti asmens duomenis pagal ES ir JAV DPS nuo tos dienos, kurią Prekybos departamentas jas įtraukia į DPS sąrašą. Siekiant užtikrinti teisinį tikrumą ir išvengti neteisingų teiginių, pirmą kartą sertifikuojamoms organizacijoms neleidžiama viešai nurodyti, kad laikosi Principų, kol Prekybos departamentas nuspręs, kad organizacijos sertifikavimo dokumentai yra išsamūs, ir įtrauks organizaciją į DPS sąrašą ⁽⁶⁹⁾. Kad joms ir toliau būtų leidžiama pagal ES ir JAV DPS gauti asmens duomenis iš Sąjungos, tokios organizacijos privalo kasmet pakartotinai atlikdamos sertifikavimą patvirtinti, kad dalyvauja sistemoje. Dėl bet kokių priežasčių pasitraukusi iš ES ir JAV DPS, organizacija privalo pašalinti visus pareiškimus, iš kurių galima suprasti, kad organizacija ir toliau dalyvauja sistemoje ⁽⁷⁰⁾.
- (50) Kaip matyti iš III priede išdėstytų įsipareigojimų, Prekybos departamentas tikrins, ar organizacijos atitinka visus sertifikavimo reikalavimus ir yra nustačiusios (viešą) privatumo politiką, apimančią pagal *pranešimo principą* reikalaujamą informaciją ⁽⁷¹⁾. Remdamasis patirtimi, įgyta vykdant (pakartotinio) sertifikavimo procesą pagal privatumo skydą, Prekybos departamentas vykdys tam tikras patikras, be kita ko, siekdamas patikrinti, ar organizacijų privatumo politikos dokumentuose yra saitas į tinkamą skundo formą atitinkamo ginčų sprendimo mechanizmo interneto svetainėje, ir, kai į sertifikavimo dokumentus įtraukiami keli vienos organizacijos subjektai ir patronuojamosios įmonės, ar kiekvieno iš tų subjektų privatumo politika atitinka sertifikavimo reikalavimus ir ar duomenų subjektai gali lengvai su ja susipažinti ⁽⁷²⁾. Be to, prireikus Prekybos departamentas su FPK ir Transporto departamentu atliks kryžmines patikras, siekdami patikrinti, ar organizacijas prižiūri jų (pakartotinio) sertifikavimo dokumentuose nurodyta priežiūros įstaiga, ir bendradarbiaus su alternatyvaus ginčų sprendimo įstaigomis, kad patikrintų, ar organizacijos yra užsiregistravusios naudotis jų (pakartotinio) sertifikavimo dokumentuose nurodytu nepriklausomu teisių gynimo mechanizmu ⁽⁷³⁾.

⁽⁶⁶⁾ I priedo III skirsnio 7 dalis.

⁽⁶⁷⁾ I priedo I skirsnio 2 dalis.

⁽⁶⁸⁾ I priedo III skirsnio 6 dalies b punktas ir III priedas, žr. skirsnį „Tikrinti, kaip laikomasi savarankiško sertifikavimo reikalavimų“.

⁽⁶⁹⁾ I priedo 12 išnaša.

⁽⁷⁰⁾ I priedo III skirsnio 6 dalies h punktas.

⁽⁷¹⁾ I priedo III skirsnio 6 dalies a punktas ir 12 išnaša, taip pat III priedas, žr. skirsnį „Tikrinti, kaip laikomasi savarankiško sertifikavimo reikalavimų“.

⁽⁷²⁾ III priedo skirsnis „Tikrinti, kaip laikomasi savarankiško sertifikavimo reikalavimų“.

⁽⁷³⁾ Be to, Prekybos departamentas bendradarbiaus su trečiaja šalimi, kuri veiks kaip iš DAI kolegijos mokesčio surinktų lėšų saugotoja (žr. 73 konstatuojamąją dalį), kad patikrintų, ar organizacijos, kaip nepriklausomą teisių gynimo mechanizmą pasirinkusios DAI, sumokėjo mokesčių už atitinkamus metus. Žr. III priedo skirsnį „Tikrinti, kaip laikomasi savarankiško sertifikavimo reikalavimų“.

- (51) Prekybos departamentas informuos organizacijas, kad norėdamos užbaigti (pakartotinį) sertifikavimą, jos turi išspręsti visas atliekant peržiūrą nustatytas problemas. Jeigu organizacija per Prekybos departamento nustatytą laikotarpį nepateikia atsakymo (pvz., numatoma, kad pakartotinio sertifikavimo procesas atliekamas per 45 dienas) ⁽⁷⁴⁾ arba kitaip nebaigia sertifikavimo, laikoma, kad proceso atsisakyta. Tokiu atveju FPK arba Transporto departamentas gali imtis vykdymo užtikrinimo veikslių dėl bet kokio klaidingo faktų pateikimo apie dalyvavimą ES ir JAV DPS arba šios sistemos reikalavimų laikymąsi ⁽⁷⁵⁾.
- (52) Kad užtikrintų tinkamą ES ir JAV DPS taikymą, suinteresuotosios šalys, pvz., duomenų subjektai, duomenų eksportuotojai ir nacionalinės duomenų apsaugos institucijos (DAI), privalo turėti galimybę nustatyti organizacijas, kurios laikosi Principų. Siekdamas užtikrinti tokį skaidrumą pradiniam taške, Prekybos departamentas išsipareigojo tvarkyti ir viešai skelbti organizacijų, kurios atlikusios sertifikavimą patvirtino, kad laikosi Principų, ir kurios priklauso bent vienos šio sprendimo IV ir V prieduose nurodytų vykdymo užtikrinimo institucijų jurisdikcijai, sąrašą ⁽⁷⁶⁾. Prekybos departamentas sąrašą atnaujins atsižvelgdamas į organizacijos metinio pakartotinio sertifikavimo dokumentus ir visais atvejais, kai organizacija pasitraukia ar yra pašalinama iš ES ir JAV DPS. Be to, siekdamas užtikrinti skaidrumą ir galutiniame taške, Prekybos departamentas tvarkys ir viešai skelbs iš sąrašo išbrauktų organizacijų registrą, kiekvienu atveju nurodydamas tokio išbraukimo priežastį ⁽⁷⁷⁾. Galiausiai jis pateiks nuorodą į ES ir JAV DPS skirtą FPK tinklalapį, kuriame nurodomi FPK vykdymo užtikrinimo veiksmai pagal šią sistemą ⁽⁷⁸⁾.

2.3.2. Atitikties stebėseną

- (53) Prekybos departamentas naudodamas įvairius mechanizmus nuolat stebės, ar ES ir JAV DPS organizacijos veiksmingai laikosi Principų ⁽⁷⁹⁾. Visų pirma jis atliks atsitiktine tvarka atrinktų organizacijų patikrą vietoje, taip pat tam tikrų organizacijų *ad hoc* patikrą vietoje, jei nustatoma galimų problemų dėl atitikties (pvz., jei apie tai Prekybos departamentui pranešė trečiosios šalys), kad patikrintų, ar i) skundus ir duomenų subjektų prašymus nagrinėjantis (-ys) kontaktinis (-iai) punktas (-ai) yra lengvai pasiekiamas (-i) ir atsako; ii) su organizacijos privatumo politika galima patogiai susipažinti tiek jos interneto svetainėje, tiek per saitą Prekybos departamento interneto svetainėje; iii) organizacijos privatumo politika ir toliau atitinka sertifikavimo reikalavimus, taip pat iv) organizacijų pasirinktas nepriklausomas ginčų sprendimo mechanizmas gali būti naudojamas skundams nagrinėti ⁽⁸⁰⁾.
- (54) Jeigu yra patikimų įrodymų, kad organizacija nesilaiko savo išsipareigojimų pagal ES ir JAV DPS (be kita ko, jeigu Prekybos departamentas gavo skundų arba organizacija nepateikia tenkinančio atsakymo į Prekybos departamento užklausas), Prekybos departamentas pareikalaus, kad organizacija užpildytų ir pateiktų išsamų klausimyną ⁽⁸¹⁾. Tinkamai ir laiku į klausimyną neatsakiusi organizacija bus perduota atitinkamai institucijai (FPK arba Transporto departamentui), kad ši imtųsi galimų vykdymo užtikrinimo veikslių ⁽⁸²⁾. Vykdydamas atitikties stebėsenos veiklą

⁽⁷⁴⁾ III priedo 2 išnaša.

⁽⁷⁵⁾ Žr. III priedo skirsnį „Tikrinti, kaip laikomasi savarankiško sertifikavimo reikalavimų“.

⁽⁷⁶⁾ Informacija apie DPS sąrašo tvarkymą pateikiama III priede (žr. skirsnio „Prekybos departamento vykdomas Duomenų privatumo sistemos programos administravimas ir priežiūra“ įvadą) ir I priede (I skirsnio 3 dalyje, I skirsnio 4 dalyje, III skirsnio 6 dalies d punkte ir III skirsnio 11 dalies g punkte).

⁽⁷⁷⁾ III priedas, žr. skirsnio „Prekybos departamento vykdomas Duomenų privatumo sistemos programos administravimas ir priežiūra“ įvadą.

⁽⁷⁸⁾ Žr. III priedo skirsnį „Pritaikyti Duomenų privatumo sistemos interneto svetainę prie tikslinės auditorijos poreikių“.

⁽⁷⁹⁾ Žr. III priedo skirsnį „Periodiškai *ex officio* atlikti Duomenų privatumo sistemos programos reikalavimų laikymosi peržiūras ir vertinimus“.

⁽⁸⁰⁾ Vykdydamas stebėsenos veiklą, Prekybos departamentas gali naudoti įvairias priemones, be kita ko, tikrinti, ar nėra neveikiančių saitų į privatumo politiką, arba aktyviai stebėti naujienas rengiant ataskaitas, kuriose pateikiama patikimų neatitikties įrodymų.

⁽⁸¹⁾ Žr. III priedo skirsnį „Periodiškai *ex officio* atlikti Duomenų privatumo sistemos programos reikalavimų laikymosi peržiūras ir vertinimus“.

⁽⁸²⁾ Žr. III priedo skirsnį „Periodiškai *ex officio* atlikti Duomenų privatumo sistemos programos reikalavimų laikymosi peržiūras ir vertinimus“.

pagal privatumo skydą, Prekybos departamentas reguliariai atlikdavo 53 konstatuojamojoje dalyje minimas patikras vietoje ir nuolat stebėjo viešas ataskaitas, todėl galėjo nustatyti, nagrinėti ir spręsti atitikties problemas ⁽⁸³⁾. Nuolat Principų nesilaikančios organizacijos bus išbrauktos iš DPS sąrašo ir privalės grąžinti arba ištrinti pagal šią sistemą gautus asmens duomenis ⁽⁸⁴⁾.

- (55) Kitais išbraukimo iš sąrašo atvejais, pvz., savo noru nustojus dalyvauti sistemoje arba neatlikus pakartotinio sertifikavimo, organizacija privalo tokius duomenis ištrinti arba grąžinti, arba gali juos išsaugoti, jeigu kasmet Prekybos departamentui patvirtina savo išipareigojimą toliau taikyti Principus arba kitomis leidžiamomis priemonėmis užtikrina tinkamą asmens duomenų apsaugą (pvz., sudarydama sutartį, kuri visiškai atitinka Komisijos patvirtintose standartiniuose sutarčių sąlygose nustatytus reikalavimus) ⁽⁸⁵⁾. Šiuo atveju organizacija taip pat turi nurodyti savo kontaktinį centrą, kuris bus atsakingas už visus su ES ir JAV DPS susijusius klausimus.

2.3.3. Neteisingų teiginių apie dalyvavimą nustatymas ir šalinimas

- (56) Prekybos departamentas stebės bet kokius neteisingus teiginius apie dalyvavimą ES ir JAV DPS arba netinkamą ES ir JAV DPS sertifikavimo ženklo naudojimą tiek *ex officio*, tiek reaguodamas į skundus (pvz., gautus iš DAI) ⁽⁸⁶⁾. Visų pirma, Prekybos departamentas nuolat tikrins, ar organizacijos, kurios i) nustojo dalyvauti ES ir JAV DPS, ii) neatliko metinio pakartotinio sertifikavimo (t. y. pradėjo metinio pakartotinio sertifikavimo procesą, bet jo laiku neužbaigė arba to proceso net nepradėjo), iii) kaip dalyvės yra pašalintos iš sistemos visų pirma dėl „nuolatinio reikalavimų nesilaikymo“ arba iv) neatliko pirminio sertifikavimo (t. y. pradėjo pirminio sertifikavimo procesą, bet jo laiku neužbaigė), iš visų susijusių paskelbtų privatumo politikos priemonių pašalino ES ir JAV DPS nuorodas, iš kurių galima suprasti, kad organizacija aktyviai dalyvauja sistemoje ⁽⁸⁷⁾. Prekybos departamentas taip pat vykdys paiešką internete siekdamas nustatyti ES ir JAV DPS nuorodas organizacijų privatumo politikos priemonėse, be kita ko, ES ir JAV DPS niekada nedalyvavusių organizacijų neteisingus teiginius ⁽⁸⁸⁾.
- (57) Nustatęs, kad ES ir JAV DPS nuorodos nebuvo pašalintos arba yra naudojamos netinkamai, Prekybos departamentas informuos organizaciją apie galimą klausimo perdavimą FPK ir (arba) Transporto departamentui ⁽⁸⁹⁾. Organizacijai nepateikus tenkinančio atsakymo, Prekybos departamentas šį klausimą perduoda atitinkamai agentūrai, kad ši imtųsi galimų vykdymo užtikrinimo veiksmų ⁽⁹⁰⁾. Kai organizacija klaidina visuomenę dėl savo išipareigojimo laikytis Principų pateikdama neteisingus teiginius arba taikydama klaidinančią praktiką, vykdymo užtikrinimo veiksmų imasi FPK, Transporto departamentas arba kitos atitinkamos JAV vykdymo užtikrinimo institucijos. Už klaidingą faktų pateikimą Prekybos departamentui baudžiama pagal Melagingų parodymų aktą (JAV kodekso 18 antraštinės dalies 1001 straipsnį).

⁽⁸³⁾ Per antrąją metinę privatumo skydo peržiūrą Prekybos departamentas informavo, kad atliko 100 organizacijų patikras vietoje ir 21 atveju išsiuntė atitikties klausimynus (po to nustatytos problemos buvo išspręstos); žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą SWD(2018) 497 *final*, p. 9. Be to, per trečiąją metinę privatumo skydo peržiūrą Prekybos departamentas pranešė, kad stebėdamas viešas ataskaitas nustatė tris incidentus ir pradėjo kas mėnesį vykdyti 30 bendrovių patikras vietoje, dėl to 28 proc. atvejų buvo imtasi tolesnių veiksmų pagal atitikties klausimynus (po to nustatyti trūkumai buvo nedelsiant pašalinti, o trimis atvejais buvo išspręsti pateiktus išpėjimo raštą); žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą SWD(2019) 495 *final*, p. 8.

⁽⁸⁴⁾ I priedo III skirsnio 11 dalies g punktas. Nuolatinis reikalavimų nesilaikymas visų pirma pasireiškia tuo, kad organizacija atsisako laikytis kurios nors privatumo savireguliacijos įstaigos, nepriklausomos ginčų sprendimo įstaigos arba vykdymo užtikrinimo institucijos priimto galutinio sprendimo.

⁽⁸⁵⁾ I priedo III skirsnio 6 dalies f punktas.

⁽⁸⁶⁾ Žr. III priedo skirsnį „Atlikti neteisingų teiginių apie dalyvavimą paiešką ir šalinti tokius teiginius“.

⁽⁸⁷⁾ *Ten pat.*

⁽⁸⁸⁾ *Ten pat.*

⁽⁸⁹⁾ *Ten pat.*

⁽⁹⁰⁾ Per trečiąją metinę sistemos peržiūrą Prekybos departamentas pranešė pagal privatumo skydą nustatęs 669 neteisingų teiginių apie dalyvavimą atvejus (nuo 2018 m. spalio mėn. iki 2019 m. spalio mėn.); dauguma jų buvo išspręsti Prekybos departamentui pateiktus išpėjimo raštą, o 143 atvejai buvo perduoti FPK (žr. 62 konstatuojamąją dalį). Žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą SWD(2019) 495 *final*, p. 10.

2.3.4. Vykdyto užtikrinimas

- (58) Siekiant užtikrinti, kad tinkamas duomenų apsaugos lygis būtų garantuojamas praktiškai, reikalinga nepriklausoma priežiūros institucija, kuriai suteikti įgaliojimai stebėti, kaip laikomasi duomenų apsaugos taisyklių, ir užtikrinti, kad jų būtų laikomasi.
- (59) ES ir JAV DPS organizacijos turi priklausyti kompetentingų JAV valdžios institucijų – FPK ir Transporto departamento – jurisdikcijai, o šios institucijos turi būtinas tyrimo ir vykdymo užtikrinimo įgaliojimus, kad galėtų veiksmingai užtikrinti Principų laikymąsi ⁽⁹¹⁾.
- (60) FPK – nepriklausoma institucija, kurią sudaro penki Komisijos nariai, kuriuos Senatui patarus ir pritarus skiria Prezidentas ⁽⁹²⁾. Komisijos nariai skiriami septynerių metų kadencijai, o Prezidentas gali juos atleisti tik dėl neveiksmingumo, pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo. Daugiau nei trys FPK nariai negali priklausyti tai pačiai partijai, be to, kol yra paskirti, Komisijos nariai negali vykdyti jokio kito verslo, užsiimti profesine veikla ar dirbti.
- (61) FPK gali tirti, kaip laikomasi Principų, taip pat nagrinėti organizacijų, kurios jau nėra įtrauktos į DPS sąrašą arba niekada nebuvo sertifikuotos, neteisingus teiginius apie Principų laikymąsi arba dalyvavimą ES ir JAV DPS ⁽⁹³⁾. FPK gali užtikrinti vykdymą prašydama priimti administracinių arba federalinių teismų nutartis (įskaitant susitarimu pasiektas vadinamąsias susitarimo nutartis) ⁽⁹⁴⁾ dėl preliminarinių ar nuolatinių draudimų ar kitų teisių gynimo priemonių, ir sistemingai stebės, kaip laikomasi tokių nutarčių ⁽⁹⁵⁾. Jeigu organizacijos tokių nutarčių nesilaiko, FPK gali reikalauti taikyti pinigines nuobaudas ir kitas teisių gynimo priemones, be kita ko, už bet kokią neteisėtą elgesiu padarytą žalą. Kiekvienoje ES ir JAV DPS organizacijai skirtoje susitarimo nutartyje bus nustatyti savarankiško pranešimo reikalavimai ⁽⁹⁶⁾, o organizacijos privalės viešai skelbti visas su ES ir JAV DPS susijusias FPK pateiktų atitikties arba vertinimo ataskaitų dalis. Galiausiai FPK tvarkys internetinį organizacijų, dėl kurių FPK arba teismas priėmė nutartį su ES ir JAV DPS susijusiose bylose, sąrašą ⁽⁹⁷⁾.
- (62) Dėl privatumo skydo FPK ėmėsi vykdymo užtikrinimo veiksmų maždaug 22 atvejais – tiek dėl konkrečių sistemos reikalavimų pažeidimų (pvz., Prekybos departamentui nebuvo patvirtinta, kad iš sistemos pasitraukusi organizacija toliau taikė privatumo skydo apsaugos priemones, taip pat nei įvykdžius įšvertinimą, nei atlikus išorinę reikalavimų laikymosi peržiūrą nebuvo patvirtinta, kad organizacija laikosi sistemos reikalavimų) ⁽⁹⁸⁾, tiek dėl neteisingų teiginių apie dalyvavimą sistemoje (pvz., organizacijų, kurios neatliko būtinų veiksmų, kad būtų sertifikuotos, arba sertifikavimo galiojimui pasibaigus klaidingai nurodė, kad toliau dalyvauja sistemoje) ⁽⁹⁹⁾. Šių vykdymo užtikrinimo veiksmų, inter alia, imtasi aktyviai pasinaudojus administraciniais potvarkiais siekiant gauti medžiagos iš tam tikrų privatumo skydo dalyvių, kad būtų galima patikrinti, ar nėra esminių privatumo skydo įsipareigojimų pažeidimų ⁽¹⁰⁰⁾.

⁽⁹¹⁾ ES ir JAV DPS organizacija turi viešai pareikšti savo įsipareigojimą laikytis Principų, atskleisti savo privatumo politiką, kuri atitinka šiuos Principus, ir visapusiškai ją įgyvendinti. Nesilaikant Principų, vykdymas užtikrinamas pagal FPK akto 5 straipsnį, kuriuo draudžiama vykdyti nesąžiningus ir apgaulingus veiksmus prekyboje arba darančius jai poveikį (JAV kodekso 15 antraštinės dalies 45 straipsnis), ir JAV kodekso 49 antraštinės dalies 41712 straipsnį, pagal kurį vežėjui arba bilietų pardavėjui draudžiama vykdyti nesąžiningą ar apgaulingą veiklą oro transporto arba oro transporto paslaugų pardavimo srityse.

⁽⁹²⁾ JAV kodekso 15 antraštinės dalies 41 straipsnis.

⁽⁹³⁾ IV priedas.

⁽⁹⁴⁾ Iš FPK pateiktos informacijos matyti, kad ji neturi įgaliojimų atlikti privatumo apsaugos srities patikrinimų vietoje. Tačiau ji turi įgaliojimus nurodyti organizacijoms pateikti dokumentus ir liudytojų parodymus (žr. FPK akto 20 straipsnį) ir gali pasinaudoti teismų sistema, kad užtikrintų tokių nutarčių vykdymą, jeigu jų nesilaikoma.

⁽⁹⁵⁾ Žr. IV priedo skirsnį „Prašymas priimti nutartis ir jų stebėjimas“.

⁽⁹⁶⁾ FPK arba teismo nutartyse gali būti reikalaujama, kad bendrovės įgyvendintų privatumo užtikrinimo programas ir reguliariai FPK teiktų atitikties ataskaitas arba trečiųjų šalių atlikto nepriklausomo tų programų vertinimo rezultatus.

⁽⁹⁷⁾ IV priedo skirsnis „Prašymas priimti nutartis ir jų stebėjimas“.

⁽⁹⁸⁾ Žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą SWD(2019) 495 *final*, p. 11.

⁽⁹⁹⁾ Žr. FPK interneto svetainėje nurodytas bylas, pateikiamas adresu <https://www.ftc.gov/business-guidance/privacy-security/privacy-shield>. Taip pat žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą SWD(2017) 344 *final*, p. 17; Komisijos tarnybų darbinį dokumentą SWD(2018) 497 *final*, p. 12, ir Komisijos tarnybų darbinį dokumentą SWD(2019) 495 *final*, p. 11.

⁽¹⁰⁰⁾ Žr., pvz., pirmininko Josepha Simonso parengtas pastabas antroje privatumo skydo metinėje apžvalgoje (ftc.gov).

- (63) Apskritai pastaraisiais metais FPK ėmėsi vykdymo užtikrinimo veiksnių ne vienu atveju, susijusiu su konkrečių duomenų apsaugos reikalavimais, kurie taip pat numatyti pagal ES ir JAV DPS, pvz., tikslo apribojimo, duomenų saugojimo⁽¹⁰¹⁾, duomenų kiekio mažinimo⁽¹⁰²⁾, duomenų saugumo⁽¹⁰³⁾ ir duomenų tikslumo⁽¹⁰⁴⁾ principų, laikymosi.
- (64) Transporto departamentas turi išimtinis įgaliojimus reguliuoti oro vežėjų privatumo užtikrinimo praktiką, o dėl bilietų pardavėjų privatumo užtikrinimo praktikos parduodant oro vežėjų paslaugas jurisdikcija dalijasi su FPK. Transporto departamento pareigūnai pirmiausia siekia susitarimo, o jei tai neįmanoma, gali pradėti vykdymo užtikrinimo procesą, per kurį Transporto departamento administracinės teisės teisėjui, turinčiam įgaliojimus priimti nutartis nutraukti veiksmus ir skirti pinigines nuobaudas, pateikiami įrodymai⁽¹⁰⁵⁾. Siekiant užtikrinti administracinės teisės teisėjų nepriklausomumą ir nešališkumą, teisėjams taikomos kelios apsaugos priemonės pagal Administracinio proceso aktą (APA). Pavyzdžiui, jie gali būti atleisti tik dėl svarios priežasties; bylos jiems skiriamos rotacijos principu; jie negali vykdyti pareigų, nesuderinamų su jų, kaip administracinės teisės teisėjų, pareigomis ir atsakomybe; jie nėra prižiūrimi institucijos, kurioje dirba (šiuo atveju Transporto departamento), tyrimo grupės; savo teisminę ir (arba) vykdymo užtikrinimo funkciją jie privalo vykdyti nešališkai⁽¹⁰⁶⁾. Transporto departamentas įsipareigojo stebėti vykdomuosius dokumentus ir užtikrinti, kad su ES ir JAV DPS bylomis susiję dokumentai būtų skelbiami jo interneto svetainėje⁽¹⁰⁷⁾.

2.4. Teisių gynimas

- (65) Siekiant užtikrinti tinkamą apsaugą ir visų pirma asmens teisių įgyvendinimą, duomenų subjektui turėtų būti suteikta veiksmingų administracinių ir teisminių teisių gynimo priemonių.
- (66) Pagal ES ir JAV DPS *teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principą* reikalaujama, kad organizacijos suteiktų dėl reikalavimų nesilaikymo nukentėjusiems asmenims galimybę ginti savo teises, t. y. galimybę Sąjungos duomenų subjektams pateikti skundus, kad ES ir JAV DPS organizacijos nesilaiko reikalavimų, ir reikalauti, kad šie skundai būtų išnagrinėti, prireikus priimant sprendimą, kuriuo nustatoma veiksminga teisių gynimo priemonė⁽¹⁰⁸⁾. Kai vykdomas sertifikavimas, organizacijos privalo atitikti šio principo reikalavimus užtikrinamos veiksmingus ir lengvai prieinamus nepriklausomus teisių gynimo mechanizmus, kuriuos taikant būtų galima asmeniui nemokamai iširti ir operatyviai išspręsti kiekvieno asmens skundus ir ginčus⁽¹⁰⁹⁾.

⁽¹⁰¹⁾ Žr., pvz., FPK nutartį byloje „Drizly, LLC“, kurioje, be kita ko, reikalaujama, kad bendrovė 1) sunaikintų visus surinktus asmens duomenis, kurie nėra jai būtini produktams tiekti ar paslaugoms vartotojams teikti, 2) nerinktų ir nesaugotų asmeninės informacijos, išskyrus atvejus, kai tai būtina konkrečiais saugojimo sąrašais nurodytais tikslais.

⁽¹⁰²⁾ Žr., pvz., FPK nutartį byloje „CafePress“ (2022 m. kovo 24 d.), kurioje, be kita ko, reikalaujama kuo labiau sumažinti renkamų duomenų kiekį.

⁽¹⁰³⁾ Žr., pvz., FPK vykdymo užtikrinimo veiksmus bylose „Drizly, LLC“ ir „CafePress“, kuriais reikalaujama, kad atitinkamos bendrovės nustatytų specialią saugumo programą arba konkrečias saugumo priemones. Be to, dėl duomenų saugumo pažeidimų taip pat žr. 2023 m. sausio 27 d. FPK nutartį byloje „Chegg“, 2019 m. susitarimą su „Equifax“ (<https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2019/07/equifax-pay-575-million-part-settlement-ftc-cfpb-states-related-2017-data-breach>).

⁽¹⁰⁴⁾ Žr., pvz., bylą „RealPage, Inc“ (2018 m. spalio 16 d.), kurioje FPK ėmėsi vykdymo užtikrinimo veiksnių pagal FCRA prieš nuomininkų tikrinimo bendrovę, kuri būsto savininkams ir būsto valdymo įmonėms teikė informaciją apie asmenis, pagrįstą nuomininkų nuomos istorijos duomenimis, viešų archyvų informacija (įskaitant informaciją apie teistumą ir iškeldinimą) ir kredito informacija, kuri buvo laikoma kriterijumi nustatant teisę gauti būstą. FPK nustatė, kad bendrovė nesiėmė pagrįstų priemonių, kad užtikrintų informacijos, kurią ji pateikė taikydama savo automatizuoto sprendimo priėmimo priemonę, tikslumą.

⁽¹⁰⁵⁾ Žr. V priedo skirsnį „Vykdymo užtikrinimo praktika“.

⁽¹⁰⁶⁾ Žr. JAV kodekso 5 antraštinės dalies 3105 straipsnį, 7521 straipsnio a dalį, 554 straipsnio d dalį ir 556 straipsnio b dalies 3 punktą.

⁽¹⁰⁷⁾ Žr. V priedo skirsnį „Su ES ir JAV DPS reikalavimų pažeidimais susijusių vykdomųjų dokumentų stebėjimas ir skelbimas“.

⁽¹⁰⁸⁾ I priedo II skirsnio 7 dalis.

⁽¹⁰⁹⁾ I priedo III skirsnio 11 dalis.

- (67) Organizacijos gali pasirinkti Sąjungoje arba Jungtinėse Amerikos Valstijose veikiančius nepriklausomus teisių gynimo mechanizmus. Kaip išsamiau paaiškinta 73 konstatuojamojoje dalyje, tai apima galimybę savanoriškai išsipareigoti bendradarbiauti su ES DAI. Kai organizacijos tvarko žmoniškųjų išteklių duomenis, toks išsipareigojimas bendradarbiauti su ES DAI yra privalomas. Kitos alternatyvos – be kita ko, nepriklausomas alternatyvus ginčų sprendimas arba privačiojo sektoriaus sukurtos privatumo užtikrinimo programos, į kurių taisykles įtraukti Principai. Tokiose programose turi būti nustatyti veiksmingi vykdymo užtikrinimo mechanizmai, atitinkantys *teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principo* reikalavimus.
- (68) Taigi pagal ES ir JAV DPS duomenų subjektams suteikiama įvairių galimybių įgyvendinti savo teises, pateikti skundus dėl organizacijų ES ir JAV DPS reikalavimų nesilaikymo ir reikalauti, kad jų skundai būtų išspręsti, prirėkus priimant sprendimą, kuriuo nustatoma veiksminga teisių gynimo priemonė. Asmenys skundą gali pateikti tiesiogiai organizacijai, organizacijos paskirtai nepriklausomai ginčų sprendimo įstaigai, nacionalinėms DAI, Prekybos departamentui arba FPK. Jeigu jų skundai neišnagrinėti nė pagal vieną iš šių teisių gynimo arba vykdymo užtikrinimo mechanizmų, asmenys taip pat turi teisę kreiptis dėl privalomo arbitražo (šio sprendimo I priedo I priedas). Išskyrus arbitražo komisiją, į kurią galima kreiptis tik išnaudojus tam tikras teisių gynimo priemones, asmenys gali savo nuožiūra naudotis bet kuriuo ar visais teisių gynimo mechanizmais ir neprivalo rinktis kažkurio vieno mechanizmo ar jais naudotis konkrečia seka.
- (69) Pirma, Sąjungos duomenų subjektai gali iškelti bylą dėl Principų nesilaikymo tiesiogiai kreipdamiesi į ES ir JAV DPS organizacijas ⁽¹¹⁰⁾. Siekdama palengvinti ginčų sprendimą, organizacija privalo nustatyti veiksmingą teisių gynimo mechanizmą tokiems skundams nagrinėti. Todėl organizacijos privatumo politikoje asmenims turi būti pateikiama aiški informacija apie skundus nagrinėsiantį organizacijoje arba ne organizacijoje veikiančią kontaktinį centrą (įskaitant bet kokį susijusių padalinį Sąjungoje, kuris gali atsakyti į užklausas arba skundus), taip pat apie specialią nepriklausomą ginčų sprendimo įstaigą (žr. 70 konstatuojamąją dalį). Iš paties asmens arba per Prekybos departamentą, kuriam skundą perdavė DAI, gavusi asmens skundą, organizacija Sąjungos duomenų subjektui privalo atsakyti per 45 dienas ⁽¹¹¹⁾. Be to, reikalaujama, kad organizacijos greitai atsakytų į Prekybos departamento arba DAI ⁽¹¹²⁾ (jeigu organizacija išsipareigojo bendradarbiauti su DAI) užklausas ir kitus prašymus pateikti informacijos, kaip organizacijos laikosi Principų.
- (70) Antra, asmenys skundą taip pat gali tiesiogiai pateikti nepriklausomai ginčų sprendimo įstaigai (Jungtinėse Amerikos Valstijose arba Sąjungoje), organizacijos paskirtai tirti ir nagrinėti asmenų pateiktus skundus (išskyrus atvejus, kai jie akivaizdžiai nepagrįsti ar nerimti) ir suteikti asmeniui tinkamas nemokamas teisių gynimo priemones ⁽¹¹³⁾. Tokios institucijos nustatytos sankcijos ir teisių gynimo priemonės turi būti pakankamai griežtos, kad priverstų organizacijas laikytis Principų, be to, tomis sankcijomis ir teisių gynimo priemonėmis organizacijos turėtų būti įpareigojamos panaikinti ar ištaisyti reikalavimų nesilaikymo padarinius ir, priklausomai nuo aplinkybių, liautis toliau tvarkingus asmens duomenis, kuriems kyla pavojus, ir (arba) juos ištrinti, taip pat viešai paskelbti su reikalavimų nesilaikymu susijusias išvadas ⁽¹¹⁴⁾. Organizacijos paskirtos nepriklausomos ginčų sprendimo įstaigos privalo savo viešose interneto svetainėse pateikti atitinkamą informaciją apie ES ir JAV DPS ir paslaugas, kurias teikia veidamos šioje sistemoje ⁽¹¹⁵⁾. Kasmet jos privalo skelbti metinę ataskaitą, kurioje pateikiami apibendrinti statistiniai duomenys apie tokias paslaugas ⁽¹¹⁶⁾.

⁽¹¹⁰⁾ I priedo III skirsnio 11 dalies d punkto i papunktis.

⁽¹¹¹⁾ I priedo III skirsnio 11 dalies d punkto i papunktis.

⁽¹¹²⁾ Tai yra DAI kolegijos paskirta ginčų nagrinėjimo institucija, kaip nustatyta pagal papildomą duomenų apsaugos institucijų vaidmens principą (I priedo III skirsnio 5 dalis).

⁽¹¹³⁾ I priedo III skirsnio 11 dalies d punktas.

⁽¹¹⁴⁾ I priedo II skirsnio 7 dalis ir III skirsnio 11 dalies e punktas.

⁽¹¹⁵⁾ I priedo III skirsnio 11 dalies d punkto ii papunktis.

⁽¹¹⁶⁾ Metinėje ataskaitoje būtina nurodyti: 1) bendrą per ataskaitinius metus gautų su ES ir JAV DPS susijusių skundų skaičių; 2) gautų skundų rūšis; 3) ginčų sprendimo kokybės užtikrinimo priemones, pvz., skundų nagrinėjimo trukmę; 4) gautų skundų nagrinėjimo rezultatus, visų pirma taikytų teisių gynimo priemonių ar sankcijų skaičių ir rūšis.

- (71) Laikydamasis savo atitikties peržiūros procedūrų, Prekybos departamentas gali patikrinti, ar ES ir JAV DPS organizacijos iš tikrųjų yra registruotos nepriklausomų teisių gynimo mechanizmų narės, kaip skelbiasi ⁽¹¹⁷⁾. Organizacijos ir atsakingi nepriklausomų teisių gynimo mechanizmų atstovai privalo greitai atsakyti į Prekybos departamento užklausas ir prašymus pateikti su ES ir JAV DPS susijusios informacijos. Prekybos departamentas dirbs su nepriklausomais teisių gynimo mechanizmais siekdamas patikrinti, ar jų interneto svetainėse pateikiama informacijos apie Principus ir paslaugas, jų teikiamas pagal ES ir JAV DPS, ir ar skelbiamos jų metinės ataskaitos ⁽¹¹⁸⁾.
- (72) Jeigu organizacija nesilaiko ginčų sprendimo arba savireguliuavimo įstaigos sprendimo, pastaroji privalo apie tai informuoti Prekybos departamentą ir FPK (arba kitą JAV valdžios instituciją, turinčią jurisdikciją atlikti tyrimą, jei organizacija nesilaiko reikalavimų) arba kompetentingą teismą ⁽¹¹⁹⁾. Jeigu organizacija atsisako vykdyti galutinį bet kurios privatumo savireguliuavimo įstaigos, nepriklausomos ginčų sprendimo įstaigos ar valdžios institucijos sprendimą, arba kai tokia įstaiga ar institucija nustato, kad organizacija dažnai nesilaiko Principų, tai gali būti laikoma nuolatiniu reikalavimų nesilaikymu, o dėl to Prekybos departamentas, pirmiausia prieš 30 dienų įteikęs pranešimą ir suteikęs galimybę reikalavimų nesilaikiusiai organizacijai pateikti atsakymą, išbrauks organizaciją iš DPS sąrašo ⁽¹²⁰⁾. Jeigu iš sąrašo išbraukta organizacija toliau teigia, kad yra sertifikuota pagal ES ir JAV DPS, Prekybos departamentas ją perduos FPK arba kitai vykdyto užtikrinimo institucijai ⁽¹²¹⁾.
- (73) Trečia, asmenys taip pat gali teikti skundus Sąjungos nacionalinei DAI, o ji gali pasinaudoti savo tyrimų ir vykdyto užtikrinimo įgaliojimais pagal Reglamentą (ES) 2016/679. Organizacijos privalo bendradarbiauti su skundą tiriančia ir sprendžiančia DAI, kai toks skundas susijęs su žmogiškųjų išteklių duomenų, surinktų darbo santykių aplinkybėmis, tvarkymu arba kai atitinkama organizacija savanoriškai sutiko, kad DAI prižiūrėtų jos veiklą ⁽¹²²⁾. Visų pirma organizacijos turi atsakyti į užklausas, paisyti DAI teikiamų rekomendacijų, be kita ko, dėl teisių gynimo ar kompensacinių priemonių, ir pateikti DAI rašytinį patvirtinimą, kad tokių veiksmų imtasi ⁽¹²³⁾. Atvejus, kai DAI rekomendacijų nesilaikoma, DAI perduoda Prekybos departamentui (jis gali išbraukti organizacijas iš ES ir JAV DPS sąrašo) arba, jei gali reikėti vykdyto užtikrinimo veiksmų, – FPK arba Transporto departamentui (pagal JAV teisę už įsipareigojimo bendradarbiauti su DAI arba Principų nesilaikymą gali būti taikomos sankcijos) ⁽¹²⁴⁾.
- (74) Siekdami palengvinti bendradarbiavimą, kad skundai būtų nagrinėjami veiksmingiau, tiek Prekybos departamentas, tiek FPK įsteigė specialų kontaktinį centrą, atsakingą už tiesioginius ryšius su DAI ⁽¹²⁵⁾. Šie kontaktiniai centrai padeda tvarkyti DAI užklausas dėl organizacijos atitikties Principams.
- (75) DAI pateiktos rekomendacijos paskelbiamos ⁽¹²⁶⁾ po to, kai abiem ginčo šalims buvo suteikta pagrįsta galimybė pateikti pastabų ir visus pageidaujamus įrodymus. Kolegija gali pateikti rekomendacijas iškart, kai tik bus įvykdyti tinkamo proceso reikalavimai, paprastai per 60 dienų nuo skundo gavimo dienos ⁽¹²⁷⁾. Jeigu organizacija per 25 dienas po rekomendacijų pateikimo rekomendacijų neįvykdo ir nepateikia patenkinamo paaiškinimo dėl vėlavimo,

⁽¹¹⁷⁾ I priedo skirsnis „Tikrinti, kaip laikomasi savarankiško sertifikavimo reikalavimų“.

⁽¹¹⁸⁾ Žr. III priedo skirsnį „Sudaryti palankesnes sąlygas bendradarbiauti su alternatyvaus ginčų sprendimo įstaigomis, teikiančiomis su Principais susijusias paslaugas“. Taip pat žr. I priedo III skirsnio 11 dalies d punkto ii–iii papunkčius.

⁽¹¹⁹⁾ Žr. I priedo III skirsnio 11 dalies e punktą.

⁽¹²⁰⁾ Žr. I priedo III skirsnio 11 dalies g punktą, visų pirma ii ir iii papunkčius.

⁽¹²¹⁾ Žr. III priedo skirsnį „Atlikti neteisingų teiginių apie dalyvavimą paiešką ir šalinti tokius teiginius“.

⁽¹²²⁾ I priedo II skirsnio 7 dalies b punktas.

⁽¹²³⁾ I priedo III skirsnio 5 dalis.

⁽¹²⁴⁾ I priedo III skirsnio 5 dalies c punkto ii papunktis.

⁽¹²⁵⁾ III priedas (žr. skirsnį „Sudaryti palankesnes sąlygas bendradarbiauti su DAI“) ir IV priedas (žr. skirsnius „Pirmumas perduodamiems klausimams ir tyrimai“ ir „Bendradarbiavimas su ES DAI vykdyto užtikrinimo srityje“).

⁽¹²⁶⁾ Neformalios DAI kolegijos darbo tvarkos taisyklės turėtų nustatyti DAI, remdamosi savo kompetencija organizuoti savo darbą ir bendradarbiauti tarpusavyje.

⁽¹²⁷⁾ I priedo III skirsnio 5 dalies c punkto i papunktis.

kolegija gali pranešti apie savo ketinimus šį klausimą perduoti FPK (ar kitai kompetentingai JAV vykdymo užtikrinimo institucijai) arba nuspręsti, kad esama rimtų įsipareigojimo bendradarbiauti pažeidimų. Pirmuoju atveju pagal FPK akto 5 straipsnį (ar panašų įstatymą) gali būti imamasi vykdymo užtikrinimo veiksmų⁽¹²⁸⁾. Antruoju atveju kolegija informuos Prekybos departamentą, o šiam nusprendus, kad organizacijos atsisakymas laikytis DAI kolegijos rekomendacijų laikytinas nuolatiniu reikalavimų nesilaikymu, organizacija bus išbraukta iš DPS sąrašo.

- (76) Jeigu DAI, kuriai skirtas skundas, nesiėmė veiksmų arba ėmėsi nepakankamų veiksmų skundai išnagrinėti, skundą pateikęs asmuo turi galimybę apskusti tokį (ne)veikimą atitinkamos ES valstybės narės nacionaliniams teismams.
- (77) Asmenys skundus DAI taip pat gali pateikti net jei DAI kolegija nebuvo paskirta organizacijos ginčų sprendimo įstaiga. Tokiais atvejais DAI gali tokius skundus perduoti Prekybos departamentui arba FPK. Siekdamas palengvinti ir sustiprinti bendradarbiavimą klausimais, susijusiais su asmenų skundais ir ES ir JAV DPS organizacijų reikalavimų nesilaikymu, Prekybos departamentas įsteigs specialų kontaktinį centrą, kuris veiks kaip ryšių palaikymo įstaiga ir padės DAI atsakyti į užklausas, kaip organizacija laikosi Principų⁽¹²⁹⁾. FPK taip pat įsipareigojo įsteigti specialų kontaktinį centrą⁽¹³⁰⁾.
- (78) Ketvirta, Prekybos departamentas įsipareigojo priimti, peržiūrėti ir kuo labiau pasistengti išspręsti skundus dėl to, kad organizacija nesilaiko Principų⁽¹³¹⁾. Šiuo tikslu Prekybos departamentas nustatė DAI skirtas konkrečias procedūras, taikomas perduodant skundus specialiam kontaktiniam centrui, stebint skundų nagrinėjimo eigą ir toliau dirbant su organizacijomis, kad ginčų sprendimas vyktų lengviau⁽¹³²⁾. Siekdamas pagreitinti asmenų skundų nagrinėjimą, kontaktinis centras ne vėliau kaip per 90 dienų nuo klausimo perdavimo jam dienos, tiesiogiai susisieks su atitinkama DAI, kad aptartų atitiktus klausimus ir visų pirma pateiktų DAI naujausią informaciją apie skundų statusą⁽¹³³⁾. Todėl duomenų subjektai skundus dėl to, kad ES ir JAV DPS organizacijos nesilaiko reikalavimų, gali tiesiogiai pateikti savo nacionalinei DAI ir ši juos perduos Prekybos departamentui, kuris veikia kaip ES ir JAV DPS administruojanti JAV valdžios institucija.
- (79) Jeigu remdamasis savo *ex officio* patikrinimais, skundais ar bet kuria kita informacija, Prekybos departamentas padaro išvadą, kad organizacija nuolat nesilaiko Principų, jis gali tokią organizaciją išbraukti iš DPS sąrašo⁽¹³⁴⁾. Atsisakymas laikytis kurios nors privatumo savireguliuojimo įstaigos, nepriklausomos ginčų sprendimo įstaigos arba valdžios institucijos, įskaitant DAI, galutinio sprendimo bus laikomas nuolatiniu reikalavimų nesilaikymu⁽¹³⁵⁾.
- (80) Penkta, ES ir JAV DPS organizacija turi priklausyti JAV valdžios institucijų, visų pirma FPK, jurisdikcijai⁽¹³⁶⁾, o šios institucijos turi būtinas tyrimo ir vykdymo užtikrinimo įgaliojimus, kad galėtų veiksmingai užtikrinti Principų laikymąsi. Siekdama nustatyti, ar buvo pažeistas FPK akto 5 straipsnis, FPK pirmiausia nagrinės skundus dėl Principų nesilaikymo, kuriuos jai perdavė nepriklausomos ginčų sprendimo institucijos arba savireguliuojimo įstaigos, Prekybos departamentas ir DAI (veikdami savo iniciatyva arba gavę skundą)⁽¹³⁷⁾. FPK įsipareigojo sukurti standartizuotą perdavimo procesą, agentūroje paskirti kontaktinį centrą, kuris priims DAI perduotus klausimus, ir keistis informacija apie perduotus klausimus. Be to, FPK gali priimti tiesiogiai asmenų pateiktus skundus ir savo iniciatyva imtis ES ir JAV DPS tyrimų, ypač plačiau nagrinėdama privatumo klausimus.

⁽¹²⁸⁾ I priedo III skirsnio 5 dalies c punkto ii papunktis.

⁽¹²⁹⁾ Žr. III priedo skirsnį „Sudaryti palankesnes sąlygas bendradarbiauti su DAI“.

⁽¹³⁰⁾ Žr. IV priedo skirsnius „Pirmumas perduodamiems klausimams ir tyrimai“ ir „Bendradarbiavimas su ES DAI vykdymo užtikrinimo srityje“.

⁽¹³¹⁾ Žr., pvz., III priedo skirsnį „Sudaryti palankesnes sąlygas bendradarbiauti su DAI“.

⁽¹³²⁾ I priedo II skirsnio 7 dalies e punktas ir III priedo skirsnis „Sudaryti palankesnes sąlygas bendradarbiauti su DAI“.

⁽¹³³⁾ *Ten pat.*

⁽¹³⁴⁾ I priedo III skirsnio 11 dalies g punktas.

⁽¹³⁵⁾ I priedo III skirsnio 11 dalies g punktas.

⁽¹³⁶⁾ ES ir JAV DPS organizacija turi viešai pareikšti savo įsipareigojimą laikytis Principų, viešai atskleisti savo privatumo politiką, kuri atitinka šiuos Principus, ir visapusiškai ją įgyvendinti. Nesilaikant Principų, vykdymas užtikrinamas pagal FPK akto 5 straipsnį, kuriuo draudžiama vykdyti nesąžiningus ir apgaulingus veiksmus prekyboje arba darančius jai poveikį.

⁽¹³⁷⁾ Taip pat žr. panašius įsipareigojimus, kuriuos priėmė Transporto departamentas (V priedas).

- (81) Šešta, kraštutiniu atveju, kai nė vienu iš kitų galimų teisių gynimo būdų asmens skundas nebuvo tinkamai išspręstas, Sąjungos duomenų subjektas gali remtis ES ir JAV duomenų privatumo sistemos kolegijos (toliau – ES ir JAV DPS kolegija) vykdomu privalomu arbitražu ⁽¹³⁸⁾. Organizacijos privalo informuoti asmenis apie galimybę kreiptis dėl privalomo arbitražo ir privalo reaguoti asmeniui pasinaudojus šia galimybe, nusiųsdamos pranešimą atitinkamai organizacijai ⁽¹³⁹⁾.
- (82) Tą ES ir JAV DPS kolegiją sudaro bent dešimt arbitrų, kuriuos Prekybos departamentas ir Komisija paskiria atsižvelgdami į jų nepriklausomumą, sąžiningumą, taip pat patirtį JAV privatumo ir Sąjungos duomenų apsaugos teisės srityje. Šalys iš visų arbitrų pasirenka vieno arba trijų ⁽¹⁴⁰⁾ arbitrų kolegiją, kuri nagrinės jų ginčą.
- (83) Prekybos departamentas arbitražui administruoti pasirinko Amerikos arbitražo asociacijos (AAA) tarptautinį padalinį Tarptautinį ginčų sprendimo centrą (ICDR). ES ir JAV DPS kolegijoje vykstantys procesai bus reglamentuojami sutartomis arbitražo taisyklėmis ir paskirtų arbitrų elgesio kodeksu. ICDR-AAA interneto svetainėje asmenys aiškiai ir glaustai informuojami apie arbitražo mechanizmą ir kreipimosi dėl arbitražo procedūrą.
- (84) Prekybos departamento ir Komisijos sutartomis arbitražo taisyklėmis papildoma ES ir JAV DPS, kuriai būdingos kelios ypatybės, didinančios šio mechanizmo prieinamumą Sąjungos duomenų subjektams: i) parengti kolegijai adresuotą reikalavimą duomenų subjektui gali padėti jo nacionalinė DAI; ii) nors arbitražas vyks Jungtinėse Amerikos Valstijose, Sąjungos duomenų subjektai gali nuspręsti dalyvauti naudodamiesi vaizdo arba telefoninės konferencijos paslaugomis, kurios asmeniui teikiamos nemokamai; iii) nors arbitražas paprastai vyksta anglų kalba, duomenų subjektas, pateikęs pagrįstą prašymą, gali gauti nemokamas vertimo žodžiu arbitražo posėdyje ir vertimo raštu paslaugas; iv) galiausiai nors kiekviena šalis turi sumokėti savo advokato mokesčius, jeigu šaliai kolegijoje atstovauja advokatas, Prekybos departamentas įsteigs fondą, į kurį ES ir JAV DPS organizacijos mokės metines įmokas, ir iš šio fondo bus padengiamos arbitražo proceso išlaidos, kurių maksimalų dydį nustatys JAV valdžios institucijos pasikonsultavusios su Komisija ⁽¹⁴¹⁾.
- (85) ES ir JAV DPS kolegija turi įgaliojimus nustatyti konkrečiam asmeniui skirtą nepiniginę lygiavertę teisių gynimo priemonę ⁽¹⁴²⁾, kuri yra būtina dėl Principų nesilaikymo susidariusiai padėčiai ištaisyti. Nors priimdama sprendimą kolegija atsižvelgia į kitas teisių gynimo priemones, kurios jau buvo taikomos pagal kitus ES ir JAV DPS mechanizmus, asmenys vis vien gali kreiptis dėl arbitražo, jeigu mano, kad minėtosios kitos teisių gynimo priemonės nepakankamos. Todėl Sąjungos duomenų subjektai gali kreiptis dėl arbitražo visais atvejais, kai dėl ES ir JAV DPS organizacijų, nepriklausomų teisių gynimo mechanizmų arba kompetentingų JAV valdžios institucijų (pvz., FPK) veikimo ar neveikimo jų skundai nebuvo patenkinamai išnagrinėti. Arbitražo negalima taikyti, jeigu DAI turi teisinius įgaliojimus nagrinėti pareiktą reikalavimą, susijusį su ES ir JAV DPS organizacija, t. y. tais atvejais, kai organizacija įpareigojama bendradarbiauti su DAI ir paisyti jos rekomendacijų dėl žmogiškųjų išteklių duomenų, surinktų su darbu susijusiomis aplinkybėmis, tvarkymo arba savanoriškai įsipareigojo tai daryti. Asmenys gali užtikrinti arbitražo sprendimo vykdymą JAV teismuose pagal Federalinį arbitražo aktą – taip užtikrinamas teisių gynimas, jeigu organizacija nesilaiko sprendimo.

⁽¹³⁸⁾ Žr. I priedo I priedą „Arbitražo pavyzdys“.

⁽¹³⁹⁾ Žr. I priedo II skirsnio 1 dalies a punkto xi papunktį ir II skirsnio 7 dalies c punktą.

⁽¹⁴⁰⁾ Dėl kolegijos arbitrų skaičiaus šalys turi susitarti.

⁽¹⁴¹⁾ I priedo I priedo G skirsnio 6 dalis.

⁽¹⁴²⁾ Asmenys per arbitražą negali reikalauti atlyginti žalos, tačiau kreipimasis dėl arbitražo nereiškia, kad tokie asmenys netenka galimybes prisiteisti žalos atlyginimą JAV bendrosios kompetencijos teismuose.

- (86) Septinta, kai organizacija nesilaiko savo įsipareigojimo laikytis Principų ir paskelbtos privatumo politikos, pagal JAV teisę galima pasinaudoti papildomomis teisminėmis teisių gynimo priemonėmis, įskaitant žalos atlyginimą. Pavyzdžiui, asmenys gali tam tikromis sąlygomis pasinaudoti teisminėmis teisių gynimo priemonėmis (įskaitant žalos atlyginimą) pagal valstijos vartotojų teisės aktus (klaidingai pateikus faktus, vykdant nesąžiningus ar apgaulingus veiksmus ar praktiką⁽¹⁴³⁾) ir pagal deliktų teisę (visų pirma dėl deliktų, susijusių su kišimusi į asmeninius reikalus⁽¹⁴⁴⁾, pavardės ar atvaizdo nusavinimu⁽¹⁴⁵⁾ ir viešu privačių faktų atskleidimu⁽¹⁴⁶⁾).
- (87) Kartu įvairiomis pirmiau aprašytomis teisių gynimo priemonėmis užtikrinama, kad kiekvienas skundas dėl sertifikuotų organizacijų ES ir JAV DPS reikalavimų nesilaikymo būtų veiksmingai išnagrinėtas ir ištaisytas.

3. JUNGTINIŲ AMERIKOS VALSTIJŲ VALDŽIOS INSTITUCIJŲ SUSIPAŽINIMAS SU ASMENS DUOMENIMIS, PERDUOTAIŠ IŠ EUROPOS SĄJUNGOS, IR JŲ NAUDOJIMAS

- (88) Komisija taip pat įvertino apribojimus ir apsaugos priemones, įskaitant pagal Jungtinių Amerikos Valstijų teisės aktus galimus priežiūros ir asmens teisių gynimo mechanizmus, JAV valdžios institucijoms dėl viešojo intereso, visų pirma, baudžiamosios teisės saugos ir nacionalinio saugumo tikslais, renkant ir vėliau naudojant asmens duomenis, perduotus duomenų valdytojams ir duomenų tvarkytojams JAV (valdžios sektoriaus susipažinimą su informacija)⁽¹⁴⁷⁾. Vertinama, ar sąlygos, kuriomis valdžios sektorius gali susipažinti su duomenimis, perduotais Jungtinėms Amerikos Valstijoms pagal šį sprendimą, atitinka „esminio lygiavertiškumo“ kriterijų pagal Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnio 1 dalį, kaip jį išaiškino Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į Pagrindinių teisių chartiją, Komisija atsižvelgė į kelis kriterijus.
- (89) Visų pirma, bet koks teisės į asmens duomenų apsaugą apribojimas turi būti numatytas įstatyme, o pačiame teisiniame pagrinde, kuriuo remiantis leidžiama apriboti tokią teisę, turi būti apibrėžta atitinkamos teisės įgyvendinimo apribojimo apimtis⁽¹⁴⁸⁾. Be to, siekiant įvykdyti proporcingumo reikalavimą, pagal kurį nuo asmens duomenų apsaugos nukrypti leidžiančios nuostatos ir asmens duomenų apsaugos apribojimai neviršytų to, kas griežtai būtina demokratinėje visuomenėje siekiant konkrečių bendrojo intereso tikslų, kurie yra lygiaverčiai Sąjungos pripažįstamiems tikslams, pagal tokį teisinį pagrindą turi būti nustatytos aiškios ir tikslios taisyklės, kuriomis reglamentuojamas atitinkamų priemonių apimtis ir taikymas, ir nustatytos minimalios apsaugos priemonės, kad asmenys, kurių duomenys buvo perduoti, turėtų pakankamai garantijų ir galėtų veiksmingai apsaugoti savo asmens duomenis nuo piktnaudžiavimo pavojų⁽¹⁴⁹⁾. Be to, šios taisyklės ir apsaugos priemonės turi

⁽¹⁴³⁾ Žr., pvz., valstijos vartotojų teisių apsaugos teisės aktus Kalifornijoje (Kalifornijos civilinio kodekso 1750–1785 straipsniai – (Vakarų) Vartotojų teisių gynimo priemonių aktas); Kolumbijos apygardoje (Kolumbijos apygardos kodekso 28–3901 straipsniai); Floridoje (Floridos statutų 501.201–501.213 straipsniai – Apgaulingos ir nesąžiningos prekybos praktikos aktas); Iliniojuje (815 Iliniojaus jungtinio statuto 505/1–505/12 straipsniai – Vartotojų apgaulinėjimo ir apgaulingos verslo praktikos aktas); Pensilvanijoje (73 Pensilvanijos statutų rinkinio 201-1–201-9.3 straipsniai – (Vakarai) Nesąžiningos prekybos praktikos ir vartotojų apsaugos įstatymas).

⁽¹⁴⁴⁾ T. y. kai tyčia kišamasi į asmens privačius reikalus ar rūpesčius racionalų asmenį labai įžeidžiančiu būdu ((Antrojo) Deliktų teisės normų sąvado 652 straipsnio b dalis).

⁽¹⁴⁵⁾ Šis deliktas paprastai taikomas pasisavinus asmens vardą ir pavardę ar atvaizdą ir juos naudojant verslo ar produkto reklamai arba panašioms komerciniams tikslams (žr. (Antrojo) Deliktų teisės normų sąvado 652 straipsnio c dalį).

⁽¹⁴⁶⁾ T. y. kai viešai skelbiama informacija apie asmens privatų gyvenimą, jei tai labai įžeidžia racionalų asmenį ir informacija neturi teisėtai rūpėti visuomenei ((Antrojo) Deliktų teisės normų sąvado 652 straipsnio d dalis).

⁽¹⁴⁷⁾ Tai taip pat svarbu atsižvelgiant į I priedo I skirsnio 5 dalį. Pagal šį skirsnį ir panašiai, kaip nustatyta BDAR, duomenų apsaugos reikalavimų laikymuisi ir teisėms, kurios yra privatumo principų dalis, gali būti taikomi apribojimai. Tačiau tokie apribojimai nėra absoliutiniai ir jais galima remtis tik esant kelioms sąlygoms, pavyzdžiui, tiek, kiek būtina, kad būtų laikomasi teismo nutarties arba viešojo intereso, teisės saugos ar nacionalinio saugumo reikalavimų. Šiomis aplinkybėmis ir dėl aiškumo šiame skirsnyje taip pat daroma nuoroda į VP 14086 nustatytas sąlygas, kurios vertinamos, be kita ko, 127–141 konstatuojamosiose dalyse.

⁽¹⁴⁸⁾ Žr. Sprendimo *Schrems II* 174–175 punktus ir juose minimą teismo praktiką. Dėl valstybių narių valdžios institucijų galimybes susipažinti su duomenimis taip pat žr. Sprendimo *Privacy International*, C-623/17, ECLI:EU:C:2020:790, 65 punktą ir Sprendimo sujungtose bylose *La Quadrature du Net ir kt.*, C-511/18, C-512/18 ir C-520/18, ECLI:EU:C:2020:791, 175 punktą.

⁽¹⁴⁹⁾ Žr. Sprendimo *Schrems II* 176 ir 181 punktus, taip pat juose minimą teismo praktiką. Dėl valstybių narių valdžios institucijų galimybes susipažinti su duomenimis taip pat žr. Sprendimo *Privacy International* 68 punktą ir Sprendimo *La Quadrature du Net ir kt.* 132 punktą.

būti teisiškai privalomos ir asmenys turi turėti galimybę užtikrinti jų vykdymą⁽¹⁵⁰⁾. Visų pirma, duomenų subjektai turi turėti galimybę imtis teisinių veiksmų nepriklausomame ir nešališkame teisme, kad galėtų susipažinti su savo asmens duomenimis arba reikalauti ištaisyti arba ištrinti tokius duomenis⁽¹⁵¹⁾.

3.1. JAV valdžios institucijų susipažinimas su duomenimis ir jų naudojimas baudžiamosios teisėsaugos tikslais

- (90) Dėl asmens duomenų, perduodamų pagal ES ir JAV DPS, apribojimų baudžiamosios teisėsaugos tikslais, Jungtinių Amerikos Valstijų teisėje nustatyti keli galimybės susipažinti su asmens duomenimis ir jų naudojimo apribojimai, taip pat numatyti priežiūros ir teisių gynimo mechanizmai, atitinkantys šio sprendimo 89 konstatuojamojoje dalyje nurodytus reikalavimus. Paskesniuose skirsniuose išsamiai įvertinamos sąlygos, kuriomis tokia galimybė susipažinti su duomenimis gali būti suteikta, ir naudojantis tokiais įgaliojimais taikomos apsaugos priemonės. Šiuo atžvilgiu JAV vyriausybė (per Teisingumo departamentą) taip pat pateikė patikinimą dėl taikomų apribojimų ir apsaugos priemonių (šio sprendimo VI priedas).

3.1.1. Teisiniai pagrindai, apribojimai ir apsaugos priemonės

3.1.1.1. Apribojimai ir apsaugos priemonės, susiję su asmens duomenų rinkimu baudžiamosios teisėsaugos tikslais

- (91) Su sertifikuotų JAV organizacijų tvarkomais asmens duomenimis, kurie būtų perduodami iš Sąjungos remiantis ES ir JAV DPS, baudžiamosios teisėsaugos tikslais gali susipažinti JAV federaliniai prokurorai ir federaliniai tyrėjai, laikydamiesi skirtingų procedūrų, kaip išsamiau paaiškinta 92–99 konstatuojamosiose dalyse. Šios procedūros taikomos taip pat, kaip ir gaunant informaciją iš bet kurios JAV organizacijos, neatsižvelgiant į atitinkamų duomenų subjektų pilietybę ar gyvenamąją vietą⁽¹⁵²⁾.
- (92) Pirma, federalinio teisėsaugos pareigūno arba vyriausybės advokato prašymu teisėjas gali išduoti kratos arba konfiskavimo orderį (be kita ko, elektroniškai saugomos informacijos)⁽¹⁵³⁾. Toks orderis gali būti išduotas tik jei yra „tikėtina priežastis“⁽¹⁵⁴⁾ manyti, kad orderyje nurodytoje vietoje veikiausiai bus rasta „konfiskuotinių objektų“ (nusikalstamos veikos įrodymų, neteisėtai laikomų daiktų arba nusikalstamai veikai vykdyti sukurto, numatyto naudoti arba panaudoto turto). Orderyje turi būti nurodytas konfiskuotinas turtas ar daiktas, taip pat nurodytas

⁽¹⁵⁰⁾ Žr. Sprendimo *Schrems II* 181–182 punktus.

⁽¹⁵¹⁾ Žr. Sprendimo *Schrems I* 95 punktą ir Sprendimo *Schrems II* 194 punktą. Šiuo atžvilgiu ESTT visų pirma pabrėžė, kad Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio, kuriame garantuojama teisė į veiksmingą teisinę gynybę nepriklausomame ir nešališkame teisme, laikymasis yra „svarbus užtikrinant Sąjungos teisėje reikalaujamą apsaugos lygį“ ir jo „laikymąsi Komisija turi konstatuoti prieš priimdama sprendimą dėl tinkamumo pagal Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnio 1 dalį“ (Sprendimo *Schrems II* 186 punktą).

⁽¹⁵²⁾ Žr. VI priedą. Žr., pvz., susijusias su Pokalbių pasiklausymo aktu, Saugomų ryšių duomenų aktu ir Renkamų numerių registro aktu (išsamiau nurodytais 95–98 konstatuojamosiose dalyse), *Suzlon Energy Ltd / Microsoft Corp.*, 671 F.3d 726, 729 (9 Cir. 2011).

⁽¹⁵³⁾ Federalinės baudžiamojo proceso taisyklės, 41. 2018 m. sprendime Aukščiausiasis Teismas patvirtino, kad kratos orderis arba sutikimas netaikyti orderio taip pat reikalingi tam, kad teisėsaugos institucijos galėtų susipažinti su istoriniais mobiliojo ryšio vietos nustatymo įrašais, kuriuose pateikiama išsami naudotojo judėjimo apžvalga, ir kad naudotojas gali pagrįstai tikėtis su tokia informacija susijusio privatumo apsaugos (*Timothy Ivory Carpenter / Jungtinės Amerikos Valstijos*, Nr. 16–402, 585 U.S. (2018)). Todėl tokių duomenų iš mobiliojo ryšio bendrovės paprastai negalima gauti pagal teismo nutartį, remiantis pagrįstomis priežastimis manyti, kad informacija yra svarbi ir reikšminga vykstančiam baudžiamajam tyrimui, tačiau naudojant orderį reikalaujama įrodyti, kad yra tikėtina priežastis.

⁽¹⁵⁴⁾ Anot Aukščiausiojo Teismo, „tikėtina priežastis“ yra „praktinis, netechninis“ standartas, grindžiamas „faktiniais ir praktiniais kasdienio gyvenimo sumetimais, kuriais remdamiesi veikia racionalūs ir apdairūs žmonės“ (*Illinois / Gates*, 462 U.S. 213, 232 (1983)). Kalbant apie kratos orderius, tikėtina priežastis yra tada, kai esama nemažos tikimybės, kad per kratą bus rasta nusikalstamos veikos įrodymų (ten pat).

teisėjas, kuriam turi būti grąžintas orderis. Asmuo, kurio paties arba kurio turto krata atliekama, gali imtis veiksmų, kad panaikintų įrodymus, gautus arba įgytus neteisėtai atlikus kratą, jeigu tie įrodymai pateikiami prieš tą asmenį baudžiamajame procese⁽¹⁵⁵⁾. Kai reikalaujama, kad duomenų turėtojas (pvz., bendrovė) atskleistų duomenis pagal orderį, jis reikalavimą atskleisti duomenis visų pirma gali ginčyti dėl pernelyg didelės naštos⁽¹⁵⁶⁾.

- (93) Antra, tiriant tam tikrus sunkius nusikaltimus, paprastai federalinio prokuroro prašymu, didžioji žiuri (teismo tyrimo skyrius, kurį sudaro teisėjas arba magistratas) gali išduoti potvarkį⁽¹⁵⁷⁾, kuriame reikalaujama, kad asmuo pateiktų veiklos įrašus, elektronškai saugomą informaciją ar kitus materialius daiktus arba leistų su jais susipažinti. Be to, vykdant tyrimus, susijusius su sukčiavimu sveikatos priežiūros srityje, smurtu prieš vaikus, slaptosios tarnybos apsauga, kontroliuojamų medžiagų bylomis ir generalinių inspektorių tyrimais, pagal įvairius įstatymus leidžiama naudoti administracinius potvarkius reikalaujant pateikti veiklos įrašus, elektronškai saugomą informaciją ar kitus materialius daiktus arba leisti su jais susipažinti⁽¹⁵⁸⁾. Abiem atvejais informacija turi būti susijusi su tyrimu, o potvarkis negali būti nepagrįstas, t. y. pernelyg platus, sunkiai įvykdomas ar sukeltis per didelę naštą (ir potvarkio gavėjas gali jį užginčyti dėl šių priežasčių)⁽¹⁵⁹⁾.
- (94) Labai panašios sąlygos taikomos administraciniams potvarkiams, išduotiems norint susipažinti su JAV bendrovių turimais duomenimis civiliniais ar reguliavimo (viešojo intereso) tikslais. Civilinės ir reguliavimo sričių pareigų turinčių agentūrų įgaliojimai priimti administracinius potvarkius turi būti nustatyti įstatyme. Administracinis potvarkis turi būti naudojamas atlikus „pagrįstumo patikrinimą“, pagal kurį reikalaujama, kad tyrimas būtų atliekamas siekiant teisėto tikslo, pagal potvarkį prašoma informacija būtų susijusi su tuo tikslu, agentūra dar neturėtų informacijos, kurios ji prašo potvarkyje, ir išduodant potvarkį būtų atlikti visi būtini administraciniai veiksmai⁽¹⁶⁰⁾. Aukščiausiojo Teismo praktikoje taip pat išaiškintas poreikis pasiekti pusiausvyrą tarp viešojo intereso, susijusio su prašoma informacija, ir asmenų bei organizacijų privatumo interesų svarbos⁽¹⁶¹⁾. Nors administraciniam potvarkiui nereikia išankstinio teismo leidimo, jam taikoma teisminė peržiūra tuo atveju, kai potvarkio gavėjas užginčija pirmiau nurodytus pagrindus arba jeigu išduodančioji agentūra siekia užtikrinti potvarkio vykdymą teisme⁽¹⁶²⁾. Be šių bendrų apribojimų atskiruose įstatymuose gali būti nustatyti konkretūs (griežtesni) reikalavimai⁽¹⁶³⁾.

⁽¹⁵⁵⁾ Žr. *Mapp / Ohajus*, 367 U.S. 643 (1961).

⁽¹⁵⁶⁾ Žr. *In Re Application of United States*, 610 F.2d 1148, 1157 (3 Cir. 1979) (laikant, jog „dėl tinkamo proceso reikalaujama, kad naštos klausimas būtų išnagrinėtas prieš įpareigojant telefono bendrovę teikti“ pagalbą pagal kratos orderį) ir *In re Application of United States*, 616 F.2d 1122 (9 Cir 1980).

⁽¹⁵⁷⁾ Pagal JAV Konstitucijos penktąją pataisą reikalaujama, kad didžioji žiuri pateiktų kaltinimą dėl bet kurio „mirties bausme baudžiamo ar kitokio itin sunkaus nusikaltimo“. Iš 16–23 narių sudaryta didžioji žiuri nustato, ar yra tikėtina priežastis manyti, kad padaryta nusikalstama veika. Kad būtų galima padaryti šią išvadą, didžiosioms žiuri suteikti tyrimo įgaliojimai, kad jos galėtų išduoti potvarkius.

⁽¹⁵⁸⁾ Žr. VI priedą.

⁽¹⁵⁹⁾ Federalinės baudžiamojo proceso taisyklės, 17.

⁽¹⁶⁰⁾ *Jungtinės Amerikos Valstijos / Powell*, 379 U.S. 48 (1964).

⁽¹⁶¹⁾ *Oklahoma Press Publishing Co. / Walling*, 327 U.S. 186 (1946).

⁽¹⁶²⁾ Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad užginčijus administracinį potvarkį teismas turi išnagrinėti, ar 1) tyrimas atliekamas siekiant teisėto tikslo, 2) atitinkamą potvarkį priimti įgaliota įstaiga priklauso Kongreso kompetencijai ir 3) „prašomi pateikti dokumentai yra svarbūs tyrimui“. Teismas taip pat pažymėjo, kad prašymas priimti administracinį potvarkį turi būti „pagrįstas“, t. y., kad „pateiktinų dokumentų aprašas turi būti tinkamas atitinkamo tyrimo tikslais, bet ne per platus“ ir „turi būti konkrečiai aprašoma vieta, kurioje ketinama daryti kratą, ir nurodomi areštuotini asmenys ar daiktai.“

⁽¹⁶³⁾ Pavyzdžiui, Teisės į finansinį privatumą aktu valdžios institucijai suteikiami įgaliojimai pagal administracinį potvarkį gauti finansų įstaigos turimus finansinius duomenis tik tuo atveju, jei 1) yra pagrindas manyti, kad prašomi įrašai yra svarbūs teisėsaugos tyrimui ir 2) klientui buvo pateikta potvarkio arba šaukimo kopija kartu su pranešimu, kuriame pagrįstai konkrečiai nurodomas tyrimo pobūdis (JAV kodekso 12 antraštinės dalies 3405 straipsnis). Kitas pavyzdys – Sąžiningo kredito informacijos teikimo aktas, kuriuo vartotojų informaciją teikiančioms agentūroms draudžiama atskleisti vartotojų ataskaitas pagal administracinius potvarkius (jos gali reaguoti tik į didžiosios žiuri potvarkius arba teismo nutartis, JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1681 ir paskesni straipsniai). Prieigai prie ryšių informacijos taikomi konkretūs Saugomų ryšių duomenų akto reikalavimai, be kita ko, susiję su galimybe naudoti administracinius potvarkius (išsami apžvalga pateikta 96 ir 97 konstatuojamosiose dalyse).

- (95) Trečia, baudžiamosios teisėsaugos institucijos susipažinti su ryšių duomenimis gali remdamosi keliais teisiniais pagrindais. Teismas gali priimti nutartį, kuria leidžiama tikruoju laiku rinkti su turiniu nesusijusių skambinimo, nukreipimo, adresavimo ar signalizavimo informaciją apie telefono numerį arba el. pašto adresą (naudojant renkamų numerių registratorių arba gaunamų skambučių sekiklį), jeigu nustato, kad institucija patvirtino, jog informacija, kuri veikiausiai bus gauta, yra svarbi vykstančiam baudžiamajam tyrimui⁽¹⁶⁴⁾. Nutartyje turi būti nurodyta, *inter alia*, įtariamojo tapatybė, jei žinoma; ryšių, kuriems ji taikoma, požymiai ir nusikalstama veika, su kuria susijusi rinktina informacija. Naudoti renkamų numerių registratorių arba gaunamų skambučių sekiklį gali būti leidžiama ne ilgiau kaip šešiasdešimt dienų, o šis laikotarpis gali būti pratęstas tik nauja teismo nutartimi.
- (96) Be to, galimybę baudžiamosios teisėsaugos tikslais susipažinti su informacija apie abonentą, srauto duomenimis ir saugomu ryšių turiniu, kuriuos turi interneto paslaugų teikėjai, telefono bendrovės ir kiti trečiųjų šalių paslaugų teikėjai, galima gauti pagal Saugomų ryšių duomenų aktą⁽¹⁶⁵⁾. Kad gautų saugomą elektroninių ryšių turinį, baudžiamosios teisėsaugos institucijos iš esmės iš teisėjo turi gauti orderį, remdamosi tikėtina priežastimi manyti, kad atitinkamoje paskyroje yra nusikalstamos veikos įrodymų⁽¹⁶⁶⁾. Norėdamos gauti abonto registracijos informaciją, IP adresus ir susijusias laiko žymas, taip pat sąskaitų informaciją, baudžiamosios teisėsaugos institucijos gali naudotis potvarkiu. Dėl didžiosios dalies kitos saugomos su turiniu nesusijusios informacijos, pvz., el. laiškų antraščių be temos eilutės, baudžiamosios teisėsaugos institucija turi gauti teismo nutartį, o ši bus išduota teisėjui įsitikinus, kad yra pagrįstų priežasčių manyti, jog prašoma informacija yra svarbi ir reikšminga vykstančiam baudžiamajam tyrimui.
- (97) Pagal Saugomų ryšių duomenų aktą prašymus gavę paslaugų teikėjai gali savanoriškai apie tai pranešti klientui ar abonentui, kurio informacijos prašoma, išskyrus atvejus, kai atitinkama baudžiamosios teisėsaugos institucija gauna apsaugos orderį, kuriuo toks pranešimas draudžiamas⁽¹⁶⁷⁾. Toks apsaugos orderis yra teismo nutartis, kuria reikalaujama, kad elektroninių ryšių paslaugų arba nuotolinių kompiuterinių paslaugų teikėjas, kuriam skirtas orderis, potvarkis ar teismo nutartis, apie tą orderį, potvarkį ar teismo nutartį nepraneštų jokiam kitam asmeniui tol, kol, teismo manymu, tai reikalinga. Apsaugos orderiai išduodami teismui nustatius, kad yra priežasčių manyti, jog pranešimas gerokai pakenktų tyrimui arba nepagrįstai užvilkintų bylos nagrinėjimą, pvz., dėl to, kad kiltų pavojus asmens gyvybei ar fiziniams saugumui, būtų vengiama baudžiamojo persekiojimo, būtų bauginami galimi liudytojai ir kt. Generalinio prokuroro pavaduotojo memorandumu (kuris yra privalomas visiems Teisingumo departamento advokatams ir atstovams) reikalaujama, kad prokurorai išsamiai išnagrinėtų, ar reikia apsaugos orderio, ir pateiktų teismui pagrindimą, kaip konkrečiu atveju tenkinami įstatyme nustatyti apsaugos orderio išdavimo kriterijai⁽¹⁶⁸⁾. Memorandume taip pat reikalaujama, kad prašymuose išduoti apsaugos orderius įprastai nebūtų siekiama pranešimą atidėti ilgiau kaip vieniems metams. Jeigu išskirtinėmis aplinkybėmis gali prireikti ilgesnės trukmės orderių, tokių orderių galima prašyti tik gavus raštišką JAV prokuroro arba atitinkamo generalinio prokuroro pavaduotojo paskirto priežiūros pareigūno sutikimą. Be to, baigdamas tyrimą prokuroras turi nedelsdamas įvertinti, ar yra pagrindo toliau vykdyti galiojančius apsaugos orderius, o jei nėra, nutraukti apsaugos orderio galiojimą ir užtikrinti, kad apie tai būtų pranešta paslaugų teikėjui⁽¹⁶⁹⁾.

⁽¹⁶⁴⁾ JAV kodekso 18 antraštinės dalies 3123 straipsnis.

⁽¹⁶⁵⁾ JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2701–2713 straipsniai.

⁽¹⁶⁶⁾ JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2701 straipsnio a dalis ir b dalies 1 punkto A papunktis. Jeigu atitinkamam abonentui arba klientui yra pranešama (iš anksto arba, tam tikromis aplinkybėmis, pranešimą pateikus vėliau), ilgiau nei 180 dienų saugomą turinio informaciją taip pat galima gauti remiantis administraciniu potvarkiu arba didžiosios žiuri potvarkiu (JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2701 straipsnio b dalies 1 punkto B papunktis), arba teismo nutartimi (jeigu yra pagrįstų priežasčių manyti, kad informacija yra svarbi ir reikšminga vykstančiam baudžiamajam tyrimui (JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2701 straipsnio d dalis)). Tačiau pagal federalinio apeliacinio teismo sprendimą, kad iš komercinių ryšių paslaugų teikėjo gautų privačių ryšių turinį arba saugomus duomenis, vyriausybės tyrėjai paprastai iš teisėjų gauna kratos orderius. *Jungtinės Amerikos Valstijos / Warshak*, 631 F.3d 266 (6 Cir. 2010).

⁽¹⁶⁷⁾ JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2705 straipsnio b dalis.

⁽¹⁶⁸⁾ Žr. 2017 m. spalio 19 d. generalinio prokuroro pavaduotojo Rodo Rosensteino paskelbtą memorandumą dėl griežtesnės politikos, susijusios su prašymais išduoti apsaugos (arba neatskleidimo) orderius, pateikiamą adresu <https://www.justice.gov/criminal-ccips/page/file/1005791/download>.

⁽¹⁶⁹⁾ 2022 m. gegužės 27 d. generalinio prokuroro pavaduotojos Lisos Moncao paskelbtas memorandumas dėl papildomos politikos, susijusios su prašymais išduoti apsaugos orderius pagal JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2705 straipsnio b dalį.

- (98) Baudžiamosios teisėsaugos institucijos taip pat gali tikruoju laiku perimti laidinių, žodinių ar elektroninių ryšių duomenis, remdamosi teismo nutartimi, kurioje teisėjas, *inter alia*, nustato, kad yra tikėtina priežastis manyti, jog slapta pasiklausant pokalbių arba perimant elektroninius duomenis bus gauta federalinės nusikalstamos veikos įrodymų arba bus nustatyta nuo baudžiamojo persekiojimo besislapančio asmens buvimo vieta ⁽¹⁷⁰⁾.
- (99) Papildomos apsaugos priemonės užtikrinamos įvairiomis Teisingumo departamento politikos priemonėmis ir gairėmis, tarp jų Generalinio prokuroro gairėmis dėl Federalinio tyrimų biuro (FTB) vidaus operacijų (AGG-DOM), kuriose, *inter alia*, reikalaujama, kad FTB naudotų kuo mažiau intervencinius tyrimo metodus, atsižvelgdamas į poveikį privatumui ir piliečių laisvėms ⁽¹⁷¹⁾.
- (100) Pagal JAV vyriausybės pateiktus pareiškimus, valstijų lygmens teisėsaugos tyrimams (pagal valstijų įstatymus vykdomiems tyrimams) taikomos pirmiau aprašytos tokios pačios arba dar griežtesnės apsaugos priemonės ⁽¹⁷²⁾. Visų pirma konstitucinėmis nuostatomis, taip pat valstijų įstatymais ir teismų praktika pakartotinai patvirtinamos pirmiau minėtos apsaugos nuo nepagrįstų kratų ir arešto priemonės, nustatant reikalavimą išduoti kratos orderį ⁽¹⁷³⁾. Panašiai, kaip ir taikant federaliniu lygmeniu užtikrinamas apsaugos priemonės, kratos orderiai gali būti išduodami tik įrodžius tikėtiną priežastį, o juose turi būti aprašyta vieta, kurioje ketinama daryti kratą, ir nurodytas areštuotinas asmuo arba daiktas ⁽¹⁷⁴⁾.

⁽¹⁷⁰⁾ JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2510–2522 straipsniai.

⁽¹⁷¹⁾ Generalinio prokuroro gairės dėl Federalinio tyrimų biuro (FTB) vidaus operacijų (2008 m. rugsėjo mėn.), pateikiamos adresu <http://www.justice.gov/archive/opa/docs/guidelines.pdf>. Papildomų taisyklių ir politikos priemonių, kuriomis nustatomi federalinių prokurorų tyrimo veiklos apribojimai, išdėstyta Jungtinių Amerikos Valstijų teisininkų vadove, pateikiamame adresu <http://www.justice.gov/usam/united-states-attorneys-manual>. Norint nukrypti nuo šių gairių, reikia gauti išankstinį FTB direktoriaus, direktoriaus pavaduotojo ar direktoriaus paskirto vykdomojo direktoriaus pavaduotojo sutikimą, nebent tokio sutikimo neįmanoma gauti dėl tiesioginės arba didelės grėsmės asmeniui ar turto saugumui arba nacionaliniam saugumui (tokiu atveju apie tai reikia kuo greičiau pranešti direktoriui ar kitam įgaliojimus suteikiančiam asmeniui). Jeigu gairių nesilaikoma, FTB apie tai turi pranešti Teisingumo departamentui, o šis apie tai informuos generalinį prokurorą ir generalinio prokuroro pavaduotoją.

⁽¹⁷²⁾ VI priedo 2 išnaša. Taip pat žr., pvz., Sprendimą *Arnold / Klyvlendo miestas*, 67 Ohio St.3d 35, 616 N.E.2d 163, 169 (1993) („Asmens teisių ir piliečių laisvių srityse Jungtinių Amerikos Valstijų Konstitucijoje, kai taikoma valstijoms, nustatyta apatinė riba, ir valstijų teismai turi jos laikytis“). *Cooper / Kalifornija*, 386 U.S. 58, 62, 87 S.Ct. 788, 17 L.Ed.2d 730 (1967) („Mūsų sprendimas, žinoma, nedaro poveikio valstijoms teisei nustatyti aukštesnius kratų ir arešto standartus, nei reikalaujama Federalinėje Konstitucijoje, jei ji nusprendžia tai daryti“); *Petersen / Mesos miestas*, 63 P.3d 309, 312 (Ariz. Ct. App. 2003) („Nors Arizonos Konstitucijoje gali būti nustatyti griežtesni kratų ir arešto standartai nei Federalinėje Konstitucijoje, Arizonos teismai negali suteikti mažiau griežtos apsaugos nei pagal Ketvirtąją pataisą“).

⁽¹⁷³⁾ Dauguma valstijų savo konstitucijose atkartojo Ketvirtojoje pataisoje nustatytas apsaugos priemones. Žr. Alabamos Konstitucijos I antraštinės dalies 5 straipsnį; Aliaskos Konstitucijos I antraštinės dalies 14 straipsnį; 1; Arkanzaso Konstitucijos II antraštinės dalies 15 straipsnį; Kalifornijos Konstitucijos I antraštinės dalies 13 straipsnį; Kolorado Konstitucijos II antraštinės dalies 7 straipsnį; Konektikuto Konstitucijos I antraštinės dalies 7 straipsnį; Delavero Konstitucijos I antraštinės dalies 6 straipsnį; Floridos Konstitucijos I antraštinės dalies 12 straipsnį; Džordžijos Konstitucijos I antraštinės dalies I straipsnio XIII dalį; Havajų Konstitucijos I antraštinės dalies 7 straipsnį; Aidaho Konstitucijos I antraštinės dalies 17 straipsnį; Ilinojaus Konstitucijos I antraštinės dalies 6 straipsnį; Indiano Konstitucijos I antraštinės dalies 11 straipsnį; Ajovos Konstitucijos I antraštinės dalies 8 straipsnį; Kanzaso Konstitucijos Teisių akto 15 straipsnį; Kentukio Konstitucijos 10 straipsnį; Luizianos Konstitucijos I antraštinės dalies 5 straipsnį; Meino Konstitucijos I antraštinės dalies 5 straipsnį; Masačusetso Konstitucijos Teisių deklaracijos 14 straipsnį; Mičigano Konstitucijos I antraštinės dalies 11 straipsnį; Minesotos Konstitucijos I antraštinės dalies 10 straipsnį; Misisipės Konstitucijos III antraštinės dalies 23 straipsnį; Misūrio Konstitucijos I antraštinės dalies 15 straipsnį; Montanos Konstitucijos II antraštinės dalies 11 straipsnį; Nebraskos Konstitucijos I antraštinės dalies 7 straipsnį; Nevados Konstitucijos I antraštinės dalies 18 straipsnį; Naujojo Hampšyro Konstitucijos 1 dalies 19 straipsnį; Naujojo Džersio Konstitucijos II antraštinės dalies 7 straipsnį; Naujosios Meksikos Konstitucijos II antraštinės dalies 10 straipsnį; Niujorko Konstitucijos I antraštinės dalies 12 straipsnį; Šiaurės Dakotos Konstitucijos I antraštinės dalies 8 straipsnį; Ohajo Konstitucijos I antraštinės dalies 14 straipsnį; Oklahomos Konstitucijos II antraštinės dalies 30 straipsnį; Oregono Konstitucijos I antraštinės dalies 9 straipsnį; Pensilvanijos Konstitucijos I antraštinės dalies 8 straipsnį; Rod Ailando Konstitucijos I antraštinės dalies 6 straipsnį; Pietų Karolinos Konstitucijos I antraštinės dalies 10 straipsnį; Pietų Dakotos Konstitucijos VI antraštinės dalies 11 straipsnį; Tenesio Konstitucijos I antraštinės dalies 7 straipsnį; Teksaso Konstitucijos I antraštinės dalies 9 straipsnį; Jutos Konstitucijos I antraštinės dalies 14 straipsnį; Vermonto Konstitucijos I skyriaus 11 straipsnį; Vakarų Virdžinijos Konstitucijos III antraštinės dalies 6 straipsnį; Viskonsino Konstitucijos I antraštinės dalies 11 straipsnį; Vajomingo Konstitucijos I antraštinės dalies 4 straipsnį. Kitos valstijos (pvz., Merilanda, Šiaurės Karolina ir Virdžinija) savo konstitucijose įtvirtino konkrečią formuluootę, susijusią su orderiais, kurie buvo aiškunami teismine tvarka siekiant suteikti panašią į Ketvirtojoje pataisoje numatytąją arba didesnę apsaugą (žr. Merilando Teisių deklaracijos 26 straipsnį; Šiaurės Karolinos Konstitucijos I antraštinės dalies 20 straipsnį; Virdžinijos Konstitucijos I antraštinės dalies 10 straipsnį ir atitinkamą teismų praktiką, pvz., *Hamel / Valstija*, 943 A.2d 686, 701 (Md. Ct. Spec. App. 2008); *Valstija / Johnson*, 861 S.E.2d 474, 483 (N.C. 2021) ir *Lowe / Tautų Sandrauga*, 337 S.E.2d 273, 274 (Va. 1985)). Galiausiai, Arizona ir Vašingtonas turi konstitucines nuostatas, kuriomis privatumas apsaugomas bendriau (Arizonos Konstitucijos 2 antraštinės dalies 8 straipsnis; Vašingtono Konstitucijos I antraštinės dalies 7 straipsnis), kurias teismai išaiškino kaip suteikiančias didesnę apsaugą nei Ketvirtoji pataisa (žr., pvz., *Valstija / Bolt*, 689 P.2d 519, 523 (Ariz. 1984), *Valstija / Ault*, 759 P.2d 1320, 1324 (Ariz. 1988), *Valstija / Myrick*, 102 Wn.2d 506, 511, 688 P.2d 151, 155 (1984), *Valstija / Young*, 123 Wn.2d 173, 178, 867 P.2d 593, 598 (1994)).

⁽¹⁷⁴⁾ Žr., pvz., Kalifornijos baudžiamojo kodekso 1524,3 straipsnio b punktą; Alabamos baudžiamojo proceso taisyklių 3.6–3.13 taisykles; Patikslinto Vašingtono kodekso 10.79.035 skirsnį; Virdžinijos Kodekso 19.2 antraštinės dalies „Baudžiamasis procesas“ 5 skyriaus 19.2–59 straipsnį.

3.1.1.2. Tolesnis surinktos informacijos naudojimas

- (101) Su tolesniu federalinių baudžiamosios teisės saugos institucijų surinktų duomenų naudojimu susijusios specialios apsaugos priemonės nustatomos įvairiuose įstatymuose, gairėse ir standartuose. Išskyrus konkrečias priemones, taikomas FTB veiklai (AGG-DOM ir FTB vidaus tyrimų ir operacijų vadovą), šiame skirsnyje aprašyti reikalavimai bendrai taikomi, kai bet kuri federalinė institucija toliau naudoja duomenis, įskaitant tuos, su kuriais galima susipažinti civiliniais ar reguliavimo tikslais. Tarp jų – reikalavimai, nustatyti Valdymo ir biudžeto tarnybos pranešimuose ir (arba) taisyklėse, Federaliniame informacijos saugumo valdymo modernizavimo akte, E. valdžios akte ir Federalinių registrų akte.
- (102) Vadovaudamasi Clingerio ir Coheno aktu (Viešosios teisės rink. 104–106, E skyrius) ir 1987 m. Kompiuterių saugumo aktu (Viešosios teisės rink. 100–235) suteiktais įgaliojimais, Valdymo ir biudžeto tarnyba (VBT) paskelbė aplinkraštį Nr. A-130, kuriame nustatė bendras privalomas gaires, taikomas visoms federalinėms agentūroms (įskaitant teisės saugos institucijas) tvarkant asmens tapatybės informaciją⁽¹⁷⁵⁾. Visų pirma aplinkraštyje reikalaujama, kad visos federalinės agentūros „apribotų asmens tapatybės informacijos kūrimą, rinkimą, naudojimą, tvarkymą, saugojimą, priežiūrą, platinimą ir atskleidimą tiek, kiek tai teisiškai leidžiama, yra aktualu ir pagrįstai laikoma būtina įgaliosios agentūros funkcijoms tinkamai vykdyti“⁽¹⁷⁶⁾. Be to, federalinės agentūros privalo, kiek tai pagrįstai įmanoma, užtikrinti, kad asmens tapatybės informacija būtų tiksli, aktuali, laiku atnaujinama ir išsami ir kad jos kiekis būtų sumažintas iki agentūros funkcijoms tinkamai vykdyti būtino minimumo. Apskritai federalinės agentūros turi įdiegti išsamią privatumo užtikrinimo programą, kad užtikrintų atitiktį taikomiems privatumo reikalavimams, parengti ir įvertinti privatumo politiką ir valdyti riziką privatumui; prižiūrėti su privatumo reikalavimų laikymusi susijusių incidentų nustatymo, dokumentavimo ir pranešimo apie juos procedūras; rengti darbuotojų ir rangovų informuotumo apie privatumą ir mokymo programas; įdiegti politikos priemones ir procedūras, kuriomis būtų užtikrinama, kad darbuotojai būtų laikomi atsakingais už privatumo reikalavimų ir politikos laikymąsi⁽¹⁷⁷⁾.
- (103) Be to, E. valdžios akte⁽¹⁷⁸⁾ reikalaujama, kad visos federalinės agentūros (įskaitant baudžiamosios teisės saugos institucijas) įdiegtų informacijos saugumo užtikrinimo priemones, atitinkančias žalos, kuri būtų padaryta dėl neteisėto susipažinimo su informacija, jos naudojimo, atskleidimo, sutrikdymo, pakeitimo ar sunaikinimo, riziką ir dydį, paskirtų vyriausiąją informacijos pareigūną, kuris užtikrintų, kad būtų laikomasi informacijos saugumo reikalavimų, ir atliktų savo informacijos saugumo programos ir praktikos metinį nepriklausomą vertinimą (pvz., tai galėtų atlikti generalinis inspektorius, žr. 109 konstatuojamąją dalį)⁽¹⁷⁹⁾. Be to, pagal Federalinių registrų aktą (FRA)⁽¹⁸⁰⁾ ir papildomus reglamentus⁽¹⁸¹⁾ reikalaujama, kad federalinių agentūrų turimai informacijai būtų taikomos apsaugos priemonės, kuriomis užtikrinamas informacijos fizinis vientisumas ir ji apsaugoma nuo neteisėtos prieigos.
- (104) Remdamiesi federaliniais teisės aktais, įskaitant 2014 m. Federalinių informacijos saugumo modernizavimo aktą, suteiktais įgaliojimais, VBT ir Nacionalinis standartų ir technologijų institutas (NIST) parengė standartus, kurie yra privalomi federalinėms agentūroms (įskaitant baudžiamosios teisės saugos institucijas) ir kuriuose papildomai patikslinami nustatyti minimalūs informacijos saugumo reikalavimai, įskaitant galimybės susipažinti su informacija kontrolę, informuotumo užtikrinimą ir mokymą, nenumatytų atvejų planavimą, reagavimą į incidentus, audito ir atskaitomybės priemones, sistemų ir informacijos vientisumo užtikrinimą, privatumo ir saugumo rizikos vertinimus ir kt.⁽¹⁸²⁾ Be to,

⁽¹⁷⁵⁾ T. y. „informacija, kuri gali būti naudojama asmens tapatybei atpažinti arba atsekti, atskirai arba kartu su kita informacija, kuri yra susijusi arba gali būti susieta su konkrečiu asmeniu“, žr. VBT aplinkraštį Nr. A-130, p. 33 (asmens tapatybės informacijos apibrėžtis).

⁽¹⁷⁶⁾ VBT aplinkraštis Nr. A-130 „Informacijos valdymas kaip strateginis išteklius“ (*Managing Information as a Strategic Resource*), II priedas „Atsakomybė už asmens tapatybės informacijos valdymą“ (*Responsibilities for Managing Personally Identifiable Information*), 81 Fed. Reg. 49,689 (2016 m. liepos 28 d.), p. 17.

⁽¹⁷⁷⁾ II priedėlio 5 straipsnio a–h dalys.

⁽¹⁷⁸⁾ JAV kodekso 44 antraštinės dalies 36 skyrius.

⁽¹⁷⁹⁾ JAV kodekso 44 antraštinės dalies 3544–3545 straipsniai.

⁽¹⁸⁰⁾ FAC, JAV kodekso 44 antraštinės dalies 3105 straipsnis.

⁽¹⁸¹⁾ Federalinių reglamentų kodekso 36 antraštinės dalies 1228,150 ir paskesni straipsniai, 1228,228 straipsnis ir A priedėlis.

⁽¹⁸²⁾ Žr., pvz., VBT aplinkraštį Nr. A-130, NIST SP 800–53, red. 5 „Informacinių sistemų ir organizacijų saugumo ir privatumo kontrolės priemonės“ (*Security and Privacy Controls for Information Systems and Organizations*) (2020 m. gruodžio 10 d.) ir NIST federalinius informacijos tvarkymo standartus 200 dėl minimalių federalinių informacijos ir informacinių sistemų saugumo reikalavimų.

visos federalinės agentūros (įskaitant baudžiamosios teisėsaugos institucijas), vadovaudamosi VBT gairėmis, privalo turėti ir įgyvendinti duomenų saugumo pažeidimų nagrinėjimo planą, be kita ko, apimančių su reagavimu į tokius pažeidimus ir žalos rizikos vertinimu susijusius aspektus ⁽¹⁸³⁾.

- (105) Dėl duomenų saugojimo FRA ⁽¹⁸⁴⁾ reikalaujama, kad JAV federalinės agentūros (įskaitant baudžiamosios teisėsaugos institucijas) nustatytų savo įrašų saugojimo laikotarpius (kuriems pasibaigus tokie įrašai turi būti sunaikinami), o juos turi patvirtinti Nacionalinė archyvų ir įrašų administracija ⁽¹⁸⁵⁾. Tokio saugojimo laikotarpio trukmė nustatoma atsižvelgiant į įvairius veiksnius, pvz., tyrimo rūšį, tai, ar įrodymai vis dar svarbūs tyrimui, ir kt. Dėl FTB AGG-DOM nustatyta, kad FTB turi būti parengęs tokį įrašų saugojimo planą ir turėti sistemą, kuri leistų greitai sužinoti tyrimų statusą ir pagrindą.
- (106) Galiausiai VBT aplinkraštyje Nr. A-130 taip pat nustatyti tam tikri asmens tapatybės informacijos platinimo reikalavimai. Iš esmės, asmens tapatybės informacija turi būti platinama ir atskleidžiama tiek tiek, kiek tai teisiškai leidžiama, yra aktualu ir pagrįstai laikoma būtina įgaliosios agentūros funkcijoms tinkamai vykdyti ⁽¹⁸⁶⁾. JAV federalinės agentūros, dalydamosi asmens tapatybės informacija su kitais vyriausybės subjektais, prirėikus privalo nustatyti sąlygas (įskaitant konkrečių saugumo ir privatumo kontrolės priemonių įgyvendinimą), kuriomis tokios informacijos tvarkymas reglamentuojamas rašytiniais susitarimais (be kita ko, sutartimis, duomenų naudojimo susitarimais, keitimosi informacija susitarimais ir susitarimo memorandumais) ⁽¹⁸⁷⁾. Dėl galimų informacijos platinimo pagrindų AGG-DOM ir FTB vidaus tyrimų ir operacijų vadove ⁽¹⁸⁸⁾, pavyzdžiui, numatoma, kad FTB gali būti taikomas teisinis reikalavimas platinti informaciją (pvz., pagal tarptautinį susitarimą) arba jam gali būti leidžiama ją platinti (pvz., kitoms JAV agentūroms) tam tikromis aplinkybėmis, pvz., jei atskleidimas yra suderinamas su tikslu, kuriuo informacija buvo surinkta, ir yra susijęs su jo atsakomybės sritimis; Kongreso komitetams; užsienio agentūroms, jeigu informacija yra susijusi su jų atsakomybės sritimis, o jos platinimas atitinka Jungtinių Amerikos Valstijų interesus; ją platinti visų pirma būtina siekiant užtikrinti asmenų ar turto saugą ar saugumą arba apsaugoti nuo nusikalstamos veikos ar grėsmės nacionaliniam saugumui arba užkirsti tam kelią, o atskleidimas yra suderinamas su tikslu, kuriuo informacija buvo surinkta ⁽¹⁸⁹⁾.

3.1.2. **Priežiūra**

- (107) Federalinių baudžiamosios teisėsaugos agentūrų veiklą prižiūri įvairios įstaigos ⁽¹⁹⁰⁾. Kaip paaiškinta 92–99 konstatuojamosiose dalyse, daugeliu atvejų tai yra išankstinė priežiūra, vykdoma teisminių institucijų, kurios, prieš pradėdant taikyti individualias rinkimo priemones, turi suteikti tam leidimą. Įvairius baudžiamosios teisėsaugos institucijų veiklos etapus, įskaitant asmens duomenų rinkimą ir tvarkymą, prižiūri kitos įstaigos. Šios teisminės ir neteisminės institucijos kartu užtikrina, kad teisėsaugos institucijų veikla būtų nepriklausomai prižiūrima.

⁽¹⁸³⁾ Memorandumas 17–12 „Pasirengimas asmens tapatybės informacijos saugumo pažeidimams ir reagavimas į juos“ (*Preparing for and Responding to a Breach of Personally Identifiable Information*), paskelbtas adresu https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/omb/memoranda/2017/m-17-12_0.pdf, ir VBT aplinkraštis Nr. A-130. Pavyzdžiui, Teisingumo departamento reagavimo į duomenų saugumo pažeidimus procedūros, žr. <https://www.justice.gov/file/4336/download>.

⁽¹⁸⁴⁾ FRA, JAV kodekso 44 antraštinės dalies 3101 ir paskesni straipsniai.

⁽¹⁸⁵⁾ Nacionalinė archyvų ir įrašų administracija turi įgaliojimus vertinti agentūros įrašų tvarkymo praktiką ir gali nustatyti, ar pagrįsta toliau saugoti tam tikrus įrašus (JAV kodekso 44 antraštinės dalies 2904 straipsnio c dalis ir 2906 straipsnis).

⁽¹⁸⁶⁾ VBT aplinkraštis Nr. A-130, 5 skirsnio f punkto 1 papunkčio d dalis.

⁽¹⁸⁷⁾ VBT aplinkraštis Nr. A-130, I priedėlio 3 straipsnio d dalis.

⁽¹⁸⁸⁾ Taip pat žr. FTB vidaus tyrimų ir operacijų vadovo 14 skirsnį.

⁽¹⁸⁹⁾ AGG-DOM VI skirsnio B ir C dalys; FTB vidaus tyrimų ir operacijų vadovo 14 skirsnis.

⁽¹⁹⁰⁾ Šiame skirsnyje nurodyti mechanizmai taikomi ir tada, kai federalinės institucijos renka ir naudoja duomenis civiliniais ir reguliavimo tikslais. Federalinės civilines ir reguliavimo agentūras tikrina jų atitinkami generaliniai inspektoriai ir prižiūri Kongresas, įskaitant Vyriausybės apskaitos tarnybą – Kongreso audito ir tyrimo agentūrą. Jeigu agentūra neturi paskirto privatumo ir piliečių laisvių pareigūno (tai pareigybė, kuri dėl atsakomybės už teisėsaugą ir nacionalinį saugumą paprastai yra tokiose agentūrose kaip Teisingumo departamentas ir Vidaus saugumo departamentas (VSD)), šios pareigos tenka vyresniajam agentūros privatumo apsaugos pareigūnui (angl. *Senior Agency Official for Privacy*, SAOP). Visos federalinės agentūros yra teisiškai įpareigosios paskirti SAOP, atsakingą už tai, kad agentūra laikytųsi teisės dėl privatumo ir prižiūrėtų susijusius klausimus. Žr., pvz., VBT M-16–24 „Vyresniųjų agentūros privatumo apsaugos pareigūnų vaidmuo ir skyrimas“ (2016 m.).

- (108) Pirma, įvairiuose baudžiamosios teisės saugos įgaliojimų turinčiuose departamentuose dirba privatumo ir piliečių laisvių apsaugos pareigūnai ⁽¹⁹¹⁾. Nors konkretūs šių pareigūnų įgaliojimai gali šiek tiek skirtis priklausomai nuo įstatymo, kuriuo nustatomi įgaliojimai, paprastai šie įgaliojimai apima procedūrų priežiūrą siekiant užtikrinti, kad atitinkamas departamentas ar agentūra tinkamai atsižvelgtų į privatumo ir piliečių laisvių aspektus ir nustatytų tinkamas procedūras asmenų, manančių, kad jų privatumas arba piliečių laisvės buvo pažeistos, pateiktiems skundams nagrinėti. Kiekvieno departamento ar agentūros vadovai turi užtikrinti, kad privatumo ir piliečių laisvių apsaugos pareigūnai turėtų medžiagos ir išteklių savo įgaliojimams vykdyti, galėtų naudotis visa medžiaga ir darbuotojų paslaugomis, reikalingais jų funkcijoms vykdyti, ir būtų informuojami apie siūlomus politikos pakeitimus ir dėl tokių pakeitimų su jais būtų konsultuojamasi ⁽¹⁹²⁾. Privatumo ir piliečių laisvių apsaugos pareigūnai periodiškai teikia ataskaitas Kongresui, be kita ko, nurodydami departamento ar agentūros gautų skundų skaičių ir pobūdį, taip pat tokių skundų nagrinėjimo, atliktų peržiūrų bei tyrimų ir pareigūno vykdytos veiklos poveikio santrauką ⁽¹⁹³⁾.
- (109) Antra, Teisingumo departamento, įskaitant FTB, veiklą prižiūri nepriklausomas generalinis inspektorius ⁽¹⁹⁴⁾. Generaliniai inspektoriai yra teisiškai nepriklausomi ⁽¹⁹⁵⁾ ir atsakingi už departamento programų ir operacijų nepriklausomus tyrimus, auditą ir patikrinimus. Jie turi galimybę susipažinti su visais įrašais, ataskaitomis, audito medžiaga, peržiūrų medžiaga, dokumentais, užrašais, rekomendacijomis ar kita susijusia medžiaga, prireikus remdamiesi potvarkiu, be to, gali priimti parodymus ⁽¹⁹⁶⁾. Nors generaliniai inspektoriai teikia neprivalomas rekomendacijas dėl taisomųjų veiksmų, jų ataskaitos, be kita ko, dėl tolesnių veiksmų (arba neveikimo) ⁽¹⁹⁷⁾, paprastai skelbiamos viešai ir siunčiamos Kongresui, o šis tuo pagrindu gali vykdyti savo priežiūros funkciją (žr. 111 konstatuojamąją dalį) ⁽¹⁹⁸⁾.

⁽¹⁹¹⁾ Žr. JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee-1 straipsnį. Tai yra, pvz., Teisingumo departamentas, Vidaus saugumo departamentas ir FTB. Be to, VSD vyriausiasis privatumo apsaugos pareigūnas yra atsakingas už privatumo apsaugos priemonių palaikymą ir griežtinimą, taip pat skaidrumo skatinimą departamente (JAV kodekso 6 antraštinės dalies 142 straipsnis, 222 skirsnis). Visas VSD sistemas, technologijas, formas ir programas, kuriomis renkami asmens duomenys arba kurios turi poveikį privatumui, prižiūri vyriausiasis privatumo apsaugos pareigūnas, kuris gali susipažinti su visais departamentui prieinamais įrašais, ataskaitomis, audito medžiaga, peržiūrų medžiaga, dokumentais, užrašais, rekomendacijomis ir kita medžiaga, prireikus remdamasis potvarkiu. Privatumo apsaugos pareigūnas turi kasmet teikti Kongresui ataskaitas dėl departamento veiklos, kuri turi poveikį privatumui, įskaitant skundus dėl privatumo pažeidimų.

⁽¹⁹²⁾ JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee-1 straipsnio d dalis.

⁽¹⁹³⁾ Žr. JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee-1 straipsnio f dalies 1–2 punktus. Pavyzdžiui, iš Teisingumo departamento vyriausiojo privatumo ir piliečių laisvių apsaugos pareigūno ir Privatumo ir piliečių laisvių tarnybos ataskaitos už laikotarpį nuo 2020 m. spalio mėn. iki 2021 m. kovo mėn. matyti, kad buvo atliktos 389 privatumo aspektų peržiūros, be kita ko, informacinių sistemų ir kitų programų (https://www.justice.gov/d9/pages/attachments/2021/05/10/2021-4-21opclsection803reportfy20sa1_final.pdf).

⁽¹⁹⁴⁾ Panašiai 2002 m. Vidaus saugumo aktu įsteigta generalinio inspektorius tarnyba Vidaus saugumo departamente.

⁽¹⁹⁵⁾ Generalinių inspektorių postas yra užtikrintas ir juos gali atleisti tik Prezidentas, kuris privalo Kongresui raštu nurodyti tokio atleidimo priežastis.

⁽¹⁹⁶⁾ Žr. 1978 m. Generalinių inspektorių akto 6 straipsnį.

⁽¹⁹⁷⁾ Šiuo klausimu žr., pvz., Teisingumo departamento generalinio inspektorius tarnybos parengtą apžvalgą, kurioje apžvelgiamos jo pateiktos rekomendacijos ir jų įgyvendinimo mastas departamentams ir agentūroms vykdančioms tolesnius veiksmus (<https://oig.justice.gov/sites/default/files/reports/22-043.pdf>).

⁽¹⁹⁸⁾ Žr. 1978 m. Generalinių inspektorių akto 4 straipsnio 5 dalį ir 5 straipsnį. Pavyzdžiui, Teisingumo departamento generalinio inspektorius tarnyba neseniai paskelbė savo pusmečio ataskaitą Kongresui (2021 m. spalio 1 d.–2022 m. kovo 31 d., <https://oig.justice.gov/node/23596>), kurioje apžvelgiami jos atlikto Teisingumo departamento programų ir operacijų audito, vertinimų, patikrinimų, specialiųjų peržiūrų ir tyrimų rezultatai. Ši veikla apėmė buvusio rangovo tyrimą dėl neteisėto elektroninio stebėjimo (slapto asmens pokalbių pasiklausymo) atskleidimo vykstant tyrimui, o po šio tyrimo rangovui skirta bausmė. Generalinio inspektorius tarnyba taip pat atliko Teisingumo departamento agentūrų informacijos saugumo programų ir praktikos tyrimą, kuris apima reprezentatyvios agentūrų sistemų dalies informacijos saugumo politikos, procedūrų ir praktikos veiksmingumo patikrinimą.

- (110) Trečia, baudžiamosios teisėsaugos įgaliojimų turinčius departamentus, vykdančius kovos su terorizmu veiklą, prižiūri Privatumo ir piliečių laisvių priežiūros valdyba (PCLOB), nepriklausoma vykdomosios valdžios agentūra, kurią sudaro dviartinė penkių narių valdyba, Senatui pritarus Prezidento skiriama nustatytai šešerių metų kadencijai⁽¹⁹⁹⁾. Pagal PCLOB steigimo sutartį jai patikėta atsakomybė kovos su terorizmu politikos ir jos įgyvendinimo srityje, siekiant apsaugoti privatumą ir piliečių laisves. Atlikdama peržiūrą, ji gali susipažinti su visais aktualiais agentūros įrašais, ataskaitomis, audito medžiaga, peržiūrų medžiaga, dokumentais, užrašais ir rekomendacijomis, įskaitant įslaptintą informaciją, rengti pokalbius ir išklausti parodymus⁽²⁰⁰⁾. Ji gauna ataskaitas iš kelių federalinių departamentų ar agentūrų piliečių laisvių ir privatumo apsaugos pareigūnų⁽²⁰¹⁾, gali teikti rekomendacijas vyriausybei ir teisėsaugos institucijoms ir reguliariai teikia ataskaitas Kongreso komitetams bei Prezidentui⁽²⁰²⁾. Valdybos ataskaitos, įskaitant ataskaitas Kongresui, turi būti kuo plačiau skelbiamos viešai⁽²⁰³⁾.
- (111) Galiausiai baudžiamosios teisėsaugos veiklą prižiūri specialūs JAV Kongreso komitetai (Atstovų Rūmų ir Senato teismų komitetai). Teismų komitetai vykdo reguliarią priežiūrą įvairiais būdais, visų pirma rengdami posėdžius, vykdydami tyrimus, peržiūras ir teikdami ataskaitas⁽²⁰⁴⁾.

3.1.3. Teisių gynimas

- (112) Kaip nurodyta, baudžiamosios teisėsaugos institucijos daugeliu atvejų privalo gauti išankstinį teismo leidimą rinkti asmens duomenis. Nors administraciniams potvarkiams tai nebūtina, jie išduodami tik konkrečiais atvejais ir bus atliekama jų nepriklausoma teisminė peržiūra bent tais atvejais, kai valdžios institucijos siekia vykdymo užtikrinimo teisme. Visų pirma administracinių potvarkių gavėjai gali juos užginčyti teisme, motyvuodami tuo, kad jie yra nepagrįsti, t. y. pernelyg platūs, sunkiai įvykdomi ar sukeltys per didelę naštą⁽²⁰⁵⁾.
- (113) Asmenys pirmiausia gali teikti prašymus ar skundus baudžiamosios teisėsaugos institucijoms dėl jų asmens duomenų tvarkymo. Jie taip pat gali prašyti prieigos prie asmens duomenų ir prašyti leisti juos ištaisyti⁽²⁰⁶⁾. Dėl veiklos, susijusios su kova su terorizmu, asmenys taip pat gali pateikti skundą teisėsaugos institucijų privatumo ir piliečių laisvių apsaugos pareigūnams (arba kitiems privatumo apsaugos pareigūnams)⁽²⁰⁷⁾.
- (114) Be to, JAV teisėje numatyta įvairių asmenims prieinamų teisminių teisių gynimo būdų prieš valdžios instituciją arba jos pareigūną šiems tvarkant asmens duomenis⁽²⁰⁸⁾. Tokiais būdais, visų pirma nustatytais Administracinio proceso akte (APA), Informacijos laisvės akte (FOIA) ir Elektroninių ryšių privatumo akte (ECPA), gali pasinaudoti visi asmenys, nepaisant jų pilietybės, laikydamiesi taikomų sąlygų.

⁽¹⁹⁹⁾ Valdybos nariai turi būti atrenkami tik dėl jų profesinės kvalifikacijos, pasiekimų, reikšmės visuomenėje, kompetencijos piliečių laisvių ir privatumo srityje, taip pat dėl susijusios patirties, bet neatsižvelgiant į politinę priklausomybę. Jokiu būdu negali būti daugiau kaip trijų tai pačiai politinei partijai priklausančių valdybos narių. Į valdybą paskirtas asmuo, eidamas pareigas valdyboje, negali būti išrinktas federalinės vyriausybės tarnautojas, pareigūnas ar darbuotojas, išskyrus valdybos nario pareigas. Žr. JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee straipsnio h dalį.

⁽²⁰⁰⁾ JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee straipsnio g dalis.

⁽²⁰¹⁾ Žr. JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee-1 straipsnio f dalies 1 punkto A papunkčio iii dalį. Be kita ko, bent iš Teisingumo departamento, Gynybos departamento, Vidaus saugumo departamento, taip pat bet kurio kito departamento, agentūros arba vykdomosios valdžios subjekto, kurį PCLOB paskyrė kaip tinkamą veikti tam tikroje srityje.

⁽²⁰²⁾ JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee straipsnio e dalis.

⁽²⁰³⁾ JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee straipsnio f dalis.

⁽²⁰⁴⁾ Pavyzdžiui, komitetai rengia teminius posėdžius (žr., pvz., neseniai surengtą Atstovų Rūmų teismų komiteto posėdį dėl nusikaltėlių skaitmeninių paieškos sistemų, <https://judiciary.house.gov/calendar/eventsingle.aspx?EventID=4983>), taip pat reguliarius, pvz., FTB ir Teisingumo departamento, priežiūros posėdžius (žr. <https://www.judiciary.senate.gov/meetings/08/04/2022/oversight-of-the-federal-bureau-of-investigation>; <https://judiciary.house.gov/calendar/eventsingle.aspx?EventID=4966> ir <https://judiciary.house.gov/calendar/eventsingle.aspx?EventID=4899>).

⁽²⁰⁵⁾ Žr. VI priedą.

⁽²⁰⁶⁾ VBT aplinkraščio Nr. A-130 II priedėlio 3 skirsnio a ir f punktai, pagal kuriuos reikalaujama, kad federalinės agentūros, gavusios asmenų prašymą, užtikrintų tinkamą prieigą prie duomenų, leistų juos ištaisyti ir nustatytų su privatumu susijusių skundų ir prašymų priėmimo ir nagrinėjimo procedūras.

⁽²⁰⁷⁾ Dėl, pavyzdžiui, Teisingumo departamento ir Vidaus saugumo departamento žr. JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee-1 straipsnį. Taip pat žr. VBT memorandumą M-16–24 „Vyresniųjų agentūros privatumo apsaugos pareigūnų vaidmuo ir skyrimas“.

⁽²⁰⁸⁾ Šiame skirsnyje nurodyti teisių gynimo mechanizmai taikomi ir tada, kai federalinės institucijos renka ir naudoja duomenis civiliniais ir reguliavimo tikslais.

- (115) Paprastai pagal APA teisminės peržiūros nuostatas ⁽²⁰⁹⁾ „asmuo, kuris dėl agentūros veiksmų patyrė neigiamų teisinių padarinių, nukentėjo arba jo padėtis pablogėjo“, turi teisę kreiptis dėl teisminės peržiūros ⁽²¹⁰⁾. Tai apima galimybę prašyti, kad teismas „agentūros veiksmus, sprendimus ir išvadas, kurie, kaip nustatyta <...> yra šališki, savavališki, kilę iš piktnaudžiavimo įgaliojimais ar kitaip neatitinka įstatymų, pripažintų neteisėtais ir panaikintų“ ⁽²¹¹⁾.
- (116) Konkrečiau, ECPA ⁽²¹²⁾ II antraštinėje dalyje įtvirtinta įstatymu nustatytų teisių į privatumą sistema, pagal kurią iš esmės reglamentuojama teisėsaugos institucijų galimybė susipažinti su laidinių, žodinių ar elektroninių ryšių turiniu, kurį saugo trečiosios šalys paslaugų teikėjai ⁽²¹³⁾. Šiuo aktu kriminalizuojamas neteisėtas (t. y. teismo nesankcionuotas arba kitaip neleistinas) susipažinimas su tokių ryšių duomenimis, o nukentėjusiam asmeniui suteikiama galimybė pareikšti civilinį ieškinį JAV federaliniame teisme dėl faktinės ir baudinės žalos, taip pat lygiavertės arba deklaratyvosios teisių gynimo priemonės taikymo valdžios pareigūno, kuris sąmoningai įvykdė tokius neteisėtus veiksmus, arba Jungtinių Amerikos Valstijų atžvilgiu.
- (117) Be to, keliais kitais įstatymais, kaip antai Pokalbių pasiklausymo aktu ⁽²¹⁴⁾, Kompiuterinio sukčiavimo ir piktnaudžiavimo aktu ⁽²¹⁵⁾, Federaliniu deliktinių reikalavimų aktu ⁽²¹⁶⁾, Teisės į finansinį privatumą aktu ⁽²¹⁷⁾ ir Sąžiningo kredito informacijos teikimo aktu ⁽²¹⁸⁾, asmenims suteikiama teisė pareikšti ieškinį JAV valdžios institucijai arba pareigūnui dėl jų asmens duomenų tvarkymo.

⁽²⁰⁹⁾ JAV kodekso 5 antraštinės dalies 702 straipsnis.

⁽²¹⁰⁾ Paprastai atliekama tik „galutinio“ (o ne „išankstinio, procesinio ar tarpinio“) agentūros veiksmo teisminė peržiūra. Žr. JAV kodekso 5 antraštinės dalies 704 straipsnį.

⁽²¹¹⁾ JAV kodekso 5 antraštinės dalies 706 straipsnio 2 dalies A punktas.

⁽²¹²⁾ JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2701–2712 straipsniai.

⁽²¹³⁾ ECPA užtikrinama apsauga taikoma ryšių duomenims, saugomiems dviejų nurodytų klasių tinklo paslaugų teikėjų, t. y.: i) elektroninių ryšių paslaugų, pvz., telefonijos ar el. pašto; ii) nuotolinės kompiuterijos paslaugų, pvz., kompiuterinių saugojimo ar apdoravimo paslaugų.

⁽²¹⁴⁾ JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2510 ir paskesni straipsniai. Pagal Pokalbių pasiklausymo aktą (JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2520 straipsnį) asmuo, kurio laidinių, žodinių arba elektroninių ryšių duomenys perimami, atskleidžiami arba sąmoningai naudojami, gali pareikšti civilinį ieškinį dėl Pokalbių pasiklausymo akto pažeidimo, be kita ko, tam tikromis aplinkybėmis – ieškinį atskiram valdžios pareigūnui arba Jungtinėms Amerikos Valstijoms. Dėl su turiniu nesusijusios informacijos (pvz., IP adreso, siunčiamų ir gaunamų el. laiškų adresų) rinkimo taip pat žr. 18 antraštinės dalies skyrių dėl renkamų numerių registratorių arba gaunamų skambučių sekiklių (JAV kodekso 18 antraštinės dalies 3121–3127 straipsniai ir dėl civilinių ieškinių – 2707 straipsnis).

⁽²¹⁵⁾ JAV kodekso 18 antraštinės dalies 1030 straipsnis. Pagal Kompiuterinio sukčiavimo ir piktnaudžiavimo aktą asmuo gali pareikšti ieškinį bet kuriam asmeniui dėl tyčinės neleidžiamos priegos (arba perteklinės leidžiamos priegos), siekiant gauti informacijos iš finansų įstaigos, JAV valdžios sektoriaus kompiuterių sistemos arba kito konkretaus kompiuterio, be kita ko, tam tikromis aplinkybėmis – ieškinį atskiram valdžios pareigūnui.

⁽²¹⁶⁾ JAV kodekso 28 antraštinės dalies 2671 ir paskesni straipsniai. Pagal Federalinį deliktinių reikalavimų aktą asmuo tam tikromis aplinkybėmis gali pareikšti ieškinį Jungtinėms Amerikos Valstijoms dėl „bet kurio Vyriausybės pareigūno aplaidaus arba neteisėto veiksmo arba neveikimo einant savo pareigas arba dirbant savo darbą“.

⁽²¹⁷⁾ JAV kodekso 12 antraštinės dalies 3401 ir paskesni straipsniai. Pagal Teisės į finansinį privatumą aktą asmuo tam tikromis aplinkybėmis gali pareikšti ieškinį Jungtinėms Amerikos Valstijoms dėl saugomų finansinių įrašų gavimo arba atskleidimo pažeidžiant įstatymą. Valdžios sektoriui susipažinti su saugomais finansiniais įrašais paprastai draudžiama, išskyrus atvejus, kai valdžios institucijos, remdamosi teisėtu potvarkiu arba kratos orderiu, pateikia prašymą arba, laikydamosi tam tikrų apribojimų, pateikia oficialų rašytinį prašymą, o asmeniui, kurio informacijos prašoma, pranešama apie tokį prašymą.

⁽²¹⁸⁾ JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1681–1681x straipsniai. Pagal Sąžiningo kredito informacijos teikimo aktą asmuo gali pareikšti ieškinį bet kuriam asmeniui, kuris nesilaiko reikalavimų (visų pirma reikalavimo turėti teisėtą leidimą), susijusių su vartojimo kredito ataskaitų rinkimu, platinimu ir naudojimu, arba tam tikromis sąlygomis toks ieškinytis gali būti pareikštas vyriausybės agentūrai.

- (118) Be to, pagal FOIA ⁽²¹⁹⁾, JAV kodekso 5 antraštinės dalies 552 straipsnį kiekvienas asmuo turi teisę susipažinti su federalinės agentūros įrašais, įskaitant atvejus, kai juose yra jo asmens duomenys. Išnaudojęs administracines teisių gynimo priemones, asmuo gali pasinaudoti tokia teise susipažinti su dokumentais teisme, išskyrus atvejus, kai tokie įrašai nuo viešo atskleidimo saugomi taikant išimtį arba specialią vykdymo užtikrinimo netaikymo sąlygą ⁽²²⁰⁾. Šiuo atveju teismas įvertins, ar taikoma kokia nors išimtis arba ar atitinkama valdžios institucija ja rėmėsi teisėtai.

3.2. JAV valdžios institucijų susipažinimas su duomenimis ir jų naudojimas nacionalinio saugumo tikslais

- (119) Jungtinių Amerikos Valstijų teisėje nustatyti įvairūs galimybės susipažinti su asmens duomenimis ir juos naudoti nacionalinio saugumo tikslais apribojimai ir apsaugos priemonės, taip pat numatyti priežiūros ir teisių gynimo mechanizmai, kurie atitinka šio sprendimo 89 konstatuojamojoje dalyje nurodytus reikalavimus. Paskesniuose skirsniuose išsamiai įvertinamos sąlygos, kuriomis tokia galimybė susipažinti su duomenimis gali būti suteikta, ir naudojantis tokiais įgaliojimais taikomos apsaugos priemonės.

3.2.1. Teisiniai pagrindai, apribojimai ir apsaugos priemonės

3.2.1.1. Taikoma teisinė sistema

- (120) Iš Sąjungos ES ir JAV DPS organizacijoms perduodamus asmens duomenis JAV valdžios institucijos nacionalinio saugumo tikslais gali rinkti remdamosi įvairiomis teisinėmis priemonėmis, laikydamosi konkrečių sąlygų ir apsaugos priemonių.
- (121) Po to, kai Jungtinėse Amerikos Valstijose įsikūrusios organizacijos gavo asmens duomenis, JAV žvalgybos agentūros nacionalinio saugumo tikslais gali prašyti leisti susipažinti su tokiais duomenimis tik jei tai leidžiama pagal įstatymus, visų pirma pagal Užsienio žvalgybos informacijos sekimo aktą (FISA) arba įstatymų nuostatas, pagal kurias leidžiama susipažinti su duomenimis naudojant nacionalinio saugumo raštus (NSR) ⁽²²¹⁾. FISA nustatyti keli teisiniai pagrindai, kuriais remiantis gali būti renkami (ir vėliau tvarkomi) pagal ES ir JAV DPS perduodami Sąjungos duomenų subjektų asmens duomenys (FISA 105 straipsnis ⁽²²²⁾, FISA 302 straipsnis ⁽²²³⁾, FISA 402 straipsnis ⁽²²⁴⁾, FISA 501 straipsnis ⁽²²⁵⁾ ir FISA 702 straipsnis ⁽²²⁶⁾), kaip išsamiau aprašyta 142–152 konstatuojamosiose dalyse.

⁽²¹⁹⁾ JAV kodekso 5 antraštinės dalies 552 straipsnis.

⁽²²⁰⁾ Vis dėlto tokios išimtys yra aiškiai apibrėžtos. Pavyzdžiui, pagal JAV kodekso 5 antraštinės dalies 552 straipsnio b dalies 7 punktą FOIA nustatytos teisės negalioja „teisėsaugos tikslais parengtiems įrašams arba informacijai, bet tik tiek, kiek pateikus tokius teisėsaugos įrašus ar informaciją a) būtų galima pagrįstai tikėtis, kad tai trukdys nagrinėti teisėsaugos bylą, b) asmuo netektų teisės į teisingą bylos nagrinėjimą arba nešališką klausimo sprendimą teisme, c) būtų galima pagrįstai tikėtis, kad taip būtų neteisėtai kišamasi į asmens privatų gyvenimą, d) būtų galima pagrįstai tikėtis, kad taip būtų atskleista konfidencialaus informacijos šaltinio, įskaitant valstybės, vietos ar užsienio agentūrą ar instituciją arba bet kurią konfidencialios informacijos pateikusių privačią instituciją, tapatybę ir, jeigu įrašą arba informaciją parengė baudžiamosios teisėsaugos institucija vykdydama nusikalstamos veikos tyrimą arba agentūra atlikdama teisėtą nacionalinio saugumo žvalgybos tyrimą, konfidencialaus šaltinio pateikta informacija, e) būtų atskleisti teisėsaugos tyrimų ar baudžiamojo persekiojimo būdai ir procedūros arba būtų atskleistos teisėsaugos tyrimų ar baudžiamojo persekiojimo rekomendacijos, jeigu galima pagrįstai tikėtis, kad toks informacijos atskleidimas galėtų sukelti riziką, kad bus apeinami įstatymai, arba f) būtų galima pagrįstai tikėtis, kad dėl to kils pavojus bet kurio asmens gyvybei ar fiziniam saugumui“. Be to, „kai pateikiamas prašymas leisti susipažinti su įrašais [jei juos pateikus būtų galima pagrįstai tikėtis, kad tai trukdys nagrinėti teisėsaugos bylą] ir a) tyrimas arba byla yra susiję su galimu baudžiamosios teisės pažeidimu, ir b) yra pagrindo manyti, kad i) tyrimo arba bylos subjektas nežino apie vykstantį tyrimą ar bylą, ir ii) atskleidus informaciją apie įrašus būtų galima pagrįstai tikėtis, kad tai trukdys nagrinėti teisėsaugos bylą, agentūra gali tik tol, kol neišnyksta minėtos aplinkybės, įrašams netaikyti šio straipsnio reikalavimų“. (JAV kodekso 5 antraštinės dalies 552 straipsnio c dalies 1 punktą)

⁽²²¹⁾ JAV kodekso 12 antraštinės dalies 3414 straipsnis, JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1681u–1681v straipsniai ir JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2709 straipsnis. Žr. 153 konstatuojamąjį dalį.

⁽²²²⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1804 straipsnis dėl tradicinio individualizuoto elektroninio stebėjimo.

⁽²²³⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1822 straipsnis dėl fizinės kratos užsienio žvalgybos tikslais.

⁽²²⁴⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1842 straipsnis su 18 antraštinės dalies 1841 straipsnio 2 dalimi ir 3127 straipsniu dėl renkamu numerių registruotojų arba gaunamų skambučių sekiklių įrengimo.

⁽²²⁵⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1861 straipsnis, pagal kurį FTB gali pateikti „prašymą išduoti įsakymą, kuriuo viešojo transporto vežėjui, viešajai apgyvendinimo įstaigai, fizinės saugyklos valdytojui ar transporto priemonių nuomos įmonei būtų leidžiama perduoti turimus įrašus tyrimui, kuriuo siekiama surinkti užsienio žvalgybos informacijos, arba tyrimui dėl tarptautinio terorizmo“.

⁽²²⁶⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1881a straipsnis, pagal kurį JAV žvalgybos bendruomenės subjektams leidžiama prašyti JAV bendrovių leisti susipažinti su informacija, įskaitant interneto ryšių turinį, susijusią su tam tikrais ne Jungtinėse Amerikos Valstijose esančiais ne JAV piliečiais, naudojantis teisiškai privaloma elektroninių ryšių teikėjų pagalba.

- (122) JAV žvalgybos agentūros taip pat turi galimybių rinkti asmens duomenis ne Jungtinėse Amerikos Valstijose, galimai įskaitant asmens duomenis, perduodamus tranzitu tarp Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų. Duomenų rinkimas ne Jungtinėse Amerikos Valstijose grindžiamas Prezidento⁽²²⁷⁾ išleistu Vykdomuoju potvarkiu Nr. 12333 (VP 12333)⁽²²⁸⁾.
- (123) Signalų žvalgybos duomenų rinkimas – žvalgybos duomenų rinkimo forma, aktualiausia šiai išvadai dėl tinkamumo, nes yra susijusi su elektroninių ryšių informacijos ir duomenų rinkimu iš informacinių sistemų. Tokiu būdu JAV žvalgybos agentūros gali rinkti duomenis tiek Jungtinėse Amerikos Valstijose (remdamosi FISA), tiek duomenis perduodant į Jungtines Amerikos Valstijas (remdamosi VP 12333).
- (124) 2022 m. spalio 7 d. JAV prezidentas paskelbė VP 14086 dėl Jungtinių Amerikos Valstijų signalų žvalgybos apsaugos priemonių griežtinimo, kuriame visai JAV signalų žvalgybos veiklai nustatyti apribojimai ir apsaugos priemonės. Šiuo vykdomuoju potvarkiu, kuriuo iš esmės pakeičiama Prezidento politikos direktyva Nr. 28 (PPD-28)⁽²²⁹⁾, sugriežtinamos sąlygos, apribojimai ir apsaugos priemonės, taikomi visai signalų žvalgybos veiklai (t. y. remiantis FISA ir VP 12333), nepriklausomai nuo to, kur ji vykdoma⁽²³⁰⁾, ir sukuriamas naujas teisių gynimo mechanizmas, pagal kurį asmenys gali pasinaudoti šiomis apsaugos priemonėmis ir užtikrinti jų vykdymą⁽²³¹⁾ (išsamesnės informacijos pateikiama 176–194 konstatuojamosiose dalyse). Tokiu būdu JAV teisėje įgyvendinami ES ir JAV derybų, vykusių Teisingumo Teismui Komisijos sprendimą dėl privatumo skydo tinkamumo pripažinus negaliojančiu (žr. 6 konstatuojamąją dalį), rezultatai. Todėl tai yra ypač svarbus šiame sprendime vertinamos teisinės sistemos elementas.
- (125) VP 14086 nustatytais apribojimais ir apsaugos priemonėmis papildomi FISA 702 straipsnyje ir VP 12333 nustatyti apribojimai ir apsaugos priemonės. Toliau (3.2.1.2 ir 3.2.1.3 skirsniuose) aprašytus reikalavimus žvalgybos agentūros turi taikyti vykdydamos signalų žvalgybos veiklą pagal FISA 702 straipsnį ir VP 12333, pvz., atrinkdamos ir (arba) nustatydamos pagal FISA 702 straipsnį gautinos užsienio žvalgybos informacijos kategorijas; rinkdamos užsienio žvalgybos ar kontržvalgybos duomenis pagal VP 12333 ir priimdamos individualius konkrečius sprendimus pagal FISA 702 straipsnį ir VP 12333.
- (126) Šiame Prezidento paskelbtame vykdomajame potvarkyje nustatyti reikalavimai privalomi visai žvalgybos bendruomenei. Jie turi būti toliau įgyvendinami taikant agentūrų politiką ir procedūras, kad virstų konkrečiais nurodymais kasdieniui veiklai. Šiuo atžvilgiu VP 14086 JAV žvalgybos agentūroms nustatomas ne ilgesnis kaip vienu metų laikotarpis esamai politikai ir procedūroms atnaujinti (t. y. iki 2023 m. spalio 7 d.), kad jos atitiktų vykdomajame potvarkyje nustatytus reikalavimus. Tokia atnaujinta politika ir procedūros turi būti parengtos konsultuojantis su generaliniu prokuroru, Nacionalinės žvalgybos direktoriaus tarnybos piliečių laisvių apsaugos pareigūnu (ODNI CLPO) ir PCLOB – nepriklausoma priežiūros įstaiga, įgaliota peržiūrėti vykdomosios valdžios politiką ir jos įgyvendinimą, siekiant apsaugoti privatumą ir piliečių laisves (žr. 110 konstatuojamąją dalį dėl PCLOB vaidmens ir statuso), – ir turi būti skelbiamos viešai⁽²³²⁾. Be to, kai atnaujinta politika ir procedūros bus įdiegtos,
-
- ⁽²²⁷⁾ Pagal JAV Konstitucijos II straipsnį atsakomybė užtikrinti nacionalinį saugumą, įskaitant, visų pirma, užsienio žvalgybos informacijos rinkimą, priklauso Prezidento, kaip ginkluotųjų pajėgų vado, kompetencijai.
- ⁽²²⁸⁾ VP 12333. Jungtinių Amerikos Valstijų žvalgybos veikla, Federalinis registras, 40 tomas, Nr. 235 (1981 m. gruodžio 8 d. su pataisymais, padarytais 2008 m. liepos 30 d.). VP 12333 plačiau apibrėžiami JAV žvalgybos veiklos tikslai, kryptys, pareigos ir atsakomybės sritys (įskaitant įvairių žvalgybos bendruomenės subjektų vaidmenį), taip pat nustatomi bendrieji žvalgybos veiklos vykdymo parametrai.
- ⁽²²⁹⁾ VP 14086 pakeičiama ankstesnė Prezidento direktyva, t. y. PPD 28, išskyrus jos 3 straipsnį ir papildomą priedą (pagal kurį reikalaujama, kad žvalgybos agentūros kasmet peržiūrėtų savo signalų žvalgybos prioritetus ir reikalavimus, atsižvelgdamos į signalų žvalgybos veiklos naudą JAV nacionaliniams interesams ir tos veiklos keliamą riziką), taip pat 6 straipsnį (kuriame pateikiamos bendrosios nuostatos); žr. Nacionalinio saugumo memorandumą dėl dalinio Prezidento politikos direktyvos Nr. 28 atšaukimo, pateikiamą adresu <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/10/07/national-security-memorandum-on-partial-revocation-of-presidential-policy-directive-28/>.
- ⁽²³⁰⁾ Žr. VP 14086 5 straipsnio f dalį, kurioje paaiškinama, kad vykdomojo potvarkio taikymo sritis yra tokia pati kaip PPD-28, kuri, kaip nurodyta jo 3 išnašoje, buvo taikoma signalų žvalgybos veiklai, vykdomai siekiant rinkti ryšių duomenis ar informaciją apie ryšius, išskyrus signalų žvalgybos veiklą, vykdomą siekiant išbandyti ar plėsti signalų žvalgybos pajėgumus.
- ⁽²³¹⁾ Šiuo klausimu žr., pvz., VP 14086 5 straipsnio h dalį, kurioje paaiškinama, kad vykdomajame potvarkyje nustatytais apsaugos priemonėmis sukuriama teisiškai įtvirtinta teisė ir asmenys gali užtikrinti jų vykdymą naudodamiesi teisių gynimo mechanizmu.
- ⁽²³²⁾ Žr. VP 14086 2 straipsnio c dalies iv punkto C papunktį.

PCLOB atliks peržiūrą, siekdama užtikrinti, kad jos atitiktų vykdomąjį potvarkį. Per 180 dienų po to, kai PCLOB užbaigs tokią peržiūrą, kiekviena žvalgybos agentūra turi atidžiai apsvarstyti ir įgyvendinti visas PCLOB rekomendacijas arba kitaip į jas atsižvelgti. 2023 m. liepos 3 d. JAV vyriausybė paskelbė minėtą atnaujintą politiką ir procedūras ⁽²³³⁾.

3.2.1.2. *Apribojimai ir apsaugos priemonės, susiję su asmens duomenų rinkimu nacionalinio saugumo tikslais*

- (127) VP 14086 nustatyti tam tikri bendrieji reikalavimai, taikomi visai signalų žvalgybos veiklai (asmens duomenų rinkimui, naudojimui, platinimui ir kt.).
- (128) Pirma, tokia veikla turi būti grindžiama įstatymu arba Prezidento įgaliojimu ir vykdoma laikantis JAV teisės, įskaitant Konstituciją ⁽²³⁴⁾.
- (129) Antra, turi būti įdiegtos tinkamos apsaugos priemonės, kuriomis būtų užtikrinama, kad privatumas ir piliečių laisvės būtų neatsiejami tokios veiklos planavimo aspektai ⁽²³⁵⁾.
- (130) Visų pirma bet kokia signalų žvalgybos veikla gali būti vykdoma tik „remiantis pagrįstu visų aktualių veiksmų įvertinimu nustačius, kad tokia veikla yra būtina siekiant įgyvendinti patvirtintą žvalgybos prioritetą“ (dėl sąvokos „patvirtintas žvalgybos prioritetas“ žr. 1.35 konstatuojamąją dalį) ⁽²³⁶⁾.
- (131) Be to, tokia veikla gali būti vykdoma tik „toku mastu ir tokiu būdu, kuris yra proporcingas patvirtintam žvalgybos prioritetui, dėl kurio buvo suteiktas leidimas“ ⁽²³⁷⁾. Kitaip tariant, turi būti pasiekta tinkama pusiausvyra „tarp žvalgybos prioriteto įgyvendinimo svarbos ir poveikio atitinkamų asmenų privatumui ir piliečių laisvėms, nepaisant tų asmenų pilietybės ar gyvenamosios vietos“ ⁽²³⁸⁾.
- (132) Galiausiai, siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi šių bendrųjų reikalavimų, kurie atspindi teisėtumo, būtinumo ir proporcingumo principus, signalų žvalgybos veikla yra prižiūrima (išsamesnės informacijos pateikiama 3.2.2 skirsnyje) ⁽²³⁹⁾.
- (133) Šie bendrieji reikalavimai dėl signalų žvalgybos duomenų rinkimo papildomi įvairiomis sąlygomis ir apribojimais, kuriais užtikrinama, kad asmenų teisės būtų ribojamos tik tiek, kiek yra būtina ir proporcinga siekiant teisėto tikslo.
- (134) Pirma, vykdomuoju potvarkiu dvejopai apribojami pagrindai, kuriais remiantis gali būti renkami duomenys vykdant signalų žvalgybos veiklą. Viena vertus, vykdomajame potvarkyje nurodomi teisėti tikslai, kurių gali būti siekiama renkant signalų žvalgybos duomenis, pvz., suprasti ar įvertinti užsienio organizacijų, įskaitant tarptautines teroristines organizacijas, pajėgumus, ketinimus ar veiklą, kurie kelia arba gali kelti grėsmę Jungtinių Amerikos Valstijų nacionaliniam saugumui; apsaugoti nuo užsienio karinių pajėgumų ir veiklos; suprasti ar įvertinti tarpvalstybinio pobūdžio grėsmes, darančias poveikį pasaulio saugumui, pvz., klimato ir kitus ekologinius pokyčius, riziką visuomenės sveikatai ir humanitarines grėsmes ⁽²⁴⁰⁾. Kita vertus, vykdomajame potvarkyje nurodomi tam tikri

⁽²³³⁾ <https://www.intel.gov/ic-on-the-record-database/results/oversight/1278-odni-releases-ic-procedures-implementing-new-safeguards-in-executive-order-14086>.

⁽²³⁴⁾ VP 14086 2 straipsnio a dalies i punktas.

⁽²³⁵⁾ VP 14086 2 straipsnio a dalies ii punktas.

⁽²³⁶⁾ VP 14086 2 straipsnio a dalies ii punkto A papunktis. Signalų žvalgyba ne visada turi būti vienintelė priemonė siekiant įgyvendinti tam tikrus patvirtinto žvalgybos prioriteto aspektus. Pavyzdžiui, signalų žvalgybos duomenų rinkimas gali būti naudojamas siekiant užtikrinti alternatyvius patvirtinimo būdus (pvz., iš kitų žvalgybos šaltinių gautai informacijai patvirtinti) arba patikimą galimybę gauti tą pačią informaciją (VP 14086 2 straipsnio c dalies i punkto A papunktis).

⁽²³⁷⁾ VP 14086 2 straipsnio a dalies ii punkto B papunktis.

⁽²³⁸⁾ VP 14086 2 straipsnio a dalies ii punkto B papunktis.

⁽²³⁹⁾ VP 14086 2 straipsnio a dalies iii punktas kartu su 2 straipsnio d dalimi.

⁽²⁴⁰⁾ VP 14086 2 straipsnio b dalies i punktas. Vykdomajame potvarkyje teisėtų tikslų sąrašas yra ribotas ir neapima galimų būsimų grėsmių, todėl tame VP yra numatyta galimybė, kad, atsiradus naujų nacionalinio saugumo reikalavimų, pavyzdžiui, naujų grėsmių nacionaliniam saugumui, Prezidentas šį sąrašą gali atnaujinti. Tokie atnaujinimai iš esmės turi būti skelbiami viešai, nebent Prezidentas mano, kad tai padarius savaime kiltų rizika Jungtinių Amerikos Valstijų nacionaliniam saugumui (VP 14086 2 straipsnio b dalies i punkto B papunktis).

tikslai, kurių vykdant signalų žvalgybos veiklą niekada negali būti siekiama, pvz., sudaryti sunkesnes sąlygas asmenims ar žiniasklaidai kritikuoti, prieštarauti arba laisvai reikšti idėjas ar politines pažiūras; sudaryti nepalankias sąlygas asmenis dėl jų etninės kilmės, rasės, lyties, lytinės tapatybės, seksualinės orientacijos ar religijos; suteikti konkurencinį pranašumą JAV bendrovėms ⁽²⁴¹⁾.

- (135) Be to, siekdamas pagrįsti signalų žvalgybos duomenų rinkimą, žvalgybos agentūros negali tiesiog remtis VP 14086 nustatytais teisėtais tikslais, bet turi juos operatyviais tikslais papildomai paremti konkretesniais prioritetais, pagal kuriuos gali būti renkami signalų žvalgybos duomenys. Kitaip tariant, faktiškai duomenys gali būti renkami tik siekiant įgyvendinti konkretesnę prioritetą. Tokie prioritetai nustatomi vykdant specialų procesą, kuriuo siekiama užtikrinti, kad būtų laikomasi taikomų teisinių reikalavimų, be kita ko, susijusių su privatumu ir piliečių laisvėmis. Konkrečiau, žvalgybos prioritetus pirmiausia parengia Nacionalinės žvalgybos direktorius (pagal vadinamąją Nacionalinę žvalgybos prioritetų sistemą) ir pateikia Prezidentui patvirtinti ⁽²⁴²⁾. Prieš siūlydamas žvalgybos prioritetus Prezidentui, direktorius pagal VP 14086 privalo iš Nacionalinės žvalgybos direktoriaus tarnybos piliečių laisvių apsaugos pareigūno (ODNI CLPO) gauti kiekvieno prioriteto vertinimą, ar 1) pagal jį siekiama vieno ar kelių vykdomajame potvarkyje nurodytų teisėtų tikslų; 2) jis nebuvo skirtas ar numatytas tam, kad signalų žvalgybos duomenys būtų renkami vykdomajame potvarkyje nurodytu draudžiamu tikslu ir 3) jis buvo nustatytas tinkamai atsižvelgus į visų asmenų privatumą ir piliečių laisves, nepaisant jų pilietybės ar gyvenamosios vietos ⁽²⁴³⁾. Jeigu direktorius su CLPO vertinimu nesutinka, Prezidentui turi būti pateikiamos abi nuomonės ⁽²⁴⁴⁾.
- (136) Todėl šiuo procesu visų pirma užtikrinama, kad į privatumo aspektus būtų atsižvelgiama nuo pradinio etapo, kuriame nustatomi žvalgybos prioritetai.
- (137) Antra, kai žvalgybos prioritetas jau nustatytas, sprendimas, ar galima rinkti signalų žvalgybos duomenis ir kokiu mastu tai galima daryti įgyvendinant tą prioritetą, priimamas paisant kelių reikalavimų. Šiais reikalavimais praktiškai įgyvendinami bendrieji būtinumo ir proporcingumo standartai, nustatyti Vykdomojo potvarkio 2 straipsnio a dalyje.
- (138) Visų pirma signalų žvalgybos duomenys gali būti renkami tik „remiantis pagrįstu visų aktualių veiksmų įvertinimu nustačius, kad duomenis rinkti būtina siekiant įgyvendinti konkretų žvalgybos prioritetą“ ⁽²⁴⁵⁾. Nustatydamos, ar konkreti signalų žvalgybos duomenų rinkimo veikla yra būtina siekiant įgyvendinti patvirtintą žvalgybos prioritetą, JAV žvalgybos agentūros turi apsvarstyti, ar galima naudotis kitais mažiau intervenciniais šaltiniais ir metodais, be kita ko, iš diplomatinės ir viešų šaltinių, ir ar tokie šaltiniai ir metodai yra įmanomi ir tinkami ⁽²⁴⁶⁾. Jeigu įmanoma, pirmumas turi būti teikiamas tokiems alternatyviems, mažiau intervenciniams šaltiniams ir metodams ⁽²⁴⁷⁾.
- (139) Kai taikant tokius kriterijus nusprendžiama, kad rinkti signalų žvalgybos duomenis būtina, tai turi būti daroma „kuo labiau pritaikant“ ir „nedarant neproporcingo poveikio privatumui ir piliečių laisvėms“ ⁽²⁴⁸⁾. Siekiant užtikrinti, kad privatumui ir piliečių laisvėms nebūtų daromas neproporcingas poveikis, t. y. siekiant tinkamos nacionalinio saugumo poreikių ir privatumo bei piliečių laisvių apsaugos pusiausvyros, reikia deramai atsižvelgti į visus aktualius veiksmus, kaip antai į siekiamo tikslo pobūdį; duomenų rinkimo veiklos intervencinį pobūdį, įskaitant jos trukmę; tikėtiną duomenų rinkimo indėlį siekiant tikslo; pagrįstai numatomas pasekmes asmenims; numatomų rinkti duomenų pobūdį ir būtinybę jų neskelbti ⁽²⁴⁹⁾.

⁽²⁴¹⁾ VP 14086 2 straipsnio b dalies ii punktas.

⁽²⁴²⁾ Nacionalinio saugumo akto 102A straipsnis ir VP 14086 2 straipsnio b dalies iii punktas.

⁽²⁴³⁾ Išimtiniais atvejais (visų pirma, kai toks procesas negali būti vykdomas, nes reikia atsižvelgti į naują ar kylantį žvalgybos reikalavimą), tokius prioritetus gali tiesiogiai nustatyti Prezidentas arba žvalgybos bendruomenės subjekto vadovas, ir jie iš esmės turi taikyti tuos pačius kriterijus, kaip aprašyti 2 straipsnio b dalies iii punkto A papunkčio 1–3 pastraipose; žr. VP 14086 4 straipsnio n dalį.

⁽²⁴⁴⁾ VP 14086 2 straipsnio b dalies iii punkto C papunktis.

⁽²⁴⁵⁾ VP 14086 2 straipsnio b dalis ir c dalies i punkto A papunktis.

⁽²⁴⁶⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies i punkto A papunktis.

⁽²⁴⁷⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies i punkto A papunktis.

⁽²⁴⁸⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies i punkto B papunktis.

⁽²⁴⁹⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies i punkto B papunktis.

(140) Atsižvelgiant į signalų žvalgybos duomenų rinkimo tipą, duomenų rinkimas Jungtinėse Amerikos Valstijose, kuris yra aktualiausias šiai išvadai dėl tinkamumo, nes yra susijęs su organizacijoms JAV perduotais duomenimis, visada turi būti tikslinis, kaip išsamiau paaiškinta 142–153 konstatuojamosiose dalyse.

(141) Vadinamasis masinis duomenų rinkimas⁽²⁵⁰⁾ gali būti atliekamas tik ne Jungtinėse Amerikos Valstijose, remiantis VP 12333. Pagal VP 14086 ir tokiu atveju pirmumas turi būti teikiamas tiksliniam rinkimui⁽²⁵¹⁾. Priešingai, masinis duomenų rinkimas leidžiamas tik tuo atveju, jei informacijos, būtinos patvirtintam žvalgybos prioritetui įgyvendinti, pagrįstai negalima gauti duomenis renkant tikslingai⁽²⁵²⁾. Kai būtina ne Jungtinėse Amerikos Valstijose vykdyti masinį duomenų rinkimą, pagal VP 14086 taikomos specialios apsaugos priemonės⁽²⁵³⁾. Pirma, turi būti taikomi metodai ir techninės priemonės, kad duomenų būtų renkama ne daugiau, nei būtina patvirtintam žvalgybos prioritetui įgyvendinti, taip pat būtų renkama kuo mažiau nesusijusios informacijos⁽²⁵⁴⁾. Antra, vykdomajame potvarkyje nustatyta, kad masiškai surinkta informacija (įskaitant užklausas) gali būti naudojama tik šešiais konkrečiais tikslais, be kita ko, siekiant užtikrinti apsaugą nuo užsienio valstybės valdžios, organizacijos ar asmens arba jų vardu vykdomo terorizmo, įkaitų paėmimo ir asmenų laisvės apribojimo; siekiant užtikrinti apsaugą nuo užsienio šnipinėjimo, sabotazo ar nužudymo; siekiant užtikrinti apsaugą nuo masinio naikinimo ginklų ar susijusių technologijų kūrimo, turėjimo ar platinimo grėsmės ir susijusių grėsmių⁽²⁵⁵⁾. Galiausiai bet kokia užklausa dėl masiškai gaunamų signalų žvalgybos duomenų gali būti teikiama tik jei tai būtina patvirtintam žvalgybos prioritetui įgyvendinti, siekiant tų šešių tikslų ir laikantis politikos bei procedūrų, kuriomis tinkamai atsižvelgiama į užklausų poveikį visų asmenų privatumui ir piliečių laisvėms, neatsižvelgiant į jų pilietybę ar gyvenamąją vietą⁽²⁵⁶⁾.

(142) Organizacijai Jungtinėse Amerikos Valstijose perduotų duomenų signalų žvalgybos duomenų rinkimui taikomi ne tik VP 14086 nustatyti reikalavimai, bet ir specialūs apribojimai bei apsaugos priemonės, reglamentuojami FISA 702 straipsniu⁽²⁵⁷⁾. Pagal FISA 702 straipsnį leidžiama rinkti užsienio žvalgybos informaciją stebint ne JAV piliečius, kaip pagrįstai manoma, esančius ne Jungtinėse Amerikos Valstijose, naudojantis būtina JAV elektroninių ryšių paslaugų teikėjų pagalba⁽²⁵⁸⁾. Kad galėtų rinkti užsienio žvalgybos informaciją pagal FISA 702 straipsnį,

⁽²⁵⁰⁾ T. y. didelio kiekio signalų žvalgybos duomenų, kurie dėl techninių ar operatyvinių priežasčių gaunami nenaudojant atskyrimo priemonių (pvz., netaikant konkrečių identifikatorių ar atrankos sąlygų), rinkimas; žr. VP 14086 4 straipsnio b dalį. Remiantis VP 14086 ir kaip išsamiau paaiškinta 141 konstatuojamojoje dalyje, pagal VP 12333 duomenys masiškai renkami tik jei tai būtina siekiant įgyvendinti konkrečius patvirtintus žvalgybos prioritetus ir paisant tam tikrų apribojimų ir apsaugos priemonių, skirtų užtikrinti, kad su duomenimis nebūtų galima susipažinti be atrankos. Todėl masinis duomenų rinkimas turi būti skiriamas nuo duomenų rinkimo bendrai ir be atrankos (masinio stebėjimo), netaikant apribojimų ir apsaugos priemonių.

⁽²⁵¹⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies ii punkto A papunktis.

⁽²⁵²⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies ii punkto A papunktis.

⁽²⁵³⁾ VP 14086 nustatytos specialios taisyklės dėl masinio duomenų rinkimo taip pat taikomos tikslinio signalų žvalgybos duomenų rinkimo veiklai, kurią vykdyti laikinai naudojami duomenys, gauti nenaudojant atskyrimo priemonių (pvz., netaikant konkrečių atrankos sąlygų ar identifikatorių), t. y. masiškai (tai įmanoma daryti tik už Jungtinių Amerikos Valstijų teritorijos ribų). Taip nėra, kai tokie duomenys naudojami pradiniam tikslinio signalų žvalgybos duomenų rinkimo veiklos techniniam etapui remti, saugomi tik trumpą laiką, kiek reikia šiam etapui užbaigti, ir iš kart po to ištrinami (VP 14086 2 straipsnio c dalies ii punkto D papunktis). Šiuo atveju vienintelis pradinio duomenų rinkimo nenaudojant atrankos priemonių tikslas – sudaryti sąlygas tiksliniam informacijos rinkimui taikant konkretų identifikatorių arba atrankos sąlygą. Pagal tokių scenarijų į valdžios sektoriaus duomenų bazes įrašomi tik tam tikrą taikomą atrankos priemonę atitinkantys duomenys, o kiti duomenys sunaikinami. Todėl toks tikslinis duomenų rinkimas ir toliau reglamentuojamas bendrosiomis taisyklėmis, galiojančiomis renkant signalų žvalgybos duomenis, be kita ko, VP 14086 2 straipsnio a ir b dalimis ir 2 straipsnio c dalies i punktu.

⁽²⁵⁴⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies ii punkto A papunktis.

⁽²⁵⁵⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies ii punkto B papunktis. Jeigu atsiranda naujų nacionalinio saugumo reikalavimų, pvz., naujų grėsmių nacionaliniam saugumui, Prezidentas šį sąrašą gali atnaujinti. Tokie atnaujinimai iš esmės turi būti skelbiami viešai, nebent Prezidentas mano, kad tai padarius savaime kiltų rizika Jungtinių Amerikos Valstijų nacionaliniam saugumui (VP 14086 2 straipsnio c dalies ii punkto C papunktis). Dėl užklausų, susijusių su masiškai surinktais duomenimis, žr. VP 14086 2 straipsnio c dalies iii punkto D papunktį.

⁽²⁵⁶⁾ VP 14086 2 straipsnio a dalies ii punkto A papunktis kartu su 2 straipsnio c dalies iii punkto D papunkčiu. Taip pat žr. VII priedą.

⁽²⁵⁷⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1881 straipsnis.

⁽²⁵⁸⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1881a straipsnio a dalis. Visų pirma, kaip pažymėjo PCLOB, stebėjimas pagal 702 straipsnį „taikomas tik konkrečioms asmenims (ne JAV piliečiams), kurių informaciją norima rinkti, dėl kurių priimtas individualus sprendimas“ (Privatumo ir piliečių laisvių priežiūros valdyba, 2014 m. liepos 2 d. ataskaita dėl pagal Užsienio žvalgybos informacijos sekimo akto 702 straipsnį vykdomos stebėjimo programos (Ataskaita dėl 702 straipsnio), p. 111). Taip pat žr. NSA CLPO, 2014 m. balandžio 16 d. NSA užsienio žvalgybos akto 702 straipsnio įgyvendinimo ataskaitą. Sąvoka „elektroninių ryšių paslaugų teikėjas“ apibrėžta JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1881 straipsnio a dalies 4 punkte.

generalinis prokuroras ir Nacionalinės žvalgybos direktorius Užsienio žvalgybos stebėjimo teismui (FISC) pateikia metinius sertifikatus, kuriuose nurodomos gautinos užsienio žvalgybos informacijos kategorijos ⁽²⁵⁹⁾. Kartu su sertifikavimu turi būti nurodomos asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo, duomenų kiekio mažinimo ir užklausų teikimo procedūros, kurias taip pat patvirtina Teismas ir kurios JAV žvalgybos agentūroms yra teisiškai privalomos.

- (143) FISC – federaliniu įstatymu įsteigtas nepriklausomas teismas ⁽²⁶⁰⁾, kurio sprendimai gali būti skundžiami Užsienio žvalgybos stebėjimo apeliaciniam teismui (FISCR) ⁽²⁶¹⁾ ir galiausiai Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiajam Teismui ⁽²⁶²⁾. FISC (ir FISCR) padeda nuolatinė penkių teisininkų ir penkių techninių ekspertų kolegija, turinti kompetenciją spręsti nacionalinio saugumo ir su piliečių laisvėmis susijusius klausimus ⁽²⁶³⁾. Iš šios grupės teismas paskiria asmenį, kuris veikia kaip *amicus curiae* ir padeda nagrinėti visus prašymus dėl nutarties arba peržiūros, kai, teismo nuomone, pateikiamas naujas ar reikšmingas teisės paaiškinimas, nebent teismas nustato, kad paskirti tokį asmenį netikslinga ⁽²⁶⁴⁾. Taip visų pirma užtikrinama, kad teismo vertinime būtų tinkamai atsižvelgiama į privatumo aspektus. Teismas taip pat gali paskirti asmenį arba organizaciją, kuris (-i) veiktų kaip *amicus curiae*, be kita ko, teiktų technines konsultacijas, kai mano, kad tai tikslinga, arba gavęs prašymą suteikti asmeniui arba organizacijai leidimą pateikti *amicus curiae* raštą ⁽²⁶⁵⁾.
- (144) FISC peržiūri sertifikatus ir susijusias procedūras (visų pirma asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo ir duomenų kiekio mažinimo procedūras), ar jie atitinka FISA reikalavimus. Jeigu mano, kad reikalavimų nesilaikoma, jis gali visiškai arba iš dalies atsisakyti išduoti sertifikatą ir prašyti iš dalies pakeisti procedūras ⁽²⁶⁶⁾. Šiuo atžvilgiu FISC ne kartą patvirtino, kad peržiūri ne tik 702 straipsnyje pateiktus asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo ir duomenų kiekio mažinimo procedūrų aprašymus, bet ir tai, kaip valdžios sektorius įgyvendina šias procedūras ⁽²⁶⁷⁾.
- (145) Individualius sprendimus dėl asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo priima Nacionalinio saugumo agentūra (NSA, žvalgybos agentūra, atsakinga už asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymą pagal FISA 702 skirsnį) laikydamasi FISC patvirtintų asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo procedūrų, pagal kurias reikalaujama, kad NSA, atsižvelgdama į visas aplinkybes, įvertintų, ar renkant konkretaus asmens informaciją veikiausiai bus gauta sertifikate nurodytos tam tikros kategorijos užsienio žvalgybos informacijos ⁽²⁶⁸⁾. Toks

⁽²⁵⁹⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1881a straipsnio g dalis.

⁽²⁶⁰⁾ FISC sudaro teisėjai, Jungtinių Amerikos Valstijų vyriausiojo teisėjo paskirti iš dirbančių JAV apygardų teismų teisėjų, kuriuos anksčiau paskyrė Prezidentas ir patvirtino Senatas. Teisėjai, kurie eiti pareigas skiriami iki gyvos galvos ir gali būti atleisti tik dėl svarios priežasties, FISC pareigas eina po septynerių metų kadenciją. FISA reikalaujama, kad teisėjai būtų atrinkti bent iš septynių skirtingų JAV teismo apygardų. Žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1803 straipsnio a dalį. Teisėjams padeda patyrę teismų tarnautojai – teismų darbuotojai teisininkai, kurie rengia prašymų rinkti duomenis teisinę analizę. Žr. JAV užsienio žvalgybos stebėjimo teismo pirmininko Reggie B. Waltono raštą JAV Senato Teisminių institucijų komiteto pirmininkui Patrickui J. Leahy (2013 m. liepos 29 d.) (toliau – Waltono raštas), p. 2, pateikiamą adresu <https://fas.org/irp/news/2013/07/fisc-leahy.pdf>.

⁽²⁶¹⁾ FISCR sudaro Jungtinių Amerikos Valstijų vyriausiojo teisėjo paskirti, iš JAV apygardų teismų ar apeliacinių teismų atrinkti teisėjai, ir jie šias pareigas eina po septynerių metų kadenciją. Žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1803 straipsnio b dalį.

⁽²⁶²⁾ Žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1803 straipsnio b dalį, 1861a straipsnio f dalį, 1881a straipsnio h dalį, 1881a straipsnio i dalies 4 punktą.

⁽²⁶³⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1803 straipsnio i dalies 1 punktas ir 3 punkto A papunktis.

⁽²⁶⁴⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1803 straipsnio i dalies 2 punkto A papunktis.

⁽²⁶⁵⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1803 straipsnio i dalies 2 punkto B papunktis.

⁽²⁶⁶⁾ Žr., pvz., 2018 m. spalio 18 d. FISC nuomonę, pateikiamą adresu https://www.intelligence.gov/assets/documents/702%20Documents/declassified/2018_Cert_FISC_Opin_18Oct18.pdf, kaip patvirtinta 2019 m. liepos 12 d. Užsienio žvalgybos apeliacinio teismo nuomonėje, pateikiamoje adresu https://www.intelligence.gov/assets/documents/702%20Documents/declassified/2018_Cert_FISCR_Opinion_12Jul19.pdf.

⁽²⁶⁷⁾ Žr., pvz., FISC memorandumą nuomonę ir įsakymą, p. 35 (2020 m. lapkričio 18 d.) (leista viešai skelbti 2021 m. balandžio 26 d.) (D priedas).

⁽²⁶⁸⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1881a straipsnio a dalis. 2018 m. kovo mėn. paskelbtos procedūros, kurias taiko Nacionalinio saugumo agentūra, siekdama nustatyti ne Jungtinių Amerikos Valstijų piliečius, kurie, kaip pagrįstai manoma, yra ne Jungtinėse Amerikos Valstijose, kad gautų užsienio žvalgybos informacijos pagal 1978 m. Užsienio žvalgybos informacijos sekimo akto su pakeitimais 702 straipsnį (NSA asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo procedūros), pateikiamas adresu https://www.intelligence.gov/assets/documents/702%20Documents/declassified/2018_Cert_NSA_Targeting_27Mar18.pdf, p. 1–4, išsamiau paaiškinamos PCLOB ataskaitoje, p. 41–42.

vertinimas turi būti individualus ir pagrįstas faktais, paremtas analitiko analitiniu vertinimu, specialiu išsilavinimu ir patirtimi, taip pat turi būti atsižvelgiama į gautinos užsienio žvalgybos informacijos pobūdį⁽²⁶⁹⁾. Asmenys, kurių informaciją norima rinkti, nustatomi identifikuojant vadinamuosius atrinktuvas, kuriais nustatomos konkrečios ryšio priemonės, pvz., objekto el. pašto adresą ar telefono numerį, bet ne raktinius žodžius ar asmenų vardus ir pavardes⁽²⁷⁰⁾.

- (146) NSA analitikai pirmiausia nustatys užsienyje esančius ne JAV piliečius, kuriuos stebint, analitikų vertinimu, bus gauta sertifikate nurodytos atitinkamos užsienio žvalgybos informacijos⁽²⁷¹⁾. Kaip nurodyta NSA asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo procedūrose, NSA gali tiesiogiai stebėti objektą tik kai jau turi tam tikrų žinių apie jį⁽²⁷²⁾. Tam gali būti remiamasi įvairių šaltinių, pvz., žmonių žvalgybos, informacija. Iš tokių kitų šaltinių analitikas taip pat turi gauti žinių apie konkretų atrinktą (t. y. ryšių paskyrą), naudojamą asmens, kurio informaciją gali būti norima rinkti. Nustačius tokius konkrečius asmenis ir NSA pagal išsamų peržiūros mechanizmą⁽²⁷³⁾ patvirtinus jų nustatymą, bus pradėti naudoti (t. y. parengiami ir taikomi) ryšių priemonės leidžiantys nustatyti atrinktuvas (pvz., el. pašto adresai)⁽²⁷⁴⁾.
- (147) NSA turi dokumentuoti faktinį asmens, kurio informaciją norima rinkti, pasirinkimo pagrindą⁽²⁷⁵⁾ ir reguliariais intervalais po pradinio tokio asmens nustatymo patvirtinti, kad asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo standarto vis dar laikomasi⁽²⁷⁶⁾. Kai asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo standarto nebesilaikoma, duomenų rinkimas turi būti nutrauktas⁽²⁷⁷⁾. Teisingumo departamento žvalgybos priežiūros tarnybų pareigūnai kas du mėnesius peržiūri, ar NSA kiekvieną asmenį, kurio informaciją norima rinkti, atrenka ir kiekvieną užfiksuotą asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo vertinimą ir pagrindimą registruoja laikydami asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo procedūrų, ir privalo apie bet kokią pažeidimą pranešti FISC ir Kongresui⁽²⁷⁸⁾. Remiantis NSA rašytiniais dokumentais FISC lengviau prižiūrėti, ar konkretūs asmenys tinkamai nustatomi pagal FISA 702 straipsnį, laikantis 173 ir 174 konstatuojamosiose dalyse aprašytų priežiūros įgaliojimų⁽²⁷⁹⁾. Galiausiai taip pat reikalaujama, kad Nacionalinės žvalgybos direktorius kasmet viešose metinėse statistikos skaidrumo ataskaitose nurodytų bendrą asmenų, kurių informacija renkama pagal FISA 702 straipsnį, skaičių. Nurodymus pagal FISA 702 straipsnį gaunančios bendrovės gali skelbti suvestinius gautų prašymų duomenis (per skaidrumo ataskaitas)⁽²⁸⁰⁾.

⁽²⁶⁹⁾ NSA asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo procedūros, p. 4.

⁽²⁷⁰⁾ Žr. PCLOB ataskaitą dėl 702 straipsnio, p. 32–33 ir p. 45 su papildomomis nuorodomis. Taip pat žr. generalinio prokuroro ir Nacionalinės žvalgybos direktoriaus pateiktą pagal Užsienio žvalgybos informacijos sekimo akto 702 straipsnį paskelbtų procedūrų ir gairių laikymosi pusmečio vertinimą už laikotarpį nuo 2016 m. gruodžio 1 d. iki 2017 m. gegužės 31 d., p. 41 (2018 m. spalio mėn.), pateikiamą adresu https://www.dni.gov/files/icotr/18th_Joint_Assessment.pdf.

⁽²⁷¹⁾ PCLOB ataskaita dėl 702 straipsnio, p. 42–43.

⁽²⁷²⁾ NSA asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo procedūros, p. 2.

⁽²⁷³⁾ PCLOB ataskaita dėl 702 straipsnio, p. 46. Pavyzdžiui, NSA privalo patikrinti, ar tarp sekamo asmens, kurio informaciją norima rinkti, ir atrinkto yra ryšys, dokumentuoti užsienio žvalgybos informaciją, kurios tikimasi gauti, taip pat šią informaciją turi peržiūrėti ir patvirtinti du vyresnieji NSA analitikai, o visas procesas bus stebimas, kad vėliau ODNI ir Teisingumo departamentas galėtų atlikti atitikties peržiūrą. Žr. NSA CLPO, 2014 m. balandžio 16 d. NSA užsienio žvalgybos akto 702 straipsnio įgyvendinimo ataskaitą.

⁽²⁷⁴⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1881a straipsnio h dalis.

⁽²⁷⁵⁾ NSA asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo procedūros, p. 8. Taip pat žr. PCLOB ataskaitą dėl 702 straipsnio, p. 46. Tai, kad nepateikiama rašiško pagrindimo, laikoma dokumentacijos reikalavimų nesilaikymo incidentu, apie kurį turi būti pranešta FISC ir Kongresui. Žr. generalinio prokuroro ir Nacionalinės žvalgybos direktoriaus pateiktą pagal Užsienio žvalgybos informacijos sekimo akto 702 straipsnį paskelbtų procedūrų ir gairių laikymosi pusmečio vertinimą už laikotarpį nuo 2016 m. gruodžio 1 d. iki 2017 m. gegužės 31 d., p. 41 (2018 m. spalio mėn.), FISC skirtą Teisingumo ir ODNI reikalavimų laikymosi ataskaitą už laikotarpį nuo 2016 m. gruodžio mėn. iki 2017 m. gegužės mėn., p. A-6, pateikiamą adresu https://www.dni.gov/files/icotr/18th_Joint_Assessment.pdf.

⁽²⁷⁶⁾ Žr. JAV vyriausybės Užsienio žvalgybos stebėjimo teismui pateiktą medžiagą, 2015 m. svarbių 702 straipsnio reikalavimų santrauką, p. 2–3 (2015 m. liepos 15 d.) ir VII priede pateikiamą informaciją.

⁽²⁷⁷⁾ Žr. JAV vyriausybės Užsienio žvalgybos stebėjimo teismui pateiktą medžiagą, 2015 m. svarbių 702 straipsnio reikalavimų santrauką, p. 2–3 (2015 m. liepos 15 d.), kurioje nustatyta, kad „jei vyriausybė vėliau įvertina, kad toliau naudojant asmens, kurio informaciją norima rinkti, atrinktą gauti užsienio žvalgybos informacijos nesitinkima, užduotį reikia skubiai nutraukti, o delsimas gali būti traktuojamas kaip reikalavimų nesilaikymo incidentas, apie kurį turi būti pranešama“. Taip pat žr. VII priede pateikiamą informaciją.

⁽²⁷⁸⁾ PCLOB ataskaita dėl 702 straipsnio, p. 70–72; Jungtinių Amerikos Valstijų žvalgybos stebėjimo teismo darbo tvarkos taisyklių 13 taisyklės b punktą, pateikiamas adresu <https://www.fisc.uscourts.gov/sites/default/files/FISC%20Rules%20of%20Procedure.pdf>.

⁽²⁷⁹⁾ Taip pat žr. FISC skirtą Teisingumo departamento ir ODNI reikalavimų laikymosi ataskaitą už laikotarpį nuo 2016 m. gruodžio mėn. iki 2017 m. gegužės mėn., p. A-6.

⁽²⁸⁰⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1874 straipsnis.

- (148) Kitiems JAV organizacijoms perduodamų asmens duomenų rinkimo teisiniams pagrindams taikomi skirtingi apribojimai ir apsaugos priemonės. Apskritai pagal FISA 402 straipsnį (dėl įgaliojimų dėl renkamų numerių registratorių ir gaunamų skambučių sekiklių) ir remiantis NSR masiškai rinkti duomenis konkrečiai draudžiama – vietoj to reikalaujama taikyti konkrečias atrankos sąlygas ⁽²⁸¹⁾.
- (149) Kad galėtų vykdyti tradicinį individualizuotą elektroninį stebėjimą (pagal FISA 105 straipsnį), žvalgybos agentūros turi pateikti prašymą FISC, kuriame nurodomi faktai ir aplinkybės, kuriais remiamasi siekiant pagrįsti įsitikinimą, kad yra tikėtina priežastis manyti, jog užsienio valstybė arba užsienio valstybės agentas naudojasi arba ketina naudotis ta priemone ⁽²⁸²⁾. FISC, be kita ko, įvertins, ar, remiantis pateiktais faktais, yra tikėtina priežastis manyti, kad iš tikrųjų taip yra ⁽²⁸³⁾.
- (150) Norint pagal FISA 301 straipsnį atlikti patalpų ar turto kratą, per kurią numatoma patikrinti, konfiskuoti ar pan. informaciją, medžiagą ar turtą (pvz., kompiuterinį įrenginį), būtina pateikti prašymą, kad FISC išduotų orderį ⁽²⁸⁴⁾. Tokiame prašyme, *inter alia*, turi būti įrodyta, jog yra tikėtina priežastis manyti, kad kratos objektas yra užsienio valstybė arba užsienio valstybės agentas, kad patalpoje ar turto vietoje, kurių kratą numatoma atlikti, yra užsienio žvalgybos informacijos ir kad patalpa, kurios kratą numatoma atlikti, priklauso užsienio valstybei (ar jos agentui), yra jos (jo) naudojama, valdoma arba jai (jam) ar jos (jo) perduodama ⁽²⁸⁵⁾.
- (151) Taip pat norint įrengti renkamų numerių registratorius arba gaunamų skambučių sekiklius (pagal FISA 402 straipsnį), reikia pateikti prašymą, kad FISC (arba JAV magistratas) išduotų orderį, ir taikyti konkrečią atrankos sąlygą, t. y. sąlygą, pagal kurią konkrečiai identifikuojamas asmuo, paskyra ir kt. ir kuo labiau, kiek pagrįstai įmanoma, apribojama siekiamos gauti informacijos apimtis ⁽²⁸⁶⁾. Šis įgaliojimas nesusijęs su ryšių turiniu, bet labiau taikomas informacijai apie klientą arba abonentą, kuris naudojasi paslauga (pvz., vardas ir pavardė, adresas, abonto numeris, gautos paslaugos trukmė ir (arba) rūšis, mokėjimo šaltinis ir (arba) būdas).
- (152) FISA 501 straipsnyje ⁽²⁸⁷⁾, pagal kurią leidžiama rinkti viešojo transporto vežėjo (t. y. asmens ar subjekto, už atlygį vežančio žmones ar turtą sausumos, geležinkelių, vandens ar oro transporto priemonėmis), viešosios apgyvendinimo įstaigos (pvz., viešbučio, motelio ar svečių namų), transporto priemonių nuomos įstaigos ar fizinės saugyklos (kurioje suteikiama vietos prekėms ir medžiagoms saugoti arba teikiamos susijusios paslaugos) ⁽²⁸⁸⁾ verslo įrašus, taip pat reikalaujama pateikti prašymą FISC arba magistratui. Tokiame prašyme reikia nurodyti norimus gauti įrašus ir konkrečius bei aiškius faktus, dėl kurių yra priežastis manyti, kad asmuo, su kuriuo susiję įrašai, yra užsienio subjektas arba užsienio valstybės agentas ⁽²⁸⁹⁾.
- (153) Galiausiai, pagal įvairius įstatymus leidžiama naudoti NSR, o pagal NSR leidžiama tyrimus atliekančioms agentūroms iš tam tikrų subjektų (pvz., finansų įstaigų, kredito informaciją teikiančių agentūrų, elektroninių ryšių teikėjų) gauti tam tikrą informaciją (neįskaitant ryšių turinio), pateikiamą kredito ataskaitose, finansiniuose įrašuose ir elektroniniuose abonentų bei sandorių įrašuose ⁽²⁹⁰⁾. NSR įstatymu, pagal kurią leidžiama prieiga prie elektroninių ryšių, gali naudotis tik FTB, taip pat pagal jį reikalaujama, kad prašymuose būtų nurodoma sąlyga, pagal kurią konkrečiai identifikuojamas asmuo, subjektas, telefono numeris arba paskyra, ir patvirtinama, kad informacija yra svarbi įgaliojamam nacionalinio saugumo tyrimui, siekiant užtikrinti apsaugą nuo tarptautinio terorizmo arba slaptos žvalgybos veiklos ⁽²⁹¹⁾. NSR gavėjai turi teisę jį ginčyti teisme ⁽²⁹²⁾.

⁽²⁸¹⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1842 straipsnio c dalies 3 punktą ir, kiek tai susiję su NSR, JAV kodekso 12 antraštinės dalies 3414 straipsnio a dalies 2 punktą, JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1681u straipsnis, JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1681v straipsnio a dalis ir JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2709 straipsnio a dalis.

⁽²⁸²⁾ Užsienio valstybės agentais gali būti laikomi ne JAV piliečiai, dalyvaujantys tarptautinio terorizmo arba tarptautinio masinio naikinimo ginklų platinimo veikloje (įskaitant parengiamąją veiklą) (JAV 50 antraštinės dalies 1801 straipsnio b dalies 1 punktą).

⁽²⁸³⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1804 straipsnis. Dėl atrankos sąlygų pasirinkimo taip pat žr. 1841 straipsnio 4 punktą.

⁽²⁸⁴⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1821 straipsnio 5 punktą.

⁽²⁸⁵⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1823 straipsnio a dalis.

⁽²⁸⁶⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1842 straipsnis su 1841 straipsnio 2 punktu ir 18 antraštinės dalies 3127 straipsnis.

⁽²⁸⁷⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1862 straipsnis.

⁽²⁸⁸⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1861–1862 straipsniai.

⁽²⁸⁹⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1862 straipsnio b dalis.

⁽²⁹⁰⁾ JAV kodekso 12 antraštinės dalies 3414 straipsnis, JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1681u–1681v straipsniai ir JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2709 straipsnis.

⁽²⁹¹⁾ JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2709 straipsnio b dalis.

⁽²⁹²⁾ Pvz., JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2709 straipsnio d dalis.

3.2.1.3. Tolesnis surinktos informacijos naudojimas

- (154) Tvarkant JAV žvalgybos agentūrų signalų žvalgybos būdu surinktus asmens duomenis taikomos įvairios apsaugos priemonės.
- (155) Pirmą, kiekviena žvalgybos agentūra privalo užtikrinti pakankamą duomenų saugumą ir neleisti leidimo neturintiems asmenims susipažinti su signalų žvalgybos būdu surinktais asmens duomenimis. Šiuo atžvilgiu įvairiose priemonėse, įskaitant įstatymus, gaires ir standartus, išsamiau apibrėžiami nustatyti minimalūs informacijos saugumo reikalavimai (pvz., daugiaveiksnis tapatumo nustatymas, šifravimas ir kt.)⁽²⁹³⁾. Galimybė susipažinti su surinktais duomenimis turi būti suteikiama tik įgaliotiems, mokymus baigusiems darbuotojams, kuriems reikia žinoti informaciją, kad galėtų vykdyti savo užduotis⁽²⁹⁴⁾. Apskritai žvalgybos agentūros turi rengti tinkamus mokymus savo darbuotojams, be kita ko, apie pranešimo apie įstatymų (įskaitant VP 14086) pažeidimus ir tų pažeidimų nagrinėjimo procedūras⁽²⁹⁵⁾.
- (156) Antra, žvalgybos agentūros privalo laikytis žvalgybos bendruomenės tikslumo ir objektyvumo standartų, visų pirma susijusių su duomenų kokybės ir patikimumo užtikrinimu, alternatyvių informacijos šaltinių apsvaistymu ir objektyvumu atliekant analizę⁽²⁹⁶⁾.
- (157) Trečia, dėl duomenų saugojimo VP 14086 aiškiai nurodoma, kad ne JAV piliečių asmens duomenims taikomi tokie pat saugojimo laikotarpiai kaip ir JAV piliečių duomenims,⁽²⁹⁷⁾. Žvalgybos agentūros privalo nustatyti konkrečius saugojimo laikotarpius ir (arba) veiksnus, į kuriuos reikia atsižvelgti nustatant taikomų saugojimo laikotarpių trukmę (pvz., ar informacija yra nusikaltimo įrodymas; ar informacija yra užsienio žvalgybos informacija; ar informacija reikalinga siekiant apsaugoti asmenų ar organizacijų, įskaitant tarptautinio terorizmo aukas ar taikinius, saugumą), kurie nustatyti įvairiose teisinėse priemonėse⁽²⁹⁸⁾.
- (158) Ketvirta, signalų žvalgybos būdu surinktų asmens duomenų platinimui taikomos specialios taisyklės. Paprastai ne JAV piliečių asmens duomenys gali būti platinami tik jei jie apima tos pačios rūšies informaciją, kuri gali būti platinama apie JAV piliečius, pvz., informaciją, reikalingą asmens ar organizacijos (pvz., tarptautinių teroristinių organizacijų taikinių, aukų ar įkaitų) saugumui užtikrinti⁽²⁹⁹⁾. Be to, asmens duomenys negali būti platinami vien dėl asmens pilietybės ar gyvenamosios valstybės arba siekiant apeiti VP 14086 reikalavimus⁽³⁰⁰⁾. JAV valdžios

⁽²⁹³⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies iii punkto B papunkčio 1 dalis. Taip pat žr. Nacionalinio saugumo akto VIII antraštinę dalį (kurioje pateikiami išsamūs reikalavimai dėl teisės susipažinti su įslaptinta informacija), VP 12333 1.5 skirsnį (kuriame reikalaujama, kad žvalgybos bendruomenės agentūrų vadovai laikytųsi dalijimosi informacija ir saugumo gairių, informacijos privatumo ir kitų teisių reikalavimų), Nacionalinio saugumo direktivą Nr. 42 dėl nacionalinio saugumo telekomunikacijų ir informacinių sistemų saugumo nacionalinės politikos (pagal kurią Nacionalinių saugumo sistemų komitetui pavedama vykdomiesiems departamentams ir agentūroms teikti nacionalinių saugumo sistemų saugumo gaires), ir Nacionalinio saugumo memorandumą Nr. 8 dėl Nacionalinio saugumo, Gynybos departamento ir žvalgybos bendruomenės sistemų kibernetinio saugumo didinimo (kuriame nustatomi terminai ir gairės, kaip bus įgyvendinami nacionalinių saugumo sistemų kibernetinio saugumo reikalavimai, įskaitant daugiaveiksnį tapatumo nustatymą, šifravimą, debesijos technologijas ir grėsmės galiniuose įrenginiuose aptikimo paslaugas).

⁽²⁹⁴⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies iii punkto B papunkčio 2 dalis. Be to, su asmens duomenimis, dėl kurių saugojimo nebuvo priimtas galutinis sprendimas, galima susipažinti tik siekiant priimti ar pagrįsti tokį sprendimą arba atlikti leidžiamas administracines, bandymų, kūrimo, saugumo ar priežiūros funkcijas (VP 14086 2 straipsnio c dalies iii punkto B papunkčio 3 dalis).

⁽²⁹⁵⁾ VP 14086 2 straipsnio d dalies ii punktas.

⁽²⁹⁶⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies iii punkto C papunktis.

⁽²⁹⁷⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies iii punkto A papunkčio 2 dalies a–c punktai. Apskritai kiekviena agentūra turi nustatyti politiką ir procedūras, kad kuo mažiau platintų ir saugotų signalų žvalgybos būdu surinktų asmens duomenų (VP 14086 2 straipsnio c dalies iii punkto A papunktis).

⁽²⁹⁸⁾ Žr., pvz., 2015 finansinių metų Žvalgybos įgaliojimų akto 309 straipsnį; atskirų žvalgybos agentūrų pagal FISA 702 straipsnį priimtas ir FISC patvirtintas duomenų kiekio mažinimo procedūras; generalinio prokuroro ir FRA patvirtintas procedūras (pagal kurį reikalaujama, kad JAV federalinės agentūros, įskaitant nacionalines saugumo agentūras, nustatytų savo įrašų saugojimo laikotarpius, o juos turi patvirtinti Nacionalinė archyvų ir įrašų administracija).

⁽²⁹⁹⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies iii punkto A papunkčio 1 dalies a punktas ir 5 dalies d punktas kartu su VP 12333 2.3 skirsniu.

⁽³⁰⁰⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies iii punkto A papunkčio 1 dalies b ir e punktai.

sektoriuje informacija gali būti platinama tik jei įgaliotas ir mokymus baigęs asmuo pagrįstai mano, kad gavėjui reikia žinoti tą informaciją ⁽³⁰¹⁾ ir jis ją tinkamai apsaugos ⁽³⁰²⁾. Siekiant nustatyti, ar asmens duomenys gali būti platinami JAV valdžios sektoriui nepriklausantiems gavėjams (įskaitant užsienio vyriausybę ar tarptautinę organizaciją), būtina atsižvelgti į platinimo tikslą, platinamų duomenų pobūdį ir apimtį, taip pat į žalingo poveikio atitinkamam (-iems) asmeniui (-ims) galimybę ⁽³⁰³⁾.

- (159) Galiausiai, be kita ko, siekiant palengvinti taikomų teisinių reikalavimų laikymosi priežiūrą ir veiksmingą teisių gynimą, pagal VP 14086 kiekviena žvalgybos agentūra privalo saugoti atitinkamus dokumentus apie signalų žvalgybos duomenų rinkimą. Dokumentacijos reikalavimai apima tokius elementus kaip faktinis pagrindas, kuriuo remiantis vertinama, ar konkreti duomenų rinkimo veikla yra būtina siekiant įgyvendinti patvirtintą žvalgybos prioritetą ⁽³⁰⁴⁾.
- (160) Be pirmiau minėtų VP 14086 numatytų apsaugos priemonių, taikomų naudojant informaciją, surinktą vykdant signalų žvalgybą, visoms JAV žvalgybos agentūroms taikomi bendresnio pobūdžio reikalavimai dėl tikslo apibrėžimo, duomenų kiekio mažinimo, tikslumo, saugumo, saugojimo ir platinimo, visų pirma pagal VBT aplinkraštį Nr. A-130, E. valdžios aktą, Federalinių registrų aktą (žr. 101–106 konstatuojamąsias dalis) ir Nacionalinių saugumo sistemų komiteto (CNSS) gaires ⁽³⁰⁵⁾.

3.2.2. Priežiūra

- (161) JAV žvalgybos agentūrų veiklą prižiūri įvairios įstaigos.
- (162) Pirma, VP 14086 reikalaujama, kad kiekviena žvalgybos agentūra turėtų vyresnius teisės, priežiūros ir atitikties užtikrinimo pareigūnus, kurie užtikrintų, kad būtų laikomasi taikomų JAV teisės aktų ⁽³⁰⁶⁾. Visų pirma jie turi vykdyti periodinę signalų žvalgybos veiklos priežiūrą ir užtikrinti, kad bet koks reikalavimų nesilaikymas būtų ištaisytas. Žvalgybos agentūros privalo tokiems pareigūnams sudaryti sąlygas susipažinti su visa aktualia informacija, kad jie galėtų vykdyti priežiūros funkcijas, ir negali imtis veiksmų, kurie jiems trukdytų vykdyti priežiūros veiklą arba tokiais veiksmais darytų nederamą įtaką ⁽³⁰⁷⁾. Be to, apie visus už priežiūrą atsakingo pareigūno ar bet kurio kito darbuotojo nustatytus reikšmingus reikalavimų nesilaikymo incidentus ⁽³⁰⁸⁾ turi būti nedelsiant pranešama žvalgybos agentūros vadovui ir Nacionalinės žvalgybos direktoriui, o šie turi užtikrinti, kad būtų imtasi visų būtinų veiksmų siekiant ištaisyti padėtį ir neleisti, kad reikšmingas reikalavimų nesilaikymo incidentas pasikartotų ⁽³⁰⁹⁾.
- (163) Šią priežiūros funkciją vykdo pareigūnai, kuriems pavesta rūpintis, kad būtų laikomasi reikalavimų, taip pat privatumo ir piliečių laisvių apsaugos pareigūnai ir generaliniai inspektoriai ⁽³¹⁰⁾.

⁽³⁰¹⁾ Pvz., AGG-DOM numatoma, kad FTB gali platinti informaciją, jeigu gavėjui reikia ją žinoti, kad jis galėtų įvykdyti savo užduotį arba apsaugoti visuomenę.

⁽³⁰²⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies iii punkto A papunkčio 1 dalies c punktas. Žvalgybos agentūros gali, pavyzdžiui, platinti informaciją aplinkybėmis, susijusiomis su nusikalstamų veikų tyrimu arba su nusikaltimu, be kita ko, pavyzdžiui, platinti išpėjimus apie grasinimus nužudyti, sunkiai fiziškai sužaloti ar pagrobtį asmenis; platinti informaciją apie kibernetines grėsmes, incidentus ar reagavimo į įsibrovimą priemones ir informuoti aukas arba įspėti asmenis, kurie gali tapti nusikaltimų aukomis.

⁽³⁰³⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies iii punkto A papunkčio 1 dalies d punktas.

⁽³⁰⁴⁾ VP 14086 2 straipsnio c dalies iii punkto E papunktis.

⁽³⁰⁵⁾ Žr. CNSS politiką Nr. 22 „Kibernetinio saugumo rizikos valdymo politika“ ir CNSS instrukciją Nr. 1253, kurioje pateikiamos išsamios gairės dėl nacionalinių saugumo sistemų saugumo priemonių.

⁽³⁰⁶⁾ VP 14086 2 straipsnio d dalies i punkto A–B papunkčiai.

⁽³⁰⁷⁾ VP 14086 2 straipsnio d dalies i punkto B–C papunkčiai.

⁽³⁰⁸⁾ T. y. sisteminis arba tyčinis taikomų JAV teisės aktų nesilaikymas, dėl kurio gali būti suabejota žvalgybos bendruomenės subjekto reputacija ar sąžiningumu arba kitaip kvestionuojamas žvalgybos bendruomenės veiklos deramumas, be kita ko, atsižvelgiant į bet koki reikšmingą poveikį atitinkamo (-ių) asmens (-ų) su privatumu ir piliečių laisvėmis susijusiems interesams; žr. VP 14086 5 straipsnio I dalį.

⁽³⁰⁹⁾ VP 14086 2 straipsnio d dalies iii punktas.

⁽³¹⁰⁾ VP 14086 2 straipsnio d dalies i punkto B papunktis.

- (164) Kaip ir baudžiamosios teisėsaugos institucijose, privatumo ir piliečių laisvių apsaugos pareigūnai veikia ir visose žvalgybos agentūrose⁽³¹¹⁾. Šių pareigūnų įgaliojimai paprastai apima procedūrų priežiūrą siekiant užtikrinti, kad atitinkamas departamentas ar agentūra tinkamai atsižvelgtų į privatumo ir piliečių laisvių aspektus ir nustatytų tinkamas procedūras, kaip turi būti nagrinėjami asmenų, manančių, kad jų privatumas arba piliečių laisvės buvo pažeisti, skundai (o kai kuriais atvejais, panašiai kaip ir ODNI, jie gali turėti įgaliojimus skundus tirti patys⁽³¹²⁾). Žvalgybos agentūrų vadovai turi užtikrinti, kad privatumo ir piliečių laisvių apsaugos pareigūnai turėtų išteklių savo įgaliojimams vykdyti, galėtų naudotis visa medžiaga ir darbuotojų paslaugomis, reikalingais jų funkcijoms vykdyti, ir būtų informuojami apie siūlomus politikos pakeitimus ir dėl tokių pakeitimų su jais būtų konsultuojamasi⁽³¹³⁾. Privatumo ir piliečių laisvių apsaugos pareigūnai periodiškai teikia ataskaitas Kongresui ir PCLOB, be kita ko, nurodydami departamento ar agentūros gautų skundų skaičių ir pobūdį, taip pat tokių skundų nagrinėjimo, atliktų peržiūrų bei tyrimų ir pareigūno vykdytos veiklos poveikio santrauką⁽³¹⁴⁾.
- (165) Antra, kiekviena žvalgybos agentūra turi nepriklausomą generalinį inspektorių, be kita ko, atsakingą už užsienio žvalgybos veiklos priežiūrą. Taigi ODNI struktūroje veikia žvalgybos bendruomenės Generalinio inspektoriaus tarnyba, turinti plačią jurisdikciją visai žvalgybos bendruomenei ir įgaliojimus tirti skundus ar informaciją, susijusius su įtariamu neteisėtu elgesiu ar piktnaudžiavimu įgaliojimais, kiek tai susiję su ODNI ir (arba) žvalgybos bendruomenės programomis ir veikla⁽³¹⁵⁾. Kaip ir baudžiamosios teisėsaugos institucijose (žr. 109 konstatuojamąją dalį), tokie generaliniai inspektoriai yra teisiškai nepriklausomi⁽³¹⁶⁾ ir atsakingi už auditą ir tyrimus, susijusius su nacionalinės žvalgybos tikslais atitinkamos agentūros vykdomomis programomis ir operacijomis, be kita ko, dėl piktnaudžiavimo teise ar teisės pažeidimo⁽³¹⁷⁾. Jie turi galimybę susipažinti su visais įrašais, ataskaitomis, audito

⁽³¹¹⁾ Žr. JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee-1 straipsnį. Tai yra, pvz., Valstybės departamentas, Teisingumo departamentas, Vidaus saugumo departamentas, Gynybos departamentas, NSA, CŽA, FTB ir ODNI.

⁽³¹²⁾ Žr. VP 14086 3 straipsnio c dalį.

⁽³¹³⁾ JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee-1 straipsnio d dalis.

⁽³¹⁴⁾ Pavyzdžiui, iš NSA Piliečių laisvių, privatumo ir skaidrumo tarnybos 2021 m. sausio mėn.–2021 m. birželio mėn. ataskaitos matyti, kad ji atliko 591 peržiūrą dėl poveikio piliečių laisvėms ir privatumui įvairiomis aplinkybėmis, pvz., susijusiomis su duomenų rinkimo veikla, dalijimosi informacija tvarka ir sprendimais, sprendimais dėl duomenų saugojimo ir kt., atsižvelgdama į įvairius veiksnius, pvz., su veikla susijusios informacijos kiekį ir rūšį, susijusius asmenis, duomenų paskirtį ir numatomą naudojimą, taikomas apsaugos priemonės galimai rizikai privatumui mažinti ir kt. (https://media.defense.gov/2022/Apr/11/2002974486/-1/-1/1/REPORT%207_CLPT%20JANUARY%20-%20JUNE%202021%20_FINAL.PDF). Taip pat CŽA Privatumo ir piliečių laisvių apsaugos tarnybos 2019 m. sausio–birželio mėn. ataskaitose pateikiama informacijos apie tarnybos vykdytą priežiūros veiklą, pvz., peržiūrą, kaip laikomasi generalinio prokuroro gairių pagal VP 12333 informacijos saugojimo ir platinimo srityse, PPD 28 įgyvendinimo gairių ir reikalavimų nustatyti ir šalinti duomenų saugumo pažeidimus, taip pat asmeninės informacijos naudojimo ir tvarkymo peržiūrą (<https://www.cia.gov/static/9d762fbef6669c7e6d7f17e227fad82c/2019-Q1-Q2-CIA-OPCL-Semi-Annual-Report.pdf>).

⁽³¹⁵⁾ Šį generalinį inspektorių skiria Prezidentas Senatui patvirtinus ir gali atleisti tik Prezidentas.

⁽³¹⁶⁾ Generalinių inspektorių postas yra užtikrintas ir juos gali atleisti tik Prezidentas, kuris privalo Kongresui raštu nurodyti tokio atleidimo priežastis. Tai nebūtinai reiškia, kad jie gali visiškai nepaisyti nurodymų. Tam tikrais atvejais departamento vadovas gali drausti generaliniam inspektoriui pradėti, vykdyti arba užbaigti auditą ar tyrimą, jeigu manoma, kad tai būtina siekiant apsaugoti svarbius nacionalinius (saugumo) interesus. Tačiau pasinaudojus šiuo įgaliojimu būtina informuoti Kongresą ir tuo remiantis atitinkamas direktorius gali būti laikomas atsakingu. Žr., pvz., 1978 m. Generalinių inspektorių akto 8 straipsnį (dėl Gynybos departamento), 8E straipsnį (dėl Teisingumo departamento), 8G straipsnio d dalies 2 punkto A ir B papunkčius (dėl NSA), JAV kodekso 50 antraštinės dalies 403q straipsnio b dalį (dėl CŽA); 2010 finansinių metų Žvalgybos įgaliojimų akto 405 straipsnio f dalį (dėl žvalgybos bendruomenės).

⁽³¹⁷⁾ 1978 m. Generalinių inspektorių aktas su pakeitimais, Oficialusis leidinys Nr. L 117/108, 2022 m. balandžio 8 d. Pavyzdžiui, kaip paaiškinta jo pusmečio ataskaitose Kongresui, apimančiose laikotarpį nuo 2021 m. balandžio 1 d. iki 2022 m. kovo 31 d., NSA generalinis inspektorius įvertino pagal VP 12333 surinktos JAV piliečių informacijos tvarkymą, signalų žvalgybos duomenų ištrynimo procesą, NSA naudojamą automatinę asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo priemonę, taip pat dokumentų ir užklausų teikimo taisyklių laikymąsi pagal FISA 702 straipsnį ir pateikė keletą susijusių rekomendacijų (žr. <https://oig.nsa.gov/Portals/71/Reports/SAR/NSA%20OIG%20SAR%20-%20APR%202021%20-%20SEP%202021%20-%20UNCLASSIFIED.pdf?ver=1wtrthntGdfEb-EKTOm3gg%3d%3d,p.5-8> ir <https://oig.nsa.gov/Portals/71/Images/NSAOIGMAR2022.pdf?ver=jbq2rCrf00HJ9qDXGHqHLw%3d%3d&timestamp=1657810395907,p.10-13>). Taip pat žr. žvalgybos bendruomenės generalinio inspektoriaus neseniai atliktus auditus ir tyrimus dėl informacijos saugumo ir neleidžiamo įslaptintos nacionalinio saugumo informacijos atskleidimo (https://www.dni.gov/files/ICIG/Documents/Publications/Semiannual%20Report/2021/ICIG_Semiannual_Report_April_2021_to_September_2021.pdf), p. 8, 11 ir https://www.dni.gov/files/ICIG/Documents/News/ICIGNews/2022/Oct21_SAR/Oct%202021-Mar%202022%20ICIG%20SAR_Unclass_FINAL.pdf, p. 19–20.

medžiaga, peržiūrų medžiaga, dokumentais, užrašais, rekomendacijomis ar kita susijusia medžiaga, prireikus remdamiesi potvarkiu, be to, gali priimti parodymus⁽³¹⁸⁾. Generaliniai inspektoriai įtariamų baudžiamųjų pažeidimų atvejus perduoda baudžiamajam persekiojimui ir agentūrų vadovams teikia rekomendacijas dėl taisomųjų veiksmų⁽³¹⁹⁾. Nors jų rekomendacijos neprivalomos, jų ataskaitos, be kita ko, dėl tolesnių veiksmų (arba neveikimo)⁽³²⁰⁾, paprastai skelbiamos viešai ir siunčiamos Kongresui, o šis tuo pagrindu gali vykdyti savo priežiūros funkciją (žr. 168 ir 169 konstatuojamąsias dalis)⁽³²¹⁾.

(166) Trečia, Prezidento žvalgybos patariamąjoje taryboje (PIAB) įsteigta Žvalgybos priežiūros valdyba (IOB) prižiūri, kaip JAV žvalgybos institucijos laikosi Konstitucijos ir visų taikomų taisyklių⁽³²²⁾. PIAB yra Prezidento vykdomosios tarnybos patariamasis organas, kurį sudaro 16 narių, Prezidento skiriamų ne iš JAV vyriausybės. IOB sudaro daugiausia penki nariai, Prezidento skiriami iš PIAB narių. Pagal VP 12333⁽³²³⁾ visų žvalgybos agentūrų vadovai privalo pranešti IOB apie bet kokią žvalgybos veiklą, jei yra priežasčių manyti, kad ji gali būti neteisėta arba prieštarauti vykdomajam potvarkiui ar Prezidento direktyvai. Siekiant užtikrinti, kad IOB galėtų susipažinti su informacija, kurios reikia jos funkcijoms vykdyti, VP 13462 nurodoma Nacionalinės žvalgybos direktoriui ir žvalgybos agentūrų vadovams teikti visą informaciją ir pagalbą, kurios, IOB nuomone, reikia jos funkcijoms vykdyti, kiek tai leidžiama pagal įstatymus⁽³²⁴⁾. IOB savo ruožtu privalo informuoti Prezidentą apie žvalgybos veiklą, kuria, jos nuomone, gali būti pažeidžiama JAV teisė (įskaitant vykdomuosius potvarkius), o generalinis prokuroras, Nacionalinės žvalgybos direktorius ar žvalgybos agentūros vadovas į tai deramai neatsižvelgia⁽³²⁵⁾. Be to, apie galimus baudžiamosios teisės pažeidimus IOB privalo informuoti generalinį prokurorą.

(167) Ketvirta, žvalgybos agentūras prižiūri PCLOB. Pagal PCLOB steigimo sutartį jai patikėta atsakomybė kovos su terorizmu politikos ir jos įgyvendinimo srityje, siekiant apsaugoti privatumą ir piliečių laisves. Peržiūrdama žvalgybos agentūrų veiksmus, ji gali susipažinti su visais aktualiais agentūros įrašais, ataskaitomis, audito medžiaga, peržiūrų medžiaga, dokumentais, užrašais ir rekomendacijomis, įskaitant išlaptintą informaciją, rengti pokalbius ir išklausti parodymus⁽³²⁶⁾. Ji gauna ataskaitas iš kelių federalinių departamentų ar agentūrų piliečių laisvių ir privatumo apsaugos pareigūnų⁽³²⁷⁾, gali teikti rekomendacijas vyriausybei ir žvalgybos agentūroms ir reguliariai teikia ataskaitas Kongreso komitetams ir Prezidentui⁽³²⁸⁾. Valdybos ataskaitos, įskaitant ataskaitas Kongresui, turi būti kuo plačiau skelbiamos viešai⁽³²⁹⁾. PCLOB paskelbė keletą priežiūros ir tolesnių veiksmų ataskaitų, įskaitant pagal FISA 702 straipsnį vykdomų programų ir privatumo apsaugos tomis aplinkybėmis analizės, taip pat PPD 28 ir VP 12333 įgyvendinimo ataskaitas⁽³³⁰⁾. PCLOB taip pat įpareigota vykdyti konkrečias priežiūros

⁽³¹⁸⁾ Žr. 1978 m. Generalinių inspektorių akto 6 straipsnį.

⁽³¹⁹⁾ Žr. ten pat, 4 straipsnį ir 6 straipsnio 5 dalį.

⁽³²⁰⁾ Dėl tolesnių veiksmų, susijusių su generalinių inspektorių ataskaitomis ir rekomendacijomis, žr., pvz., atsakymą į Teisingumo departamento generalinio inspektoriaus ataskaitą, kurioje nustatyta, kad FTB 2014–2019 m. teikdamas prašymus FISC elgėsi nepakankamai skaidriai, todėl buvo imtasi reformų, kuriomis FTB siekiama pagerinti reikalavimų laikymąsi, priežiūrą ir atskaitomybę (pvz., FTB direktorius nurodė imtis daugiau nei 40 taisomųjų veiksmų, įskaitant 12 konkrečiai FISA procesui skirtų taisomųjų veiksmų, susijusių su dokumentavimu, priežiūra, bylų tvarkymu, mokymu ir auditu) (žr. <https://www.justice.gov/opa/pr/department-justice-and-federal-bureau-investigation-announce-critical-reforms-enhance> ir <https://oig.justice.gov/reports/2019/o20012.pdf>). Taip pat žr., pvz., Teisingumo departamento generalinio inspektoriaus atliktą auditą dėl FTB generalinio patarėjo tarnybos vaidmens ir atsakomybės prižiūrėti, kaip laikomasi taikomų teisės aktų, politikos ir procedūrų, susijusių su FTB nacionalinio saugumo veikla, ir 2 priedėlio, į kurį įtrauktas FTB raštas, kuriame pritariama visoms rekomendacijoms. Šiuo atžvilgiu 3 priedėlyje apžvelgiami tolesni veiksmai ir pateikiama informacija, kurią generalinis inspektorius reikalavo pateikti FTB, kad galėtų užbaigti savo rekomendacijų įgyvendinimą (<https://oig.justice.gov/sites/default/files/reports/22-116.pdf>).

⁽³²¹⁾ Žr. 1978 m. Generalinių inspektorių akto 4 straipsnio 5 dalį ir 5 straipsnį.

⁽³²²⁾ Žr. VP 13462.

⁽³²³⁾ Žr. VP 12333 1.6 straipsnio c dalį.

⁽³²⁴⁾ VP 13462 8 straipsnio a dalis.

⁽³²⁵⁾ VP 13462 6 straipsnio b dalis.

⁽³²⁶⁾ JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee straipsnio g dalis.

⁽³²⁷⁾ Žr. JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee-1 straipsnio f dalies 1 punkto A papunkčio iii dalį. Be kita ko, bent iš Teisingumo departamento, Gynybos departamento, Vidaus saugumo departamento, Nacionalinės žvalgybos direktoriaus ir Centrinės žvalgybos agentūros, taip pat bet kurio kito departamento, agentūros arba vykdomosios valdžios subjekto, kurį PCLOB paskyrė kaip tinkamą veikti tam tikroje srityje.

⁽³²⁸⁾ JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee straipsnio e dalis.

⁽³²⁹⁾ JAV kodekso 42 antraštinės dalies 2000ee straipsnio f dalis.

⁽³³⁰⁾ Pateikiama adresu <https://www.pclob.gov/Oversight>.

funkcijas, susijusias su VP 14086 įgyvendinimu, visų pirma peržiūrėti, ar agentūros procedūros atitinka vykdomąjį potvarkį (žr. 126 konstatuojamąją dalį), ir įvertinti, ar tinkamai veikia teisių gynimo mechanizmas (žr. 194 konstatuojamąją dalį).

- (168) Penkta, be vykdomosios valdžios priežiūros mechanizmų, už visos JAV užsienio žvalgybos veiklos priežiūrą taip pat atsakingi konkretūs JAV Kongreso komitetai (Atstovų Rūmų ir Senato žvalgybos ir teismų komitetai). Šių komitetų nariai gali susipažinti su įslaptinta informacija, taip pat su žvalgybos metodais ir programomis ⁽³³¹⁾. Komitetai vykdo priežiūros funkcijas įvairiais būdais, visų pirma rengdami posėdžius, vykdydami tyrimus, peržiūras ir teikdami ataskaitas ⁽³³²⁾.
- (169) Kongreso komitetai be kita ko, iš generalinio prokuroro, Nacionalinės žvalgybos direktoriaus, žvalgybos agentūrų ir kitų priežiūros įstaigų (pvz., generalinių inspektorių) reguliariai gauna ataskaitas dėl žvalgybos veiklos (žr. 164 ir 165 konstatuojamąsias dalis). Visų pirma, pagal Nacionalinio saugumo aktą „Prezidentas užtikrina, kad Kongreso žvalgybos komitetai būtų išsamiai ir laiku informuojami apie Jungtinių Amerikos Valstijų žvalgybos veiklą, įskaitant visus numatomus reikšmingus žvalgybos veiksmus, kaip reikalaujama pagal šį straipsnio punktą“ ⁽³³³⁾. Be to, „Prezidentas užtikrina, kad Kongreso žvalgybos komitetams nedelsiant būtų pranešama apie bet kokią neteisėtą žvalgybos veiklą, taip pat apie visus taisomuosius veiksmus, kurių buvo imtasi arba kurių planuojama imtis dėl tokios neteisėtos veiklos“ ⁽³³⁴⁾.
- (170) Be to, papildomų ataskaitų teikimo reikalavimų kyla iš konkrečių įstatymų. Visų pirma, FISA reikalaujama, kad generalinis prokuroras „išsamiai informuotų“ Senato ir Atstovų Rūmų žvalgybos ir teismų komitetus apie vyriausybės veiklą pagal tam tikrus FISA straipsnius ⁽³³⁵⁾. Jame taip pat reikalaujama, kad vyriausybė pateiktų Kongreso komitetams visų FISC arba FISCR sprendimų, nutarčių ar nuomonių, kuriose pateikiamas FISA nuostatų „reikšmingas vertinimas ar aiškinimas“, kopijas. Stebėjimo pagal FISA 702 straipsnį parlamentinė priežiūra vykdoma žvalgybos ir teismų komitetams teikiant pagal įstatymą reikalaujamas ataskaitas, taip pat reguliariai rengiant informacinius susirinkimus ir posėdžius. Tai apima generalinio prokuroro pusmečio ataskaitas, kuriose aprašomas FISA 702 straipsnio taikymas ir prie kurių pridedami patvirtinamieji dokumentai, be kita ko, Teisingumo departamento ir ODNI reikalavimų laikymosi ataskaitos ir bet kokių reikalavimų nesilaikymo incidentų aprašymas ⁽³³⁶⁾, taip pat atskiras generalinio prokuroro ir Nacionalinės žvalgybos direktoriaus atliekamas pusmečio vertinimas, kuriame dokumentuojama, kaip laikomasi asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo ir duomenų kiekio mažinimo procedūrų ⁽³³⁷⁾.

⁽³³¹⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 3091 straipsnis.

⁽³³²⁾ Pavyzdžiui, komitetai rengia teminius posėdžius (žr., pvz., neseniai surengtą Atstovų Rūmų teismų komiteto posėdį dėl nusikaltėlių skaitmeninių paieškos sistemų (<https://judiciary.house.gov/calendar/eventsingle.aspx?EventID=4983>) ir Atstovų Rūmų žvalgybos komiteto posėdį dėl dirbtinio intelekto naudojimo žvalgybos bendruomenėje (<https://docs.house.gov/Committee/Calendar/ByEvent.aspx?EventID=114263>), taip pat, pvz., FTB ir Teisingumo departamento nacionalinio saugumo skyriaus reguliariai rengiamus priežiūros posėdžius (žr. <https://www.judiciary.senate.gov/meetings/08/04/2022/oversight-of-the-federal-bureau-of-investigation>, <https://judiciary.house.gov/calendar/eventsingle.aspx?EventID=4966> ir <https://judiciary.house.gov/calendar/eventsingle.aspx?EventID=4899>). Kaip tyrimo pavyzdį žr. Senato žvalgybos komiteto tyrimą dėl Rusijos kišimosi į 2016 m. JAV rinkimus (žr. <https://www.intelligence.senate.gov/publications/report-select-committee-intelligence-united-states-senate-russian-active-measures>). Dėl ataskaitų teikimo žr., pvz., Senato žvalgybos komiteto ataskaitoje už laikotarpį nuo 2019 m. sausio 4 d. iki 2021 m. sausio 3 d. Senatui pateiktą Komiteto (priežiūros) veiklos apžvalgą, <https://www.intelligence.senate.gov/publications/report-select-committee-intelligence-united-states-senate-covering-period-january-4>.

⁽³³³⁾ Žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 3091 straipsnio a dalies 1 punktą. Šioje nuostatoje įtvirtinti bendrieji reikalavimai, susiję su Kongreso vykdoma priežiūra nacionalinio saugumo srityje.

⁽³³⁴⁾ Žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 3091 straipsnio b dalį.

⁽³³⁵⁾ Žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1808, 1846, 1862, 1871 ir 1881f straipsnius.

⁽³³⁶⁾ Žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1881f straipsnį.

⁽³³⁷⁾ Žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1881a straipsnio l dalies 1 punktą.

- (171) Be to, pagal FISA reikalaujama, kad JAV vyriausybė kasmet Kongresui (ir visuomenei) nurodytų pagal FISA prašomų ir išduotų nutarčių skaičių, taip pat, be kita ko, JAV ir ne JAV piliečių, kurių informaciją norima rinkti, apytikslį skaičių⁽³³⁸⁾. Akte taip pat reikalaujama papildomai viešai nurodyti išduotų NSR skaičių – taip pat tiek dėl JAV, tiek dėl ne JAV piliečių (kartu leidžiama FISA nutarčių ir sertifikatų, taip pat prašymų dėl NSR gavėjams tam tikromis sąlygomis paskelbti skaidrumo ataskaitas)⁽³³⁹⁾.
- (172) Apskritai JAV žvalgybos bendruomenė deda įvairias pastangas, kad užtikrintų savo (užsienio) žvalgybos veiklos skaidrumą. Pavyzdžiui, 2015 m. ODNI priėmė Žvalgybos skaidrumo principus ir Skaidrumo įgyvendinimo planą ir nurodė kiekvienai žvalgybos agentūrai paskirti žvalgybos skaidrumo užtikrinimo pareigūną, kuris skatintų skaidrumą ir vadovautų skaidrumo užtikrinimo iniciatyvoms⁽³⁴⁰⁾. Dėdama šias pastangas, žvalgybos bendruomenė viešai paskelbė ir toliau skelbia išslaptintas politikos, procedūrų, priežiūros ataskaitų, pagal FISA 702 straipsnį ir VP 12333 teikiamų veiklos ataskaitų, FISC sprendimų ir kitos medžiagos dalis, be kita ko, specialiaime ODNI tvarkomame tinklalapyje „IC on the Record“⁽³⁴¹⁾.
- (173) Galiausiai asmens duomenų rinkimą pagal FISA 702 straipsnį prižiūri ne tik 162–168 konstatuojamosiose dalyse nurodytos priežiūros įstaigos, bet ir FISC⁽³⁴²⁾. Pagal FISC darbo tvarkos taisyklių 13 taisyklę už reikalavimų laikymąsi atsakingi JAV žvalgybos agentūrų pareigūnai privalo apie visus su asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo, duomenų kiekio mažinimo ir užklausų teikimo procedūromis susijusius FISA 702 straipsnio pažeidimus pranešti Teisingumo departamentui ir ODNI, o šie apie tai praneša FISC. Be to, Teisingumo departamentas ir ODNI kas pusmetį FISC teikia bendras priežiūros vertinimo ataskaitas, kuriose nurodomos asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo atitikties tendencijos; pateikiama statistinių duomenų; apibūdinamos su reikalavimų laikymusi susijusių incidentų kategorijos; išsamiai apibūdinamos priežastys, dėl kurių įvyko tam tikri su reikalavimų laikymusi susiję incidentai, ir nurodomos priemonės, kurių ėmėsi žvalgybos agentūros, kad tokie atvejai nesikartotų⁽³⁴³⁾.
- (174) Prireikus (pvz., nustačius asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo procedūrų pažeidimų) Teismas gali nurodyti atitinkamai žvalgybos agentūrai imtis taisomųjų veiksmų⁽³⁴⁴⁾. Atitinkamos teisių gynimo priemonės gali būti įvairios – nuo individualių iki struktūrinių priemonių, pvz., nuo duomenų gavimo nutraukimo ir neteisėtai gautų duomenų ištrynimo iki duomenų rinkimo praktikos pakeitimo, įskaitant gaires ir darbuotojų mokymus⁽³⁴⁵⁾. Be to, atlikdamas metinę pagal 702 straipsnį išduodamų sertifikatų peržiūrą FISC apsparsto reikalavimų nesilaikymo

⁽³³⁸⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1873 straipsnio b dalis. Be to, pagal 402 straipsnį „Nacionalinės žvalgybos direktorius, pasikonsultavęs su generaliniu prokuroru, atlieka kiekvieno Užsienio žvalgybos stebėjimo teismo arba Užsienio žvalgybos stebėjimo apeliacinio teismo priimto sprendimo, nutarties arba nuomonės, kurioje pateikiamas reikšmingas bet kurios teisės nuostatos vertinimas ar aiškinimas, įskaitant bet kokią naują ar reikšmingą sąvokos „konkreči atrankos sąlyga“ vertinimą arba aiškinimą, išslaptinimo galimybių peržiūrą (kaip apibrėžta 601 straipsnio e dalyje) ir, atsižvelgdamas į tos peržiūros rezultatus, kiekvieną tokį sprendimą, nutartį ar nuomonę kuo išsamiau paskelbia viešai“.

⁽³³⁹⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1873 straipsnio b dalies 7 punktą ir 1874 straipsnis.

⁽³⁴⁰⁾ <https://www.dni.gov/index.php/ic-legal-reference-book/the-principles-of-intelligence-transparency-for-the-ic>.

⁽³⁴¹⁾ Žr. „IC on the Record“ adresu <https://icontherecord.tumblr.com/>.

⁽³⁴²⁾ Anksčiau FISC padarė išvadą, kad „Teismui akivaizdu, kad įgyvendinančiosios agentūros, taip pat [ODNI] ir [Teisingumo departamento Nacionalinio saugumo skyrius] skiria daug išteklių savo reikalavimų laikymosi užtikrinimo ir priežiūros pareigoms pagal 702 straipsnį vykdyti. Dažniausiai reikalavimų nesilaikymo atvejai nustatomi nedelsiant ir imamasi tinkamų taisomųjų veiksmų, be kita ko, ištrinama informacija, kuri buvo gauta netinkamai arba kurią pagal taikomas procedūras reikalaujama sunaikinti“. FISA teismas, memorandumo nuomonė ir įsakymas [antraštė redaguota] (2014 m.), skelbiami adresu <https://www.dni.gov/files/documents/0928/FISC%20Memorandum%20Opinion%20and%20Order%2026%20August%202014.pdf>.

⁽³⁴³⁾ Žr., pvz., FISC skirtą Teisingumo departamento ir ODNI FISA 702 straipsnio laikymosi ataskaitą už 2018 m. birželio mėn. – 2018 m. lapkričio mėn., p. 21–65.

⁽³⁴⁴⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1803 straipsnio h dalis. Taip pat žr. PCLOB ataskaitą dėl 702 straipsnio, p. 76. Be to, žr. 2011 m. spalio 3 d. FISC memorandumo nuomonę ir įsakymą kaip įsako pašalinti trūkumus pavyzdį, kuriuo vyriausybei buvo nurodyta per 30 dienų ištaisyti nustatytus trūkumus. Pateikiama adresu <https://www.dni.gov/files/documents/0716/October-2011-Bates-Opinion-and%20Order-20140716.pdf>. Žr. Walton'o rašto 4 skirsnį, p. 10–11. Taip pat žr. 2018 m. spalio 18 d. FISC nuomonę, pateikiamą adresu https://www.intelligence.gov/assets/documents/702%20Documents/declassified/2018_Cert_FISC_Opin_18Oct18.pdf, kaip patvirtinta 2019 m. liepos 12 d. Užsienio žvalgybos priežiūros apeliacinio teismo nuomonėje, pateikiamoje adresu https://www.intelligence.gov/assets/documents/702%20Documents/declassified/2018_Cert_FISCR_Opinion_12Jul19.pdf, kurioje FISC, *inter alia*, nurodė vyriausybei laikytis tam tikrų pranešimo, dokumentavimo ir ataskaitų teikimo FISC reikalavimų.

⁽³⁴⁵⁾ Žr., pvz., FISC memorandumo nuomonę ir įsakymą, p. 76 (2019 m. gruodžio 6 d.) (kuriuos leista viešai skelbti 2020 m. rugsėjo 4 d.), kuriuose FISC nurodė vyriausybei iki 2020 m. vasario 28 d. pateikti raštišką ataskaitą dėl veiksmų, kurių ėmėsi vyriausybė, kad pagerintų ataskaitų, teikiamų pagal FISA 702 straipsnio informavimo nuostatas ir atšauktų dėl reikalavimų laikymosi priežasčių, nustatymo ir pašalinimo procesus, taip pat dėl kitų klausimų. Taip pat žr. VII priedą.

incidentus siekdamas nustatyti, ar pateikti sertifikatai atitinka FISA reikalavimus. Taip pat nustatęs, kad vyriausybės sertifikatai nepakako, be kita ko, dėl konkrečių su reikalavimų laikymusi susijusių incidentų, FISC gali paskelbti vadinamąjį įsaką pašalinti trūkumus, kuriuo reikalaujama, kad vyriausybė per 30 dienų ištaisytų pažeidimą, arba reikalaujama, kad vyriausybė nutrauktų sertifikavimą pagal 702 straipsnį arba jo nepradėtų. Galiausiai FISC vertina nagrinėjant reikalavimų laikymosi problemas pastebėtas tendencijas ir gali pareikalauti pakeisti procedūras arba užtikrinti papildomą priežiūrą ir ataskaitų teikimą, kad būtų atsižvelgta į reikalavimų laikymosi tendencijas ⁽³⁴⁶⁾.

3.2.3. Teisių gynimas

- (175) Kaip išsamiau paaiškinta šiame skirsnyje, Jungtinėse Amerikos Valstijose Sąjungos duomenų subjektams suteikiama galimybė keliais būdais imtis teisinių veiksmų nepriklausomame ir nešališkame teisme, turinčiame privalomus įgaliojimus. Visais šiais būdais kartu asmenys gali susipažinti su savo asmens duomenimis, pasiekti, kad būtų peržiūrėtas valdžios sektoriaus galimybių susipažinti su jų duomenimis teisėtumas ir, nustatčius pažeidimą, toks pažeidimas būtų ištaisytas, be kita ko, ištaisant ar ištrinant jų asmens duomenis.
- (176) Pirma, pagal VP 14086 sukuriama specialus teisių gynimo mechanizmas, kurį papildo GP reglamentas, kuriuo įsteigiamas Duomenų apsaugos apeliacinis teismas, nagrinėsiantis ir spęsiantis asmenų skundus dėl JAV signalų žvalgybos veiklos. Kiekvienas asmuo ES turi teisę pateikti skundą pagal teisių gynimo mechanizmą dėl įtariamo JAV teisės aktų, kuriais reglamentuojama signalų žvalgybos veikla (pvz., VP 14086, FISA 702 straipsnio, VP 12333), pažeidimo, turinčio neigiamą poveikį su privatumu ir piliečių laisvėmis susijusiems jo interesams ⁽³⁴⁷⁾. Šiuo teisių gynimo mechanizmu gali naudotis asmenys iš valstybių arba regioninių ekonominės integracijos organizacijų, kurias JAV generalinis prokuroras pripažino reikalavimus atitinkančiomis valstybėmis ⁽³⁴⁸⁾. 2023 m. birželio 30 d. Europos Sąjungą ir tris Europos laisvosios prekybos asociacijos šalis, kurios kartu sudaro Europos ekonominę erdvę, generalinis prokuroras pagal VP 14086 3 straipsnio f punktą pripažino reikalavimus atitinkančiomis valstybėmis ⁽³⁴⁹⁾. šis pripažinimas nedaro poveikio Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 2 daliai;
- (177) Tokį skundą norintis pateikti Sąjungos duomenų subjektas turi jį pateikti ES valstybės narės priežiūros institucijai, kurios kompetencija – prižiūrėti valdžios institucijų atliekamą asmens duomenų tvarkymą ⁽³⁵⁰⁾. Taip užtikrinamos sąlygos lengvai pasinaudoti teisių gynimo mechanizmu, nes asmenims suteikiama galimybė kreiptis į instituciją „arčiau namų“, su kuria jie gali bendrauti savo kalba. Patikrinusi, ar laikomasi 178 konstatuojamojoje dalyje nurodytų skundo pateikimo reikalavimų, kompetentinga DAI per Europos duomenų apsaugos valdybos sekretoriatą skundą perduos nagrinėti pagal teisių gynimo mechanizmą.
- (178) Teikiant skundą pagal teisių gynimo mechanizmą taikomi nedideli priimtinum reikalavimai, nes asmenims nereikia įrodyti, kad su jų duomenimis iš tiesų buvo vykdoma JAV signalų žvalgybos veikla ⁽³⁵¹⁾. Tuo pat metu, siekiant nustatyti teisių gynimo mechanizmo pradžios tašką, kad būtų galima atlikti peržiūrą, turi būti pateikta tam tikra pagrindinė informacija, pvz., susijusi su asmens duomenimis, kurie, kaip pagrįstai manoma, buvo perduoti JAV, ir priemonėmis, kuriomis, kaip manoma, jie buvo perduoti; JAV vyriausybės subjektų, kurie, kaip manoma, dalyvavo darant įtariamą pažeidimą, tapatybe (jei žinoma); pagrindu, kuriuo remiantis teigiama, kad buvo pažeista JAV teisė (nors tam taip pat nereikia įrodyti, kad JAV žvalgybos agentūros iš tikrųjų rinko asmens duomenis), ir prašomos teisės gynimo priemonės pobūdžiu.

⁽³⁴⁶⁾ Žr. VII priedą.

⁽³⁴⁷⁾ Žr. VP 14086 4 straipsnio k dalies iv punktą, kuriame nustatyta, kad skundą pagal teisių gynimo mechanizmą asmuo turi pateikti savo vardu (t. y. ne kaip vyriausybės, nevyriausybines ar tarpvyriausybines organizacijos atstovas). Sąvoka „nukentėjo“ nereiškia, kad skundo pateikėjas turi atitikti tam tikrus minimalius reikalavimus, kad galėtų pasinaudoti teisių gynimo mechanizmu (šiuo klausimu žr. 178 konstatuojamąją dalį). Ja paaiškinama, kad ODNI CLPO ir DPRC turi įgaliojimus ištaisyti JAV teisės aktų, kuriais reglamentuojama signalų žvalgybos veikla, pažeidimus, dėl kurių nukentėjo skundo pateikėjo asmeninis privatumas ir piliečių laisvių interesai. O taikytinos JAV teisės reikalavimų, kurie nėra skirti asmenims apsaugoti (pvz., biudžeto reikalavimų), pažeidimai į ODNI CLPO ir DPRC jurisdikciją nepatenka.

⁽³⁴⁸⁾ VP 14086 3 straipsnio f dalis.

⁽³⁴⁹⁾ <https://www.justice.gov/opcl/executive-order-14086>.

⁽³⁵⁰⁾ VP 14086 4 straipsnio d dalies v punktas.

⁽³⁵¹⁾ Žr. VP 14086 4 straipsnio k dalies i–iv punktus.

- (179) Pirminį pagal šį teisių gynimo mechanizmą pateiktų skundų nagrinėjimą atlieka ODNI CLPO, kurio dabartinis teisės aktais nustatytas vaidmuo ir įgaliojimai išplėsti, kad jis galėtų imtis tokių konkrečių veiksmų pagal VP 14086 ⁽³⁵²⁾. Žvalgybos bendruomenėje CLPO, *inter alia*, yra atsakingas už užtikrinimą, kad piliečių laisvių ir privatumo apsauga būtų tinkamai įtraukta į ODNI ir žvalgybos agentūrų politiką ir procedūras; priežiūrą, kaip ODNI laikosi taikomų piliečių laisvių ir privatumo reikalavimų; poveikio privatumui vertinimus ⁽³⁵³⁾. Nacionalinės žvalgybos direktorius gali atleisti ODNI CLPO tik dėl svarios priežasties, t. y. netinkamo elgesio, piktnaudžiavimo, saugumo pažeidimo, pareigų nevykdymo ar neveiksmingumo ⁽³⁵⁴⁾.
- (180) Atlikdamas peržiūrą ODNI CLPO gali susipažinti su informacija, kad atliktų vertinimą, ir gali kliautis privaloma įvairių žvalgybos agentūrų privatumo ir piliečių laisvių apsaugos pareigūnų pagalba ⁽³⁵⁵⁾. Žvalgybos agentūroms draudžiama trukdyti arba daryti nederamą įtaką ODNI CLPO peržiūroms. Tai taikoma ir Nacionalinės žvalgybos direktoriui – jis taip pat negali kištis atliekant peržiūrą ⁽³⁵⁶⁾. Nagrinėdamas skundą, ODNI CLPO privalo teisės aktus taikyti „nešališkai“, atsižvelgdamas tiek į nacionalinio saugumo interesus vykdant signalų žvalgybos veiklą, tiek į privatumo apsaugą ⁽³⁵⁷⁾.
- (181) Atlikdamas peržiūrą ODNI CLPO nustato, ar taikomi JAV teisės aktai buvo pažeisti, o jei buvo, priima sprendimą dėl tinkamo žalos ištaisymo ⁽³⁵⁸⁾. Pastarajame nurodomos priemonės, kuriomis nustatytas pažeidimas visiškai ištaisomas, pvz., neteisėto duomenų gavimo nutraukimas, neteisėtai surinktų duomenų ištrynimasis, netinkamai pateiktų užklausų dėl apskritai teisėtai surinktų duomenų rezultatų ištrynimasis, galimybės susipažinti su teisėtai surinktais duomenimis suteikimas tik tinkamai parengtiems darbuotojams arba žvalgybos ataskaitų, kuriose yra neturint teisėto leidimo gautų arba neteisėtai platinamų duomenų, atšaukimas ⁽³⁵⁹⁾. ODNI CLPO sprendimai dėl asmenų skundų (be kita ko, dėl žalos ištaisymo) atitinkamoms žvalgybos agentūroms yra privalomi ⁽³⁶⁰⁾.
- (182) ODNI CLPO privalo saugoti savo peržiūros dokumentus ir parengti išlaptintą sprendimą, kuriame būtų paaiškintas pagrindas, kuriuo remiantis jis nustatė faktus, nutarimas, ar atitinkamas pažeidimas buvo padarytas, ir nutarimas, kaip tinkamai ištaisyti žalą ⁽³⁶¹⁾. Jeigu ODNI CLPO atlikus peržiūrą nustatoma, kad pažeidimą padarė kuri nors FISC prižiūrima institucija, CLPO taip pat privalo pateikti išlaptintą ataskaitą generalinio prokuroro padėjėjui nacionalinio saugumo klausimais, šis privalo apie reikalavimų nesilaikymą pranešti FISC, o pastarasis gali imtis tolesnių vykdymo užtikrinimo veiksmų (laikydamasis 173 ir 174 konstatuojamosiose dalyse aprašytos procedūros) ⁽³⁶²⁾.
- (183) Užbaigęs peržiūrą, ODNI CLPO per nacionalinę instituciją informuoja skundą pateikusį asmenį, kad „per peržiūrą atitinkamų pažeidimų nenustatyta arba ODNI CLPO priėmė nutarimą, kuriuo reikalaujama tinkamai ištaisyti žalą“ ⁽³⁶³⁾. Taip užtikrinamas veiklos, vykdomos siekiant užtikrinti nacionalinį saugumą, konfidencialumas, o asmenims pateikiamas sprendimas, kuriuo patvirtinama, kad jų skundas buvo tinkamai išnagrinėtas ir dėl jo priimtas sprendimas. Be to, šį sprendimą asmuo gali ginčyti. Šiuo tikslu jis bus informuojamas apie galimybę kreiptis į DPRC dėl CLPO nutarimų peržiūros (žr. 184 ir tolesnes konstatuojamąsias dalis) ir apie tai, kad, jei bus kreipiamasi į Teismą, bus išrinktas specialus advokatas skundą pateikusių asmens interesams ginti ⁽³⁶⁴⁾.

⁽³⁵²⁾ VP 14086 3 straipsnio c dalies iv punktas. Taip pat žr. 1947 m. Nacionalinio saugumo aktą, JAV kodekso 50 antraštinės dalies 403–3d straipsnį, 103D straipsnį dėl CLPO vaidmens ODNI.

⁽³⁵³⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 3029 straipsnio b dalis.

⁽³⁵⁴⁾ VP 14086 3 straipsnio c dalies iv punktas.

⁽³⁵⁵⁾ VP 14086 3 straipsnio c dalies iii punktas.

⁽³⁵⁶⁾ VP 14086 3 straipsnio c dalies iv punktas.

⁽³⁵⁷⁾ VP 14086 3 straipsnio c dalies i punkto B papunkčio i ir iii papunkčiai.

⁽³⁵⁸⁾ VP 14086 3 straipsnio c dalies i punktas.

⁽³⁵⁹⁾ VP 14086 4 straipsnio a dalis.

⁽³⁶⁰⁾ VP 14086 3 straipsnio c ir d dalys.

⁽³⁶¹⁾ VP 14086 3 straipsnio c dalies i punkto F–G papunkčiai.

⁽³⁶²⁾ Taip pat žr. VP 14086 3 straipsnio c dalies i punkto D papunkčių.

⁽³⁶³⁾ VP 14086 3 straipsnio c dalies i punkto E papunkčio 1 dalis.

⁽³⁶⁴⁾ VP 14086 3 straipsnio c dalies i punkto E papunkčio 2–3 dalys.

- (184) Bet kuris skundą pateikęs asmuo ir kiekvienas žvalgybos bendruomenės subjektas gali prašyti ODNI CLPO sprendimą peržiūrėti Duomenų apsaugos apeliaciniame teisme (DPRC). Tokie prašymai dėl peržiūros turi būti pateikti per 60 dienų nuo ODNI CLPO pranešimo, kad peržiūra baigta, gavimo dienos ir juose turi būti pateikta visa informacija, kurią asmuo nori pateikti DPRC (pvz., argumentai dėl teisės klausimų arba teisės taikymo bylos faktams) ⁽³⁶⁵⁾. Sąjungos duomenų subjektai prašymą gali dar kartą pateikti kompetentingai DAI (žr. 177 konstatuojamąją dalį).
- (185) DPRC yra nepriklausomas teismas, įsteigtas generalinio prokuroro, remiantis VP 14086 ⁽³⁶⁶⁾. Jį sudaro bent šeši teisėjai, kuriuos skiria generalinis prokuroras, pasikonsultavęs su PCLOB, Prekybos sekretoriumi ir Nacionalinės žvalgybos direktoriumi, ketverių metų kadencijai, kuri gali būti pratęsta ⁽³⁶⁷⁾. Generaliniam prokurorui skiriant teisėjus remiamasi kriterijais, kuriuos taiko vykdomoji valdžia vertindama kandidatus į federalines teismines institucijas, daugiau reikšmės skiriant bet kokiam ankstesnei darbo teisme patirčiai ⁽³⁶⁸⁾. Be to, teisėjai turi būti praktikuojantys teisininkai (t. y. aktyvūs ir geros reputacijos advokatūros nariai, turintys tinkamą licenciją verstis teisės praktika) ir turėti pakankamai patirties privatumo ir nacionalinio saugumo teisės srityse. Generalinis prokuroras turi stengtis užtikrinti, kad bent pusė teisėjų bet kuriuo metu turėtų ankstesnės darbo teisme patirties, taip pat visi teisėjai turi turėti patikimumo pažymėjimus, kad galėtų susipažinti su išlaptinta nacionalinio saugumo informacija ⁽³⁶⁹⁾.
- (186) Į DPRC gali būti skiriami tik asmenys, kurie paskyrimo metu arba per pastaruosius dvejus metus atitinka 185 konstatuojamojoje dalyje nurodytus kvalifikacijos reikalavimus ir nėra vykdomosios valdžios institucijų darbuotojai. Be to, kadencijos DPRC metu teisėjai negali eiti jokių oficialių pareigų ar dirbti JAV vyriausybėje (išskyrus DPRC teisėjų pareigas) ⁽³⁷⁰⁾.
- (187) Sprendimų priėmimo proceso nepriklausomumas užtikrinamas įvairiomis garantijomis. Visų pirma vykdomajai valdžiai (generaliniam prokurorui ir žvalgybos agentūroms) draudžiama kištis į DPRC vykdomą peržiūrą arba daryti jai nederamą įtaką ⁽³⁷¹⁾. Pats DPRC turi bylose priimti nešališkus sprendimus ⁽³⁷²⁾ ir veikia pagal savo darbo tvarkos taisykles (priimtas balsų dauguma). Be to, DPRC teisėjus gali atleisti tik generalinis prokuroras ir tik dėl svarios priežasties (t. y. netinkamo elgesio, piktnaudžiavimo, saugumo pažeidimo, pareigų nevykdymo ar neveiksmingumo), deramai atsižvelgdamas į federaliniams teisėjams taikomus standartus, išdėstytus Teismų elgesio ir teismų nepajėgumo procedūrų taisyklėse ⁽³⁷³⁾.
-
- ⁽³⁶⁵⁾ GP reglamento 201.6 straipsnio a–b punktai.
- ⁽³⁶⁶⁾ GP reglamento 3 straipsnio d dalies i punktas. Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad generalinis prokuroras gali steigti nepriklausomas įstaigas, turinčias įgaliojimus priimti sprendimus, be kita ko, priimti sprendimus atskirose bylose (visų pirma žr. *Jungtinės Amerikos Valstijos ex rel. Accardi / Shaughnessy*, 347 U.S. 260 (1954) ir *Jungtinės Amerikos Valstijos / Nixon*, 418 U.S. 683, 695 (1974)). Ar laikomasi įvairių VP 14086 reikalavimų, pvz., DPRC teisėjų skyrimo ir atleidimo kriterijų ir tvarkos, visų pirma prižiūri Teisingumo departamento generalinis inspektorius (taip pat žr. 109 konstatuojamąją dalį dėl įstatymais suteiktų generalinių inspektorių įgaliojimų).
- ⁽³⁶⁷⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies i punkto A papunktis ir GP reglamento 201.3 straipsnio a dalis.
- ⁽³⁶⁸⁾ GP reglamento 201.3 straipsnio b punktas.
- ⁽³⁶⁹⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies i punkto B papunktis.
- ⁽³⁷⁰⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies i punkto A papunktis ir GP reglamento 201.3 straipsnio a ir c dalys. Į DPRC paskirti asmenys gali dalyvauti neteisminėje veikloje, įskaitant verslo, finansinę, ne pelno lėšų rinkimo ir patikėtinio veiklą, taip pat verstis teisės praktika, jeigu tokia veikla netrukdo nešališkai vykdyti pareigų arba nekenkia DPRC veiksmingumui ar nepriklausomumui (GP reglamento 201.7 straipsnio c dalis).
- ⁽³⁷¹⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies iii–iv punktai ir GP reglamento 201.7 straipsnio d dalis.
- ⁽³⁷²⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies i punkto D papunktis ir GP reglamento 201.9 straipsnis.
- ⁽³⁷³⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies iv punktas ir GP reglamento 201.7 straipsnio d dalis. Taip pat žr. Sprendimą *Bumap / Jungtinės Amerikos Valstijos*, 252 U.S. 512, 515 (1920), kuriuo patvirtintas ilgalaikis JAV teisėje įtvirtintas principas, pagal kurį įgaliojimas atleisti yra susijęs su įgaliojimu paskirti (kaip priminė ir Teisingumo departamento Patarėjo Teisės klausimais biuras leidinyje „Konstitucinis Prezidento ir Kongreso valdžių padalijimas“, 20 Op. O.L.C. 124, 166 (1996)).

- (188) DPRC pateiktus prašymus nagrinėja trijų teisėjų kolegijos, įskaitant pirmininkaujantį teisėją, kuris privalo veikti pagal JAV teisėjų elgesio kodeksą⁽³⁷⁴⁾. Kiekvienai kolegijai padeda specialusis advokatas⁽³⁷⁵⁾, kuris gali susipažinti su visa su byla susijusia informacija, įskaitant įslaptintą informaciją⁽³⁷⁶⁾. Specialiojo advokato vaidmuo – užtikrinti, kad būtų atstovaujama skundą pateikusio asmens interesams ir kad DPRC kolegija būtų gerai informuota apie visus aktualius teisinius ir faktinius klausimus⁽³⁷⁷⁾. Norėdamas išsamiau pagrįsti savo poziciją dėl asmens DPRC pateikto prašymo atlikti peržiūrą, specialusis advokatas gali prašyti skundą pateikusio asmens pateikti informacijos raštu užduodamas klausimų⁽³⁷⁸⁾.
- (189) DPRC peržiūri ODNI CLPO priimtus nutarimus (tiek tai, ar buvo pažeista taikoma JAV teisė, tiek dėl tinkamo žalos ištaisymo), remdamasis bent ODNI CLPO tyrimo įrašais, taip pat bet kokia skundą pateikusio asmens, specialiojo advokato arba žvalgybos agentūros pateikta informacija ir pastabomis⁽³⁷⁹⁾. DPRC kolegija gali susipažinti su visa peržiūrai atlikti būtina informacija, kurią gali gauti per ODNI CLPO (pvz., kolegija gali prašyti, kad CLPO papildytų savo įrašą papildoma informacija arba nustatytais faktais, jei to reikia peržiūrai atlikti)⁽³⁸⁰⁾.
- (190) Baigdamas peržiūrą DPRC gali: 1) nuspręsti, jog nėra įrodymų, kad buvo vykdoma signalų žvalgybos veikla, susijusi su skundą pateikusio asmens duomenimis, 2) nuspręsti, kad ODNI CLPO nutarimai buvo teisiškai teisingi ir pagrįsti esminiais įrodymais, arba 3) jei nesutinka su ODNI CLPO nutarimais (dėl to, ar buvo pažeisti taikomi JAV teisės aktai arba dėl tinkamo žalos ištaisymo), priimti savo nutarimus⁽³⁸¹⁾.

⁽³⁷⁴⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies i punkto B papunktis ir GP reglamento 201.7 straipsnio a–c dalys. Teisingumo departamento Privatumo ir piliečių laisvių tarnyba (OPCL), kuri yra atsakinga už administracinės paramos teikimą DPRC ir specialiesiems advokatams (žr. GP reglamento 201.5 straipsnį), rotacijos tvarka atrenka trijų asmenų kolegiją, siekama užtikrinti, kad kiekvienoje kolegijoje būtų bent vienas teisėjas, turintis ankstesnės teisminės patirties (jeigu tokios patirties neturi nė vienas kolegijos teisėjas, pirmininkaujantis teisėjas bus pirmasis OPCL pasirinktas teisėjas).

⁽³⁷⁵⁾ GP reglamento 201.4 straipsnis. Generalinis prokuroras, pasikonsultavęs su Prekybos sekretoriumi, Nacionalinės žvalgybos direktoriumi ir PCLOB, skiria bent du specialiuosius advokatus kadencijai, kuri gali būti dukart pratęsta. Specialieji advokatai turi turėti pakankamai patirties privatumo ir nacionalinio saugumo teisės srityse, būti patyrę advokatai, aktyvūs ir geros reputacijos advokatūros nariai ir turėti tinkamą licenciją verstinės teisės praktika. Be to, kai yra paskiriami pirmą kartą, jie pastaruosius dvejus metus negali būti buvę vykdomosios valdžios institucijos darbuotojais. Kiekvienai prašymo peržiūrai pirmininkaujantis teisėjas pasirenka specialųjį advokatą padėti kolegijai (žr. GP reglamento 201.8 straipsnio a dalį).

⁽³⁷⁶⁾ GP reglamento 201.8 straipsnio c dalis ir 201.11 straipsnis.

⁽³⁷⁷⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies i punkto C papunktis ir GP reglamento 201.8 straipsnio e dalis. Specialusis advokatas neveikia kaip skundą pateikusio asmens atstovas ir nepalaiko su juo ryšių kaip su klientu.

⁽³⁷⁸⁾ Žr. GP reglamento 201.8 straipsnio d dalies e punktą. Tokius klausimus pirmiausia peržiūri OPCL, konsultuodamasis su atitinkamu žvalgybos bendruomenės subjektu, kad nustatytų ir pašalintų bet kokią įslaptintą, neatskleistiną ar saugomą informaciją prieš ją perduodamas skundą pateikusiam asmeniui. Papildoma informacija, kurią specialusis advokatas gavo atsakymuose į tokius klausimus, pateikiama specialiojo advokato pastabose DPRC.

⁽³⁷⁹⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies i punkto D papunktis.

⁽³⁸⁰⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies iii punktas ir GP reglamento 201.9 straipsnio b dalis.

⁽³⁸¹⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies i punkto E papunktis ir GP reglamento 201.9 straipsnio c–e dalys. Pagal termino „tinkamas žalos ištaisyimas“ apibrėžtį, pateiktą VP 14086 4 skirsnio a punkte, DPRC, priimdama sprendimą dėl taisomosios priemonės, skirtos pažeidimui visapusiškai ištaisyti, turi atsižvelgti į tai, „kaip paprastai būdavo taisomas nustatytas pažeidimas“, t. y. DPRC, be kitų veiksnių, apsvarstys, kaip panašios atitikties problemos buvo išspręstos praecityje, kad užtikrintų, jog taisomoji priemonė būtų veiksminga ir tinkama.

- (191) Visais atvejais DPRC balsų dauguma priima raštišką sprendimą. Jeigu atliekant peržiūrą nustatoma, kad taikomos taisyklės buvo pažeistos, sprendime nurodoma, kaip tinkamai ištaisyti žalą, įskaitant neteisėtai surinktų duomenų ištrynimą, netinkamai atliktų užklausų rezultatų ištrynimą, galimybės susipažinti su teisėtai surinktais duomenimis suteikimą tik tinkamai parengtiems darbuotojams arba žvalgybos ataskaitų, kuriose yra neturint teisėto leidimo gautų arba neteisėtai platinamų duomenų, atšaukimą⁽³⁸²⁾. DPRC sprendimas dėl jam pateikto skundo yra privalomas ir galutinis⁽³⁸³⁾. Be to, jeigu atlikus peržiūrą nustatoma, kad pažeidimą padarė kuri nors FISC prižiūrima institucija, DPRC taip pat privalo pateikti išslaptintą ataskaitą generalinio prokuroro padėjėjui nacionalinio saugumo klausimais, šis privalo apie reikalavimų nesilaikymą pranešti FISC, o pastarasis gali imtis tolesnių vykdymo užtikrinimo veiksmų (laikydamosis 173 ir 174 konstatuojamosiose dalyse aprašytos procedūros)⁽³⁸⁴⁾.
- (192) Kiekvienas DPRC kolegijos sprendimas perduodamas ODNI CLPO⁽³⁸⁵⁾. Jeigu DPRC peržiūra buvo pradėta gavus skundą pateikusio asmens prašymą, skundą pateikusiam asmeniui per nacionalinę instituciją pranešama, kad DPRC užbaigė peržiūrą ir kad „per peržiūrą atitinkamų pažeidimų nenustatyta arba DPRC priėmė nutarimą, kuriuo reikalaujama tinkamai ištaisyti žalą“⁽³⁸⁶⁾. Teisingumo departamento Privatumo ir piliečių laisvių tarnyba saugo visos DPRC peržiūrėtos informacijos ir visų paskelbtų sprendimų įrašus ir pateikia juos būsimums DPRC kolegijoms, kad jos galėtų į tai atsižvelgti kaip į neprivalomą precedentą⁽³⁸⁷⁾.
- (193) Taip pat reikalaujama, kad Prekybos departamentas saugotų įrašus apie kiekvieną skundą pateikusį asmenį⁽³⁸⁸⁾. Kad būtų padidintas skaidrumas, Prekybos departamentas privalo bent kas penkerius metus kreiptis į atitinkamas žvalgybos agentūras, kad patikrintų, ar su DPRC atliekama peržiūra susijusi informacija yra išslaptinta⁽³⁸⁹⁾. Jeigu taip yra, asmeniui bus pranešta, kad tokia informacija gali būti prieinama pagal taikomus teisės aktus (t. y. kad asmuo gali prašyti leisti su ja susipažinti pagal Informacijos laisvės aktą; žr. 199 konstatuojamąją dalį).
- (194) Galiausiai bus atliekamas reguliarus ir nepriklausomas vertinimas, ar šis teisių gynimo mechanizmas veikia tinkamai. Konkrečiau, pagal VP 14086 teisių gynimo mechanizmo veikimą kasmet peržiūri nepriklausoma įstaiga PCLOB (žr. 110 konstatuojamąją dalį)⁽³⁹⁰⁾. Atlikdama šią peržiūrą, PCLOB, be kita ko, įvertins, ar ODNI CLPO ir DPRC skundus išnagrinėjo laiku; ar jiems buvo sudarytos sąlygos visapusiškai susipažinti su reikiama informacija; ar peržiūros procese tinkamai atsižvelgta į VP 14086 nustatytas esmines apsaugos priemones ir ar žvalgybos bendruomenė visapusiškai laikėsi ODNI CLPO ir DPRC nutarimų. PCLOB pateiks savo peržiūros rezultatų ataskaitą Prezidentui, generaliniam prokurorui, Nacionalinės žvalgybos direktoriui, žvalgybos agentūrų vadovui, ODNI CLPO ir Kongreso žvalgybos komitetams, taip pat bus viešai paskelbta jos neįslaptinta redakcija, be to, ja bus remiamasi Komisijai atliekant periodinę šio sprendimo veikimo peržiūrą. Generalinis prokuroras, Nacionalinės žvalgybos direktorius, ODNI CLPO ir žvalgybos agentūrų vadovai privalo įgyvendinti visas į tokias ataskaitas įtrauktas rekomendacijas arba kitaip į jas atsižvelgti. Be to, PCLOB kasmet vykdys viešą sertifikavimą, atsižvelgdama į tai, ar skundų nagrinėjimas pagal teisių gynimo mechanizmą atitinka VP 14086 reikalavimus.

⁽³⁸²⁾ VP 14086 4 straipsnio a dalis.

⁽³⁸³⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies ii punktą ir GP reglamento 201.9 straipsnio g dalis. Kadangi DPRC sprendimas yra galutinis ir privalomas, jokia kita vykdomoji ar administracinė institucija ar įstaiga (įskaitant Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentą) negali panaikinti DPRC sprendimo. Tai taip pat patvirtinta Aukščiausiojo Teismo praktikoje, kurioje išaiškinta, kad generalinis prokuroras, deleguodamas vykdomajai valdžiai išskirtinius generalinio prokuroro įgaliojimus priimti privalomus sprendimus nepriklausomai įstaigai, atsisako galimybės koku nors būdu daryti įtaką tos institucijos sprendimui (žr. Sprendimą *Jungtinės Amerikos Valstijos ex rel. Accardi / Shaughnessy*, 347 U.S. 260 (1954)).

⁽³⁸⁴⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies i punkto F papunktis ir GP reglamento 201.9 straipsnio i dalis.

⁽³⁸⁵⁾ GP reglamento 201.9 straipsnio h dalis.

⁽³⁸⁶⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies i punkto H papunktis ir GP reglamento 201.9 straipsnio h dalis. Dėl pranešimo pobūdžio žr. GP reglamento 201.9 straipsnio h dalies 3 punktą.

⁽³⁸⁷⁾ GP reglamento 201.9 straipsnio j dalis.

⁽³⁸⁸⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies v punkto A papunktis.

⁽³⁸⁹⁾ VP 14086 3 straipsnio d dalies v punktą.

⁽³⁹⁰⁾ VP 14086 3 straipsnio e dalis. Taip pat žr. [https://documents.pclob.gov/prod/Documents/EventsAndPress/4db0a50d-cc62-4197-af2e-2687b14ed9b9/Trans-Atlantic%20Data%20Privacy%20Framework%20EO%20press%20release%20\(FINAL\).pdf](https://documents.pclob.gov/prod/Documents/EventsAndPress/4db0a50d-cc62-4197-af2e-2687b14ed9b9/Trans-Atlantic%20Data%20Privacy%20Framework%20EO%20press%20release%20(FINAL).pdf).

- (195) Visų asmenų (nepaisant pilietybės ar gyvenamosios vietos) teisių gynimą galima užtikrinti ne tik pagal VP 14086 nustatytu specialiu teisių gynimo mechanizmu, bet ir kreipiantis į JAV bendrosios kompetencijos teismus ⁽³⁹¹⁾.
- (196) Visų pirma FISA ir susijusiuose įstatymuose numatyta galimybė asmenims pareikšti civilinį ieškinį dėl piniginių žalos atlyginimo Jungtinėms Amerikos Valstijoms, kai informacija apie juos buvo neteisėtai ir tyčia panaudota arba atskleista ⁽³⁹²⁾; pareikšti ieškinį dėl piniginių žalos atlyginimo JAV vyriausybės pareigūnams kaip individualiems asmenims ⁽³⁹³⁾ ir ginčyti stebėjimo teisėtumą (ir prašyti panaikinti informaciją), jeigu JAV vyriausybė ketina naudoti arba atskleisti bet kokią informaciją, gautą arba įgytą vykdant asmens elektroninį stebėjimą JAV teismo arba administraciniuose procesuose ⁽³⁹⁴⁾. Apskritai, jei vyriausybė ketina naudoti informaciją, gautą vykdant žvalgybos operacijas, prieš įtariamąjį baudžiamojoje byloje, Konstitucija ir įstatymais nustatytais reikalavimais ⁽³⁹⁵⁾ įpareigojama atskleisti tam tikrą informaciją, kad atsakovas galėtų ginčyti vyriausybės vykdomo įrodymų rinkimo ir naudojimo teisėtumą.
- (197) Be to, esama konkrečių būdų pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis prieš valdžios sektoriaus pareigūnus dėl neteisėto valdžios sektoriaus susipažinimo su asmens duomenimis arba neteisėto jų naudojimo, be kita ko, tariamais nacionalinio saugumo tikslais (t. y. pagal Kompiuterinio sukčiavimo ir piktnaudžiavimo aktą ⁽³⁹⁶⁾, Elektroninių ryšių privatumo aktą ⁽³⁹⁷⁾ ir Teisės į finansinį privatumą aktą ⁽³⁹⁸⁾). Visi tokie teisiniai veiksmai susiję su konkrečiais duomenimis, susipažinimo su jais tikslais ir (arba) tipais (pvz., nuotolinė prieiga prie kompiuterio per internetą) ir gali būti pradėti tam tikromis sąlygomis (pvz., sąmoningas ar tyčinis elgesys, elgesys veikiant kaip privačiam asmeniui, patirta žala).
- (198) APA ⁽³⁹⁹⁾ nustatyta bendresnio pobūdžio galimybė ginti teises, pagal kurią „asmuo, kuris dėl agentūros veiksmų patyrė neigiamų teisinių padarinių, nukentėjo arba jo padėtis pablogėjo“, turi teisę kreiptis dėl teisminės peržiūros ⁽⁴⁰⁰⁾. Tai apima galimybę prašyti, kad teismas „agentūros veiksmus, sprendimus ir išvadas, kurie, kaip nustatyta <...> yra šališki, savavališki, kilę iš piktnaudžiavimo įgaliojimais ar kitaip neatitinka įstatymų, pripažintų neteisėtais ir panaikintų“ ⁽⁴⁰¹⁾. Pavyzdžiui, 2015 m. federalinis apeliacinis teismas dėl pagal APA pateikto ieškinio priėmė sprendimą, kad JAV vyriausybės masinis telefonijos metaduomenų rinkimas nebuvo leidžiamas pagal FISA 501 straipsnį ⁽⁴⁰²⁾.
-
- ⁽³⁹¹⁾ Galimybė naudotis šiais būdais priklauso nuo to, ar įrodoma, kad asmuo „patyrė žalą“. Šis visiems asmenims, neatsižvelgiant į pilietybę, taikomas standartas kyla iš „bylos arba ginčo“ reikalavimo, nustatyto JAV Konstitucijos III straipsnyje. Anot Aukščiausiojo Teismo, tai reiškia, kad 1) asmuo patyrė „faktinę žalą“ (t. y. teisiškai saugomas suinteresuotasis asmuo iš tiesų patyrė arba neišvengiamai patirs konkrečią ir aiškiai įvardijamą žalą), 2) yra priežastinis ryšys tarp žalos ir veiksmų, dėl kurių kreipiamasi į teismą, ir 3) tikėtina, o ne vien spėjama, kad palankiu teismo sprendimu žala bus ištaisoma (žr. *Lujan / Defenders of Wildlife*, 504 U.S. 555 (1992)).
- ⁽³⁹²⁾ JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2712 straipsnis.
- ⁽³⁹³⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1810 straipsnis.
- ⁽³⁹⁴⁾ JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1806 straipsnis.
- ⁽³⁹⁵⁾ Žr. atitinkamai *Brady / Maryland*, 373 U.S. 83 (1963) ir Jenckso aktą, JAV kodekso 18 antraštinės dalies 3500 straipsnį.
- ⁽³⁹⁶⁾ JAV kodekso 18 antraštinės dalies 1030 straipsnis.
- ⁽³⁹⁷⁾ JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2701–2712 straipsniai.
- ⁽³⁹⁸⁾ JAV kodekso 12 antraštinės dalies 3417 straipsnis.
- ⁽³⁹⁹⁾ JAV kodekso 5 antraštinės dalies 702 straipsnis.
- ⁽⁴⁰⁰⁾ Paprastai atliekama tik „galutinio“ (o ne „išankstinio, procesinio ar tarpinio“) agentūros veiksmo teisminė peržiūra. Žr. JAV kodekso 5 antraštinės dalies 704 straipsnį.
- ⁽⁴⁰¹⁾ JAV kodekso 5 antraštinės dalies 706 straipsnio 2 dalies A punktas.
- ⁽⁴⁰²⁾ *ACLU / Clapper*, 785 F.3d 787 (2d Cir. 2015). Šiose bylose ginčijama masinio telefonijos duomenų rinkimo programa buvo nutraukta 2015 m. JAV Laisvės aktu.

- (199) Galiausiai, be 176–198 konstatuojamosiose dalyse nurodytų teisių gynimo būdų, kiekvienas asmuo turi teisę prašyti leisti susipažinti su esamais federalinių agentūrų įrašais pagal FOIA, įskaitant atvejus, kai juose yra to asmens duomenų ⁽⁴⁰³⁾. Gavus tokią galimybę taip pat gali būti lengviau iškelti bylą bendrosios kompetencijos teismuose, be kita ko, tai gali padėti įrodyti „patirtą žalą“. Agentūros gali neatskleisti informacijos, kuriai taikomos tam tikros išvardytos išimtys, įskaitant galimybę susipažinti su išlaptinta nacionalinio saugumo informacija ir su teisėsaugos tyrimais susijusia informacija ⁽⁴⁰⁴⁾, tačiau skundą pateikę asmenys, kurių netenkina atsakymas, turi galimybę jį užginčyti prašydami administracinės ir vėliau teisminės peržiūros (federaliniuose teismuose) ⁽⁴⁰⁵⁾.
- (200) Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad kai JAV teisėsaugos ir nacionalinio saugumo institucijos susipažįsta su asmens duomenimis, kuriems taikomas šis sprendimas, toks susipažinimas su duomenimis reglamentuojamas pagal teisinę sistemą, kurioje nustatytos sąlygos, pagal kurias galimybė susipažinti su duomenimis gali būti suteikta, ir kuriuo užtikrinama, kad su duomenimis susipažįstama ir jie toliau naudojami tik tiek, kiek būtina ir proporcinga atsižvelgiant į siekiamą viešojo intereso tikslą. Šiomis apsaugos priemonėmis gali remtis asmenys, turintys teisę į veiksmingą teisių gynimą.

4. IŠVADA

- (201) Komisija mano, kad Jungtinės Amerikos Valstijos, taikydamos JAV Prekybos departamento paskelbtus Principus, užtikrina pagal ES ir JAV duomenų privatumo sistemą iš Sąjungos sertifikuotoms organizacijoms Jungtinėse Amerikos Valstijose perduodamų asmens duomenų apsaugos lygį, kuris yra iš esmės lygiavertis Reglamentu (ES) 2016/679 užtikrinamai apsaugai.
- (202) Be to, Komisija mano, kad veiksmingas Principų taikymas užtikrinamas skaidrumo įpareigojimais ir Prekybos departamento administruojama DPS. Be to, JAV teisėje numatytais priežiūros mechanizmais ir teisių gynimo būdais apskritai sudaromos sąlygos praktiškai nustatyti duomenų apsaugos taisyklių pažeidimus ir už juos taikyti sankcijas, o duomenų subjektui suteikiama teisių gynimo priemonių, kad jis galėtų gauti galimybę susipažinti su asmens duomenimis, kurie yra susiję su juo, ir galiausiai ištaisyti ar ištrinti tokius duomenis.
- (203) Galiausiai, remdamasi turima informacija apie JAV teisinę tvarką, įskaitant VI ir VII prieduose pateikiamą informaciją, Komisija mano, kad bet koks JAV valdžios institucijų vykdomas asmenų, kurių asmens duomenys iš Sąjungos perduodami į Jungtines Amerikos Valstijas pagal ES ir JAV duomenų privatumo sistemą, pagrindinių teisių ribojimas viešojo intereso tikslais, visų pirma baudžiamosios teisėsaugos ir nacionalinio saugumo tikslais, bus griežtai apribojamas jį taikant tik tada, kai būtina atitinkamam teisėtam tikslui pasiekti, ir kad egzistuoja veiksminga teisinė apsauga tokio ribojimo atžvilgiu. Todėl, atsižvelgiant į pirmiau pateiktas išvadas, turėtų būti nuspręsta, kad Jungtinės Amerikos Valstijos užtikrina tinkamą asmens duomenų, perduodamų iš Europos Sąjungos pagal ES ir JAV duomenų privatumo sistemą sertifikuotoms organizacijoms, apsaugos lygį, kaip nustatyta Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnyje, aiškinamame atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją.
- (204) Atsižvelgiant į tai, kad VP 14086 nustatyti apribojimai, apsaugos priemonės ir teisių gynimo mechanizmas yra esminiai JAV teisinės sistemos, kuria remiasi Komisijos vertinimas, elementai, šio sprendimo priėmimas visų pirma priklauso nuo to, ar visos JAV žvalgybos agentūros patvirtino atnaujintą VP 14086 įgyvendinimo politiką bei procedūras ir ar Sąjunga teisių gynimo mechanizmo tikslais paskelbta reikalavimus atitinkančia organizacija atitinkamai 2023 m. liepos 3 d. (žr. 126 konstatuojamąją dalį) ir 2023 m. birželio 30 d. (žr. 176 konstatuojamąją dalį).

⁽⁴⁰³⁾ JAV kodekso 5 antraštinės dalies 552 straipsnis. Panašūs teisės aktai galioja valstijų lygmeniu.

⁽⁴⁰⁴⁾ Tokiu atveju asmuo paprastai gauna tik standartinį atsakymą, kuriame agentūra atsisako patvirtinti arba paneigti, kad kokių įrašų esama. Žr. *ACLU / CIA*, 710 F.3d 422 (D.C. Cir. 2014). Slaptumo kriterijai ir trukmė nustatyti Vykdomajame potvarkyje Nr. 13526, kuriame numatyta, kad paprastai, atsižvelgiant į informacijos slaptumo dėl nacionalinio saugumo trukmę, turi būt nustatoma konkreči išslaptinimo data ar įvykis, kada informacija turi būti automatiškai išslaptinama (žr. VP 13526 1.5 skirsnį).

⁽⁴⁰⁵⁾ Teismas *de novo* nustato, ar įrašai saugomi teisėtai, ir gali liepti vyriausybei suteikti galimybę susipažinti su įrašais (JAV kodekso 5 antraštinės dalies 552 straipsnio a dalies 4 punkto B papunktis).

5. ŠIO SPRENDIMO PADARINIAI IR DUOMENŲ APSAUGOS INSTITUCIJŲ VEIKSMAI

- (205) Valstybės narės ir jų institucijos privalo imtis priemonių, kurios yra būtinos siekiant užtikrinti atitiktį Sąjungos institucijų aktams, nes preziumuojama, kad Sąjungos institucijų aktai yra teisėti, todėl sukelia teisinių pasekmių, kol nėra pripažinti netekusiais galios, panaikinti patenkinus ieškinį dėl panaikinimo, paskelbti negaliojančiais išnagrinėjus prašymą priimti prejudicinį sprendimą arba neteisėtumu grindžiamą prieštaravimą.
- (206) Todėl Komisijos sprendimas dėl tinkamumo, kurį ji priėmė pagal Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnio 3 dalį, yra privalomas visoms valstybių narių, kurioms yra skirtas, institucijoms, įskaitant tų valstybių narių nepriklausomas priežiūros institucijas. Visų pirma Sąjungoje esantys duomenų valdytojai arba duomenų tvarkytojai duomenis sertifikuotoms organizacijoms Jungtinėse Amerikos Valstijose gali perduoti be papildomo leidimo.
- (207) Reikėtų priminti, kad pagal Reglamento (ES) 2016/679 58 straipsnio 5 dalį ir kaip išaiškinta Teisingumo Teismo sprendime *Schrems* ⁽⁴⁰⁶⁾, jeigu nacionalinei duomenų apsaugos institucijai kyla klausimų, be kita ko, kai pateikiamas skundas, dėl Komisijos sprendimo dėl tinkamumo derėjimo su asmens pagrindinėmis teisėmis į privatumą ir duomenų apsaugą, nacionalinėje teisėje jai turi būti numatyta teisinė teisių gynimo priemonė, kad ji šiuos prieštaravimus galėtų pareikšti nacionaliniame teisme, o šiam gali reikėti pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą ⁽⁴⁰⁷⁾.

6. ŠIO SPRENDIMO STEBĖSENA IR PERŽIŪRA

- (208) Remiantis Teisingumo Teismo praktika ⁽⁴⁰⁸⁾, ir, kaip pripažįstama Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnio 4 dalyje, Komisija po sprendimo dėl tinkamumo priėmimo turėtų nuolat stebėti atitinkamus pokyčius trečiojoje valstybėje, kad įvertintų, ar ta trečioji valstybė vis dar užtikrina iš esmės lygiavertį apsaugos lygį. Tokia patikra turi būti atliekama visais atvejais, kai Komisija gauna informacijos, dėl kurios jai šiuo atžvilgiu kyla pagrįstų abejonių.
- (209) Todėl Komisija turėtų nuolat stebėti su šiame sprendime įvertinta asmens duomenų tvarkymo teisine sistema ir faktine praktika susijusių padėčių Jungtinėse Amerikos Valstijose. Kad palengvintų šį procesą, JAV valdžios institucijos turėtų nedelsdamos informuoti Komisiją apie esminius JAV teisinės tvarkos pokyčius, kurie turi poveikio pagal šį sprendimą reglamentuojamai teisei sistemai, taip pat apie bet kokius praktikos, susijusios su šiame sprendime įvertintu asmens duomenų tvarkymu, pokyčius, kiek tai susiję su sertifikuotų organizacijų Jungtinėse Amerikos Valstijose vykdomu asmens duomenų tvarkymu, taip pat apribojimais ir apsaugos priemonėmis, taikomais valdžios institucijoms susipažįstant su asmens duomenimis.
- (210) Be to, tam, kad Komisija galėtų veiksmingai vykdyti stebėsenos funkciją, valstybės narės turėtų Komisijai pranešti apie visus susijusius veiksmus, kurių ėmėsi nacionalinės duomenų apsaugos institucijos, visų pirma dėl Sąjungos duomenų subjektų užklausų ar skundų, susijusių su asmens duomenų perdavimu iš Sąjungos sertifikuotoms organizacijoms Jungtinėse Amerikos Valstijose. Komisijai taip pat reikėtų pranešti apie bet kokius požymius, kad JAV valdžios institucijų, atsakingų už nusikalstamų veikų prevenciją, tyrimą, nustatymą ar baudžiamąjį persekiojimą už jas, arba atsakingų už nacionalinį saugumą, įskaitant visas priežiūros įstaigas, veiksmais reikiamo lygio apsauga neužtikrinama.

⁽⁴⁰⁶⁾ Sprendimas *Schrems*, 65 punktas.

⁽⁴⁰⁷⁾ Sprendimas *Schrems*, 65 punktas: „Šiuo atžvilgiu nacionalinis teisės aktų leidėjas turi numatyti teisių gynimo priemones, leidžiančias atitinkamai nacionalinei priežiūros institucijai remtis nacionaliniuose teismuose kaltinimais, kurie, jos nuomone, yra pagrįsti, tam, kad šie teismai, vertindami Komisijos sprendimo galiojimą, pateiktų prašymą priimti prejudicinį sprendimą, jei, kaip ir ši institucija, turėtų abejonių dėl šio sprendimo galiojimo.“

⁽⁴⁰⁸⁾ Sprendimas *Schrems*, 76 punktas.

- (211) Taikydama Reglamento (ES) 2016/679 ⁽⁴⁰⁹⁾ 45 straipsnio 3 dalį, Komisija, priėmus šį sprendimą, turėtų periodiškai peržiūrėti, ar su Jungtinių Amerikos Valstijų pagal ES ir JAV DPS užtikrinamo apsaugos lygio tinkamumu susijusios išvados vis dar yra faktiškai ir teisiškai pagrįstos. Kadangi visų pirma VP 14086 ir GP reglamente reikalaujama sukurti naujus mechanizmus ir įgyvendinti naujas apsaugos priemones, šis sprendimas pirmą kartą turėtų būti peržiūrėtas per vienus metus nuo įsigaliojimo, siekiant patikrinti, ar visi susiję elementai yra visiškai įgyvendinti ir veiksmingai veikia praktiškai. Po pirmosios peržiūros, atsižvelgdama į jos rezultatus, Komisija, glaudžiai konsultuodamasi su pagal Reglamento (ES) 2016/679 93 straipsnio 1 dalį įsteigtu komitetu ir Europos duomenų apsaugos valdyba, nuspręs, kaip dažnai ateityje reikia atlikti peržiūras ⁽⁴¹⁰⁾.
- (212) Kad atliktų peržiūras, Komisija turėtų susitikti su Prekybos departamento, FPK ir Transporto departamento, taip pat prireikus su kitų departamentų ir agentūrų, dalyvaujančių įgyvendinant ES ir JAV DPS, atstovais, o dėl klausimų, susijusių su valdžios sektoriaus galimybe susipažinti su duomenimis, – su Teisingumo departamento, ODNI (įskaitant CLPO), kitų žvalgybos bendruomenės subjektų ir DPRC atstovais, taip pat specialiaisiais advokatais. Turėtų būti suteiktos galimybės tokiam susitikime dalyvauti Europos duomenų apsaugos valdybos atstovams.
- (213) Peržiūros turėtų apimti visus šio sprendimo veikimo aspektus, susijusius su asmens duomenų tvarkymu Jungtinėse Amerikos Valstijose, visų pirma Principų taikymą ir įgyvendinimą, ypatingą dėmesį skiriant toliau perduodant duomenis taikomoms apsaugos priemonėms; atitinkamiems teismų praktikos pokyčiams; naudojimosi asmens teisėmis veiksmingumui; stebėsenai, kaip laikomasi Principų, ir užtikrinimui, kad jų būtų laikomasi; taip pat apribojimams ir apsaugos priemonėms, susijusiems su valdžios sektoriaus galimybėmis susipažinti su informacija, visų pirma VP 14086 nustatytų apsaugos priemonių įgyvendinimui ir taikymui, be kita ko, taikant žvalgybos agentūrų parengtą politiką ir procedūras; VP 14086 ir FISA 702 straipsnio bei VP 12333 sąveikai ir priežiūros mechanizmų bei teisių gynimo priemonių veiksmingumui (įskaitant naujo teisių gynimo mechanizmo, nustatyto pagal VP 14086, veikimą). Atliekant tokias peržiūras dėmesys bus skiriamas ir DAI bei Jungtinių Amerikos Valstijų kompetentingų institucijų bendradarbiavimui, įskaitant gairių ir kitų aiškinamųjų priemonių, susijusių su Principų taikymu ir kitais sistemos veikimo aspektais, rengimą.
- (214) Remdamasi peržiūra, Komisija turėtų parengti viešą ataskaitą, kuri bus teikiama Europos Parlamentui ir Tarybai.

7. SPRENDIMO GALIOJIMO SUSTABDYMAS, PANAIKINIMAS ARBA PAKEITIMAS

- (215) Jeigu iš turimos informacijos, ypač iš informacijos, surinktos vykdant šio sprendimo įgyvendinimo stebėseną arba pateiktos JAV arba valstybių narių valdžios institucijų, paaiškėja, kad tinkamas pagal šį sprendimą perduodamų duomenų apsaugos lygis galbūt jau neužtikrinamas, Komisija turėtų nedelsdama apie tai informuoti kompetentingas JAV institucijas ir paprašyti per nustatytą pagrįstą terminą imtis tinkamų priemonių.
- (216) Jeigu pasibaigus tam nustatytam terminui kompetentingos JAV institucijos nesiima tokių priemonių arba kitaip įtikinamai neįrodo, kad šis sprendimas ir toliau grindžiamas tinkamu apsaugos lygiu, Komisija pradės Reglamento (ES) 2016/679 93 straipsnio 2 dalyje nurodytą procedūrą, siekdama iš dalies arba visiškai sustabdyti šio sprendimo galiojimą arba jį panaikinti.
- (217) Kita vertus, Komisija pradės tą procedūrą siekdama iš dalies pakeisti sprendimą, visų pirma nustatydama, kad duomenų perdavimui turi būti taikomos papildomos sąlygos, arba apribodama išvadą dėl duomenų apsaugos tinkamumo taip, kad ji būtų taikoma tik tokiam duomenų perdavimui, kurį vykdančios ir toliau užtikrinama tinkamo lygio apsauga.

⁽⁴⁰⁹⁾ Pagal Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnio 3 dalį „[i]gyvendinimo akte numatomas periodinės peržiūros, <...> kuria atsižvelgiama į visus atitinkamus pokyčius trečiojoje valstybėje ar tarptautinėje organizacijoje, mechanizmas.“

⁽⁴¹⁰⁾ Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad periodinė peržiūra turi būti atliekama „bent kas ketverius metus“. Taip pat žr. Europos duomenų apsaugos valdybos darbinį dokumentą „Orientaciniai tinkamumo kriterijai“, WP 254, 1-oji peržiūrėta versija.

- (218) Komisija galiojimo sustabdymo arba panaikinimo procedūrą visų pirma turėtų pradėti, jeigu:
- (a) yra požymių, kad organizacijos, pagal šį sprendimą gavusios asmens duomenų iš Sąjungos, nesilaiko Principų ir kad kompetentingos priežiūros ir vykdymo užtikrinimo įstaigos veiksmingai nesprenžia tokio nesilaikymo problemos;
  - (b) yra požymių, kad JAV valdžios institucijos nesilaiko taikomų sąlygų ir apribojimų, susijusių su galimybe JAV valdžios institucijoms teisėsaugos ir nacionalinio saugumo tikslais susipažinti su asmens duomenimis, perduotais pagal ES ir JAV DPS, arba
  - (c) nėra veiksmingai nagrinėjami Sąjungos duomenų subjektų skundai, be kita ko, to veiksmingai nedaro ODNI CLPO ir (arba) DPRC.
- (219) Komisija taip pat turėtų apsvarstyti galimybę pradėti procedūrą dėl šio sprendimo pakeitimo, galiojimo sustabdymo ar panaikinimo, jeigu JAV kompetentingos institucijos nepateikia informacijos arba paaiškinimų, kurie yra būtini norint įvertinti užtikrinamą iš Sąjungos į Jungtines Amerikos Valstijas perduodamų asmens duomenų apsaugos lygį arba tai, kaip laikomasi šio sprendimo. Šiuo atžvilgiu Komisija turėtų atsižvelgti į tai, kiek atitinkamos informacijos galima gauti iš kitų šaltinių.
- (220) Dėl tinkamai pagrįstų skubos priežasčių, pvz., jei VP 14086 arba GP reglamentas būtų iš dalies pakeisti taip, kad būtų sumažintas šiame sprendime apibūdintas apsaugos lygis, arba generalinis prokuroras atšauks Sąjungos pripažinimą teisių gynimo mechanizmo tikslais reikalavimus atitinkančia organizacija, Komisija pasinaudos galimybe laikdamasi Reglamento (ES) 2016/679 93 straipsnio 3 dalyje nurodytos procedūros priimti nedelsiant taikytinus įgyvendinimo aktus, kuriais sustabdomas šio sprendimo galiojimas, šis sprendimas panaikinamas arba iš dalies keičiamas.

8. BAIGIAMOSIOS PASTABOS

- (221) Europos duomenų apsaugos valdyba paskelbė savo nuomonę ⁽⁴¹¹⁾, į kurią buvo atsižvelgta rengiant šį sprendimą.
- (222) Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl ES ir JAV duomenų privatumo sistema užtikrinamos apsaugos tinkamumo ⁽⁴¹²⁾.
- (223) Šiame sprendime numatytos priemonės atitinka pagal Reglamento (ES) 2016/679 93 straipsnio 1 dalį įsteigto komiteto nuomonę,

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis

Atsižvelgdamos į Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnį, Jungtinės Amerikos Valstijos užtikrina tinkamą asmens duomenų, perduodamų iš Sąjungos Jungtinėse Amerikos Valstijose esančioms organizacijoms, įtrauktoms į Duomenų privatumo sistemos sąrašą, kuri pagal I priedo I.3 skirsnį tvarko ir viešai skelbia JAV Prekybos departamentas, apsaugos lygį.

2 straipsnis

Jeigu valstybių narių kompetentingos institucijos, siekdamos apsaugoti asmenis tvarkant jų asmens duomenis, dėl šio sprendimo 1 straipsnyje nurodyto duomenų perdavimo įgyvendina savo įgaliojimus pagal Reglamento (ES) 2016/679 58 straipsnį, atitinkama valstybė narė nedelsdama apie tai informuoja Komisiją.

⁽⁴¹¹⁾ 2023 m. vasario 28 d. Nuomonė 5/2023 dėl Europos Komisijos įgyvendinimo sprendimo dėl tinkamos asmens duomenų apsaugos pagal ES ir JAV duomenų privatumo sistemą projekto.

⁽⁴¹²⁾ Europos Parlamento rezoliucija dėl ES ir JAV duomenų privatumo sistema užtikrinamos apsaugos tinkamumo (2023/2501(RSP)).

3 straipsnis

1. Komisija nuolat stebi, kaip taikoma teisinė sistema, kuri yra šio sprendimo dalykas, įskaitant sąlygas, kuriomis vykdomas tolesnis duomenų perdavimas, naudojamosi asmens teisėmis ir JAV valdžios institucijoms suteikiama galimybė susipažinti su duomenimis, kurie buvo perduoti pagal šį sprendimą, siekdama įvertinti, ar Jungtinės Amerikos Valstijos ir toliau užtikrina 1 straipsnyje nurodytą tinkamą apsaugos lygį.
2. Valstybės narės ir Komisija informuoja viena kitą apie atvejus, kai atrodo, kad Jungtinių Amerikos Valstijų įstaigos, naudodamosi įstatymais suteiktais įgaliojimais užtikrinti, kad būtų laikomasi I priede išdėstytų Principų, nenustato veiksmingų nustatymo ir priežiūros mechanizmų, leidžiančių praktiškai nustatyti I priede išdėstytų Principų pažeidimus ir už juos skirti sankcijas.
3. Valstybės narės ir Komisija informuoja viena kitą apie bet kokius požymius, kad JAV valdžios institucijos, atsakingos už nacionalinį saugumą, teisėsaugą ar kitus viešuosius interesus, asmenų teises į jų asmens duomenų apsaugą riboja labiau, nei būtina ir proporcinga, ir (arba) kad nėra veiksmingos teisinės apsaugos nuo tokio ribojimo.
4. Po vienu metų nuo pranešimo apie šį sprendimą valstybėms narėms dienos, o vėliau tokiu periodiškumu, kuris bus nustatytas glaudžiai konsultuojantis su pagal Reglamento (ES) 2016/679 93 straipsnio 1 dalį įsteigtu komitetu ir Europos duomenų apsaugos valdyba, Komisija įvertina 1 straipsnio 1 dalyje nurodytą išvadą remdamasi visa turima informacija, įskaitant informaciją, gautą kartu su Jungtinių Amerikos Valstijų kompetentingomis institucijomis atliekant peržiūrą.
5. Nustačiusi požymių, kad tinkamas apsaugos lygis jau neužtikrinamas, Komisija apie tai informuoja JAV kompetentingas institucijas. Prireikus Komisija pagal Reglamento (ES) 2016/679 45 straipsnio 5 dalį priima sprendimą laikinai sustabdyti šio sprendimo galiojimą, jį iš dalies pakeisti ar panaikinti arba apriboti jo taikymo sritį. Komisija taip pat gali priimti tokį sprendimą, jei JAV vyriausybei nepakankamai bendradarbiaujant negali nustatyti, ar Jungtinės Amerikos Valstijos ir toliau užtikrina tinkamą apsaugos lygį.

4 straipsnis

Šis sprendimas skirtas valstybėms narėms.

Priimta Briuselyje 2023 m. liepos 10 d.

Komisijos vardu
Didier REYNDERS
Komisijos narys

I PRIEDAS

JAV PREKYBOS DEPARTAMENTO PASKELBTI ES IR JAV DUOMENŲ PRIVATUMO SISTEMOS PRINCIPAI

I. APŽVALGA

1. Nors Jungtinės Amerikos Valstijos ir Europos Sąjunga (toliau – ES) yra bendrai įsipareigojusios stiprinti privatumo apsaugą bei teisinės valstybės principą ir pripažįsta transatlantinių duomenų srautų svarbą atitinkamai savo piliečiams, ekonomikai ir visuomenei, Jungtinės Amerikos Valstijos laikosi kitokio požiūrio į privatumo apsaugą nei ES. Jungtinėse Amerikos Valstijose taikomas sektorių metodas, paremtas teisės aktų, reguliavimo ir savireguliacijos deriniu. JAV prekybos departamentas (toliau – Departamentas), remdamasis įstatymais suteiktais įgaliojimais skatinti, palaikyti ir plėtoti tarptautinę prekybą (JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1512 straipsnis), skelbia ES ir JAV duomenų privatumo sistemos principus, įskaitant papildomus principus (toliau kartu – Principai) ir Principų I priedą (toliau – I priedas). Principai parengti konsultuojantis su Europos Komisija (toliau – Komisija), sektoriaus atstovais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais, siekiant palengvinti prekybą ir komercinę veiklą tarp Jungtinių Amerikos Valstijų ir ES. Principais, kurie yra viena pagrindinių ES ir JAV duomenų privatumo sistemos (toliau – ES ir JAV DPS) sudedamųjų dalių, organizacijoms Jungtinėse Amerikos Valstijose suteikiamas patikimas asmens duomenų perdavimo iš ES į Jungtines Amerikos Valstijas mechanizmas ir kartu užtikrinama, kad ES duomenų subjektai ir toliau galėtų naudotis veiksmingomis apsaugos priemonėmis ir apsauga, kaip reikalaujama pagal Europos teisės aktus, kiek tai susiję su jų asmens duomenų tvarkymu, kai duomenys perduodami į ES nepriklausančias šalis. Principai skirti taikyti tik reikalavimus atitinkančioms Jungtinėse Amerikos Valstijose veikiančioms organizacijoms, iš ES gaunančioms asmens duomenų, kad jos turėtų teisę dalyvauti ES ir JAV DPS ir remtis Komisijos sprendimu dėl tinkamumo ⁽¹⁾. Principai nedaro poveikio ES valstybėse narėse tvarkant asmens duomenis galiojančio Reglamento (ES) 2016/679 (toliau – Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas arba BDAR) ⁽²⁾ taikymui. Principais taip pat neribojamos kitais atvejais pagal JAV teisę taikomos su privatumu susijusios prievolės.
2. Kad galėtų pagal ES ir JAV DPS perduoti asmens duomenis iš ES, organizacija privalo vykdyti savarankišką sertifikavimą, kuriuo Departamentui (ar jo paskirtai institucijai) patvirtintų savo įsipareigojimą laikytis Principų. Nors sprendimą dėl dalyvavimo ES ir JAV DPS organizacijos priima visiškai savanoriškai, faktiškai laikytis reikalavimų privaloma: organizacijos, kurios vykdydamos savarankišką sertifikavimą patvirtina Departamentui savo įsipareigojimą laikytis Principų ir viešai apie tai paskelbia, privalo visapusiškai laikytis Principų. Norėdama dalyvauti ES ir JAV DPS, organizacija privalo: a) būti tokia, kurios atžvilgiu gali būti naudojama Federalinės prekybos komisijos (FPK), JAV Transporto departamento arba kitos valstybinės įstaigos, kuri veiksmingai užtikrins Principų laikymąsi, tyrimų ir vykdymo užtikrinimo įgaliojimais (*kitos ES pripažįstamos JAV valstybinės įstaigos ateiityje gali būti nurodytos priede*); b) viešai paskelbti savo įsipareigojimą laikytis Principų; c) viešai atskleisti savo privatumo politiką, atitinkančią šiuos Principus; d) visiškai juos įgyvendinti ⁽³⁾. Jeigu organizacija nesilaiko Principų, vykdymą užtikrina FPK pagal Federalinės prekybos komisijos (FPK) akto 5 straipsnį, kuriuo draudžiama vykdyti nesąžiningus ar apgaulingus veiksmus prekyboje arba darančius jai poveikį (JAV kodekso 15 antraštinės dalies 45 straipsnis), Transporto departamentas pagal JAV kodekso 49 antraštinės dalies 41712 straipsnį, kuriuo vežėjui arba bilietų pardavėjui draudžiama vykdyti nesąžiningą ar apgaulingą veiklą oro transporto arba oro transporto paslaugų pardavimo srityse, arba pagal kitus įstatymus ar teisės aktus, kuriais draudžiami tokie veiksmai.

⁽¹⁾ Kadangi Komisijos sprendimas dėl ES ir JAV DPS užtikrinamos apsaugos tinkamumo taikomas Islandijai, Lichtenšteiniui ir Norvegijai, ES ir JAV DPS bus taikoma tiek ES, tiek šioms trims valstybėms. Todėl nuorodos į ES ir jos valstybes nares laikomos apimančiomis ir Islandiją, Lichtenšteiną bei Norvegiją.

⁽²⁾ 2016 m. balandžio 27 d. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas).

⁽³⁾ ES ir JAV privatumo skydo sistemos principai iš dalies pakeisti tapo ES ir JAV duomenų privatumo sistemos principais. (Žr. papildomą savarankiško sertifikavimo principą.)

3. Departamentas tvarkys ir viešai skelbs patikimą sąrašą, kuriame bus nurodomos JAV organizacijos, kurios atliko savarankišką sertifikavimą Departamente ir pareiškė, kad įsipareigoja laikytis Principų, (toliau – Duomenų privatumo sistemos sąrašas). ES ir JAV DPS teikiami privalumai užtikrinami nuo dienos, kurią Departamentas įtraukia organizaciją į Duomenų privatumo sistemos sąrašą. Departamentas iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo išbrauks organizacijas, kurios savo noru pasitraukia iš ES ir JAV DPS arba neatlieka metinio pakartotinio sertifikavimo Departamente; tokios organizacijos turi toliau taikyti Principus pagal ES ir JAV DPS jų gautai asmeninei informacijai ir kasmet Departamentui patvirtinti savo įsipareigojimą tai daryti (t. y. tol, kol saugo tokią informaciją), kitomis leidžiamomis priemonėmis užtikrinti tinkamą informacijos apsaugą (pvz., sudarydamos sutartį, kuri visiškai atitinka Komisijos patvirtintose atitinkamose standartinėse sutarčių sąlygose nustatytus reikalavimus) arba gražinti ar ištrinti informaciją. Departamentas iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo taip pat išbrauks organizacijas, kurios nuolat nesilaiko Principų; tokios organizacijos privalo gražinti arba ištrinti pagal ES ir JAV DPS jų gautą asmeninę informaciją. Iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo išbraukta organizacija nebeturi teisės remtis Komisijos sprendimu dėl tinkamumo, kad gautų asmeninės informacijos iš ES.

4. Departamentas taip pat tvarkys ir viešai skelbs patikimą registrą, kuriame bus nurodomos JAV organizacijos, kurios anksčiau buvo atlikusios savarankišką sertifikavimą Departamente, bet buvo pašalintos iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo. Departamentas aiškiai išpės, kad šios organizacijos nebedalyvauja ES ir JAV DPS; kad išbrauktos iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo organizacijos nebegali teigti, kad atitinka ES ir JAV DPS reikalavimus, ir privalo vengti bet kokių pareiškimų arba klaidinančios praktikos, iš kurių būtų galima suprasti, kad jos dalyvauja ES ir JAV DPS; kad tokios organizacijos nebeturi teisės remtis Komisijos sprendimu dėl tinkamumo, kad gautų asmeninės informacijos iš ES. FPK, Transporto departamentas ar kitos vykdymo užtikrinimo institucijos gali imtis vykdymo užtikrinimo veiksmų dėl organizacijos, kuri po to, kai buvo išbraukta iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo, toliau teigia dalyvaujanti ES ir JAV DPS arba kitaip klaidingai pateikia su ES ir JAV DPS susijusius faktus.

5. Šių Principų laikymasis gali būti ribojamas: a) tiek, kiek būtina, kad būtų laikomasi teismo nutarties arba viešojo intereso, teisėsaugos ar nacionalinio saugumo reikalavimų, be kita ko, kai įstatymu ar vyriausybės reglamentu nustatomos prieštaraujanti prievolės; b) pagal įstatymą, teismo nutartį ar vyriausybės reglamentą, kuriais aiškiai duodami leidimai, jeigu naudodamasi tokiu leidimu organizacija gali įrodyti, kad Principų nesilaiko tik tiek, kiek būtina įgyvendinant tokiu leidimu palaikomus viršesnius teisėtus interesus, arba c) jeigu išimtis ar nukrypti leidžiančios nuostatos leidžiamos pagal BDAR jame nustatytais sąlygomis, su sąlyga, kad tokios išimtis ar nukrypti leidžiančios nuostatos taikomos panašiomis aplinkybėmis. Šiomis aplinkybėmis JAV teisėje numatytos apsaugos priemonės, kuriomis siekiama apsaugoti privatumą ir piliečių laisves, apima apsaugos priemones, kurių reikalaujama pagal Vykdomąjį potvarkį Nr. 14086 ⁽⁴⁾ jame nustatytais sąlygomis (įskaitant jame nustatytus būtinumo ir proporcingumo reikalavimus). Paisydamas tikslo stiprinti privatumo apsaugą, organizacijos turėtų stengtis visapusiškai ir skaidriai laikytis šių Principų, be kita ko, pasistengti savo privatumo politikos dokumentuose nurodyti, kur taikomos pirmesnio sakinio b punkte nurodytos išimtis. Dėl tos pačios priežasties tikimasi, kad tais atvejais, kai pagal Principus ir (arba) JAV teisę leidžiama pasirinkti kelis variantus, organizacijos, jei įmanoma, rinktųsi didžiausią apsaugą suteikiantį variantą.

6. Organizacijos, tapusios ES ir JAV DPS narėmis, privalo taikyti Principus visiems pagal ES ir JAV DPS perduodamiems asmens duomenims. Organizacija, nusprendusi išplėsti ES ir JAV DPS privalumų taikymą iš ES perduodamai žmoniškųjų išteklių asmeninei informacijai, skirtai naudoti darbo santykių aplinkybėmis, privalo tai nurodyti, kai atlieka savarankišką sertifikavimą Departamente, ir laikytis pagal papildomą savarankiško sertifikavimo principą nustatytų reikalavimų.

⁽⁴⁾ 2022 m. spalio 7 d. Vykdomasis potvarkis dėl Jungtinių Amerikos Valstijų signalų žvalgybos veiklos apsaugos priemonių griežtinimo.

7. Su Principų aiškinimu ir laikymusi, taip pat su atitinkama ES ir JAV DPS dalyvaujančių organizacijų privatumo politika susiję klausimai bus sprendžiami pagal JAV teisę, išskyrus atvejus, kai tokios organizacijos išsipareigojo bendradarbiauti su ES duomenų apsaugos institucijomis (DAI). Jei nenurodyta kitaip, visos Principų nuostatos taikomos pagal paskirtį.
8. Apibrėžtys:
  - a. *asmens duomenys ir asmeninė informacija* – į BDAR taikymo sritį patenkantys bet kokia forma įrašyti duomenys apie asmenį, kurio tapatybė nustatyta arba gali būti nustatyta, kuriuos organizacija Jungtinėse Amerikos Valstijose gauna iš ES;
  - b. *asmens duomenų tvarkymas* – automatizuotomis arba neautomatizuotomis priemonėmis su asmens duomenimis atliekama operacija ar operacijų seka, kaip antai rinkimas, įrašymas, rūšiavimas, saugojimas, pritaikymas ar keitimas, išgava, susipažinimas, naudojimas, atskleidimas ar platinimas, taip pat ištrynimasis ar sunaikinimas;
  - c. *duomenų valdytojas* – asmuo ar organizacija, kuris (-i) vienas (-a) ar drauge su kitais nustato asmens duomenų tvarkymo tikslus ir priemones.
9. Principai ir jų I priedas įsigalioja nuo Europos Komisijos sprendimo dėl tinkamumo įsigaliojimo datos.

II. PRINCIPAI

1. PRANEŠIMAS

- a. Organizacija privalo informuoti asmenis apie:
  - i. tai, kad dalyvauja ES ir JAV DPS, ir pateikti nuorodą į Duomenų privatumo sistemos sąrašą arba to sąrašo interneto svetainės adresą;
  - ii. renkamų asmens duomenų rūšis ir, kai tinkama, organizacijos JAV subjektus arba JAV patronuojamąsias įmones, kurie taip pat laikosi Principų;
  - iii. savo išsipareigojimą visus asmens duomenis, pagal ES ir JAV DPS gautus iš ES, tvarkyti laikantis Principų;
  - iv. tikslus, kuriais renka ir naudoja jų asmeninę informaciją;
  - v. tai, kaip organizacijai pateikti užklausas ar skundus, be kita ko, apie bet kokią ES veikiančią susijusią įstaigą, kuri gali atsakyti į tokias užklausas ar skundus;
  - vi. trečiųjų šalių, kurioms organizacija atskleidžia asmeninę informaciją, rūšį ar tapatybę, taip pat tokio atskleidimo tikslus;
  - vii. asmenų teisę susipažinti su savo asmens duomenimis;
  - viii. sprendimus ir priemones, kuriuos organizacija siūlo asmenims, norintiems riboti jų asmens duomenų naudojimą ir atskleidimą;
  - ix. nepriklausomą ginčų sprendimo įstaigą, paskirtą nagrinėti skundus ir asmeniui nemokamai teikti tinkamas teisių gynimo galimybes, taip pat apie tai, ar tai yra: 1) DAI sudaryta kolegija, 2) ES įsisteigęs alternatyvaus ginčų sprendimo paslaugų teikėjas arba 3) Jungtinėse Amerikos Valstijose įsisteigęs alternatyvaus ginčų sprendimo paslaugų teikėjas;
  - x. tai, ar organizacijai taikomi FPK, Transporto departamento ar bet kurios kitos JAV įgaliotos valstybinės įstaigos tyrimo ir vykdymo užtikrinimo įgaliojimai;
  - xi. galimybę tam tikromis sąlygomis asmeniui kreiptis dėl privalomo arbitražo ^(²);
  - xii. reikalavimą atskleisti asmeninę informaciją tenkinant teisėtus valdžios institucijų prašymus, be kita ko, siekiant laikytis nacionalinio saugumo arba teisėsaugos reikalavimų;
  - xiii. savo atsakomybę toliau perduodant duomenis trečiosioms šalims.

⁽²⁾ Žr., pvz., teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principo c skirsnį.

- b. Toks pranešimas turi būti pateiktas aiškia ir suprantama kalba tada, kai asmenų pirmą kartą prašoma pateikti asmeninę informaciją organizacijai arba kuo greičiau po to, tačiau bet kuriuo atveju prieš organizacijai naudojant tokią informaciją kitu tikslu, nei tas, kuriuo perduodančioji organizacija ją iš pradžių surinko ar tvarkė, arba prieš pirmą kartą ją atskleidžiant trečiajai šaliai.

2. PASIRINKIMAS

- a. Organizacija privalo suteikti asmenims galimybę pasirinkti (t. y. atsisakyti sutikti), ar jų asmeninė informacija gali būti: i) atskleista trečiajai šaliai arba ii) naudojama tikslu, kuris iš esmės skiriasi nuo to (tų) tikslo (-ų), kuriuo (-iais) ji buvo iš pradžių surinkta ar vėliau asmenys leido ją naudoti. Asmenims turi būti suteikti aiškūs, suprantami ir lengvai prieinami pasirinkimo mechanizmai.
- b. Nukrypstant nuo ankstesnės pastraipos, pasirinkimo galimybės užtikrinti nebūtina, jeigu duomenys atskleidžiami trečiajai šaliai, kuri veikia kaip atstovė, vykdanči užduotį (-is) organizacijos vardu arba pagal jos nurodymus. Tačiau organizacija su tokiu atstovu visada turi sudaryti sutartį.
- c. Dėl neskelbtinos informacijos (t. y. asmeninės informacijos apie sveikatos būklę, rasinę ar etninę kilmę, politines pažiūras, religinius ar filosofinius įsitikinimus, narystę profesinėse sąjungose ar informacijos apie asmens lytinį gyvenimą) organizacijos visada privalo gauti aiškų asmenų sutikimą (pasirinktą sutikimą), jeigu tokią informaciją ketinama i) atskleisti trečiajai šaliai arba ii) naudoti kitu tikslu nei tie, kuriais ji iš pradžių buvo surinkta ar asmenys vėliau leido ją naudoti, pasinaudodami pritarimo galimybe. Be to, organizacija iš trečiosios šalies gautą asmeninę informaciją visada turėtų tvarkyti kaip neskelbtiną, jeigu ta trečioji šalis tą informaciją laiko neskelbtina ir atitinkamai ją tvarko.

3. ATSKAITOMYBĖ UŽ TOLESNĮ DUOMENŲ PERDAVIMĄ

- a. Norėdamos perduoti asmeninę informaciją trečiajai šaliai, kuri veikia kaip duomenų valdytoja, organizacijos privalo laikytis pranešimo ir pasirinkimo principų. Organizacijos taip pat privalo su trečiaja šalimi duomenų valdytoja sudaryti sutartį, kurioje nustatoma, kad tokie duomenys gali būti tvarkomi tik ribotais ir konkrečiais tikslais, atitinkančiais asmens duoto sutikimo sąlygas, ir kad duomenų gavėjas užtikrins tokį pat apsaugos lygį, koks yra užtikrinamas pagal Principus, ir praneš organizacijai, jeigu nustatys, kad nebegali vykdyti šios prievolės. Sutartyje nurodoma, kad tai nustačius, trečioji šalis duomenų valdytoja nustoja tvarkyti duomenis arba imasi kitų pagrįstų ir tinkamų priemonių padėčiai ištaisyti.
- b. Norėdamos perduoti asmens duomenis trečiajai šaliai, kuri veikia kaip atstovė, organizacijos privalo: i) perduoti tokius duomenis tik ribotais ir konkrečiais tikslais; ii) patvirtinti, kad atstovas yra įpareigotas užtikrinti bent tokį pat privatumo apsaugos lygį, kokio reikalaujama pagal Principus; iii) imtis pagrįstų ir tinkamų priemonių, kuriomis būtų užtikrinama, kad atstovas veiksmingai tvarkytų asmeninę informaciją, perduotą laikantis organizacijos įsipareigojimų pagal Principus; iv) reikalauti, kad atstovas, nustatęs, kad nebegali laikytis prievolės užtikrinti tokį pat apsaugos lygį, kokio reikalaujama pagal Principus, apie tai praneštų organizacijai; v) gavusios pranešimą, be kita ko, pagal iv punktą, imtis pagrįstų ir tinkamų priemonių neteisėtam duomenų tvarkymui sustabdyti ir padėčiai ištaisyti; vi) Departamentui paprašius, pateikti Departamentui atitinkamų savo sutarties su tuo atstovu privatumo nuostatų santrauką arba reprezentatyvią kopiją.

4. SAUGUMAS

- a. Organizacijos, kurios kuria, laiko, naudoja ar platina asmeninę informaciją, deramai atsižvelgdamos į su asmens duomenų tvarkymu susijusią riziką ir tokių duomenų pobūdį, privalo imtis pagrįstų ir tinkamų priemonių duomenims apsaugoti, kad jie nebūtų prarasti, netinkamai naudojami, su jais nebūtų be leidimo susipažįstama, jie nebūtų be leidimo atskleidžiami, keičiami ar sunaikinami.

5. DUOMENŲ VIENTISUMAS IR TIKSLO APRIBOJIMAS

- a. Pagal Principus asmeninė informacija turi būti tik informacija, atitinkanti tikslus, kuriais yra tvarkoma ⁽⁶⁾. Organizacija negali tvarkyti asmeninės informacijos tokiais būdais, kurie neatitinka tikslų, kuriais ji buvo surinkta ar vėliau asmuo leido ją naudoti. Tiek, kiek būtina dėl tokių tikslų, organizacija privalo imtis pagrįstų priemonių užtikrinti, kad asmens duomenys patikimai atitiktų numatomą jų naudojimo paskirtį, būtų tikslūs, išsamūs ir naujausi. Organizacija privalo laikytis Principų tol, kol saugo tokią informaciją.
- b. Tokia forma, iš kurios nustatoma arba gali būti nustatoma asmens tapatybė ⁽⁷⁾, informacija gali būti saugoma tik tol, kol yra reikalinga duomenų tvarkymo tikslu, kaip nurodyta 5 dalies a punkte. Ši prievolė neužkerta kelio organizacijoms tvarkyti asmeninę informaciją ilgiau – tol ir tokiu mastu, kokiu toks tvarkymas pagrįstai padeda siekti archyvavimo dėl viešojo intereso, žurnalistikos, literatūros ir meno, mokslinių ar istorinių tyrimų ir statistinės analizės tikslų. Tokiais atvejais tokiam duomenų tvarkymui taikomi kiti ES ir JAV DPS principai ir nuostatos. Organizacijos turėtų imtis pagrįstų ir tinkamų priemonių, kad laikytųsi šios nuostatos.

6. SUSIPAŽINIMAS SU DUOMENIMIS

- a. Asmenims turi būti suteikta galimybė susipažinti su organizacijos saugoma asmenine informacija apie juos, tą informaciją ištaisyti, pakeisti ar ištrinti, jei ji netiksli arba tvarkoma pažeidžiant Principus, nebent atitinkamu atveju sudarant galimybę susipažinti su duomenimis patiriama našta ar išlaidos būtų neproporcingos, palyginti su rizika to asmens privatumui, arba būtų pažeistos kitų asmenų teisės.

7. TEISIŲ GYNIMAS, VYKDYMO UŽTIKRINIMAS IR ATSAKOMYBĖ

- a. Veiksmingai privatumo apsaugai būtini patikimi mechanizmai, kuriais užtikrinamas Principų laikymasis, asmenų, kurie patyrė poveikį dėl Principų nesilaikymo, galimybė ginti teises ir padariniai organizacijai, kai nesilaikoma Principų. Tokie mechanizmai turi atitikti bent šiuos reikalavimus:
  - i. tai turi būti lengvai prieinami nepriklausomi teisių gynimo mechanizmai, pagal kuriuos laikantis Principų nemokamai būtų tiriami ir operatyviai sprendžiami kiekvieno asmens skundai bei ginčai ir nurodoma atlyginti žalą, jeigu tai numatyta taikomuose teisės aktuose ar pagal privačiojo sektoriaus iniciatyvas;
  - ii. turi būti nustatytos paskesnės procedūros, skirtos patikrinti, ar organizacijų teiginiai ir pareiškimai apie jų privatumo užtikrinimo praktiką yra teisingi ir ar tokia privatumo užtikrinimo praktika įgyvendinama taip, kaip skelbiama, ypač atsižvelgiant į reikalavimų nesilaikymo atvejus; taip pat
  - iii. turi būti nustatytos prievolės išspręsti problemas, kylančias dėl to, kad organizacijos nesilaiko Principų, nors nurodo, kad jų laikosi, ir nustatyti padariniai tokioms organizacijoms. Sankcijos turi būti pakankamai griežtos, kad priverstų organizacijas laikytis reikalavimų.
- b. Organizacijos ir jų pasirinkti nepriklausomi teisių gynimo mechanizmai greitai reaguos į Departamento užklausas ir prašymus pateikti su ES ir JAV DPS susijusios informacijos. Visos organizacijos privalo operatyviai reaguoti į skundus dėl Principų nesilaikymo, kuriuos ES valstybės narės valdžios institucijos perdavė per Departamentą. Organizacijos, kurios nusprendė bendradarbiauti su DAI, įskaitant žmogiškųjų išteklių duomenis tvarkančias organizacijas, privalo nagrinėjant ir sprendžiant skundus tiesiogiai bendrauti su tokiomis institucijomis.

⁽⁶⁾ Priklausomai nuo aplinkybių, suderinami duomenų tvarkymo tikslai gali būti, pvz., pagrįstai naudingi ryšiams su klientais, dėl reikalavimų laikymosi ir teisinių sumetimų, audito, saugumo ir sukčiavimo prevencijos, organizacijos juridinių teisių išsaugojimo ar gynimo arba kiti tikslai, atitinkantys racionalaus asmens lūkesčius konkrečiomis aplinkybėmis, kuriomis renkami duomenys.

⁽⁷⁾ Tokiais atvejais jeigu, atsižvelgiant į tapatybės nustatymo priemonės, kurios, kaip pagrįstai galima tikėtis, veikiausiai bus naudojamos (be kita ko, atsižvelgiant į tapatybės nustatymo sąnaudas ir reikiamą laiką, taip pat į duomenų tvarkymo metu prieinamas technologijas), ir formą, kuria saugomi duomenys, organizacija galėtų pagrįstai nustatyti asmens tapatybę arba tai galėtų padaryti trečioji šalis, jeigu turėtų galimybę susipažinti su duomenimis, laikoma, kad asmens tapatybę galima nustatyti.

- c. Jeigu asmuo kreipėsi dėl privalomo arbitražo pateikdamas atitinkamai organizacijai pranešimą, paisydamas procedūrų ir laikydamasis I priede nustatytų sąlygų, organizacijos privalo arbitražo tvarka nagrinėti reikalavimus ir vadovautis I priede nustatytais sąlygomis.
- d. Jeigu duomenys perduodami toliau, sistemoje dalyvaujanti organizacija atsako už asmeninės informacijos, kurią gavo pagal ES ir JAV DPS ir toliau perduoda trečiajai šaliai, kuri jos vardu veikia kaip atstovė, tvarkymą. Sistemoje dalyvaujanti organizacija pagal Principus lieka atsakinga, jeigu jos atstovas tokią asmeninę informaciją tvarko su Principais nesuderinamu būdu, nebent organizacija įrodo, kad nėra atsakinga už įvykį, dėl kurio padaryta žala.
- e. Kai organizacijai taikoma dėl reikalavimų nesilaikymo priimta teismo nutartis arba dėl reikalavimų nesilaikymo priimtas Principuose ar būsimame Principų priede nurodytos JAV valstybinės įstaigos (pvz., FPK arba Transporto departamento) nutartis, ta organizacija viešai paskelbia visus atitinkamus su ES ir JAV DPS susijusius visų teismui arba JAV valstybinei įstaigai pateiktų atitikties arba vertinimo ataskaitų skirsnius, kiek tai atitinka konfidencialumo reikalavimus. Departamentas įsteigė specialų DAI kontaktinį centrą, į kurį galima kreiptis dėl visų problemų, susijusių su tuo, kaip sistemoje dalyvaujančios organizacijos laikosi reikalavimų. FPK ir Transporto departamentas pirmumo tvarka nagrinės Departamento ir ES valstybių narių valdžios institucijų perduotus klausimus dėl Principų nesilaikymo ir laiku bei laikydamiesi galiojančių konfidencialumo apribojimų su perduodančiosios valstybės valdžios institucijomis keisis informacija dėl perduotų klausimų.

III. PAPILDOMI PRINCIPAI

1. Neskelbtini duomenys

- a. Nereikalaujama, kad organizacija gautų aiškų sutikimą (pasirinktą sutikimą) dėl neskelbtinų duomenų, jeigu:
  - i. duomenys tvarkomi dėl duomenų subjektui ar kitam asmeniui gyvybiškai svarbių interesų;
  - ii. duomenis tvarkyti būtina pareiškiant teisinius reikalavimus ar nustatant gynybos argumentus;
  - iii. duomenis tvarkyti reikia medicinos priežiūrai atlikti ar diagnozei nustatyti;
  - iv. duomenys tvarkomi vykdant fondo, asociacijos ar kitos ne pelno organizacijos, užsiimančios politine, filosofine, religine ar profesinių sąjungų veikla, teisėtą veiklą, jeigu tvarkymas susijęs tik su tos organizacijos nariais ar dėl jos tikslų reguliariai su ja ryšį palaikančiais asmenimis ir tokie duomenys be duomenų subjektų sutikimo nėra atskleidžiami trečiajai šaliai;
  - v. duomenis tvarkyti būtina organizacijos darbo teisės srities išpareigojimams vykdyti arba
  - vi. duomenų tvarkymas susijęs su duomenimis, kuriuos asmuo aiškiai paskelbė viešai.

2. Su žurnalistika susijusios išimtys

- a. Atsižvelgiant į JAV Konstitucijoje nustatytas spaudos laisvės apsaugos priemones, jeigu JAV Konstitucijos Pirmojoje pataisoje įtvirtintos laisvos spaudos teisės prieštarauja privatumo apsaugos interesams, JAV piliečių ir organizacijų veikloje interesai turi būti derinami pagal Pirmąją pataisą.
- b. Asmeninei informacijai, kuri yra renkama skelbti, transliuoti ar perduoti kitomis viešo žurnalistinės medžiagos skelbimo formomis, nepriklausomai nuo to, ar yra panaudota, taip pat iš žurnalistikos archyvų platinamai anksčiau paskelbtoje medžiagoje rastai informacijai Principų reikalavimai netaikomi.

3. Netiesioginė atsakomybė

- a. Interneto ar telekomunikacijų paslaugų teikėjai ir kitos organizacijos pagal Principus nėra atsakingi, jeigu kitos organizacijos vardu informaciją tik perduoda, nukreipia, perjungia ar saugo podėlyje. Pagal ES ir JAV DPS netiesioginės atsakomybės nesukuriamas. Jeigu organizacija tik persiunčia trečiųjų šalių perduodamus duomenis ir nenustato tų asmens duomenų tvarkymo tikslų ir priemonių, ji nebūtų laikoma atsakinga.

4. Išsamus patikrinimas ir auditas

- a. Vykdydami savo veiklą auditoriai ir investicijų bankininkai gali tvarkyti asmens duomenis be asmens sutikimo ar žinios. Tai leidžiama pagal pranešimo, pasirinkimo ir susipažinimo su duomenimis principus toliau aprašytomis aplinkybėmis.
- b. Akcinėse bendrovėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse, įskaitant sistemoje dalyvaujančias organizacijas, reguliariai atliekamas auditas. Toks auditas, ypač kai nagrinėjami galimi pažeidimo atvejai, gali būti neveiksmingas, jeigu apie jį bus paskelbta iš anksto. Be to, sistemoje dalyvaujanti organizacija, įraukta į galimo bendrovių susijungimo arba perėmimo procesą, turės atlikti išsamų patikrinimą arba turės būti atliktas toks jos patikrinimas. Tokiais atvejais dažnai bus renkami ir tvarkomi asmens duomenys, pvz., informacija apie aukščiausius vadovus ar kitus svarbias pareigas einančius darbuotojus. Apie tai paskelbus iš anksto, gali būti pakenkta sandoriui ar netgi pažeista taikoma vertybinių popierių reguliavimo tvarka. Atliekant išsamų patikrinimą dalyvaujantys investicijų bankininkai ir advokatai arba auditą atliekantys auditoriai informaciją be asmens žinios gali tvarkyti tik tokiu mastu ir tol, kol tai būtina vykdant teisės aktų ar viešojo intereso reikalavimus ir kitomis aplinkybėmis, kuriomis taikant šiuos Principus būtų pažeisti teisėti organizacijos interesai. Tokie teisėti interesai, be kita ko, yra organizacijų teisinių prievolių vykdymo ir teisėtos apskaitos tvarkymo veiklos stebėseną ir būtinybę užtikrinti konfidencialumą, susiję su galimu įmonių įsigijimu, susijungimu, bendromis įmonėmis ar kitais panašiais investicijų bankininkų ir auditorių vykdomais sandoriais.

5. Duomenų apsaugos institucijų vaidmuo

- a. Organizacijos vykdys savo išsipareigojimą bendradarbiauti su DAI, kaip aprašyta toliau. Pagal ES ir JAV DPS JAV organizacijos, gaunančios asmens duomenis iš ES, privalo išsipareigoti taikyti veiksmingus mechanizmus, kuriais užtikrinama, kad būtų laikomasi Principų. Konkrečiau, kaip nustatyta pagal teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principą, sistemoje dalyvaujančios organizacijos privalo: a) i) asmenims, su kuriais susiję duomenys, suteikti teisių gynimo priemonių; a) ii) nustatyti paskesnes procedūras, skirtas patikrinti, ar įmonių teiginiai ir pareiškimai apie jų taikomą privatumo užtikrinimo praktiką yra teisingi; a) iii) išsipareigoti spręsti problemas, kylančias dėl Principų nesilaikymo, ir nustatyti padarinius tokioms organizacijoms. Organizacija gali atitikti teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principo a punkto i ir iii papunkčiuose nustatytus reikalavimus, jeigu laikosi šiame skirsnyje nustatytų bendradarbiavimo su DAI reikalavimų.
- b. Organizacija išsipareigoja bendradarbiauti su DAI Departamentui teikiamuose ES ir JAV DPS savarankiško sertifikavimo dokumentuose nurodydama (žr. papildomą savarankiško sertifikavimo principą), kad:
  - i. nusprendė laikytis teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principo a punkto i ir iii papunkčiuose nustatytų reikalavimų išsipareigodama bendradarbiauti su DAI;
  - ii. bendradarbiaus su DAI tiriant ir sprendžiant pagal Principus pateiktus skundus, taip pat
  - iii. laikysis visų DAI teikiamų rekomendacijų, kai, DAI manymu, organizacija turi imtis tam tikrų veiksmų, kad atitiktų Principus, įskaitant teisių gynimo ar kompensacines priemones, skirtas asmenims, patyrusiems poveikį dėl bet kokio Principų nesilaikymo, ir raštu DAI patvirtins, kad tokių veiksmų imtasi.
- c. DAI kolegijų veikla
  - i. DAI bendradarbiaudamos teiks informaciją ir rekomendacijas tokiais būdais:
    1. DAI rekomendacijos bus teikiamos per ES lygiu įkurtą neformalią DAI kolegiją, kuri, *inter alia*, padės užtikrinti darnų ir nuoseklų požiūrį;
    2. ši kolegija teiks rekomendacijas atitinkamoms JAV organizacijoms dėl neišspręstų asmenų skundų dėl iš ES pagal ES ir JAV DPS perduotos asmeninės informacijos tvarkymo. Tokiomis rekomendacijomis bus siekiama užtikrinti, kad Principai būtų taikomi teisingai ir atitinkamam (-iems) asmeniui (-ims) būtų suteikiama teisių gynimo priemonių, kurias DAI laiko tinkamomis;

3. kolegija teiks tokias rekomendacijas reaguodama į atitinkamų organizacijų perduotus ir (arba) tiesiogiai iš asmenų gautus skundus dėl organizacijų, kurios ES ir JAV DPS tikslais įsipareigojo bendradarbiauti su DAI, ir kartu skatins ir, jei reikia, padės tokiems asmenims iš pradžių pasinaudoti vidinėmis skundų nagrinėjimo procedūromis, kurias gali pasiūlyti organizacija;
  4. rekomendacijos bus skelbiamos tik po to, kai abiem ginčo šalims buvo suteikta pagrįsta galimybė pateikti pastabų ir visus pageidaujamus įrodymus. Kolegija stengsis rekomendacijas pateikti kuo greičiau, kiek įmanoma laikantis tinkamo proceso reikalavimų. Paprastai kolegija stengsis rekomendaciją pateikti per 60 dienų nuo skundo ar perduoto klausimo gavimo dienos, o jei įmanoma – greičiau;
  5. kolegija viešai skelbs jai pateiktų skundų svarstymo rezultatus, jei manys, kad tai tikslinga;
  6. kolegijos pateiktos rekomendacijos neužtraukia atsakomybės kolegijai ar pavienėms DAI.
- ii. Kaip pažymėta pirmiau, ši ginčų sprendimo būdą pasirinkusios organizacijos privalo įsipareigoti laikytis DAI rekomendacijų. Jeigu organizacija per 25 dienas po rekomendacijų pateikimo jų neįvykdo ir nepateikia patenkinamo paaiškinimo dėl vėlavimo, kolegija praneš apie savo ketinimus šį klausimą perduoti FPK, Transporto departamentui ar kitai JAV federalinei ar valstijos įstaigai, kuriai įstatymais suteikti įgaliojimai imtis vykdymo užtikrinimo veiksmų apgaulės arba klaidinimo atvejais, arba priimti sprendimą, kad dėl rimtų bendradarbiavimo susitarimo pažeidimų susitarimas turi būti pripažintas niekiniu. Pastaruoju atveju kolegija informuos Departamentą, kad Duomenų privatumo sistemos sąrašas gali būti atitinkamai pakoreguotas. Už įsipareigojimo bendradarbiauti su DAI nevykdymą ir Principų nesilaikymą bus taikomos sankcijos kaip už apgaulingą veiklą pagal FPK akto 5 straipsnį (JAV kodekso 15 antraštinės dalies 45 straipsnį), JAV kodekso 49 antraštinės dalies 41712 straipsnį ar panašų įstatymą.
- d. Organizacija, norinti, kad jai ES ir JAV DPS teikiami privalumai būtų taikomi ir darbo santykių aplinkybėmis iš ES perduodamiems žmogiškųjų išteklių duomenims, privalo įsipareigoti bendradarbiauti su DAI dėl tokių duomenų (žr. papildomą žmogiškųjų išteklių duomenų principą).
- e. Šią galimybę pasirinkusios organizacijos turės mokėti metinį mokestį, kuris bus skirtas kolegijos veiklos išlaidoms padengti. Be to, jų gali būti paprašyta padengti visas būtinas vertimo išlaidas, patiriamas kolegijai nagrinėjant jai perduotus klausimus ar skundus. Mokesčio dydį nustatys Departamentas, pasikonsultavęs su Komisija. Mokestį gali rinkti trečioji šalis, kurią Departamentas pasirinks kaip šiam tikslui surinktų lėšų saugotoją. Departamentas glaudžiai bendradarbiaus su Komisija ir DAI, kad būtų nustatyta tinkama iš mokesčio surinktų lėšų paskirstymo tvarka, taip pat dėl kitų procedūrinių ir administracinių kolegijos veiklos aspektų. Departamentas ir Komisija gali susitarti pakeisti mokesčio rinkimo dažnumą.

6. Savarankiškas sertifikavimas

- a. ES ir JAV DPS teikiami privalumai užtikrinami nuo tos dienos, kurią Departamentas įrašo organizaciją į Duomenų privatumo sistemos sąrašą. Departamentas organizaciją į Duomenų privatumo sistemos sąrašą įrašys tik nustatęs, kad organizacijos pradinio savarankiško sertifikavimo dokumentai yra išsamūs, ir išbrauks organizaciją iš to sąrašo, jeigu ji savo noru pasitrauks iš sistemos, neatliks metinio pakartotinio sertifikavimo arba jeigu ji nuolat nesilaiko Principų (žr. papildomą ginčų sprendimo ir vykdymo užtikrinimo principą).
- b. Kad galėtų iš pradžių atlikti savarankišką sertifikavimą arba vėliau atlikti pakartotinį sertifikavimą dėl ES ir JAV DPS, organizacija turi kiekvieną kartą Departamentui pateikti organizacijos, kuri atitinkamai vykdydama savarankišką sertifikavimą arba pakartotinį sertifikavimą patvirtina, kad laikosi Principų, vardu vadovaujančio pareigūno parengtus dokumentus ⁽⁸⁾, kuriuose pateikiama bent ši informacija:

⁽⁸⁾ Dokumentus Departamento Duomenų privatumo sistemos interneto svetainėje turi pateikti organizacijoje dirbantis asmuo, igaliotas organizacijos ir visų jos įtrauktų subjektų vardu teikti pareiškimus dėl Principų laikymosi.

- i. savarankišką sertifikavimą arba pakartotinį sertifikavimą atliekančios JAV organizacijos pavadinimas, taip pat visų JAV subjektų arba JAV patrunuojamųjų įmonių, kurie taip pat laikosi Principų ir kuriuos organizacija nori įtraukti, pavadinimai;
  - ii. organizacijos veiklos, susijusios su asmenine informacija, kuri būtų gaunama iš ES pagal ES ir JAV DPS, aprašymas;
  - iii. su tokia asmenine informacija susijusios atitinkamos organizacijos privatumo politikos aprašymas, įskaitant:
    1. jeigu organizacija turi viešą interneto svetainę, – atitinkamą svetainės adresą, kuriuo skelbiama privatumo politika, arba, jeigu organizacija viešos interneto svetainės neturi, – vietą, kur visuomenė gali susipažinti su privatumo politika, taip pat
    2. jos faktinio įgyvendinimo pradžios datą;
  - iv. organizacijoje veikianti kontaktinė tarnyba, kuri nagrinėja skundus, prašymus leisti susipažinti su duomenimis ir visus kitus dėl Principų kylančius klausimus ⁽⁹⁾, įskaitant:
    1. atitinkamo (-ų) asmens (-ų) arba atitinkamos (-ų) kontaktinės (-ių) tarnybos (-ų) atstovo (-ų) vardą (-us), pavardę (-es), pareigas (jei taikoma), e. pašto adresą (-us) ir telefono numerį (-ius), taip pat
    2. atitinkamą organizacijos JAV pašto adresą;
  - v. konkreti valstybinė įstaiga, turinti jurisdikciją nagrinėti visus skundus dėl organizacijos galimos nesąžiningos ar apgaulingos veiklos ir privatumo klausimus reglamentuojančių įstatymų ar teisės aktų pažeidimų (kuri yra įtraukta į Principų sąrašą arba būsimą Principų priedą);
  - vi. privatumo užtikrinimo programos, kurioje dalyvauja organizacija, pavadinimas;
  - vii. tikrinimo metodas (t. y. įsivertinimas arba išorinės reikalavimų laikymosi peržiūros, įskaitant tokias peržiūras atliekančią trečiąją šalį) ⁽¹⁰⁾, taip pat
  - viii. atitinkamas (-i) nepriklausomas (-i) teisių gynimo mechanizmas (-ai) su Principais susijusiems neišspręstiems skundams tirti ⁽¹¹⁾.
- c. Jeigu organizacija nori, kad jai ES ir JAV DPS teikiami privalumai būtų taikomi ir iš ES perduodamai žmogiškųjų išteklių informacijai, skirtai naudoti darbo santykių aplinkybėmis, ji gali tai daryti, jeigu Principų sąrašė arba būsimame Principų priede nurodyta valstybinė įstaiga turi jurisdikciją nagrinėti organizacijai pareikštus reikalavimus dėl žmogiškųjų išteklių informacijos tvarkymo. Be to, organizacija privalo tai nurodyti savo pradinio savarankiško sertifikavimo dokumentuose, taip pat visuose pakartotinio sertifikavimo dokumentuose ir paskelbti savo įsipareigojimą bendradarbiauti su atitinkama (-omis) ES valdžios institucija (-omis) pagal papildomus žmogiškųjų išteklių duomenų ir duomenų apsaugos institucijų vaidmens principus (kaip taikoma) ir patvirtinti, kad laikysis tokių valdžios institucijų pateiktų rekomendacijų. Organizacija taip pat privalo pateikti Departamentui savo žmogiškųjų išteklių privatumo politikos kopiją ir informaciją, kur su privatumo politika gali susipažinti poveikį patyrę jos darbuotojai.

⁽⁹⁾ Pagrindinis organizacijos kontaktinis asmuo arba organizacijos vadovaujantis pareigūnas negali būti organizacijai nepriklausantis atstovas (pvz., išorės patarėjas ar išorės konsultantas).

⁽¹⁰⁾ Žr. papildomą patikrinimo principą.

⁽¹¹⁾ Žr. papildomą ginčų sprendimo ir vykdymo užtikrinimo principą.

- d. Departamentas tvarkys ir viešai skelbs Duomenų privatumo sistemos sąrašą, kuriame bus nurodomos organizacijos, pateikusios išsamius pradinio savarankiško sertifikavimo dokumentus, ir tą sąrašą atnaujins remdamasis išsamiais metinio pakartotinio sertifikavimo dokumentais, taip pat pagal papildomą ginčų sprendimo ir vykdymo užtikrinimo principą gautais pranešimais. Tokie pakartotinio sertifikavimo dokumentai turi būti teikiami ne rečiau kaip kartą per metus, antraip organizacija bus išbraukta iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo ir nebegalės naudotis ES ir JAV DPS teikiamais privalumais. Visos į Duomenų privatumo sistemos sąrašą Departamento įtrauktos organizacijos privalo įdiegti atitinkamą privatumo politiką, kuri atitiktų pranešimo principą, ir tos privatumo politikos dokumentuose nurodyti, kad laikosi Principų⁽¹²⁾. Jeigu organizacijos privatumo politika skelbiama internete, būtina pateikti saitą į Departamento Duomenų privatumo sistemos interneto svetainę, taip pat saitą į nepriklausomo teisių gynimo mechanizmo, kuris gali būti naudojamas su Principais susijusiems neišspręstiems skundams nemokamai nagrinėti, interneto svetainę arba skundo pateikimo formą.
- e. Principai taikomi iš karto nuo savarankiško sertifikavimo momento. Sistemoje dalyvaujančios organizacijos, kurios anksčiau buvo atlikusios savarankišką sertifikavimą pagal ES ir JAV privatumo skydo sistemos principus, turės atnaujinti savo privatumo politiką, kad joje būtų nurodomi ES ir JAV duomenų privatumo sistemos principai. Tokios organizacijos šią nuorodą turi įtraukti kuo greičiau ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo ES ir JAV duomenų privatumo sistemos principų įsigaliojimo dienos.
- f. Organizacija privalo visus asmens duomenis, pagal ES ir JAV DPS gautus iš ES, tvarkyti pagal Principus. Įsipareigojimas laikytis Principų dėl asmens duomenų, gautų per laikotarpį, kurį organizacija naudojo ES ir JAV DPS teikiamais privalumais, galioja neterminuotai; toks įsipareigojimas reiškia, kad organizacija tokiems duomenims ir toliau taikys Principus tol, kol saugo, naudoja ar atskleidžia tokius duomenis, net jei dėl bet kurios priežasties pasitraukia iš ES ir JAV DPS. Organizacija, norinti pasitraukti iš ES ir JAV DPS, apie tai turi iš anksto pranešti Departamentui. Tokiame pranešime taip pat turi būti nurodyta, ką organizacija darys su asmens duomenimis, kuriuos gavo pagal ES ir JAV DPS (t. y. duomenis išsaugos, grąžins ar ištrins, o jei išsaugos, kokiomis leidžiamomis priemonėmis užtikrins tų duomenų apsaugą). Iš ES ir JAV DPS pasitraukusi organizacija, kuri nori išsaugoti tokius duomenis, privalo kasmet Departamentui patvirtinti savo įsipareigojimą toliau duomenims taikyti Principus arba kitomis leidžiamomis priemonėmis (pvz., sudarydama sutartį, kuri visiškai atitinka Komisijos patvirtintose atitinkamose standartinėse sutarčių sąlygose nustatytus reikalavimus) užtikrinti „tinkamą“ duomenų apsaugą; priešingu atveju organizacija privalo informaciją grąžinti arba ištrinti⁽¹³⁾. Pasitraukusi iš ES ir JAV DPS, organizacija privalo iš visų susijusių privatumo politikos dokumentų pašalinti bet kokias nuorodas į ES ir JAV DPS, iš kurių galima suprasti, kad organizacija toliau dalyvauja ES ir JAV DPS ir turi teisę naudotis jos teikiamais privalumais.

⁽¹²⁾ Pirmą kartą savarankišką sertifikavimą atliekanti organizacija galutiniuose privatumo politikos dokumentuose negali nurodyti, kad dalyvauja ES ir JAV DPS, kol gaus Departamento pranešimą, kad gali tai daryti. Teikdama pradinio savarankiško sertifikavimo dokumentus, organizacija turi Departamentui pateikti Principus atitinkantį privatumo politikos projektą. Nustatęs, kad organizacijos pradinio savarankiško sertifikavimo dokumentai apskritai yra išsamūs, Departamentas praneš organizacijai, kad ji turėtų baigti rengti (pvz., atitinkamais atvejais paskelbti) ES ir JAV DPS atitinkančią savo privatumo politiką. Baigusi rengti atitinkamą privatumo politiką, organizacija turi nedelsdama apie tai pranešti Departamentui, o Departamentas tada įtraukia organizaciją į Duomenų privatumo sistemos sąrašą.

⁽¹³⁾ Jeigu pasitraukdama iš sistemos organizacija renkasi išsaugoti asmens duomenis, kuriuos gavo pagal ES ir JAV DPS, ir kasmet Departamentui patvirtinti, kad tokiems duomenims toliau taiko Principus, ta organizacija kartą per metus po pasitraukimo privalo Departamentui patvirtinti (t. y. išskyrus atvejus, kai organizacija užtikrina „tinkamą“ tokių duomenų apsaugą kitomis leidžiamomis priemonėmis ir tol, kol ji tai daro, arba grąžina ar ištrina visus tokius duomenis ir praneša Departamentui apie šį veiksmą), ką ji padarė su tais asmens duomenimis, ką ji darys su išsaugotais asmens duomenimis ir kas veiks kaip nuolatinis kontaktinis centras su Principais susijusiais klausimais.

- g. Organizacija, kuri pasikeitus įmonės statusui, pvz., dėl susijungimo, perėmimo, bankroto ar likvidavimo, nustos egzistuoti kaip atskiras juridinis asmuo, privalo apie tai iš anksto pranešti Departamentui. Pranešime taip pat turėtų būti nurodyta, ar įmonės statusui pasikeitus atsiradęs subjektas i) toliau dalyvaus ES ir JAV DPS remdamasis esamu savarankišku sertifikavimu; ii) atliks savarankišką sertifikavimą kaip naujas ES ir JAV DPS dalyvis (pvz., kai naujas subjektas arba išlikęs subjektas dar nėra atlikęs savarankiško sertifikavimo, kuriuo remdamasis galėtų dalyvauti ES ir JAV DPS), arba iii) įdiegs kitas apsaugos priemones, pvz., rašytinį susitarimą, kuriuo bus užtikrinama, kad Principai ir toliau būtų taikomi visiems asmens duomenims, kuriuos organizacija gavo pagal ES ir JAV DPS ir išsaugos. Jeigu netaikomas nei i, nei ii, nei iii punktas, pagal ES ir JAV DPS gauti asmens duomenys turi būti nedelsiant gražinti arba ištrinti.
- h. Dėl bet kokių priežasčių pasitraukusi iš ES ir JAV DPS, organizacija privalo pašalinti visus pareiškimus, iš kurių galima suprasti, kad organizacija ir toliau dalyvauja ES ir JAV DPS arba turi teisę naudotis ES ir JAV DPS teikiamais privalumais. Jeigu naudojamas, ES ir JAV DPS sertifikavimo ženklas taip pat turi būti pašalintas. Už bet kokią visuomenės klaidinimą dėl organizacijos išipareigojimo laikytis Principų FPK, Transporto departamentas ar kita atitinkama valdžios institucija gali taikyti sankcijas. Už klaidingą faktų pateikimą Departamentui gali būti taikomos sankcijos pagal Melagingų parodymų aktą (JAV kodekso 18 antraštinės dalies 1001 straipsnį).

7. Patikrinimas

- a. Organizacijos privalo nustatyti paskesnes procedūras, skirtas patikrinti, ar jų teiginiai ir pareiškimai apie jų ES ir JAV DPS privatumo užtikrinimo praktiką yra teisingi ir ar ta privatumo užtikrinimo praktika įgyvendinama taip, kaip nurodoma, ir atitinka Principus.
- b. Siekdama laikytis teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principo reikalavimų dėl tikrinimo, organizacija privalo tikrinti tokius teiginius ir pareiškimus atlikdama įsivertinimą arba išorinę reikalavimų laikymosi peržiūrą.
- c. Jeigu organizacija pasirinko įsivertinimą, tokiu patikrinimu turi būti įrodyta, kad su iš ES gaunama asmenine informacija susijusi jos privatumo politika yra tiksli, išsami, lengvai prieinama, atitinka Principus ir yra visapusiškai įgyvendinama (t. y. jos laikomasi). Iš jo taip pat turi būti matyti, kad asmenys yra informuojami apie visas vidines skundų nagrinėjimo procedūras ir apie nepriklausomą (-us) teisių gynimo mechanizmą (-us), kuriuo (-iais) gali pasinaudoti teikdami skundus; kad yra parengta darbuotojų mokymo, kaip įgyvendinti politiką, tvarka ir drausminimo priemonės, kai tos politikos nesilaikoma; kad yra parengta vidaus tvarka, pagal kurią periodiškai objektyviai peržiūrima, kaip laikomasi nurodytų reikalavimų. Bent kartą per metus vadovaujantis pareigūnas ar kitas įgaliotas organizacijos atstovas privalo pasirašyti pareiškimą, kuriame patvirtinama, kad įsivertinimas atliktas; toks pareiškinys turi būti pateikiamas asmenų prašymu, atliekant tyrimą arba gavus skundą dėl reikalavimų nesilaikymo.
- d. Jeigu organizacija pasirinko išorinę reikalavimų laikymosi peržiūrą, tokiu patikrinimu turi būti įrodyta, kad su iš ES gaunama asmenine informacija susijusi jos privatumo politika yra tiksli, išsami, lengvai prieinama, atitinka Principus ir yra visapusiškai įgyvendinama (t. y. jos laikomasi). Iš jo taip pat turi būti matyti, kad asmenys yra informuojami apie mechanizmą (-us), kuriuo (-iais) gali pasinaudoti teikdami skundus. Peržiūros gali būti atliekamos, be kita ko, tokiais būdais: prireikus vykdant auditą, rengiant atsitiiktines peržiūras, taikant „spąstų“ metodą arba naudojant technologines priemones. Bent kartą per metus tikrintojas, vadovaujantis pareigūnas ar kitas įgaliotas organizacijos atstovas privalo pasirašyti pareiškimą, kuriame patvirtinama, kad išorinė reikalavimų laikymosi peržiūra atlikta; toks pareiškinys turi būti pateikiamas asmenų prašymu, atliekant tyrimą arba gavus skundą dėl reikalavimų nesilaikymo.
- e. Organizacijos privalo tvarkyti savo ES ir JAV DPS privatumo užtikrinimo praktikos įgyvendinimo registrus ir pateikti juos už skundų nagrinėjimą atsakingai nepriklausomai ginčų sprendimo įstaigai arba agentūrai, kurios jurisdikcijai priklauso tirti nesąžiningą ir apgaulingą veiklą, kai to prašoma vykdant tyrimą ar gavus skundą dėl reikalavimų nesilaikymo. Organizacijos taip pat privalo greitai atsakyti į Departamento užklausas ir kitus prašymus pateikti informacijos, susijusios su tuo, kaip organizacija laikosi Principų.

8. Susipažinimas su duomenimis

a. Susipažinimo su duomenimis principo taikymas praktikoje

- i. Pagal Principus teisė susipažinti su duomenimis yra esminis privatumo apsaugos aspektas. Visų pirma taip asmenys gali patikrinti, ar saugoma informacija apie juos yra tiksli. Pagal susipažinimo su duomenimis principą asmenys turi teisę:
  1. gauti organizacijos patvirtinimą, ar ji tvarko su jais susijusius asmens duomenis ⁽¹⁴⁾;
  2. gauti tokius duomenis, kad galėtų patikrinti, ar jie tikslūs ir tvarkomi teisėtai, taip pat
  3. nurodyti ištaisyti, pakeisti arba ištrinti duomenis, jeigu jie netikslūs arba tvarkomi pažeidžiant Principus.
- ii. Asmenys neprivalo pagrįsti prašymų leisti susipažinti su savo asmens duomenimis. Atsakydamos į asmenų prašymus leisti susipažinti su duomenimis, organizacijos pirmiausia turėtų įvertinti, dėl kokios (-ių) priežasties (-ių) tokie prašymai buvo pateikti. Pavyzdžiui, jei prašymas leisti susipažinti su duomenimis yra neaiškus ar didelės apimties, organizacija gali tai aptarti su asmeniu, kad geriau suprastų prašymo motyvus ir nustatytų pageidaujamą informaciją. Organizacija gali pasiteirauti, su kuriuo (-iais) organizacijos padaliniu (-iais) asmuo bendravo, arba apie informacijos, su kuria prašoma leisti susipažinti, pobūdį ar panaudojimą.
- iii. Kadangi galimybė susipažinti su duomenimis yra esminė, organizacijos visada turėtų sąžiningai stengtis suteikti galimybę susipažinti su duomenimis. Pavyzdžiui, kai tam tikrą informaciją reikia apsaugoti ir ją galima lengvai atskirti nuo kitos asmeninės informacijos, su kuria prašoma leisti susipažinti, organizacija turėtų atskirti saugomą informaciją ir pateikti kitą informaciją. Jeigu organizacija nusprendžia, kad tam tikru konkrečiu atveju galimybė susipažinti su duomenimis turėtų būti ribojama, ji turėtų prašymą leisti susipažinti su duomenimis pateikusiam asmeniui paaiškinti tokio sprendimo priežastį ir nurodyti kontaktinį centrą, kuriam galima teikti paskesnes užklausas.

b. Galimybės susipažinti su duomenimis suteikimo našta arba išlaidos

- i. Teisė susipažinti su asmens duomenimis gali būti ribojama išimtinėmis aplinkybėmis, kai būtų pažeistos teisėtos kitų asmenų teisės arba kai suteikiant galimybę susipažinti su duomenimis patiriama našta ar išlaidos atitinkamu atveju būtų neproporcingos, palyginti su rizika to asmens privatumui. Išlaidos ir našta yra svarbūs veiksniai ir į juos reikėtų atsižvelgti, tačiau jie nėra lemiami nustatant, ar suteikti galimybę susipažinti su duomenimis yra pagrįsta.
- ii. Pavyzdžiui, jeigu asmeninė informacija naudojama priimant sprendimus, kurie asmeniui turės reikšmingą poveikį (pvz., dėl to būtų atsisakyta suteikti arba suteikta reikšmingos naudos, pvz., susijusios su draudimu, hipoteka ar darbu), organizacija, laikydamasi kitų šių papildomų principų nuostatų, turėtų atskleisti informaciją net jei ją pateikti gana sunku ar brangu. Jeigu prašoma asmeninė informacija nėra neskelbtina arba nėra naudojama priimant sprendimus, kurie asmeniui turės reikšmingą poveikį, tačiau yra lengvai prieinama ir ją pateikti nebrangu, organizacija turėtų suteikti galimybę susipažinti su tokia informacija.

c. Konfidenciali komercinė informacija

- i. Konfidenciali komercinė informacija – informacija, kurią organizacija stengiasi apsaugoti, kad ji nebūtų atskleista, jeigu jos atskleidimas padėtų rinkos konkurentams. Organizacijos gali nesuteikti galimybės susipažinti su informacija arba apriboti tokią galimybę tiek, kiek suteikus galimybę susipažinti su visa informacija būtų atskleista jos pačios konfidenciali komercinė informacija, pvz., organizacijos padarytos rinkodaros išvados ar sudarytos klasifikacijos, arba kitų organizacijų konfidenciali komercinė informacija, kuriai taikomi sutartiniai įsipareigojimai dėl konfidencialumo.

⁽¹⁴⁾ Organizacija turėtų atsakyti į asmens prašymus nurodyti duomenų tvarkymo tikslus, atitinkamų asmens duomenų kategorijas ir gavėjus, kuriems atskleidžiami asmens duomenys, arba tokių gavėjų kategorijas.

- ii. Jeigu konfidencialią komercinę informaciją galima lengvai atskirti nuo kitos asmeninės informacijos, su kuria prašoma leisti susipažinti, organizacija turėtų atskirti konfidencialią komercinę informaciją ir pateikti nekonfidencialią informaciją.
- d. Duomenų bazių organizavimas
- i. Galimybę susipažinti su duomenimis organizacija gali suteikti asmeniui atskleisdama susijusią asmeninę informaciją; tam asmeniui nebūtina prieiga prie organizacijos duomenų bazės.
  - ii. Prieiga turi būti suteikiama tik tokiu mastu, koku organizacija saugo asmeninę informaciją. Pačiu susipažinimo su duomenimis principu prievolė išsaugoti, tvarkyti, pertvarkyti ar restruktūrizuoti asmeninės informacijos bylas nenustatoma.
- e. Galimi susipažinimo su duomenimis ribojimo atvejai
- i. Kadangi organizacijos visada privalo sąžiningai stengtis suteikti asmenims galimybę susipažinti su jų asmens duomenimis, aplinkybių, kuriomis organizacijos gali riboti tokią galimybę, yra nedaug, o galimybė susipažinti su duomenimis gali būti ribojama tik dėl konkrečių priežasčių. Kaip nustatyta BDAR, organizacija galimybės susipažinti su informacija gali riboti tiek, kiek ją atskleidus veikiausiai kiltų sunkumų apsaugoti svarbius priešingus viešuosius interesus, pvz., nacionalinio saugumo, gynybos arba visuomenės saugumo. Be to, jeigu asmeninė informacija tvarkoma vien tyrimų ar statistikos tikslais, galimybės susipažinti su informacija galima nesuteikti. Galimybė susipažinti su duomenimis gali būti nesuteikiama arba ribojama ir dėl šių priežasčių:
    - 1. tai trukdytų vykdyti teisės aktus ar užtikrinti jų vykdymą arba nagrinėti privačias bylas, be kita ko, užkirsti kelią pažeidimams, juos tirti ar nustatyti arba naudotis teise į teisingą bylos nagrinėjimą;
    - 2. atskleidus informaciją būtų pažeistos kitų asmenų teisėtos teisės arba svarbūs interesai;
    - 3. būtų pažeista teisinė ar kitokia teisė ar įsipareigojimas neatskleisti profesinės paslapties;
    - 4. būtų pakenkta su darbuotojų saugumu susijusiems tyrimams arba skundų teikimo procedūrai, arba su personalo planavimu ir įmonių reorganizavimu susijusiems dalykams, arba
    - 5. būtų pažeistas konfidencialumas, būtinas su patikimu valdymu susijusioms stebėsenos, priežiūros ar kontrolės funkcijoms arba vyksiančiose ar vykstančiose derybose, kuriose dalyvauja organizacija.
  - ii. Išimtį taikyti siekiančiai organizacijai tenka pareiga įrodyti jos būtinybę, taip pat asmenims turi būti nurodytos galimybių susipažinti su duomenimis ribojimo priežastys ir kontaktinis centras, kuriam galima teikti paskesnes užklausas.
- f. Teisė gauti patvirtinimą ir mokesčiai galimybės susipažinti su duomenimis suteikimo išlaidoms kompensuoti
- i. Asmuo turi teisę gauti patvirtinimą, ar ši organizacija turi su juo susijusių asmens duomenų. Asmuo taip pat turi teisę gauti su juo susijusius asmens duomenis. Organizacija už tai gali imti ne pernelyg didelį mokestį.
  - ii. Mokesčio ėmimas gali būti pagrįstas, pvz., kai prašymai leisti susipažinti su duomenimis yra akivaizdžiai pertekliniai, visų pirma dėl to, kad yra kartotiniai.
  - iii. Negalima neleisti susipažinti su duomenimis dėl su išlaidomis susijusių priežasčių, jeigu asmuo pasiūlo apmokėti išlaidas.
- g. Kartotiniai arba nepagrįsti prašymai leisti susipažinti su duomenimis
- i. Organizacija gali nustatyti pagrįstas ribas, kiek kartų per tam tikrą laikotarpį patenkins konkretaus asmens prašymus leisti susipažinti su duomenimis. Nustatydamas tokius apribojimus, organizacija turėtų atsižvelgti į tokius veiksnius kaip informacijos atnaujinimo dažnumą, duomenų naudojimo paskirtį ir informacijos pobūdį.

- h. Apgaulingi prašymai leisti susipažinti su duomenimis
  - i. Organizacija neprivalo leisti susipažinti su duomenimis, jeigu jai pateikiama nepakankamai informacijos, kad ji galėtų patvirtinti prašymą pateikusio asmens tapatybę.
- i. Atsakymų pateikimo terminas
  - i. Organizacijos į prašymus leisti susipažinti su informacija turėtų atsakyti per pagrįstą terminą, pagrįstu būdu ir asmeniui suprantama forma. Organizacija, kuri informaciją duomenų subjektams teikia reguliariai, asmens prašymą leisti susipažinti su duomenimis gali patenkinti, kai reguliariai atskleis duomenis, jeigu tai įvyks ne pernelyg vėlai.

9. Žmogiškųjų išteklių duomenys

- a. ES ir JAV DPS taikymas
  - i. Jeigu ES veikianti organizacija savo darbuotojų (buvusių ar esamų) asmeninę informaciją, kuri buvo surinkta darbo santykių aplinkybėmis, perduoda ES ir JAV DPS dalyvaujančiai patronuojančiai bendrovei, asocijuotajai įmonei ar neasocijuotam paslaugų teikėjui Jungtinėse Amerikos Valstijose, tokiems duomenims taikomi ES ir JAV DPS suteikiami privalumai. Tokiais atvejais informacija prieš perduodant renkama ir tvarkoma laikantis tos ES valstybės narės, kurioje buvo surinkta, nacionalinės teisės aktų, taigi reikės laikytis visų tuose teisės aktuose numatytų jos perdavimo sąlygų ar apribojimų.
  - ii. Principai galioja tik kai perduodami įrašai, iš kurių nustatoma arba gali būti nustatyta asmens tapatybė, arba kai susipažįstama su tokiais įrašais. Dėl statistinių ataskaitų, kurios grindžiamos apibendrintais įdarbinimo duomenimis ir kuriuose nėra asmens duomenų arba naudojami nuasmeninti duomenys, su privatumu susijusių klausimų nekyla.
- b. Pranešimo ir pasirinkimo principų taikymas
  - i. JAV organizacija, pagal ES ir JAV DPS iš ES gavusi informacijos apie darbuotojus, gali ją atskleisti trečiosioms šalims arba naudoti įvairiems tikslams tik laikydamasi pranešimo ir pasirinkimo principų. Pavyzdžiui, jeigu organizacija ketina darbo santykių metu surinktą asmeninę informaciją naudoti su darbu nesusijusiais tikslais, pvz., rinkodaros pranešimuose, JAV organizacija prieš tai privalo suteikti susijusiems asmenims būtiną galimybę rinktis, nebent jie jau būtų leidę informaciją naudoti tokiais tikslais. Toks naudojimas negali būti nesuderinamas su tikslais, kuriais asmeninė informacija buvo surinkta arba vėliau asmuo ją leido naudoti. Be to, draudžiama dėl tokio pasirinkimo riboti galimybes įsidarbinti arba imtis kokių nors baudžiamųjų veiksmų prieš tokius darbuotojus.
  - ii. Pažymėtina, kad tam tikromis plačiai taikomomis duomenų perdavimo iš kai kurių ES valstybių narių sąlygomis gali būti neleidžiama naudoti tokios informacijos kitais tikslais net ir perdavus ją už ES ribų ir tokias sąlygas būtina vykdyti.
  - iii. Be to, darbdaviai turėtų dėti pagrįstas pastangas atsižvelgti į darbuotojų privatumo pageidavimus. Tai gali būti daroma, pvz., apribojant galimybę susipažinti su asmens duomenimis, kai kuriuos duomenis nuasmeninant arba priskiriant jiems kodus ar pseudonimus, kai tikrieji vardai atitinkamu valdymo tikslu nebūtini.
  - iv. Tokiu mastu ir tol, kol tai būtina, kad nebūtų sumažintos organizacijos galimybės paaukštinti pareigas, skirti į pareigas ar priimti kitus panašius darbo santykių sprendimus, organizacija pranešti ir suteikti galimybės rinktis neprivalo.

c. Susipažinimo su duomenimis principo taikymas

- i. Pagal papildomą susipažinimo su duomenimis principą nurodomos priežastys, kuriomis gali būti pateisinamas atsisakymas suteikti prašomą galimybę susipažinti su duomenimis arba tokios galimybės ribojimas žmogiškųjų išteklių srityje. Be abejo, darbdaviai ES privalo laikytis vietos teisės aktų ir užtikrinti, kad ES darbuotojai galėtų susipažinti su tokia informacija, kaip reikalaujama jų šalių teisės aktuose, neatsižvelgiant į tai, kur tvarkomi ir saugomi duomenys. Pagal ES ir JAV DPS reikalaujama, kad tokius duomenis tvarkanti organizacija Jungtinėse Amerikos Valstijose bendradarbiautų suteikdama tokią galimybę susipažinti su duomenimis tiesiogiai arba per ES darbdavį.

d. Vykdyimo užtikrinimas

- i. Tiek, kiek asmeninė informacija naudojama tik darbo santykių aplinkybėmis, darbuotojo atžvilgiu pagrindinė atsakomybė už duomenis tenka ES veikiančiai organizacijai. Taigi Europos darbuotojams pasiskundus dėl jų duomenų apsaugos teisių pažeidimų ir esant nepatenkintiems vidinio patikrinimo, skundo nagrinėjimo ir apeliacijos procedūrų (arba bet kurių taikomų skundų teikimo procedūrų pagal sutartį su profesine sąjunga) rezultatais, tie skundai turėtų būti perduoti valstijos ar nacionalinei duomenų apsaugos ar darbo institucijai, kurios jurisdikcijai priklauso darbuotojų darbovietė. Tai apima atvejus, kai už įtariamą netinkamą jų asmeninės informacijos tvarkymą atsako JAV organizacija, gavusi tą informaciją iš darbdavio, o tai reiškia įtariamą Principų pažeidimą. Tai yra veiksmingiausias būdas spręsti klausimus dėl dažnai sutampančių teisių ir prievolių, nustatytų vietos darbo teisės aktais ir darbo sutartimis, taip pat duomenų apsaugos teisės aktais.
- ii. Todėl ES ir JAV DPS dalyvaujanti JAV organizacija, naudojanti darbo santykių aplinkybėmis iš ES perduodamus ES žmogiškųjų išteklių duomenis ir norinti, kad perduodant tokius duomenis būtų taikoma ES ir JAV DPS, privalo įsipareigoti bendradarbiauti su kompetentingomis ES institucijomis joms vykdant tyrimus ir laikytis jų rekomendacijų.

e. Atskaitomybės už tolesnį duomenų perdavimą principo taikymas

- i. Tenkinant sistemoje dalyvaujančios organizacijos atsitiktinius su darbu susijusius veiklos poreikius, kurie apima pagal ES ir JAV DPS perduotų asmens duomenų tvarkymą, pvz., dėl skrydžio ar viešbučio kambario užsakymo arba draudimo, nedidelio skaičiaus darbuotojų asmens duomenys gali būti perduodami duomenų valdytojams netaikant susipažinimo su duomenimis principo arba nesudarant sutarties su trečiaja šalimi duomenų valdytoja, kaip kitais atvejais reikalaujama pagal atskaitomybės už tolesnį duomenų perdavimą principą, su sąlyga, kad ta sistemoje dalyvaujanti organizacija laikėsi pranešimo ir pasirinkimo principų.

10. Privalomos sutartys dėl tolesnio duomenų perdavimo

a. Duomenų tvarkymo sutartys

- i. Jeigu asmens duomenys iš ES į Jungtines Amerikos Valstijas perduodami tik tvarkymo tikslais, reikalaujama sudaryti sutartį nepaisant to, kad duomenų tvarkytojas dalyvauja ES ir JAV DPS.
- ii. ES veikiantys duomenų valdytojai visada privalo sudaryti sutartį, kai duomenys perduodami vien tvarkyti, nesvarbu, ar duomenys tvarkomi ES, ar už jos ribų ir ar duomenų tvarkytojas dalyvauja ES ir JAV DPS. Sutartimi siekiama užtikrinti, kad duomenų tvarkytojas:
  1. veiktų tik pagal duomenų valdytojo nurodymus;
  2. pasirūpintų tinkamomis techninėmis ir organizacinėmis priemonėmis asmens duomenims apsaugoti, kad jie nebūtų atsitiktinai ar neteisėtai sunaikinti arba atsitiktinai prarasti, pakeisti, neteisėtai atskleisti arba neteisėtai su jais susipažinta, ir žinotų, ar duomenis leidžiama perduoti toliau, taip pat
  3. atsižvelgdamas į duomenų tvarkymo pobūdį, padėtų duomenų valdytojui pateikti atsakymus asmenims, kurie naudojami savo teisėmis pagal Principus.

iii. Kadangi sistemoje dalyvaujančios organizacijos užtikrina tinkamą apsaugą, su tokiomis organizacijomis sudarant sutartis vien dėl duomenų tvarkymo gauti išankstinio leidimo nereikia.

b. Duomenų perdavimas korporacijų ar subjektų kontroliuojamoje grupėje

i. Kai asmeninė informacija perduodama tarp dviejų duomenų valdytojų korporacijų ar subjektų kontroliuojamoje grupėje, ne visada reikalaujama sudaryti sutartį pagal atskaitomybės už tolesnį duomenų perdavimą principą. Korporacijų ar subjektų kontroliuojamoje grupėje veikiantys duomenų valdytojai taip perduoti duomenis gali remdamiesi kitomis priemonėmis, pvz., ES įmonėms privalomomis taisyklėmis arba kitomis grupėje taikomomis priemonėmis (pvz., reikalavimų laikymosi užtikrinimo ir kontrolės programomis), kuriomis užtikrinama nuolatinė asmeninės informacijos apsauga pagal Principus. Taip perduodant duomenis sistemoje dalyvaujanti organizacija lieka atsakinga už Principų laikymąsi.

c. Duomenų perdavimas tarp duomenų valdytojų

i. Jeigu duomenų valdytojai duomenis perduoda tarpusavyje, duomenis gaunantis duomenų valdytojas nebūtinai turi būti sistemoje dalyvaujanti organizacija arba turėti nepriklausomą teisių gynimo mechanizmą. Sistemoje dalyvaujanti organizacija privalo sudaryti sutartį su duomenis gaunančia trečiąja šalimi duomenų valdytoja, kuria užtikrinamas toks pat apsaugos lygis kaip ir pagal ES ir JAV DPS, bet nereikalaujama, kad ta trečioji šalis duomenų valdytoja būtų sistemoje dalyvaujanti organizacija arba turėtų nepriklausomą teisių gynimo mechanizmą, jeigu užtikrina galimybę naudotis lygiaverčiu mechanizmu.

11. Ginčų sprendimas ir vykdymo užtikrinimas

- a. Pagal teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principą nustatomi ES ir JAV DPS įgyvendinimui užtikrinti taikomi reikalavimai. Šio principo a punkto ii papunktyje nustatytų reikalavimų vykdymo tvarka nustatoma pagal papildomą patikrinimo principą. Šis papildomas principas taikomas a punkto i ir iii papunkčiams, kuriuose reikalaujama užtikrinti nepriklausomus teisių gynimo mechanizmus. Tokie mechanizmai gali būti įvairūs, tačiau turi atitikti teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principo reikalavimus. Organizacijos reikalavimus įvykdo taip: i) laikydamosi privačiojo sektoriaus sukurtų privatumo užtikrinimo programų, kurių taisyklėse įtvirtinti Principai ir kuriose nustatyti veiksmingi pagal teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principą nurodyto tipo vykdymo užtikrinimo mechanizmai; ii) laikydamosi teisinių arba reguliuojamojo pobūdžio priežiūros institucijų reikalavimų, susijusių su asmenų skundų nagrinėjimu ir ginčų sprendimu, arba iii) įsipareigodamos bendradarbiauti su ES veikiančiomis DAI arba jų įgaliotais atstovais.
- b. Šis sąrašas tik pavyzdinis ir nebaigtinis. Privačiajame sektoriuje gali būti sukurta papildomų mechanizmų, kuriais užtikrinamas vykdymas, jeigu jie atitinka teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principo ir papildomų principų reikalavimus. Pažymėtina, kad teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principo reikalavimai papildo reikalavimą, kad turi būti užtikrinamas savireguliacijos veiklos vykdymas pagal FPK akto 5 straipsnį (JAV kodekso 15 antraštinės dalies 45 straipsnį), kuriuo draudžiami nesąžiningi ir apgaulingi veiksmai, JAV kodekso 49 antraštinės dalies 41712 straipsnį, kuriuo vežėjui arba bilietų pardavėjui draudžiama vykdyti nesąžiningą ar apgaulingą veiklą oro transporto arba oro transporto paslaugų pardavimo srityse, arba kitą įstatymą ar teisės aktą, kuriuo draudžiami tokie veiksmai.
- c. Siekdamas padėti užtikrinti, kad būtų laikomasi jų įsipareigojimų pagal ES ir JAV DPS, ir palengvinti programos administravimą, organizacijos, be kita ko, pagal jų nepriklausomus teisių gynimo mechanizmus, Departamentui paprašius privalo teikti su ES ir JAV DPS susijusią informaciją. Be to, organizacijos privalo operatyviai atsakyti į skundus dėl jų padarytų Principų pažeidimų, kuriuos per Departamentą perdavė DAI. Atsakyme reikėtų nurodyti, ar skundas turi pagrindą, ir, jei taip, kaip organizacija spręs tą problemą. Departamentas gautos informacijos konfidencialumą užtikrins pagal JAV teisę.

d. Teisių gynimo mechanizmai

- i. Asmenys turėtų būti raginami prieš naudodamiesi nepriklausomais teisių gynimo mechanizmais pirmiau savo skundus pateikti atitinkamai organizacijai. Organizacijos privalo asmeniui pateikti atsakymą per 45 dienas nuo skundo gavimo. Ar teisių gynimo mechanizmas nepriklausomas, yra faktinis klausimas, į kurį galima atsakyti visų pirma įvertinus nešališkumą, skaidrią sudėtį ir finansavimą, taip pat įrodymais pagrįstą ankstesnę patirtį. Kaip reikalaujama pagal teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principą, teisių gynimo priemonės, kuriomis gali naudotis asmenys, turi būti lengvai prieinamos ir nemokamos. Nepriklausomos ginčų sprendimo įstaigos turėtų nagrinėti kiekvieną iš asmenų gautą skundą, nebent tokie skundai akivaizdžiai nepagrįsti ar nerimti. Taip neužkertamas kelias teisių gynimo mechanizmą teikiančiai nepriklausomai ginčų sprendimo įstaigai nustatyti tinkamumo reikalavimus, tačiau tokie reikalavimai turėtų būti skaidrūs ir pagrįsti (pvz., atmetant skundus, kuriems programa netaikoma arba jie turi būti nagrinėjami kitur) ir jais neturėtų būti sumažintas įsipareigojimas nagrinėti teisėtus skundus. Be to, teikiant skundą pagal teisių gynimo mechanizmus asmenims turėtų būti suteikta išsami ir lengvai prieinama informacija apie ginčų sprendimo tvarką. Teikiant tokią informaciją turėtų būti pranešama apie mechanizmo privatumo užtikrinimo praktiką, kuri atitinka Principus. Institucijos taip pat turėtų bendradarbiauti kurdamos tokias priemones kaip standartinės skundų formos, kad palengvintų skundų nagrinėjimo procesą.
- ii. Nepriklausomų teisių gynimo mechanizmų viešose interneto svetainėse turi būti pateikta informacijos apie Principus ir paslaugas, jų teikiamas pagal ES ir JAV DPS. Ši informacija turi apimti: 1) informaciją apie nepriklausomiems teisių gynimo mechanizmomams pagal Principus taikomus reikalavimus arba tokių reikalavimų nuorodą; 2) Departamento Duomenų privatumo sistemos interneto svetainės nuorodą; 3) paaiškinimą, kad jų ginčų sprendimo paslaugos pagal ES ir JAV DPS asmenims teikiamos nemokamai; 4) aprašymą, kaip galima pateikti su Principais susijusį skundą; 5) terminus, per kuriuos išnagrinėjami su Principais susiję skundai; 6) galimų taisomųjų priemonių aprašymą.
- iii. Turi būti skelbiama nepriklausomų teisių gynimo mechanizmų metinė ataskaita, kurioje pateikiami apibendrinti jų teikiamų ginčų sprendimo paslaugų statistiniai duomenys. Metinėje ataskaitoje turi būti nurodyta: 1) bendras per ataskaitinius metus gautų su Principais susijusių skundų skaičius; 2) gautų skundų rūšys; 3) ginčų sprendimo kokybės užtikrinimo priemonės, pvz., skundų nagrinėjimo trukmė; 4) gautų skundų nagrinėjimo rezultatai, visų pirma taikytų teisių gynimo priemonių ar sankcijų skaičius ir rūšys.
- iv. Kaip nustatyta I priede, asmuo gali kreiptis dėl arbitražo, kad, atsižvelgiant į neįvykdytus reikalavimus, būtų nustatyta, ar sistemoje dalyvaujanti organizacija pažeidė savo įsipareigojimus pagal Principus dėl to asmens ir ar toks pažeidimas tebėra visiškai arba iš dalies neištaisytas. Šia galimybe galima pasinaudoti tik nurodytais tikslais. Šia galimybe negalima naudotis, pvz., dėl Principų išimčių⁽¹⁵⁾ arba dėl teiginių, susijusių su ES ir JAV DPS tinkamumu. Pagal šią arbitražo galimybę ES ir JAV duomenų privatumo sistemos kolegija (kurią sudaro vienas arba trys arbitrai, kaip susitarė šalys) turi įgaliojimus nustatyti konkrečiam asmeniui skirtas nepinigines lygiavertes teisių gynimo priemones (pvz., galimybę susipažinti su atitinkamais asmens duomenimis, juos ištaisyti, ištrinti ar grąžinti), kurios yra būtinos siekiant ištaisyti Principų pažeidimą tik to asmens atžvilgiu. Asmenys ir sistemoje dalyvaujančios organizacijos galės siekti, kad pagal Federalinį arbitražo aktą arbitražo sprendimai būtų peržiūrėti teisme ir vykdomi pagal JAV teisę.

e. Teisių gynimo priemonės ir sankcijos

- i. Nepriklausomos ginčų sprendimo įstaigos nurodytomis teisių gynimo priemonėmis turėtų būti užtikrinama, kad organizacija, kiek įmanoma, panaikintų ar ištaisytų reikalavimų nesilaikymo padarinius, toliau tvarkytų duomenis laikydamosi Principų ir atitinkamais atvejais nutrauktų skundą pateikusio asmens duomenų tvarkymą. Sankcijos turi būti pakankamai griežtos, kad priverstų organizacijas laikytis Principų. Taikydamos skirtingo griežtumo sankcijas, ginčų sprendimo įstaigos galės tinkamai reaguoti į įvairaus sunkumo reikalavimų nesilaikymo atvejus. Taikant sankcijas, be kita ko, turėtų būti viešai skelbiamos

⁽¹⁵⁾ Principų apžvalga, 5 punktas.

išvados dėl reikalavimų nesilaikymo ir tam tikromis aplinkybėmis reikalaujama ištrinti duomenis ⁽¹⁶⁾. Kitos sankcijos galėtų būti ženklų galiojimo sustabdymas ir atėmimas, dėl reikalavimų nesilaikymo asmenims padarytos žalos atlyginimas ir nustatyti draudimai. Privačiojo sektoriaus nepriklausomos ginčų sprendimo įstaigos ir savireguliuojamos įstaigos apie tai, kad sistemoje dalyvaujančios organizacijos nesilaiko jų nutarčių, privalo pranešti atitinkamai valdžios institucijai, kurios jurisdikcijai priklauso tie klausimai, arba teismams ir informuoti Departamentą.

f. FPK veikla

- i. FPK įsipareigojo pirmumo tvarka peržiūrėti klausimus dėl įtariamo Principų nesilaikymo, kuriuos jai perdavė: i) privatumo savireguliuojamos įstaigos ir kitos nepriklausomos ginčų sprendimo įstaigos, ii) ES valstybės narės ir iii) Departamentas, kad nustatytų, ar buvo pažeistas FPK akto 5 straipsnis, kuriuo prekybos srityje draudžiami nesąžiningi ar apgaulingi veiksmai ar veikla. Nusprendusi, jog yra priežasčių manyti, kad 5 straipsnis buvo pažeistas, FPK gali spręsti šį klausimą siekdama, kad būtų išduota administracinė nutartis nutraukti veiksmus, kuria uždraudžiama taikyti svarstomą praktiką, arba pateikdama skundą federaliniam apygardos teismui. Jeigu jis priima palankų sprendimą, galėtų būti paskelbta tokio pat poveikio federalinio teismo nutartis. Tai apima organizacijų, kurios jau nėra įtrauktos į Duomenų privatumo sistemos sąrašą arba niekada nebuvo atlikusios savarankiško sertifikavimo Departamente, neteisingus teiginius apie Principų laikymąsi arba dalyvavimą ES ir JAV DPS. FPK gali taikyti pinigines nuobaudas už administracinės nutarties nutraukti veiklą nesilaikymą ir vykdyti administracinę arba baudžiamąją persekiojimą už federalinio teismo nutarties nevykdymą. FPK informuos Departamentą apie visus tokius veiksmus, kurių imasi. Departamentas ragina kitas valdžios institucijas jam pranešti, kaip galiausiai išspręsti tokie joms perduoti klausimai, arba apie kitas nutartis dėl Principų laikymosi.

g. Nuolatinis reikalavimų nesilaikymas

- i. Jeigu organizacija nuolat nesilaiko Principų, ji netenka teisės naudotis ES ir JAV DPS. Nuolat Principų nesilaikančias organizacijas Departamentas išbrauks iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo ir jos privalės grąžinti arba ištrinti pagal ES ir JAV DPS gautą asmeninę informaciją.
- ii. Nuolatinis reikalavimų nesilaikymas laikoma padėtis, kai Departamente savarankišką sertifikavimą atlikusi organizacija atsisako vykdyti galutinį bet kurios privatumo savireguliuojamos įstaigos, nepriklausomos ginčų sprendimo įstaigos ar valdžios institucijos sprendimą, arba kai tokia įstaiga ar institucija, įskaitant Departamentą, nustato, kad organizacija taip dažnai nesilaiko Principų, kad jos pasižadėjimas jų laikytis jau yra neįtikimas. Jeigu tokį sprendimą priima ne Departamentas, organizacija privalo nedelsdama apie tai pranešti Departamentui. To nepadarius, gali būti taikomos sankcijos pagal Melagingų parodymų aktą (JAV kodekso 18 antraštinės dalies 1001 straipsnį). Pasitraukusi iš privačiojo sektoriaus privatumo savireguliuojamos programos arba nepriklausomo ginčų sprendimo mechanizmo organizacija neatleidžiama nuo prievolės laikytis Principų ir tai būtų laikoma nuolatinis reikalavimų nesilaikymas.
- iii. Departamentas dėl nuolatinio reikalavimų nesilaikymo organizaciją iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo išbrauks, be kita ko, reaguodamas į visus iš pačios organizacijos, privatumo savireguliuojamos įstaigos, kitos nepriklausomos ginčų sprendimo įstaigos arba valdžios institucijos gautus pranešimus apie tokių reikalavimų nesilaikymą, tačiau tik pirmiau prieš 30 dienų organizacijai įteikęs pranešimą ir suteikęs galimybę pateikti atsakymą ⁽¹⁷⁾. Taigi iš Departamento tvarkomo Duomenų privatumo sistemos sąrašo bus aišku, kurios organizacijos gali naudotis ES ir JAV DPS teikiamais privalumais, o kurios – ne.
- iv. Organizacija, teikdama prašymą dalyvauti savireguliuojamos įstaigos veikloje, kad galėtų vėl naudotis ES ir JAV DPS, privalo tai institucijai pateikti visą informaciją apie savo ankstesnį dalyvavimą ES ir JAV DPS.

⁽¹⁶⁾ Nepriklausomos ginčų sprendimo įstaigos gali pasirinkti, kokiomis aplinkybėmis taikys tokias sankcijas. Sprendžiant, ar reikėtų reikalauti ištrinti duomenis, reikia atsižvelgti į tai, ar atitinkami duomenys neskelbtini, taip pat į tai, ar organizacija rinko, naudojo ar atskleidė informaciją akivaizdžiai nepaisydama Principų.

⁽¹⁷⁾ Departamentas pranešime nurodo, per kiek laiko (visada mažiau nei 30 dienų) organizacija turi atsakyti į pranešimą.

12. Pasirinkimas. Atsisakymo sutikti laikas

- a. Apskritai pasirinkimo principu siekiama užtikrinti, kad asmeninė informacija būtų naudojama ir atskleidžiama taip, kaip to tikisi ir pasirenka pats asmuo. Todėl asmuo turėtų turėti galimybę bet kuriuo metu atsisakyti sutikti, kad jo asmeninė informacija būtų tvarkoma tiesioginės rinkodaros tikslais, laikydamasis organizacijos nustatytų pagrįstų terminų, kurių, pvz., organizacijai pakaktų atsisakymui sutikti įgyvendinti. Organizacija taip pat gali reikalauti pateikti pakankamai informacijos atsisakymo sutikti reikalaujančio asmens tapatybei patvirtinti. Jungtinėse Amerikos Valstijose asmenys šia pasirinkimo galimybe gali pasinaudoti naudodamiesi centrine atsisakymo programa. Bet kuriuo atveju asmeniui turi būti suteiktas lengvai prieinamas ir suprantamas mechanizmas, kad jis galėtų pasinaudoti šia galimybe.
- b. Be to, organizacija gali naudoti informaciją tam tikrais tiesioginės rinkodaros tikslais, kai suteikti asmeniui galimybę atsisakyti sutikti prieš panaudojant informaciją praktiškai neįmanoma, jeigu organizacija suteikia asmeniui galimybę iškart (o pareikalavus – bet kuriuo metu) atsisakyti (nemokamai) gauti paskesnius tiesioginės rinkodaros pranešimus ir įvykdo to asmens pageidavimą.

13. Kelionių informacija

- a. Oro vežėjo keleivio rezervavimo duomenys ir kita kelionės informacija, pvz., keleivio lojalumo arba viešbučio rezervavimo informacija ir informacija apie specialius keleivio poreikius, pvz., dėl religinius reikalavimus atitinkančio maisto arba fizinės pagalbos, ne ES esančioms organizacijoms gali būti perduodami keleriopomis skirtingomis aplinkybėmis. Pagal BDAR, nesant sprendimo dėl tinkamumo, asmens duomenys gali būti perduodami trečiajai valstybei, jeigu pagal BDAR 46 straipsnį yra numatytos tinkamos duomenų apsaugos priemonės, arba, tam tikrais atvejais, jeigu tenkinama viena iš BDAR 49 straipsnio sąlygų (pvz., jeigu duomenų subjektas aiškiai sutiko, kad duomenys būtų perduoti). Prie ES ir JAV DPS prisijungusios JAV organizacijos užtikrina tinkamą asmens duomenų apsaugą, todėl gali gauti iš ES perduodamus duomenis pagal BDAR 45 straipsnį neprivalėdamos nustatyti duomenų perdavimo apsaugos priemonės pagal BDAR 46 straipsnį arba laikytis BDAR 49 straipsnyje nustatytų sąlygų. Kadangi ES ir JAV DPS neskelbtinai informacijai taikomos specialios taisyklės, tokia informacija (kurią gali reikėti rinkti, nes, pvz., klientui reikia fizinės pagalbos) gali būti įtraukiama perduodant duomenis sistemoje dalyvaujančioms organizacijoms. Tačiau informaciją perduodanti organizacija visais atvejais privalo laikytis ES valstybės narės, kurioje veikia, teisės aktų, kuriuose, *inter alia*, gali būti nustatytos specialios neskelbtinų duomenų tvarkymo sąlygos.

14. Vaistai ir medicinos reikmenys

- a. ES ar valstybių narių teisės aktų arba Principų taikymas
  - i. Renkant ir tvarkant asmens duomenis prieš juos perduodant į Jungtines Amerikos Valstijas galioja ES ar valstybės narės teisės aktai. Perdavus duomenis į Jungtines Amerikos Valstijas, galioja Principai. Farmaciniams tyrimams ir kitais tikslais naudojami duomenys, jei įmanoma, turėtų būti nuasmeninti.
- b. Būsiami moksliniai tyrimai
  - i. Vykdamat konkrečius medicinos ar farmacinius tyrimus gauti asmens duomenys dažnai yra labai vertingi būsiamiems moksliniams tyrimams. Jeigu atliekant mokslinį tyrimą surinkti asmens duomenys perduodami ES ir JAV DPS dalyvaujančiai JAV organizacijai, ta organizacija gali tuos duomenis naudoti naujai mokslinių tyrimų veiklai, jeigu iš pradžių tinkamai pranešė duomenų subjektui ir suteikė jam galimybę rinktis. Tokiame pranešime turėtų būti pateikta informacijos apie bet kokią būsiamą konkretų duomenų panaudojimą, pvz., periodinę stebėseną, susijusius tyrimus ar rinkodarą.

- ii. Suprantama, kad visų būsimų duomenų panaudojimo atvejų nurodyti neįmanoma, nes naujai naudoti duomenis moksliniams tyrimams gali prireikti dėl pradiniais duomenimis grindžiamų naujų išvalgų, naujų medicinos atradimų ir pažangos, taip pat visuomenės sveikatos ir reglamentavimo pokyčių. Todėl, jei įmanoma, pranešime turi būti paaiškinta, kad asmens duomenys gali būti naudojami nenumatytais būsimų medicinos ir farmacinių tyrimų veiklai. Jeigu asmens duomenis ketinama naudoti tikslu (-ais), neatitinkančiu (-iais) bendrojo (-ųjų) mokslinių tyrimų tikslo (-ų), kuriuo (-iais) duomenys iš pradžių buvo surinkti arba vėliau asmuo leido juos naudoti, sutikimą būtina gauti iš naujo.
- c. Pasitraukimas iš klinikinio tyrimo
- i. Dalyviai bet kuriuo metu gali nuspręsti arba jų gali būti paprašyta nebedalyvauti klinikiniam tyrimui. Visi iki pasitraukimo surinkti asmens duomenys gali būti toliau tvarkomi kartu su kitais klinikinio tyrimo metu surinktais duomenimis, jei dalyviui apie tai buvo aiškiai pranešta tuomet, kai jis sutiko dalyvauti.
- d. Duomenų perdavimas reguliavimo ir priežiūros tikslais
- i. Vaistus ir medicinos priemones gaminančioms bendrovėms leidžiama ES vykdytų klinikinų tyrimų metu gautus asmens duomenis reguliavimo ir priežiūros tikslais pateikti Jungtinėse Amerikos Valstijose veikiančioms reguliavimo institucijoms. Panašiai duomenis leidžiama perduoti kitoms šalims, kurios nėra reguliavimo institucijos, pvz., bendrovės padaliniais ir kitiems tyrėjams, jeigu toks perdavimas atitinka pranešimo ir pasirinkimo principus.
- e. Aklieji tyrimai
- i. Kad būtų užtikrintas daugelio klinikinų tyrimų objektyvumas, dalyviams, o dažnai ir tyrėjams, negalima suteikti galimybės susipažinti su informacija apie kiekvieno dalyvio gydymą. Suteikus tokią galimybę kiltų pavojus, kad tyrimai ir jų rezultatai bus nepatikimi. Tokių klinikinų tyrimų (vadinamųjų aklyųjų tyrimų) dalyviams neturi būti suteikiama galimybė susipažinti su duomenimis apie jų gydymą, kol vyksta tyrimas, jeigu šis apribojimas buvo paaiškintas dalyviui išitraukiant jį tyrimą, o tokios informacijos atskleidimas pakenktų mokslinio tyrimo vientisumui.
  - ii. Sutinkant dalyvauti tyrimui tokiomis sąlygomis pagrįstai atsakoma teisės susipažinti su duomenimis. Baigus tyrimą ir išanalizavus rezultatus dalyviams turėtų būti suteikiama galimybė susipažinti su jų duomenimis, jei jie to prašo. Pirmiausia jie to turėtų prašyti klinikinio tyrimo metu juos gydyusio gydytojo ar kito sveikatos priežiūros paslaugų teikėjo arba po to – paramą teikusios organizacijos.
- f. Produkto saugos ir veiksmingumo stebėseną
- i. Vaistus ar medicinos priemones gaminanti bendrovė, vykdydama jos produktų saugos ir veiksmingumo stebėsenos veiklą, be kita ko, rengdama pranešimus apie nepageidaujamus reiškinius ir stebėdama tam tikrus vaistus vartojančius arba medicinos priemones naudojančius pacientus ar subjektus, neprivalo taikyti pranešimo, pasirinkimo, atskaitomybės už tolesnį duomenų perdavimą ir susipažinimo su duomenimis principų tiek, kiek laikantis Principų nepavyksta laikytis reguliavimo reikalavimų. Tai pasakytina ir apie sveikatos priežiūros teikėjų paslaugų ataskaitas vaistus ir medicinos priemones gaminančioms bendrovėms, ir apie vaistus ir medicinos reikmenis gaminančių bendrovių ataskaitas valdžios institucijoms, kaip antai Maisto ir vaistų administracijai.
- g. Raktu užkoduoti duomenys
- i. Dažniausiai pagrindinis tyrėjas iš pat pradžių užkoduoja duomenis unikaliu kodo raktu, kad nebūtų atskleista atskirų duomenų subjektų tapatybė. Tokį tyrimą remiančios farmacijos bendrovės kodo raktu negauna. Unikalių kodo raktą turi tik tyrėjas, kad tam tikromis aplinkybėmis galėtų nustatyti tyrimų subjekto tapatybę (pvz., jei reikia tęstinės medicinos priežiūros). Taip užkoduotų duomenų, kurie pagal ES teisę yra ES asmens duomenys, perdavimui iš ES į Jungtines Amerikos Valstijas Principai būtų taikomi.

15. Vieši archyvai ir viešai prieinama informacija

- a. Organizacija privalo iš viešai prieinamų šaltinių gautiems asmens duomenims taikyti saugumo, duomenų vientisumo ir tikslo apribojimo, taip pat teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principus. Šie Principai taip pat taikomi iš viešų archyvų (t. y. iš bet kurio lygio valstybinių agentūrų ar įstaigų saugomų archyvų, kurie apskritai prieinami visuomenei) surinktiems asmens duomenims.
- b. Pranešimo, pasirinkimo ar atskaitomybės už tolesnį duomenų perdavimą principų viešų archyvų informacijai taikyti nebūtina, jei ji nėra sujungta su neviešų archyvų informacija ir yra paisoma atitinkamoje jurisdikcijoje nustatytų susipažinimo su duomenimis sąlygų. Taip pat paprastai nebūtina taikyti pranešimo, pasirinkimo ar atskaitomybės už tolesnį duomenų perdavimą principų viešai prieinamai informacijai, nebent Europos siuntėjas nurodo, kad tokiai informacijai taikomi apribojimai, dėl kurių naudojama duomenis tokiu tikslu, kokiu ketina juos naudoti, organizacija privalo taikyti Principus. Organizacijos neatsako už tai, kaip tokią informaciją naudos ją iš paskelbtos medžiagos gavę subjektai.
- c. Jeigu nustatoma, kad organizacija pažeisdama Principus sąmoningai viešai paskelbė asmeninę informaciją taip, kad ji ar kiti iš tokios išimties galėtų turėti naudos, ji netenka teisės naudotis ES ir JAV DPS teikiamais privilegijomis.
- d. Susipažinimo su duomenimis principo iš viešų archyvų gautai informacijai taikyti nebūtina, jeigu ji nesujungta su kita asmenine informacija (išskyrus nedidelius kiekius, naudojamus viešuose archyvuose pateikiamai informacijai indeksuoti arba tvarkyti), tačiau turi būti paisoma atitinkamoje jurisdikcijoje nustatytų susipažinimo su duomenimis sąlygų. Priešingai, kai viešų archyvų informacija yra sujungta su kita neviešų archyvų informacija (kitokia, nei nurodyta pirmiau), organizacija privalo leisti susipažinti su visa tokia informacija, jeigu jai netaikomos kitos leidžiamos išimtys.
- e. Kaip ir dėl viešų archyvų informacijos, nebūtina suteikti galimybės susipažinti su informacija, kuri ir taip viešai prieinama plačiai visuomenei, jeigu tokia informacija nesujungta su viešai neprieinama informacija. Viešai prieinama informacija prekiaujančios organizacijos atsakydamos į prašymus leisti susipažinti su informacija gali taikyti įprastai organizacijos taikomą mokestį. Kita vertus, asmenys gali siekti susipažinti su informacija apie save per organizaciją, kuri iš pradžių sukaupe tuos duomenis.

16. Valdžios institucijų prašymai leisti susipažinti su duomenimis

- a. Siekiant užtikrinti valdžios institucijų teisėtų prašymų leisti susipažinti su asmenine informacija skaidrumą, sistemoje dalyvaujančios organizacijos gali savo noru periodiškai teikti skaidrumo ataskaitas, kuriose būtų nurodomas joms teisės saugos arba nacionalinio saugumo tikslais valdžios institucijų pateiktų prašymų leisti susipažinti su asmenine informacija skaičius, kiek pagal taikomą teisę leidžiama atskleisti tokią informaciją.
- b. Sistemoje dalyvaujančių organizacijų tokiose ataskaitose pateikta informacija kartu su žvalgybos bendruomenės paskelbta informacija ir kita informacija gali būti naudojama atliekant periodinę ES ir JAV DPS veikimo pagal Principus bendrą metinę peržiūrą.
- c. Tai, kad nepateikta pranešimo pagal pranešimo principo a punkto xii papunktį, nepanaikina ir nesumažina organizacijos galimybių atsakyti į bet kurią teisėtą prašymą.

I PRIEDAS. ARBITRAŽO MODELIS

Šiame I priede nurodomos sąlygos, kuriomis ES ir JAV DPS dalyvaujančios organizacijos įpareigojamos pagal teisių gynimo, vykdymo užtikrinimo ir atsakomybės principą nagrinėti reikalavimus arbitražo tvarka. Toliau aprašyta privalomo arbitražo galimybė galioja tam tikriems neįvykdytiems reikalavimams, susijusiems su duomenimis, kuriems taikoma ES ir JAV DPS. Suteikiant šią galimybę siekiama sukurti operatyvų, nepriklausomą ir sąžiningą mechanizmą, kurį asmenys galėtų rinktis, kad išspręstų įtariamus Principų pažeidimus, kurie nebuvo išspręsti taikant bet kurį kitą ES ir JAV DPS mechanizmą.

A. Taikymo sritis

Asmuo gali pasinaudoti šia arbitražo galimybe, kad, atsižvelgiant į neįvykdytus reikalavimus, būtų nustatyta, ar sistemoje dalyvaujanti organizacija pažeidė savo įsipareigojimus pagal Principus dėl to asmens ir ar toks pažeidimas tebėra visiškai arba iš dalies neištaisytas. Šia galimybe galima pasinaudoti tik nurodytais tikslais. Šia galimybe negalima naudotis, pvz., dėl Principų išimčių ⁽¹⁾ arba dėl teiginių, susijusių su ES ir JAV DPS tinkamumu.

B. Galimos teisių gynimo priemonės

Pagal šią arbitražo galimybę ES ir JAV duomenų privatumo sistemos kolegija (arbitražo kolegija, kurią sudaro vienas arba trys arbitrai, kaip susitarė šalys) turi įgaliojimus nustatyti konkrečiam asmeniui skirtas nepiniginės lygiavertes teisių gynimo priemones (pvz., galimybę susipažinti su atitinkamais asmens duomenimis, juos ištaisyti, ištrinti ar grąžinti), kurios yra būtinos siekiant ištaisyti Principų pažeidimą tik to asmens atžvilgiu. Tai vieninteliai ES ir JAV duomenų privatumo sistemos kolegijos įgaliojimai, susiję su teisių gynimo priemonėmis. Svarstydamas teisių gynimo priemones, ES ir JAV duomenų privatumo sistemos kolegija privalo atsižvelgti į kitas teisių gynimo priemones, kurios jau buvo taikomos naudojantis kitais mechanizmais pagal ES ir JAV DPS. Žalos, išlaidų, mokesčių ar kitų teisių gynimo priemonių taikymo atlyginimas negalimas. Kiekviena šalis padengia savo advokato mokesčius.

C. Iki arbitražo įvykdytini reikalavimai

Asmuo, nusprendęs pasinaudoti šia arbitražo galimybe, prieš perduodamas reikalavimą arbitražui privalo atlikti šiuos veiksmus: 1) pareikšti reikalavimą dėl įtariamo pažeidimo tiesiogiai organizacijai ir suteikti jai galimybę išspręsti klausimą per papildomo ginčų sprendimo ir vykdymo užtikrinimo principo d punkto i papunktyje nustatytą terminą; 2) nemokamai pasinaudoti nepriklausomu teisių gynimo mechanizmu pagal Principus; 3) per asmens DAI klausimą nemokamai perduoti Departamentui ir suteikti jam galimybę pasistengti išspręsti tą klausimą per Departamento Tarptautinės prekybos administracijos rašte nustatytus terminus.

Šia arbitražo galimybe naudotis negalima, jeigu tas pats asmens reikalavimas dėl įtariamo Principų pažeidimo 1) buvo anksčiau nagrinėtas privalomo arbitražo tvarka; 2) dėl jo buvo priimtas galutinis teismo sprendimas byloje, kurioje asmuo dalyvavo kaip bylos šalis, arba 3) šalys jį išsprendė anksčiau. Be to, šia galimybe naudotis negalima, jeigu DAI 1) turi įgaliojimų pagal papildomą duomenų apsaugos institucijų vaidmens principą arba papildomą žmogiškųjų išteklių duomenų principą, arba 2) turi įgaliojimus pašalinti įtariamą pažeidimą tiesiogiai organizacijoje. Dėl DAI įgaliojimų nagrinėti tą patį ES duomenų valdytoju pareikštą reikalavimą savaime neišnyksta galimybė pasinaudoti šia arbitražo galimybe prieš kitą juridinį asmenį, kuriam šie DAI įgaliojimai netaikomi.

D. Privalomas sprendimų pobūdis

Asmuo sprendimą naudotis šia privalomo arbitražo galimybe priima visiškai savanoriškai. Arbitražo sprendimai bus privalomi visoms arbitražo šalims. Pradėjus procedūrą, asmuo netenka galimybės dėl to paties įtariamo pažeidimo ginti savo teisių kitur, nebent nepinigine lygiaverte teisių gynimo priemone įtariamą pažeidimą nėra visiškai ištaisyta – tokiu atveju tai, kad asmuo kreipėsi dėl arbitražo, netrukdydys pateikti reikalavimo atlyginti žalą, kurį apskritai galima pateikti teisme.

⁽¹⁾ Principų apžvalga, 5 punktas.

E. Peržiūra ir vykdymo užtikrinimas

Asmenys ir sistemoje dalyvaujančios organizacijos galės siekti, kad pagal Federalinį arbitražo aktą arbitražo sprendimai būtų peržiūrėti teisme ir vykdomi pagal JAV teisę^(?). Visos tokios bylos turi būti keliamos federaliniame apygardos teisme, kurio teritorinei jurisdikcijai priklauso dalyvaujančios organizacijos pagrindinė verslo vieta.

Ši arbitražo galimybė skirta spręsti asmenų ginčams, o arbitražo sprendimais nesiekama sukurti atgrasančio ar privalomo precedento su kitomis šalimis susijusiose bylose, įskaitant būsimą arbitražą arba ES ir JAV teismų ar FPK procedūras.

F. Arbitražo kolegija

ES ir JAV duomenų privatumo sistemos kolegijos arbitrus šalys pasirinks iš toliau nurodyto arbitrų sąrašo.

Laikydami taikomų teisės aktų, Departamentas ir Komisija sudarys sąrašą, į kurį įtrauks bent 10 arbitrų, atrinktų atsižvelgiant į jų nepriklausomumą, sąžiningumą ir patirtį. Šiam procesui taikomos toliau išdėstytos nuostatos.

Arbitrai:

- 1) bus įtraukti į sąrašą trejus metus, jeigu nesusiklostys išimtinės aplinkybės arba nebus išbraukti dėl svarios priežasties; šį laikotarpį Departamentas, iš anksto pranešęs Komisijai, gali pratęsti dar trejiems metams;
- 2) nesivadovauja jokios šalies, sistemoje dalyvaujančios organizacijos, JAV, ES ar bet kurios ES valstybės narės, kitos valstybinės institucijos, valdžios institucijos arba vykdymo užtikrinimo institucijos nurodymais ir nėra su jomis susiję; taip pat
- 3) turi turėti teisę verstis advokato praktika Jungtinėse Amerikos Valstijose, taip pat būti JAV privatumo teisės ekspertai ir turėti žinių apie ES duomenų apsaugos teisę.

(?) Federalinio arbitražo akto (FAA) 2 skyriuje nustatyta, kad „susitarimas dėl arbitražo arba arbitražo sprendimas atitinkamai sudarytas arba priimtas dėl teisinių santykių, nepaisant to, ar tai sutartiniai, ar nesutartiniai santykiai, kurie laikomi komerciniais, įskaitant sandorį, sutartį arba susitarimą, aprašytą [FAA 2 straipsnyje], patenka į [1958 m. birželio 10 d.] Konvencijos [dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo taikymo sritį, 21 U.S.T. 2519, T.I.A.S. Nr. 6997 („Niujorko konvencija“)]. “ JAV kodekso 9 antraštinės dalies 202 straipsnis. FAA taip pat nustatyta, kad „iš tokių santykių, kurie išimtinai yra susiję su Jungtinių Amerikos Valstijų piliečiais, kylantis susitarimas arba arbitražo sprendimas nepatenka į [Niujorko] Konvencijos taikymo sritį, išskyrus atvejus, kai tie santykiai yra susiję su užsienyje esančiu turtu, pagal juos užsienyje turi būti atliekami veiksmai ar vykdomos pareigos, arba jis kitais atžvilgiais yra iš esmės susijęs su viena arba daugiau užsienio valstybių“. Ten pat. Pagal 2 skyrių „bet kuri arbitražo šalis gali kreiptis į bet kurį teismą, turintį jurisdikciją pagal šį skyrių, kad būtų priimta nutartis, kuria patvirtinamas sprendimas bet kurios kitos arbitražo šalies atžvilgiu. Teismas sprendimą patvirtina, jeigu nenustato vieno iš minėtoje [Niujorko] konvencijoje nurodytų pagrindų atsisakyti pripažinti ar vykdyti sprendimą arba sprendimo pripažinimą ar vykdymą atidėti“ (ten pat, 207 straipsnis). 2 skyriuje taip pat nustatyta, kad „Jungtinių Amerikos Valstijų apygardos teismai <...> turi pirmosios instancijos jurisdikciją nagrinėti <...> ieškinį ar bylą [pagal Niujorko konvenciją], nepaisant ginčo sumos“ (ten pat, 203 straipsnis).

Be to, 2 skyriuje nustatyta, kad „1 skyrius taikomas pagal šį skyrių pateiktiems ieškiniams ir iškeltoms byloms tiek, kiek tas skyrius neprieštarauja šiam skyriui arba Jungtinių Amerikos Valstijų ratifikuotai [Niujorko] Konvencijai“ (ten pat, 208 straipsnis). 1 skyriuje nustatyta, kad „[r]ašytinė <...> sutarties, kuria patvirtinamas su prekyba susijęs sandoris, nuostata, kuria siekiama arbitražo tvarka išspręsti ginčą, vėliau kilusį dėl tokios sutarties ar sandorio arba atsisakymo vykdyti visą tokią sutartį ar sandorį arba jo (-s) dalį, arba raštiškas susitarimas iš tokios sutarties, sandorio arba atsisakymo kilusį tebevykstantį ginčą perduoti spręsti arbitražo tvarka, yra galiojantys, neatšaukiami ir vykdytini, išskyrus atvejus, kai teisės aktuose arba lygiaverčiuose dokumentuose nustatyta pagrindų atšaukti tokią sutartį“ (ten pat, 2 straipsnis). 1 skyriuje taip pat nustatyta, kad „bet kuri arbitražo šalis gali kreiptis į nurodytą teismą ir prašyti priimti nutartį, kuria būtų patvirtintas arbitražo sprendimas, o tokį prašymą gavęs teismas privalo priimti tokią nutartį, išskyrus atvejus, kai sprendimas panaikinamas, pakeičiamas arba ištaisomas, kaip nustatyta [FAA] 10 ir 11 straipsniuose“ (ten pat, 9 straipsnis).

G. Arbitražo procedūros

Departamentas ir Komisija, laikydamiesi taikomų teisės aktų, susitarė priimti arbitražo taisykles, kuriomis reglamentuojamas procesas ES ir JAV duomenų privatumo sistemos kolegijoje⁽³⁾. Jeigu procesą reglamentuojančias taisykles reikėtų pakeisti, Departamentas ir Komisija susitars atitinkamai iš dalies pakeisti tas taisykles arba priims kitokį galiojančių ir nusistovėjusių JAV arbitražo procedūrų rinkinį, atsižvelgdami į kiekvieną iš toliau nurodytų aplinkybių.

1. Jeigu įvykdyti pirmiau nurodyti iki arbitražo procedūros įvykdytini reikalavimai, asmuo gali inicijuoti privalomą arbitražą įteikdamas pranešimą organizacijai. Pranešime glaustai išdėstomos priemonės, kurių pagal C dalį buvo imtasi siekiant patenkinti reikalavimą, apibūdinamas įtariamasis pažeidimas ir asmens nuožiūra pateikiami patvirtinamieji dokumentai, medžiaga ir (arba) su reikalavimu dėl įtariamo pažeidimo susijusių teisės aktų aiškinimas.
2. Bus parengtos procedūros, kuriomis siekiama užtikrinti, kad su tuo pačiu įtariamu pažeidimu susijusios asmens teisės nebūtų gynamos dvejopomis teisių gynimo priemonėmis arba procedūromis.
3. Lygiagrečiai su arbitražo procedūra gali vykti procesas FPK.
4. Tokiose arbitražo procedūrose negali dalyvauti JAV, ES ar bet kurios ES valstybės narės arba bet kurios kitos valstybinės institucijos, valdžios institucijos arba vykdymo užtikrinimo institucijos atstovai, jeigu ES asmens prašymu DAI gali padėti tik parengti pranešimą, tačiau DAI negali gauti galimybės susipažinti su nustatytais faktais ar su tomis arbitražo procedūromis susijusia bet kokia kita medžiaga.
5. Arbitražas vyks Jungtinėse Amerikos Valstijose, o asmuo gali nuspręsti dalyvauti naudodamasis vaizdo konferencijos ar telefonijos priemonėmis, kurios jam suteikiamos nemokamai. Dalyvauti asmeniškai nereikalaujama.
6. Arbitražo procedūra vyks anglų kalba, nebent šalis susitaria kitaip. Gavus pagrįstą prašymą ir atsižvelgiant į tai, ar asmeniui atstovauja advokatas, asmeniui bus suteiktos nemokamos vertimo žodžiu arbitražo posėdyje paslaugos ir arbitražo medžiagos vertimo raštu paslaugos, nebent ES ir JAV duomenų privatumo sistemos kolegija nustatytų, kad konkrečios arbitražo procedūros aplinkybėmis dėl to susidarytų nepagrįstų ar neproporcingų išlaidų.
7. Arbitrai jiems pateiktą medžiagą traktuoja kaip konfidencialią ir naudoja tik tiek, kiek ji susijusi su arbitražu.
8. Prireikus gali būti leidžiama susipažinti su faktais apie konkretų asmenį, o tokią informaciją šalis traktuos kaip konfidencialią ir naudos tik tiek, kiek ji susijusi su arbitražu.
9. Arbitražo procedūros turėtų būti baigiamos per 90 dienų nuo pranešimo įteikimo atitinkamai organizacijai dienos, nebent šalis susitarė kitaip.

⁽³⁾ Arbitražui pagal Principų I priedą administruoti ir Principų I priede nurodytam arbitražo fondui valdyti Departamentas pasirinko Tarptautinį ginčų sprendimo centrą (ICDR) – Amerikos arbitražo asociacijos (AAA) tarptautinį padalinį (toliau kartu – ICDR-AAA). 2017 m. rugsėjo 15 d. Departamentas ir Komisija susitarė priimti arbitražo taisykles, kuriomis būtų reglamentuojamas Principų I priede aprašytas privalomo arbitražo procesas, taip pat arbitrų elgesio kodeksą, kuris atitiktų visuotinai pripažintus prekybos arbitrų etikos standartus ir Principų I priedą. Departamentas ir Komisija susitarė pritaikyti arbitražo taisykles ir elgesio kodeksą, kad būtų atsižvelgta į atnaujintas ES ir JAV DPS nuostatas, o Departamentas bendradarbiaudamas su ICDR-AAA užtikrins, kad šie atnaujinimai būtų įdiegti.

H. Išlaidos

Arbitrai turėtų imtis pagrįstų priemonių, kad kuo labiau sumažintų arbitražo procesų išlaidas arba mokesčius.

Departamentas, laikydamasis taikomų teisės aktų, sudarys palankesnes sąlygas išlaikyti fondą, į kurį sistemoje dalyvaujančios organizacijos turės mokėti įnašus, kurie iš dalies atitiks organizacijos dydį ir iš kurių bus padengiamos arbitražo išlaidos, įskaitant arbitrų atlygį, neviršijant maksimalių sumų (viršutinių ribų). Fondą valdys trečioji šalis; ji Departamentui reguliariai teiks fondo veiklos ataskaitas. Bendradarbiaudamas su ta trečiąja šalimi, Departamentas periodiškai tikrins, kaip veikia fondas, įskaitant tai, ar reikia patikslinti įnašų ar arbitražo išlaidų viršutinių ribų dydį, ir, be kita ko, atsižvelgs į arbitražo procesų skaičių, išlaidas ir trukmę stengdamasis, kad sistemoje dalyvaujančioms organizacijoms nebūtų užkrauta pernelyg didelė finansinė našta. Departamentas praneš Komisijai apie kartu su trečiąja šalimi atliktų tokių peržiūrų rezultatus ir iš anksto informuos Komisiją apie bet kokius įnašų sumos pakeitimus. Advokatų atlygiui ši nuostata netaikoma ir tokios išlaidos iš bet kurio pagal šią nuostatą įsteigto fondo nedengiamos.

II PRIEDAS

JUNGTINIŲ VALSTIJŲ PREKYBOS DEPARTAMENTAS**Prekybos sekretorius**

Vašingtonas, DC 20230

2023 m. liepos 6 d.

Didier Reyndersui
Už teisingumą atsakingam Komisijos nariui
Europos Komisija
Rue de la Loi / Westraat 200
1049 Briuselis
Belgija

Gerbiamas Komisijos nary D. Reyndersai,

Jungtinių Amerikos Valstijų vardu perduodu ES ir JAV duomenų privatumo sistemos medžiagos rinkinį, kuris kartu su Vykdomuoju potvarkiu Nr. 14086 dėl Jungtinių Amerikos Valstijų signalų žvalgybos veiklos apsaugos priemonių griežtinimo ir Federalinių reglamentų kodekso 28 antraštinės dalies 201 dalimi, kuria iš dalies keičiant Teisingumo departamento reglamentus įsteigiamas Duomenų apsaugos apeliacinis teismas, atspindi reikšmingas ir išsamias derybas dėl privatumo ir piliečių laisvių apsaugos stiprinimo. Šių derybų rezultatas – naujos apsaugos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti, kad JAV signalų žvalgybos veikla būtų būtina ir proporcinga siekiant nustatytą nacionalinio saugumo tikslų, ir naujas mechanizmas, pagal kurį Europos Sąjungos (ES) asmenys galėtų ginti savo teises, jei mano, kad jų atžvilgiu neteisėtai vykdoma signalų žvalgybos veikla, – abi šios priemonės kartu užtikrins ES asmens duomenų privatumą. Remiantis ES ir JAV duomenų privatumo sistema bus plėtojama įtrauki ir konkurencinga skaitmeninė ekonomika. Kartu turėtume didžiuotis toje sistemoje įdiegtais patobulinimais, kurie sustiprins privatumo apsaugą visame pasaulyje. Šiuo dokumentų rinkiniu, kartu su Vykdomuoju potvarkiu, reglamentais ir kita iš viešų šaltinių prieinama informacija, Europos Komisija gali itin tvirtai remtis priimdama naują išvadą dėl tinkamumo ⁽¹⁾.

Pridedama ši medžiaga:

- ES ir JAV duomenų privatumo sistemos principai, įskaitant papildomus principus (toliau kartu – Principai), ir Principų I priedas (t. y. priedas, kuriame nustatytos sąlygos, kuriomis Duomenų privatumo sistemos organizacijos privalo arbitražo tvarka spręsti su tam tikrais neįvykdytais reikalavimais susijusius klausimus dėl asmens duomenų, kuriems taikomi Principai);
- Duomenų privatumo sistemos programą administruojančios Departamento Tarptautinės prekybos administracijos raštas, kuriame aprašomi mūsų Departamento priimti išpareigojimai užtikrinti veiksmingą ES ir JAV duomenų privatumo sistemos veikimą;
- Federalinės prekybos komisijos raštas, kuriame aprašoma, kaip ji užtikrins, kad būtų laikomasi Principų;
- Transporto departamento raštas, kuriame aprašoma, kaip jis užtikrins, kad būtų laikomasi Principų;
- Nacionalinės žvalgybos direktoriaus tarnybos parengtas raštas dėl JAV nacionalinio saugumo institucijoms taikomų apsaugos priemonių ir apribojimų, taip pat
- Teisingumo departamento parengtas raštas dėl JAV vyriausybei taikomų apsaugos priemonių ir apribojimų leidžiant susipažinti su duomenimis teisėsaugos ir viešojo intereso tikslais.

⁽¹⁾ Kadangi Komisijos sprendimas dėl ES ir JAV duomenų privatumo sistemos užtikrinamos apsaugos tinkamumo taip pat taikomas Islandijai, Lichtenšteinui ir Norvegijai, ES ir JAV duomenų privatumo sistemos dokumentų rinkinys bus taikomas tiek Europos Sąjungai, tiek šioms trimis šalims.

Visas ES ir JAV duomenų privatumo sistemos dokumentų rinkinys bus skelbiamas Departamento Duomenų privatumo sistemos interneto svetainėje, o Principai ir Principų I priedas išgalios Europos Komisijos sprendimo dėl tinkamumo įsigaliojimo dieną.

Patikinu, kad Jungtinės Amerikos Valstijos šiuos įsipareigojimus vertina rimtai. Džiaugiamės galėdami su Jumis bendradarbiauti diegiant ES ir JAV duomenų privatumo sistemą ir kartu pereiti į kitą šio proceso etapą.

Pagarbiai

Gina M. RAIMONDO

III PRIEDAS

UNITED STATES DEPARTMENT OF COMMERCE
International Trade Administration
Washington, D C 20230

2022 m. gruodžio 12 d.

Didier Reyndersui
Už teisingumą atsakingam Komisijos nariui
Europos Komisija
Rue de la Loi / Westraat 200
1049 Briuselis
Belgija

Gerbiamas Komisijos nary D. Reyndersai,

džiaugiuosi galėdama Tarptautinės prekybos administracijos (toliau – TPA) vardu pristatyti Prekybos departamento (toliau – Departamentas) priimtus išsipareigojimus užtikrinti asmens duomenų apsaugą administruojant ir prižiūrint Duomenų privatumo sistemos programą. Tai, kad galiausiai buvo sukurta ES ir JAV duomenų privatumo sistema (toliau – ES ir JAV DPS), yra svarbus pasiekimas privatumo srityje ir įmonėms abiejuose Atlanto vandenyno krantuose, nes taip ES asmenys galės tvirčiau pasitikėti, kad jų duomenys bus apsaugoti ir kad jie turės teisinių teisių gynimo priemonių su jų duomenimis susijusiems susirūpinimą keliantiems klausimams spręsti, o tūkstančiams įmonių bus sudarytos sąlygos toliau investuoti ir kitaip verstis prekyba ir komercine veikla per Atlanto vandenyną atitinkamai nešant naudą mūsų ekonomikai ir piliečiams. ES ir JAV DPS sukurta daug metų sunkiai dirbus ir bendradarbiavus su Jumis ir Jūsų kolegomis Europos Komisijoje (toliau – Komisija). Tikimės ir toliau bendradarbiauti su Komisija, kad šis bendro darbo rezultatas veiktų tinkamai.

ES ir JAV DPS asmenims ir įmonėms bus išties naudinga. Pirma, šioje sistemoje nustatytas svarbus į Jungtines Amerikos Valstijas perduodamų ES asmenų duomenų privatumo apsaugos priemonių rinkinys. Pagal jį reikalaujama, kad sistemoje dalyvaujančios JAV organizacijos parengtų atitinkamą privatumo politiką; viešai išsipareigotų laikytis ES ir JAV duomenų privatumo sistemos principų, įskaitant papildomus principus (toliau kartu – Principai), ir Principų I priedo (t. y. priedo, kuriame nustatytos sąlygos, kuriomis ES ir JAV DPS organizacijos privalo arbitražo tvarka spręsti su tam tikrais neįvykdytais reikalavimais susijusius klausimus dėl asmens duomenų, kuriems taikomi Principai), kad išsipareigojimas taptų vykdytinas pagal JAV teisę⁽¹⁾; kasmet vykdydamos pakartotinį sertifikavimą Departamentui patvirtintų, kad laikosi reikalavimų; ES asmenims užtikrintų nemokamą ir nepriklausomą ginčų sprendimą; kad joms galiotų Principų dokumente nurodytos JAV valstybinės įstaigos (pvz., Federalinės prekybos komisijos (FPK) ir Transporto departamento) arba būsimame Principų priede nurodytos valstybinės įstaigos tyrimo ir vykdymo užtikrinimo įgaliojimai. Nors organizacija sprendimą atlikti savarankišką sertifikavimą priima savo noru, kai organizacija viešai išsipareigoja dalyvauti ES ir JAV DPS, jos išsipareigojimo vykdymą pagal JAV teisę užtikrina FPK, Transporto departamentas arba kita JAV valstybinė įstaiga, priklausomai nuo to, kurios įstaigos jurisdikcijai priklauso sistemoje dalyvaujanti organizacija. Antra, pagal ES ir JAV DPS įmonės Jungtinėse Amerikos Valstijose, įskaitant Jungtinėse Amerikos Valstijose įsikūrusias Europos įmonių patronuojamąsias įmones, galės iš Europos Sąjungos gauti asmens duomenis, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos

⁽¹⁾ Organizacijos, kurios atlikdamos savarankišką sertifikavimą yra patvirtinusios savo išsipareigojimą laikytis ES ir JAV privatumo skydo sistemos principų ir nori naudotis dalyvavimo ES ir JAV DPS teikiamais privalumais, privalo laikytis ES ir JAV duomenų privatumo sistemos principų. Šis išsipareigojimas laikytis ES ir JAV duomenų privatumo sistemos principų kuo greičiau ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo ES ir JAV duomenų privatumo sistemos principų įsigaliojimo dienos turi būti įtrauktas į tokių sistemoje dalyvaujančių organizacijų privatumo politiką. (Žr. papildomo savarankiško sertifikavimo principo e punktą).

duomenų srautams, kuriais remiasi transatlantinė prekyba. Duomenų srautai tarp Jungtinių Amerikos Valstijų ir Europos Sąjungos yra didžiausi pasaulyje, be to, jais grindžiami 7,1 trln. JAV dolerių vertės JAV ir ES ekonominiai santykiai, kuriais remiasi milijonai darbo vietų abiejuose Atlanto krantuose. Transatlantiniais duomenų srautais naudojami visų pramonės sektorių įmonės, įskaitant didžiausias „Fortune 500“ bendroves, taip pat daug mažųjų ir vidutinių įmonių. Dėl transatlantinių duomenų srautų JAV organizacijos gali tvarkyti duomenis, kurių reikia asmenims Europoje siūlant prekes, paslaugas ir galimybes įsidarbinti.

Siekdamas veiksmingai administruoti ir prižiūrėti Duomenų privatumo sistemos programą, Departamentas yra įsipareigojęs glaudžiai ir našiai bendradarbiauti su kolegomis iš ES. Šis įsipareigojimas vykdomas Departamente kuriant ir nuolat tobulinant įvairius išteklius, skirtus padėti organizacijoms vykdyti savarankiško sertifikavimo procesą, sukuriant interneto svetainę, kurioje suinteresuotiesiems subjektams būtų teikiama tikslinė informacija, bendradarbiaujant su Komisija ir Europos duomenų apsaugos institucijomis (DAI), kad būtų parengtos gairės, kuriose paaiškinti svarbūs ES ir JAV DPS elementai, vykdam informavimo veiklą, kuria siekiama sudaryti palankesnes sąlygas geriau suprasti organizacijų duomenų apsaugos prievoles, ir prižiūrėti bei stebinti, kaip organizacijos laikosi programos reikalavimų.

Mums toliau bendradarbiaujant su gerbiamais ES kolegomis Departamentas galės užtikrinti, kad ES ir JAV DPS veiktų veiksmingai. Jungtinių Amerikos Valstijų vyriausybė jau seniai bendradarbiaudama su Komisija skatina laikytis bendrų duomenų apsaugos principų, stengiasi sumažinti atitinkamų mūsų teisinių požiūrių skirtumus ir kartu skatina prekybą ir ekonomikos augimą Europos Sąjungoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose. Manome, kad dėl ES ir JAV DPS, kaip šio bendradarbiavimo pavyzdžio, Komisija galės priimti naują sprendimą dėl tinkamumo, kuriuo organizacijoms bus leidžiama naudojantis ES ir JAV DPS perduoti asmens duomenims iš Europos Sąjungos į Jungtines Amerikos Valstijas laikantis ES teisės.

Prekybos departamento vykdomas Duomenų privatumo sistemos programos administravimas ir priežiūra

Departamentas yra tvirtai įsipareigojęs veiksmingai administruoti ir prižiūrėti Duomenų privatumo sistemos programą ir dėsi deramas pastangas bei skirs pakankamai išteklių tokiam rezultatui užtikrinti. Departamentas tvarkys ir viešai skelbs patikimą sąrašą, į kurį bus įtrauktos JAV organizacijos, kurios atliko savarankišką sertifikavimą ir Departamentui patvirtino savo įsipareigojimą laikytis Principų (toliau – Duomenų privatumo sistemos sąrašas), ir tą sąrašą atnaujins remdamasis sistemoje dalyvaujančių organizacijų kasmet teikiama pakartotinio sertifikavimo dokumentais ir pašalindamas organizacijas, kai jos savo noru pasitrauks iš sistemos, neatliks metinio pakartotinio sertifikavimo pagal Departamento procedūras arba bus nustatyta, kad jos nuolat nesilaiko reikalavimų. Departamentas taip pat tvarkys ir viešai skelbs patikimą registrą, kuriame bus nurodytos iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo pašalintos JAV organizacijos, ir nurodys kiekvienos organizacijos pašalinimo priežastį. Su nurodytais patikimais sąrašu ir registru visuomenė galės susipažinti Departamento Duomenų privatumo sistemos svetainėje. Duomenų privatumo sistemos interneto svetainėje gerai matomoje vietoje bus pateiktas paaiškinimas, kad iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo išbraukta organizacija privalo liautis teigusi, kad dalyvauja ES ir JAV DPS arba atitinka jos reikalavimus ir kad gali gauti asmeninę informaciją pagal ES ir JAV DPS. Vis dėlto tokia organizacija privalo ir toliau taikyti Principus asmeninei informacijai, kurią gavo dalyvaujama ES ir JAV DPS tol, kol saugo tokią informaciją. Departamentas, vykdydamas savo bendrą nuolatinį įsipareigojimą veiksmingai administruoti ir prižiūrėti Duomenų privatumo sistemos programą, visų pirma įsipareigoja vykdyti toliau nurodytus veiksmus.

Tikrinti, kaip laikomasi savarankiško sertifikavimo reikalavimų

- Prieš baigdamas organizacijos pradinį savarankišką sertifikavimą arba metinį pakartotinį sertifikavimą (toliau kartu – savarankiškas sertifikavimas) ir organizaciją įtraukdamas į Duomenų privatumo sistemos sąrašą arba neišbraukdamas iš jo, Departamentas patikrins, ar organizacija laikosi bent atitinkamų papildomo savarankiško sertifikavimo principo reikalavimų dėl informacijos, kurią organizacija privalo pateikti Departamentui teikiamuose savarankiško sertifikavimo dokumentuose, ir ar laiku nustatė atitinkamą privatumo politiką, pagal kurią asmenys informuojami apie visus 13 pagal pranešimo principą nurodytų elementų. Departamentas patikrins, ar organizacija:

- nurodė organizaciją, kuri teikia savo savarankiško sertifikavimo dokumentus, taip pat visus savarankišką sertifikavimą atliekančios organizacijos JAV subjektus arba JAV patrunuojamąsias įmones, kurie taip pat laikosi Principų ir kuriems, organizacijos pageidavimu, taip pat būtų taikomas savarankiškas sertifikavimas;
- pateikė reikalaujamą organizacijos kontaktinę informaciją (pvz., savarankišką sertifikavimą atliekančioje organizacijoje dirbančio (-ių) už skundų, prašymų susipažinti su duomenimis ir kitų su ES ir JAV DPS susijusių klausimų nagrinėjimą atsakingo (-ų) konkretaus (-ių) asmens (-ų) ir (arba) tarnybos (-ų) kontaktinę informaciją);
- apibūdino tikslą (-us), kuriuo (-iais) organizacija rinks ir naudos iš Europos Sąjungos gaunamą asmeninę informaciją;
- nurodė, kokia asmeninė informacija būtų gaunama iš Europos Sąjungos pagal ES ir JAV DPS, taigi tokiai informacijai būtų taikomas jos savarankiškas sertifikavimas;
- jeigu organizacija turi viešą interneto svetainę, nurodė svetainės adresą, kuriuo toje interneto svetainėje galima lengvai susipažinti su atitinkama privatumo politika, arba, jeigu organizacija viešos interneto svetainės neturi, Departamentui pateikė atitinkamos privatumo politikos dokumentų kopiją ir nurodė, kur su ta privatumo politika galėtų susipažinti poveikį patyrę asmenys (t. y. poveikį patyrę darbuotojai, jeigu atitinkama privatumo politika yra žmogiškųjų išteklių privatumo politika, arba visuomenė, jeigu atitinkama privatumo politika nėra žmogiškųjų išteklių privatumo politika);
- į savo atitinkamą privatumo politiką (t. y. iš pradžių tik į privatumo politikos projektą, pateikiamą kartu su dokumentais, jeigu dokumentai teikiami vykdant pradinį savarankišką sertifikavimą, arba į galutinius ir, kai taikoma, paskelbtus privatumo politikos dokumentus) laiku įtraukė pareiškimą, kad laikosi Principų, ir saitą į Departamento Duomenų privatumo sistemos interneto svetainę arba tos interneto svetainės adresą (pvz., pradžios tinklalapio arba Duomenų privatumo sistemos sąrašo tinklalapio);
- į savo atitinkamą privatumo politiką laiku įtraukė visus kitus 12 pagal pranešimo principą nurodytų elementų (pvz., galimybę poveikį patyrusiam ES asmeniui tam tikromis sąlygomis kreiptis dėl privalomo arbitražo, reikalavimą atskleisti asmeninę informaciją tenkinant teisėtus valdžios institucijų prašymus, be kita ko, laikantis nacionalinio saugumo arba teisės saugos reikalavimų, ir savo atsakomybę toliau perduodant duomenis trečiosioms šalims);
- nurodė konkrečią valstybinę įstaigą, turinčią jurisdikciją nagrinėti visus skundus dėl organizacijos galimos nesąžiningos ar apgaulingos veiklos ir privatumo klausimus reglamentuojančių įstatymų ar teisės aktų pažeidimų (kai šie teisės aktai ar reglamentai yra įtraukti į Principus arba būsimą Principų priedą);
- nurodė privatumo užtikrinimo programas, kurioje dalyvauja organizacija;
- nurodė, ar siekiant patikrinti, kaip laikomasi Principų, taikomas metodas (t. y. paskesnės procedūros, kurias organizacija turi nustatyti), yra išsivertinimas (t. y. vidinis patikrinimas), ar išorinė reikalavimų laikymosi peržiūra (t. y. trečiosios šalies atliekamas patikrinimas), o jeigu nurodė, kad atitinkamas metodas yra išorinė reikalavimų laikymosi peržiūra, taip pat nurodė tą peržiūrą atlikusią trečiąją šalį;
- nurodė atitinkamą nepriklausomą teisių gynimo mechanizmą, kuris gali būti naudojamas pagal Principus pateiktiems skundams nagrinėti ir tam, kad poveikį patyrusiam asmeniui būtų suteikta tinkama nemokama teisių gynimo priemonė.
  - Jeigu organizacija pasirinko nepriklausomą teisių gynimo mechanizmą, kurį teikia privačiojo sektoriaus alternatyvaus ginčų sprendimo įstaiga, ji į savo atitinkamos privatumo politikos dokumentus įtraukė saitą į atitinkamą to mechanizmo, kuris gali būti taikomas pagal Principus pateiktiems neišspręstiems skundams nagrinėti, interneto svetainę arba skundo pateikimo formą arba nurodė tos interneto svetainės ar formos adresą.
  - Jeigu organizacija privalo (t. y. dėl žmogiškųjų išteklių duomenų, perduodamų iš Europos Sąjungos darbo santykių aplinkybėmis) arba nusprendė bendradarbiauti su atitinkamomis DAI nagrinėjant ir sprendžiant pagal Principus pateiktus skundus, ji pareiškė esanti išipareigojusi bendradarbiauti su DAI ir laikytis susijusių jų rekomendacijų imtis konkrečių veiksmų, kad būtų laikomasi Principų.

- Departamentas taip pat patikrins, ar organizacijos pateikti savarankiško sertifikavimo dokumentai atitinka susijusių jos privatumo politiką. Jeigu savarankišką sertifikavimą vykdanči organizacija nori įtraukti savo JAV subjektą arba JAV patronuojamąją įmonę, kuris (-i) taiko atskirą atitinkamą privatumo politiką, Departamentas taip pat peržiūrės atitinkamą tokių įtraukiamų subjektų arba patronuojamųjų įmonių privatumo politiką siekdamas užtikrinti, kad į ją būtų įtraukti visi pagal pranešimo principą reikalaujami elementai.
- Departamentas, bendradarbiaudamas su valstybinėmis įstaigomis (pvz., FPK ir Transporto departamentu) patikrins, ar organizacijos priklauso jų savarankiško sertifikavimo dokumentuose nurodytos atitinkamos valstybinės įstaigos jurisdikcijai, jeigu Departamentas turi priešasčių abejoti, kad jos priklauso tai jurisdikcijai.
- Departamentas, bendradarbiaudamas su privačiojo sektoriaus alternatyvaus ginčų sprendimo įstaigomis, patikrins, ar organizacijos yra aktyviai užsiregistravusios naudotis jų savarankiško sertifikavimo dokumentuose nurodytu nepriklausomu teisių gynimo mechanizmu, taip pat bendradarbiaudamas su tomis institucijomis patikrins, ar organizacijos yra aktyviai užsiregistravusios, kad būtų atlikta jų savarankiško sertifikavimo dokumentuose nurodyta išorinė reikalavimų laikymosi peržiūra, jeigu tokios institucijos gali teikti abiejų rūšių paslaugas.
- Departamentas, bendradarbiaudamas su Departamento pasirinkta trečiaja šalimi, kuri veiks kaip iš DAI kolegijos mokesčio (t. y. metinio mokesčio, skirto DAI kolegijos veiklos išlaidoms padengti) surinktų lėšų saugotoja, patikrins, ar organizacijos, kaip atitinkamą nepriklausomą teisių gynimo mechanizmą nurodžiusios DAI, sumokėjo tą mokesčių už atitinkamus metus.
- Departamentas, bendradarbiaudamas su Departamento pasirinkta trečiaja šalimi, kuri pagal Principų I priedą administruos arbitražą ir valdys Principų I priede nurodytą arbitražo fondą, patikrins, ar organizacijos sumokėjo įnašus į tą arbitražo fondą.
- Jeigu peržiūrėdamas organizacijų pateiktus savarankiško sertifikavimo dokumentus nustato problemų, Departamentas organizacijas informuos, kad per Departamento nustatytą atitinkamą terminą jos turi išspręsti visas tas problemas ⁽²⁾. Departamentas taip pat jas informuos, kad per Departamento nustatytus terminus nepateikus atsakymo arba dėl kitų priešasčių pagal Departamento procedūras nebaigus savarankiško sertifikavimo, bus laikoma, kad to savarankiško sertifikavimo proceso atsisakoma ir kad dėl bet kokio klaidingo faktų pateikimo apie organizacijos dalyvavimą ES ir JAV DPS ar šios sistemos reikalavimų laikymąsi FPK, Transporto departamentas ar kita atitinkama valstybinė įstaiga gali imtis vykdymo užtikrinimo veiksmų. Departamentas organizacijas informuos naudodamasis organizacijų Departamentui nurodytomis ryšių palaikymo priemonėmis.

Sudaryti palankesnes sąlygas bendradarbiauti su alternatyvaus ginčų sprendimo įstaigomis, teikiančiomis su Principais susijusias paslaugas

- Departamentas, bendradarbiaudamas su privačiojo sektoriaus alternatyvaus ginčų sprendimo įstaigomis, teikiančiomis nepriklausomus teisių gynimo mechanizmus, kuriais galima naudotis nagrinėjant neišspręstus pagal Principus pateiktus skundus, patikrins, ar jos atitinka bent pagal papildomą ginčų sprendimo ir vykdymo užtikrinimo principą nustatytus reikalavimus. Departamentas patikrins, ar jos:
  - savo viešose interneto svetainėse pateikia informacijos apie Principus ir pagal ES ir JAV DPS savo teikiamas paslaugas, kuri turi apimti: 1) informaciją apie nepriklausomiems teisių gynimo mechanizmom pagal Principus taikomus reikalavimus arba saitą į tokius reikalavimus; 2) saitą į Departamento Duomenų privatumo sistemos interneto svetainę; 3) paaiškinimą, kad jų ginčų sprendimo paslaugos pagal ES ir JAV DPS asmenims teikiamos nemokamai; 4) aprašymą, kaip galima pateikti su Principais susijusį skundą; 5) terminus, per kuriuos išnagrinėjami su Principais susiję skundai; 6) galimų taisomųjų priemonių aprašymą. Departamentas institucijoms laiku praneš apie esminius Departamento vykdomos Duomenų privatumo sistemos programos priežiūros ir administravimo pakeitimus, kai tokie pakeitimai netrukus bus padaryti arba jau yra padaryti ir yra susiję su institucijų vaidmeniu pagal ES ir JAV DPS;

⁽²⁾ Pavyzdžiui, numatoma, kad vykdydamos pakartotinį sertifikavimą organizacijos visas tokias problemas išspręs per 45 dienas, nebent Departamentas nustato kitą tinkamą terminą.

- skelbia metinę ataskaitą, kurioje pateikiami apibendrinti statistiniai duomenys apie jų teikiamas ginčų sprendimo paslaugas ir turi būti nurodyta: 1) bendras per ataskaitinius metus gautų su Principais susijusių skundų skaičius; 2) gautų skundų rūšys; 3) ginčų sprendimo kokybės užtikrinimo priemonės, pvz., skundų nagrinėjimo trukmė; 4) gautų skundų nagrinėjimo rezultatai, visų pirma taikytų teisių gynimo priemonių ar sankcijų skaičius ir rūšys. Departamentas institucijoms teiks konkrečias papildomas gaires, kokią informaciją jos turėtų pateikti tose metinėse ataskaitose, ir išsamiau apibūdins tuos reikalavimus (pvz., išvardys konkrečius kriterijus, kuriuos turi atitikti skundas, kad teikiant metinę ataskaitą jį būtų galima laikyti susijusiu su Principais), taip pat nustatys kitų rūšių informaciją, kurią reikėtų pateikti (pvz., jeigu institucija taip pat teikia su Principais susijusią tikrinimo paslaugą, aprašymą, kaip institucija vengia bet kokių faktinių ar galimų interesų konfliktų tais atvejais, kai organizacijai teikia ir tikrinimo paslaugas, ir ginčų sprendimo paslaugas). Departamento teikiamose papildomose gairėse taip pat bus nurodyta data, iki kurios turėtų būti paskelbtos institucijų metinės ataskaitos už atitinkamą ataskaitinį laikotarpį.

Dirbti su organizacijomis, kurios nori būti arba yra išbrauktos iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo

- Jeigu organizacija nori pasitraukti iš ES ir JAV DPS, Departamentas pareikalaus, kad organizacija iš susijusios privatumo politikos pašalintų visas nuorodas į ES ir JAV DPS, iš kurių galima suprasti, kad organizacija toliau dalyvauja ES ir JAV DPS ir gali gauti asmens duomenis pagal ES ir JAV DPS (žr. Departamento išsipareigojimo vykdyti neteisingų teiginių apie dalyvavimą paiešką aprašymą). Departamentas taip pat pareikalaus, kad organizacija užpildytų ir pateiktų Departamentui atitinkamą klausimyną, kad būtų galima patikrinti:
  - ar ji nori pasitraukti;
  - ką ji darys su asmens duomenimis, kuriuos gavo pagal ES ir JAV DPS, kol dalyvavo šioje sistemoje: a) saugos tokius duomenis, tokiems duomenims toliau taikys Principus ir kasmet Departamentui patvirtins savo išsipareigojimą tokiems duomenims taikyti Principus; b) saugos tokius duomenis ir užtikrins „tinkamą“ tokių duomenų apsaugą kitomis leidžiamomis priemonėmis ar c) iki nurodytos datos grąžins arba ištrins visus tokius duomenis; taip pat
  - kas organizacijoje veiks kaip nuolatinis kontaktinis centras su Principais susijusiais klausimais.
- Jeigu organizacija pasirinko a punkte nurodytą galimybę, Departamentas taip pat pareikalaus, kad ji užpildytų ir kasmet po pasitraukimo (t. y. kol sueis pirmi metai po pasitraukimo, taip pat kol sueis kiekvieni vėlesni metai, nebent organizacija užtikrina „tinkamą“ tokių duomenų apsaugą kitomis leidžiamomis priemonėmis ir tol, kol ji tai daro, arba grąžina ar ištrina visus tokius duomenis ir praneša Departamentui apie šį veiksmą) Departamentui pateiktų atitinkamą klausimyną, kad būtų galima patikrinti, ką ji padarė su tais asmens duomenimis, ką ji darys su išsaugotais asmens duomenimis ir kas organizacijoje veiks kaip nuolatinis kontaktinis centras su Principais susijusiais klausimais.
- Jeigu organizacija leido pasibaigti jos savarankiško sertifikavimo galiojimui (t. y. kasmet atlikdama pakartotinį sertifikavimą nepatvirtino, kad laikosi Principų, ir nebuvo išbraukta iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo dėl bet kurios kitos priežasties, pvz., pasitraukimo), Departamentas nurodys jai užpildyti ir Departamentui pateikti atitinkamą klausimyną, kad būtų galima patikrinti, ar ji nori pasitraukti iš sistemos, ar atlikti pakartotinį sertifikavimą:
  - jeigu organizacija nori pasitraukti, papildomai patikrinti, ką ji darys su asmens duomenimis, kuriuos gavo pagal ES ir JAV DPS, kol dalyvavo šioje sistemoje (žr. ankstesnį aprašymą, ką organizacija privalo patikrinti, jeigu nori pasitraukti iš sistemos);
  - jeigu organizacija ketina atlikti pakartotinį sertifikavimą, papildomai patikrinti, ar baigus galioti sertifikavimo statusui ji taikė Principus pagal ES ir JAV DPS gautiems asmens duomenims, ir išsiaiškinti, kokių priemonių imsis, kad išspręstų neišspręstus klausimus, dėl kurių uždelsė atlikti pakartotinį sertifikavimą.

- Jeigu organizacija išbraukiama iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo dėl bet kurios iš šių priežasčių: a) ji pasitraukė iš ES ir JAV DPS, b) ji neatliko metinio pakartotinio sertifikavimo ir nepatvirtino, kad laikosi Principų (t. y. pradėjo metinio pakartotinio sertifikavimo procesą, bet jo laiku neužbaigė, arba to proceso net nepradėjo), arba c) ji nuolat nesilaiko reikalavimų, Departamentas organizacijos savarankiško sertifikavimo dokumentuose nurodytam (-iems) kontaktiniam (-iams) asmeniui (-ims) nusiųs pranešimą, kuriame nurodys išbraukimo priežastį ir paaiškins, kad organizacija privalo liautis tiesiogiai ar numanomai teigusi, kad dalyvauja ES ir JAV DPS arba atitinka jos reikalavimus ir gali gauti asmens duomenis pagal ES ir JAV DPS. Pranešime, kuriame taip pat gali būti pateikiama išbraukimo priežastį atitinkančio kito turinio, bus nurodyta, kad kai organizacijų, kurios klaidingai nurodo faktus apie dalyvavimą ES ir JAV DPS arba jos reikalavimų laikymąsi, be kita ko, teigdamos, kad dalyvauja ES ir JAV DPS po to, kai buvo išbrauktos iš Duomenų privatumo sistemos sąrašo, atžvilgiu FPK, Transporto departamentas ar kita atitinkama valstybinė įstaiga gali imtis vykdymo užtikrinimo veiksmų.

Atlikti neteisingų teiginių apie dalyvavimą paiešką ir šalinti tokius teiginius

- Reguliariai, kai organizacija: a) nustoja dalyvauti ES ir JAV DPS, b) neatlieka metinio pakartotinio sertifikavimo ir nepatvirtina, kad laikosi Principų (t. y. pradeda metinio pakartotinio sertifikavimo procesą, bet jo laiku neužbaigia, arba to proceso net nepradeda), c) kaip dalyvė pašalinama iš ES ir JAV DPS visų pirma dėl „nuolatinio reikalavimų nesilaikymo“ arba d) neatlieka pradinio savarankiško sertifikavimo ir nepatvirtina, kad laikosi Principų (t. y. pradeda pradinio savarankiško sertifikavimo procesą, bet jo laiku neužbaigia), Departamentas nuolat *ex officio* imsis veiksmų, kad patikrintų, ar organizacijos atitinkamos paskelbtos privatumo politikos dokumentuose nėra nuorodų į ES ir JAV DPS, iš kurių būtų galima suprasti, kad organizacija dalyvauja ES ir JAV DPS ir gali gauti asmens duomenis pagal ES ir JAV DPS. Radęs tokių nuorodų, Departamentas informuos organizaciją, kad prireikus perduos šį klausimą atitinkamai agentūrai, kad ši imtųsi galimų vykdymo užtikrinimo veiksmų, jeigu organizacija ir toliau klaidingai nurodys dalyvaujanti ES ir JAV DPS. Departamentas organizaciją informuos naudodamasis organizacijos Departamentui nurodytomis ryšių palaikymo priemonėmis arba, prireikus, kitomis tinkamomis priemonėmis. Jeigu organizacija Departamento nustatyta tvarka nepašalina nuorodų ir atlikdama savarankišką sertifikavimą nepatvirtina, kad laikosi reikalavimų pagal ES ir JAV DPS, Departamentas *ex officio* perduoda klausimą FPK, Transporto departamentui ar kitai atitinkamai vykdymo užtikrinimo agentūrai arba imasi kitų tinkamų veiksmų siekdamas užtikrinti, kad ES ir JAV DPS sertifikavimo ženklas būtų naudojamas tinkamai;
- Departamentas imsis kitų priemonių, kad nustatytų neteisingus teiginius apie dalyvavimą ES ir JAV DPS ir netinkamą ES ir JAV DPS sertifikavimo ženklo naudojimą, be kita ko, organizacijų, kurios, priešingai nei pirmiau aprašytos organizacijos, niekada net nebuvo pradėjusios savarankiško sertifikavimo proceso (pvz., atliks atitinkamas paieškas internete, kad nustatytų nuorodas į ES ir JAV DPS organizacijų privatumo politikoje). Jeigu vykdydamas tokią veiklą nustato neteisingus teiginius apie dalyvavimą ES ir JAV DPS ir netinkamą ES ir JAV DPS sertifikavimo ženklo naudojimą, Departamentas informuos organizaciją, kad prireikus perduos šį klausimą atitinkamai agentūrai, kad ši imtųsi galimų vykdymo užtikrinimo veiksmų, jeigu organizacija ir toliau klaidingai pateiks informaciją apie savo dalyvavimą ES ir JAV DPS. Departamentas organizaciją informuos naudodamasis organizacijos Departamentui nurodytomis ryšių palaikymo priemonėmis, jeigu yra, arba, prireikus, kitomis tinkamomis priemonėmis. Jeigu organizacija Departamento nustatyta tvarka nepašalina nuorodų ir atlikdama savarankišką sertifikavimą nepatvirtina, kad laikosi reikalavimų pagal ES ir JAV DPS, Departamentas *ex officio* perduoda klausimą FPK, Transporto departamentui ar kitai atitinkamai vykdymo užtikrinimo agentūrai arba imasi kitų tinkamų veiksmų siekdamas užtikrinti, kad ES ir JAV DPS sertifikavimo ženklas būtų naudojamas tinkamai;
- Departamentas nedelsdamas peržiūrės ir nagrinės Departamento gautus konkrečius ir pagrįstus skundus dėl neteisingų teiginių apie dalyvavimą ES ir JAV DPS (pvz., skundus, gautus iš DAI, pagal privačiojo sektoriaus alternatyvaus ginčų sprendimo įstaigų teikiamus nepriklausomus teisių gynimo mechanizmus, gautus iš duomenų subjektų, ES ir JAV įmonių ir kitokių trečiųjų šalių); taip pat
- Departamentas gali imtis kitų tinkamų taisomųjų veiksmų. Už klaidingą faktų pateikimą Departamentui gali būti taikomos sankcijos pagal Melagingų parodymų aktą (JAV kodekso 18 antraštinės dalies 1001 straipsnį).

Periodiškai *ex officio* atlikti Duomenų privatumo sistemos programos reikalavimų laikymosi peržiūras ir vertinimus

- Departamentas nuolat stengsis stebėti, kaip veiksmingai ES ir JAV DPS organizacijos laikosi reikalavimų, kad nustatytų problemas, dėl kurių gali reikėti imtis paskesnių veiksmų. Visų pirma Departamentas *ex officio* atliks įprastas atsitiktine tvarka atrinktų ES ir JAV DPS organizacijų patikras vietoje, taip pat tam tikrų ES ir JAV DPS organizacijų *ad hoc* patikras vietoje, kai bus nustatyta su reikalavimų laikymusi susijusių galimų trūkumų (pvz., su reikalavimų laikymusi susijusių galimų trūkumų, apie kuriuos Departamentui pranešė trečiosios šalys), kad patikrintų: a) ar veikia kontaktinis (-iai) centras (-ai), atsakingas (-i) už skundų, prašymų leisti susipažinti su duomenimis ir kitų su ES ir JAV DPS susijusių klausimų nagrinėjimą; b) jei taikoma, ar visuomenė gali lengvai susipažinti su visuomenei skirta organizacijos privatumo politika tiek organizacijos viešoje interneto svetainėje, tiek naudojantis saitą į Duomenų privatumo sistemos sąrašą; c) ar organizacijos privatumo politika ir toliau atitinka pagal Principus aprašytus savarankiško sertifikavimo reikalavimus; d) ar galima naudotis organizacijos nustatytu nepriklausomu teisių gynimo mechanizmu pagal ES ir JAV DPS pateiktiems skundams nagrinėti. Departamentas taip pat aktyviai stebės naujienas, ieškodamas pranešimų, kuriuose pateikiama patikimų įrodymų, kad ES ir JAV DPS organizacijos nesilaiko reikalavimų;
- atlikdamas reikalavimų laikymosi peržiūrą, Departamentas reikalaus, kad ES ir JAV DPS organizacija užpildytų ir pateiktų Departamentui išsamų klausimyną, kai: a) Departamentas gavo konkrečių pagrįstų skundų dėl to, kaip organizacija laikosi Principų, b) organizacija nepateikė tinkamo atsakymo į Departamento užklausas dėl informacijos, susijusios su ES ir JAV DPS, arba c) yra patikimų įrodymų, kad organizacija nesilaiko savo įsipareigojimų pagal ES ir JAV DPS. Departamentui išsiuntus tokį išsamų klausimyną organizacijai, o organizacijai tinkamai neatsakius į tą klausimyną, Departamentas informuos organizaciją, kad prireikus perduos šį klausimą atitinkamai agentūrai, kad ši imtųsi galimų vykdymo užtikrinimo veiksmų, jeigu Departamentas iš organizacijos laiku negaus tinkamo atsakymo. Departamentas organizaciją informuos naudodamasis organizacijos Departamentui nurodytomis ryšių palaikymo priemonėmis arba, prireikus, kitomis tinkamomis priemonėmis. Jeigu organizacija laiku nepateikia tinkamo atsakymo, Departamentas *ex officio* perduoda klausimą FPK, Transporto departamentui ar kitai atitinkamai vykdymo užtikrinimo agentūrai arba imasi kitų tinkamų veiksmų reikalavimų laikymuisi užtikrinti. Departamentas dėl tokių reikalavimų laikymosi peržiūrų prireikus konsultuojasi su kompetentingomis duomenų apsaugos institucijomis, taip pat
- Departamentas periodiškai vertins Duomenų privatumo sistemos programos administravimą ir priežiūrą siekdamas užtikrinti, kad jo stebėsenos pastangos, įskaitant pastangas, kurių imamasi naudojantis paieškos priemonėmis (pvz., tikrinant, ar nėra neveikiančių nuorodų į ES ir JAV DPS organizacijų privatumo politikos dokumentus), būtų tinkamos esamiems klausimams ir bet kokiems kylantiems naujiems klausimams spręsti.

Pritaikyti Duomenų privatumo sistemos interneto svetainę prie tikslinės auditorijos poreikių

Departamentas Duomenų privatumo sistemos interneto svetainę pritaikys taip, kad ji visų pirma būtų skirta šioms tikslinėms grupėms: ES asmenims, ES įmonėms, JAV įmonėms ir DAI. Pateikus tiesiogiai ES asmenims ir ES įmonėms skirtą medžiagą įvairiais aspektais bus lengviau užtikrinti skaidrumą. Interneto svetainėje ES asmenims bus tiksliai paaiškinama: 1) pagal ES ir JAV DPS ES asmenims suteikiamos teisės; 2) teisių gynimo mechanizmai, kuriais gali naudotis ES asmenys, jeigu mano, kad organizacija pažeidė savo įsipareigojimą laikytis Principų; 3) kaip rasti informacijos, susijusios su organizacijos ES ir JAV DPS savarankišku sertifikavimu. ES įmonėms interneto svetainėje bus lengviau patikrinti: 1) ar organizacija dalyvauja ES ir JAV DPS; 2) informacijos, kuriai taikomas organizacijos ES ir JAV DPS savarankiškas sertifikavimas, rūšį; 3) atitinkamai informacijai taikomą privatumo politiką; 4) metodą, kurį organizacija taiko siekdama patikrinti, kaip laikosi Principų. Interneto svetainėje JAV įmonėms bus tiksliai paaiškinama: 1) dalyvavimo ES ir JAV DPS nauda; 2) kaip prisijungti prie ES ir JAV DPS, taip pat kaip atlikti pakartotinį sertifikavimą arba pasitraukti iš ES ir JAV DPS; 3) kaip Jungtinės Amerikos Valstijos administruoja ES ir JAV DPS ir užtikrina vykdymą. Įtraukus tiesiogiai DAI skirtą medžiagą (pvz., informaciją apie Departamento specialiai DAI skirtą kontaktinį centrą ir saitą į FPK interneto svetainėje pateikiamą su Principais susijusį turinį) bus lengviau bendradarbiauti ir užtikrinti skaidrumą. Departamentas taip pat *ad hoc* pagrindu bendradarbiaudamas su Komisija ir Europos duomenų apsaugos valdyba (EDAV) parengs papildomos teminės medžiagos (pvz., atsakymus į dažnai užduodamus klausimus), kuri bus naudojama Duomenų privatumo sistemos interneto svetainėje, kur tokia informacija palengvintų veiksmingą Duomenų privatumo sistemos programos administravimą ir priežiūrą.

Sudaryti palankesnes sąlygas bendradarbiauti su DAI

Siekdamas sukurti daugiau galimybių bendradarbiauti su DAI, Departamentas įsteigs specialų kontaktinį centrą, kuris veiks kaip ryšių palaikymo su DAI institucija. Jeigu DAI mano, kad ES ir JAV DPS organizacija nesilaiko Principų, be kita ko, remdamasi iš ES asmens gautu skundu, ji turi galimybę kreiptis į specialų Departamento kontaktinį centrą, kad perduotų organizaciją tolesnei peržiūrai. Departamentas stengsis kuo labiau palengvinti skundų dėl ES ir JAV DPS organizacijos sprendimą. Per 90 dienų nuo skundo gavimo dienos Departamentas pateiks DAI naujausią informaciją. Specialiam kontaktiniam centrui taip pat bus perduodami klausimai dėl organizacijų, kurios neteisingai teigia, kad dalyvauja ES ir JAV DPS. Specialus kontaktinis centras seks visų iš DAI Departamento gautų klausimų nagrinėjimą, o Departamentas atlikęs toliau aprašytą bendrą peržiūrą pateiks ataskaitą, kurioje bus pristatyta apibendrinta kasmet gaunamų skundų analizė. Specialus kontaktinis centras padės DAI ieškoti informacijos, susijusios su konkrečios organizacijos savarankišku sertifikavimu arba ankstesniu dalyvavimu ES ir JAV DPS, be to, specialus kontaktinis centras atsakys į DAI užklausas dėl konkrečių ES ir JAV DPS reikalavimų įgyvendinimo. Departamentas taip pat bendradarbiaus su Komisija ir EDAV dėl procedūrinių ir administracinių DAI kolegijos klausimų, įskaitant tinkamų iš DAI kolegijos mokesčio surinktų lėšų paskirstymo procedūrų nustatymą. Manome, kad Komisija bendradarbiaus su Departamentu, kad būtų lengviau išspręsti visus su šiomis procedūromis susijusius klausimus. Be to, Departamentas teiks DAI medžiagą apie ES ir JAV DPS, kad ji būtų skelbiama pačių DAI interneto svetainėse siekiant didesnio skaidrumo ES asmenų ir ES įmonių atžvilgiu. Didesnis informuotumas apie ES ir JAV DPS ir pagal ją atsiradusias teises bei pareigas turėtų padėti lengviau nustatyti kylančias problemas ir tinkamai jas išspręsti.

Vykdyti savo įsipareigojimus pagal Principų I priedą

Departamentas vykdys savo įsipareigojimus pagal Principų I priedą, be kita ko, tvarkys sąrašą, į kurį bus įtraukti arbitrai, kartu su Komisija atrinkti atsižvelgiant į jų nepriklausomumą, sąžiningumą ir patirtį, taip pat prireikus rems trečiąją šalį, kurią Departamentas pasirinko pagal Principų I priedą administruoti arbitražui ir valdyti Principų I priede nurodytam arbitražo fondui⁽³⁾. Departamentas, bendradarbiaudamas su trečiąja šalimi, be kita ko, patikrins, ar ta trečioji šalis turi interneto svetainę, kurioje pateikiamos arbitražo proceso gairės, į kurias įtraukiama: 1) informacija, kaip pradėti procesą ir pateikti dokumentus; 2) Departamento tvarkomas arbitrų sąrašas ir informacija, kaip iš to sąrašo pasirinkti arbitrus; 3) Departamento ir Komisijos priimtos pagrindinės arbitražo procedūros ir arbitrų elgesio kodeksas⁽⁴⁾; 4) informacija apie arbitražo mokesčių surinkimą ir mokėjimą. Be to, bendradarbiaudamas su ta trečiąja šalimi, Departamentas periodiškai tikrins, kaip veikia arbitražo fondas, įskaitant tai, ar reikia patikslinti įnašų ar arbitražo išlaidų viršutinių ribų dydį (t. y. didžiausias sumas), ir, be kita ko, atsižvelgs į arbitražo procedūrų skaičių, išlaidas ir trukmę stengdamasis, kad ES ir JAV DPS organizacijoms nebūtų užkrauta pernelyg didelė finansinė našta. Departamentas praneš Komisijai apie kartu su trečiąja šalimi atliktų tokių peržiūrų rezultatus ir iš anksto informuos Komisiją apie bet kokius įnašų sumos pakeitimus.

Vykdyti bendras ES ir JAV DPS veikimo peržiūras

Departamentas ir, prireikus, kitos agentūros reguliariai rengs susitikimus su Komisija, suinteresuotomis DAI ir atitinkamais EDAV atstovais, o Departamentas juose teiks naujausią informaciją apie ES ir JAV DPS. Tokiuose susitikimuose bus aptariami esami klausimai, susiję su Duomenų privatumo sistemos programos veikimu, įgyvendinimu, priežiūra ir vykdymo užtikrinimu. Susitikimuose prireikus gali būti aptariamose susijusios temos, pvz., kiti duomenų perdavimo mechanizmai, kuriems taikomos pagal ES ir JAV DPS nustatytos apsaugos priemonės.

⁽³⁾ Arbitražui pagal Principų I priedą administruoti ir Principų I priede nurodytam arbitražo fondui valdyti Departamentas pasirinko Tarptautinį ginčų sprendimo centrą (ICDR) – Amerikos arbitražo asociacijos (AAA) tarptautinį padalinį (toliau kartu – ICDR-AAA).

⁽⁴⁾ 2017 m. rugsėjo 15 d. Departamentas ir Komisija susitarė priimti arbitražo taisykles, kuriomis būtų reglamentuojamas Principų I priede aprašytas privalomo arbitražo procesas, taip pat arbitrų elgesio kodeksą, kuris atitiktų visuotinai pripažintus prekybos arbitrų etikos standartus ir Principų I priedą. Departamentas ir Komisija susitarė pritaikyti arbitražo taisykles ir elgesio kodeksą, kad būtų atsižvelgta į atnaujintas ES ir JAV DPS nuostatas, o Departamentas bendradarbiaudamas su ICDR-AAA užtikrins, kad šie atnaujinimai būtų įdiegti.

Atnaujinti teisės aktus

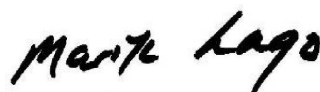
Departamentas pagrįstai stengsis informuoti Komisiją apie ES ir JAV DPS aktualius esminius Jungtinių Amerikos Valstijų teisės pakeitimus duomenų privatumo apsaugos srityje ir susijusius su JAV valdžios institucijų galimybėms susipažinti su asmens duomenimis ir vėliau juos naudoti taikomais apribojimais ir apsaugos priemonėmis.

JAV vyriausybės galimybės susipažinti su asmens duomenimis

Jungtinės Amerikos Valstijos paskelbė Vykdomąjį potvarkį Nr. 14086 dėl Jungtinių Amerikos Valstijų signalų žvalgybos veiklos apsaugos priemonių griežtinimo ir Federalinių reglamentų kodekso 28 antraštinės dalies 201 dalį, kuria iš dalies keičiant Teisingumo departamento reglamentus įsteigiamas Duomenų apsaugos apeliacinis teismas (DPRC), – taip užtikrinama griežta asmens duomenų apsauga, susijusi su valdžios institucijų galimybe susipažinti su duomenimis nacionalinio saugumo tikslais. Užtikrinant apsaugą, be kita ko: griežtinamos privatumo ir piliečių laisvių apsaugos priemonės stengiantis užtikrinti, kad JAV signalų žvalgybos veikla būtų būtina ir proporcinga siekiant nustatyti nacionalinio saugumo tikslų; sukuriamas nepriklausomas ir privalomais įgaliojimais grindžiamas naujas teisių gynimo mechanizmas; stiprinama esama griežta kelių lygmenų JAV signalų žvalgybos veiklos priežiūra. Naudodamiesi šiomis apsaugos priemonėmis, ES asmenys gali ginti savo teises pagal naują kelių lygmenų teisių gynimo mechanizmą, apimančią nepriklausomą DPRC, kurį sudarytų ne iš JAV vyriausybės atrinkti asmenys, kurie turėtų visus įgaliojimus nagrinėti ieškinius ir prireikus imtis tiesioginių taisomųjų priemonių. Departamentas tvarkys registrą, į kurį įtraukiami ES asmenys, pagal Vykdomąjį potvarkį Nr. 14086 ir Federalinių reglamentų kodekso 28 antraštinės dalies 201 dalį pateikę reikalavimus atitinkantį skundą. Praėjus penkeriems metams nuo šio rašto datos ir vėliau kas penkerius metus Departamentas kreipsis į atitinkamas agentūras, kad patikrintų, ar su reikalavimus atitinkančių skundų peržiūra arba su DPRC pateiktų peržiūros prašymų peržiūra susijusi informacija yra išslaptinta. Jeigu tokia informacija išslaptinta, Departamentas, bendradarbiaudamas su atitinkama DAI, informuos ES asmenį. Šiais patobulinimais patvirtinama, kad į Jungtines Amerikos Valstijas perduodami ES asmens duomenys bus tvarkomi laikantis ES teisinių reikalavimų dėl valdžios institucijų galimybių susipažinti su duomenimis.

Remdamiesi Principais, Vykdomuoju potvarkiu Nr. 14086, Federalinių reglamentų kodekso 28 antraštinės dalies 201 dalimi ir pridedamais raštais bei medžiaga, įskaitant Departamento išpareigojimus dėl Duomenų privatumo sistemos programos administravimo ir priežiūros, tikimės Komisijos patvirtinimo, kad ES ir JAV DPS užtikrinama ES teisės reikalavimus atitinkanti tinkama apsauga ir kad duomenys iš Europos Sąjungos toliau bus perduodami ES ir JAV DPS dalyvaujančioms organizacijoms. Taip pat tikimės, kad šių susitarimų nuostatomis bus sudarytos dar palankesnės sąlygos perduoti duomenis JAV organizacijoms remiantis ES standartinėmis sutarčių sąlygomis arba ES įmonėms privalomomis taisyklėmis.

Pagarbiai

Marisa LAGO

IV PRIEDAS

JUNG TINĖS AMERIKOS VALSTIJOS
Federalinės prekybos komisija
VAŠINGTONAS, DC 20580

Pirmininkės tarnyba

2023 m. birželio 9 d.

Didier Reyndersui
Už teisingumą atsakingam Komisijos nariui
Europos Komisija
Rue de la Loi / Wetstraat 200
1049 Briuselis
Belgija

Gerbiamas Komisijos nary D. Reyndersai,

Jungtinių Amerikos Valstijų Federalinė prekybos komisija (FPK) mielai naudojasi galimybe aptarti su ES ir JAV duomenų privatumo sistemos (toliau – ES ir JAV DPS) Principais susijusį savo vykdymo užtikrinimo vaidmenį. FPK jau seniai yra įsipareigojusi užtikrinti vartotojų ir privatumo apsaugą tarpvalstybiniu mastu, taip pat esame įsipareigoję užtikrinti, kad būtų įtvirtinti prekybos sektoriui aktualūs šios sistemos aspektai. FPK tokių vaidmenį atlieka nuo 2000 m. pagal JAV ir ES saugaus uosto sistemą, o pastaruoju metu – nuo 2016 m. pagal ES ir JAV privatumo skydo sistemą⁽¹⁾. 2020 m. liepos 16 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT) dėl problemų, nesusijusių su komerciniais principais, kuriuose siekė įtvirtinti FPK, Europos Komisijos sprendimą dėl tinkamumo, kuriuo grindžiama ES ir JAV privatumo skydo sistema, paskelbė negaliojančiu. Nuo to laiko JAV ir Europos Komisija derėjosi dėl ES ir JAV duomenų privatumo sistemos atsižvelgdamos į tą ESTT sprendimą.

Šiuo raštu patvirtinu FPK įsipareigojimą uoliai užtikrinti, kad būtų laikomasi ES ir JAV DPS principų. Visų pirma patvirtiname savo įsipareigojimą trijose pagrindinėse srityse: 1) teikti pirmumą perduotiems klausimams ir juos nagrinėti; 2) prašyti priimti nutartis ir jas stebėti; 3) bendradarbiauti su ES duomenų apsaugos institucijomis (DAI) užtikrinant vykdymą.

I. Įvadas

a. FPK vykdomas privatumo užtikrinimas ir politinis darbas

FPK turi plačius civilinius vykdymo užtikrinimo įgaliojimus skatinti vartotojų apsaugą ir konkurenciją prekybos srityje. Įgyvendindama vartotojų apsaugos įgaliojimus, FPK užtikrina įvairių teisės aktų vykdymą, kad apsaugotų vartotojų ir jų duomenų privatumą ir užtikrintų jų saugumą. Pagrindiniu teisės aktu, kurio vykdymą užtikrina FPK, – FPK aktu –

⁽¹⁾ Pirmininkės Edithos Ramirez raštas už teisingumą, vartotojų reikalus ir lyčių lygybę atsakingai Europos Komisijos narei Vėrai Jourovái, kuriame nurodoma, kaip Federalinė prekybos komisija įgyvendina naująją ES ir JAV privatumo skydo sistemą (2016 m. vasario 29 d.), pateikiamas adresu <https://www.ftc.gov/legal-library/browse/cases-proceedings/public-statements/letter-chairwoman-edith-ramirez-vera-jourova-commissioner-justice-consumers-gender-equality-european>. FPK anksčiau taip pat buvo įsipareigojusi vykdyti JAV ir ES saugaus uosto programą. FPK pirmininko Roberto Pitofsky'io raštas Europos Komisijos Vidaus rinkos GD direktoriui Johnui Moggui (2000 m. liepos 14 d.), pateikiamas adresu <https://www.federalregister.gov/documents/2000/07/24/00-18489/issuance-of-safe-harbor-principles-and-transmission-to-european-commission>. Šiuo raštu pakeičiami tie ankstesni įsipareigojimai.

draudžiami „nesąžiningi“ ar „apgaulingi“ veiksmai ar veikla prekybos srityje arba darantys poveikį prekybai ^(?). FPK taip pat užtikrina tikslinių įstatymų vykdymą, kad apsaugotų su sveikata, išskolinimais ir kitais finansiniais dalykais susijusią informaciją, taip pat vaikų informaciją internete, ir yra priėmusi kiekvieno iš šių įstatymų įgyvendinimo reglamentus ^(?).

Neseniai FPK taip pat ėmėsi įvairių iniciatyvų, kuriomis suintensyvinamas mūsų darbas privatumo srityje. 2022 m. rugpjūčio mėn. FPK paskelbė, kad svarsto taisykles, kaip kovoti su žalingu komerciniu stebėjimu ir nerūpestingu požiūriu į duomenų saugumą ⁽⁴⁾. Projekto tikslas – sukaupti patikimų viešų duomenų, kad būtų aišku, ar FPK turėtų nustatyti taisykles, kuriomis būtų sprendžiami komercinio stebėjimo ir duomenų saugumo užtikrinimo praktikos klausimai, ir kokios turėtų būti tos taisyklės. Džiaugėmės gavę ES suinteresuotųjų subjektų pastabų dėl šios ir kitų iniciatyvų.

Mūsų konferencijose „PrivacyCon“ toliau dalyvauja pirmaujantys tyrėjai, kad aptartų naujausius mokslinius tyrimus ir tendencijas, susijusias su vartotojų privatumu ir duomenų saugumu. Taip pat subūrė augančią technologų ir tarpdalykių tyrėjų komandą pasistengėme, kad mūsų agentūra gebėtų neatsilikti nuo technologijų pažangos, kuria grindžiama didelė dalis mūsų darbo privatumo srityje. Kaip žinote, taip pat paskelbėme apie bendrą dialogą su Jumis ir Jūsų kolegomis Europos Komisijoje, kuriame, be kita ko, sprendžiami tokie su privatumu susiję klausimai kaip manipuliatyvūs dizaino sprendimai ir verslo modeliai, kuriems būdingas visuotinis duomenų rinkimas ^(?). Be to, neseniai pateikėme ataskaitą Kongresui, kurioje išpėjome apie žalą, susijusią su dirbtinio intelekto (DI) naudojimu siekiant pašalinti Kongreso nustatytą žalą internete. Toje ataskaitoje išreikštas susirūpinimas dėl netikslumo, šališkumo, diskriminacijos ir perteklinio komercinio stebėjimo ⁽⁶⁾.

b. ES vartotojams naudingos JAV teisinės apsaugos priemonės

ES ir JAV DPS veikia platesnėje JAV privatumo srityje, kurioje įvairiais būdais užtikrinama ir ES vartotojų apsauga. FPK akte nustatytu nesąžiningų ar apgaulingų veiksmų ar veiklos draudimu siekiama apsaugoti ne tik JAV vartotojus nuo JAV bendrovių, nes jis taikomas veiklai, kuri 1) sukelia arba veikiausiai sukels pagrįstai numatomą žalą Jungtinėse Amerikos Valstijose, arba 2) yra susijusi su faktiniu elgesiu Jungtinėse Amerikos Valstijose. Be to, siekama apsaugoti užsienio vartotojus, FPK gali naudoti visas teisių gynimo priemones, kurios yra prieinamos šalies vartotojams ⁽⁷⁾.

FPK taip pat užtikrina, kad būtų vykdomi ir kiti tiksliniai teisės aktai, kuriais užtikrinama ne vien JAV vartotojų apsauga, pvz., Vaikų privatumo internete apsaugos aktas (COPPA). COPPA, be kita ko, reikalaujama, kad vaikams skirtų interneto svetainių ir internetinių paslaugų arba visai visuomenei skirtų interneto svetainių, kuriose sąmoningai renkama asmeninė informacija iš jaunesnių nei 13 metų vaikų, valdytojai pateiktų išpėjimą tėvams ir gautų patikrinamą tėvų sutikimą. Reikalaujama, kad JAV veikiančios interneto svetainės ir paslaugos, kurioms taikomas COPPA ir kuriose renkama

^(?) JAV kodekso 15 antraštinės dalies 45 straipsnio a dalis. FPK neturi jurisdikcijos baudžiamosios teisėsaugos ar nacionalinio saugumo klausimais. FPK taip pat negali daryti įtakos daugumai kitų vyriausybės veiksmų. Be to, FPK jurisdikcijai komercinės veiklos srityje taikomos išimtytys, be kita ko, susijusios su bankais, oro vežėjais, draudimo bendrovėmis ir bendra telekomunikacijų paslaugų teikėjų vežimo veikla. FPK jurisdikcijai taip pat nepriklauso dauguma ne pelno organizacijų, tačiau jos jurisdikcijai priklauso fiktyvūs labdaros fondai ar kitos ne pelno organizacijos, kurios iš tiesų siekia pelno. FPK jurisdikcijai taip pat priklauso ne pelno organizacijos, kurios siekia pelno savo nariams, be kita ko, tokiems nariams teikdamos reikšmingą ekonominę naudą. Kai kuriais atvejais FPK jurisdikcija sutampa su kitų teisėsaugos agentūrų jurisdikcija. Užmezgėme tvirtus darbinis ryšius su federalinėmis ir valstijų valdžios institucijomis ir glaudžiai su jomis bendradarbiaujame koordinuodami tyrimus arba, prireikus, perduodami bylas.

⁽⁴⁾ Žr. FPK skirsnis „Privatumas ir saugumas“, <https://www.ftc.gov/business-guidance/privacy-security>.

⁽⁴⁾ Žr. Fed. prekybos komisijos pranešimą spaudai apie tai, kad FPK svarsto taisykles, kaip kovoti su komerciniu stebėjimu ir nerūpestingu požiūriu į duomenų saugumą (2022 m. rugpjūčio 11 d.), <https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2022/08/ftc-explores-rules-cracking-down-commercial-surveillance-lax-data-security-practices>.

⁽⁶⁾ Žr. už teisingumą atsakingo Europos Komisijos nario Didier Reynderso ir Jungtinių Amerikos Valstijų Federalinės prekybos komisijos pirmininkės Linos Khan bendrą pranešimą spaudai (2022 m. kovo 30 d.), https://www.ftc.gov/system/files/ftc_gov/pdf/joint%20FTC-EC%20Statement%20informal%20dialogue%20consumer%20protection%20issues.pdf.

⁽⁶⁾ Žr. FPK ataskaitą, kurioje išpėjama dėl dirbtinio intelekto naudojimo kovojant su problemomis internete (2022 m. birželio 16 d.), <https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2022/06/ftc-report-warns-about-using-artificial-intelligence-combat-online-problems>.

⁽⁷⁾ JAV kodekso 15 antraštinės dalies 45 straipsnio a dalies 4 punkto B papunktis. Be to, „nesąžiningi ar apgaulingi veiksmai ar veikla“ apima tokius su užsienio prekyba susijusius veiksmus ar veiklą, kurie i) sukelia arba veikiausiai sukels pagrįstai numatomą žalą Jungtinėse Amerikos Valstijose arba ii) yra susiję su faktiniu elgesiu Jungtinėse Amerikos Valstijose. JAV kodekso 15 antraštinės dalies 45 straipsnio a dalies 4 punkto A papunktis.

asmeninė informacija iš užsienio vaikų, atitiktų COPPA. Užsienyje veikiančios interneto svetainės ir internetinės paslaugos taip pat turi atitikti COPPA, jeigu yra skirtos Jungtinių Amerikos Valstijų vaikams arba jose sąmoningai renkama asmeninė informacija iš Jungtinių Amerikos Valstijų vaikų. Be to, ES vartotojams taip pat gali būti naudingi ne tik JAV federaliniai įstatymai, kurių vykdymą užtikrina FPK, bet ir kiti federaliniai ir valstijų teisės aktai dėl vartotojų apsaugos, duomenų saugumo pažeidimų ir privatumo.

c. FPK vykdymo užtikrinimo veikla

FPK iškėlė bylų pagal JAV ir ES saugaus uosto ir ES ir JAV privatumo skydo sistemas ir toliau užtikrino ES ir JAV privatumo skydo taikymą net ir po to, kai ESTT sprendimą dėl tinkamumo, kuriuo grindžiama ES ir JAV privatumo skydo sistema, paskelbė negaliojančiu⁽⁸⁾. Keliuose naujausiuose FPK pateikuose skunduose, be kita ko, byloje prieš „Twitter“⁽⁹⁾, „CafePress“⁽¹⁰⁾ ir „Flo“⁽¹¹⁾, teigiama, kad įmonės pažeidė ES ir JAV privatumo skydo nuostatas. Vykdydama „Twitter“ skirtus vykdymo užtikrinimo veiksmus, FPK iš „Twitter“ gavo 150 mln. JAV dolerių už ankstesnės FPK nutarties pažeidimą, kuris turėjo poveikio daugiau kaip 140 mln. klientų, taip pat už ES ir JAV privatumo skydo 5 principo (duomenų vientisumo ir tikslo apribojimo) pažeidimą. Be to, agentūros nutartyje reikalaujama, kad „Twitter“ leistų naudotojams naudoti saugius daugiaveiksnių tapatumo nustatymo metodus, pagal kuriuos naudotojai neprivalo nurodyti savo telefono numerio.

„CafePress“ byloje FPK pareiškė, kad bendrovė neužtikrino neskelbtinos vartotojų informacijos saugumo, nuslėpė didelį duomenų saugumo pažeidimą ir pažeidė ES ir JAV privatumo skydo 2 principą (pasirinkimo), 4 principą (saugumo) ir 6 principą (susipažinimo su duomenimis). FPK nutartyje reikalaujama, kad bendrovė netinkamas tapatumo nustatymo priemonės pakeistų daugiaveiksniu tapatumo nustatymu, gerokai sumažintų renkamų ir saugomų duomenų kiekį, užšifruotų socialinio draudimo numerius ir pasirūpintų, kad trečioji šalis įvertintų savo informacijos saugumo programas, taip pat FPK pateiktų kopiją, kurią galima skelbti.

„Flo“ byloje FPK pareiškė, kad vaisingumo stebėjimo programėlė atskleidė naudotojų sveikatos informaciją trečiųjų šalių duomenų analizės paslaugų teikėjams, nors buvo išpareigojusi užtikrinti tokios informacijos privatumą. FPK skunde konkrečiai atkreipiamas dėmesys į bendrovės santykius su ES vartotojais ir į tai, kad „Flo“ pažeidė ES ir JAV privatumo skydo 1 principą (pranešimo), 2 principą (pasirinkimo), 3 principą (atskaitomybės už tolesnį duomenų perdavimą) ir 5 principą (duomenų vientisumo ir tikslo apribojimo). Be kita ko, agentūros nutartyje reikalaujama, kad „Flo“ praneštų poveikį patyrusiems naudotojams apie jų asmeninės informacijos atskleidimą ir nurodytų naudotojų sveikatos informaciją gavusiai bet kuriai trečiajai šaliai tuos duomenis sunaikinti. Svarbu, kad pagal FPK nutartį saugomi visi pasaulio vartotojai, kurie palaiko ryšį su JAV įmone, o ne vien skundą pateikę vartotojai.

Daugelis ankstesnių JAV ir ES saugaus uosto ir ES ir JAV privatumo skydo vykdymo užtikrinimo bylų buvo susijusios su organizacijomis, kurios atliko pradinį savarankišką sertifikavimą Prekybos departamente, bet neišlaikė metinio savarankiško sertifikavimo, nors ir toliau teigė, kad dalyvauja sistemoje. Kitos bylos buvo susijusios su organizacijų, kurios niekada nebuvo atlikusios pradinio savarankiško sertifikavimo Prekybos departamente, neteisingais teiginiais apie dalyvavimą sistemoje. Ateityje numatome proaktyviai užtikrindami vykdymą susitelkti į tokio tipo esminius ES ir JAV DPS principų pažeidimus, kokie nurodomi, pvz., „Twitter“, „CafePress“ ir „Flo“ bylose. Kol kas Prekybos departamentas administruos ir prižiūrės savarankiško sertifikavimo procesą, tvarkys patikimą ES ir JAV DPS dalyvių sąrašą ir spręs kitus su teiginiais apie dalyvavimą programoje susijusius klausimus⁽¹²⁾. Svarbu, kad organizacijų, kurios teigia dalyvaujančios ES ir JAV DPS, atžvilgiu gali būti imamasi reikšmingų ES ir JAV DPS principų laikymosi užtikrinimo veiksmų, net jei jos neatlieka arba nepratęsia savarankiško sertifikavimo per Prekybos departamentą.

⁽⁸⁾ FPK saugaus uosto ir privatumo skydo bylų sąrašas pateikiamas A priedelyje.

⁽⁹⁾ Žr. Fed. prekybos komisijos pranešimą spaudai apie FPK skirtą baudą „Twitter“, apgaulingai naudojusiam paskyros saugumo duomenis tikslinėms reklamoms parduoti (2022 m. gegužės 25 d.), <https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2022/05/ftc-charges-twitter-deceptively-using-account-security-data-sell-targeted-ads>.

⁽¹⁰⁾ Žr. pranešimą apie FPK veiksmus prieš „CafePress“ dėl mėginimo nuslėpti duomenų saugumo pažeidimą (2022 m. kovo 15 d.), <https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2022/03/ftc-takes-action-against-cafepress-data-breach-cover>.

⁽¹¹⁾ Žr. Fed. prekybos komisijos pranešimą spaudai apie FPK priimtą galutinę nutartį dėl „Flo Health“ – vaisingumo stebėjimo programėlės, kuri dalijosi neskelbtiniais duomenimis su „Facebook“, „Google“ ir kt. (2021 m. birželio 22 d.), <https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2021/06/ftc-finalizes-order-flo-health-fertility-tracking-app-shared-sensitive-health-data-facebook-google>.

⁽¹²⁾ Už tarptautinę prekybą atsakingos prekybos sekretorės pavaduotojos Marisos Lago raštas už teisingumą atsakingam Europos Komisijos nariui Didier Reyndersui (2022 m. gruodžio 12 d.).

II. Pirmumas perduodamiems klausimams ir tyrimai

Kaip ir pagal JAV ir ES saugaus uosto sistemą ir ES ir JAV privatumo skydo sistemą, FPK įsipareigoja pirmumo tvarka svarstyti Prekybos departamento ir ES valstybių narių perduotus su ES ir JAV DPS principais susijusius klausimus. Taip pat pirmumo tvarka nagrinėsime privatumo savireguliuojamą organizacijų ir kitų nepriklausomų ginčų sprendimo įstaigų perduotus klausimus dėl ES ir JAV DPS principų nesilaikymo.

Kad būtų lengviau pagal ES ir JAV DPS perduoti klausimą iš ES valstybių narių, FPK nustatė standartizuotą klausimų perdavimo procesą ir ES valstybėms narėms pateikė rekomendacijų, kokių rūšių informacija būtų naudingiausia FPK tiriant perduotą klausimą. Be kita ko, FPK paskyrė kontaktinę agentūrą, kuriai ES valstybės narės galės perduoti klausimus. Naudingiausia, kai perduodančioji institucija atlieka pirminį įtariamo pažeidimo tyrimą ir gali bendradarbiauti su tyrimą atliekančia FPK.

Gavusi tokį Prekybos departamento, ES valstybės narės, savireguliuojamos organizacijos ar kitų nepriklausomų ginčų sprendimo įstaigų perduotą klausimą, FPK gali imtis įvairių veiksmų iškeltiems klausimams spręsti. Pavyzdžiui, galime peržiūrėti organizacijos privatumo politiką, tiesiogiai iš organizacijos arba iš trečiųjų šalių gauti papildomos informacijos, imtis paskesnių veiksmų su klausimą perdavusiu subjektu, įvertinti, ar yra pažeidimų modelis arba poveikį patyrė daug vartotojų, nustatyti, ar perduotas klausimas susijęs su Prekybos departamento kompetencijai priklausančiais klausimais, įvertinti, ar būtų naudinga papildomai informuoti rinkos dalyvius, ir, prireikus, pradėti vykdymo užtikrinimo procesą.

FPK ne tik pirmumo tvarka nagrinės Prekybos departamento, ES valstybių narių ir privatumo savireguliuojamą organizacijų ar kitų nepriklausomų ginčų sprendimo įstaigų perduotus su ES ir JAV DPS principais susijusius klausimus,⁽¹³⁾ bet ir prireikus savo iniciatyva toliau tirs reikšmingus ES ir JAV DPS principų pažeidimus, naudodama įvairias priemones. Vykdydama FPK programą, pagal kurią nagrinėjami su komercinėmis organizacijomis susiję privatumo ir saugumo klausimai, ši agentūra reguliariai tikrino, ar atitinkamas subjektas padarė su ES ir JAV privatumo skydu susijusių pareiškimų. Jeigu subjektas padarė tokių pareiškimų ir atlikus tyrimą buvo nustatyta akivaizdžių ES ir JAV privatumo skydo principų pažeidimų, FPK į savo vykdymo užtikrinimo veiksmus įtraukė įtarimus dėl ES ir JAV privatumo skydo pažeidimų. Toliau laikysimės šio proaktyvaus požiūrio, dabar remdamiesi ES ir JAV DPS principais.

III. Prašymas priimti nutartis ir jų stebėjimas

FPK taip pat patvirtina savo įsipareigojimą prašyti priimti vykdomąsias nutartis ir stebėti, kaip jos vykdomos, siekdama užtikrinti, kad būtų laikomasi ES ir JAV DPS principų. Laikytis ES ir JAV DPS principų reikalausime taikdami įvairias tinkamas draudžiamąsias nuostatas, išdėstytas būsimose FPK nutartyse dėl ES ir JAV DPS principų. Už FPK administracinių nutarčių pažeidimus gali būti skiriama pinigine nuobauda iki 501,20 JAV dolerių už pažeidimą arba 501,20 JAV dolerių už dieną, jeigu pažeidimas tęsiasi⁽¹⁴⁾, taigi jeigu atitinkama praktika turėjo poveikio daugeliui vartotojų, gali susidaryti milijonus dolerių siekianti suma. Į kiekvieną susitarimo nutartį taip pat įtraukiamos nuostatos dėl ataskaitų teikimo ir reikalavimų laikymosi. Subjektai, kuriems skirta nutartis, nurodytą skaičių metų privalo saugoti dokumentus, kuriais įrodoma, kad jie laikėsi reikalavimų. Nutartys taip pat turi būti įteikiamos darbuotojams, atsakingiems už nutarčių laikymosi užtikrinimą.

FPK sistemingai stebi, kaip laikomasi galiojančių nutarčių dėl ES ir JAV privatumo skydo principų, taip pat visų kitų jos nutarčių, ir prireikus imasi veiksmų, kad užtikrintų jų vykdymą⁽¹⁵⁾. Svarbu, kad pagal FPK nutartis toliau bus saugomi visi pasaulio vartotojai, kurie palaiko ryšį su įmone, o ne vien skundą pateikę vartotojai. Galiausiai FPK tvarkys internetinį sąrašą, į kurį bus įtraukiamos bendrovės, kurioms taikomos nutartys, išduotos siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi ES ir JAV DPS principų⁽¹⁶⁾.

⁽¹³⁾ Nors FPK nesprendžia atskirų vartotojų skundų ir jiems netarpininkauja, FPK patvirtina, kad teiks pirmumą ES DAI perduotiems su ES ir JAV DPS principais susijusiems klusimams. Be to, remdamasi skundais savo Vartotojų kontrolinėje duomenų bazėje, kuria gali naudotis daug kitų teisėsaugos institucijų, FPK nustato tendencijas, vykdymo užtikrinimo prioritetus ir galimus tyrimų objektus. Norėdami pateikti skundą FPK, ES asmenys gali naudotis ta pačia skundų teikimo sistema, kaip ir JAV vartotojai, kuri yra pasiekiamą adresu <https://reportfraud.ftc.gov/>. Tačiau atskirus su ES ir JAV DPS principais susijusius skundus ES asmenims gali būti naudingiausia pateikti savo valstybės narės DAI arba nepriklausomai ginčų sprendimo įstaigai.

⁽¹⁴⁾ JAV kodekso 15 antraštinės dalies 45 straipsnio m dalis, Federalinių reglamentų kodekso 16 antraštinės dalies 1.98 straipsnis. Ši suma periodiškai koreguojama atsižvelgiant į infliaciją.

⁽¹⁵⁾ Praėjusiais metais FPK balsavo už tai, kad pakartotiniams pažeidėjams taikomas tyrimo procesas būtų supaprastintas. Žr. pranešimą apie FPK leidžiamus su pagrindiniais vykdymo užtikrinimo prioritetais susijusius tyrimus (2021 m. liepos 1 d.), <https://www.ftc.gov/news-events/press-releases/2021/07/ftc-authorizes-investigations-key-enforcement-priorities>.

⁽¹⁶⁾ Cf. FPK, privatumo skydas, <https://www.ftc.gov/business-guidance/privacy-security/privacy-shield>.

IV. Bendradarbiavimas su ES DAI vykdymo užtikrinimo srityje

FPK pripažįsta svarbų ES DAI vaidmenį, kurį jos gali atlikti užtikrinamos, kad būtų laikomasi ES ir JAV DPS principų, ir skatina aktyviau konsultuotis ir glaudžiau bendradarbiauti užtikrinant vykdymą. Iš tiesų, vis svarbesnis tampa koordinuotas požiūris į iššūkius, kylančius dėl dabartinių skaitmeninės rinkos pokyčių ir dideliais duomenų kiekiais grindžiamų verslo modelių. FPK su klausimais perdavusiomis vykdymo užtikrinimo institucijomis informacija apie perduotus klausimus, be kita ko, informacija apie perduoto klausimo nagrinėjimo statusą, keisis laikydamasi konfidencialumo teisės aktų ir apribojimų. Kiek įmanoma atsižvelgiant į perduotų klausimų skaičių ir rūšį, teikiant informaciją bus įtraukiamas perduotų klausimų vertinimas, be kita ko, apibūdinami reikšmingi iškelti klausimai ir visi veiksmai, kurių savo jurisdikcijoje ėmėsi FPK, kad ištaisytų teisės aktų pažeidimus. FPK klausimą perdavusiai institucijai taip pat teiks grįžtamąją informaciją apie gautų klausimų rūšis, kad veiksmai, kuriais siekiama spręsti neteisėto elgesio problemą, būtų veiksmingesni. Jeigu klausimą perdavusi vykdymo užtikrinimo institucija siekia gauti informacijos apie konkretaus perduoto klausimo nagrinėjimo statusą, kad pradėtų savo vykdymo užtikrinimo procesą, FPK, atsižvelgdama į nagrinėjamų klausimų skaičių ir laikydamasi konfidencialumo ir kitų teisinių reikalavimų, pateiks atsakymą tai institucijai.

FPK taip pat glaudžiai dirbs su ES DAI, kad padėtų užtikrinti vykdymą. Atitinkamais atvejais, be kita ko, galėtų būti dalijamasi informacija ir padedama vykdyti tyrimus pagal JAV saugaus tinklo aktą, kuriuo FPK leidžiama teikti pagalbą užsienio teisėsaugos agentūroms, kai pastarosios užtikrina, kad būtų vykdomi teisės aktai, kuriais draudžiama praktika, iš esmės panaši į praktiką, draudžiamą pagal teisės aktus, kurių vykdymą užtikrina FPK ⁽¹⁷⁾. Teikdama tokią pagalbą, FPK gali dalytis informacija, susijusia su FPK atliekamu tyrimu, savo tyrimą atliekančios ES DAI vardu priimti privalomus procesinius dokumentus ir prašyti išklaudyti žodinių liudytojų ar atsakovų parodymų, susijusių su DAI vykdymo užtikrinimo procesu, laikydamasi JAV saugaus tinklo akte nustatytų reikalavimų. FPK reguliariai naudojami šiais įgaliojimais, kad padėtų kitoms įvairių pasaulio šalių institucijoms nagrinėti privatumo ir vartotojų apsaugos sričių bylas.

FPK ne tik konsultuos su klausimą perdavusiomis ES DAI dėl konkrečių dalykų, bet ir dalyvaudama reguliariuose susitikimuose su paskirtais Europos duomenų apsaugos valdybos (EDAV) atstovais aptars, kaip apskritai gerinti bendradarbiavimą vykdymo užtikrinimo srityje. FPK kartu su Prekybos departamentu, Europos Komisija ir EDAV atstovais taip pat dalyvaus periodinėje ES ir JAV DPS peržiūroje, kad aptartų jos įgyvendinimo klausimus. FPK taip pat ragina kurti priemones, kurios paskatins vykdymo užtikrinimo srityje aktyviau bendradarbiauti su ES DAI, taip pat kitomis privatumo užtikrinimo institucijomis visame pasaulyje. FPK su malonumu patvirtina savo išsipareigojimą užtikrinti, kad būtų įtvirtinti prekybos sektoriui aktualūs ES ir JAV DPS aspektai. Partnerystę su ES kolegomis laikome itin svarbia mūsų ir jūsų piliečių privatumo apsaugos užtikrinimo dalimi.

Pagarbiai

Lina M. KHAN

Federalinės prekybos komisijos pirmininkė

⁽¹⁷⁾ Nustatydama, ar pasinaudoti JAV saugaus tinklo aktu suteikiamais įgaliojimais, FPK, *inter alia*, nagrinėja: „A) ar prašančioji agentūra sutiko teikti arba teiks tarpusavio pagalbą Komisijai; B) ar įvykdžius prašymą būtų pakenkta Jungtinių Amerikos Valstijų viešiesiems interesams; C) ar prašančiosios agentūros tyrimas arba vykdymo užtikrinimo procesas yra susiję su veiksmis ar praktika, dėl kurių daug asmenų patiria arba veikiausiai patirs žalą.“ JAV kodekso 15 antraštinės dalies 46 straipsnio j dalies 3 punktą. Konkurencijos teisės aktų vykdymo užtikrinimui šie įgaliojimai netaikomi.

A priedėlis

Privatumo skydo ir saugaus uosto vykdymo užtikrinimas

	Registro / FPK bylos Nr.	Byla	Nuoroda
1	FPK byla Nr. 2023062 Byla Nr. 3:22-cv-03070 (N. D. Cal.)	JAV / „Twitter, Inc.“	Twitter
2	FPK byla Nr. 192 3209	„Residual Pumpkin Entity, LLC“, ankstesniu prekybiniu pavadinimu „CafePress“, ir „PlanetArt, LLC“, prekybiniu pavadinimu „CafePress“, byloje	CafePress
3	FPK byla Nr. 192 3133 Registro Nr. C-4747	„Flo Health, Inc.“ byloje	Flo Health
4	FPK byla Nr. 192 3050 Registro Nr. C-4723	„Ortho-Clinical Diagnostics, Inc.“ byloje	Ortho-Clinical
5	FPK byla Nr. 192 3092 Registro Nr. C-4709	„T&M Protection, LLC“ byloje	T&M Protection
6	FPK byla Nr. 192 3084 Registro Nr. C-4704	„TDARX, Inc.“ byloje	TDARX
7	FPK byla Nr. 192 3093 Registro Nr. C-4706	„Global Data Vault, LLC“ byloje	Global Data
8	FPK byla Nr. 192 3078 Registro Nr. C-4703	„Incentive Services, Inc.“ byloje	Incentive Services
9	FPK byla Nr. 192 3090 Registro Nr. C-4705	„Click Labs, Inc.“ byloje	Click Labs
10	FPK byla Nr. 182 3192 Registro Nr. C-4697	„Medable, Inc.“ byloje	Medable
11	FPK byla Nr. 182 3189 Registro Nr. 9386	„NTT Global Data Centers Americas, Inc.“, kuri yra įmonės „RagingWire Data Centers, Inc.“ teisių perėmėja, byloje	RagingWire
12	FPK byla Nr. 182 3196 Registro Nr. C-4702	„Thru, Inc.“ byloje	Thru
13	FPK byla Nr. 182 3188 Registro Nr. C-4698	„DCR Workforce, Inc.“ byloje	DCR Workforce
14	FPK byla Nr. 182 3194 Registro Nr. C-4700	„LotaData“, Inc.“ byloje	LotaData
15	FPK byla Nr. 182 3195 Registro Nr. C-4701	„EmpiriStat, Inc.“ byloje	EmpiriStat

16	FPK byla Nr. 182 3193 Registro Nr. C-4699	„214 Technologies, Inc.“, prekybiniu pavadinimu „ Trueface.ai “, byloje	Trueface.ai
17	FPK byla Nr. 182 3107 Registro Nr. 9383	„ Cambridge Analytica, LLC “ byloje	Cambridge Analytica
18	FPK byla Nr. 182 3152 Registro Nr. C-4685	„ SecureTest, Inc. “ byloje	SecurTest
19	FPK byla Nr. 182 3144 Registro Nr. C-4664	„ VenPath, Inc. “ byloje	VenPath
20	FPK byla Nr. 182 3154 Registro Nr. C-4666	„ SmartStart Employment Screening, Inc “ byloje	SmartStart
21	FPK byla Nr. 182 3143 Registro Nr. C-4663	„ mResourceLLC “, prekybiniu pavadinimu „Loop Works LLC“, byloje	mResource
22	FPK byla Nr. 182 3150 Registro Nr. C-4665	„ Idmission LLC “ byloje	IDmission
23	FPK byla Nr. 182 3100 Registro Nr. C-4659	„ ReadyTech Corporation “ byloje	ReadyTech
24	FPK byla Nr. 172 3173 Registro Nr. C-4630	„ Decusoft, LLC “ byloje	Decusoft
25	FPK byla Nr. 172 3171 Registro Nr. C-4628	„ Tru Communication, Inc. “ byloje	Tru
26	FPK byla Nr. 172 3172 Registro Nr. C-4629	„ Md7, LLC “ byloje	Md7
30	FPK byla Nr. 152 3198 Registro Nr. C-4543	„ Jhayrmaine Daniels “ (prekybiniu pavadinimu „ California Skate-Line “) byloje	Jhayrmaine Daniels
31	FPK byla Nr. 152 3190 Registro Nr. C-4545	„ Dale Jarrett Racing Adventure, Inc. “ byloje	Dale Jarrett
32	FPK byla Nr. 152 3141 Registro Nr. C-4540	„ Golf Connect, LLC “ byloje	Golf Connect
33	FPK byla Nr. 152 3202 Registro Nr. C-4546	„ Inbox Group, LLC “ byloje	Inbox Group
34	Bylos Nr. 152 3187 Registro Nr. C-4542	„ IOActive, Inc “ byloje	IOActive
35	FPK byla Nr. 152 3140 Registro Nr. C-4549	„ Jubilant Clinsys, Inc. “ byloje	Jubilant
36	FPK byla Nr. 152 3199 Registro Nr. C-4547	„ Just Bagels Manufacturing, Inc. “ byloje	Just Bagels

37	FPK byla Nr. 152 3138 Registro Nr. C-4548	„ NAICS Association, LLC “ byloje	NAICS
38	FPK byla Nr. 152 3201 Registro Nr. C-4544	„ One Industries Corp. “ byloje	One Industries
39	FPK byla Nr. 152 3137 Registro Nr. C-4550	„ Pinger, Inc. “ byloje	Pinger
40	FPK byla Nr. 152 3193 Registro Nr. C-4552	„ SteriMed Medical Waste Solutions “ byloje	SteriMed
41	FPK byla Nr. 152 3184 Registro Nr. C-4541	„ Contract Logix, LLC “ byloje	Contract Logix
42	FPK byla Nr. 152 3185 Registro Nr. C-4551	„ Forensics Consulting Solutions, LLC “ byloje	Forensics Consulting
43	FPK byla Nr. 152 3051 Registro Nr. C-4526	„ American Int'l Mailing, Inc. “ byloje	AIM
44	FPK byla Nr. 152 3015 Registro Nr. C-4525	„ TES Franchising, LLC “ byloje	TES
45	FPK byla Nr. 142 3036 Registro Nr. C-4459	„ American Apparel, Inc. “ byloje	American Apparel
46	FPK byla Nr. 142 3026 Registro Nr. C-4469	„ Fantage.com, Inc. “ byloje	Fantage
47	FPK byla Nr. 142 3017 Registro Nr. C-4461	„ Apperian, Inc. “ byloje	Apperian
48	FPK byla Nr. 142 3018 Registro Nr. C-4462	„ Atlanta Falcons Football Club, LLC “ byloje	Atlanta Falcons
49	FPK byla Nr. 142 3019 Registro Nr. C-4463	„ Baker Tilly Virchow Krause, LLP “ byloje	Baker Tilly
50	FPK byla Nr. 142 3020 Registro Nr. C-4464	„ BitTorrent, Inc. “ byloje	BitTorrent
51	FPK byla Nr. 142 3022 Registro Nr. C-4465	„ Charles River Laboratories, Int'l “ byloje	Charles River
52	FPK byla Nr. 142 3023 Registro Nr. C-4466	„ DataMotion, Inc. “ byloje	DataMotion
53	FPK byla Nr. 142 3024 Registro Nr. C-4467	„ DDC Laboratories, Inc. “, prekybiniu pavadinimu „DNA Diagnostics Center“, byloje	DDC
54	FPK byla Nr. 142 3028 Registro Nr. C-4470	„ Level 3 Communications, LLC “ byloje	Level 3

55	FPK byla Nr. 142 3025 Registro Nr. C-4468	„PDB Sports, Ltd.“ , prekybiniu pavadinimu „Denver Broncos Football Club, LLP“, byloje	Broncos
56	FPK byla Nr. 142 3030 Registro Nr. C-4471	„Reynolds Consumer Products, Inc.“ byloje	Reynolds
57	FPK byla Nr. 142 3031 Registro Nr. C-4472	„Receivable Management Services Corporation“ byloje	Receivable Mgmt
58	FPK byla Nr. 142 3032 Registro Nr. C-4473	„Tennessee Football, Inc.“ byloje	Tennessee Football
59	FPK byla Nr. 102 3058 Registro Nr. C-4369	„Myspace LLC“ byloje	Myspace
60	FPK byla Nr. 092 3184 Registro Nr. C-4365	„Facebook, Inc.“ byloje	Facebook
61	FPK byla Nr. 092 3081 Civilinė byla Nr. 09-CV-5276 (C. D. Cal.)	FPK / Javian Karnani ir „Balls of Kryptonite, LLC“ , prekybiniu pavadinimu „Bite Size Deals, LLC“, ir „Best Priced Brands, LLC“	Balls of Kryptonite
62	FPK byla Nr. 102 3136 Registro Nr. C-4336	„Google, Inc.“ byloje	Google
63	FPK byla Nr. 092 3137 Registro Nr. C-4282	„World Innovators, Inc.“ byloje	World Innovators
64	FPK byla Nr. 092 3141 Registro Nr. C-4271	„Progressive Gaitways LLC“ byloje	Progressive Gaitways
65	FPK byla Nr. 092 3139 Registro Nr. C-4270	„Onyx Graphics, Inc.“ byloje	Onyx Graphics
66	FPK byla Nr. 092 3138 Registro Nr. C-4269	„ExpateEdge Partners, LLC“ byloje	ExpateEdge
67	FPK byla Nr. 092 3140 Registro Nr. C-4281	„Directors Desk LLC“ byloje	Directors Desk
68	FPK byla Nr. 092 3142 Registro Nr. C-4272	„Collectify LLC“ byloje	Collectify

V PRIEDAS

THE SECRETARY OF TRANSPORTATION
WASHINGTON, DC 20590

2023 m. liepos 6 d.

Komisijos nariui Didier Reyndersui
Europos Komisija
Rue de la Loi / Wetstraat 200
1049 Briuselis
Belgija

Gerbiamas Komisijos nary D. Reyndersai,

Jungtinių Amerikos Valstijų transporto departamentas (toliau – Departamentas arba Transporto departamentas) mielai naudojasi galimybe apibūdinti savo vaidmenį užtikrinant, kad būtų laikomasi ES ir JAV duomenų privatumo sistemos (toliau – ES ir JAV DPS) principų. ES ir JAV DPS atliks esminį vaidmenį apsaugant asmens duomenis, teikiamus sudarant prekybos sandorius vis glaudesniais tarpusavio ryšiais susijusiame pasaulyje. Ši sistema sudarys sąlygas įmonėms vykdyti svarbias operacijas globalios ekonomikos sąlygomis ir kartu padės užtikrinti, kad ES vartotojai toliau galėtų naudotis svarbiomis privatumo užtikrinimo priemonėmis.

Transporto departamentas savo išpareigojimą užtikrinti JAV ir ES saugaus uosto sistemos įgyvendinimą pirmą kartą viešai pareiškė prieš 22 metus Europos Komisijai išsiųstame rašte; tie išpareigojimai buvo pakartoti ir išplėsti 2016 m. rašte dėl ES ir JAV privatumo skydo sistemos. Transporto departamentas tuose raštuose išpareigojo uoliai užtikrinti, kad būtų laikomasi JAV ir ES saugaus uosto privatumo principų, o vėliau – ES ir JAV privatumo skydo principų. Transporto departamentas išplečia tą išpareigojimą, kad jis apimtų ES ir JAV DPS principus, ir šiuo raštu įtvirtina tą išpareigojimą.

Visų pirma Transporto departamentas patvirtina savo išpareigojimą šiose pagrindinėse srityse: 1) teikti pirmumą įtariamų ES ir JAV DPS principų pažeidimų tyrimams; 2) imtis tinkamų vykdymo užtikrinimo veiksmų prieš subjektus, kurie neteisingai ar melagingai teigia dalyvaujantys ES ir JAV DPS; 3) stebėti ir skelbti vykdomąsias nutartis dėl ES ir JAV DPS principų pažeidimų. Informuojame apie kiekvieną iš šių išpareigojimų ir nurodydami reikiamas aplinkybes pateikiame pagrindinius faktus, susijusius su Transporto departamento vaidmeniu užtikrinant vartotojų privatumo apsaugą ir ES ir JAV DPS principų laikymąsi.

1. Pagrindiniai faktai

A. Transporto departamento įgaliojimai privatumo srityje

Departamentas tvirtai išpareigojo užtikrinti informacijos, kurią vartotojai teikia

oro vežėjams ir bilietų pardavėjams, apsaugą. Transporto departamento įgaliojimai imtis veiksmų šioje srityje nustatyti JAV kodekso 49 antraštinės dalies 41712 straipsnyje, kuriuo vežėjui ar bilietų pardavėjui draudžiama vykdyti „nesąžiningą ar apgaulingą veiklą“ oro transporto arba oro transporto paslaugų pardavimo srityse. 41712 straipsnis

suformuluotas pagal Federalinės prekybos komisijos (FPK) akto 5 straipsnį (JAV kodekso 15 antraštinės dalies 45 straipsnis). Neseniai Transporto departamentas paskelbė reglamentus, kuriuose apibrėžiama nesąžininga ir apgaulinga veikla, remiantis tiek Transporto departamento, tiek FPK precedentais (Federalinių reglamentų kodekso 14 antraštinės dalies 399.79 straipsnis). Konkrečiai, veikla yra „nesąžininga“, jeigu sukelia arba veikiausiai sukels didelę žalą, kurios pagrįstai negalima išvengti, ir tos žalos neatsveria

nauda vartotojams ar konkurencijai. Veikla vartotojų atžvilgiu yra „apgaulinga“, jeigu dėl esminių dalykų veikiausiai klaidins vartotoją, racionaliai veikiantį atitinkamomis aplinkybėmis. Dalykas yra esminis, jeigu veikiausiai turės įtakos vartotojo elgesiui ar sprendimui dėl prekės ar paslaugos. Be šių bendrųjų principų, Transporto departamentas konkrečiai aiškina, kad 41712 straipsniu vežėjams ir bilietų pardavėjams draudžiama: 1) pažeisti jo privatumo politikos nuostatas; 2) pažeisti bet kurią Departamento priimtą taisyklę, kurioje konkreti privatumo užtikrinimo veikla įvardijama kaip nesąžininga ar apgaulinga, arba 3) pažeisti Vaikų privatumo internete apsaugos aktą (COPPA) arba FPK taisykles, kuriomis įgyvendinamas COPPA, arba 4) dalyvaujant ES ir JAV DPS nesilaikyti ES ir JAV DPS principų. ⁽¹⁾.

Kaip pirmiau nurodyta, pagal federalinę teisę DOT turi išimtinis įgaliojimus reguliuoti oro vežėjų privatumo praktiką, be to, ji dalijasi jurisdikcija su FPK, kiek ji susijusi su bilietų pardavėjo privatumo praktika parduodant oro vežėjų teikiamas paslaugas.

Iš esmės, vežėjui arba oro transporto paslaugų pardavėjui viešai išpareigojus taikyti ES ir JAV DPS principus, Departamentas gali naudotis 41712 straipsnyje nustatytais įgaliojimais, kad užtikrintų tų principų laikymąsi. Todėl kai keleivis pateikia informacijos vežėjui arba bilietų pardavėjui, kuris išpareigojo laikytis ES ir JAV DPS principų, kiekvienas atvejis, kai vežėjas arba bilietų pardavėjas tų principų nesilaikys, bus laikomas 41712 straipsnio pažeidimu.

B. Vykdyimo užtikrinimo praktika

Pagal JAV kodekso 49 antraštinės dalies 41712 straipsnį bylas tiria ir baudžiamąjį persekiojimą vykdo Departamento Aviacijos vartotojų apsaugos tarnyba (OACP) ⁽²⁾. Ji užtikrina, kad būtų laikomasi 41712 straipsnyje nustatyto draudimo vykdyti nesąžiningą ir apgaulingą veiklą, visų pirma vedama derybas, ruošdama nutartis nutraukti veiksmus ir rengdama nutartis, kuriomis nustatomos piniginės nuobaudos. Tarnyba apie galimus pažeidimus dažniausiai sužino iš jai pateiktų asmenų, kelionių agentų, oro vežėjų ir JAV bei užsienio valstybinių agentūrų skundų. Su privatumu susijusį skundą dėl oro vežėjų ir bilietų pardavėjų vartotojai gali pateikti Transporto departamento interneto svetainėje ⁽³⁾.

Jeigu pagrįsto ir tinkamo susitarimo byloje nepasiekama, OACP turi įgaliojimus pradėti vykdyimo užtikrinimo procesą, kuriame, be kita ko, Transporto departamento administracinės teisės teisėjas išklausytų parodymus. Administracinės teisės teisėjas turi įgaliojimus priimti nutartis nutraukti veiksmus ir skirti pinigines nuobaudas. Pažeidus 41712 straipsnį gali būti priimamos nutartys nutraukti veiksmus ir skiriamos piniginės nuobaudos iki 37 377 JAV dolerių už kiekvieną 41712 straipsnio pažeidimą.

Departamentas neturi įgaliojimų nurodyti atlyginti žalą arba priimti sprendimą dėl piniginių kompensacijų atskiriems skundą pateikusiems asmenims. Tačiau Departamentas turi įgaliojimus patvirtinti OACP atliktais tyrimais grindžiamus susitarimus, kurie yra tiesiogiai naudingi vartotojams (pvz., dėl grynųjų pinigų ar kuponų) ir kuriais būtų padengiamos piniginės baudos, kurias antraip reikėtų mokėti JAV vyriausybei. Tokios praktikos laikytasi anksčiau ir jos taip pat gali būti laikomasi taikant ES ir JAV DPS principus, jei tai dera atitinkamomis aplinkybėmis. Jeigu oro vežėjas pakartotinai pažeidžia 41712 straipsnį, gali kilti klausimų dėl oro vežėjo pajėgumo laikytis reikalavimų, o tokiu atveju išimtinėse situacijose gali būti pripažįstama, kad oro vežėjas nėra tinkamas vykdyti veiklą, taigi jis gali prarasti leidimą vykdyti ekonominę veiklą.

Iki šiol Transporto departamentas yra gavęs gana nedaug skundų, kuriuose bilietų pardavėjai arba vežėjai kaltinami privatumo pažeidimais. Pateikti skundai nagrinėjami laikantis pirmiau nurodytų principų.

C. Transporto departamento užtikrinama ES vartotojų teisinė apsauga

Pagal 41712 straipsnį nesąžiningos ar apgaulingos veiklos draudimas oro transporto arba oro transporto paslaugų pardavimo srityse taikomas JAV ir užsienio oro vežėjams ir bilietų pardavėjams. Transporto departamentas dažnai imasi veiksmų JAV ir užsienio oro vežėjų atžvilgiu dėl veiklos, kuri daro poveikį ir užsienio, ir JAV vartotojams, remdamasis tuo, kad ta oro vežėjų veikla buvo vykdoma teikiant vežimo į Jungtines Amerikos Valstijas ir iš jų paslaugas. Transporto departamentas naudoja ir toliau naudos visas prieinamas teisių gynimo priemones, kad apsaugotų ir užsienio, ir JAV vartotojus nuo reguliuojamų įmonių nesąžiningos ar apgaulingos veiklos oro transporto srityje.

⁽¹⁾ <https://www.transportation.gov/individuals/aviation-consumer-protection/privacy>.

⁽²⁾ Anksčiau vadinta Aviacijos vykdyimo užtikrinimo ir procedūrų tarnyba.

⁽³⁾ <http://www.transportation.gov/airconsumer/privacy-complaints>.

Transporto departamentas taip pat užtikrina, kad būtų vykdomi ir kiti su oro vežėjais susiję tiksliniai teisės aktai, kuriais užtikrinama ne vien JAV vartotojų apsauga, pvz., Vaikų privatumo internete apsaugos aktas (COPPA). COPPA, be kita ko, reikalaujama, kad vaikams skirtų interneto svetainių ir internetinių paslaugų arba visai visuomenei skirtų interneto svetainių, kuriose sąmoningai renkama asmeninė informacija iš jaunesnių 13 metų vaikų, valdytojai pateiktų išpėjimą tėvams ir gautų patikrinamą tėvų sutikimą. Reikalaujama, kad JAV veikiančios interneto svetainės ir paslaugos, kurioms taikomas COPPA ir kuriose renkama asmeninė informacija iš užsienio vaikų, atitiktų COPPA. Užsienyje veikiančios interneto svetainės ir internetinės paslaugos taip pat turi atitikti COPPA, jeigu yra skirtos Jungtinių Amerikos Valstijų vaikams arba jose sąmoningai renkama asmeninė informacija iš Jungtinių Amerikos Valstijų vaikų. Jungtinėse Amerikos Valstijose veiklą vykdančioms JAV arba užsienio oro vežėjams pažeidus COPPA, Transporto departamentas turėtų jurisdikciją imtis vykdymo užtikrinimo veiksmų.

II. ES ir JAV DPS principų laikymosi užtikrinimas

Jeigu oro vežėjas arba bilietų pardavėjas nusprendžia dalyvauti ES ir JAV DPS, o Departamentas gauna skundą, kad toks oro vežėjas arba bilietų pardavėjas, kaip įtariama, pažeidė ES ir JAV DPS principus, Departamentas imsis toliau nurodytų veiksmų siekdamas griežtai užtikrinti, kad ES ir JAV DPS principų būtų laikomasi.

A. Įtariamų pažeidimų nagrinėjimas pirmumo tvarka

Departamento OACP išnagrinės kiekvieną skundą dėl įtariamų ES ir JAV DPS principų

pažeidimų, įskaitant iš ES duomenų apsaugos institucijų (DAI) gautus skundus, ir, jeigu esama pažeidimo įrodymų, imsis vykdymo užtikrinimo veiksmų. Be to, OACP bendradarbiaus su FPK ir Prekybos departamentu ir pirmumo tvarka nagrinės įtarimus, kad reguliuojami subjektai nesilaiko pagal ES ir JAV DPS prisiimtų įsipareigojimų dėl privatumo.

Sužinojusi apie įtarimą, kad buvo pažeisti ES ir JAV DPS principai, OACP atlikdama tyrimą gali imtis įvairių veiksmų. Pavyzdžiui, ji gali peržiūrėti bilietų pardavėjo arba oro vežėjo privatumo politiką, iš bilietų pardavėjo, oro vežėjo arba trečiųjų šalių gauti papildomos informacijos, imtis paskesnių veiksmų su klausimą perdavusiu subjektu ir įvertinti, ar yra pažeidimų modelis arba poveikį patyrė daug vartotojų. Be to, ji nustatytų, ar nagrinėjamas klausimas patenka į Prekybos departamento ar FPK kompetencijos sritį, įvertintų, ar būtų naudinga šviesti vartotojus ir įmones, ir, prireikus, pradėtų vykdymo užtikrinimo procesą.

Sužinojęs apie galimą ES ir JAV DPS principų pažeidimą, kurį padarė bilietų pardavėjai, Departamentas šiuo klausimu savo veiksmus koordinuos su FPK. Taip pat informuosime FPK ir Prekybos departamentą apie kiekvieno veiksmo, kuriuo siekiama užtikrinti, kad būtų laikomasi ES ir JAV DPS principų, rezultatus.

B. Neteisingų ar melagingų teiginių apie dalyvavimą sistemoje šalinimas

Departamentas tebėra įsipareigojęs tirti ES ir JAV DPS principų pažeidimus, be kita ko, neteisingus ar melagingus teiginius apie dalyvavimą ES ir JAV DPS. Pirmumo tvarka nagrinėsime Prekybos departamento perduotus klausimus dėl organizacijų, kurios, kaip nustatė Departamentas, nepagrįstai save laiko ES ir JAV DPS dalyvėmis arba be leidimo naudoja ES ir JAV DPS sertifikavimo ženklą.

Be to, pažymime, kad jeigu organizacijos privatumo politikoje įsipareigojama laikytis ES ir JAV DPS principų, organizacijai neatlikus arba neišlaikius savarankiško sertifikavimo Prekybos departamente, vien to veikiausiai nepakaks, kad Transporto departamentas nesiimtų veiksmų užtikrinti, kad organizacija vykdytų tuos įsipareigojimus.

C. Su ES ir JAV DPS pažeidimais susijusių vykdomųjų nutarčių stebėseną ir skelbimas

Departamento OACP taip pat yra įsipareigojusi toliau stebėti vykdomąsias nutartis, kai to reikia siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi ES ir JAV DPS principų. Konkrečiau, jeigu tarnyba priima nutartį, kurioje oro vežėjui arba bilietų pardavėjui liepiama nutraukti ES ir JAV DPS ir 41712 straipsnio pažeidimus ir ateityje jų nebedaryti, ji stebės, kaip subjektas laikosi nutartyje išdėstytos nuostatos dėl veiksmų nutraukimo. Be to, tarnyba užtikrins, kad su ES ir JAV DPS principais susijusiose bylose priimtose nutartyse būtų skelbiamos jos interneto svetainėje.

Spręsdami ES ir JAV DPS klausimus, toliau stengsimės dirbti su savo federaliniais partneriais ir ES suinteresuotaisiais subjektais.

Tikiuosi, kad ši informacija bus naudinga. Jeigu turite klausimų ar norite gauti daugiau informacijos, prašom susisiekti su manimi.

Pagarbiai

Pete BUTTIGIEG

_____

VI PRIEDAS

JAV Teisingumo departamentas

Baudžiamosios teisės skyrius

Generalinio prokuroro padėjėjo tarnyba

Vašingtonas, DC 20530

2023 m. birželio 23 d.

Anai Gallego Torres
Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinei direktorei
Europos Komisija
Rue Montoyer / Montoyerstraat 59
1049 Briuselis
Belgija

Gerb. generaline direktore A. Gallego Torres,

Šiame rašte pateikiama trumpa pagrindinių tyrimo priemonių, naudojamų komerciniams duomenims ir kitai įrašų informacijai iš Jungtinių Amerikos Valstijų gauti baudžiamosios teisės arba viešojo intereso (civilinio ir reguliavimo) tikslais, įskaitant šiuose įgaliojimuose nustatytus priegios apribojimus⁽¹⁾. Visi šiame rašte aprašyti teisiniai procesai yra nediskriminuojamojo pobūdžio, nes yra taikomi siekiant gauti informacijos iš Jungtinėse Amerikos Valstijose veikiančių korporacijų, įskaitant bendroves, kurios atlieka savarankišką sertifikavimą pagal ES ir JAV duomenų privatumo sistemą, nepaisant duomenų subjekto pilietybės ar gyvenamosios vietos. Be to, korporacijos, prieš kurias Jungtinėse Amerikos Valstijose pradėti teisiniai procesai, gali juos ginčyti teisme, kaip aprašyta toliau⁽²⁾.

Kalbant apie valdžios institucijų duomenų areštą, ypač svarbu atkreipti dėmesį į Jungtinių Amerikos Valstijų Konstitucijos Ketvirtąją pataisą, kurioje nustatyta, jog „[a]smenų teisė, kad būtų užtikrinta jų asmens, būsto, dokumentų ir turto apsauga nuo nepagrįstos kratos ar arešto, negali būti pažeidžiama, ir jokie orderiai, išskyrus pakankamu pagrindu pagrįstus orderius, pagrįsti priesaika arba patvirtinimu, ypač orderiai, kuriuose aprašoma apieškoma vieta ir asmenys arba areštuotini daiktai, negali būti išduodami“. (JAV Konstitucijos IV pataisa). IV. Kaip nurodė Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiasis Teismas Sprendime Berger / Niujorko valstija, „[p]agrindinis šio pakeitimo tikslas, kaip pripažįstama daugybėje šio Teismo sprendimų, yra apsaugoti asmenų privatumą ir užtikrinti jų saugumą nuo savavališko vyriausybės pareigūnų kišimosi“. (388 U.S. 41, 53 (1967), cituojamas Sprendimas *Camara / San Fransisko savivaldybės teismas*, 387 U.S. 523, 528 (1967)). Vidaus baudžiamuosiuose tyrimuose pagal Ketvirtąją pataisą paprastai reikalaujama, kad teisėsaugos pareigūnai, prieš atlikdami kratą, gautų teismo orderį (žr. Sprendimą *Katz / Jungtinės Amerikos Valstijos*, 389 U.S. 347, 357 (1967)). Orderių išdavimo standartai, pvz., tikėtinos priežasties ir konkretumo reikalavimai, taikomi fizinės kratos ir arešto

(¹) Šioje apžvalgoje neaprašomos su nacionaliniu saugumu susijusios tyrimo priemonės, kurias teisėsaugos institucijos naudoja vykdydamos terorizmo ir kitus nacionalinio saugumo tyrimus, įskaitant nacionalinio saugumo raštus (NSR) dėl tam tikrų įrašų informacijos kredito ataskaitose, finansinių įrašų ir elektroninių abonentų ir sandorių įrašų pagal JAV kodekso 12 antraštinės dalies 3414 straipsnį, JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1681u straipsnį, JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1681v straipsnį, JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2709 straipsnį ir JAV kodekso 50 antraštinės dalies 3162 straipsnį, ir dėl elektroninio stebėjimo, kratos orderių, verslo įrašų ir kitos informacijos rinkimo pagal Užsienio žvalgybos informacijos sekimo aktą, JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1801 ir paskesnius straipsnius.

(²) Šiame rašte aptariamos federalinės teisėsaugos ir reguliavimo institucijos. Valstijų teisės pažeidimus tiria valstijų teisėsaugos institucijos, o bylos dėl pažeidimų nagrinėjamos valstijų teismuose. Valstijų teisėsaugos institucijos pagal valstijų teisę išduoda orderius ir potvarkius iš esmės taip pat, kaip aprašyta šiame rašte, tačiau gali būti, kad valstijų teisiniame procese taikomos valstijų konstitucijose ar įstatymuose nustatytos papildomos apsaugos priemonės, kurios yra griežtesnės, nei nustatytosios JAV Konstitucijoje. Valstijų teisėje nustatytos apsaugos priemonės turi būti bent lygiavertės JAV Konstitucijoje, įskaitant Ketvirtąją pataisą, bet ja neapsiribojant, nustatytoms priemonėms.

orderiams, taip pat orderiams dėl saugomo elektroninių ryšių turinio, išduotiems pagal Saugomų ryšių duomenų aktą, kaip aptarta toliau. Kai reikalavimas išduoti orderį netaikomas, pagal Ketvirtąją pataisą vis vien tikrinamas valdžios institucijų veiklos pagrįstumas. Todėl pačia Konstitucija užtikrinama, kad JAV Vyriausybė neturėtų neribotų arba savavališkų įgaliojimų areštuoti privačią informaciją ⁽³⁾.

Baudžiamosios teisėsaugos institucijos

Federaliniai prokurorai, kurie yra Teisingumo departamento pareigūnai, ir federalinių tyrimų agentai, įskaitant Teisingumo departamento teisėsaugos institucijos Federalinio tyrimų biuro (FTB) agentus, gali baudžiamojo tyrimo tikslais Jungtinėse Amerikos Valstijose veikiančioms korporacijoms nurodyti pateikti dokumentus ir kitą įrašų informaciją taikydami kelių rūšių privalomus teisinius procesus, įskaitant didžiosios kolegijos potvarkius, administracinius potvarkius ir kratos orderius, ir gali gauti kitų ryšių duomenų remdamiesi federaliniais baudžiamaisiais įgaliojimais slapta klausytis pokalbių ir registruoti renkamus numerius.

Didžiosios žiuri arba šaukimai į teismą. Baudžiamojo teismo šaukimai naudojami siekiant padėti teisėsaugos institucijoms vykdyti tikslinius tyrimus. Didžiosios žiuri potvarkis yra oficialus didžiosios žiuri prašymas (papratai pateikiamas federalinio prokuroro prašymu) padėti didžiajai žiuri atlikti konkretaus įtariamo baudžiamosios teisės pažeidimo tyrimą. Didžioji žiuri atlieka teismo tyrimo funkciją ir yra sudaroma teisėjo arba magistrato. Potvarkyje gali būti reikalaujama, kad asmuo liudytų teismo procese arba pateiktų veiklos įrašus, elektroniskai saugomą informaciją ar kitus materialius daiktus arba leistų su jais susipažinti. Informacija turi būti susijusi su tyrimu, o potvarkis negali būti nepagrįstas: pernelyg platus, sunkiai įvykdomas ar sukeliantis per didelę naštą. Gavėjas gali pateikti prašymą ginčyti potvarkį remdamasis šiais motyvais (žr. Federalinių baudžiamojo proceso taisyklių 17 taisyklę). Tam tikromis aplinkybėmis teismo šaukimai dėl dokumentų gali būti naudojami po to, kai didžioji kolegija byloje priėmė sprendimą.

Įgaliojimai priimti administracinius potvarkius. Įgaliojimais priimti administracinius potvarkius galima pasinaudoti baudžiamuosiuose arba civiliniuose tyrimuose. Baudžiamosios teisėsaugos srityje pagal tam tikrus federalinius įstatymus leidžiama naudoti administracinius potvarkius reikalaujant pateikti veiklos įrašus, elektroniskai saugomą informaciją ar kitus materialius daiktus arba leisti su jais susipažinti vykdant tyrimus, susijusius su sukčiavimu sveikatos priežiūros srityje, smurtu prieš vaikus, slaptos tarnybos apsauga, kontroliuojamų medžiagų bylomis ir generalinių inspektorių tyrimais, kurie turi poveikio vyriausybės agentūroms. Jeigu vyriausybė siekia užtikrinti administracinio potvarkio vykdymą teisme, administracinio potvarkio gavėjas, kaip ir didžiosios kolegijos potvarkio gavėjas, gali teigti, jog potvarkis nepagrįstas, nes yra pernelyg platus, sunkiai įvykdomas arba sukelia per didelę naštą.

Teismo nutartys dėl renkamų numerių registratorių ir gaunamų skambučių sekiklių. Pagal renkamų numerių registratorių ir gaunamų skambučių sekiklių naudojimą taikomas baudžiamasis nuostatas teisėsaugos institucija gali gauti teismo nutartį, kad tikruoju laiku gautų su turiniu nesusijusią skambinimo, nukreipimo, adresavimo ar signalizavimo informaciją apie telefono numerį arba el. pašto adresą, patvirtinus, kad nurodyta informacija yra svarbi vykstančiam baudžiamajam tyrimui (žr. JAV kodekso 18 antraštinės dalies 3121–3127 straipsnius). Tokio prietaiso naudojimas arba įdiegimas nesilaikant teisės aktų yra federalinis nusikaltimas.

Elektroninių ryšių privatumo aktas (ECPA). Valdžios institucijų galimybė susipažinti su informacija apie abonentą, srauto duomenimis ir saugomu ryšių turiniu, kuriuos turi interneto paslaugų teikėjai, telefono bendrovės ir kiti trečiųjų šalių paslaugų teikėjai, reglamentuojama papildomomis taisyklėmis pagal ECPA II antraštinę dalį, taip pat vadinamą Saugomų ryšių duomenų aktu (SCA) (JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2701–2712 straipsniai). SCA nustatoma įstatymais įtvirtintų teisių į privatumą sistema, kuria ribojama teisėsaugos institucijų galimybė susipažinti su duomenimis, išskyrus duomenis, kurių pagal konstitucinę teisę reikalaujama iš vartotojų ir interneto paslaugų teikėjų abonentų. SCA nustatyti vis aukštesni privatumo apsaugos lygiai, atitinkantys duomenų rinkimo intervencinį pobūdį. Norėdamas gauti abonto registracijos informaciją, interneto protokolo (IP) adresus ir susijusias laiko žymas, taip pat sąskaitų informaciją,

⁽³⁾ Pirmiau aptartus Ketvirtosios pataisos principus dėl privatumo apsaugos ir saugumo interesų JAV teismai reguliariai taiko naujų rūšių teisėsaugos tyrimo priemonėms, kurių atsiranda dėl technologijų pažangos. Pavyzdžiui, 2018 m. Aukščiausiojo Teismo sprendimu, tai, kad valdžios institucijos, vykdydamos teisėsaugos tyrimą, iš mobiliojo ryšio bendrovės gavo ilgo laikotarpio istorinę mobiliojo ryšio vietos nustatymo informaciją, yra „paieška“, kuriai taikomas Ketvirtojoje pataisoje nustatytas reikalavimas išduoti orderį (žr. Sprendimą *Carpenter / Jungtinės Amerikos Valstijos*, 138 S. Ct. 2206 (2018)).

baudžiamosios teisėsaugos institucijos privalo gauti potvarkį. Dėl didžiosios dalies kitos saugomos su turiniu nesusijusios informacijos, pvz., el. laiškų antraščių be temos eilutės, baudžiamosios teisėsaugos institucija turi teisėjui nurodyti konkrečius faktus, įrodančius, kad prašoma informacija yra svarbi ir reikšminga vykstančiam baudžiamajam tyrimui. Kad gautų saugomą elektroninių ryšių turinį, baudžiamosios teisėsaugos institucijos paprastai privalo iš teisėjo gauti orderį remdamosi tikėtina priežastimi manyti, kad atitinkamoje paskyroje yra nusikalstamos veikos įrodymų. SCA taip pat nustatyta civilinė atsakomybė ir baudžiamosios sankcijos (*).

Teismo orderiai dėl stebėjimo pagal Federalinį slapto pokalbių klausymosi įstatymą. Be to, teisėsaugos institucijos pagal Federalinį slapto pokalbių klausymosi įstatymą gali tikruoju laiku perimti laidinių, žodinių ar elektroninių ryšių duomenis baudžiamą tyrimo tikslais (žr. JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2510–2523 straipsnius). Šiais įgaliojimais galima naudotis tik remiantis teismo nutartimi, kurioje teisėjas, be kita ko, nustato, kad yra pakankamas pagrindas manyti, jog slaptas pokalbių pasiklausymas arba elektroninių ryšių perėmimas bus federalinio nusikalstamo įrodymai. Įstatyme nustatyta civilinė atsakomybė ir baudžiamosios sankcijos už slapto pokalbių klausymosi pažeidimus.

Kratos orderis pagal Federalinių baudžiamąjo proceso taisyklių 41 taisyklę. Teisėsaugos institucijos fiziškai atlikti kratą patalpose Jungtinėse Amerikos Valstijose gali gavusios atitinkamą teisėjo leidimą. Teisėsaugos institucijos, nurodydamos tikėtiną priežastį, privalo teisėjui įrodyti, kad buvo padaryta arba netrukus bus padaryta nusikalstama veika ir kad orderyje nurodytoje vietoje veikiausiai bus rasta su nusikalstama veika susijusių daiktų. Šiuo įgaliojimu dažnai naudojama, kai policija turi atlikti fizinę kratą patalpose, nes kyla pavojus, kad įrodymai gali būti sunaikinti, jeigu korporacijai bus įteiktas potvarkis ar kitas orderis pateikti įrodymus. Asmuo, kurio paties arba kurio turto krata atliekama, gali imtis veiksmų, kad panaikintų įrodymus, gautus arba įgytus neteisėtai atlikus kratą, jeigu tie įrodymai baudžiamajame procese pateikiami prieš tą asmenį. (žr. Sprendimą *Mapp / Ohajo valstija*, 367 U.S. 643 (1961)). Kai reikalaujama, kad duomenų turėtojas atskleistų duomenis pagal orderį, reikalavimą gavusi šalis reikalavimą atskleisti duomenis gali ginčyti dėl pernelyg didelės naštos. Žr. *In Re Application of United States*, 610 F.2d 1148, 1157 (3 Cir. 1979) (laikant, jog „dėl tinkamo proceso reikalaujama, kad naštos klausimas būtų išnagrinėtas prieš įpareigojant telefono bendrovę teikti“ pagalbą pagal kratos orderį) ir *In re Application of United States*, 616 F.2d 1122 (9 Cir 1980) (kai tam tikra išvada padaroma remiantis teismo priežiūros įgaliojimais).

Teisingumo departamento gairės ir politika. Be šių Konstitucija, įstatymais ir taisyklėmis pagrįstų apribojimų valdžios institucijoms susipažinti su duomenimis, generalinis prokuroras paskelbė gaires, kuriose nustatyti papildomi teisėsaugos institucijų galimybes susipažinti su duomenimis apribojimais ir kuriose taip pat nustatyta privatumo ir piliečių laisvių apsaugos priemonių. Pavyzdžiui, Generalinio prokuroro gairėse dėl FTB vidaus operacijų (2008 m. rugsėjo mėn.) (toliau – GP FTB gairės), pateikiamose adresu <http://www.justice.gov/archive/opa/docs/guidelines.pdf>, nustatyti tyrimo priemonių naudojimo apribojimai siekiant gauti informacijos, susijusios su federalinės nusikalstamos veikos tyrimais. Šiose gairėse reikalaujama, kad FTB naudotų kuo mažiau intervencines ir ribojančias priemones ir atsižvelgtų į poveikį privatumui, pilietinėms laisvėms ir galimą žalą reputacijai. Be to, jose pažymima, kad „be abejo, FTB privalo tyrimus ir kitą veiklą vykdyti teisėtai ir pagrįstai, gerbdamas laisvę ir privatumą ir vengdamas be reikalo kištis į įstatymų besilaikančių žmonių gyvenimą“ (GP FTB gairės, p. 5). FTB šias gaires įtraukė į FTB vidaus tyrimų ir operacijų vadovą (DIOG), pateikiamą adresu <https://vault.fbi.gov/FBI%20Domestic%20Investigations%20and%20Operations%20Guide%20%28DIOG%29>, – išsamų vadovą, kuriame smulkiai nurodomi tyrimo priemonių naudojimo apribojimai ir pateikiama rekomendacijų, kaip užtikrinti, kad atliekant kiekvieną tyrimą būtų saugomos piliečių laisvės ir privatumas. Papildomų taisyklių ir politikos priemonių, kuriomis nustatomi federalinių prokurorų tiriamosios veiklos apribojimai, pateikiama Teisingumo vadove, kuris taip pat skelbiamas internete adresu <https://www.justice.gov/jm/justicemanual>.

Pilietinės ir reguliavimo institucijos (viešasis interesas)

(* Be to, SCA 2705 straipsnio b dalyje valdžios institucijoms leidžiama gauti teismo nutartį įrodžius būtinybę užtikrinti apsaugą, kad informacija nebūtų atskleista; tokia nutartimi ryšių paslaugų teikėjui uždraudžiama savanoriškai pranešti naudotojams apie tai, kad pagal SCA pradėtas teisinis procesas. 2017 m. spalio mėn. generalinio prokuroro pavaduotojas Rodas Rosensteinas paskelbė Teisingumo departamento advokatams ir atstovams skirtą memorandumą, kuriame išdėstė gaires, kaip užtikrinti, kad prašymai išduoti tokius apsaugos orderius būtų pritaikyti prie konkrečių tyrimo faktų ir susirūpinimą keliančių klausimų, ir nustatė bendrą vienų metų terminą, kiek gali būti prašoma atidėti pranešimą. 2022 m. gegužės mėn. generalinio prokuroro pavaduotoja Lisa Monaco paskelbė papildomas gaires šia tema, kuriose, be kita ko, nustatė Teisingumo departamento vidaus reikalavimus dėl prašymų pratęsti apsaugos orderio galiojimą ilgiau nei pradiniam vienų metų laikotarpiui patvirtinimo ir nustatė reikalavimą, kad užbaigus tyrimą apsaugos orderiai būtų panaikinti.

Civilinei arba reguliavimo (t. y. viešojo intereso pagrindais suteikiamai) prieigai prie duomenų, kuriuos turi Jungtinių Amerikos Valstijų korporacijos, taip pat taikomi griežti apribojimai. Civilinės ir reguliavimo sričių pareigų turinčios agentūros gali priimti korporacijoms skirtus potvarkius pateikti veiklos įrašus, elektroniskai saugomą informaciją ir kitus materialius daiktus. Tokioms agentūroms naudojantis savo įgaliojimais išduoti administracinę arba civilinę potvarkį, apribojimai taikomi ne tik pagal jų įstatus, bet ir atliekant nepriklausomą potvarkių teisminę peržiūrą prieš galimą vykdymo užtikrinimą teisme (žr. Federalinių civilinio proceso taisyklių 45 taisyklę). Agentūros gali prašyti leisti susipažinti tik su duomenimis, susijusiais su klausimais, kuriuos yra įgalios reguliuoti. Be to, administracinio potvarkio gavėjas gali ginčyti to potvarkio vykdymą teisme pateikdamas įrodymų, kad agentūra veikė nesilaikydama esminių pagrįstumo standartų, kaip aptarta pirmiau.

Administracinių agentūrų prašymus susipažinti su duomenimis bendrovės gali ginčyti remdamosi ir kitais teisiniais pagrindais pagal savo konkrečius sektorius ir turimų duomenų rūšis. Pavyzdžiui, finansų įstaigos administracinius potvarkius, kuriais siekiama gauti tam tikrų rūšių informacijos, gali ginčyti kaip Bankų paslapties akto ir jo įgyvendinimo reglamentų pažeidimus (JAV kodekso 31 antraštinės dalies 5318 straipsnis, Federalinių reglamentų kodekso 31 antraštinės dalies X skyrius). Kitos įmonės gali remtis Sąžiningo kredito informacijos teikimo aktu, t. y. JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1681b straipsniu, arba įvairiais kitais atitinkamiems sektoriams skirtas teisės aktais. Netinkamas agentūros šaukimo į teismą įgaliojimų naudojimas gali užtraukti agentūrai atsakomybę arba asmeninę agentūros pareigūnų atsakomybę. (žr., pvz., Teisės į finansinį privatumą aktą, JAV kodekso 12 antraštinės dalies 3401–3423 straipsnius). Todėl Jungtinių Amerikos Valstijų teismai vykdo netinkamų reguliavimo prašymų atranką ir nepriklausomą federalinių agentūrų veiksmų priežiūrą.

Galiausiai visi administracinių institucijų turimi įstatymais įtvirtinti įgaliojimai fiziškai areštuoti Jungtinėse Amerikos Valstijose veikiančios bendrovės įrašus vykdant administracinę kratą turi atitikti pagal Ktvirtąją pataisą nustatytus reikalavimus (žr. Sprendimą *See / Siatlo miestas*, 387 U.S. 541 (1967)).

Išvada

Visa teisėsaugos ir reguliavimo veikla Jungtinėse Amerikos Valstijose turi atitikti taikomus teisės aktus, be kita ko, JAV Konstituciją, įstatymus, taisykles ir reglamentus. Tokia veikla taip pat turi atitikti taikomas politikos priemones, be kita ko, Generalinio prokuroro gaires, kuriomis reglamentuojama federalinių teisėsaugos institucijų veikla. Pirmiau aprašytoje teisinėje sistemoje nustatyti JAV teisėsaugos ir reguliavimo agentūrų apribojimai, kurie taikomi įgyjant informaciją iš Jungtinių Amerikos Valstijų korporacijų, nepaisant to, ar informacija yra susijusi su JAV asmenimis, ar su užsienio šalių piliečiais, be to, šioje sistemoje leidžiama atlikti bet kurio Vyriausybės prašymo dėl pagal šiuos įgaliojimus gautų duomenų peržiūrą.

Bruce C. Swartz
Deputy Assistant Attorney General and
Counselor for International Affairs

VII PRIEDAS

GENERALINIO ADVOKATO NACIONALINIO ŽVALGYBOS BIURO DIREKTORIAUS TARNYBA

VAŠINGTONAS, DC 20511

2022 m. gruodžio 9 d.

Generalinei advokatei
Leslie B. Kiernan
JAV prekybos departamentas
1401 Constitution
Ave., NW Washington, DC 20230

Gerb. L. B. Kiernan,

2022 m. spalio 7 d. Prezidentas J. Bidas pasirašė Vykdomąjį potvarkį Nr. 14086 *dėl Jungtinių Amerikos Valstijų signalų žvalgybos veiklos apsaugos priemonių griežtinimo*, kuriuo stiprinamos JAV signalų žvalgybos veiklai taikomos griežtos privatumo ir piliečių laisvių apsaugos priemonės. Pagal šias apsaugos priemones, be kita ko: reikalaujama, kad signalų žvalgybos veikla atitiktų nurodytus teisėtus tikslus; aiškiai uždraudžiama vykdyti tokią veiklą siekiant konkrečių draudžiamų tikslų; įdiegiamos naujos procedūros, skirtos užtikrinti, kad signalų žvalgybos veikla padėtų siekti tų teisėtų tikslų ir nepadėtų siekti draudžiamų tikslų; reikalaujama, kad signalų žvalgybos veikla būtų vykdoma tik remiantis pagrįstu visų aktualių veiksmų įvertinimu nustačius, kad vykdyti veiklą būtina siekiant įgyvendinti patvirtintą žvalgybos prioritetą, ir tik tokiu mastu ir tokiu būdu, kuris yra proporcingas patvirtintam žvalgybos prioritetui, dėl kurio buvo suteiktas leidimas; nurodoma žvalgybos bendruomenės subjektams atnaujinti savo politiką ir procedūras, kad jos atitiktų Vykdomajame potvarkyje nustatytas reikalaujamas signalų žvalgybos apsaugos priemones. Svarbiausia, kad Vykdomuoju potvarkiu taip pat nustatomas nepriklausomas ir privalomas mechanizmas, pagal kurį asmenys iš „reikalavimus atitinkančių valstybių“, kaip nustatyta pagal Vykdomąjį potvarkį, gali ginti savo teises, jei mano, kad jų atžvilgiu neteisėtai vykdoma JAV signalų žvalgybos veikla, įskaitant veiklą, kuria pažeidžiamos Vykdomajame potvarkyje nustatytos apsaugos priemonės.

Prezidento J. Bideno paskelbtame Vykdomajame potvarkyje Nr. 14086, kuris vainikavo ilgiau nei metus trukusias nuodugnius Europos Komisijos (EK) ir Jungtinių Amerikos Valstijų atstovų derybas, nurodoma, kokių veiksmų Jungtinės Amerikos Valstijos imsis, kad įgyvendintų savo išpareigojimus pagal ES ir JAV duomenų privatumo sistemą. Žinau, kad remiantis bendradarbiavimo dvasia, iš kurios ir kilo ši sistema, iš EK gavote du rinkinius klausimų apie tai, kaip žvalgybos bendruomenė įgyvendins Vykdomąjį potvarkį. Mielai atsakysiu į tuos klausimus šiame rašte.

1978 m. Užsienio žvalgybos informacijos sekimo akto 702 straipsnis (FISA 702 straipsnis)

Pirmasis klausimų rinkinys susijęs su FISA 702 straipsniu, pagal kurį leidžiama rinkti užsienio žvalgybos informaciją stebint ne JAV piliečius, kaip pagrįstai manoma, esančius ne Jungtinėse Amerikos Valstijose, naudojantis būtinąja elektroninių ryšių paslaugų teikėjų pagalba. Konkrečiai, klausimai susiję su tos nuostatos ir Vykdomojo potvarkio Nr. 14086 sąveika, taip pat su kitomis apsaugos priemonėmis, taikomomis pagal FISA 702 straipsnį vykdomai veiklai.

Pirmiausia galime patvirtinti, kad žvalgybos bendruomenė pagal FISA 702 straipsnį vykdomai veiklai taikys Vykdomajame potvarkyje Nr. 14086 nustatytas apsaugos priemones.

Be to, vyriausybei naudojantis FISA 702 straipsniu taikoma daug kitų apsaugos priemonių. Pavyzdžiui, visus pagal FISA 702 straipsnį išduodamus sertifikatus turi pasirašyti ir generalinis prokuroras, ir Nacionalinės žvalgybos direktorius (DNI), o vyriausybė visus tokius sertifikatus turi pateikti patvirtinti Užsienio žvalgybos stebėjimo teismui (FISC), kurį sudaro iki gyvos galvos dirbantys nepriklausomi teisėjai, šias pareigas einantys nepratęsiama septynerių metų kadenciją. Sertifikatuose nurodomos rinktinės užsienio žvalgybos informacijos kategorijos, kurios turi atitikti teisės aktais nustatytą užsienio žvalgybos informacijos apibrėžtį, nustatant ne JAV piliečius, kaip pagrįstai manoma, esančius ne Jungtinėse Amerikos Valstijose, kurių informaciją norima rinkti. Sertifikatuose pateikiama informacijos apie tarptautinį terorizmą ir kitas temas, pvz., apie gaunamą informaciją apie masinio naikinimo ginklus. Kiekvienas metinis sertifikavimas turi būti pristatytas FISC patvirtinti pateiktą sertifikavimo paraišką dokumentų rinkinį, kurį sudaro generalinio prokuroro ir DNI sertifikatai, tam tikrų žvalgybos agentūrų vadovų rašytiniai patvirtinimai, taip pat asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo procedūros, duomenų kiekio mažinimo procedūros ir užklausų teikimo procedūros, kurių vyriausybė privalo laikytis. Pagal asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo procedūras, be kita ko, reikalaujama, kad žvalgybos bendruomenė, atsižvelgdama į visas aplinkybes, pagrįstai įvertintų, ar taikant asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo procedūras veikiausiai bus renkama pagal FISA 702 straipsnį išduotame sertifikate nurodyta užsienio žvalgybos informacija.

Be to, rinkdama informaciją pagal FISA 702 straipsnį, žvalgybos bendruomenė privalo: raštu paaiškinti, koku pagrindu remiamasi tuo metu, kai nustatomi asmenys, kurių informaciją norima rinkti, vertinant, ar tas asmuo, kaip numatoma, turi, gaus ar veikiausiai perduos pagal FISA 702 straipsnį išduodamame sertifikate nurodytos užsienio žvalgybos informacijos; patvirtinti, kad pagal FISA 702 straipsnį vykdomose procedūrose įtvirtinto asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo standarto vis dar laikomasi; nutraukti duomenų rinkimą, jeigu to standarto nebesilaikoma (žr. JAV vyriausybės pateiktą informaciją Užsienio žvalgybos stebėjimo teismui, 2015 m. svarbių 702 straipsnio reikalavimų santrauka, p. 2–3 (2015 m. liepos 15 d.)).

Reikalaujant, kad žvalgybos bendruomenė raštu registruotų ir reguliariai patvirtintų savo vertinimą, kad pagal FISA 702 straipsnį stebimi asmenys atitinka taikomus asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo standartus, FISC lengviau prižiūrėti žvalgybos bendruomenės vykdomą asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo veiklą. Kiekvieną užregistruotą asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo vertinimą ir pagrindimą kas du mėnesius peržiūri Teisingumo departamento žvalgybos priežiūros prokurorai, kurie šią priežiūros funkciją vykdo nepriklausomai nuo užsienio žvalgybos operacijų. Šią funkciją atliekantis Teisingumo departamento skyrius pagal seniai galiojančią FISC taisyklę privalo FISC pranešti apie visus taikomų procedūrų pažeidimus. Tokie pranešimai, taip pat reguliarūs FISC ir to Teisingumo departamento skyriaus atstovų susitikimai dėl pagal FISA 702 straipsnį vykdomo asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo priežiūros suteikia galimybę FISC užtikrinti, kad būtų laikomasi FISA 702 straipsnyje nustatytų asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo ir kitų procedūrų, ir kitaip užtikrinti, kad vyriausybės veikla būtų teisėta. Konkrečiai, FISC tai gali padaryti įvairiais būdais, be kita ko, priimdamas privalomus taisomuosius sprendimus nutraukti vyriausybės įgaliojimus rinkti duomenis apie konkretų stebimą asmenį arba pakeisti ar atidėti duomenų rinkimą pagal FISA 702 straipsnį. FISC taip pat gali reikalauti, kad vyriausybė teiktų papildomas ataskaitas ar informacinius pranešimus apie tai, kaip laikosi asmenų, kurių informaciją norima rinkti, nustatymo ir kitų procedūrų, arba gali reikalauti pakeisti tas procedūras.

Masinis signalų žvalgybos duomenų rinkimas

Antrasis klausimų rinkinys susijęs su masiniu signalų žvalgybos duomenų rinkimu, kuris Vykdomajame potvarkyje Nr. 14086 apibrėžiamas kaip „leidžiamas didelio kiekio signalų žvalgybos duomenų, kurie dėl techninių ar operatyvinių priežasčių gaunami nenaudojant atskyrimo priemonių (pvz., netaikant konkrečių identifikatorių ar atrankos sąlygų), rinkimas“.

Dėl šių klausimų pirmiausia pažymime, kad nei FISA, nei nacionalinio saugumo raštais masiškai rinkti duomenų neleidžiama. Dėl FISA:

- FISA I ir III antraštinėse dalyse, kuriose atitinkamai leidžiamas elektroninis stebėjimas ir fizinės kratos, reikalaujama teismo nutarties (su nedidelėmis išimtimis, pvz., nepaprastosiomis aplinkybėmis) ir visada reikalaujama, kad būtų tikėtina priežastis manyti, kad stebimas subjektas yra užsienio valstybė arba užsienio valstybės agentas (žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1805 ir 1824 straipsnius);
- 2015 m. JAV laisvės aktu iš dalies pakeista FISA IV antraštinė dalis, pagal kurią naudoti renkamų numerių registratorius ir gaunamų skambučių sekiklius leidžiama remiantis teismo nutartimi (išskyrus nepaprastąsias aplinkybes), nustatčius reikalavimą, kad vyriausybė teikdama prašymus remtųsi „konkrečia atrankos sąlyga“ (žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1842 straipsnio c dalies 3 punktą);

- pagal FISA V antraštinę dalį, pagal kurią Federaliniam tyrimų biurui (FTB) leidžiama gauti tam tikrų rūšių veiklos įrašus, reikalaujama, kad teismo nutartis būtų priimta remiantis prašymu, kuriame nurodyta, kad „yra konkrečių ir aiškių faktų, dėl kurių yra priežasčių manyti, kad asmuo, su kuriuo susiję įrašai, yra užsienio subjektas arba užsienio valstybės agentas“ (žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1862 straipsnio b dalies 2 punkto B papunktį ⁽¹⁾);
- galiausiai pagal FISA 702 straipsnį leidžiama „siekiant gauti užsienio žvalgybos informacijos stebėti asmenis, kurie, kaip pagrįstai manoma, yra ne Jungtinėse Amerikos Valstijose“ (žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1881a straipsnio a dalį). Taigi, kaip pažymėjo Privatumo ir piliečių laisvių priežiūros valdyba, vyriausybės vykdomas duomenų rinkimas pagal FISA 702 skirsnį „taikomas tik pavieniams asmenims ir siekiant gauti su tais asmenimis susijusių ryšių duomenų, iš kurių vyriausybė turi priežasčių tikėtis gauti tam tikrų rūšių užsienio žvalgybos informacijos“, todėl „pagal programą ryšių duomenys masiškai nerenkami“ (Privatumo ir piliečių laisvių priežiūros valdyba, *Pagal Užsienio žvalgybos informacijos sekimo akto 702 straipsnį vykdomos stebėjimo programos ataskaita*, p. 103 (2014 m. liepos 2 d.)) ⁽²⁾.

Dėl nacionalinio saugumo raštų 2015 m. JAV laisvės aktu nustatytas reikalavimas naudojant tokius raštus remtis „konkrečia atrankos sąlyga“ (žr. JAV kodekso 12 antraštinės dalies 3414 straipsnio a dalies 2 punktą, JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1681u straipsnį, JAV kodekso 15 antraštinės dalies 1681v straipsnio a dalį, JAV kodekso 18 antraštinės dalies 2709 straipsnio b dalį).

Be to, Vykdomajame potvarkyje Nr. 14086 nustatyta, kad „[p]irmumas teikiamas tiksliniam duomenų rinkimui“, o kai žvalgybos bendruomenė vykdo masinį duomenų rinkimą, „masinis signalų žvalgybos duomenų rinkimas leidžiamas tik nustačius, <...> kad informacijos, būtinos siekiant įgyvendinti patvirtintą žvalgybos prioritetą, pagrįstai negalima gauti tikslinio rinkimo būdu“ (žr. Vykdomojo potvarkio Nr. 14086 2 straipsnio c dalies ii punkto A papunktį).

Be to, žvalgybos bendruomenei nustačius, kad masinis duomenų rinkimas atitinka šiuos standartus, Vykdomuoju potvarkiu Nr. 14086 nustatoma papildomų apsaugos priemonių. Konkrečiai, Vykdomajame potvarkyje reikalaujama, kad masiškai rinkdama duomenis žvalgybos bendruomenė „taikytų pagrįstus metodus ir technines priemones, kad duomenų būtų renkama ne daugiau, nei būtina patvirtintam žvalgybos prioritetui įgyvendinti, taip pat būtų renkama kuo mažiau nesusijusios informacijos“ (žr. ten pat). Potvarkyje taip pat nurodyta, kad „signalų žvalgybos veikla“, kuri apima užklausas dėl masiškai renkamų signalų žvalgybos duomenų, „vykdoma tik remiantis pagrįstu visų aktualių veiksmų įvertinimu nustačius, kad vykdyti veiklą būtina siekiant įgyvendinti patvirtintą žvalgybos prioritetą“ (žr. ten pat, 2 straipsnio a dalies ii punkto A papunktį). Potvarkyje šis principas taip pat įgyvendinamas nurodant, kad žvalgybos bendruomenė gali teikti užklausas tik dėl nesumažinto kiekio signalų žvalgybos duomenų, masiškai gautų siekiant šešių leidžiamų tikslų, ir kad tokios užklausos turi būti vykdomos laikantis politikos ir procedūrų, kuriomis „tinkamai atsižvelgiama į [užklausų] poveikį visų asmenų privatumui ir piliečių laisvėms, neatsižvelgiant į jų pilietybę ar gyvenamąją vietą“ (žr. ten pat, 2 straipsnio c dalies iii punkto D papunktį). Galiausiai įsake numatytos surinktų duomenų tvarkymo, saugumo užtikrinimo ir galimybės susipažinti su duomenimis kontrolės priemonės (žr. ten pat, 2 straipsnio c dalies iii punkto A papunktį ir 2 straipsnio c dalies iii punkto B papunktį).

* * * * *

Tikimės, kad šie paaiškinimai bus naudingi. Jeigu turite papildomų klausimų, kaip JAV žvalgybos bendruomenė ketina įgyvendinti Vykdomąjį potvarkį Nr. 14086, nedvejodami kreipkitės į mus.

⁽¹⁾ 2001–2020 m. pagal FISA V antraštinę dalį FTB buvo leidžiama prašyti FISC leidimo gauti „materialius daiktus“, kurie yra susiję su tam tikrais patvirtintais tyrimais (žr. JAV patriotų aktą, Oficialusis leidinys Nr. 107–56, 115 Stat. 272, 215 straipsnis (2001)). Šioje formuluotėje, kuri nebegalioja, taigi nebėra teisės aktas, buvo numatytas įgaliojimas, pagal kurį vyriausybė vienu metu masiškai rinko telefonijos metaduomenis. Tačiau dar iki tol, kol ta nuostata nustojo galioti, JAV laisvės aktu ji buvo iš dalies pakeista nustatant reikalavimą, kad vyriausybė teikdama FISC prašymą remtųsi „konkrečia atrankos sąlyga“ (žr. JAV laisvės aktą, Oficialusis leidinys Nr. 114–23129 Stat. 268, I 03 straipsnis (2015)).

⁽²⁾ Pagal 703 ir 704 straipsnius, pagal kuriuos žvalgybos bendruomenei leidžiama stebėti užsienyje esančius JAV piliečius, reikalaujama teismo nutarties (išskyrus nepaprastąsias aplinkybes) ir visada reikalaujama, kad būtų tikėtina priežastis manyti, kad stebimas subjektas yra užsienio valstybė, užsienio valstybės agentas arba užsienio valstybės pareigūnas ar darbuotojas (žr. JAV kodekso 50 antraštinės dalies 1881b ir 1881c straipsnius).

Sincerely,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'C. FONZONE', followed by a vertical line on the right side.

Christopher C. FONZONE
Generalinis advokatas

VIII PRIEDAS

Santrumpų sąrašas

Šiame sprendime vartojamos šios santrumpos:

AAA	Amerikos arbitražo asociacija
GP reglamentas	Generalinio prokuroro reglamentas dėl Duomenų apsaugos apeliacinio teismo
AGG-DOM	Generalinio prokuroro gairės dėl vidaus FTB operacijų
APA	Administracinių procedūrų aktas
CŽA	Centrinė žvalgybos agentūra
CNSS	Nacionalinio saugumo sistemų komitetas
Teisingumo Teismas	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
Sprendimas	Komisijos įgyvendinimo sprendimas, priimtas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679, dėl tinkamo asmens duomenų apsaugos lygio pagal ES ir JAV duomenų privatumo sistemą
VSD	Vidaus saugumo departamentas
DNI	Nacionalinės žvalgybos direktorius
PD	JAV Prekybos departamentas
DOJ	JAV Teisingumo departamentas
DoT	JAV Transporto departamentas
DAI	Duomenų apsaugos institucija
DPS sąrašas	Duomenų privatumo sistemos sąrašas
DPRC	Duomenų apsaugos apeliacinis teismas
ECOA	Vienodų galimybių gauti kreditą aktas
ECPA	Elektroninių ryšių privatumo aktas
EEE	Europos ekonominė erdvė
VP 12333	Vykdomasis potvarkis Nr. 12333 „Jungtinių Amerikos Valstijų žvalgybos veikla“
VP 14086, VP	Vykdomasis potvarkis Nr. 14086 „Jungtinių Amerikos Valstijų signalų žvalgybos veiklos apsaugos priemonių griežtinimas“
ES ir JAV DPS arba DPS	ES ir JAV duomenų privatumo sistema
ES ir JAV DPS kolegija	ES ir JAV duomenų privatumo sistemos kolegija
FTB	Federalinis tyrimų biuras
FCRA	Sąžiningo kredito informacijos teikimo aktas
FISA	Užsienio žvalgybos stebėjimo aktas
FISC	Užsienio žvalgybos stebėjimo teismas
FISCR	Apeliacinis užsienio žvalgybos stebėjimo teismas
FOIA	Informacijos laisvės aktas
FRA	Federalinių registrų aktas

FPK	JAV federalinė prekybos komisija
HIPAA	Sveikatos draudimo perkeliavimo ir atskaitomybės aktas
ICDR	Tarptautinis ginčų sprendimo centras
IOB	Žvalgybos priežiūros valdyba
NIST	Nacionalinis standartų ir technologijų institutas
NSA	Nacionalinio saugumo agentūra
NSR	Nacionalinio saugumo raštas (-ai)
ODNI	Nacionalinės žvalgybos direktoriaus biuras
ODNI CLPO, CLPO	Nacionalinės žvalgybos direktoriaus biuro piliečių laisvių apsaugos pareigūnas
OMB	Valdymo ir biudžeto tarnyba
OPCL	Teisingumo departamento Privatumo ir piliečių laisvių tarnyba
PCLOB	Privatumo ir piliečių laisvių priežiūros valdyba
PIAB	Prezidento žvalgybos patarimoji taryba
PPD 28	Prezidento politikos direktyva Nr. 28
Reglamentas (ES) 2016/679	2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB
SAOP	Vyresnysis agentūros privatumo apsaugos pareigūnas
Principai	ES ir JAV duomenų privatumo sistemos principai
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
Sąjunga	Europos Sąjunga

ISSN 1977-0723 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-5120 (popierinis leidimas)

■ Europos Sąjungos
leidinių biuras
L-2985 Liuksemburgas
LUXEMBURGAS

LT